Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta Mag-antsi

New Testament in Ayta, Mag-antsi

Contents

Mateo 1
Marcos 52
Lucas 84
Juan 136
Dyag 173
Roma 224
1 Corinto 247
2 Corinto 270
Galacia 284
Efeso 292
Filipos 300
Colosas 306
1 Tesalonica 312
2 Tesalonica 317
1 Timoteo 320
2 Timoteo 326
Tito 331
Filemon 334
Hebreo 336
Santiago 354
1 Pedro 360
2 Pedro 367
1 Juan 371
2 Juan 377
3 Juan 378
Judas 380
Impamwang 382

Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta Mag-antsi

New Testament in Ayta, Mag-antsi

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

ISBN 978-1-5313-0578-9

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol
Mateo

Paunan habi

Di ha inhulat ni apostol Mateo ay an-ipamwang na ya hi Apo Jesu-Cristo ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas, ya mamaala, ya impangako na kanlan Israelita hên haton lagi. Napaidi ya hi Apo Jesu-Cristo ha bansan Israel. Êmbayro man, ya nakahulat di ay para ha balang miha, alwan bêngat para kanlan Israelita.

Di ha hinulat ni apostol Mateo ay mabáha ya tungkol ha pangianak kan Panginoon Jesus, ya pamawtismo kana, haka ya pamanukso kana. Mabáha êt di ya tungkol ha pamaalíh na hên hakit la bayro ha probinsyan Galilea. Nakahulat êt di ya tungkol ha pamanoro na ha probinsyan Galilea, haka ha kaatag ya logal hên angga ha hiyay nilumatêng ha balayan Jerusalem. Nakahulat êt di ya nalyari ha tawlin parominggo hên biyay na di ha luta, ya pangamatsi na ha koros, haka ya pangabiyay nan oman.

Mabáha êt di ya humonol: (1) Ya toro ni Panginoon Jesus ha tawgtug (kapitolo 5-7). (2) Ya utoh na ha labinloway tagahonol na (kapitolo 10). (3) Ya alimbawa tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 13). (4) Ya toro hên tungkol ha labay habiên hên mag-in tagahonol na (kapitolo 18). (5) Ya toro hên tungkol ha kaanggaan hên panaon amêhên, haka ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 24-25).

Bayrin bêngat ha hulat ni apostol Mateo, ay mabáha ya tungkol ha manga-talino ya lalaki, ya ubat ha marayo ya naniraw ha Betlehem, haka ya tungkol ha pammita ni apostol Pedro ha lanêm. Êmbayro êt, bayrin bêngat mabáha ya tungkol ha pamayad hên buwih hên Templo ya atsi ha bêbêy hên kênan lanêm. Bayrin bêngat mabáha ya alimbawa tungkol kanlan nag-obra ha ubasan, haka ya alimbawa tungkol ha loway anak ya in-utoh hên mag-obra. Haka bayrin bêngat mabáha ya alimbawa ya tungkol ha kaluto hên kasálan hên anak hên mihay ari, haka ya alimbawa ya tungkol ha mapoy dalaga ya nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal.

Kabooan hên pinakalaman

Listahan hên ninuno haka pamianak kan Apo Jesu-Cristo 1:1-2:23
Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-12
Ya pamawtismo haka ya pamanukso kan Panginoon Jesus 3:13-4:11
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:12-18:35
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya logal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 19:1-20:34
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 21:1-27:66
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus haka ya pagpahlêk nan oman 28:1-20

Ya ninuno ni Apo Jesu-Cristo
(Lucas 3:23-38)

1 Habaytsi hilay ninuno ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ay kaapo-apoan ni Arin
David haka hi Arin David ay kaapo-apoan ni apo Abraham. 2 Hi Isaac ay anak ni apo
Abraham, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Juda, haka hilay kaka nan lalaki, haka hilay ali
nan lalaki, ay anak ni Jacob.
3 Hi Fares haka hi Zara ay anak ni Juda kan Tamar. Hi Esrom ay anak ni Fares, hi Aram ay
anak ni Esrom. 4 Hi Aminadab ay anak ni Aram, hi Naason ay anak ni Aminadab, hi Salmon
ay anak ni Naason. 5 Hi Booz ay anak ni Salmon kan Rahab, haka hi Obed ay anak ni Booz
kan Ruth, hi Jesse ay anak ni Obed. 6 Hi Arin David ay anak ni Jesse, hi Solomon ay anak ni
Arin David ha manan ahawa ni Urias.

[7] Hi Rehoboam ay anak ni Solomon, hi Abias ay anak ni Rehoboam, hi Asa ay anak ni
Abias. [8] Hi Josafat ay anak ni Asa, hi Joram ay anak ni Josafat, hi Ozias ay anak ni Joram.
[9] Hi Jotam ay anak ni Ozias, hi Acaz ay anak ni Jotam, hi Ezequias ay anak ni Acaz. [10] Hi
Manases ay anak ni Ezequias, hi Amos ay anak ni Manases, hi Josias ay anak ni Amos. [11] Hi
Jeconias haka hilay kapotoh pohêl na, ay anak ni Josias. Hên angkabiyay hila, ay dinakêp
hilan taga-Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia.
[12] Bayro ha Babilonia, ay hi Salatiel ay nag-in anak ni Jeconias, hi Zorobabel ay anak ni
Salatiel. [13] Hi Abiud ay anak ni Zorobabel, hi Eliaquim ay anak ni Abiud, hi Azor ay anak ni
Abiud. [14] Hi Sadoc ay anak ni Azor, hi Aquim ay anak ni Sadoc, hi Eliud ay anak ni Aquim.
[15] Hi Eleazar ay anak ni Eliud, hi Matan ay anak ni Eleazar, hi Jacob ay anak ni Matan. [16] Ya
anak ni Jacob, ay hi Jose, ya ahawa ni Maria, ya indo ni Jesus. Hi Jesus ya ambaêgên Mesias,
ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
[17] Ha êmbayro, ay main labin-apat ya ninuno ha láhi ni apo Abraham angga kan Arin
David, haka labin-apat ya ninuno paubat kan Arin David angga ha dinakêp lan taga-
Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia, haka labin-apat ya ninuno
paubat hên dinakêp hila hên taga-Babilonia angga ha in-anak ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

Ya pamianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias
(Lucas 2:1-7)

[18] Êmên ya di ya pangianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias. Hi Maria ya indo na, ay
kabaan ni Jose, noa, bayo hila nitakêh, ay nabuktot ya ha kapangyarihan hên Espiritu ni
Apo Namalyari. [19] Hi Jose, ya kabaan ni Maria, ay mahonol ha Kautuhan. A na pon muwang
ya dinyag nan Espiritu ni Apo Namalyari, kabay hên namwangan na, ya nabuktot hi Maria,
ay naihipan na ya a nay nan kasalên. Noa, a na labay ya mipakarêng-êy hi Maria, kabay a na
labay ya mamwangan hên kal-atan ya naihipan na. [20] Noa, hên an-ihipên na, no ay-êmên
na madyag ya habayto, ay main anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlêk kana ha taynêp
na, ya wana kana, "Jose, ya kaapo-apoan ni Arin David, paan kan malimo hên kasalên hi
Maria, ta hiya ay ampangalêk gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari.
[21] Lalaki ya ianak na, haka patangalanan mo yan Jesus, ta hiyay mamiligtas hên pinili na
hên mag-in kana, ha parusa hên kasalanan la."
[22] Ha nalyari ya habayto ngan, ay natupad ya impamwang hên mámipamwang hên an-
ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, [23] "Pakalêng-ên yo, main mihay dalaga, ya a
pon nakitakêh ha hinoman, ya mangalêk haka mangianak hên mihay bingot ya lalaki,
ya patangalanan lan 'Emmanuel' ya labay habiên, ay 'kalamo tamo hi Apo Namalyari.' "*
[24] Hên nimata yay na hi Jose, ay hinonol nay in-utoh kana hên anghel ni Apo Namalyari,
ta kinasal na hi Maria. [25] Noa, a na ya pinakitakêhan ni Jose, angga ha nangianak yan mihay
bingot ya lalaki. Ya pinata-ngalanan nan Jesus.

2

Hi Jesus ay hiniraw hên manga-talino ya lalaki ya ubat ha marayo

[1] Hi Jesus ay in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, hên hi Arin Herodes pon
ya manungkulan la. Hên habayto ay main nilumatêng ha balayan Jerusalem, ya manga-
talino ya lalaki ya ubat ha marayo, ha dapit awahan allo. [2] Nangotang hila no ay-iri hên
in-anak ya ari lan Israelita. Haka la hinabi ya nahêlêk la hên inumawah ya bêtêwên ya
palatandaan ya in-anak yay na, kabay simbaên la ya dayi. [3] Hên nagilam ni Arin Herodes
ya tungkol kanla, ay hadyay limo na, ta kayno halanghangên ya hên bayoy Ari. Haka
malimo hilay kapareho nan taga-Jerusalem ha huluk ni Arin Herodes.
[4] Kabay impa-tsipon ni Arin Herodes ya kaganawan mánoron Kautuhan ni apo Moises,
haka hilay ampamaala kanlan pari, ta kinotang na hila no ay-iri hên ianak ya Mesias,
ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. [5] Wanla

* 1:23 Isaias 7:14.

etaman kana, “Ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, ta êmên ya di ya inhulat nan
mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, 6 ‘Hika balayan Betlehem,
ay miha ka kanlan maalagáy balayan ha luta ni Juda, gawan bahên kamo ay ianak ya mihay
mamaala, haka hiyay manayhay kanlan Israelita ya pinili ko hên mag-in maának ko.’ ”*
7 Bayo lihim nan impabaêg ni Arin Herodes ya habaytoy manga-talino, haka namwangan
na kanla no nakano lan nahêlêk hên immawah ya habaytoy bêtêwên. 8 Bayo pinabita na
hilay na ha Betlehem, ya wana, “Hali, mita kaw na, ta pakatapolên yoy habaytoy anak. No
natapol yo yay na, ay mag-orong kaw di ta ipamwang yo kangko, ta êmên ko ya simbaên
etaman.” 9 Hên nagilam lay habi ni Arin Herodes, ay nammita hilay nay manga-talino. Ha
pammita la, ay nahêlêk lan oman ya habaytoy bêtêwên, haka habaytoy hinonol la angga
ha tinunggên ya habayto, ha ugton dyanan ni Apo Jesus ha Betlehem. 10 Ayn kapantag ya
higla la hên tinunggên ya bêtêwên. 11 Panhumwên la ha bali, ay nahêlêk lay anak ya atsi
ha dani ni Maria ya indo na. Nandoko hila ha arapan na ha pamagsimba la kana. Niloat la
ya pinamyanan lan idigalo la kana ya main ginto, haka makamal ya pabango ya ambaêgên
lan libanon, haka main êt mira ya in-ubuh lan indin kana.
12 Kaatag tanay dann ya dinanan lan manga-talino ha pamag-orong la, gawan im-
pataynêp kanla ni Apo Namalyari, ya paan hilan mag-orong kan Arin Herodes.

Intakah ni Jose ya mitaindo hên gintan ha bansan Egipto

13 Hên nakabita hilay nay manga-talino, ay nanaynêp hi Jose. Ha taynêp na, ay
nagpahlêk kana ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya wana, “Mimata ka, ta itákah mo
hilay mitaindo, hên gêtan ha bansan Egipto. Paan kaw mag-alíh bayro, angga ha a ko
habiên kamoyu, ta tapolên ni Arin Herodes ya habain ya anak, ta labay na yan patsên.”
14 Kabay hên habayton yabi, nimata ya hi Jose ta intakah nay mitaindo hên gintan ha
bansan Egipto. 15 Bayro hila tana hên angga ha natsi hi Arin Herodes. Nalyari ya habayto ta
êmên matupad ya hinabi nan mihay mámipamwang ya impaihip kana ni Apo Namalyari,
ya wana, “Binaêg koy anak ko, ya umawah yay na ha bansan Egipto.”†

Impapatsi ni Arin Herodes hilay nanganaway anak ya lalaki ya angkalokopan hên balayan Betlehem

16 Hên namwangan ni Arin Herodes ya niloko ya hên habaytoy manga-talino, ay
nagtulaw ya. Kabay impapatsi na hilay anak ya lalaki, ya loway taon paaypa, ha balayan
Betlehem haka ha mamalibot, gawan ha namwangan na kanlan manga-talino ya loway
taon nanan immawah ya habaytoy bêtêwên.
17 Ha dinyag nay habayto, ay natupad ya hinabi ni Propeta Jeremias, ya mihay
mámipamwang hên impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, 18 “Nagilam ha balayan
Rama ya makhaw ya pamanyêngên lan kaapo-apoan ni Raquel‡ gawan ha impapatsi ya
maának la. A hila taganán naamungmung.”§

Ya pag-orong lan Jose ha bansan Israel

19 Hên natsi hi Arin Herodes, ay main mihay anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlêk kan
Jose ha taynêp na ha bansan Egipto, ya wana, 20 “Mimata ka, ta iuli mo hilay nay mitaindo,
hên gêtan ha bansan Israel, gawan natsi yay na, ya labay mamatsi kanan anak.” 21 Kabay
nimata hi Jose, haka na hilay na in-uli ya mitaindo ha bansan Israel.
22 Noa, hên Namwangan ni Jose ya hi Arquelao ya anak ni Arin Herodes, ay ampamaala ha
probinsyan Judea hên kahagili hên tatang na, ay nalimwan hi Jose hên mag-orong bayro.
Hên nakataynêp yay na êt, ya kaillag hila kano, ay nagpakha hila tana ha probinsyan
Galilea. 23 Bayro hila tanan nanugêl ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea, ta êmên
matupad ya hinabi lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya wanla,
“Baêgên yan Nazareno.”

---

* 2:6 Mikas 5:2. † 2:15 Oseas 11:1. ‡ 2:18 Hi Raquel ay ahawa ni apo Israel ya ninuno lan pinatsi. In-alimbawa hi Raquel ha maindo ya kinamatsan anak. § 2:18 Jeremias 31:15.

3

Ya panoro ni Juan Bautista
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Hên nabuyot hilay na ha balayan Nazaret, hilan Apo Jesus, ay ampanoro yay na hi
Juan Bautista kanlan dinumani kana, ha probinsyan Judea, ha logal ya kabalah-balahan.
2 Habaytsi ya an-ipamwang na, "Paghêhêan haka talibatokan yoy nay pamanyag yon
kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari." 3 Hi Juan Bautista ya
inungkat ni Propeta Isaias, hatoy mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo
Namalyari, ya wana,
"Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon,
'Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan.' "*
Habaytoy hinabi ni Propeta Isaias ya tungkol kan Juan Bautista.
4 Hi Juan ay nakatakop hên dyag ha habot hên kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag ha
balat. Ya angkênaên na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmên na. 5 Kal-
atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon ya logal ha probinsyan Judea, haka hilay ampaidi
ha mitatalipay hên Ilog Jordan, ay dinumani kan Juan. 6 Inamin haka inhuko lay kasalanan
la, bayo nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.
7 Noa, hên nahêlêk na ya mal-at ya Pariseo, haka Saduseo ya dinumani kana, ta êmên
hila pabawtismo, ay wana kanla, "Nanad kaw utan, ya ampipag-ahug ha angkaulam.
Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah kaw ha parusa ya lumatêng? 8 Daygên yo
ya pamaptêg hên naghêhê kaw ha kasalanan yo. 9 Paan kaw mangihip hên mailigtas
kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay ninuno yo. Agyan hata
bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-apoan ni apo Abraham. 10 Ya pamanatol
ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hên mihay ampamotoh hên kayo.
Balang kayo ya a ampanagêy hên mangangêd, ay potohên ta iulam ha apoy. Haka
hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagêy hên mangangêd. 11 Ya impangakon
Mámiligtas, ya lumatêng, ay matag-ay ya tungkulan kangko. Agyan mantan hên pag-
apin bitsih na, ay ayn akon karapatan. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, ta êmên
ipahlêk ya pinaghêhêan yon tinalibatokan ya kasalanan yo. Noa, hiyay mamawtismo
kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy. 12 Hiyay mamipapawa hên mapanyag
kangêran kanlan mapanyag karawakan hên nanad ha mihay ampamalohboh. Ta ya trigo
ya binalohbohan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamên ha apoy ya a angkaparê."

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

13 Hên ampamawtismo hi Juan, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret,
ha probinsyan Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. 14 Noa, binawal ya
ni Juan, ya wana, "Hika ya dapat mamawtismo kangko! Pata hiko pon ya mamawtismo
kamo!" 15 Noa, hinabi ni Apo Jesus, "Paulayan mon malyari ya habaytsi, ta êmên matupad
ya kalabayan ni Apo Namalyari." Kabay nabay etaman hi Juan hên mamawtismo kan Apo
Jesus. 16 Hên nabawtismoan yay na hi Apo Jesus, hên inumawah ya ha lanêm, ay biglan
nagloat ya langit, haka na nahêlêk ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya an-umaypa hên nanad
ha mihay pati-pati, ya inumugpa kana. 17 Hên habayto, ay main habi ya ubat ha langit, ya
wana, "Hatsi ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko."

4

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

---

* 3:3 Isaias 40:3-5.

[1] Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay gintan ha logal ya
kabalah-balahan, hên Espiritu ni Apo Namalyari, ta tuksoên ya ni Satanas. [2] Apatapo ya
allo haka yabi, ay nagtêêh ya hên a nangan. Kabay hên nalabah ya habayto, ay angkablay
yay nan lonoh. [3] Nilumatêng hi Satanas ya mánukso, ta wana kan Apo Jesus, "No hika ya
Anak ni Apo Namalyari, ay daygên mon puto ya hata bato." [4] Noa, hinabi kana ni Apo
Jesus, "A ko! Ha habi ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, 'Hilay tawo ay a mabiyay
ha kaên bêngat, noa, kailangan la etaman ya balang anhabiên ni Apo Namalyari.' "
[5] Pangayari, ay gintan ya ni Satanas, hi Apo Jesus, ha Jerusalem, ya banal ya balayan, ha
têngêl hên Templo. [6] Haka hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, "No pêtêg hên hika ya Anak
ni Apo Namalyari, ay magnabo kan paubat di, ta nakahulat ha Kahulatan, ya impahulat
ni Apo Namalyari, ya êmên di, 'Iutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag
kamo, haka halorên la ka êmên a mahakitan ya bitsih mo ha bato.' " [7] Noa, hinabi ni Apo
Jesus, ya wana, "Nakahulat etaman ha impahulat ni Apo Namalyari, 'Paan mon subukên
ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.' "
[8] Pangayari, ay gintan yay na êt ni Satanas, hi Apo Jesus, ha hadyay tag-ay ya tawgtug,
ta impahlêk ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta haka ya kahampatan la.
[9] Biha hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, "Iubuh ko kamo ya habayto no mandoko kan
mandêngdêng hên magsimba kangko." [10] Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Satanas,
mag-alíh ka di! Ta nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: 'Simbaên moy Panginoon mo, hi
Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuên mo.' "
[11] Amêhên, ay nag-alíh yay na hi Satanas, haka main anghel ya nilumatêng, ya
nipanawop kan Apo Jesus.

Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

[12] Hên namwangan ni Apo Jesus, ya impakulung* hi Juan Bautista, ay nag-orong ya ha
balayan Nazaret ha probinsyan Galilea. [13] A ya naglaêh ha Nazaret ta naglaêh ya ha balayan
Capernaum, bayro êt ha probinsyan Galilea. Ya balayan Capernaum, ay atsi ha laylay hên
Dagat-dagatan hên Galilea, ha nag-in logal lan kaapo-apoan ni Zabulon, haka Neftali ya
lowa kanlan anak ni apo Israel. [14] Ha panoro na bayro, ay nakatupad ya hinabi ni Propeta
Isaias hatoy mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. Ya habi na ay
nakahulat hên hato, ya êmên di,
[15] "Ha Galilea, ha logal lan kaapo-apoan ni Zabulon, haka lan kaapo-apoan ni Neftali ya
atsi ha laylay hên dagat-dagatan, boy ha lipay hên Ilog Jordan, ya ampaidyanan
etaman hên mal-at ya alwan Israelita ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari,
[16] ay nanad hilan atsi ha kariglêman haka ha kamatsan, gawan marayo hila kan Apo
Namalyari. Noa, lano ay main mamahawang hên kaihipan la."
[17] Paubat hên habayto, ay namipamwang yay na hi Apo Jesus, ya wana, "Maghêhê kaw
na, haka talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni Apo
Namalyari."

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

[18] Ha pammita ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay
loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon,
ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakêp
hila dayi hên kêna. [19] Hinabi na kanla, "Makihonol kaw kangko, ta daygên kataw hên
mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala." [20] Tampol lan imbalag ya lambat
la, ta nakihonol hila kana.
[21] Ha pammita lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na êt ya maának ni Zebedeo,
ya hi Santiago haka hi Juan. Hila ay atsi ha bangka hên kalamoy tatang la, hên ampamitoyo

* 4:12 Lucas 3:19-20.

hên lambat la. Hinagyat hila ni Apo Jesus. [22] Tampol lan imbalag ya bangka la haka ya
tatang la, ta nakihonol hila kana.

Hi Apo Jesus ay nanoro haka namaalíh hên hakit
(Lucas 6:17-19)

[23] Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea.
Impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka
namaalíh ya êt hên kaganawan hakit la. [24] Ya tungkol kana ay nibahwag ha boon Siria.
In-ubuh lan gintan kana ya main hakit, pokol, lumpo, pilay, hilay nagtugaw, haka hilay
hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanla. Namaalíh ya hên
kaganawan hakit la, haka kaganawan nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanla.
[25] Kabay hadyay kal-atan ya ubat ha probinsyan Galilea, Decapolis, probinsyan Judea,
balayan Jerusalem, haka ha lipay hên Ilog Jordan, ya nangamat kan Apo Jesus.

5

Iningalwan hilay atsi ha lokop ni Apo Namalyari
(Lucas 6:20-23)

[1] Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya ampangamat kana, ay nilumakat yan pêrad ha
tawgtug, ta bayro yan nikno hên manoro kanla. Kabay dinumani hila kana ya tagahonol
na. [2] Haka tinoroan na hila, ya wana, [3] "Iningalwan kaw ya alwan mapaglalang, gawan
hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. [4] Iningalwan kaw ya ampaglungkot
gawan ha kasalanan yo, ta amung-mungên kaw ni Apo Namalyari. [5] Iningalwan kaw
ya maaypa ya nakêm, ta midin kamoyu ya impangako ni Apo Namalyari. [6] Iningalwan
kaw no labay-labay yon manonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta hawpan na kaw
hên manonol. [7] Iningalwan kaw ya maingaloên, ta ihundo na kaw hên ingalwan ni Apo
Namalyari. [8] Iningalwan kaw ya nakapêptêng ya nakêm kan Apo Namalyari, ta mahêlêk
yo ya. [9] Iningalwan kaw ya mámilatan, ta hikaw ay itad ni Apo Namalyari hên anak na.
[10] Iningalwan kaw no ampairapan la kaw gawan ha pamanhumonol yo ha kalabayan ni
Apo Namalyari, ta milamo kaw ha pamanlokop na.
[11] "Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko, ay pairapan la kaw, haka
musmusên la kaw, haka no habiên lay hinon nangarawak ya alwan pêtêg ya pamanira la
kamoyu. [12] No malyari ya habayto, ay magpakahigla kaw, ta ayn kapantag ha kangêran, ya
primyo ya matanggap yo lano ha langit. Panêmtêmên yoy êmbayro êt ya pamairap lan
ninuno la kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari."

Ya ahin haka ya hawang
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

[13] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Hikaw ya anhumonol ha kalabayan ni
Apo Namalyari, ay maialimbawa ha ahin bayri ha luta. Ihipên yo no ay-êmên anggamitên
ya ahin. Mangêd ya ahin, noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na.
Ayn yay nan pukat! Itapon ya tana haka pitu-tuk-anan.*
[14] "Hikaw ay maialimbawa etaman ha hawang ya ampakahawang hên kaihipan hên
balang miha ha boon luta. Ya kangêran ya andaygên yo, ya angkahêlêk lan kaatag, ay
nanad ha a maitago ya balayan ya atsi ha bung-oy. [15] Ayn mamagkêt hên atáng, bayo
ihimpan o itagpên. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmên
mahawangan hilay atsi ha bali. [16] Êmbayro êt ya pakapakikwanan yon mamiyay, hên main
kangêran ha arapan hên kapareho yo, ta êmên la puriên hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo
ha langit."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha Kautuhan ni Apo Namalyari

[17] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan yon ihipên ya atsi ko di, ta êmên
alihan hên alagá ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang
hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Atsi ko di, ta êmên ko tuparên haka ipamwang ya

* 5:13 pitorak-torakan, pito-torakan.

habayto kamoyu. [18] Pakagilamên yo, kaban main pon angkahêlêk ha langit, haka kaban
main pon luta, ay a malyarin daygên ayn pukat ya miha man ya nanaway letra o naipêk ya
gulis hên habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, o hên Kahulatan lan mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, angga ha a pon matupad ya kaganawan ya habayto.
[19] Kabay hilay a anhumonol ha miha man kanlan habaytoy Kautuhan, bayo manoro êt ha
kapareho la hên paan hilan humonol, ay hilay mag-in pinakamaaypa ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. Noa, hilay anhumonol ha Kautuhan, haka ampanoro hên dapat honolên
ya habayto, ay mag-in matag-ay ha pamanlokop ni Apo Namalyari. [20] Pakagilamên yo, a
kaw makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, no ya pamanhumonol yo kana ay
alwan ubat ha nakêm. Paan yon tuwarên ya alwan mantêg ya pamanhumonol lan Pariseo
haka mánoron Kautuhan ni apo Moises."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanhumuluk

[21] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
'Paan mamatsi hên kapareho ta hilay mamatsi, ay hatolan hên parusaan.' [22] Noa, hikoy
ampaghabi kamoyu, ya hilay anhumuluk ha kapareho la, ay hatolan ni Apo Namalyari
hên parusaan, haka hilay ampammusmus ha kapareho la, ay hatolan hên parusaan hên
Sanedrin. Haka hilay ampaghabi ha kapareho la, ya 'Mulala ka!' ay ipalako ha apoy ha
impiyerno. [23] Kabay bayo kaw mam-in digalo kan Apo Namalyari ha pamiulaman hên
an-iátang kana ha Templo, ta main kaw napanêmtêman ya dinyag yoy alwan mangêd
ha kapareho yo, haka main hilan hakit nakêm kamoyu, [24] ay paan pon idin ya idigalo yo.
Lakwên yo hila pon, ta makikahundo kaw pon. Bayo maidin yoy nay idigalo yo kan Apo
Namalyari ha pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo.
[25] "No main labay hên mamidikil kamoyu, ay mangêd ya tampol kaw makikatoynungan
kanla, ta êmên a la kaw gêtan ha mánlingon kaso. Ta kayno idin na kaw ha magbantay
hên hukulan, ta ikulung kaw. [26] Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a yo maubuh
hên mabayaran ya ipabayad la kamoyu."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha karawakan kalabayan lawini

[27] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
ya wanla, 'Paan mamabayi haka paan makilalaki.' [28] Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya
paan mangihip man hên kalabayan lawini ha pamanlêk ha alwan ahawa, ta habaytoy
kasalanan hên mamabayi haka makilalaki. [29] Kabay, no mata yo ya anggamitên yon manyag
kasalanan, ay kêwêtên yo, haka yon itapon. Ta mangêd pon ya maalihan kaw mata,
kanan mihamwag kaw ha impiyerno, boo man ya lawini yo. [30] No gamêt yo ya anggamitên
yon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên yo ta itapon, kanan mihamwag kaw ha
impiyerno, boo man ya lawini yo."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa
(Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

[31] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Muwang yoy Kautuhan ya hinulat ni
apo Moises, ya wanan hulat, 'Hilay lalaki ya mamihiyay hên ahawa la, ay dapat dyanan lay
ahawa la hên kahulatan† ya inhiyay hila.' [32] Noa, amêhên hiko ya ampaghabi kamoyu, ya
hilay lalaki ya mamihiyay hên ahawa la, no a hila nakilalaki, ay daygên lan mámakilalaki
ya ahawa la no makiahawa hilan kaatag ya lalaki. Haka hilay makiahawa ha babayi ya
inhiyay, ay mikasalanan hila etaman."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha paghumpa

[33] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi, ya
wanla, 'Paan kaw mangako hên main lamoy paghumpa, no ayn ha nakêm yo ya tuparên
ya habayto, ta dapat tuparên ya inhumpa ya pangako kan Apo Namalyari.' [34] Noa, hikoy
ampaghabi kamoyu, ya paan kaw nan maghumpa no mangako kaw! Paan maghumpa hên
manggamit hên langit, ta habaytoy dyanan ni Apo Namalyari, [35] o ha luta man, gawan

† 5:31 Deuteronomio 24:1.

habaytoy nanad paypaluntoan bitsih na, o ha balayan Jerusalem, ta habaytoy balayan ni
Apo Namalyari, ya Ari ya matag-ay ya tungkulan. 36 Paan êt habiên ya 'Matsi ko man.' Ta
yarin mapauban, o mapauyang yo ya habot yo! 37 Habiên yo tanan, 'Awo,' o 'Ahê.' Paan yoy
nan pahanan hên humpa, ta hi Satanas ya pangubatan hên habayto."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanumbah hên kangêran
(Lucas 6:29-30)

38 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi, ya
wanla, 'No binuwag yoy mata hên kapareho yo, ay kailangan buwagên êt ya mata yo. No
nanira kaw hên gogot hên kapareho yo, ay kailangan hiraên êt ya gogot yo.' 39 Noa, amêhên
hiko ya ampaghabi kamoyu, paan yon tumbahan karawakan hilay mapanyag karawakan.
No main manampaling kapakan pingi yo, ay ipatampaling yo êt kanla ya kapaka. 40 No
main mangidikil kamoyu, ta êmên la makway kamiseta yo, ay idin yo kanla ya sambra yo
etaman. 41 No patolukên la kaw hên mangarga hên kalga la ha mihay kilometro, ay kargaên
yoy na hên loway kilometro. 42 Mam-i kaw kanlan kaganawan ya ampakikwa kamoyu, haka
no main labay hên mandam pibandian yo, ay paan kaw mangimot."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi
(Lucas 6:27-28, 32-36)

43 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nagilam yoy in-utoh hên haton lagi,
ya wanla, 'Dapat yon lugurên ya kapareho yo, haka dapat yon kahêmêkan ya kapatsi
yo.' 44 Noa, panhabiên ko kamoyun atsi di hên ampanggilam, ya dapat yon lugurên
ya kapatsi yo, haka dapat yon ihalangin hilay ampamairap kamoyu gawan ha paniwala
yo, 45 ta êmên mamwangan ya hikaw ay maának ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo
ha langit. Gawan hiyay ampam-in allo boy uran kanlan mahonol kana haka kanlan
mapanyag karawakan. 46 No anlugurên yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay yarin
main kaw hên maêngganan ya primyo kan Apo Namalyari. Ta hila man ya máningil buwih,
ya ampangwan sobra ha an-ipakwa kanla hên gobyernon Roma, ay ampanlugud êt ha
ampanlugud kanla. 47 Haka no ampansinên yon bat hilay ampamansin kamoyu, ay hinon
kangêran ya andaygên yo ya igit ha pandaygên lan kaatag, ta hila man ya a ampagpalokop
kana, ay ampamansin kanlan ampamansin kanla. 48 Kabay dapat kaw mag-in mangêd ya
ayn hinon kapintasan hên nanad kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit."

6

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanawop ha mangairap

1 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan kaw magbabara hên mangêd kaw,
ta no magbabara kaw hên mangêd kaw, ay ayn kaw bayton maêngganan ya ubat ha Tatang
tamo ya atsi ha langit.
2 "Kabay no manawop kaw ha mangairap, ay paan yon ipamwang ya habayto. Paan
yon tuwarên hilay ampagbabara hên mangêd bayro ha sinagoga haka ha kalsada.
Ampanawop hilan bat gawan ampanapol hilan pamandayêw. Pakagilamên yo, ayn hilay
nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan dinayêw hilay nan kapareho la. 3 Noa, hikaw,
no manawop kaw ha mangairap, ay paan yoy nan ipamwang agyan ha kalamo yo, 4 ta êmên
a mamwangan ya habayto, haka main kaw hên maêngganan ubat ha Tatang tamo ha langit
ta angkahêlêk nay kaganawan."

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha panalangin
(Lucas 11:2-4)

5 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "No manalangin kaw, ay paan yo hilan
tuwarên hilay ampagbabara hên mangêd hila, ta labay-labay lan mirêng hên manalangin
ha sinagoga haka ha pihobangan dann, ta êmên hila mahêlêk hên kaatag. Pakagilamên
yo, ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan tinanggap lay nay pamandayêw
hên kapareho la, ya tinapol la. 6 Noa, hikaw, no manalangin kaw, ay humwên kaw ha bali yo

haka ihara yoy kabat, ta ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk, ay hiyay ampakahêlêk kamoyu,
haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana.
7 "No manalangin kaw, ay paan yon piorong-orong ya ayn labay habiên hên nanad ha
andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ya êndat la no gilamên hila, gawan
kakarangan panalangin la. 8 Paan yo hilan tuwarên, ta bayo kaw ampakidawat ha Tatang
tamo, ya hi Apo Namalyari, ay mana nay nan muwang ya angkailanganên yo.
9 "Manalangin kaw hên êmên di:
'Tatang naên ha langit, puriên ka dayi hên balang miha.
10 Dayi lumatêng ya pamanlokop mo di ha luta.
Madyag ya kalabayan mo di ha luta, hên nanad ha langit.
11 Dyanan mo kay dayi hên kaên ya kailangan naên amêhên.
12 Patawarên mo kay ha kasalanan naên ta ampatawarên naên etaman ya kaganawan ya
nakadyag kasalanan kannaên.
13 Paan mo kay paulayan hên matukso, haka idayo mo kay ha karawakan.
Gawan hika ya pinakapoon hên balang hino, haka atsi kamo ya kapangyarihan ya ayn
kapantag.
Hika ya puriên hên ayn angga! Amen.'
14 Ta no patawarên yoy nakadyag kasalanan kamoyu, ay patawarên na kaw etaman ni Apo
Namalyari ya Tatang tamo ha langit. 15 Noa, ta no a yon patawarên ya nakadyag kasalanan
kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ya atsi ha langit."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pag-aayuno, ya pamagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin

16 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "No ampagtêêh kaw hên a mangan, ta
êmên a maabala ya panalangin yo, ay paan kaw manoto kanlan magbabara hên mangêd, ya
a ampag-ayos, haka ampaglungkot, ta êmên mamwangan hên kaatag ya a hila ampangan.
Dinayêw hilay na, kabay ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari. 17 Noa, hikaw, no
ampagtêêh kaw hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin yo, ay dyanan yon laro
ya habot yo, maghuklay kaw haka magkulamêh, 18 ta êmên a madambi hên kaatag ya a kaw
ampangan, ta hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk, ay hiyay ampakahêlêk
kamoyu, haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit
(Lucas 12:33-34)

19 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan kaw manipon hên pibandian
bayri ha luta, ta main mal-at ya maniran habayto, nanad ha anag, o taêy. Haka malyarin
maplak ya êt gawan main manakaw. 20 Noa, manyag kaw hên ikahigla ni Apo Namalyari ya
nanad ha ampanipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro ay nanad kaw hên main
pamyanan pibandian ya a mahira hên anag, o taêy, haka a maplak. 21 Dapat yon daygên ya
habayto, ta no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakêm yo."

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pag-atáng ya mata
(Lucas 11:34-36)

22 "Ya mata yo ay nanad pag-atáng hên nakêm yo. No nahawang ya mata yo, ay
mahawangan êt ya nakêm yo. 23 Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay dumiglêm êt
ya nakêm yo. No ya ampamahawang dayin nakêm yo, ay nariglêm awud, ay taganán
ampamiyay kaw ha hadyay kariglêman."

Unaên ya pagpalokop kan Apo Namalyari
(Lucas 16:13; 12:22-31)

24 "Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurên nay miha,
haka kahêmêkan nay miha, o huyuên nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay pahawaan
na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuên hi Apo Namalyari no ubuhên yoy hêkaw yo hên
magkamain pibandian.

[25] "Kabay anhabiên ko kamoyu ya paan kaw manyagah, no hinoy maêkan haka mainêm
yo, ta êmên kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop yo. Gawan ya biyay
ay maalagá ha kaên, haka ya lawini ay maalagá ha takop. [26] Hêlkên yo hilay manok lalê, a
hila mananêm, a hila ampanggapah, ayn hilan pamyanan hên nagapah la. Êmbayro man,
ay ampakanên hila ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. Taganán maalagá kaw
kanlan manok lalê kabay a na kaw paulayan! [27] Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang
ya biyay yo!
[28] "Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipên yo tanay pamantumubo hên
bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hên takop la. [29] Agyan hi Arin Solomon,
ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hên nanad kahampatan hên mihay bulaklak.
[30] No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhên, bayo ulamên pangawatah, ay ampahampatên
ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya paniwala yo kana.
[31] Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maêkan yo, mainêm yo haka maitakop
yo. [32] Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên ampanyagah no hinoy
maêkan, mainêm haka maitakop la. Noa, hikaw, ay paan yo hilan totoên, ta muwang
nan Tatang tamo ha langit, ya hi Apo Namalyari, ya kailangan yoy habayto. [33] Unaên yoy
pagpalokop yo kan Apo Namalyari, hên mamiyay hên mahonol ha kalabayan na, ta idin na
ya kaganawan kailangan yo. [34] Kabay paan yon ikayagah ya kailangan yo lano, ta muwang
ni Apo Namalyari no hinoy kailangan yo. Hukad ya kairapan ya an-arapên yo amêhên.
Paan yon ikayagah ya kairapan ya lumatêng lano."

7

Paan mihahatol
(Lucas 6:37-38, 41-42)

[1] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Paan kaw mihahatol, ta êmên a kaw
hatolan ni Apo Namalyari. [2] Ta no ay-êmên ya pamanatol yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya
pamanatol ni Apo Namalyari kamoyu. Ta ya pamanatol ay nanad ha an-itakal. No ay-êmên
ya pamaytakal yon pamanatol ha kaatag, ay êmbayro êt ya pamaytakal hên pamanatol ni
Apo Namalyari kamoyu. [3] Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanan ya nanad poling ha
mata hên kaatag, noa, a yo ampansinên ya nabyat ya kasalanan yo, ya nanad batang ya
atsi ha sarili yon mata. [4] Ay-êmên yon mahabi ha kapareho yo, 'Paulayan mo kon alihên
ya poling ha mata mo,' no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya nanad batang ya atsi ha mata
yo. [5] Hikaw ya ampagbabara hên mangêd! Unaên yon alihên ya nanad batang ya atsi ha
mata yo, bayo makahêlêk kaw hên mangêd, ta êmên yo maalíh ya nanad poling ha mata
hên kaatag.
[6] "Paan yon ipalêkpêk hên ipamwang ya tungkol kan Apo Namalyari kanlan a mabay
manggilam, ta habaytoy nanad ha ampam-i kaw hên maalagá ha aho ya mangayat
kamoyu. Haka nanad êt ha mamitapon ha baboy, hên makamal ya perlas, ta bat la tanan
pitu-tuk-anan.*"

Intoro ni Apo Jesus ya dapat panay hên makidawat kan Apo Namalyari

[7] Wana êt ni Apo Jesus, "Paka-pakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta
dyanan na kaw. Pakatapolên yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaêgên
yo ya, ta pakibatan na kaw hên nanad ha kabat ya loatên. [8] Daygên yoy habayto, ta hilay
ampamalêkpêk hên kikwa ay dyanan. Hilay ampamalêkpêk hên manapol hên kailangan la
kana ay makatapol. Hilay ampamalêkpêk hên mamaêg, ay pakibatan hên nanad ha kabat
ya loatên. [9] Ayn miha man kamoyu ya mam-in bato ha anak na, no kikwa yan puto. [10] Ayn
etaman miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya utan ya makamatsi ha anak na, no kikwa
yan kênan lanêm. [11] Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hên mam-in ikakangêd ha
maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ya atsi ha langit, ya ayn kasalanan,
ay yarin a ya mam-in ikakangêd lan kikwa kana!

* 7:6 pitorak-torakan, pito-torakan.

12 "Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay êmbayro êt ya dapat
yon daygên kanla, ta habaytoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises, haka ha inhulat lan
kaatag ya propeta ni Apo Namalyari."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha loway dann
(Lucas 13:24)

13 "Pakangêrên yon humwên ha makpit ya ilwangan, ta malawang ya ilwangan boy dann
ya palako ha kaparusaan ya ayn angga, haka mal-at ya ampagdann hên anhumwên bayro.
14 Noa, nakpit ya ilwangan boy dann ya palako ha biyay ya ayn anggaan, haka pêpêrad ya
ampakatapol boy ampagdann bayro."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha kayo ya ampanagêy hên nangarawak
(Lucas 6:43-44)

15 "Kaillag kaw kanlan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan, ta naayang ya
pamaghabi la. Nanad hilan matonud ya tupa, noa, ya an-itoro la ay ampakahira.
16 Mabalayan yo hila ha dyag la. A ya managêy hên ubas ya tanyuong! A etaman managêy
hên igos ya korêrêng-êy! 17 Êmbayro êt, hilay mangêd ya kayo, ay ampanagêy hên
mangangêd, noa hilay narawak ya kayo, ay ampanagêy hên nangarawak. 18 Ya mangêd
ya kayo ay a ampanagêy hên nangarawak, haka ya narawak ya kayo ay a ampanagêy hên
mangangêd. 19 Hilay kayo ya ampanagêy hên nangarawak ay potohên ta ulamên. 20 Hilay
kayo ay angkabalayan ha tagêy la. Êmbayro êt, ay mamwangan hilay ampagbabara hên
ampanoro hilan kaptêgan ha dyag la."

Hilay a makahowên ha langit
(Lucas 13:25-27)

21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Alwan kaganawan ya ampamaêg kangkon, 'Panginoon,
Panginoon,' ay makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit,
noa, hilan bat ya ampanyag kalabayan na. 22 Lumatêng ya Allon Pamanukom ni Apo
Namalyari, ay mal-at ya maghabi kangko hên, 'Panginoon, Panginoon, pahowênên yo kay!
Ta impamwang naên ya impamwang mo, haka ha kapangyarihan mo, ay namipaplag kay
hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, haka kay nanyag hên kaatag êt ya kapapaêpapah
ha langan mo.' 23 Gawan a la dinyag ya kalabayan ni Apo Namalyari, ay arap-arapan kon
habiên kanla ya, 'Ayn kaw hên karapatan hên humwên di! Pakarayo kaw kangko, ya
nipanyag hên karawakan!' "

Hilay mahonol ay in-alimbawa ha lalaki ya namairêng bali na ha aplag
(Lucas 6:47-49)

24 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Hilay ampanggilam habi ko, haka
anhumonol ha nagilam la, ay maialimbawa ha mihay lalaki ya matalino, ya nanyag bali.
Nangali yan malalê hên angga ha nidaoh ha aplag, ta bayro nan impairêng ya bali na.
25 Hên nanguran, nanlanab, haka nangangin hên makhaw, ay bininhêkan ya bali, noa, a
ya natumba, ta impairêng ya ha aplag. 26 Noa, hilay ampakagilam hên habi ko, bayo a
ampanyag hên nagilam la, ay nanad hên lalaki, ya ayn minúwang, ya namairêng bali ha
kabalahan ya alwan napah-êy. 27 Hên nanguran, nanlanab, haka nangangin hên makhaw,
ay bininhêkan ya bali, haka tampol natumba boy nangaagwat ya habayto."

Ya panoro ni Apo Jesus ay pamanoro hên mihay main tungkulan

28 Hên nayari yan naghabi hi Apo Jesus, ay naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na,
29 gawan ya pamaghabi na, ay pamaghabi hên mihay main tungkulan, alwan nanad
pamaghabi lan mánoron Kautuhan ni apo Moises.

8

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

[1] Hên nakalohan hi Apo Jesus hên ubat ha tawgtug, ay main kal-atan ya nangamat kana.
[2] Dinumani kana ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanan
nakiingalo, "Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya
lawini ko." [3] Impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hên ketong, bayo wana,
"Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!" Tambêng naalíh ya hakit na. [4] Bayo wani
Apo Jesus kana, "Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk
mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh
ni apo Moises,* ta êmên mapaptêgan mo kanlan kaatag ya malinis kay na."

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên ipoh hên kapitan hên hundaloh ya taga-Roma
(Lucas 7:1-10)

[5] Hên nilumatêng yay na hi Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main mihay kapitan
hên hundaloh ya taga-Roma ya nakiingalo kana, ya wana, [6] "Panginoon, ya ipoh ko ay a
makaalíh ha papag, ta main yan nabyat ya hakit, haka a na maigalaw ya lawini na. Pêrad
tana ay a nay na matêêh ya hadyay ilab." [7] Kabay wani Apo Jesus, "Mita kitay na, ta
paalihên koy hakit na." [8] "Panginoon, paan kay nan paabala hên humwên ha bali ko, ta
angkarêng-êy ako kamo. Iutoh mo tana, ay maalíh ya hakit hên ipoh ko. [9] Hiko man, ay atsi
ko ha aypa hên kapangyarihan hên kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan
ko. Ya kaganawan utoh ko, ay daygên la. No habiên ko kanan miha, 'Mita ka,' ay mita yay
na. No habiên ko kanan kaatag, 'Paidani ka di,' ay dumani ya. No habiên ko kanan ipoh
ko, 'Daygên moy hatsi,' ay daygên na." [10] Hên nagilam nay habayto ni Apo Jesus, ay nag-
êpapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampipanonol kana, ta hinabi na, "Pakagilamên yo, ayn
akon nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya kataniêh ya paniwala. [11] Pakaihipên
yoy hatsi, mal-at ya alwan Israelita, ya ubat ha ay-irin logal di ha luta, ay kiaêm ha kaluto
hên kalamo hi apo Abraham, apo Isaac, haka apo Jacob ha pamanlokop ni Apo Namalyari
ha langit. [12] Noa, kal-atan ya Israelita ya unan hinagyat, ya a nabay ha pamanlokop ni
Apo Namalyari, ay itapon ha kariglêman hên impiyerno. Hadyay tangih la bayro, haka
mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la boy ha hadyay ilab ya angkatanam la." [13] Bayo
hinabi ni Apo Jesus ha kapitan hên hundaloh, ya wana, "Muli kay na, ta gawan ha paniwala
mo, ay maalíh ya hakit hên ipoh mo." Hên habayto êt, ay naalíh ya hakit hên ipoh hên
kapitan.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro
(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)

[14] Hên nakahowên yay na hi Apo Jesus ha bali ni Simon Pedro, ay nahêlêk nay ampo ni
Simon Pedro, ya an-omotên, ya atsi ha papag. [15] Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt hên bakêt.
Tambêng nag-alíh ya hakit na, kabay nirêng yan namakan kanlan Apo Jesus.

[16] Hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya kal-atan ya hinapatan hên
nangarawak ya a angkahêlêk, haka hilay nipaghakit, ta ha utoh nan bat, ay namipaplag yan
hinumapat kanlan hinapatan, haka namaalíh yan hakit lan nipaghakit. [17] Dinyag ni Apo
Jesus ya habayto, ta êmên matupad ya hinabi ni Propeta Isaias, ya êmên di ya pangahabi,
"Hiya ya namaalíh hên kaganawan hakit tamo."

Hilay labay hên kihonol kan Apo Jesus
(Lucas 9:57-62)

[18] Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya nakapalibot kana, ay in-utoh nay tagahonol
na, ya wana, "Magbangka kitamo hên lumipay." [19] Bayo hila hinumakay ha bangka, ay
main mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya dinumani kana, ya wana kan Apo Jesus,
"Mánoro, kihonol ako kamo ay-iri man ya lakwên mo." [20] Hinabi etaman kana ni Apo Jesus,
"Hila man ya ahon lalê ay main lêyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main
halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn ampaidyanan di ha luta." [21] Wanan
miha pon kanan tagahonol na, "Panginoon, paulayan mo ko pon hên mamilbêng tatang

* 8:4 Levitico 14:2-33.

ko." [22] Noa, wani Apo Jesus kana, "Kihonol ka kangko, haka paulayan mo hilay ayn biyay
ya ayn anggaan, hên mamilbêng kapareho lan natsi."

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

[23] Bayo hinumakay yay na ha bangka hi Apo Jesus, hên kalamo na hilay tagahonol na
haka nag-umpisa hilay nan lumipay. [24] Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus
ha bangka. Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy
nan lanêm, noa, hi Apo Jesus ay nabêlêw pon. [25] Pinukaw la ya, ya wanla, "Panginoon!
Panginoon! Iligtas mo kay, ta ampilêmêh kitamina!" [26] Wana kanla, "Ayn kaw awud hên
tsiwala kangko! Pata hadyay limo yo!" Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay
tandulon. Tinunggên etaman ya angin haka tandulon, hên namapatêkbêk. [27] Nag-êpapah
hilay tagahonol na. Nihahabi hila, ya wanla, "Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hên
angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?"

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat ha loway Gadareno
(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

[28] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gadareno, ha lipay lanêm, ay tinupa hila
hên loway lalaki ya ubat ha pay-ilbêngan, ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk.
Gawan hadyay tobag la, ay ayn ampakadann bayro. [29] Nan-angaw hila, ya wanla, "Jesus,
ya Anak ni Apo Namalyari, awta ampakiêmênan mo kay? Labay mo kay hên parusaan
hên alwa pon ya intakda ya panaon?" [30] Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha
bung-oy ya narani ha lanêm. [31] Nakiingalo hilay hinumapat kanlan lalaki, ya wanla kan
Apo Jesus, "No ipaplag mo kay, ay paulayan mo kay hên mipanhumapat kanlan baboy."
[32] Pinaulayan na hila ni Apo Jesus. Kabay inumalih hila kanlan lalaki, ta nipanhumapat
hila kanlan baboy. Hilay baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah
ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

[33] Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu ha balayan la, ta habaytoy nalyari kanlan
hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay impamwang la ha kabalayan la. [34] Hên
nagilam lay balita la, ay naubuh lan nilako hilan Apo Jesus. Nakiingalo hila kana ya mag-
alíh ya ha logal la.

9

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

[1] Hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka ta nilumipay hila ha balayan ya ampagdahêlan
la. [2] Main nilumatêng ya ungnoy lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha
langkayan. Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo,
"Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo." [3] Main bayron mánoron
Kautuhan ni apo Moises ya êmbayri ya laman ihip, "Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili
na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi
Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên
kasalanan." [4] Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, "Awta
ampangihipan yo ko hên narawak? [5] Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a
ampakabita, no wangko, 'Napatawad kay na ha kasalanan mo,' o no wangko, 'Hali, mirêng
ka ta mita kay na?' [6] Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo,
'Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.' " [7] Tambêng yan nirêng ha
arapan la ya hata lumpo, ta nuli ya. [8] Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la
hi Apo Namalyari, ya nam-in êmbayroy kapangyarihan ha tawo.

Hi Levi ya ambaêgên Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

[9] Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus. Ha pammita na, ay nakahêlêk
yan mihay máningil buwih ya nag langan Mateo, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni
Apo Jesus kana, ya wana, "Kihonol ka kangko." Kabay nakihonol ya kana.
[10] Amêhên, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Mateo hên ampangan, ay main nilumatêng
ya kal-atan máningil buwih, ya kapareho ni Mateo, haka kaatag êt ya makasalanan, ya
kalamo la hên nangan. [11] Hên nahêlêk lan Pariseo ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamoy
máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni
Apo Jesus, ya wanla, "Pata ampangan ya mánoro yo, hên kalamo lan máningil buwih, haka
kaatag êt ya makasalanan?" [12] Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus,
ya wana, "Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. [13] Êmbayro
êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin hên makasalanan hila, hên
maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan
kasalanan, ay a ko hawpan. Ihipên yoy hinabi ni Apo Namalyari, ya wana, 'A ko labay ya
mamiátang kaw. Ya labay ko ay mag-in kaw hên maingaloên.' "*

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin

(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

[14] Main ungnoy tagahonol ni Juan Bautista ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Pata
hikay haka hilay Pariseo, ay panay hên ampagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala
ya panalangin naên? Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?" [15] Kabay in-
alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, "Êndat yon manyêngên
ya bisita hên an-ikasal kaban kalamo la ya? Ahê! Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki
ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan."
[16] Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana,
"Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napipi ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta
daygên nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. [17] Ayn
mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka
mabullog ya alak.† Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayoy pamyanan, ta êmên parehon
a tampol mahira."

Biniyay ya anak ya babayi nan mihay ampamaala ha sinagoga, haka pinaalíh ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

[18] Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main dinumani hên nandoko ha arapan
na, ya mihay ampamaala bayro ha sinagoga. Labay na, ya kihonol ya kana ha bali na, hi
Apo Jesus, hên ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi, ta pabiyayên na dayi. [19] Kabay
nakihonol kana hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na.
[20] Kaban ampammita hila, ay dinumani kana, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan
angkairapan ha hakit nan andayaên. Ginapa nay laylayan takop ni Apo Jesus. [21] Dinyag
nay habayto, ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalíh
ya hakit na. [22] Hên namalingay hi Apo Jesus, ay nahêlêk na ya, haka wana kanan babayi,
"Pakhawên moy nakêm mo. Inalíh ya hakit mo, gawan ha paniwala mo kangko." Habayto
êt, ay naalíh ya hakit na.
[23] Inhundo lan Apo Jesus ya pammita la ha bali nan habaytoy manungkulan, ha sinagoga.
Hên hinumwên hilay na, ay nahêlêk ni Apo Jesus hilay ampag-bulongudyong, haka
nagilam nay labak hên kal-atan. [24] Hinabi ni Apo Jesus kanla, "Mag-alíh kaw di, ta a ya
natsi. Nabêlêw yan bêngat." Noa, kinailyan la ya. [25] Hên naipaawah na ya kal-atan ya atsi
bayro, ay hinumwên yay na ha pinaypakatuluyan kanan anak. Tinalan ni Apo Jesus ya
gamêt nan anak, haka tambêng yan nirêng. [26] Namwangan ha boon logal hên habayto ya
nalyari.

---

* 9:13 Oseas 6:6. † 9:17 Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

Namamukat hi Apo Jesus hên loway buwag

27 Hên paalíh hilan Apo Jesus bayro ha bali nan habaytoy manungkulan ha sinagoga,
ay main loway buwag, ya nangamat kan Apo Jesus, ya nan-angaw, ya wanla, "Apo Jesus,
ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!" 28 Inhundo lan Apo Jesus ya
pammita la, haka hila hinumwên ha bali ya lakwên la. Hinumwên êt ya loway buwag,
kabay wani Apo Jesus kanla, "Ampaniwala kaw hên mapamukat kataw?" Wanla etaman,
"Awo, Panginoon." 29 Bayo ginap-an nay mata la, ta wana kanla, "Gawan ha paniwala
yo, ay makahêlêk kaw." 30 Tambêng hila etaman nakahêlêk. Impapakabawal na hila
hên ipamwang ha kaatag ya hiyay namamukat kanla. 31 Noa, hên nammita hilay na, ay
impamwang la ha boon logal ya habayto, ya pamamukat ni Apo Jesus hên mata la.

Nakapaghabi ya mihay pipi

32 Hên paalíh dayi hilan Apo Jesus, ay main gintan kana ya mihay lalaki, ya pipi
ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. 33 Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak
ya a angkahêlêk, kabay nakahabi yay nay lalaki. Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi
bayro, ya wanla, "Bayri kantamo ha bansan Israel, ay ayn êt nakahêlêk hên êmbayri
ya kapapaêpapah." 34 Noa, hilay Pariseo ay naghabi, ya pamaalíh ni Apo Jesus hên
nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas, ya poon lan
nangarawak ya a angkahêlêk.

Iningalwan ni Apo Jesus ya kal-atan

35 Nammita hilan Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo, ta namitoro yan Mangêd ya
Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha sinagoga la, haka namaalíh yan hino-
hino kay na hên ya hakit. 36 Hên nahêlêk nay kal-atan, ay iningalwan na hila, gawan hadyay
kairapan ya angkatanam la, haka angkahiraan hilan nakêm, ta nanad hilan tupa ya ayn
pastol. 37 Bayo hinabi na kanlan tagahonol na, "Hilay kal-atan ya labay hên manggilam hên
tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad pali ya nawto, ya maranin gapahên. Maialimbawa
hila hên êmbayro gawan nakal-an hilay na hên maniwala. Mal-at ya gapahên, noa, u-
ungnon bêngat hilay manggapah. 38 Kabay ihalangin yo dayi kan Apo Namalyari, ya nag
nawtoy pali, ya mamiutoh ya dayi hên kaatag êt, ya kapareho yon nanad manggapah, ta
êmên hila etaman manoro hên tungkol kana."

10

Ya labinloway tagahonol ya binaêg nan apostol etaman
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

1 Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hila
hên kapangyarihan hên mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha
tawo, haka hên mamaalíh hên kaganawan hakit. 2 Habaytsi ya langan lan labinlowa ya
pinili na hên mag-in apostol na: Hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres
ya kapotoh pohêl ni Pedro. Pinili na êt ya loway anak ni Zebedeo ya hi Santiago, haka ya
kapotoh pohêl na, hi Juan. 3 Pinili na êt hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo ya
máningil buwih, hi Tadeo, hi Santiago ya anak ni Alfeo, 4 hi Simon ya Makabayan, haka hi
Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

5 In-utoh ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na hên mamitoro hên tungkol ha
pamanlokop ni Apo Namalyari, haka hên mamaalíh hên hakit. Bayo hila nammita, ay
hinabi na kanla, "Paan kaw manoro kanlan alwan Israelita, haka ha hinon balayan lan
Samaritano. 6 Noa, ya dapat yon toroan ay hilay kapareho yon Israelita, ya nanad tupa ya
nitama. 7 Mita kaw na ta ipamwang yo ya Mangêd ya Habi, ya marani yanay pamanlokop ni
Apo Namalyari. 8 Mamaalíh kaw hên hakit, nanad ha ketong. Mamabiyay kaw oman kanlan
natsi. Mamipaplag kaw hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanlan tawo. Ya

tungkulan ya indin ko kamoyu, ay a ko impabayad, kabay a yo ipabayad ya pamanawop yo.
[9] Paan kaw mantan hên hinon pera ya nanad ha ginto, o pilak, o tangso. [10] Ha pammita yo
ay paan kaw mantan balutan o hinon maihagili yoy takop, pag-apin bitsih, o têkên. Kaên
yo ya hinon iarap la kamoyu, ta habayto ay nanad upa la kamoyu ha pamitoro yo kanla.
[11] "Ha kaganawan baryo, o balayan ya lakwên yo, ay manapol kaw bayron mapanyag
kangêran ya mapagdahêlan yo. Bayro kaw tanan maglaêh angga ha a pon nayari ya
pamitoro yo ha logal ya habayto. [12] Ha panhumwên yo ha bali, ay habiên yo, 'Dayi ingalwan
kaw ni Apo Namalyari.' [13] No tanggapên la kaw bayro ha bali, ta marapat-dapat na hilan
ingalwan ni Apo Namalyari, ay ingalwan na hila, no ahê, ay a hila ingalwan. [14] No a la kaw
tanggapên ha mihay logal, o a hila manggilam toro yo, ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay
ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih yo, ta êmên la mamwangan ya atsi tana kanla no
lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari. [15] Pakagilamên yo, lano ha Allon Pamanukom
ni Apo Namalyari, ay mabyat ya pamarusa kanlan taga-balayan Sodoma, haka Gomorra ya
inulam ni Apo Namalyari hên hato, gawan ha hadyay kasalanan la. Noa, mas mabyat ya
pamarusa kanlan habaytoy a nananggap kamoyu."

Ya lumatêng ya pamairap
(Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17)

[16] "Hikaw ay nanad tupa ya an-iutoh kon manoro kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin
tupa. Kabay dapat kaw mag-in alisto, haka dapat ayn maipintas ha pamimiyay yo. [17] Kaillag
kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga haka pagpapatokên la
kaw bayro. [18] Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan la kaw kanlan ari haka gobernador,
ha êmbayro ay maipamwang yo kanla, haka kanlan alwan Israelita, ya Mangêd ya Habi
tungkol kangko. [19] Uston kotangên la kaw, ay paan kaw manyagah no hino ya habiên yo,
ta habayto êt, ay ipamwang kamoyu no hinoy dapat yon habiên, [20] ta ya Espiritu ni Apo
Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habiên yo.
[21] "Hila man ya kapotoh pohêl yo, haka ya toa yo, ay may-upit kamoyu. Hilay maának
ay manalanghang ha toa la hên angga ha ipapatsi la hila. [22] Kahêmêkan la kaw hên kal-
atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo yoy paniwala yo kangko, angga
ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hên hadyay pamairap, ay madyanan kaw
hên biyay ya ayn angga. [23] No pairapan la kaw ha mihay logal, ay tumakah kaw ha kaatag
ya logal. Pakagilamên yo, a yo pon maubuh hên maabutan ya balang balayan haka baryo
bayri ha bansan Israel, ay mag-orong ako, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.
[24] "Ayn ampag-aral ya anggalangên igit ha ampanoro kana. Ya tungkulan hên mihay
ipoh, ay alwan matag-ay ha tungkulan hên amo na. [25] Kabay dapat pahalamat hilay
antoroan, no ampairapan hila hên nanad ha angkaranasan lan ampanoro kanla, haka
dapat pahalamat hilay ipoh, no pairapan hila hên nanad ha angkaranasan lan amo la.
Hiko ya nanad nag bali, haka hikaw ay nanad kalamo ko ha bali. Minusmus akon binaêg
Satanas,* kabay taganán lalo kaw musmusên."

Ya dapat kalimwan
(Lucas 12:2-7)

[26] "Kabay paan kaw malimo kanlan anhumêmêk kamoyu, ta ayn intago ya a mamwangan
haka mihumbung. [27] Ya anhabiên ko kamoyun bêngat, ay dapat yon habiên ha kal-atan. Ya
an-iinanah ko kamoyu, ay dapat yon ipamwang ha kal-atan. [28] Paan yon kalimwan ya labay
mamatsin lawini yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man maipalako ha impiyerno
ya kaêlwa yo. Dapat yon kalimwan hi Apo Namalyari, ta panga-ubat nan mangwan biyay,
ay main ya êt hên kapangyarihan hên mamitapon kaêlwa yo ha apoy ya taganán a maparê
ha impiyerno. [29] Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta hila man ya nanaway manok lalê,
ay a na ampaulayan. [30] Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. [31] Kabay paan kaw
malimo. A na kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalê."

---

* 10:25 Beelzebul ha habin Griego.

Ya pagpalokop kan Apo Jesus
(Lucas 12:8-9)

32 "Hilay alwan marêng-êy hên mamaptêg ha arapan hên kal-atan ya hila ay ampaniwala
kangko, ay a ko etaman ikarêng-êy ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.
33 Noa, hilay ampaghabin ha arapan hên kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habiên
ko etaman lano ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya a ko hila muwang."

Main hubakan gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 "Paan yon ihipên ya nantan akon pamakiúmang ha miha ta miha, ta hikoy pangubatan
hên hubakan, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala. 35 Ta hilay
ampaniwala haka hilay a ampaniwala, ay alwan parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip ha
anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi, ay mihay
ihip ha manuyang nay babayi, kabay mihalang-hangan hila. 36 Haka mismon kapamilya ay
mihuhubak, gawan main maniwala boy main ahê.
37 "Hilay manlugud ha toa la hên igit ha pamanlugud la kangko, ay alwan hêpat hên
mag-in tagahonol ko. Haka hilay manlugud ha anak la hên igit ha pamanlugud la kangko,
ay alwan hêpat hên mag-in tagahonol ko. 38 Boy hilay alwan nakal-an hên magtêêh
hên pamairap, o matsi man, gawan ha paniwala la kangko, ay alwan hêpat hên mag-
in tagahonol ko. 39 Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi, o
mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la
kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga."

Ya ikakangêd tamo ya maêngganan tamo ya ubat kan Apo Namalyari
(Marcos 9:41)

40 "Hilay ampananggap kamoyu, ay hiko êt ya antanggapên la. Haka hilay ampananggap
kangko ay antanggapên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko. 41 Hilay ampananggap
kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, gawan habaytoy mámi-
pamwang ay in-utoh na, ay dyanan digalo ya pareho ha tanggapên lan mámipamwang
hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Haka hilay ampananggap kanlan mahonol kana,
gawan hilay habayto ay mahonol kana, ay tumbahan na etaman hên kangêran ya pareho
ha tanggapên lan mahonol kana. 42 Hilay mam-i kamoyu hên miha man ya baso hên
lanêm ya nakêbêl, gawan hikaw ay tagahonol ko, ay taganán tumbahan hila etaman ni
Apo Namalyari hên kangêran."

11

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan
(Lucas 7:18-35)

1 Hên natoroan nay na ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ha dapat lan daygên, ay
nanoro ya ha balayan ya namalibot bayro, ta impamwang na ya Mangêd ya Habi.
2 Hên atsi ya ha hukulan hi Juan Bautista, ay namwangan na ya tungkol ha kapapaêpapah
ya andaygên ni Cristo, kabay in-utoh ni Juan ya ungno kanlan tagahonol na hên
mangotáng kan Apo Jesus, 3 no hiya ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas,
ya impangako ni Apo Namalyari, o no mangênggan hila pon hên kaatag. 4 Noa, wani Apo
Jesus kanla, "Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahêlêk yo haka nagilam
yo. 5 Ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalíh ya hakit lan
nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkên, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya
Mangêd ya Habi ay an-ipamwang kanlan mairap. 6 Iningalwan hilay a ampag-alangan ha
paniwala la kangko."
7 Hên nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hên tungkol kan
Juan kanlan kal-atan, ya wana, "Hinoy nilako yo ha logal ya kabalah-balahan? Êndat yo no
ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo, ya mantêwêg ya angkadanan angin? 8 Hino awud ya nilako
yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hên mangahampat! Alwa! Hilay nakatakop hên

mangahampat, ay mahêlêk ha balin ari. [9] Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo.
Pakagilamên yo! Hiyay mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya
ayn kapantag. [10] Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo
Namalyari, ya wana,
'Mangiutoh ako hên muna kamo ya mangil-an hên danan mo.'
[11] Anhabiên ko kamoyu, ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Êmbayro
man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-
ay kan Juan. [12] Paubat hên ampanoro ya hi Juan anggan amêhên, ay main ampaypilit
hên tampol hên mangiaral hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo
Namalyari, haka mal-at ya ampamilit hên tampol palokop kana. [13] Gawan ya impamwang
lan mámipamwang, hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan
Kautuhan ya indin na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hên nanupad hên habaytoy impamwang la. [14] No
ampaniwala kaw ha pamwang hên mihay mámipamwang* hên hato, hên impaihip kana
ni Apo Namalyari, ay maintindihan yo ya hi Juan Bautista, ya nanupad hên habaytoy papêt
na, ya main nanad kan Propeta Elias ya lumatêng. [15] Pakaihipên yo ya nagilam yo!"
[16] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo
amêhên? Nanad hino hila kaya? Nanad hilan anak ya ampipammikno ha pangalindagan
hên ampibabaêg, ya wanla, [17] 'Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalêk. Nanyêngên kay, noa,
a kaw nakiyêngên.' [18] Ta nilumatêng hi Juan Bautista hên panay hên ampagtêêh hên
a ampangan, ta êmên a maabala ya panalangin na, haka a ya ampinêm hên alak, noa
gawan habayto, ay anhabiên yo, ya hiyay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. [19] Hiko
etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hên ampangan haka ampinêm
alak hên kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hikoy mahiba, mamminêm hên
alak, kaluguran lan máningil buwih, haka kaatag ya mapanyag kasalanan. Êmbayro man,
ay mapaptêgan ya pêtêg ya toro naên ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahêlêk ha
pamimiyay lan anhumonol ha toro naên."

Ya babalá kanlan a nipaghêhê
(Lucas 10:13-15)

[20] Hinabyanan ni Apo Jesus hilay a êt nipaghêhê hên nanalibokot ha pamanyag lan
kasalanan, mal-at man ya kapapaêpapah ya dinyag na ha balayan la, ya wana, [21] "Kaingalo
kaw ya taga-balayan Corazin haka taga-balayan Betsaida, gawan a yo paghêhêan hên
talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, agyan mal-at ya kapapaêpapah ya dinyag ko
bahên. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no
nadyag dayi kanla, ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên ha Corazin, haka Betsaida,
ay tampol la dayi bayton impahlêk ha dyag la ya pinaghêhêan hên tinalibatokan la ya
pamanyag lan kasalanan hên taga-Tiro haka Sidon. [22] Pakagilamên yo! Lumatêng lano ya
allon pamipapawa ni Apo Namalyari hilay nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas
mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-
Tiro haka Sidon. [23] Hikaw êt, ya taga-balayan Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha
langit hên mananggap papuri, noa, ihamwag kaw ha impiyerno. Mabyat ya kasalanan lan
taga-balayan Sodoma, noa, no nadyag na dayi kanla ni Apo Namalyari ya kapapaêpapah
ya dinyag ko bahên ha Capernaum, ay nabuyot lay na dayin pinaghêhêan ya kasalanan la,
haka a dayin nahira ya balayan la. [24] Noa, pakagilamên yo, ha Allon Pamanukom, ay mas
mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Capernaum, kanan pamarusa kanlan taga-Sodoma."

Dapat dumani kan Apo Jesus ya angkabyatan ha pamangihip
(Lucas 10:21-22)

[25] Hên habayto êt, ay nanalangin ya hi Apo Jesus kan Apo Namalyari hên êmên
di, "Tatang ko ha langit, ampuriên kata, ya ampamaala ha langit haka luta, gawan
impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a mo impamwang kanlan

* 11:14 Malakias 3:23-24.

manga-talino ya matag-ay ya pinag-aralan haka matag-ay ya nakêm. [26] Awo, Tatang, ta
habaytoy kalabayan mo."
[27] Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, "In-ubuh nan impamwang kangko hên Tatang
ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no
alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hên makakilala kanan Tatang ko, no
alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay piliên ko hên ipamukat hên tungkol kana.
[28] "Paidani kaw kangko, ya hikaw ya angkabyatan ya nakêm ha pamangihip yo, ta dyanan
kataw hên kapatêkbêkan nakêm. [29] Honolên yoy an-iutoh ko kamoyu, ta hiko ay maaypa ya
nakêm haka maamêy ya pamanoro ko, kabay mag-in mapatêkbêk ya nakêm yo. [30] Gawan
naêpaw ya an-ipadyag ko kamoyu ha pamanoro ko kamoyu."

12

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

[1] Mihay allon pamagsimba lan Israelita, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo
ha narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo, ta
nilêêm la ha pammita la, gawan anlonohên hila. [2] Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi
kan Apo Jesus, ya wanla, "Hêlkên mo! Pata nantê hilay tagahonol mo hên trigo ha allon
pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?" [3] Wana etaman ni Apo Jesus,
"Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na, ay
angkablay hên lonoh. [4] Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya
imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni
apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, haka hilay kalamo na. [5] Kayno a yo
pon nabaha ya Kautuhan ni apo Moises, ya ha allo man hên pamagsimba, ay andaygên lan
pari ya dapat lan daygên ha Templo. Noa, alwan kasalanan ya habayto, ta mal-at ya dapat
lan daygên ha Templo ha allon pamagsimba. [6] Pakagilamên yo, ya main di ya mas maalagá
ha Templo. [7] No naintindihan yo dayi ya hata Kahulatan, 'A ko labay ya mamiátang kaw.
Ya labay ko ay mag-in kaw hên maingaloên,'* ay a yo dayin intad mapanyag kasalanan,
ya ayn kasalanan. [8] Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên
maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba."

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

[9] Nammita hi Apo Jesus ta hinumwên ya ha sinagoga ta manoro. [10] Main lalaki bayro ya
natsi ya gamêt. An-imatonan la ya hi Apo Jesus hên ungnoy lalaki, no mamaalíh yan hakit
ha allon pamagsimba la, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha Kautuhan.
Nangotang hila kana, "Bawal ha Kautuhan ni apo Moises ya mamaalíh hên hakit ha allon
pamagsimba, o ahê?" [11] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, "No alimbawa ta mimihay tupa
yo, haka habaytoy manabo ha malalê ya pangahoyan, a yo ya warin tampol hên iawah allo
man hên pamagsimba? [12] Mas maalagá ya tawo ha tupa! Kabay alwan bawal ha Kautuhan
ni apo Moises hên manyag kangêran ha allon pamagsimba." [13] Bayo wana kanan lalaki ya
natsi ya mihay gamêt, "Ipaktang moy gamêt mo." Kaban an-ipaktang na ya, ay naalíh ya
hakit ha gamêt na, ta hatoy gamêt na ay nag-in nanad ha kapaka ya ayn hakit. [14] Kabay
nammita hilay nay Pariseo, ta pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

Hi Apo Jesus ya impamwang ni Propeta Isaias

[15] Hên namwangan ni Apo Jesus ya pamulong kana, ay nag-alíh ya bayro. Kal-atan ya
nakihonol kana, haka namaalíh yan kaganawan hakit lan nipaghakit. [16] Binawal na hila
hên ipamwang ya tungkol kana. [17] Habaytoy nalyari ta êmên matupad ya impamwang ni
Propeta Isaias, ya wana,
[18] "Atsi di ya pinili kon tagahuyo ko, ya anlugurên ko, ya ikahigla ko.

---

* 12:7 Oseas 6:6.

Ipahapat ko kana ya Espiritu ko, ta êmên na ipamwang ha tawo ha balang bansa, no ay-
êmên hila mag-in ayn kapintasan ha hêlêk ko.
[19] A ya makihubakan, haka makiangawan.
Naamêy yan mag-habi ha dann.
[20] Hawpan na hilay alwan makhaw ya lawini, haka hilay alwan nakataniêh ha paniwala.
Daygên nay habayto angga ha mabalayan la ya kaligtasan ya an-idin na.
[21] Habaytoy kaligtasan ya an-êngganan lan tawo ha balang bansa kana."†

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

[22] Bayo main gintan kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya buwag haka pipi ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Namipaplag hi Apo Jesus hên habaytoy narawak ya a angkahêlêk, kabay nakahabi, haka nakahêlêk yay nay lalaki. [23] Naubuh hilan nag-êpapah ya kal-atan ya atsi bayro, ya wanla, "Habaytsi ya lawêh ya kaapo-apoan ni Arin David ya impangako kantamo ni Apo Namalyari!" [24] Noa, pahabtan lan Pariseo, ya pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas,‡ ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. [25] Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na, "No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, o balayan ay mahira ya habayto. Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. [26] No mamipaplag hi Satanas hên sarili na, ay mahira bayto ya pamanlokop na. [27] No ampamipaplag akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas, hino bayto ya nam-i hên kapangyarihan kanlan tagahonol yo, ya ampamipaplag hên nangarawak ya a angkahêlêk? Hila tana êt ya mamaptêg ya mali kaw. [28] Ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya pamaalíh ko hên nangarawak ya a angkahêlêk. Ya labay habiên hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.

[29] "Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutên, haka gapohên. Noa, no gapohên ko ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.

[30] "Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên manipon hên tawo, ta êmên hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko. [31] Pakagilamên yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan, haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, noa, ayn hinoman ya mapatawad ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. [32] Hilay maghabi hên halanghang kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mapatawad. Noa, hilay maghabi hên halanghang ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran."

Ya balang miha ay mabalayan ha dyag la
(Lucas 6:43-45)

[33] "No habiên tamoy mangêd ya mihay kayo, ay mangêd etaman ya tagêy na. No habiên tamon alwan mangêd ya mihay kayo, ay alwa etaman mangêd ya tagêy na. Ta hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. [34] Nanad kaw utan ya makamatsi! A yon mahabi ya hinoman ya mangêd, gawan ha karawakan yo! Ta ya laman nakêm ay an-umawah ha bêbêy. [35] Hilay mangangêd ay mapanyag hên kangêran, gawan mangêd ya nakêm la. Hilay nangarawak ay mapanyag hên karawakan, gawan narawak ya nakêm la.

[36] "Pakagilamên yo, ha Allon Pamanukom, ay dapat yon ipamulah kan Apo Namalyari no awta hinabi yo ya balang hinabi yo ya ayn kapukatan. [37] Parusaan na kaw no alwan mangêd ya hinabi yo, haka a na kaw parusaan no mangêd ya hinabi yo."

Pinanapolan hi Apo Jesus hên kapapaêpapah ya palatandaan ya ubat ha langit
(Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32)

---

† 12:21 Isaias 42:1-4. ‡ 12:24 Beelzebul ha habin Griego.

38 Main Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises ya labay manubuk kan Apo Jesus,
ya mamipahlêk yan palatandaan ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên
atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 39 Noa, wani Apo Jesus kanla, “Bapan dawak
hilay tawo amêhên. Ampanapol hilan kapapaêpapah ya palatandaan ya ubat ha langit.
Noa, ayn ipahlêk kanla, no alwan nanad ha kapapaêpapah ya nalyari kan Propeta Jonas
hên haton lagi. 40 No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan
kahlayan pating, ay êmên bayro êt, ay hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay tatloy allo
haka tatloy yabi ko ha pinay-ilbêngan kangko. 41 Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari,
ay mirêng hilay biniyay oman, ya taga-Ninive, ya nipaghêhên pamanyag kasalanan la,
hên nagilam lay toro ni Propeta Jonas, ta habyanan la kaw, gawan main di ya matag-
ay ya tungkulan kan Propeta Jonas, yan a kaw naghêhên nanalibokot ha pamanyag yon
kasalanan. 42 Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay habyanan na kaw hên Reyna
ha Sheba hên haton lagi. Mipakarêng-êy kaw, ta agyan bapan dayo na, ay nilako na hi
Arin Solomon, ta labay nan gilamên ya toro na. Amêhên, ay main di, ya mas matag-ay ya
tungkulan kan Arin Solomon, noa, a kaw ampanggilam.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk
(Lucas 11:24-26)

43 “No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kana, ay tawak-
tawakên nay namala ya luta, ta manapol yan mapagpatêkbêkan na. Noa, ayn yan matapol.
44 Kabay wana ha nakêm na, ‘Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.’ Pag-orong na, ay
malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, haka habaytoy tawo ay nanad yan bali
ya malinis, haka nakakumpini, ya nakal-an hên togêlan. 45 Kabay managyat yan pitoy a
angkahêlêk ya narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwên hila, kabay lalo yay
nan kaingalo ya hatoy tawoy inorongan na. Êmbayro êt ya malyari kamoyu ya nakagilam
hên Mangêd ya Habi, noa, a kaw naghêhên nanalibokot kasalanan yo.”

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus ha kal-atan, ay nilumatêng ya indo na, haka
hilay patêl na, ta labay la yan makahabi. 47 Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha
ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.” 48 Wani Apo Jesus kana,
“Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?” 49 Intoro nay tagahonol na, ta wana, “Hilay
habaytsi ya anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.
50 Hilay manyag kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ay yabay ya anlugurên
ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

13

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Habayto êt hên allo, ay inumawah hilan Apo Jesus ha bali, ta nikno ya ha laylay lanêm
hên nanoro kanla. 2 Gawan ha hadyay kal-atan ya ampipagtsipon hên labay manggilam
toro na, ay hinumakay ya ha mihay bangka, ta bayro yan nikno hên nanoro kanlan kal-
atan ya atsi ha laylay hên lanêm. 3 Ha pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya
wana, “Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. 4 Ha pamihabwag nan bini, ay main
bini ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hên manok. 5 Ya kaatag ay natata ha mabato.
Tampol yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. 6 Noa, hên nangallo, ay nayanto ya,
gawan a nipakalalê ya yamot. 7 Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa,
tinumêytêy, gawan diwi. 8 Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy
bini haka naubuh hên nanagêy, hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, haka tatlumpo.”
9 Hên nahabi nay habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, “Pakaihipên yo ya nagilam yo!”

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Dinumani kan Apo Jesus hilay tagahonol na ta nangotang hila, ya wanla, "Pata panay
paalimbawa ya pamanoro mo kanlan kal-atan?" 11 Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hikaw
bat ya makamwang hên inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, a
na impamwang ya habayto ha kaatag. 12 No honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya
pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan
yo. 13 Kabay an-idann ko ha alimbawa ya pamanoro ko kanla, ta 'Manlêk hila man, ay
a la mamwangan ya anhêlkên la. Magilam la man, ay a hila manggilam, haka a la
angkaintindihan ya angkagilaman la.' 14 Angkatupad kanla ya impamwang ni Propeta
Isaias, ya wana hên hato,

'Pakagilamên yo man, ay a yo maintindihan, haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwan-
gan ya anhêlkên yo.
15 A hila malyarin maniwala gawan kinumdêy ya ulo la. Ampagtêtêkk hila, haka an-ipêrêng
lay mata la. Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani kangko, bayo
patawarên ko hila.'*

16 Noa, hikaw, ay iningalwan, kabay angkaintindihan yo ya angkakit yoy andaygên ko,
haka angkaintindihan yoy anhabiên ko. 17 Hên hato, ay mal-at ya mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka kaatag pon ya mahonol kana, ya labay-labay
dayi hên makahêlêk hên angkakit yo ya andaygên ko. Labay-labay la dayin magilaman
ya anhabiên ko ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya angkakit yo, haka a la êt nagilam
ya angkagilaman yo."

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 "Gilamên yoy habaytsi ya labay habiên hên alimbawa ya tungkol ha bini. 19 Ya bini ay
habi ni Apo Namalyari hên tungkol ha pamanlokop na. Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha
natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo,
noa, a la naintindihan, bayo tampol nilumatêng hi Satanas, ta inalíh nay habaytoy habi
ha nakêm la. 20 Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam haka
tinanggap lan tawo hên main kahiglaan, 21 noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon,
noa, hên nilumatêng ya kairapan o ya pamairap, ay tampol naalíh ya paniwala la. 22 Ya bini
ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, noa, tampol nialíh
ha nakêm la, gawan kayagahan, pibandian, haka katsighaw hên biyay. Kabay a nabayo ya
biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya bini. 23 Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi
ni Apo Namalyari ya nagilam haka naintindihan lan tawo, bayo nimana ha nakêm la, ya
nanad ha lahí ya naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, haka
tatlumpo."

Ya alimbawa ya tungkol ha lamon ya tinumubo ha pinay-êharan trigo

24 Impamwang kanla ni Apo Jesus ya miha pon ya alimbawa, ya wana, "Ya pamanlokop ni
Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmên di: Main mihay lalaki ya namiêhad hên mangêd
ya bini hên trigo. 25 Noa, hên mihay yabi, hên angkabêlêw hilangan, ay nilumatêng ya
kapatsi na hên namihabwag hên tagêy hên lamon ha pinay-êharan trigo, bayo nammita
yay na. 26 Tinumuboy trigo haka nakisabay hên tinumuboy lamon. Hên nanagêy ya trigo,
ay napansin lan tagahuyo nan lalaki ya lamon. 27 Kabay dinumani hila kana, ta wanla,
'Êndat naên ya mangêd ya binin trigo ya in-êhad. Ay-irin ubat ya hata lamon?' 28 Hinabi
nan lalaki, ya wana, 'Main kapatsi ya namihabwag hên tagêy hên lamon bayri.' Kabay
nangotang hilay tagahuyo na, 'Labay mon lamonên naên ya?' 29 Noa, wanan lalaki, 'Paan
pon. Ta no lamonên yo, ay maulot yoy trigo etaman. 30 Paulayan yoy na hên makisabay,
hên angga ha panggapah. No panaon hên panggapah, ay habiên ko tana ha manggapah

* 13:15 Isaias 6:9-10.

ya unaên la pon alihên ya lamon, haka la pêpêthên ta ulamên. Bayo gapahên ya trigo ta
ihimpan.' "

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Namitoro hi Apo Jesus hên miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, "Ya pamanlokop ni
Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o ya intanêm.
32 Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê
ha hanga na."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa

(Lucas 13:20-21)

33 Namitoro hi Apo Jesus hên miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, "Ya pamanlokop
ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinakigawgaw hên mihay babayi ha
kal-atan hên arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-atan."

Impamwang hên haton lagi ya paalimbawa ya toro nan Mesias, ya Cristo

(Marcos 4:33-34)

34 Hên nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay panay main hên alimbawa ha panoro na.
35 Êmbayroy panoro na ta êmên matupad ya impamwang nan mihay mámipamwang hên
impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana,
"Ya panoro ko kanla ay paalimbawa.
Ipamwang ko ya inlihim paubat hên dinyag ya hata luta."†

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên alimbawa ya tungkol ha lamon ha trigo ya in-êhad

36 Amêhên, imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwên ya ha bali. Haka dinumani
kana ya tagahonol na, ta wanla, "Ipamulah mo kannaên ya alimbawa ya tungkol ha lamon
ha trigo ya in-êhad." 37 Hinabi na etaman, ya wana, "Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ay in-alimbawa ha namiêhad hên mangêd ya bini hên trigo. 38 Ya in-alimbawa ha pinay-
êharan ay boon luta, haka ya in-alimbawa ha mangêd ya bini hên trigo, ay hilay palokop
kan Apo Namalyari. Ya in-alimbawa ha lamon, ay hilay angkalokopan ni Satanas, 39 haka ya
in-alimbawa ha namihabwag tagêy lamon, ay hi Satanas. Ya in-alimbawa ha panggapah,
ay yabay ya kaanggaan hên hata luta, haka ya in-alimbawa ha manggapah, ay hilay anghel
ni Apo Namalyari. 40 No ay-êmên tsinipon ya hatoy lamon, bayo inulam, ay êmbayro
etaman ha anggaan hên hata luta. 41 Gawan hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay
mamiutoh hên anghel ko ha boon pamanlokop ko, ta tsiponên lay balang ampangubatan
kasalanan, haka hilay mapanyag karawakan, 42 ta ihamwag hila ha apoy ya a angkaparê.
Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la, boy ha hadyay
ilab ya angkatanam la. 43 Noa, hilay mahonol kana, ay mag-in nanad allo ya ampam-in
hawang ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya Tatang la. Pakaihipên yo ya nagilam yo."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag

44 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay
maialimbawa ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag, ya nakali ha lutan kaatag, bayo
hinapolan oman. Ha hadyay kahiglaan nan nakatapol, ay nuli ya, ta in-ubuh nan inhaliw
ya atsi kana, ta hinaliw nay habaytoy luta ya nag maalagáy pibandian ya ayn kapantag."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha mihay maalagáy perlas

45 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari
ay maialimbawa êt ha mihay mangalakal ya ampanapol hên maalagáy perlas. 46 Hên
nakahêlêk yan mihay perlas ya hadyay maalagá, ay in-ubuh nan inhaliw ya atsi kana, ta
hinaliw nay habaytoy hadyay maalagáy perlas."

---

† 13:35 Awit 78:2.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha lambat, ya pamanlokop ni Apo Namalyari

47 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay
maialimbawa êt ha lambat ya inhamwag ha dagat, ya nakakwa hên hino-hino kay na hên
ya kênan lanêm. 48 Hên napno ya habayto, ay ginuloy la ha laylay, ta nikno hilan impapawa
ya habaytoy makêna haka a makêna. Bayo la intapon ya a makêna. 49 Êmbayro etaman ha
anggaan hên hata luta. Ipapawa lan anghel, hilay mapanyag karawakan kanlan mahonol
kan Apo Namalyari. 50 Hilay mapanyag karawakan, ay ihamwag ha impiyerno ya hadyay
apoy ya a angkaparê. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk
la, boy ha hadyay ilab ya angkatanam la."

Dapat parehon dyanan alagá ya manan toro haka ya bayon toro

51 Kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên tungkol ha intoro na kanla, ya wana,
"Naintindihan yoy habayto?" Wanla etaman, "Awo. Angkaintindihan naên." 52 Wanay na
êt ni Apo Jesus, "Kabay maintindihan yo etaman ya habaytsi: hilay mánoron Kautuhan ni
apo Moises ya ampaniwala ha an-itoro ko ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari,
ay maialimbawa ha mihay main bali, ya tampol hên maiawah ha dyanan pibandian na ya
mana haka ya bayo. Gawan pareho lan maitoro ya manan toro haka ya bayon toro."

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na
(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

53 Hên naitoro nay na ya habaytoy alimbawa, ay nag-alíh yay na bayro. 54 Hên nilumatêng
ya ha Nazaret, ya balayan ya pinanhumlayan na, ay hinumwên ya ha sinagoga la, ta
nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakagilam, ya wanla, "Ay-iri
nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên kapapaêpapah?"
55 "Daptay hiyay anak ni Jose, ya kalpintero, ya kabalayan tamo. Yarin alwan Maria ya
langan hên indo na! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas, haka hi Simon!
56 Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi! Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na,
haka kapangyarihan nan manyag hên kapapaêpapah?" 57 Kabay a la ya tinanggap. Noa,
wani Apo Jesus kanla, "Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangên ha agyan ayri ya
logal, noa, a hila ampansinên hên kamag-anak la haka kabalayan la." 58 Gawan ayn hilan
paniwala kana, ay pêrad bat ya kapapaêpapah ya dinyag na bayro.

14

Ya kamatsan ni Juan Bautista
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

1 Hên habayto, ya tungkol ha andaygên lan Apo Jesus ay nagilam ni Herodes Antipas,
ya ampamaala ha probinsyan Galilea. 2 Kabay wana kanlan ampag-obra ha bali na, "Ya
ambaêgên lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman,
kabay ampakadyag yan kapapaêpapah!"

3 Hinabi nay habayto gawan hiyay naypadakêp, naypagapoh, haka naypahukul kan Juan
Bautista gawan bat kan Herodias. Habaytsi hi Herodias, ay ahawa ni Felipe, ya ali ni
Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. 4 Panay nan an-ungkatên
kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, "Bawal ha Kautuhan ya pamag-ahawa mo
kan Herodias, ya ahawan ali mo!" 5 Kabay labay na dayi ni Herodes Antipas hên ipapatsi
hi Juan Bautista, noa, malimo ya kanlan kal-atan, gawan ha muwang la, hi Juan ay mihay
propeta ni Apo Namalyari.

6 Ha kaluto, ha allon pamanêmtêm ha pay-anak kan Herodes Antipas, ay timmalêk ya
anak ni Herodias ha arapan kal-atan. Haka hinumigla hi Herodes Antipas ha pamagtalêk
nan dalaga, 7 kabay impangako na kana, hên main kalamoy humpa, ya idin na kana ya
hinon pakikwaan na. 8 Gawan ha hinabi kana hên indo na, ay pinakikwaan nan dalaga
ya ipapotoh ni Herodes Antipas ya ulo ni Juan Bautista, ta idin kanan dalaga ya habayto,
hên nakapalunto ha pinggan. 9 Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hên pakikwaan kana
hên dalaga ya habayto, noa, a nay na mapag-agkoan, gawan naghumpa ya, haka gawan

ha kal-atan ya hinagyat na ha kaluto. Hên habayto êt, ay in-utoh nay mihay hundaloh
ha hukulan hên potohên nay ulo ni Juan Bautista. 10 Tampol yan nammita ya in-utoh na
ha hukulan, ta pinotoh nay ulo ni Juan, haka 11 na impalunto ya ulo ha pinggan, ta indin
kanan dalaga, bayo indin nan dalaga ha indo na. 12 Hên namwangan lan tagahonol ni Juan
ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na, haka lay na in-ilbêng. Bayo impamwang la
kan Apo Jesus ya nalyari.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Hên nagilam lan Apo Jesus ya nalyari kan Juan Bautista, ay nagbangka hilan palipay
ha logal ya kabalah-balahan. Noa, hên namwangan lan kal-atan ya pagpalakwan lan
Apo Jesus, ay binitsih lan inunaan hilan Apo Jesus, hên kalamo hilay ubat ha kaganawan
balayan ya dinanan la. 14 Hên pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan.
Naingalwan na hila, ni Apo Jesus, haka namaalíh yan hakit lan nipaghakit ya gintan la.
15 Hên maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hên naghabi kana, ya
wanla, “Ayn bali di, haka maranin matata ya allo. Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang
baryo, ya narani di, ta êmên hila makatsikap hên maêkan la.” 16 Noa, hinabi na kanla, ya
wana, “A la kailangan hên mita. Hikaw tanay mam-i kanla hên maêkan la.” 17 Hinabi la
etaman, “Main kitamon bêngat hên limay puto haka loway kênan lanêm.” 18 Wana kanla
ni Apo Jesus, “Gêtan yo di kangko ya habayto.” 19 Amêhên, pinaikno ni Apo Jesus ya kal-
atan ha pagpastolan bayro. Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan lanêm.
Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay habayto,
bayo indin na kanlan tagahonol na, ta itayak la kanlan kal-atan. 20 Balang miha kanla ay
nakaêkan angga ha nangabhoy hila. Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên
labinloway lubon. 21 Main liman libo ya lalaki ya nangan. Main êt kal-atan ya babayi haka
anak ya nangan.

Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)

22 Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na hên impauna hên
lumipay, kaban nagtsipan ya pon kanlan kal-atan. 23 Hên nagtsipan yay na ha kal-atan,
ay nilumakat yan nanalangin hên kakapag na. Namawatah ya bayron miha na. 24 Ya
bangka ya anhakyan lan tagahonol na, ay atsi ha marayo-dayo hên panhalungatên hên
makhaw ya angin haka tandulon. 25 Hên mawatah, ay nilako na hila hên nammita ha babon
lanêm. 26 Hên nahêlêk la yan ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila ha hadyay
limo la, ya wanla, “Main kamana!” 27 Noa, tampol nan hinabi kanla, “Paan kaw malimo.
Pakhawên yoy nakêm yo! Hikoy habaytsi.” 28 Hên nagilam ni Pedro ya habayto, ay wana,
“Panginoon, no pêtêg hên hika ya habain, ay palakwên mo ko bahên hên mita ha babon
lanêm.” 29 Wani Apo Jesus etaman kana, “Galing mina di awud!” Kabay nagtaoy hi Pedro
ha bangka, ta nammita yay na ha babon lanêm hên palako kan Apo Jesus. 30 Noa, hên
napansin nay hadyay angin, ay nalimwan ya, haka ampilêmêh yay na, kabay nan-angaw
ya, ya wana, “Panginoon, iligtas mo ko!” 31 Tampol yan dinwang ni Apo Jesus, bayo wana
kana, “Kulang pon awud ya paniwala mo! Pata ampag-alangan ka!” 32 Hên nakahakay hilay
na ha bangka, ay tinunggên ya angin. 33 Sinimba hi Apo Jesus hên hilay atsi ha bangka, ya
wanla, “Taganán pêtêg hên hika awud ya Anak ni Apo Namalyari!”

Pinaalíh ni apo Jesus ya kaganawan hakit la ha logal hên Genesaret
(Marcos 6:53-56)

34 Pamakalipay lan Apo Jesus, ay tinumaoy hila ha bangka ha logal hên Genesaret.
35 Hên nabalayan la yan taga-bayro, ay pinarah lan impamwang ha boon logal ya habayto,
ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay gintan la ya kaganawan ya main hakit kana.
36 Ampakiingalo hila kan Apo Jesus ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa lan
ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

15

Ya natotoan la ha ninuno la, ay alwan pareho ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Marcos 7:1-13)

1 Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo
Moises ya ubat ha balayan Jerusalem, ya nipandumani kan Apo Jesus, ta nangotang hila
kana, ya wanla, 2 "Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha ninuno
tamo, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan?" 3 Bayo wana êt ni Apo Jesus, "Magaling
kaw hên itad hên ayn alagá ya in-utoh ni Apo Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan
yo ha ninuno yo! 4 Ta namiutoh hi Apo Namalyari, 'Galangên moy tatang haka indo mo,'
haka 'Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.' 5 Noa, an-itoro yo ya malyarin ialay
kan Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa. Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal
yoy pamanawop ha toa. 6 Antotoên yoy ninuno yo, ta an-itad yon ayn alagá ya Habi ni
Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahên ya andaygên yo. 7 Ampagbabara kaw hên
mangêd! Pêtêg ya impapêt ni Propeta Isaias ya tungkol kamoyu, ya wana ha Kahulatan ya
impahulat ni Apo Namalyari,
8 'Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.
9 Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro la
hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.' "*

Ya ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm
(Marcos 7:14-23)

10 Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, "Manggilam kaw haka
pakaintindiên yoy habaytsi. 11 Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk
hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy."
12 Pangayari nan naghabi, ay dinumani hila kan Apo Jesus hilay tagahonol na, ta wanla
kana, "Muwang mo ya nahakitan ya nakêm lan Pariseo ha hinabi mo?" 13 Hinabi ni Apo
Jesus kanla ya wana, "Ya kaganawan tanaman ya a intanêm ni Apo Namalyari, ya Tatang ko
ha langit, ay ulutên. 14 Paulayan yo hila. Nanad hilan buwag ya ampangakay ha kapareho
lan buwag. Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag, ta pareho hilan
minabo ha malalê ya lubot." 15 Bayo hinabi ni Pedro kan Apo Jesus, ya wana, "Ipamulah
mo kannaên daw, ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha ampakarêmêk
hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari." 16 Wana etaman kanlan Pedro, "Hikaw man, ay a
kaw ampakaintindi? 17 Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo
ha hêlêk ni Apo Namalyari, ta ya pamangan, ay ampidann ha bitoka bayo itaká. 18 Noa,
ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy, ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha
hêlêk ni Apo Namalyari. 19 Ta angkaubat ha nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan,
nanad ha manyag karawakan kalabayan lawini, manakaw, mamatsin kapareho, mamabayi
haka makilalaki, manistigos ha alwan pêtêg, haka maniran kapareho. 20 Habaytoy dyag ay
angkaubat ha nakêm, haka ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. Noa, a
ampakadêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ya mangan hên a pon nag-uyah, hên nanad ha
toro hên ninuno tamo."

Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita
(Marcos 7:24-30)

21 Immalíh hilan Apo Jesus bayro, ta nunta hila ha Tiro haka Sidon, ya logal hên alwan
Israelita. 22 Main bayron babayi ya taga-Canaan, ya dinumani kan Apo Jesus, ya namaêg,
ya wana, "Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David! Ingalwan mo ko! Ya anak koy babayi
ay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ya hadyay ampamairap kana." 23 Noa, ayn yan
hinabi hi Apo Jesus. Kabay dinumani kan Apo Jesus ya tagahonol na ta wanla, "Paalihên
mo yay na, ta ampi-angaw-angaw ya." 24 Hinabi na ha babayi ya wana, "In-utoh akon
bêngat kanlan Israelita ya nanad tupa ya nitama." 25 Noa, nandoko ya ha arapan ni Apo
Jesus ta wana, "Panginoon, hawpan mo ko!" 26 Noa, wani Apo Jesus kana, "Pakangêrên

* 15:9 Isaias 29:13.

kon antoroan haka anhawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán usto." [27] Noa, hinabi
nan babayi, ya wana, "Panginoon, mangêd ya habayto, noa, yarin a minan hawpan ya
alwan Israelita, no hadyay pamairap ya angkatanam la!" [28] Kabay hinabi ni Apo Jesus kana,
ya wana, "Makhaw awud ya paniwala mo! Mahonol ya kalabayan mo!" Tampol etaman
impaplag ya namairap ha anak na.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan

[29] Hên nag-alíh ya bayro hi Apo Jesus, ay nagdann ya ha laylay hên Dagat-dagatan hên
Galilea. Bayo nilumakat ya ha tawgtug, ta nikno ya bayro. [30] Main kal-atan ya dinumani
kana ya ampantan hên pilay, buwag, pokol, pipi, haka kaatag pon ya ampipaghakit. Indin
hila ha arapan ni Apo Jesus, haka hiyay namaalíh hên hakit la. [31] Kabay nipag-êpapah
hilay kal-atan ha nahêlêk lay ampakahabi hilay pipi, naalíh ya pagkasingkol lan singkol,
ampakabitay nay pilay, haka ampakahêlêk hilay nay buwag. Ha nahêlêk la ay pinuri la hi
Apo Namalyari ya Diyos lan Israelita.

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Marcos 8:1-10)

[32] Binaêg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla, "Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy
nay allo la di, haka ayn hilay nan maêkan. No pauliên ko hilan angkablay lonoh, ay kayno
mawê hila ha dann." [33] Wanlan tagahonol na etaman, "Ay-êmên tamo hilan mapakan
ya hata kal-atan?" [34] Kinotang hila ni Apo Jesus, "Main kitamo pon hên puto?" Hinabi
la kana, ya wanla, "Main tanan pito, haka uungnoy nanaway kênan lanêm ya pinirito."
[35] Bayo pinaikno na hilay kal-atan ha luta. [36] Haka dinampot nay pitoy puto boy ya kênan
lanêm, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay habayto, ta impatayak
na kanlan tagahonol na. [37] Naubuh hilan nangabhoy ya kal-atan, haka hên tsinipon lay
natagan, ay nakapno hila hên pitoy tiklis. [38] Main apat ya libo ya lalaki ya nakaêkan. Main
êt babayi haka anak ya nakaêkan.

[39] Bayo nagtsipan yay na kanlan kal-atan hi Apo Jesus, ta hinumakay hilan Apo Jesus ha
bangka hên palako ha logal hên Magadan.

16

Ampanapol hilay Pariseo haka hilay Saduseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

[1] Main Pariseo haka Saduseo ya labay manubuk kan Apo Jesus, ya mamipahlêk yan
kapapaêpapah, ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya
kapangyarihan ni Apo Namalyari. [2] Noa, wani Apo Jesus kanla, "No angkatatay nay allo
ta nag yayo, ay habiên yo, 'A ya manguran nobukah ta nag yayo.' [3] No ha maranon ta
tsinumilêm ya ginêm, ay habiên yo, 'Manguran amêhên.' Muwang yo no hinoy labay
habiên hên angkahêlêk yo ha langit. Yarin a yo muwang ya balang kapapaêpapah ya
andaygên ko, ay palatandaan hên nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari! [4] Bapan
dawak kaw, ta antalibatokan yo hi Apo Namalyari. Ampanapol kaw hên kapapaêpapah ya
ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kamoyu, no alwan ya nanad ha naipahlêk hên hato, ya
tatloy allo yan nabiyay ha bitokan pating hi Propeta Jonas."* Habayto tanay hinabi ni Apo
Jesus, bayo nammita yay na.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Marcos 8:14-21)

[5] Hên anlumipay hilay na ha Dagat-dagatan hên Galilea, ay napansin lan tagahonol ni
Apo Jesus ya naliwaan la hên mantan puto. [6] Bayo wani Apo Jesus kanla, "Taganán dapat
kaw hên kaillag ha pampaalsa lan Pariseo haka Saduseo." [7] Gawan ha hinabi ni Apo Jesus,
ay êndat lan tagahonol na, no mantêg pampaalsa hên arina ya hinabi na kanla, kabay
nihahabi hila, ya wanla, "Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan puto." [8] Muwang

* 16:4 Hêlkên ya langan Jonas ha panlêkan habi di ha bokotan Bibliya.

ni Apo Jesus ya ampihahabian la, kabay wana kanla, “Kulang ya paniwala yo kangko!
Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan puto! 9 A kaw pon awud hên ampakaintindi! A
yo pon angkakwan ihipên no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko! Naliwaan yoy na lawêh
hên pinakan koy liman libo ha li-limay puto, haka no ungnoy lubon ya napno hên tagan!
10 Naliwaan yoy na lawêh hên pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto, haka no ungnoy
tiklis ya napno hên tagan! 11 Yarin a kaw pon ampakaintindi ya alwan tungkol ha puto
ya hinabi ko hên wangko ya dapat kaw kaillag ha pampaalsa lan Pariseo haka Saduseo!”
12 Naintindihan lay na bayto, ya alwa awud pampaalsa hên puto ya anhabiên na kanla.
Noa, ampaillagên hila ha alwan pêtêg ya toro lan Pariseo haka Saduseo, ta ya panoro la ay
makaalit hên ihip hên nanad ha pamikalat hên pampaalsa ha arina ya andaygên puto.

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

13 Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal hên Cesarea Filipos, kinotang na hilay
tagahonol na, “Hinoy anhabiên lan tawo ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo?” 14 Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan
kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay oman hi
Propeta Jeremias, o ya miha kanlan kaatag ya propeta ni Apo Namalyari.” 15 Wana êt
kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” 16 Wani Pedro etaman, “Hika
ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak nan angkabiyay hên ayn angga
ya hi Apo Namalyari.” 17 Wani Apo Jesus kana, “Iningalwan ka Simon, anak ni Jonas, ta
kakapag ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ya namipamwang hên habayto kamo.
18 Pakagilamên moy anhabiên ko kamo, Pedro. Ya labay habiên hên langan mo ay bato.
Haka ha bato ya habaytsi, ya nanad pampah-êy bali, ay ipairêng ko ya nanad bali ko,
ya kabooan hên kapareho mon ampaniwala ya hikoy Cristo. Haka a hila mahambut hên
kapangyarihan hên kamatsan, ta dyanan hila hên biyay ya ayn angga. 19 Idin ko kamo ya
tungkulan ya nanad antalanên moy susi hên pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay ya
bawalên mo bayri ha luta, ay bawalên ni Apo Namalyari ya atsi ha langit, haka ya a mo
bawalên bayri ha luta, ay a etaman bawalên ni Apo Namalyari.” 20 Bayo impapakabawal
hila ni Apo Jesus hên ipamwang ha hinoman ya hiyay Mesias, ya Cristo.

Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsên
(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

21 Paubat hên habayto, ay impamulah nay na ni Apo Jesus kanlan tagahonol na ya
malyari kana ha lumatêng ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay
kailangan hên magdanas hên hadyay pamagdusa ha Jerusalem. Hikoy araên lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya nag tungkulan ha bansa, haka araên la
ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon
oman.” 22 Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan a
patsên ya Mesias, ya Cristo, ya wana, “Panginoon! Paan dayi palyariên ni Apo Namalyari
ya habayto!” 23 Noa, inumarap hi Apo Jesus kan Pedro ta hinabyanan na ya, “Pedro, paan
mo kon tuksoên hên nanad ha pamanukso kangko ni Satanas! An-abalaên mo ko. Ya pan-
ihipên mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan hên tawo!”

24 Amêhên, wana kanlan tagahonol na, “Hilay labay hên humonol kangko, ay dapat
liwaan lay sarili lan kalabayan haka humonol kangko. Dapat nakal-an hilan magdanas hên
hadyay pamagdusa haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat ya koros. 25 Hila
etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi o mangoman ya pamimiyay
la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay
ya ayn angga. 26 Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na
mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga!
Yarin matanggap ya pibandian na hên pagbii, ta êmên a mipalako ha kaparusaan ya ayn
anggaan ya kaêlwa na! 27 Hiko ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay mag-orong bayri ha luta.
Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapangyarihan haka ya kapahilêw ya kahampatan ni

Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel na. Tumbahan ko bayto ya
balang miha, ha dinyag la. [28] Pakagilamên yo! Main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha
mahêlêk la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên ampamaala."

17

Nakikit hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

[1] Hên nalabah ya anêm ya allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus ay pinaglamo
na hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohêl ni Santiago, hên nilumakat ha
matag-ay ya tawgtug hên kakapag la. [2] Kaban atsi hila bayro, ay naoman ya itsura ni Apo
Jesus. Ya lupa na ay nag-in kapahilêw hên nanad ha allo, haka ya takop na ay nag-in bapan
putsi ya kapahilêw. [3] Namakonkaynaman ay main mámipamwang ya an-ipaihip kanla ni
Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises haka hi apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus
hên ampihahabi. [4] Bayo hinabi ni Pedro, ya wana, "Panginoon, mangêd ya atsi kitamo
di. No labay mo, ay manyag akon tatloy hawong di. Miha kamo, miha kan apo Moises,
haka miha kan apo Elias." [5] Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm,
haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan habi, "Hatsi ya anlugurên
kon Anak ya taganán an-ikahigla ko. Gilamên yoy habi na." [6] Hên nagilam lan Pedro ya
habayto, ay hadyay limo la, haka hila nipandoko hên nakadêngdêng. [7] Noa, dinanian hila
ni Apo Jesus hên inahwil, ta wana kanla, "Mirêng kaw, paan kaw malimo!" [8] Hên naningla
hila, ay mimiha na tana ni Apo Jesus ya nahêlêk la.

[9] Ha paglohan la hên ubat ha tawgtug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy
tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawgtug, angga ha a
ya pon matsi haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. [10] Gawan
nahêlêk la bayro ha tawgtug hi apo Elias, ay kinotang la hi Apo Jesus, ya wanla, "Awta
panhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises ya kailangan mag-orong ya pon di ha
luta hi apo Elias, bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya
pinili ni Apo Namalyari hên mamaala?" [11] Hinabi na kanla ni Apo Jesus, ya wana, "Pêtêg
ya habaytoy anhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. [12] Noa, anhabiên ko kamoyu,
ya nilumatêng yay na di ha luta ya nanad kan apo Elias, haka a la ya nabalayan ya hiyay
habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta pinairapan la ya. Êmên êt
bayro, ay hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay magdanas hên hadyay pamairap ha
gamêt la." [13] Hên hinabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay naintindihan lay na ya hi Juan
Bautista awud ya inungkat ni Apo Jesus ya nanad kan apo Elias.

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat haka ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki
(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43a)

[14] Hên ubat hilay na ha tawgtug, ay tinupa hilan Apo Jesus hên kal-atan. Kalamo lay
mihay lalaki ya nandoko ha arapan ni Apo Jesus. [15] Wanan lalaki, "Panginoon, ingalwan
mo dayi ya anak koy lalaki ta main yan tugaw. Hadyay pamairap ya angkatanam nan anak,
ta panay yan ampitumba ha apoy, haka ampihugno ha lanêm. [16] Gintan ko ya ha tagahonol
mo, ta paalihên la dayi ya hakit na, noa, a la ya kayan paalihên." [17] Amêhên, wani Apo
Jesus, "Hikaw ya angkabiyay amêhên ay ayn paniwala, haka hadyay dawak kaw. Ay-irin
angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalan?" Bayo wana kanan lalaki, "Gêtan mo di
ya anak mo." [18] Bayo hinabyanan haka impaplag ni Apo Jesus ya narawak ya hinumapat
kanan anak, kabay paubat hên habayto, ay a yay na tinugaw ya habaytoy anak.

[19] Hên hila-hila tana hilan Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay kinotang la ya, "Awta
a naên ya napaalíh ya hinumapat kanan anak?" [20] Wana etaman ni Apo Jesus, "Gawan
kulang ya paniwala yo ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. Pakagilamên yo, pêpêrad
man ya paniwala yo, hên nanad ha pinakananaway but-o, ay mahabi yo kanan hata
tawgtug ya, 'Mag-álih ka ha dagat!' haka humonol ya kamoyu. Hilay ampaniwala kan Apo
Namalyari ay makadyag hên kaganawan! [21] Noa, ya êmbayroy narawak ya a angkahêlêk,

ay mapaalíh bêngat ha panalangin haka ha pamagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin."

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43b-45)

22 Hên napi-tsi-tsipon hilan Apo Jesus ha probinsyan Galilea, ay wana kanlan tagahonol
na, "Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. 23 Patsên la ko, noa, ha
ikatlon allo, ay mabiyay kon oman." Kabay hadyay lungkot hên nakêm lan tagahonol na,
hên nagilam lay habayto.

Ya pamayad ni Apo Jesus hên buwih ha Templo

24 Hên nilatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main napaidani kan Simon
Pedro ya máningil buwih hên Templo, ta nangotang kana no ampamayad yan buwih hên
Templo hi Apo Jesus. 25 "Awo. Ampamayad yan buwih," wani Pedro. Hên nilumatêng hila
ha bali ya anlakwên la, ay tampol nan kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, "Simon, ha ihip mo,
hino ya ampaningilan buwih hên hilay ari ya ampamaala bayri ha luta? Hilay mitataanak
la, o hilay kaatag?" 26 Hinabi ni Pedro, ya wana, "Hilay kaatag." Kabay wani Apo Jesus
kana, "No êmbayro awud, ay a la ampaningilan buwih ya pamilya la. 27 Êmbayro man, ta
êmên hila ayn mahabi, ay mamaniwit ka, ta ya una mon makwa, ay bibitên moy bêbêy ta
mahêlêk mo bayro ya mihay pera ya pilak ya sakto ha pamayad hên buwih hên Templo ha
loway katawo. Kowên moy habayto ta ibayad mo ha buwih ta."

18

No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

1 Hên habayto, ay dinumani kan Apo Jesus, ya tagahonol na, hên nangotang no hino
kanla ya pinakamatag-ay ya tungkulan lano ha pamanlokop ni Apo Namalyari. 2 Binaêg
nay mihay anak ya nanawa hên mirêng ha arapan la. 3 Bayo wana kanla, "Pakagilamên
yo, magbayo kaw hên mag-in maaypa ya nakêm, hên nanad kanan hata nanaway anak, ta
no alwan maaypa ya nakêm yo, ay taganán a kaw makapakilamo ha pamanlokop ni Apo
Namalyari. 4 Hilay maaypa ya nakêm, ay hilay mag-in pinakamatag-ay ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. 5 Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya
nakêm ya nanad hata nanaway anak, hên gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad
hiko ya antanggapên la."

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

6 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Hinoman ya pangubatan hên
pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway anak
ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên habayto,
ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ya ha malalê ya lanêm.
7 Taganán kapaingalo hilay tawo bayri ha luta, ta mal-at ya pangubatan hên pamanyag
kasalanan. Taganán lumatêng kantamo ya tukso hên manyag kasalanan, noa, kaingalo ya
ampangubatan hên tukso.
8 "No gamêt o bitsih mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên
mo ya habayto. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit hên ayn gamêt o
bitsih kanan mitapon ha impiyerno ha apoy ya taganán a maparê hên main gamêt o bitsih.
9 No mata mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay kêwêtên mo haka mon itapon.
Ta mangêd pon ya ayn mata hên milamo ha biyay ya ayn anggaan ha langit, kanan main
mata hên mihamwag ha apoy ha impiyerno."

Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupa ya nitama
(Lucas 15:3-7)

10 Amêhên, ay wanay na êt ni Apo Jesus, "Paan yo hilan musmusên ya miha man
ya ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway anak, ta

hilay anghel ha langit, ya ampangillag kanla, ay panay hên ampamipamwang kan Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ha kaganawan angkalyari kanla. [11] [Gawan hiko, ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo, ay atsi di ha luta, ta êmên iligtas ha kaparusaan ya hilay nitama.]
[12] "No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha, ay
hinoy daygên na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha pagpastolan
la, ta tapolên nay miha ya nitama hên angga ha matapol nay habayto. [13] No natapol
nay habaytoy nitama, ay taganán mas ikahigla nay habayto, kanan siyamapo boy siyam
ya a nitama. [14] Êmbayro êt hi Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit. A na labay hên
midayo kana ya miha man kanlan ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm hên nanad
hata nanaway anak."

No makadyag kasalanan ya mihay patêl ha Panginoon

[15] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No makadyag kasalanan kamo ya
mihay patêl mo ha Panginoon, ay pagkahabi mo ya hên kakapag yo. No gilamên na ka, ay
miúmang ya pamipatêl yo ha Panginoon, haka naiúmang mo ya kan Apo Namalyari. [16] Noa,
no a na ka gilamên, ay mangilamo ka hên miha o lowa ya kaatag ya patêl ha Panginoon,
ta êmên main manggilam ha pinihabian yon lowa hên main lowa o tatloy tistigos. [17] No a
ya pon êt manggilam, ay ipamwang mina ha arapan lan kapareho yon patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon. No a ya pon êt manggilam kanla man ya kapareho yon patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ay dayuán yo ya hên itad kanlan a ampagpalokop kan
Apo Namalyari, haka nanad kanlan mapanyag karawakan."

Magkamiha ha panalangin

[18] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Ya bawalên yo bayri ha luta, ay
bawalên êt ha langit, haka ya a yo bawalên bayri ha luta, ay a etaman bawalên ha langit."
[19] "Pakagilamên yo. No main lowa kamoyu di ha luta, ya magkamiha ha panalangin yo,
ay ipatupad ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit ya habaytoy labay yo kana. [20] Ta no
anto ya main lowa o tatlo ya naka-tsipon gawan ha pamakimiha la kangko, ay atsi ko hên
kalamo la."

Ya alimbawa ya tungkol ha ipoh ya a mamatawad

[21] Amêhên, ay napaidani hi Pedro kan Apo Jesus hên nangotang, "Panginoon,
makaungno kon patawarên ya patêl ko ha Panginoon, ya panay hên ampanyag kasalanan
kangko? Katapito kaya?" [22] Hinabi kana ni Apo Jesus, "Alwan bat katapito, noa, pitumpon
oman. [23] Gawan êmên di ya maialimbawa ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Main mihay
ari ya labay maningil hên impautang na kanlan ipoh na. [24] Ya una hên gintan kana, ay
main utang hên milyun-milyun ya pera. [25] Gawan ha hiya ay taganán ayn maibayad, ay in-
utoh hên ari ya ihaliw hilay mitataanak haka pibandian la, ta êmên mabayaran ya utang.
[26] Kabay nandoko ya ipoh ha arapan hên ari ta nakiingalo ya, 'Dyanan mo ko pon hên
panaon ta ubuhên kon bayaran kamo ya utang ko.' [27] Gawan ha naingalwan na ya, ay a
na yay na pinabayad ta binura nay na ya utang.
[28] "Noa, hên nammitay nay habaytoy ipoh, ay nakatupa nay kapareho nan ipoh ya main
utang kana hên alagán magatoh ya allon pamag-obra. Dinakêp na ya ta sakalên na ya dayi,
ya wana, 'Bayaran minay utang mo kangko!' [29] Nandoko ya ha arapan na ya kapareho nan
ipoh hên nakiingalo, ya wana, 'Dyanan mo ko pon hên panaon, ta bayaran koy utang ko.'
[30] Noa, a ya nabay hên dyanan yan panaon. Yan impahukul na ya hên angga ha makabayad
ya kana. [31] Hên nahêlêk lan kapareho lan ipoh, ya nalyari, ay namalagêhbêg ya nakêm la,
kabay inhumbung la kanan ari ya nalyari. [32] Kabay impabaêg yay na êt hên ari, ta wana
kana, 'Narawak ya ugali mo! Pinatawad kata ha boon utang mo kangko, gawan ha ingalo
ko kamo. [33] Pata a ka nalonos ha kapareho mon ipoh, hên nanad ha pangingalo ko kamo!'
[34] Ha hadyay huluk hên ari, ay impahukul nay ipoh, hên angga ha a nan nabayaran ya boon
utang na. [35] Êmbayro êt ya daygên kamoyu ni Apo Namalyari ya Tatang ko ha langit, no a
yo patawarên ya kapareho yon patêl ha Panginoon hên booy nakêm."

19

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa
(Marcos 10:1-12)

1 Hên naitoro nay na ni Apo Jesus ya tungkol ha pamatawad, ay immalíh hila bayro
ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na ha probinsyan Judea, hên nilumipay ha Ilog
Jordan. 2 Kal-atan ya nangamat kana, haka namaalíh yan hakit la.
3 Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus ya labay mandakêp kana ha
pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, "Malyari ha mihay lalaki hên ihiyay nay ahawa
na, agyan hinoman ya pagbad-an?" 4 Hinabi hi Apo Jesus, "A yo pon nabaha, ya hên hato,
hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya êt hên babayi?*
5 Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa. Hilay miahawa ay
mag-in mimiha,† 6 kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana. Ya pinilamo ni Apo
Namalyari, ay paan pihiyayên." 7 Wanlay na êt, "Pata in-utoh ni apo Moises ya malyarin
dyanan lan lalaki hên kahulatan hên pamihiyay ha ahawa la, bayo malyari lay nan ihiyay?"
8 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Pinaulayan ni apo Moises hên manyag hên êmbayro,
ya ninuno yo, gawan ha kakdêyan ulo la ha a la labay humonol ha kalabayan ni Apo
Namalyari. Noa, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay tinalagá na ya miahawa ay paan
mihiyay. 9 Kabay anhabiên ko kamoyu amêhên, ya hinon lalaki ya mamihiyay hên ahawa
na, no a ya nakilalaki, bayo mag-ahawan kaatag, ay nanyag kasalanan gawan namabayi
ya."
10 Amêhên, wanlan tagahonol ni Apo Jesus, "No êmbayroy angkalyari, ay paan pon awud
hên mag-ahawa ya mihay lalaki." 11 Noa, wani Apo Jesus, "Hilay kaatag ay dinyanan ni Apo
Namalyari hên pamagtêêh hên a mag-ahawa, noa, hilay kaatag ay a makatêêh hên a mag-
ahawa. 12 Alwan pare-pareho ya ampangubatan no pata main lalaki ya a mag-ahawa. Ya
kaatag, ay gintanan lay na ya habayto ha pagkaanak la. Ya kaatag ay dinyag êmbayro hên
kapareho la. Haka ya kaatag, etaman ay tinalagá la hên a mag-ahawa, ta êmên a maabala
ya pamitoro la hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Hila ya ampakaintindi hên
hinabi ko hên tungkol ha pamag-ahawa, ay dapat lan honolên ya habayto."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto
nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya manianak-anak ay
binawal lay ampantan kanla. 14 Noa, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, "Paulayan yo
hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya
nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari." 15 Hên naipalunto nay
gamêt na ha ulo hên inhalangin na hila, ay nammita yay na.

Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Main mihay lalaki ya dinumani kan Apo Jesus, hên nangotang, "Mánoro, hinoy
kangêran ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?" 17 Hinabi
kana ni Apo Jesus, "Pata kinotang mo kangko no hinoy mangêd? Hi Apo Namalyarin
bêngat ya mangêd. No labay mon madyanan kan biyay ya ayn angga, ay dapat mon
honolên ya Kautuhan na." 18 Kabay kinotang na êt hên lalaki, "Hinoy Kautuhan?" Hinabi
nay na êt ni Apo Jesus, "Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabayi. Paan
makilalaki. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan kaptêgan. 19 Galangên moy toa mo,
haka lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo." 20 "Mánoro,
anhonolên kina ya habayto ngan paubat hên anak ako pon. Hino pon ya kailangan kon
daygên?" 21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "No labay mon ayn kan pamagkulang kan
Apo Namalyari, ay iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy naablian kanlan

* 19:4 Genesis 1:27. † 19:5 Genesis 2:24.

mangairap, ta madyanan kan mantêg hên pibandian ha langit. Pangayari mon nadyag ya
habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko." [22] Noa, hên nagilam nay habi ni Apo
Jesus, ay nammita yay na hên ampaglungkot, ta miha yay mabandi.
[23] Bayo wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, "Pakagilamên yo! Alwan nataluh hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! [24] Anhabiên ko
etaman kamoyu, ya nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo kanan
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." [25] Angkalipang ya
ihip lan tagahonol na ha hinabi na, kabay kinotang la ya, "Hino awud ya miligtas hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?" [26] Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus, bayo
wana, "Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."
[27] Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya kaganawan, ta
êmên kay humonol kamo. Hino etaman ya idin kannaên?" [28] Hinabi etaman ni Apo Jesus,
"Pakagilamên yo! Lano no bayoên ni Apo Namalyari ya luta, ta hiko, ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo ay mamaala hên main kapangyarihan, ay mikno kaw ha iknoan hên ari ta
mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan labinloway anak ya lalaki ni apo
Israel. [29] Hilay nangibalag bali la, o kapotoh pohêl la, o toa la, o anak la, o luta la, gawan
ha pamanhumonol la kangko, ay matumbahan hên katamagatoh kanan imbalag la, kaban
atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hên biyay ya ayn angga. [30] Noa, mal-at
kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni
Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay
matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari."

20

Hi Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha nag ubasan

[1] Inhundo ni Apo Jesus ya pamanoro na, ya wana, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari,
ay maialimbawa ya êmên di: Main mihay nag ubasan. Dali allo pon, ay inumawah yan
nanapol hên mabay mag-obra ha ubasan na. [2] Hên napikasundo hilay na ha upa ha mihay
allon pamag-obra, ay pinaobra na hilay na. [3] Hên alas nuwebe hên matag-ay ya allo, ay
main yan nahêlêk ya ayn an-obraên ha palengke, [4] kabay wana kanla, 'Mag-obra kaw ha
ubasan ko ta upaan kataw ha hukad ya upa.' Kabay nammita hilay nan nag-obra. [5] Hên
mag-aalas dose hên ugto, haka hên mag-aalas tres hên maapon, ay nakatapol yay na êt
hên mabay mag-obra ta pinaobra na hila ha ubasan na. [6] Hên mag-aalas singkoy na hên
maapon hên immawah ya, ay nakahêlêk yay na êt hên ayn an-obraên, ta wana kanla, 'Pata
nakaiirêng kaw di hên ayn an-obraên hên boon allo?' [7] Wanla kana, 'Gawan ayn namaobra
kannaên.' Hinabi na kanla, 'Mag-obra kaw tana etaman ha ubasan ko.'
[8] "Hên anyumabi, ay wanan nag ubasan kanan paypaniwal-an na, ya wana, 'Baêgên mo
hilay nay mag-obra, ta idin mina kanla ya upa la. Ya una mon dyanan, ay hatoy natawli
hên pinaobra.' [9] Hên nilumatêng hilay nay pinaobra hên paubat alas singko hên maapon,
ay dinyanan hilan alagá hên pamag-obra ha mihay allo. [10] Amêhên, hên nilumatêng hilay
unan pinaobra, ay êndat la no maupaan hila hên mahlay kanan upa lan natawli hên
pinaobra. Noa, pare-pareho hilan dinyanan etaman hên upa ha mihay allon pamag-obra
nanad ha napikasundo la. [11] Hên nakwa lay nay upa la, ay nagmulongan hila ha nag ubasan,
[12] ya wanla, 'Mimihay oras ya pamag-obra lan natawli hên pinaobra mo, yan pareho ya
upa la, haka upa naên, ya nag-obran patingapon, ha hadyay omot allo.' [13] Noa, wanan
nag ubasan kanan miha kanlan una nan pinaobra, 'A kata niloko. Napikahundoan ta ha
upa ha mihay allon pamag-obra. [14] Kowên minay upa mo ta mita kay na. Atsi kangko no
piparehoên koy upa yon una haka natawli. [15] Yarin ayn akon karapatan ha pibandian ko,
hên daygên ya kalabayan ko! Kayno angkahêm ka kangko, gawan mapam-i ko!' [16] Êmbayro
êt ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên
kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa
ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Hên atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay impapawa
nay labinloway tagahonol na kanlan kal-atan, ta wana kanlan bêngat, 18 "Pakagilamên yo!
Anlumakat kitamo ha Jerusalem, haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit
kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka kanlan ampamaala kanlan pari. Habiên lan
habayto ya dapat akon patsên. 19 Idin la ko kanlan alwan Israelita ta êmên ako musmusên,
pagpapatokên haka patsên lan habayto ha koros. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon
oman!"

Ya labay nan ahawa ni Zebedeo
(Marcos 10:35-45)

20 Nandoko hên nangotang kan Apo Jesus ya ahawa ni Zebedeo, hên kalamoy loway anak
la, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wana, "Panginoon, main ako dayin pakihabi
kamo." 21 Kabay kinotang ni Apo Jesus, "Hinoy labay mo kangko?" Wana etaman kana,
"Labay ko, ya lano ha pamanlokop mo, ay paiknoên moy hata loway anak ko ha dani
mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit uki." 22 Wani Apo Jesus kanlan
loway anak na, "A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya maranasan yo, no mahonol ya
kalabayan yo. Matêêh yoy pamagdusa ya danasên ko? Taganán nakal-an kaw hên matsi
hên nanad kangko?" Wanla etaman kana, "Awo. Nakal-an kay." 23 Kabay wani Apo Jesus
kanla, "Madanasan yoy pamagdusa ya danasên ko, haka matsi kaw hên nanad kangko.
Noa, ayn akon karapatan hên maghabi no hinoy mikno ha dani ko, ta habaytoy tinalagá
nay na ni Apo Namalyari ya Tatang ko."
24 Hên nagilam lan mapoy tagahonol na, ya labay ni Santiago haka Juan, ay hinumuluk
hila. 25 Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, "Muwang yo ya hilay manungku-
lan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh ya angkalokopan la,
haka an-iatay la hilan manyag kalabayan la. 26 Noa, dapat alwan êmbayro ya daygên yo.
No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuên ya kapareho yon tawo.
27 Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-in nanad ipoh hên kalamo
na. 28 Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri amêhên ha luta, alwan
para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy biyay ko, ha pangakbus hên kal-
atan."

Nakapamukat hi Apo Jesus hên loway buwag
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Haka hên paalíh hila bayro ha
balayan, ay main kal-atan ya nangamat kanla. 30 Main bayron loway buwag ya ampikno
ha danin dann. Hên nagilam lay ampanlibah hi Apo Jesus ay in-angaw la, ya wanla,
"Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!" 31 Binawal hilan
maglabak hên hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw lan in-
angaw, "Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!" 32 Hên nagilam
ni Apo Jesus ya angaw la, tinunggên ya ta nangotang ya kanla, "Hinoy labay yon daygên ko
kamoyu?" 33 Kabay wanlan buwag, "Panginoon, labay naên hên makahêlêk." 34 Iningalwan
na hila ni Apo Jesus, kabay ginap-an nay mata la. Tambêng hila etaman nakahêlêk, haka
nakihonol hilay na kanlan Apo Jesus.

21

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

1 Nahên andumani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ta atsi hilay na ha balayan Betfage
ha Tawgtug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan labinloway tagahonol na, 2 ta
wana kanla, "Muna kaw ha balayan. Tampol yon mahêlêk ya nakah-êl ya mihay asno, ya
nag bisero. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo hila di. 3 No main mangotáng kamoyu no

awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ya kailangan lan Panginoon, haka tampol nan
ipagtan kamoyu."
[4] Nalyari ya habayto, ta êmên matupad ya hinabi nan mámipamwang hên an-ipaihip
kana ni Apo Namalyari hên hato, ya wana, [5] "Habiên yo kanlan taga-Jerusalem,*
'Hêlkên yo, atsi di ya ampamaala kamoyu, ya nagpakaaypan nakêm hên himmakay ha
asno,
haka ya biseron asno.' "†
[6] Kabay nammita hilay nay loway tagahonol na ya in-utoh na, ta hinonol lay hinabi ni
Apo Jesus kanla. [7] In-akay lay na kan Apo Jesus ya mitaindoy asno, haka la inamakan
pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus. [8] Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan
palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay kaatag ya atsi bayro
hên takop la. Kaatag ay nanigpah hên bulong ya in-amak la etaman ha pandanan na,
gawan ha panggalang la kana. [9] Hilay kal-atan ya atsi ha unaan ni Apo Jesus haka hilay
anhumonol kana ay nipan-angaw, "Hosanna kan Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David!
Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! Puriên hi Apo Namalyari!"
[10] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagulo ya boon balayan ta
nikokotang hila, "Hinoy habaytsi?" [11] Hinabi lan kal-atan kalamo ni Apo Jesus, "Habaytsi
hi Apo Jesus ya propeta ni Apo Namalyari ya taga-Nazaret ha probinsyan Galilea."

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

[12] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy
na hilay ampipagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mámihagili
hên pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan mámihaliw hên pati-pati. [13] Hinabi na kanla,
"Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, 'Ya bali ko ay
ambaêgên balin panalanginan.'‡ Noa, dinyag yo yan logal ya panlokoan yon kapareho
yo!"§
[14] Main bayron buwag haka pilay ya nipandumani kan Apo Jesus, haka namaalíh ya
hên hakit la. [15] Main êt bayro hên anak ya atsi ha lalên Templo ya ampagpuri kan Apo
Jesus, ya wanla, "Puriên ya Kaapo-apoan ni Arin David!" Noa, hên nahêlêk lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises boy hilay poon pari ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus,
haka la nagilam ya pamagpuri lan anak, ay hinumuluk hila. [16] Kabay wanla kan Apo Jesus,
"A mo angkagilaman ya pamagpuri lan anak kamo?" Wana etaman ni Apo Jesus, "Awo!
Angkagilam koy pamagpuri la kangko. Yarin a yo êt nabaha ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari ya êmên di,
'Tinoroan moy anak haka hilay ampanoho pon ta êmên mag-in ayn pamagkulang ya
pamagpuri la kamo!' "*
[17] Amêhên, ay immalíh yay na bayro hi Apo Jesus ta namayabi ya ha baryon Betania.

Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos
(Marcos 11:12-14, 20-24)

[18] Pangamaranon hên mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hên ubat ha
Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. [19] Hên nahêlêk nay mihay poon igos ha dann, ay dinanian
nan hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na. Kabay wana kanan kayo,
"Angga-angga, ay a kay na managêy oman!" Haka tambêng nayangoy habaytoy kayo.
[20] Hên nahêlêk lan tagahonol na ya tambêng nayango ya habaytoy kayo, ay nag-êpapah
hila, haka hila nangotang kan Apo Jesus no awta tampol nayango ya habayto. [21] Wani Apo
Jesus, "Pakagilamên yo, no ampaniwala kaw kan Apo Namalyari, haka no a kaw ampag-
alangan, ay madyag yo êt ya dinyag ko ha kayon igos, haka alwan bat habayto ya madyag
yo, noa, maiutoh yoy hata tawgtug hên mitapon ya ha dagat, ay daygên nay na ni Apo

---

* 21:5 Sion ha habin Griego. Isaias 62:11. † 21:5 Zacarias 9:9. ‡ 21:13 Isaias 56:7. § 21:13 Jeremias 7:11.
* 21:16 Awit 8:2.

Namalyari ya habayto. [22] No ampaniwala kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan
yo ha panalangin."

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

[23] Mihay allo hên atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hên ampanoro, ay dinumani kana hilay
toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. Hinabi la kana, "Habiên
mo kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no
hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan." [24] Kabay wani Apo Jesus, "Main ako pon hên
kotangên kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hên
tungkulan hên manyag hên pandaygên ko. [25] Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista
hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?" Kabay pinihahabian la, ya wanla, "Hinoy
habiên tamo? No habiên tamo ya 'Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,'
ay habiên na bayto, 'Pata a yo yan pinaniwal-an?' [26] Noa, no habiên tamo ya 'Ubat ha tawo,'
ay hino kaya ya daygên lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta, ni
Apo Namalyari." [27] Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, "A naên muwang no antoy
ubatan tungkulan ni Juan Bautista." Bayo wani Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay a ko
etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko."

Hilay ampamaala ha Templo ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha maának ya a nanyag kalabayan toa

[28] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Hino ha ihip yo ya tungkol di ha
ialimbawa ko kamoyu? Main mihay lalaki ya nag loway anak ya lalaki. Intoro nay miha, ya
wana, 'Anak ko, mag-obra ka ha ubasan amêhên.' [29] Wana ha tatang na, 'A ko mabay.' Noa,
nangoman ya ihip na, kabay nag-obra yay na ha ubasan. [30] Êmbayro êt ya intoro nan tatang
kanan ikalwan anak. Nabay ya, noa, a ya nammitan nag-obra." [31] Amêhên, kinotang hila
ni Apo Jesus, "Hino kanlan lowa ya nanyag kalabayan tatang la?" Wanlan ampamaala
ha Templo, "Hatoy unan intoro na." Wani Apo Jesus kanla, "Awo! Pakagilamên yo!
Hilay mapanyag kasalanan nanad kanlan máningil buwih haka hilay hostis ya naghêhê
hên tinalibatokan ya kasalanan la, ay nanad hatoy unan intoro hên tatang, kabay muna
hila kamoyu hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. [32] Habaytoy malyari
gawan a kaw naniwala kan Juan Bautista, hên nanoro ya hên tungkol ha pamimiyay ya
mahonol kan Apo Namalyari, nahêlêk yo man ya naniwala ha intoro na, ya hilay mapanyag
karawakan hên nanad hilay máningil buwih haka hilay hostis."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

[33] Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam,
"Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto.
Nangali yan pangiunaban hên ubas, haka ya êt namairêng hên tawer ya pagbantayan.
Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. [34] Hên
pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay tatloy ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan
paypaniwal-an ubasan na. [35] Noa, dinakêp lay ipoh na. Pinakahakitan lay mihay ipoh,
pinatsi lay ikalwa haka pinagbabato lay ikatlo. [36] Hên namwangan nan nag ubasan ya
nalyari kanlan tatloy ipoh na, ay mal-at êt ya in-utoh na kanan haton una, noa, êmbayro
êt ya dinyag la kanlan habayto. [37] Hên ayn yay nan kaatag ya maiutoh, ya nag ubasan,
ay in-utoh nay anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, 'Siguradon igalang lay anak ko.'
[38] Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan, ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila,
ya wanla, 'Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên mapagbandi
tamo ya hata ubasan na.' [39] Kabay dinakêp la ya, pinaalíh la ya ha ubasan haka pinatsi la
ya."

[40] Amêhên, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, "Hino kaya ya daygên
hên nag ubasan kanlan paypaniwal-an na?" [41] Hinabi la, "Siguradon lakwên nay
nangarawak ya paypaniwal-an na, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha

taganán mam-in atag na no pamutsin ubas.” [42] Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala
ha Templo, “Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari?
‘Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.
Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, ya kapapaêpapah.’ ”†
[43] Wana êt kanla, “Kabay anhabiên ko kamoyu, alwan hikaw ya Israelita ya milamo ha
pamanlokop ni Apo Namalyari, noa hilay taganán ampanyag hên kalabayan na ya milamo
bayro. [44] Hilay matata kanan hata bato ay mangatutukihan but-o, haka hilay matat-an hên
hata bato ay mangatatapong.”
[45] Naintindihan lan Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari, ya hila ya in-alimbawa
di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an hên ubasan. [46] Kabay labay la
yan dakpên hi Apo Jesus, noa, malimo hila ha kal-atan ta ha muwang lan kal-atan, hiyay
mihay propeta ni Apo Namalyari.

22

Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto hên kasálan
(Lucas 14:15-24)

[1] Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus kanlan nangotang no antoy ubatan hên
tungkulan na, ya wana, [2] “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmên di:
Main mihay ari ya nagkaluto, ta magkasal ya anak nay lalaki. [3] Hên nakalutoy na, ay in-
utoh na hilay ipoh na hên baêgên hilay hinagyat na, noa, a hila mabay. [4] Namiutoh yay
na êt hên kaatag ipoh, ta habiên la kanlan hinagyat na, ya êmên di, ‘Kaw na di ha kasálan,
nakal-an ya kaên tamo. Main kay hên pinatsi ya baka haka hên pinataba ya biseron baka.’
[5] Noa, a la dinambi ya habayto ta inhundo la tanay andaygên la. Ya miha ay nammita
ha panamnan na, haka ya miha ay nammitan nagtsinda. [6] Ya kaatag ay nandakêp kanlan
in-utoh ta pinairapan hila, bayo pinatsi. [7] Hadyay huluk hên habaytoy ari. In-utoh nay
hundaloh na hên patsên hilay namatsin maipoh na, haka na impaulam ya balayan la.
[8] Bayo hinabi na ha ungno kanlan kaatag ipoh na, ya nakal-an ya kaluto hên kasálan, noa,
hilay hinagyat, ay alwan hêpat hên makiaêm ha kaluto. [9] Kabay in-utoh na hilay ipoh
na hên managyat kaganawan ya mahêlêk la ya atsi ha dann. [10] Hinagyat lay kaganawan
ya nahêlêk la bayro ha dann, mangangêd man o nangarawak ya ugali la, haka napno ya
panganan lan kaluto hên kasálan.
[11] “Amêhên, hinumwên ya ari ha panganan ta hêlkên na hilay impahagyat na. Noa,
nahêlêk nay mihay lalaki ya a nakatakop hên indigalo na kanlan impahagyat na, ya dapat
lan ihulod ha kasálan. [12] Kabay wana kana, ‘Pata a mo inhulod ya impahulod kamo! Ay-
êmên ka nakahowên di!’ Hatoy lalaki, ay ayn maipakibat. [13] Bayo wanan ari kanlan ipoh
na, ya gapohên la ya gamêt haka bitsih na, ta ihamwag ya ha kariglêman. Hadyay tangih
na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam
na. [14] Ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ko, ay mal-at ya hinagyat hên makilamo ha
pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, pêpêrad ya piliên na hên makilamo, gawan pêpêrad
ya mapagtsiwal-an.”

Ya pamayad hên buwih
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

[15] Amêhên, immalíh hilay Pariseo ya nakagilam hinabi ni Apo Jesus, ta pinihahabian la
no ay-êmên la yan madakêp ha pamaghabi na. [16] Bayo namiutoh hilan ungnoy kalamo la,
haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas kan Apo Jesus. Wanlan in-utoh kana, “Mánoro,
muwang naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka pan-itoro mo. An-itoro moy kalabayan
ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa kan mapamili, ta pantag

† 21:42 Awit 118:22-23.

ya panlêk mo ha balang miha. [17] Kabay main kay hên labay mamwangan kamo. Ayon
ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?"
[18] Noa, muwang ni Apo Jesus ya karawakan la, kabay hinabi na kanla, ya wana, "Hikaw
ya magbabaran mangêd, pata labay yo kon dakpên ha pamaghabi ko! [19] Ipahlêk yo kangko
ya sintimos hên pilak ya pamayad hên buwih." Namiawah hilan habayto, [20] bayo kinotang
na hila, "Hinoy nag lupa hên angkakit yo bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?"
[21] Hinabi la, "Kanan Emperador." Kabay wani Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay idin yo
kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari." [22] Hên
nagilam lay hinabi na, ay nag-êpapah hila. Kabay nammita hilay na.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

[23] Habayton allo êt, ay main ungno kanlan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya dinumani
kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan
Apo Jesus, ya wanla, [24] "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan, ya wanan hulat,
'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan
natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak na
hên natsi.' [25] Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay,
noa, natsi ya hên a ya nagkaanak. Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata
bawo. [26] Noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay hên a ya nagkaanak. Êmbayro êt
ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa
hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hên a nagkaanak. [27] Bayo natsi ya êt ya hata
bawo. [28] Amêhên, ha allon pangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata
babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?"

[29] Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, "Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya
natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka a yo
angkaintindihan ya kapangyarihan na! [30] Ha pangoman biyayên hilay natsi, ay ayn nanan
pamag-ahawa, ta maubuh hilay nan manoto kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa.
[31] Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya hilay natsi ay biyayên oman, ta bayro ha
hulat na ay mabáha tamo ya hinabi ni Apo Namalyari, [32] 'Hikoy Diyos ni Abraham, Isaac,
haka Jacob.'* Hiya ya Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha
hêlêk na." [33] Nikaêpapah hilay kal-atan ha pamanoro na.

Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

[34] Ni-tsi-tsipon hilay Pariseo gawan nagilam la, ya ayn hilan mahabi, ya hilay Saduseo,
ha hinabi ni Apo Jesus. [35] Main miha kanla ya taganán main kamwangan ya tungkol ha
Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hên pamakipalinawan la. Labay na yan subukên hi
Apo Jesus, kabay nangotang ya kana, [36] "Mánoro, hinoy pinakamaalagáy utoh ha Kautuhan
ni apo Moises?" [37] Hinabi ni Apo Jesus, " 'Lugurên mo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hên
boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw.' [38] Habaytoy pinakamaalagáy utoh. [39] Ya ikalwan
pinakamaalagáy utoh ay 'Lugurên moy kapareho mo hên nanad pamanlugud mo ha lawini
mo.' [40] Bayro ha loway utoh, ay imboo ya Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan
apo Moises, haka ya toro lan propeta ni Apo Namalyari."

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

[41] Hên naka-tsipon hila pon bayro hilay Pariseo, ay kinotang na hila ni Apo Jesus,
[42] "Ha ihip yo, ay hino ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala? Hinoy nag-anak kana?" Wanla etaman, "Hiyay kaapo-apoan ni
Arin David." [43] Wanay na êt kanla, "Pata binaêg ni Arin David ya Mesias, ya Cristo, hên

* 22:32 Exodo 3:6.

‘Panginoon ko’ hên hinabi nay humonol ya habi ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo
Namalyari?
44 ‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’ ”†
45 Wana êt ni Apo Jesus, “Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko’ ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.” 46 Miha man
kanla, ay ayn makaihip hên mahabi la kana. Paubat hên habayto ay marêng-êy hilay na
hên mangotáng pon kan Apo Jesus ya hilay labay hên mandakêp kana ha pamaghabi na.

23

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka ha toro lan Pariseo
(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43, 46; 20:45-46)

1 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan kal-atan haka kanlan tagahonol na, ya wana, 2 “Hilay
mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay Pariseo, ay dinyanan tungkulan hên
mamipamulah hên Kautuhan ni Apo Namalyari ya hinulat ni apo Moises. 3 Kabay daygên
yoy an-itoro la kamoyu. Noa, paan yon totoên ya pamimiyay la, gawan a la anhonolên
ya an-itoro la. 4 Bapan bêyat ya an-ipadyag la kanlan kaatag, noa, pêrad man, ay a hila
ampanawop. 5 Ya kaganawan dyag la, ay ampagpadayêw ha kaatag. Angkahlayên lay
pamyanan lan habi ni Apo Namalyari ya an-iiptêh la ha dampal haka takiyay la, haka la êt
angkarangên ya pahamoy ya pampahampat hên takop la. 6 Ampiliên lay pinakamangêd
ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan
la. 7 Labay la êt hên galangên, hilan kal-atan ha balayan haka baêgên hilan ‘Mánoro.’
8 Noa, hikaw, ay paan yon paulayan hên baêgên kaw ‘Mánoro’ gawan mipapatêl kaw, haka
hikon bat ya mánoro yo. 9 Haka paan yon baêgên ‘Tatang’ ya kaatag kamoyu di ha luta, ta
mimihay Tatang yo, yabay ya hi Apo Namalyari ya atsi ha langit. 10 Haka paan yon paulayan
hên baêgên kaw ‘Tagapagtoro’ ta mimihay Tagapagtoro yo, yabay ya Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 11 Ya labay mag-in
pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat huyuên nay kapareho na. 12 Hilay mapagmatag-
ay, ay iaypa haka hilay maaypa ya nakêm ay itag-ay.”

Ampagbabaran mangêd hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo
(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Hikaw ay ampag-in habkol lan mabay makapakilamo ha pamanlokop ni Apo
Namalyari. A kaw palokop, bayo ambawalên yo hilay mabay hên palokop.
14 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Anlokoên
yo hilay bawo ya babayi, ta êmên yo makwa ya pibandian la, bayo ampagbabara kaw ya
mangêd kaw ta an-ikarang yoy panalangin yo ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay
pamarusa kamoyu lano.
15 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Ta anlumagay kaw ha ay-iri man ya logal, ta êmên yo mapapaniwala ha toro
yo, ya miha man ya alwan Israelita. Bayo no mapapaniwala yo yay na, ay habaytoy taganán
makapilako kana ha impiyerno, ta hiyay mag-in hadyay dawak êt kamoyu!
16 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ta hikaw
ay nanad ha mihay buwag ya ampangakay ha kapareho nan buwag. Pandaygên yon ayn
alagá ya pamanumpa ha Templo ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Noa, pandaygên yon
maalagá ya pamanumpa ha ginto ya atsi ha Templo! 17 Hikaw ya nanad buwag! Mulala
kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa, ya ginto o ya Templo ya ampam-in alagá ha
ginto? 18 Pandaygên yon ayn alagá ya pamaghumpa ha pamiulaman hên an-iátang kan

† 22:44 Awit 110:1.

Apo Namalyari ha Templo. Noa, pandaygên yon maalagá ya pamaghumpa ha an-iátang.
[19] Taganán buwag kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa, ya indigalo ha pamiulaman
hên an-iátang kan Apo Namalyari, o ya pamiulaman ya ampam-in alagá ha an-iátang?
[20] Kabay hilay maghumpa ha pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo, ay
ampaghumpaan la ya an-iátang etaman. [21] Hilay maghumpa ha Templo, ay ampaghumpa
kan Apo Namalyari ya atsi ha Templo. [22] Hilay maghumpa ha langit, ay ampaghumpa kan
Apo Namalyari ya ampamaala hên ubat bayro.

[23] "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hên bulong ya pan-
ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagáy Kautuhan, ya katoynungan,
haka ya ingalo ha kapareho yo, haka ya mag-in mapaniwal-an. Mu-muna kailangan yon
dyanan alagá ya habayto kaban ihundo yoy pam-i yon ikamapo. [24] Hikaw ay nanad ha
buwag ya ampangakay ha kapareho lan buwag. Andaygên yoy kaatag ya dapat daygên,
noa, angkapaulayan yoy pinakamaalagá!

[25] "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Hikaw ay maialimbawa ha mihay ampanguyah bat hên bulin baso haka bokot
pinggan, gawan a yon an-uyahan ya mantêg dêmêk, ta ampaulayan yoy nakêm yo, ya
hadyay kahibaan, haka ayn pamagpigil ha sarili. [26] Buwag kaw ya Pariseo! Unaên yon
bayoên ya nakêm yo ta ha êmbayro ay mag-in bayo etaman ya pamimiyay yo.

[27] "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampag-
babara kaw! Noa, nanad kaw pantson ya pinintoraan ya mahampat hêlkên, ya napnon
but-o haka bangkay ya anggumata. [28] Ta ha hêlêk lan kapareho yo ay mahonol kaw ha
Kautuhan, noa, ha kaptêgan, ay ampagbabara kaw, haka panay karawakan ya laman
nakêm yo."

Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo ay hinabyanan ni Apo Jesus
(Lucas 11:47-51)

[29] "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Am-
pagbabara kaw! Ampamadyag kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari. Haka
ampapakahampatên yoy pinangilbêngan kanlan nag-in mahonol kana. [30] Haka anhabiên
yo êt ya, 'No atsi kay dayi ha luta hên hato, ay a naên hila impapatsi hilay propeta ni Apo
Namalyari.' [31] Ha pamaghabi yon habayto, ay ampamaptêg kaw, ya hikaw ay kaapo-apoan
lan nammatsi kanlan propeta ni Apo Namalyari. [32] Hali! Ihundo yoy pamanyag karawakan
ya inumpisaan lan ninuno yo! [33] Nanad kaw utan ya makamatsi, ya ampipag-ahug ha
angkaulam! Yarin makatakah kaw ha kaparusaan ha impiyerno! [34] Kabay iutoh ko kamoyu
ya hilay propeta ni Apo Namalyari, haka hilay manga-talino, haka hilay ampanoron
kalabayan ni Apo Namalyari. Ya kaatag ay patsên yo ha koros. Ya kaatag ay pagpapatokên
yo ha sinagoga yo, haka ya kaatag êt, ay pakikamat-kamatên yo ha ay-iri man ya balayan.
[35] Kabay parusaan kaw, gawan ha pangamatsi lan mahonol kan Apo Namalyari, paubat
hên pinatsi hi Abel, ya ayn kasalanan, angga ha pinatsi hi Zacarias ya anak ni Baraquias,
ya pinatsi lan ninuno yo ha Templo ha pilatan hên paypaahukan ya panalanginan haka
ya pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari. [36] Pakagilamên yo, parusaan kaw ya
angkabiyay amêhên gawan ha pangamatsi lan habayto."

Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem
(Lucas 13:34-35)

[37] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta pinatsi yoy
propeta ni Apo Namalyari, haka pinagbabato yon pinatsi hilay kaatag ya in-utoh kamoyu.
Kata-ungno kataw nan labay lokopên hên nanad ha pamanlokop hên manok ha hiwhiw
na. Noa, a kaw mabay hên palokop kangko. [38] Pakagilamên yo! Booy nakêm nan paulayan
ni Apo Namalyari ya balayan haka Templo yo. [39] Pakagilamên yo! Paubat amêhên, ay a
yo ko pon mahêlêk, angga ha a yo habiên ya hatsi ya habi, 'Iningalwan ya in-utoh ni Apo
Namalyari.' "

24

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo
(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hên immawah hi Apo Jesus ha Templo, kaban ampammita ya, ay napaidani kana ya
tagahonol na, ta intoro la kana ya kahampatan hên Templo. 2 Amêhên, hinabi ni Apo
Jesus, ya wana, "Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog
ya angkahêlêk yo."

Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)

3 Amêhên, hên pamakalakat lan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, hên kakapag la tana, ay
nangotang hilay tagahonol na kana, ya wanla, "Habiên mo kannaên no makanon malyari
ya habayto, haka no ay-êmên naên mamwangan no marani yanay pamag-orong mo di,
haka makano ya anggaan hên luta."
4 Kabay wani Apo Jesus, "Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, 5 ta mal-at ya maghabin
êmên di, 'Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala.' Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. 6 Paan kaw malimo ha magilaman
yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon,
noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. 7 Milalaban hilay bansa haka hilay
angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw ya
layon ha ay-iri man ya logal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. 8 Noa, habayto ay umpisan
bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab hên ampanganak.
9 "Kanan habayto ay kahêmêkan kaw hên tawo ha balang bansa gawan ha paniwala yo
kangko. Gêtan la kaw ha manungkulan, ta parusaan haka patsên. 10 Kanan habayto, ay
mal-at ya maalihan hên paniwala. Mikakahêmêk hila haka miuupit. 11 Mal-at ya lumtaw
ya magbabara ya hila ay propeta ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya mapapaniwala la
ha alwan pêtêg ya paniwala. 12 Gawan ha parawak hên parawak hilay atsi bayri ha boon
luta, ay papêrad anan papêrad hilay ampanlugud. 13 Noa, hilay makahundo ha paniwala
la kangko, angga ha anggaan biyay la, agyan ampagdanas hila hên hadyay kairapan, ay
madyanan hên biyay ya ayn angga. 14 Maipamwang pon kanlan tawo ha balang bansa ya
Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, bayo lumatêng ya anggaan
hên luta."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên balayan Jerusalem
(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)

15 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No mahêlêk yoy nay kapaparêng-êy
ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay matupad ya habaytoy
inungkat* ni Propeta Daniel." Hikaw ya ampamaha ay pakaintindiên yoy habaytsi! 16 "Ha
allon habayto ay kailangan muwayun lumakat ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea.
17 Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hên
muwayun hên lumakat ha babo! Paan hilay nan mangwan pibandian la ha lalên bali la!
18 Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan hên mangwan pangkêbêl la! 19 Kanan habayto,
ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho. 20 Ihalangin yo, ya a dayi malyari
ha panaon hên kêbêl o ha allon pamagsimba, ya habaytoy pammuwayu yo hên magtago.
21 Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya ayn kapantag paubat hên dinyag ni
Apo Namalyari ya hata luta angga amêhên. Haka ahina maranasan oman ya êmbayroy
kairapan. 22 No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay ayn nanan mabiyay di ha luta, noa,
gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên
paipêkên ya habaytoy panaon.
23 "Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, 'Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya
Mámiligtas, o atsi ya bayro,' ay paan kaw maniwala kanla. 24 Ta main magbabara hên hila
ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámipamwang hên an-ipaihip

* 24:15 Daniel 11:31-32.

kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpapah ta labay lan mámungaw ya
hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. [25] Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan hinabi
ya malyari, ta êmên a kaw pamungaw kanla.
[26] "No main maghabi, 'Atsi ya bayro ya Cristo ha kabalah-balahan!' o 'Atsi ya bayri ha
lalên bali!' ay paan kaw maniwala. [27] Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag
ha marayo, haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên Taga-
Langit, ya In-anak Tawo. [28] Ya pag-orong ko ay taganán mamwangan, no ay-êmên taganán
mamwangan ya main bangkay ha pagtsiponan lan uwak."

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

[29] Wana êt ni Apo Jesus, "Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglêm ya allo,
haka ahina humawang ya buwan, mangatata ya bêtêwên, haka maubuh hên mangayêgyêg
ya angkahêlêk ha langit. [30] Kanan habayto, ay mahêlêk hên palatandaan ha langit ya
lumatêng ako, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Mipanyêngên hila bayto ya a naniwala
kangko, ta mahêlêk ako, ha lêmm, ya anlumatêng, hên kalamoy kapangyarihan ko, haka
kahampatan hawang ya a makwan ihipên. [31] Kayêpan ya tambuyok hên hadyay hêkaw.
Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ko ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmên la
tsiponên ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana."

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

[32] Bayo wani Apo Jesus, "Mangwa kaw hên aral ha poon kayon igos. No mamayo yan
bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. [33] Êmbayro êt, no mahêlêk
yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán
marani yanay pamag-orong ko. [34] Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto
kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. [35] Ya luta haka ya angkahêlêk ha
langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan."

Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30, 34-36)

[36] Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko.
Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang
hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang. [37] No ay-
êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo Noe, ya nagpalokop kan
Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no marani yanay pag-
orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. [38] Hên haton nabiyay hi apo Noe, ay a la
ginilam ya pamwang na. Inhundo lan angkabiyay hên hato ya pangan, pamamminêm,
haka pamiaahawa la angga ha hinumwên hilan apo Noe ha dinyag nay barko. [39] Ayn ha
ihip lan a nipanggilam kan apo Noe ya malyari kanla, angga ha bigla hilan nahalipawan
lanêm haka naubuh hilan nilêmêh. Êmbayro êt kabigla ya pag-orong ko, hên Taga-Langit,
ya In-anak Tawo. [40] Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway lalaki ya ampilamo hên
ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay
ibalag ta parusaan. [41] No alimbawa ta main loway babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala
ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. [42] Dapat panay kaw nakal-
an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong ko, ya Panginoon yo. [43] Pakaihipên yoy
hatsi, no muwang na dayi hên nag bali no hinon oras ya pamanlumatêng hên manakaw,
ay taganán maglêan ya, haka a na paulayan hên mahowên ya bali na. [44] Hikaw man, ay
kailangan nakal-an, ta hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumatêng."

Ya mihay ipoh ay dapat mag-in mapaypaniwal-an
(Lucas 12:41-48)

[45] Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ya ipoh ya mapaypaniwal-an haka matalino, ay hiya ya
dyanan tungkulan no main yan lakwên ya amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mami-
arasyon hên iluto lan kapareho nan ipoh, hên allo-allo. [46] Hadyay higla hên ipoh, no

malatêng na yan amo na hên ampanyag kalabayan na ha pag-orong na. 47 Pakagilamên yo,
dyanan na yan tungkulan hên amo na hên manalan hên kaganawan pibandian na. 48 Noa,
no alimbawa ta narawak ya habaytoy ipoh, ta an-ihipên na ya mabuyot pon lumatêng
ya amo na, 49 bayo umpisaan na hên pakatumbukên ya kapareho nan ipoh, ya lalaki boy
babayi, ta mangan ya tana haka maglahing, 50 haka biglan lumatêng ya amo nan hatoy ipoh,
51 ay parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat. Bayo pakilamo na ya kanlan magbabara,
bayro ha parusa ya ayn angga. Hadyay tangih na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay
huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam na."

25

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari ha istorya hên tungkol ha mapo ya dalaga

1 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Habaytoy pamanlumatêng hên
pamanlokop ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ya êmên di: Main mapoy dalaga ya
nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal. Balang miha kanla, ay main pag-atáng. 2 Ya lima kanla
ay ayn minúwang, haka ya lima ay matalino. 3 Ya limay ayn minúwang, ay a nantan hên
laro ya pag-gas hên pag-atáng la no maubuh ya laman hên pag-atáng la. 4 Noa, hilay limay
manga-talino, ay nantan hên laro ya pag-gas la no maubuh ya laman hên pag-atáng la.
5 Hên niabala ya pamanlumatêng hên lalaki ya an-ikasal, ay nabêlêw hilay mapoy dalaga.
6 "Noa, hên bonak yabi, ay main hên nan-angaw, ya wana, 'Anlumatêng yay nay lalaki
ya an-ikasal! Tupaên yo yay na!' 7 Tampol hila etaman nimata ya mapoy dalaga ta in-
il-an lay nay pag-atáng la. 8 Hinabi lan limay dalaga ya ayn minúwang kanlan manga-
talino, 'Dyanan yo kay etaman hên laro ya pag-gas naên ta ampangulipêndêng ya pag-
atáng naên.' 9 Noa, wanlan limay manga-talino, 'Kayno a mihukad kantamon mapo ya
habaytsi. Mangêd ay manaliw kaw pon ha magtsinda.' 10 Kabay nammita hilay nay limay
ayn minúwang hên nanaliw. Noa, kaban ayn hila bayro, ay nilumatêng ya lalaki ya
an-ikasal. Haka hilay limay manga-talino ya nakal-an, ay nakalamo hên hinumwên ha
pangasalan, bayo impapakahara ya kabat.
11 "A nabuyot ay nilumatêng ya limay ayn minúwang ta namaêg hila, 'Apo, Apo,
pahowênên mo kay!' 12 Noa, wana kanla, 'A kataw kilala!' 13 Kabay dapat panay kaw nakal-
an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo."

Hilay ampaghuyo ha Panginoon ay dapat lan gamitên ya impatsiwala kanla ha ikakangêd (Lucas 19:11-27)

14 Impamwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmên ya pamimiyay ha pamanlokop ni Apo
Namalyari kaban an-êngganan lay pag-orong na, ya wana, "Main mihay lalaki, ya mita
ha marayo. Bayo ya nammita ay binaêg na hilay ampaghuyo kana ta impatsiwala na kanla
ya pibandian na. 15 Dinyanan hilan palak-ên la hên balang miha ha agyu la, ya peran ginto.*
Ya miha ay dinyanan nan limay pera ya ginto. Ya miha pon ay dinyanan nan loway pera
ya ginto. Haka ya miha pon ay dinyanan nan mihay pera ya ginto. Bayo nammita yay na.
16 Hatoy dinyanan limay pera ya ginto ay nakatubo hên limay pera ya ginto. 17 Êmbayro
êt ya dinyanan loway pera ya ginto ay nakatubo ya êt hên loway pera ya ginto. 18 Noa, ya
hatoy nananggap hên mihay pera ya ginto, ay nangalin luta ta bayro nan inhinêp ya pera
hên amo na.
19 "Hên nabuyot yay na ha nilako na, ay nag-orong hatoy amo ya namatubo hên pera
na, ta êmên na mamwangan no ungnoy tubo lan ampaghuyo kana ha imbalag nay pera
kanla. 20 Kabay napaidani ya hatoy dinyanan limay pera ya ginto, ta wana ha amo na, ya
nakatubo yan lima ya pera ya ginto.
21 "Wana kana hên amo na, 'Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo. Gawan
mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha kahiglaan ko.'

* 25:15 Ya alagá hên mihay peran ginto ay suweldo hên mihay lalaki ha labinlimay taon.

22 “Napaidani êt ya hatoy dinyanan loway pera ya ginto, ta wana ha amo na, ya nakatubo
yan loway pera ya ginto.

23 “Wanan amo kana etaman, ‘Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo. Gawan
mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha kahiglaan ko.’

24 “Amêhên, nilumatêng yay na êt ya dinyanan mihay peran ginto, ta wana ha amo na,
‘Apo, muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngêtan, bayo
ampamutsi kan alwa mon intanêm. 25 Gawan malimo ko kamo, ay ingkali ko hên inhinêp
ha luta ya pera mo. Hêlkên mo, atsi ya pera moy ginto.’

26 “Hinabi hên amo na, ‘Narawak ka, haka nabarog! Muwang mo awud ya hadya kon igpit.
Ampangwa kon alwa kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon intanêm!
27 No êmbayro awud, ay awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmên mo dayin maiorong
kangko ya habayto hên kalamoy tubo na ha bangko!’ 28 Bayo wana kanlan kaatag ya
ampaghuyo kana, ‘Kowên yoy peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo. 29 Hilay
nakatubo hên indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay a nakatubo hên indin kanla, ay
alihên êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. 30 Hata ipoh etaman, ya ayn pukat, ay itapon yo ha
hadyay kariglêman. Hadyay tangih na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na
boy ha hadyay ilab ya angkatanam na.’ ”

Ha pag-orong ni Apo Jesus, ay pipapawaên nay mapanyag kangêran ha mapanyag karawakan

31 “Ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi kangko ya kapahilêw ya
kahampatan hên panga-Diyos ko, hên kalamo ko hilay anghel ni Apo Namalyari. Bayro
kinan mamaala. 32 Kanan habayto ay maubuh hên paitsipon ha arapan ko hilay ubat ha
balang bansa. Ubuhên ko hilan pipapawaên hên nanad ha pamipapawa lan magpastol
hên tupa haka kambing. 33 Hilay mapanyag kangêran, ya maialimbawa ha tupa ay idin ko
ha dapit panabtab ko, haka hilay mapanyag karawakan ya maialimbawa ha kambing, ay
idin ko ha dapit uki ko. 34 Bayo wangko, ya Ari la, kanlan atsi ha dapit panabtab ko, ‘Hikaw
ya iningalwan hên Tatang ko, ay humwên kaw na, ta paidi kaw ha pamanlokop ko, ya in-
il-an na para kamoyu paubat hên dinyag ya luta. 35 Ta hên nilonoh ako, ay pinakan yo ko.
Hên naangan ako, ay pinainêm yo ko. A yo ko man muwang, ay pinahowên yo ko. 36 Hên
ayn akon maitakop, ay dinyanan yo kon maitakop. Hên nagkahakit ako, ay hinayhay yo
ko. Hên nakahukul ako, ay hiniraw yo ko.’

37 “Bayo hinabi la kangko hên hilay mahonol kana, ‘Panginoon, nakano naên kan
pinakan hên nilonoh ka? Nakano naên kan pinainêm hên naangan ka? 38 Nakano naên
kan pinahowên hên a naên ka muwang? Nakano naên kan dinyanan takop? 39 Nakano
naên kan hiniraw hên nagkahakit ka, o nakahukul ka?’

40 “Bayo habiên ko, ya ari la, kanla, ‘Pakagilamên yo, ha pamanawop yo kanlan kapareho
yon ampaniwala, ya pinakamaaypa man ha hêlêk lan kaatag, ay hiko ya hinawpan yo.’

41 “Bayo wangko, kanlan atsi ha dapit uki ko, ‘Hikaw ya pinanlêan ni Apo Namalyari
hên parusa, pakarayo kaw kangko, magtagloh kaw ha impiyerno ha apoy ya taganán a
maparê ya inlêan ni Apo Namalyari para kan Satanas haka hilay kalamo nay nangarawak
ya anghel. 42 Ta hên nilonoh ako, ay a yo ko pinakan. Hên naangan ako, ay a yo ko pinainêm.
43 Hên a yo ko muwang, ay a yo ko pinahowên. Hên ayn akon maitakop, ay a yo ko dinyanan
takop. Hên nagkahakit, haka nakahukul ako, ay a yo ko hiniraw.’ 44 Bayo hinabi la kangko
hên hilay mapanyag karawakan, ‘Panginoon, nakano naên kan a pinakan, o a pinainêm
hên naangan ka? Nakano naên kan a pinahowên hên a naên ka muwang? Nakano naên
kan a dinyanan takop? Nakano naên kan a hiniraw hên nagkahakit ka, o nakahukul ka?’
45 Bayo habiên ko kanla, ‘Pakagilamên yo, ha a yo pamanawop kanlan kapareho yo, ya
pinakamaaypa ha hêlêk lan kaatag, ay hiko ya a yo hinawpan.’ 46 Bayo mipalako hilay
mapanyag karawakan ha parusa ya ayn anggaan, noa, hilay mahonol kana, ay mipalako
ha biyay ya ayn anggaan ha langit.”

26

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

1 Hên naubuh nay nan naitoro ni Apo Jesus ya habayto, ay hinabi na kanlan tagahonol
na, ya wana, 2 "Muwang yoy lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto,* haka
hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ipulong ta patsên ha koros."
3 Hên habayto êt ha bali ni Caifas, ya pinakapoon pari, ay nipagtsipon hilay ampamaala
kanlan pari haka hilay kaatag pon ya toa lan Israelita ya nag tungkulan ha bansa. 4 Ta
ampulungên la hi Apo Jesus, no ay-êmên la yan madakêp haka maipapatsi hên ayn
makamwang. 5 Noa, wanla, "Paan tamo yan ipapatsi kaban pista, ta kayno magulo hilay
kal-atan, ya ampanggilam toro na."

Hên binullogan hên pabango ya ulo ni Apo Jesus
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

6 Hên atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay hinagyat hilan mangan ha bali ni
Simon ya inalihan ketong. 7 Hên ampangan hila, ay main nilumatêng ya mihay babayi ya
ampantan hên makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug
na ha ulo ni Apo Jesus. 8 Hên nahêlêk lan tagahonol na ya dinyag nan babayi, ay nanuluk
hila, ya wanla, "Pata hinayang nay pabango! 9 Naihaliw na dayi ya habayto hên kal-atan
pera ya naidin na dayi ha mairap!" 10 Hên napansin ni Apo Jesus ya anhabiên la, ay wana
kanla, "Pata an-abalaên yo ya! Paulayan yo ya, ta ya dinyag na, ay taganán mangêd. 11 Hilay
mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yo
panay hên mapagkalamo. 12 Ha pamullog nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an
ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matsi kina. 13 Pakagilamên yo, ay-iri man ya logal
bayri ha boon luta hên ipamwang ya Mangêd ya Habi, ay ungkatên etaman ya dinyag na
ta êmên a ya maliwaan."

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

14 Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni Apo
Jesus, ta êmên na ya mai-upit kanlan poon pari. 15 Wana kanla, "Hino awud ya idin yo
kangko no hawpan kataw hên dakpên hi Jesus?" Kabay dinyanan la yan tatlumpo ya pera
ya pilak. 16 Paubat hên habayto, ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmên na yan maidin
ha gamêt la.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)

17 Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa, ya allon pamatsi lan Israelita hên anak
tupa, ya kênaên la hên habayton yabi hên Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang lan
labinloway tagahonol ni Apo Jesus, kana, ya wanla, "Atoy labay moy logal ya pangil-anan
naên hên pangkaên tamo amêhên yabi ha Pistan Pangaligtas?" 18 In-utoh hila ni Apo Jesus
ya wana kanla, "Muna kaw ha balayan Jerusalem. Panlumatêng yo bayro, ay matupa yoy
mihay lalaki. Habaytsi ya habiên yo kana, 'Wanan Mánoro naên ya marani yanay panaon
ya intakda ni Apo Namalyari kana. Kailangan nay mihay kuwarto ya panganan nan kaên
ha Pistan Pangaligtas ha bali mo, hên kalamo na kay ya tagahonol na.' " 19 Hinonol lan
tagahonol na ya in-utoh na, ta in-il-an lay nay kaên ha Pistan Pangaligtas.
20 Hên yabi yana, ay inarap ni Apo Jesus ya kaên hên kalamo na hilay labinlowa. 21 Kaban
ampangan hila, ay wana kanla, "Pakagilamên yo, miha kamoyu bayri ha kaaêm tamo, ay
mangi-upit kangko." 22 Namalagêhbêg ya nakêm lan tagahonol na, haka wanlan balang
miha kana, "Panginoon, yarin hiko ya inungkat mo!" 23 Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Ya
kalamo kon nami-tsil-tsil hên puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. 24 Hiko ya Taga-
Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsi hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari ha

* 26:2 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

Kahulatan hên haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangêd kana,
ay a ya dayin in-anak." [25] Amêhên, hi Judas Iscariote, ya nangi-upit kan Apo Jesus, ay
nangotang, ya wana, "Mánoro, yarin hikoy inungkat mo!"
Hinabi kana ni Apo Jesus, "Awo, hinabi mina."

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

[26] Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hên puto ta impahalamat nay
habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol
na, ta wana, "Habaytsi ya lawini ko, kowên yo ta kaên yo." [27] Amêhên, nandampot
yan pamminêman ya nag alak ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo
inggawang na kanla, ta wana, "Maubuh kaw hên minêm. [28] Habaytsi ya daya ko, ya
mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma
hên kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana. [29] Ta anhabiên ko
kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên alak, angga ha allo hên inumên koy bayoy alak
hên kalamo yo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko." [30] Hên nahabi ni Apo
Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari bayo nilumakat hila
ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

[31] Hên anlumakat hilay na ha Tawgtug Olibo, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na,
"Laamêhên yabi, gawan ha malyari kangko, ay lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo
Namalyari ha Kahulatan, ya êmên di, 'Patsên ko ya pastol, haka mapitatayak hilay nay
tupa.'† [32] Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko kamoyu ha probinsyan Galilea."
[33] Bayo wani Pedro, "Lakwanan ka man hên kalamo ko, gawan ha malyari kamo, ay a kata
lakwanan." [34] Hinabi ni Apo Jesus, "Pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok, amêhên
yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang." [35] Noa, impalêkpêk ni Pedro, ya wana,
"Matsi ko man hên kalamo mo, ay a ko habiên ya a kata muwang." Êmbayro êt ya hinabi
lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo
(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

[36] Hên nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan
tagahonol na, "Mikno kaw di kaban manalangin ako bayro ha marayo-dayo." [37] Bayo
pinakilamo ni Apo Jesus hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi
Juan. Bayron nakadanas yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. [38] Haka wani Apo Jesus
kanla, "A kina agyu ya hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di
kaw pon haka paan kaw mabêlêw." [39] Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko
yan nanalangin, ya wana, "Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko dayin paulayan
hên magdanas ako hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko. Êmbayro man
ya labay ko, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol."
[40] Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro.
Nalatngan na hila hên angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, "A kaw man
makapagpuyat hên kalamo ko hên miha man ya oras? [41] Paan yon pakilakwan ya bêlêw.
Manalangin kaw, ta êmên a kaw mahambut hên tukso no ansubukên ya paniwala yo.
Nakal-an ya nakêm yo hên humonol, noa, a yo agyu."
[42] Nag-orong hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hên nanalangin, ya wana, "Tatang
ko ha langit, no taganán kailangan kon magdanas hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya
lumatêng kangko, ay kalabayan mo ya mahonol." [43] Hên inorong na hilan oman ya tatlo,
ay angkabêlêw hilay na êt gawan a la matêêh hên magpuyat.
[44] Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na hên katatlo yan nanalangin,
ya inhalangin nay na. [45] Hên katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, "Angkabêlêw kaw

† 26:31 Zacarias 13:7.

pon êt hên ampagpainawa! Nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ay i-upit kanlan makasalanan! [46] Mirêng kaw na, ta anlumatêng ya ampami-upit kangko.
Tupaên tamo ya!"

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

[47] Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya kal-atan ya ampanga-
mat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan ya nipag-
almas hên êtak haka pamatok, ay in-utoh lan toa ya nag tungkulan ha bansa, haka kanlan
ampamaala kanlan pari. [48] Hi Judas ay nam-i kanla hên palatandaan, ya no hinoy aroên
na, ay yabay ya dakpên la. [49] Tampol nilako ni Judas hi Apo Jesus hên kinumusta hên main
lamoy pamangaro. [50] Kabay wani Apo Jesus kana, "Kalalaki, daygên minay ambalakên mo."
Bayo dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. [51] Noa, biglan nanigpah ya miha kanlan
tagahonol ni Apo Jesus, hên têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. [52] Wani Apo Jesus
kana, "Igoma moy êtak mo, ta hilay ampanggamit hên êtak ha pamatsi, ay ha êtak êt
hên matsi. [53] Êndat yon a ko makadawat ha Tatang ko ha langit hên libo-liboy anghel ya
manawop kangko! [54] Noa, no daygên koy habayto, ay êmên bayton matupad ya impahulat
ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya êmbayri ay taganán dapat malyari!"
[55] Kanan habayto, ay wani Apo Jesus kanlan kal-atan ya ampipandakêp kana, "Andakpên
yo ko hên main kalamoy êtak haka pammatok hên nanad pandakêp ha mapanyag
karawakan. Allo-allo nanoro ko ha Templo, haka a yo ko dinakêp. [56] Noa, dapat matupad
ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámipamwang hên an-ipaihip na
kanla." Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na hên nipamwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap kanlan ampamaala ha Templo
(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

[57] Hilay nandakêp kan Apo Jesus, ay nantan kana ha bali ni Caifas, ya pinakapoon pari
ta bayro hilay nan naka-tsipon hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay kaatag
kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa. [58] Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo
ha lote hên bali nan pinakapoon pari. Nakiikno ya hên kalamo lan bantay ta labay
nan mahêlêk no hinoy malyari kan Apo Jesus. [59] Hilay ampamaala kanlan pari haka ya
kaganawan kaatag ya kalamo la ha Sanedrin, ay ampanapol hên manistigos hên alwan
pêtêg ya maibara la kan Apo Jesus, ta êmên la ya maipapatsi. [60] Noa, ayn hilan matapol,
mal-at man ya nanistigos ha alwan kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesus. Bayo main
nilumatêng ya lowa, [61] ya naghabi, "Nagilam naên ya hinabi na ya hiraên na kano ya Templo
ni Apo Namalyari, ta ipairêng nan oman ha tatlon allon bêngat."
[62] Amêhên, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan ta kinotang na hi Apo
Jesus, ya wana, "Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?" [63] Noa,
minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanan pinakapoon pari kana, "Ha arapan
ni Apo Namalyari, ay habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ya
Anak ni Apo Namalyari." [64] Wana etaman ni Apo Jesus, "Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka
paubat amêhên, ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit
panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka mahêlêk yo kon lumatêng ubat ha
langit ha pibonakan hên lêmm." [65] Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili
nan takop, ta wana, "A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man
ya hinabi na. Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan
ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! [66] Hino ya labay yon daygên kana?"
Naubuh hilan naghabi, ya dapat yan patsên.
[67] Bayo dinul-an lay lupa na haka la ya pinagtutumbuk haka main nagtatampaling
kana, [68] ya wanla, "No hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay habiên mo no hinoy
nanampaling kamo!"

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

69 Kaban atsi ya hi Pedro hên nakiikno hên kalamo lan bantay, ay napansin yan mihay
ipoh ya babayi, kabay wana kana, “Hika êt ya kalamo ni Jesus ya taga-Galilea.” 70 Noa,
wani Pedro, “Alwa. A ko muwang ya anhabiên mo.” 71 Bayo nagdayo yan pêrad hên
dinumani ha awahan. Noa, napansin yay na êt, hên kaatag ya ipoh ya babayi, ya wana
kanlan karani na, “Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus ya taga-Nazaret.” 72 Noa, wani Pedro,
“Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang!” 73 Hên a nabuyot, ay wanlan karani
ni Pedro, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus gawan napansin naên ha pamaghabi mo, ya
taga-Galilea ka êt.” 74 Noa, wani Pedro, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang
ya habain!” Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok. 75 Bayo naihipan ni
Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana, ya “Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo mon habiên,
ya a mo ko muwang.” Kabay inumawah ya hên hadyay tangih na.

27

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

1 Hên dali allo pon, ay nagkamiha hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay
ampamaala kanlan pari, ya dapat yan patsên hi Apo Jesus. 2 Kabay ginapoh la yan gintan
kan Gobernador Pilato.

Nagpakamatsi hi Judas Iscariote
(Dyag 1:18-19)

3 Hên nahêlêk ni Judas Iscariote ya patsên lay na hi Apo Jesus, ay naghêhê ya, haka na in-
orong kanlan poon pari boy kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa, ya tatlumpo ya pera
ya pilak ya in-upa la kana ha pay-upit na kan Apo Jesus. 4 Haka wana kanla, “Nakadyag
akon kasalanan, ta nai-upit koy linaw ya tawo.” Noa, wanla, “Ayn kay pakiêmên kamo!
Atsi kamo!” 5 Inhamwag ni Judas ya hatoy pera ha lalên Templo, haka ya nammita ta
nagpakamatsi ya hên nagbitkê.
6 Hatoy pera ay pinumpun lan ampamaala kanlan pari, ta wanla, “Bawal ha Kautuhan ni
apo Moises hên ipahan ha peran Templo ya pinamayad hên mangwan biyay.” 7 Kabay
nagkamiha hilay ampamaala kanlan pari, ya habaytoy pera, ay panaliw hên luta hên
mihay magdya-dyag korên ya pamilbêngan lan natsi ha Jerusalem, ya a la kilala, ya ubat
ha kaatag ya bansa. 8 Kabay angga amêhên ay ambaêgên lay habaytoy luta hên Luta hên
Daya.
9 Habaytoy nakatupad hên hinabi ni Propeta Jeremias, ya wana,
“Kingwa lay tatlumpoy pera ya pilak, ya in-alaga kana hên Israelita,
10 haka la pinanaliw hên luta hên mihay magdya-dyag hên korên, ta habaytoy in-utoh
kangkon Panginoon.”*

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

11 Hên hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato, ay kinotang na ya hi Apo Jesus, ya
wana, “Awta? Hika ya ari hên Israelita?” Hinabi ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.”
12 Noa, hên ambad-an la ya hi Apo Jesus hên ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa, ay a ya naghabi. 13 Bayo wani Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “A mo
angkagilaman ya kal-atan ya an-ibara la kamo?” 14 Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus, ta miha
man ha an-ibara la kana, ay a na pinakibatan. Kabay nag-êpapah hi Gobernador Pilato.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39--19:16)

15 Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto, ya an-ibuhan nan gobernador
ya mihay nakahukul ya ampiliên lan kal-atan. 16 Kanan habayto ay main nakahukul ya nag
langan Barrabas† ya kamwangan gawan ha karawakan ya dinyag na. 17 Hên naka-tsipon

* 27:10 Zechariah 11:12-13, Jeremias 32:6-9. † 27:16 ya taganán langan na ay Jesus-Barrabas.

ya kal-atan, ay kinotang hilay na ni Gobernador Pilato, ya wana, “Hino awud ya labay yon
ibuhan ko, hi Barrabas o hi Jesus, ya ambaêgên Cristo?” [18] Ta muwang ni Gobernador Pilato
ya hi Apo Jesus, ay gintan la kana, gawan angkahêman la ya.
[19] Kaban ampikno hi Pilato ha panlingonan kaso, ay nilumatêng kana ya pinaypagtanan
ahawa na hên êmên di ya pangahabi, “Paan kan kiêmên hên parusaan habain ya ayn
kasalanan, ta hadyay yagah hên nakêm ko gawan ha nataynêp ko ya tungkol kana.”
[20] Noa, hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, ay
nanulhul hên kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas,
ta hi Apo Jesus ay patsên. [21] Kabay kinotang na hilan oman ni Gobernador Pilato, “Hino
kanlan lowa ya labay yon ibuhan ko?” Wanla kana, “Hi Barrabas!” [22] Kinotang na hilay na
êt, “Hino awud ya labay yon daygên ko kan Jesus ya ambaêgên Cristo?” Kabay in-angaw la,
“Ipako ya ha koros!” [23] Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy kasalanan na?”
Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” [24] Hên nahêlêk ni Gobernador Pilato
ya ayn yan madyag, ta magulo hilay na, ay nag-uyah yan gamêt na ha arapan lan kal-atan,
haka wana kanla, “Ayn akon kasalanan ha pamatsi kanan habaytsi. Hikaw ya managot ha
pamatsi kana!” [25] Hinabi lan kal-atan Israelita, ya wanla, “Ya pamarusa ni Apo Namalyari
ay mipalakoy na kannaên haka ha maának naên gawan ha pangamatsi ni Jesus.” [26] Hinonol
ni Gobernador Pilato ya kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na
hi Apo Jesus, haka indin na ya kanla ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh
(Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)

[27] Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ni Gobernador Pilato ha lalên balin gobernador,
haka inubuh la yan pinilolopungan hên kal-atan kapareho lan hundaloh. [28] Ha pammus-
mus la kana, ay inalíh lay takop na ta pinatakopan la ya hên mahampat ya takop, ya nanad
ha takop lan ari. [29] Bayo nangwa hilan nanad tanyuong, ta pinanyag la yan korona, ya
impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatalanan tambo, ya waringan hên palatandaan
ya hiyay mihay ari. Nandoko hila bayto ha arapan na, ya wanla, “Kumara dayi ya biyay
hên Ari lan Israelita!” [30] Pinagdu-dul-an la ya, haka pinagpapatok lay ulo na hên tambo.
[31] Pamakayari la yan minusmus, ay inalíh lay takop ari ya impatakop la kana, ta impatakop
la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

[32] Ha pammita lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay natupa la
hi Simon ya taga-Cirene. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol
kan Apo Jesus. [33] Inhundo lay pammita la hên angga ha nilumatêng hila ha logal ya
ambaêgên Golgota o Bungo. [34] Painêmên la ya dayin alak, ya naglamo hên tambal ya nag
langan mira, noa, hên natawayan na, ay a na ininêm.
[35] Hên naipako lay na hi Apo Jesus ha koros, ay pinagpalabonutan lay takop na, ta êmên
la mamwangan no hino kanla ya makakwa. [36] Bayo nikno hilay nay hundaloh ta binantayan
la ya. [37] Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana, “Hatsi hi Jesus, ya
Ari lan Israelita.” [38] Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha
koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha
koros ha dapit uki na.
[39] Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamamêyêng, [40] ya wanla, “Hika awud
ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo! Iligtas
moy sarili mo! Munaoy kan ubat ha koros, no hika ya Anak ni Apo Namalyari!” [41] Êmbayro
êt ya pammusmus la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay ampamaala
kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, ya wanla, [42] “Inligtas nay kaatag, pata
a na mailigtas ya sarili na! Hiya kanoy Ari lan Israelita! No tumaoy yan ubat ha koros, ay
maniwala kitamo kana! [43] Ampaniwala ya kan Apo Namalyari, haka anhabiên na ya hiyay
Anak ni Apo Namalyari, kabay hêlkên tamo no labay na yan iligtas ni Apo Namalyari!”

[44] Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay loway mapanyag karawakan ya nakapako
hên kalamo na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

[45] Hên ugtoy nay allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon.
[46] Hên maranin alas tres hên maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, "Eli, Eli,
lema sabachthani," ya labay habiên, "Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?"
[47] Hên nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaêgên na hi
Propeta Elias, kabay wanla, "Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!" [48] Tampol yan nuwayu ya
miha kanla hên namiptêh hên nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy alak,
ta painêmên na ya hi Apo Jesus. [49] Noa, wanlan kaatag, "Paulayan tamo ya raw. Hêlkên
tamo no iligtas ya ni Elias!" [50] Nan-angaw yan oman hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, bayo
natsi yay na.

[51] Sakto kanan habayto ay biglan nawakwak hên napibonak paubat ha babo angga ha
aypa, ya makugpa ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem.
Niyêgyêg ya boon luta, haka napaka hilay bato. [52] Nipagloat ya pinay-ilbêngan kanlan kal-
atan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya natsi hên hato, ta biniyay hilan oman.
[53] Inumawah hila bayro ha pinay-ilbêngan kanla, ta hên nabiyay yan oman hi Apo Jesus,
ay nagpahlêk hila ha kal-atan ha Jerusalem, ya banal ya balayan ni Apo Namalyari.

[54] Hadyay limo nan ampamaala kanlan hundaloh, haka hilay kalamo nay hundaloh ya
ampagbantay kan Apo Jesus, hên nahêlêk lay layon, haka ya kaatag pon ya nalyari ha
pangamatsi ni Apo Jesus. Kabay wanla, "Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!"

[55] Bayro ha marayo kan Apo Jesus, ay main mal-at ya babayi ya ampandungaw ha
angkalyari. Nakihonol hila kanlan Apo Jesus hên paubat ha probinsyan Galilea hên
ampanawop kanla. [56] Kalamo la hi Maria Magdalena, haka ya indo lan anak ni Zebedeo,
haka hi Maria ya indo lan Jose haka Santiago.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

[57] Hên ampinaboy nay allo, ay main mihay mabandi ya taga-balayan Arimatea, ya nag
langan Jose, ya ampaniwala kan Apo Jesus, ya [58] nilumatêng kan Gobernador Pilato, ta
pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, hên iilbêng na. Namiutoh ya etaman hi Gobernador
Pilato hên ipaulay kan Jose ya bangkay ni Apo Jesus. [59] Kabay kingwa na ya bangkay ni Apo
Jesus, hên in-aypa, haka na kinêlkêlan hên bayoy takop, ya naputsi. [60] Bayo inhowên ni
Jose ya bangkay ha sarili nan pay-ilbêngan, ya bayoy dinyag ya lêyang ya bato. Pangayari,
ay intulid nay hadyay hêlay bato hên intakap na ha pinay-ilbêngan, bayo nammita yay na.
[61] Atsi bayro hi Maria Magdalena haka ya katokayo na, ya nakaikno ha êtêb pinay-ilbêngan
kan Apo Jesus.

[62] Ha humonoy allo, ya allon Sabado, ay ni-tsi-tsipon hilay Pariseo haka hilay ampamaala
kanlan pari ha arapan ni Gobernador Pilato, [63] ta hinabi la, ya wanla, "Napanêmtêman naên
ya hinabi nan habaytoy magbabara hên haton angkabiyay ya pon, ya ha pantatloy allo,
ay mabiyay yan oman. [64] Kabay ampakihabi naên kamo ya pakabantayan yon mangêd ya
habaytoy pinay-ilbêngan kana hên angga ha pantatloy allo. Ta kayno kowên lan tagahonol
na ya bangkay na, haka la habiên ha kal-atan ya hiyay nangoman nabiyay. No daygên lay
habayto, ay lalon mapaniwala ya kal-atan kana." [65] Wana etaman kanla ni Gobernador
Pilato, "Hali, mantan kaw hên hundaloh ta pakabantayan lan mangêd ya pinay-ilbêngan
kana." [66] Kabay nammita hilay na ta dinyanan lan tatak ya habaytoy bato ya pinanakap ha
pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, haka binantayan lay habayto, ta êmên ayn makahowên.

28

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

[1] Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hi Maria Magdalena haka ya katokayo na
ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. [2] Biglan nanlayon hên hadyay hêkaw, haka tinumaoy
ya mihay anghel ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ta intulid nay habaytoy bato ya
pinanakap ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, bayo nikno ya bayro ha babon bato. [3] Ya
lupa na ay kapahilêw ya nanad kimat haka ya takop na ay bapan putsi. [4] Hên nahêlêk
lan hundaloh ya ampagbantay bayro ya anghel, ay hadyay limo la. Nipamêgpêg hila haka
nipatumba hên nanad natsi.
[5] Wanan anghel kanlan babayi, "Paan kaw malimo! Muwang ko ya antapolên yo hi Apo
Jesus ya impako ha koros. [6] Ayn ya bayri, ta hiya ay nabiyay oman hên nanad ha hinabi
na hên hato! Hêlkên yoy habaytsi ya pinaybul-ihan kanan bangkay na. [7] Parah-parahên
yon magtagloh kanlan tagahonol na, ta habiên yo hiyay nangoman nabiyay, haka muna
yay na kanla ha probinsyan Galilea. Mahêlêk la yay na bayro. Habayton bat ya mahabi
ko kamoyu." [8] Kabay nag-alíh hila bayro ha pinay-ilbêngan ta pinarah lan nuwayun
nagtagloh kanlan tagahonol na, hên main lamoy limo haka hadyay higla.
[9] Ha pamwayu la, ay bigla hilan tinupa ni Apo Jesus ta kinumusta na hila. Nandoko hila
hên nakadêngdêng hên nanalan bitsih na ha pamagsimba la kana. [10] Bayo wani Apo Jesus
kanla, "Paan kaw malimo! Mita kaw na, ta habiên yo kanlan tagahonol ko, ya nanad kinan
patêl, ya muna hila ha Probinsyan Galilea, haka mahêlêk la ko bayro."

Ya balita lan bantay ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus

[11] Pamakabita lan babayi, ay nammita hila etaman ya kaatag ya hundaloh ya ampag-
bantay bayro, haka pamanlumatêng la ha balayan Jerusalem, ay in-ubuh lan impamwang
kanlan ampamaala kanlan pari ya nalyari ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. [12] Kabay
ni-tsi-tsipon hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulan ha bansa.
Pinagkamihaan la, ay dyanan lan kal-atan pera ya hilay hundaloh ya nagbantay ha pinay-
ilbêngan kan Apo Jesus, ta [13] wanla kanlan hundaloh, "Ya dapat yon habiên kanlan kal-atan,
ay tinakaw lan tagahonol na ya bangkay na hên angkabêlêw kaw nayabi. [14] No mamwangan
man hên Gobernador ya tinakaw lan tagahonol na, ya bangkay na hên angkabêlêw kaw,
ay a kaw mabilyan ta atsi kannaên ya habayto." [15] Kabay kingwa lan hundaloh ya pera ta
hinonol lay in-utoh kanla. Kabay angga amêhên ay êmbayro êt ya anhabiên lan kaatag ya
Israelita.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na
(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

[16] Amêhên, hilay labinmihay tagahonol ni Apo Jesus ay nammitay na ha probinsyan
Galilea ha tawgtug ya intoro kanla ni Apo Jesus. [17] Hên nahêlêk lay na hi Apo Jesus ay
sinimba la ya, main man pon kanla hên ampag-alangan. [18] Dinumani hi Apo Jesus kanla, ta
wana, "In-ubuh hên indin kangko ya kapangyarihan ha langit haka bayri ha luta. [19] Mita
kaw na ta ha kapangyarihan ko, ay toroan yo hila ha balang bansa ta êmên hila maniwala
kangko. Bawtismoan yo hila ha langan nan Tatang, ha langan ko, ya Anak, haka ha langan
nan Espiritu ni Apo Namalyari. [20] Bayo toroan yo hila ya dapat lan honolên ya kaganawan
in-utoh ko kamoyu. Paan yon liwaan ya hiko ay panay yon kalamo, angga ha anggaan hên
habaytsi ya luta."

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos ay nag-umpisa hên êmên di, "Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari." An-ipahlêk êt bayri ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. Mahêlêk ya habayto ha pamanoro na, ha pamanambut na kanlan Satanas, haka ha pamatawad nan kasalanan lan ampaghêhê. Anhabiên na êt di ni Panginoon Jesus ya tungkol ha sarili na ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri ha luta, para idin nay lawini na, ta êmên iligtas ha ayn anggay parusa ya hilay ampaghêhê.

An-ipamwang ni Marcos ya kapangyarihan ni Apo Jesus ya mahêlêk ha kapapaêpapah ya dinyag na.

Ya katganan hên hata hulat (16:9-20) ay ayn ha kaatag ya hulat ya Griego. Kabay anhabiên lan kaatag ya alwan hi Marcos ya main hulat hên hata tawlin habi di ha 16:9-20.

Kabooan hên pinakalaman

Ya umpisa hên Mangêd ya Habi 1:1-13
Ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea 1:14-9:50
Ya dinyag ni Apo Jesus ya umpisa ha Galilea angga ha Jerusalem 10:1-52
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Apo Jesus 11:1-15:47
Hi Apo Jesus ay nabiyay oman 16:1-8
Ya pagpahlêk ni Apo Jesus hên hiya ay nabiyay oman, haka ya pamag-orong na ha langit 16:9-20

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

1 Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo,
ya Anak ni Apo Namalyari. 2 Habaytsi ay nag-umpisa hên nanupad hên hulat lan
mámipamwang hên an-ipaihip kanla* ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
"Iutoh ko ya mihay muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.
3 Hiyay ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon,
'Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan.' "
4 Natupad ya habayto hên nakalatêng hi Juan Bautista hên namipamwang kanlan
dinumani kana ha Ilog Jordan, ha logal ya kabalah-balahan, ya dapat lan paghêhêan
hên talibatokan ya pamanyag kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarên
hila bayto ni Apo Namalyari. 5 Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon ya logal ha
probinsyan Judea, ay dinumani kan Juan. Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo
nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.
6 Hi Juan ay nakatakop hên dyag ha habot hên kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag
ha balat. Ya angkênaên na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmên na.
7 Panay nan an-ipamwang ya êmên di, "Ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay makapangyarihan kangko. Agyan
mangokal hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkulan
na. 8 Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha
Espiritu ni Apo Namalyari."

---

* 1:2 propeta.

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

9 Hên habayto, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret ha probinsyan
Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. 10 Hên inumawah ya ha lanêm, ay
nahêlêk ni Apo Jesus ya langit ya biglan nagloat, haka inumaypa kana ya Espiritu ni Apo
Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. 11 Haka main habi ya ubat ha langit, ya wana,
"Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko."

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

12 Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus, ha Ilog Jordan, ay tampol yan impabita
hên Espiritu ni Apo Namalyari ha logal ya kabalah-balahan. 13 Atsi ya bayro hên apatapo
ya allo, hên antuksoên ni Satanas, noa, a ya napatukso. Main bayron mangahilêb ya ayop
ya kalamo na, noa, main anghel ya nipanawop kana.

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Mateo 4:12-22; Lucas 4:14-15; 5:1-11)

14 Hên nakakulung yay na hi Juan Bautista, ay nag-orong hi Apo Jesus ha probinsyan
Galilea, ta impamwang na bayro ya Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari.
15 Impamwang na, ya wana, "Nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, haka
marani ya pamanlokop na, kabay paghêhêan yon talibatokan ya pamanyag kasalanan,
haka maniwala kaw ha Mangêd ya Habi!"
16 Ha pammita ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay
loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon,
ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakêp
hila dayi hên kêna. 17 Hinabi na kanla, "Makihonol kaw kangko, ta daygên kataw hên
mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala." 18 Tampol lan imbalag ya lambat
la, ta nakihonol hila kana.
19 Ha pammita lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na ya maának ni Zebedeo,
ya hi Santiago haka hi Juan ya ampamitoyo hên lambat la, bayro ha bangka la. 20 Tampol
nan hinagyat hi Santiago haka hi Juan hên makihonol kana. Imbalag lay tatang la ha
bangka hên kalamoy pan-upaan la ha pamandakêp kênan lanêm, ta nakihonol hila etaman
kan Apo Jesus hên nanad kan Simon haka Andres.

Pamipaplag ni Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Lucas 4:31-37)

21 Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ha allon pamagsimba, ay nanoro
ya bayro ha sinagoga la. 22 Naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na, gawan ya panoro na,
ay nanad panoro hên main tungkulan, alwan nanad ha panoro lan mánoron Kautuhan ni
apo Moises.
23 Bayro ha sinagoga, ay main lalaki ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nan-
angaw ya hinumapat kana, ya wana, 24 "Jesus ya taga-Nazaret, hinoy ampakiêmênan mo
kannaên? Labay mo kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn
hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari." 25 Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi
nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana,
"Paan kan maglabak! Mag-alíh ka ha hinapatan mo!" 26 Intumba ya lalaki hên hatoy
hinumapat kana, haka na ya imbuwad-buwad, bayo nag-alíh ya kanan lalaki hên ampan-
angaw. 27 Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, "Hino ya magkatoroan
hên hatsi? Mihay bayoy toro lawêh! Nag tungkulan haka kapangyarihan ya pami-utoh
nan paypaplag hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo." 28 Habaytoy
dinyag ni Apo Jesus, ay tampol nibahwag ha boon probinsyan Galilea.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

[29] Pamakaawah ni Apo Jesus ha sinagoga, hên kalamo na hi Santiago, hi Juan, hi Simon
Pedro haka hi Andres, ay nagpakha hila ha bali lan Simon haka Andres. [30] Nalatngan lay
ampo ni Simon, ha papag, hên main hadyay omot. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya
paalihên nay omot nan habaytoy bakêt, ya ampo ni Simon. [31] Dinumani hi Apo Jesus kana,
tinalan nay gamêt, ta impaimata na ya, haka naalíh ya omot na. Bayo namakan ya kanlan
Apo Jesus.
[32] Hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit, haka hilay
hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. [33] Nagtsipon ya boon balayan, ha ilwangan
hên bali lan Simon. [34] Namaalíh hi Apo Jesus hên hino-hino kay na hên ya hakit la,
haka impaplag nay nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanlan kaatag. A na
hila pinaulayan hên maghabi, ya impaplag na, gawan muwang la, ya hiyay Anak ni Apo
Namalyari.

Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita ha kal-atan sinagoga
(Lucas 4:42-44)

[35] Dali allo pon, ay nammita yay na hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo, ta
nanalangin ya. [36] Noa, hilan Simon ay ampanapol kana. [37] Hên natapol la ya, ay hinabi la
kana, ya antapolên la yan kal-atan. [38] Noa, wana kanla, "Lakwên tamo pon ya balayan di
ha mamalibot ha logal ya habaytsi. Dapat ko etaman hên ipamwang kanla ya Mangêd ya
Habi ya ubat kan Apo Namalyari. Kabay atsi ko di." [39] Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga
lan Israelita ha boon probinsyan Galilea. Namipaplag ya hên nangarawak ya a angkahêlêk
ya hinumapat hên namahakit kanlan atsi bayro.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

[40] Minghan hên main kal-atan ya nangamat kan Apo Jesus, ay main dinumani kana, ya
mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta wanan nakiingalo,
"Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya lawini ko."
[41] Naingalwan ya ni Apo Jesus, kabay impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na kana, ta wana,
"Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!" [42] Tambêng naalíh ya hakit na. [43] Bayo in-
utoh na ya ni Apo Jesus hên main panaad, ya wana, [44] "Paan mo pon ipamwang ya hatsi
ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan
maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,† êmên paptêgan kanlan kaatag
ya malinis kay na." [45] Noa, hên nammita ya, ay impamwang nay pamipaalíh ni Apo Jesus
hên ketong na, kabay lalon nibahwag ya kapangyarihan ni Apo Jesus, haka gawan ha kal-
atan ya mabay manggilam hên toro na, ay a yay na makahowên ha hinon balayan bayro,
ta a na hila makwan matoroan hên mangêd. Kabay napaidi ya tana ha marayo ha balayan,
êmbayro man, ay nilako la yan kal-atan ubat ha ayri man ya logal.

2

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

[1] Hên nakalabah ya ungnoy allo, ay nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum.
Ya pamanlumatêng na bayro, ay nibahwag. [2] Kabay ni-tsi-tsipon ya kal-atan bayro, angga
ha napno ya bali haka ayn nanan dyanan agyan ha arapan hên ilwangan. Kaban an-
ipamwang kanla ni Apo Jesus ya habi ni Apo Namalyari, ay [3] main nilumatêng ya apat
ya lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo
Jesus. [4] Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila ha bubungan
ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan
kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. [5] Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi
na kanan lumpo, "Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo."

† 1:44 Levitico 14:2-33.

[6] Main bayro hên mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya ampangihip hên êmên di,
[7] "Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên
kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha
na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan."
[8] Tampol nan namwangan ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, "Pata
ampangihip kaw hên êmbayro? [9] Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a
ampakabita, no habiên ko, 'Napatawad kay na ha kasalanan mo,' o no habiên ko, 'Hali,
mirêng ka ta mita kay na.' [10] Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-
anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan
lumpo, [11] 'Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.' "
[12] Tambêng yan nirêng ha arapan la ya hata lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli
ya. Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro, kabay pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla,
"Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên a tamo êt nahêlêk."

Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus
(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

[13] Bayo nag-orong yay na hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea. Pinakikamat-
kamatan yan kal-atan, kabay tinoroan na hila. [14] Pangayarin habayto, hên ampammita-
bita ya, ay nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya anak ni Alfeo, ya nag langan Levi,
ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Kihonol ka kangko."
Tampol ya etaman nakihonol kana.
[15] Amêhên, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Levi hên ampangan, ay main nilumatêng
ya kal-atan maningil buwih, ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt ya makasalanan, ya
ampakihonol kan Apo Jesus, ya kalamo la hên nangan. [16] Hên nahêlêk lan ungnoy mánoron
Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan máningil
buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni Apo
Jesus, ya wanla, "Pata ampangan ya hên kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya
makasalanan?" [17] Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana,
"Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. Êmbayro êt, atsi ko
di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hên maghêhê hên
manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay
a ko hawpan."

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

[18] Minghan hên nagtêêh hila hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la, ya
tagahonol ni Juan Bautista haka hilay Pariseo, ay main ungno bayro ya naghabi kan Apo
Jesus, ya wanla, "Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo, ay ampagtêêh
hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan
tagahonol mo?" [19] Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya
wana, "Êndat yon a mangan ya bisita hên lalaki ya an-ikasal, no kalamo la ya? Siguradon
mangan hila! [20] Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a
mangan."
[21] Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana,
"Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napipi, ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta
daygên nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. [22] Ayn
mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak gawan lumtoh ya pamyanan, haka
mabullog ya alak.* Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayon pamyanan."

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

---

* 2:22 Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

23 Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha
dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Kinêtêb la kaban ampammita hila. 24 Noa,
nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Pata nantê hilay tagahonol mo hên
trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?" 25-26 Wana etaman
ni Apo Jesus, "Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên haton panaon, hên hi
Abiatar ay pinakapoon pari. Hên habayto, hiya, haka hilay kalamo na ay angkablay hên
lonoh, kabay hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari ta nangwa yan puto ya imparaêp
kan Apo Namalyari ya pangkaên bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên
mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na." 27 Inhundo ni Apo
Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, "Ya allon pamagsimba ay ha ikakangêd
hên tawo. Ya tawo ay alwan ipoh hên allon pamagsimba. 28 Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba."

3

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên hi Apo Jesus ha sinagoga ta
manoro, ay main lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. 2 Hilay Pariseo haka mánoron
Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no mamaalíh yan hakit ha allon
pamagsimba la, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba.
3 Wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, "Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan."
Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. 4 Bayo kinotang ni Apo Jesus hilay Pariseo haka
mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, "Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises
ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba? Manyag hên kangêran o manyag
karawakan? Mamiligtas o mamatsi?" Noa, ayn miha man ya naghabi. 5 Amêhên, inubuh
na hilan hinlêk ni Apo Jesus hên main huluk haka ingalo gawan ha kakdêyan ulo la. Bayo
wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, "Ipaktang moy gamêt mo." Hên impaktang na, ay
naalíh ya hakit ha gamêt na. 6 Tampol hilan nammita ya hilay Pariseo, haka kalamo lan
kagampi ni Herodes Antipas, ay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

7-8 Hilan Apo Jesus etaman, ay nammitay na hên palako ha laylay hên Dagat-dagatan hên
Galilea. Main hadyay kal-atan ya taga-probinsyan Galilea ya nangamat kanlan Apo Jesus
hên manggilam toro na, haka magpaalíh hên hakit la. Main êt bayron kal-atan ya ubat
ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, probinsyan Idumea, ha lipay hên Ilog Jordan, ha
balayan Tiro boy Sidon, haka ha mamalibot bayro. 9 Gawan ha kal-atan, ay in-utoh nay
tagahonol na, ya mamil-an hên bangka ya mahakyan na ta êmên ya a mapi-piitan hên
kal-atan. 10 Gawan mal-at ya inalihan nan hakit, gap-an la ya dayi hi Apo Jesus hên hilay
nipaghakit ta êmên maalíh ya hakit la. 11 Hilay hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk,
ay ampandoko ha arapan na haka ampipan-angaw hilay hinumapat kanla, ya wanla, "Hika
ya Anak ni Apo Namalyari!" 12 Noa, impakabawal na hila hên ipamwang ya hiyay Mesias,
ya Cristo.

Ya pamamili ni Apo Jesus hên labinloway apostol ya in-utoh na hên manoro
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Bayo nilumakat hilan Apo Jesus ha mihay tawgtug. Hên nakalakat hilay na, ay pinarani
na hilay tagahonol na. 14 Namili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol
ya panay nan makalamo, haka iutoh nan mamipamwang hên Mangêd ya Habi, 15 haka ya
dyanan nan kapangyarihan hên mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat
ha tawo. 16 Habaytsi hilay labinlowa ya pinili na hên mag-in apostol na: hi Simon, ya
pinata-ngalanan nan Pedro, 17 ya loway anak ni Zebedeo, hi Santiago haka hi Juan. (Pinata-
ngalanan na hilan Boanerges, ya labay habiên makhaw ya nakêm la.) 18 Ya kaatag ay hi
Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo, hi
Tadeo, hi Simon ya Makabayan, 19 haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas
(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

20 Hên nuli hilan Apo Jesus, ay nipagtsipon hilay na êt ya kal-atan, kabay a lay na maarap
hên mangan hilan Apo Jesus. 21 Nagilam lan kamag-anak ni Apo Jesus ya panhabiên lan
kaatag, ya angkamurit yay na, kabay nammita hilay na ta iuli la ya dayi.
22 Main bayron mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nilumohan ya ubat ha Jerusalem.
Hinabi la ya hi Apo Jesus ay hinapatan ni Satanas,* ya poon lan nangarawak ya a
angkahêlêk. Haka hinabi la êt ya pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk
ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas. 23 Pinarani na hilay habayto
ta hinabi na kanlan paalimbawa, ya wana, "Yarin maipaplag ni Satanas ya sarili na!
24 No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira ya habayto.
25 Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. 26 No mipapatsi hilay angkalokopan
ni Satanas, ay mahira ya pamanlokop na.
27 "Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali
na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutên, haka gapohên. Noa, no gapohên
ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.
28 "Pakagilamên yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan,
haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, 29 noa, ayn hinoman ya mapatawad ha
hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn
kapatawaran." 30 Hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên la mamwangan ya ha pangahabi
la, ya hiyay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ay anhiraên lay Espiritu ni Apo
Namalyari ya ampangubatan hên kapangyarihan ni Apo Jesus.

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Hên nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, ay a hila midani kana gawan
ha kal-atan. Kabay impabaêg la ya tana. 32 Main naghabi kana, ya wana, "Atsi di ha
ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi." 33 Wani Apo Jesus kana,
"Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?" 34 Hinlêk nay nakaiknon nakapalibot kana, ta
wana, "Hilay habaytsi ya indo ko, haka hilay patêl ko. 35 Hilay ampanyag kalabayan ni Apo
Namalyari, ay yabay ya anlugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay
patêl ko."

4

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea. Gawan ha hadyay
kal-atan ya ampipagtsipon hên labay manggilam toro na, ay hinumakay ya ha mihay
bangka, ta bayro yan nikno hên nanoro kanlan hadyay kal-atan ya atsi ha laylay. 2 Ha
pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya wana, 3 "Pakagilamên yoy habaytsi!
Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. 4 Ha pamihabwag nan bini, ay main bini ya
natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hên manok. 5 Ya kaatag ay natata ha mabato. Tampol
yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. 6 Noa, hên nangallo, ay nayanto ya, gawan a
nipakalalê ya yamot. 7 Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, a hinumlay
gawan diwi. 8 Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka
naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, o tatlumpo hên oman."
9 Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, "Pakaihipên yoy nagilam yo!"

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

---

* 3:22 Beelzebul ha habin Griego.

[10] Hên nakabita hilay nay kal-atan, ay main tanan ungno bayro ya kalamo lan labinloway
tagahonol ni Apo Jesus, ya nangotang no hinoy labay habiên hên habaytoy alimbawa.
[11] Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hikaw bat ya makamwang hên inlihim ya tungkol ha
pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay anhabiên ko ha alimbawan bêngat.
[12] Ta êmên,
'Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la.
Manggilam hila man, ay a la maintindihan.
Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani kan Apo Namalyari, bayo
patawarên hila.' "*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag

(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

[13] Bayo wanay na êt kanlan tagahonol na, "Awta a yo angkaintindihan ya alimbawa ya
tungkol ha bini ya inhabwag! Ay-êmên yon maintindihan ya kaatag ya alimbawa! [14] Ya
ampamihabwag bini, ay ampamibahwag hên habi ni Apo Namalyari. [15] Ya nakêm tawo
ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari
ya nagilam lan tawo, noa, tampol nilumatêng hi Satanas, ta inalíh nay habaytoy habi ha
nakêm la. [16] Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap lan tawo
hên main kahiglaan, [17] noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng
ya kairapan o pamairap, ay tampol naalíh ya paniwala la. [18] Ya bini ya natata ha kadiwian
ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo pon, [19] noa, tampol nialíh ha nakêm la, gawan
ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw hên biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hên
nanad ha a nanagêy ya bini ya inhabwag. [20] Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay
habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, bayo nimana ha nakêm la, ya nanad ha lahí ya
naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahí, anêmapo, o tatlumpon oman."

Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan

(Lucas 8:16-18)

[21] Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ayn mamagkêt hên atáng, bayo halokoban. A etaman idin
ya atáng ha hilong pangkatuluyan. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng.
[22] Ayn inhimpan ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung. [23] Hikaw
ya ampanggilam, ay pakaihipên yoy habayto."

[24] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta
no honolên yoy toro ko, ay taganán maintindihan yo. Ta no ay-êmên ya pamaytakal
yon pamanggilam, ay êmbayro êt ya takal hên pamangintindi ya idin kamoyu ni Apo
Namalyari. [25] No honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon
honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan yo."

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên bini ya in-êhad

[26] Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa
ha pamantumubo hên bini ya in-êhad hên mihay lalaki. [27] Pinaulayan nan tinumubo,
ta inhundo nay pamag-obra na hên allo-allo. Ya pamantumubon habayto, ay a na
angkaintindihan no ay-êmên. [28] Nag-in malakarayêm ya habayto gawan ha luta, haka
tinumubo angga ha nanagêy hên mangataba ya lahí. [29] Hên nawtoy na, ay tampol nay
nan ginapah gawan nilumatêng ya pamanggapah."

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari, ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o

(Mateo 13:31-32, 34; Lucas 13:18-19)

[30] Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Nanad hino kaya ya
pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop
na? [31] Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay

* 4:12 Isaias 6:9-10.

nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, [32] ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay
nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na."

Paalimbawa ya pamanoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:34)

[33] Mal-at pon ya êmbayroy alimbawa ya intoro ni Apo Jesus kanlan kal-atan ya agyu
lan maintindihan. [34] Hên nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay taganán mal-at ya
alimbawa ha panoro na. Noa, hên hila-hila tanay labinloway tagahonol na, ay inubuh
nan impamulah kanla ya habayto.

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

[35] Habaytoy allo, hên yabi yana, ay hinabi ni Apo Jesus ha tagahonol na, "Magbangka
kitamo hên lumipay ha dagat-dagatan." [36] Imbalag lay kal-atan ta hinumakay hila ha
bangka ya andyanan ni Apo Jesus, ta nag-umpisa hilay nan lumipay. Main êt hên kaatag
ya bangka, ya nilumipay. [37] Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la
ay angkapnoy nan lanêm. [38] Hi Apo Jesus ay nabêlêw hên nakaulon ha dapit bulian hên
bangka. Pinukaw la ya, ya wanla, "Mánoro! A mo muwang ya ampilêmêh kitamina?"
[39] Nimata ya, ta pinatunggên nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên etaman ya angin
haka hadyay tandulon. [40] Bayo wana kanlan tagahonol na, "Pata hadyay limo yo! Ayn kaw
pon awud hên paniwala kangko!" [41] Na-êngap hila ha hadyay limo la, haka ha pag-êpapah
la, ay nihahabi hilan êmên di, "Hino kayay hatsi ya ampamipatunggên hên angin haka
tandulon bayo anhumonol hila kana?"

5

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Geraseno
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

[1] Nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Geraseno* ha lipay dagat-dagatan ha êtêb
hên probinsyan Galilea. [2] Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka, ay tinupa ya hên mihay lalaki
ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ubat ha pay-ilbêngan. [3] Ampaidi ya
tana ha pay-ilbêngan. A la yay na maigapoh, hên taykala man. [4] Kata-ungno lay nan an-
igapoh, noa, panay nan pamboytoên ya taykala ha bitsih haka ha gamêt na. Ayn taganán
ampakapatgên kana. [5] Allo-yabin nagkotawan ya ha pay-ilbêngan haka ha kabung-oyan
hên ampiangaw-angaw hên anhugatên nay lawini na hên bato.

[6] Hên nahêlêk na ya hi Apo Jesus ha marayo-dayo, nuwayu yan napaidani hên nandoko
hên nakadêngdêng ha arapan na. [7] Nan-angaw ya, ya wana, "Jesus, ya Anak ni Apo
Namalyari ya ayn kapantag ha kapangyarihan, awta ampakiêmênan mo ko? Maghumpa
ka ha arapan ni Apo Namalyari, ya a mo kon parusaan!" [8] Hinabi nay habayto gawan
ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kana.
[9] Amêhên, kinotang ya ni Apo Jesus, "Hinoy langan mo?" Wanlan hinumapat kana etaman,
"Libo-Libo." Hinabi lay habayto gawan mal-at hilay nangarawak ya a angkahêlêk ya
nipanhumapat kana. [10] Habaytoy nipanhumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila
dayin ipaplag ha logal ya habayto.

[11] Main kal-atan baboy ya ampipambuk bayro ha talindah hên bung-oy ya nahêned ha
dagat-dagatan. [12] Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên mipanhumapat
kanlan baboy. [13] Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus. Kabay inumalih hila kanan lalaki
ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay manga lowan liboy baboy ya hinapatan la, ay
nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

[14] Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu, ta habaytoy nalyari, ay impamwang la
ha kabaryo haka kabalayan la. Hên nagilam lan kaatag ya balita la, ay nilako lan hinlêk
ya nalyari. [15] Hên nilumatêng hila kanlan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki ya inalihan

* 5:1 Gergeseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno hên napatêkbêk ya ihip.
Naubuh hilan nalimwan ha kapangyarihan ni Apo Jesus. [16] Impamwang lan nakahêlêk no
ay-êmên yan namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki, haka
ya nalyari kanlan baboy. [17] Hên nagilam lay habayto, ay nakiingalo hila kan Apo Jesus ya
mag-alíh ya ha logal la.

[18] Hên anhumakay yay na hi Apo Jesus ha bangka, ay nakiingalo ya inalihan nangarawak
ya a angkahêlêk hên gêtan ya dayi. [19] A na ya pinaulayan, ta impaorong na ya ni Apo
Jesus, ya wana, "Muli kay na ha bali mo ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag kamo hên
Panginoon, haka no ay-êmên na kan iningalwan." [20] Nammita yay nay lalaki, ha mapoy
balayan ha logal na, ya ambaêgên lan Decapolis, ta impamwang nay tungkol ha dinyag
kana ni Apo Jesus, kabay naubuh hên nipag-êpapah hilay nakagilam.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalíh ya hakit hên babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

[21] Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay kal-atan ya
nanupa kanla ha laylay lanêm. [22] Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng ha bitsih
ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga, ya nag langan Jairo. [23] Impapakahabi na
kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana ha bali na, ta ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi,
hên paalihên dayi ya hakit na, ta êmên ya mabiyay ya ampamêrad tanan matsi. [24] Kabay
nakihonol hilan Apo Jesus kan Jairo. Kal-atan ya nakihonol kanla haka ampi-pipiitan la hi
Apo Jesus.

[25] Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan ampag-irap ha
hakit nan andayaên. [26] Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor,
haka nairapan ya êt ha pamanambal la hên hakit na, bayo nilumdêg êt ya habayto. [27] Hên
namwangan na, ya tungkol kan Apo Jesus, ay dinumani ya kana hên ginapa ya takop ni Apo
Jesus. [28] Dinyag nay habayto ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo
Jesus, ay maalíh ya hakit na. [29] Tambêng etaman tinunggên ya ampantoloy daya na, kabay
natanam nay naalíh ya hakit na. [30] Tampol nan natanam ni Apo Jesus ya main inalihan hên
hakit, gawan ha kapangyarihan na. Namalingay ya, ta wana, "Hinoy nakagapa hên takop
ko?" Hên ayn mangamin, ay hinabi lan tagahonol na, [31] "Panginoon, ampilolopungan la
ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan! Pata ampangotang ka no hinoy nakagapa
kamo!" [32] Noa, ampakatapolên ni Apo Jesus no hinoy nakagapa kana. [33] Nalimwan ya babayi
gawan muwang na ya nalyari kana. Kabay ampamêgpêg yan nandoko hên nakadêngdêng
ha arapan ni Apo Jesus, ta inamin na ya hiyay nakagapa kana haka naalíh ya hakit na.
[34] Wani Apo Jesus kanan babayi, "Inalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli
kay na, hên mapatêkbêk ya ihip ta inalíh ya hakit mo."

[35] Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya
naghabi, "Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali." [36] Noa,
hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, "Paan kan maglungkot. Ihundo
moy paniwala mo ya maalíh koy hakit na." [37] Kabay inhundo lay pammita la. Ya pinaulayan
nan bêngat ni Apo Jesus hên makilako kanla, ay hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya
kapotoh pohêl ni Santiago. [38] Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya
ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro. [39] Kabay hinabi na kanla, "Paan kaw
manangih, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat." [40] Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang
la ya pêtêg yay nan natsi. Hên naipaawah na hilay kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwên
yay na ha pinaypakatuluyan kanan anak, hên kalamoy toa na, haka ya tagahonol na hi
Pedro, hi Juan, haka hi Santiago. [41] Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, ta hinabi na,
"Talita kumi," ya labay habiên, "Anak ko, mimata ka." [42] Tambêng yan nimata ya anak,
haka namita-bita. (Labinloway taon na.) Hadyay pag-êpapah lan atsi bayro. [43] Binawal na
hila hên ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak. Hinabi na êt ya pakanên la ya.

6

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

1 Amêhên, nuli ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Kalamo na
hilay tagahonol na. 2 Hên allon pamagsimba, ay hinumwên ya ha sinagoga la, ta nanoro ya.
Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakagilam, ya wanla, "Ay-iri nan nakwa ya
kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên kapapaêpapah? 3 Daptay hiyay
kalpintero ya kabalayan tamo ya anak ni Maria! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago,
Jose, Judas, haka hi Simon! Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi!" Kabay a la
ya tinanggap.
4 Bayo wani Apo Jesus kanla, "Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangên ha agyan
ayri ya logal, noa, a hila ampansinên hên kamag-anak la haka kabalayan la." 5 Gawan ayn
hilan paniwala kana, ay pêrad bat ya inalihan nan hakit. Ayn kaatag ya kapapaêpapah ya
dinyag na bayro ha Nazaret. 6 Nag-êpapah hi Apo Jesus, ta taganán ayn hilan paniwala
kana.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Bayo nanoro ya hi Apo Jesus ha mal-at ya baryo ha namalibot hên Nazaret. 7 Haka
tsinipon na ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hilan kapangyarihan, hên
mamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, bayo in-utoh na hila
hên manilowa hên manoro. 8 Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, "Paan kaw mantan
hên hinoman ya nanad ha puto, balutan, haka pera. Magtêkên kaw tana. 9 Mag-apin kaw
bitsih, noa, paan kaw mantan hên maihagili yoy takop. 10 Magdahêl kaw ha balin managyat
kamoyu, haka bayro kaw tana, hên angga ha a pon nayari ya pamanoro yo, ha logal ya
habayto. 11 No a la kaw tanggapên, ta a hila mabay manggilam habi yo, ha mihay logal,
ay bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih yo, ta êmên la
mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari." 12 Kabay
nammita hilay nay labinlowa hên namipamwang ha kal-atan ya dapat lan paghêhêan hên
talibatokan ya kasalanan la. 13 Namaalíh hila hên kal-atan nangarawak ya a angkahêlêk ya
hinumapat ha tawo. Pinunihan lan pêrad ya laro ya kal-atan nipaghakit haka namaalíh
hilan hakit la.

Ya kamatsan ni Juan Bautista
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

14 Nagilam ni Herodes Antipas ya ampamaala ha probinsyan Galilea ya tungkol ha
kapapaêpapah ya andaygên lan Apo Jesus, gawan habaytoy nibahwag. Main ampaghabin
ampakadyag yan kapapaêpapah hi Apo Jesus gawan hiya hi Juan Bautista ya nangoman
nabiyay. 15 Main kaatag ya ampaghabin kayno hi Apo Jesus ay Propeta Elias, ya nag-orong
ha luta. Hilay kaatag êt ay ampaghabi ya hi Apo Jesus ay nanad kanlan kaatag ya propeta,
ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên haton lagi.
16 Noa, hên nagilam ni Herodes Antipas, ya anhabiên la, ay wana, "Ya ambaêgên lan
Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman, kabay
ampakadyag yan kapapaêpapah!" 17 Hinabi nay habayto gawan hên hato ay hiyay
naypadakêp, naypagapoh, haka naypahukul kan Juan, gawan kan Herodias, ya ahawa ni
Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. 18 Panay
nan an-ungkatên kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, "Bawal ha Kautuhan ya
pamag-ahawa mo kan Herodias ya ahawan ali mo!" 19 Gawan habayto, ay main yan hakit
nakêm hi Herodias kan Juan, haka ipapatsi na ya dayi, noa, ayn yan madyag, 20 gawan a
na ya ampaulayan ni Herodes Antipas, ta anggalangên na hi Juan, gawan muwang na, ya
mahonol hi Juan kan Apo Namalyari, haka ayn hilan mahabi ha biyay na. Labay-labay nan
manggilam toro na, angkalipang man ya ihip na.

[21] Mihay allo nakaihip hi Herodias no ay-êmên na yan maipapatsi hi Juan Bautista.
Hi Herodes Antipas, ay nagkaluto ha allon pamanêmtêm ha pay-anak kana. Hinagyat
na hilay manungkulan na, haka hilay ampamaala ha hundaloh, haka hilay mabandi ha
probinsyan Galilea hên magpakahigla hên kalamo na. [22] Timmalêk ya anak ni Herodias
ha arapan hên kal-atan. Hinumigla hi Herodes Antipas haka hilay hinagyat na, ha
pamagtalêk nan dalaga, kabay wani Herodes Antipas kanan dalaga, ya idin na kana ya
hinon pakikwaan na kana. [23] Nangako ya êt hên main kalamoy humpa, ya idin na kana ya
kapitnan bandi na, no habaytoy labay na.
[24] Inumawah ya dalaga ta kinotang nay indo na no hinoy pakikwaan na. Wana etaman
ni Herodias, "Ya ulo ni Juan Bautista." [25] Tampol yan nag-orong ya dalaga, hên dinumani
kan Herodes Antipas, ta pinakikwaan na, ya tampol ipapotoh ya ulo ni Juan Bautista, ta
idin kanan dalaga ya habayto, hên nakapalunto ha pinggan.
[26] Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hên pakikwaan kana hên dalaga ya habayto, noa,
a na ya matanggian gawan naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan. [27] Hên habayto êt, ay
in-utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hên potohên nay ulo ni Juan Bautista. Tampol
ya etaman nammita ha hukulan ya habaytoy hundaloh, ta pinotoh nay ulo ni Juan, [28] hên
indin ha pinggan, haka gintan kanan dalaga. Indin na etaman hên dalaga, ya habayto kan
Herodias, ya indo na.
[29] Hên namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na,
haka lay na in-ilbêng.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

[30] Amêhên, hên nag-orong hilay nay labinloway tagahonol ni Apo Jesus ya in-utoh nan
namitoro, ya ambaêgên la etaman hên apostol, ay ni-tsi-tsipon hila, ta in-ubuh lan in-
istorya kana ya dinyag la haka intoro la. [31] Noa, a la angkadambi ya pangan la, gawan kal-
atan ya angkapiuubah hên anlumatêng kanla. Kabay wani Apo Jesus kanla, "Magpainawa
kitamo pon bayro ha logal ya kabalah-balahan." [32] Kabay hila-hila tanay himmakay ha
bangka hên naglipay ha logal ya kabalah-balahan.
[33] Noa, napansin lan kal-atan ya pamag-alíh la, haka ya pagpalakwan la, kabay binitsih
lan inunaan hilan Apo Jesus, hên kalamo hilay ubat ha kaganawan balayan ya dinanan la.
[34] Hên pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan, haka naingalwan na hila,
gawan nanad hilan tupa ya ayn pastol, kabay mal-at ya intoro na kanla. [35] Hên maranin
matata ya allo, ay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, "Ayn bali di, haka maranin
matata ya allo. [36] Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya narani di, ta êmên
hila makahaliw hên maêkan la." [37] Noa, hinabi na kanla, ya wana, "Hikaw tanay mamakan
kanla." Kabay wanla kana, "Labay mon habiên, hikay ya manaliw hên pamangan lan kal-
atan, ya magkaalaga hên upa hên mihay katawo ha waloy buwan!" [38] Nangotang hi Apo
Jesus, "Ungnoy puto yo? Hêlkên yo." Hên namwangan lay na, ay hinabi la, "Li-limay puto
haka lo-loway kênan lanêm."
[39] Bayo in-utoh ni Apo Jesus ha tagahonol na ya paiknoên lay kal-atan hên pusto-pusto.
[40] Kabay nipammikno hilay na hên pusto-pusto ya main mani-magatoh haka main mani-
limampo. [41] Dinampot ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan lanêm. Naningla ya,
ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay na, ta indin na kanlan
tagahonol na, ta intayak la kanlan kal-atan. [42] Balang miha ya atsi bayro ay nakaêkan angga
ha nangabhoy hila. [43] Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên labinloway lubon.
[44] Main liman libo ya lalaki ya nangan.*

Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)

[45] Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na, hên impauna hên
lumipay ha Betsaida, kaban ampauliên na pon ya kal-atan. [46] Hên nagtsipan ya kanla hi

* 6:44 Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan. Mateo 14:21.

Apo Jesus, ay nilumakat yay nan nanalangin. [47] Hên yabi yana, kaban ampanalangin yan
miha na, ay atsi hilay na ha bonak dagat-dagatan ya tagahonol na. [48] Nahêlêk na hilay
angkairapan hên lumipay, gawan panhalungatên hilan angin. Hên nawatah, ay nilako na
hila hên nammita ha babon lanêm, hên makipantag ya dayi kanla, [49] noa, hên nahêlêk la
yay ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila, ta êndat la no hiyay mihay kamana.
[50] Naubuh hilan nakahêlêk kana, haka hadyay limo la. Noa, tampol nan hinabi kanla, ya
wana, "Paan kaw malimo! Pakhawên yoy nakêm yo! Hikoy habaytsi!" [51] Hên nakahakay
yay na ha bangka, ay tinunggên ya angin. Hadyay êpapah la kana, [52] gawan nahêlêk la
man, ya pinalakê nay puto, ay a la pon angkaintindihan ya madyag nay hinoman, ha
kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta taganán a la makwan ihipên ya nalyari.

Namaalíh hi Apo Jesus hên kaganawan hakit lan taga-balayan Genesaret
(Mateo 14:34-36)

[53] Pamakalipay lan Apo Jesus, ay impadann lay bangka ha dani hên Genesaret. [54] Hên
nakataoy hilan Apo Jesus, ay tampol la yan nabalayan. [55] Pinarah lan impamwang ha boon
logal ya habayto, ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay hinapwat la hila ha angkatuluyan
la ya nipaghakit hên gintan kana ay-iri man ya nilako na. [56] Anto man ya lakwên nay
balayan, baryo, o hinon logal ya main bali, ay anggêtan la ha andanan na, ya nipaghakit.
Ampakiingalo hila kan Apo Jesus, ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa lan
ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

7

Ya natotoan la ha ninuno, ay paan itad ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Mateo 15:1-9)

[1] Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo
Moises ya ubat ha balayan Jerusalem ya nipandumani kan Apo Jesus. [2] Nadambi la ya main
tagahonol ni Apo Jesus ya bat hên nangan hên a hinumonol ha natotoan la ha ninuno,
no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan. Kabay êndat lan Pariseo, ya marêmêk hilay
tagahonol na, ha hêlêk ni Apo Namalyari, [3] ta hilay Pariseo haka hilay kaatag pon ya
Israelita, ay a mangan no a hila pon nag-uyah hên nanad ha natotoan la ha ninuno. [4] Haka
a lan bat angkaên ya ubat ha palengke, no a la pon uyahan.* Mal-at pon ya natotoan la ha
ninuno ya anhonolên la ya tungkol ha pamanguyah hên pamminêman, pamyanan lanêm
haka kaldero ya dyag ha tangso.

[5] Kabay nangotang hila kan Apo Jesus ya hilay Pariseo, haka mánoron Kautuhan ni apo
Moises, ya wanla, "Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha ninuno
tamo, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan?" [6] Wani Apo Jesus, "Pêtêg ya impapêt ni
Propeta Isaias ya tungkol kamoyun mapagbabara, ya wana ha Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari,

'Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.
[7] Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro la
hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.'†

[8] Angkapaulayan yoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ta anhonolên yoy natotoan yo ha
ninuno yo."

[9] Bayo wana êt ni Apo Jesus, "Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya utoh ni Apo
Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan yo ha ninuno! [10] Ta ya impahulat ni Apo
Namalyari kan apo Moises, ay êmên di, 'Galangên moy tatang haka indo mo,' haka
'Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.' [11] Noa, an-itoro yo ya malyarin ialay kan
Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa. [12] Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal yoy

---

* 7:4 Ha kaatag Kahulatan Griego, ay nakahulat ya "A hila bat ampangan no ubat hila ha palengke, no a hila pon nag-uyah o nagpalyu." Ta kayno narêmêkan hila ha hêlêk ni Apo Namalyari hên nakapakidani hila ha bawal ha natotoan la ha ninuno. † 7:7 Isaias 29:13.

pamanawop ha toa, [13] ta antuwarên yoy ninuno yo, hên an-itad yon ayn alagá ya Habi ni
Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahên ya andaygên yo."

Ya ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm
(Mateo 15:10-20)

[14] Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, "Manggilam kaw haka
pakaintindiên yoy habaytsi. [15] Alwan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha
hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya ampakarêmêk, ay ya nangarawak ya habi ya angkaubat
ha bêbêy. [16] (Pakaihipên yoy nagilam yo!)"
[17] Pamakayari nan naghabi, ay imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwên ya ha
lalên bali. Bayo nangotang hilay tagahonol na no hinoy labay habiên hên habaytoy
alimbawa. [18] Wana etaman kanla, "Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? Alwan pamangan
ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. [19] Ta ya
pamangan, ay a ampidann ha nakêm, noa, ha bitoka bayo itaká." Ha pangahabi ni Apo
Jesus hên habayto, ay labay nan habiên ya ayn bawal ya pamangan. [20] Inhundo ni Apo
Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Ta ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy,
ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. [21] Ta angkaubat ha
nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan
lawini, manakaw, mamatsin kaparehon tawo, [22] makilalaki haka mamabayi, manyag
kapanalarêhan, haka kaganawan karawakan nanad ha pamanloko, manyag kagatêan hên
ayn pamagpigil ha sarili, bat maridya, maniran kapareho, mag-in mayabang, haka manyag
ayn kapukatan. [23] Kaganawan hên habayto ay angkaubat ha nakêm haka ampakarêmêk ha
hêlêk ni Apo Namalyari."

Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita
(Mateo 15:21-28)

[24] Immalíh hilan Apo Jesus bayro hên palako ha Tiro ya logal hên alwan Israelita, haka
hinumwên hila ha mihay bali bayro. A na labay hên mamwangan hên kaatag ya atsi hila
bayro, ta magpainawa hila dayi, noa, napansinan hila. [25] Main bayron babayi ya nag anak ya
hinapatan narawak ya a angkahêlêk, ya tampol hên nakamwang hên atsi ya bayro, kabay
nilumatêng yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na. [26] Habaytoy babayi ay alwan
Israelita ta hiyay Griego ya taga-Sirofenicia. Nakiingalo ya kan Apo Jesus ya ipaplag ya
hinumapat ha anak nay babayi. [27] Wani Apo Jesus kana, "Pakangêrên ko pon hên toroan
haka hawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán usto." [28] Noa, hinabi nan babayi, ya
wana, "Panginoon, mangêd ya habayto, noa, yarin a minan hawpan ya alwan Israelita no
hadyay pamairap ya angkatanam la!" [29] Bayo wana kana, "Gawan ha paniwala mo kangko,
ay muli kay na, ta naipaplag ya hinumapat ha anak mo."‡ [30] Hên nuli ya habaytoy babayi,
ay nalatngan nay anak nay ampamatuloy hên napatêkbêk ha papag gawan naipaplag ya
hinumapat kana.

Ya têkkên haka a makayn makahabi, ay pinahabi haka pinagilam ni Apo Jesus

[31] Ha pag-orong lan Apo Jesus hên ubat ha logal Tiro ay nagdann ya ha logal hên Sidon ha
palakon Dagat-dagatan hên Galilea ha mapoy balayan ha logal, ya ambaêgên lan Decapolis.
[32] Main ungno bayro ya nantan kan Apo Jesus hên mihay lalaki ya têkkên haka a makayn
makahabi. Nakiingalo hila kana ya ipalunto nay gamêt kanan têkkên ta paalihên nay
hakit na. [33] Indayo ni Apo Jesus ya lalaki kanlan kal-atan, ta ingkulug nay panoro na
ha têkk nan lalaki, pangayari, ay nandula ya ha gamêt na ta impunih na ha dila nan
lalaki. [34] Naningla hi Apo Jesus ha langit hên nakauyamêh ha panalangin na, bayo wana
kanan lalaki, "Effata!" ya labay habiên, "Magloat!" [35] Tampol ya etaman nakagilam haka
nakapaghabi yay nan mangêd. [36] Kata-ungno na hilan binawal ni Apo Jesus ya paan lan

‡ 7:29 Ha pamipaplag ni Apo Jesus ha hinumapat ha anak hên alwan Israelita, ay mamwangan ya anhêlkên ni Apo Namalyari ya laman hên nakêm hên balang miha, ayn kana no hinoy ninuno la.

ipamwang ya habayto. Noa, lalo lan impamwang. [37] Hadyay êpapah la, ya wanla, “Mangêd
ya kaganawan andaygên na. Ampagilamên nay têkkên haka ampahabiên nay pipi!”

8

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 15:32-39)

[1] Hên habayto, ay naka-tsipon hilay na êt ya kal-atan ya nanggilam hên toro ni Apo
Jesus. Hên ayn hilay nan maêkan, ay binaêg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla,
[2] “Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maêkan. [3] No pauliên
ko hilan angkablay lonoh, ay kayno mawê hila ha dann, ta marayo ya ubatan lan kaatag.”
[4] Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmên tamo hilan mapakan ya hata kal-atan di ha
kabalah-balahan?” [5] Kinotang hila ni Apo Jesus, ya wana, “Main kitamo pon hên puto?”
Wanla kana, “Main tanan pito.”
[6] Bayo pinaikno na hilay kal-atan, haka na dinampot ya pitoy puto, ta impahalamat na
kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na.
[7] Main hila etaman hên ungnoy nanganaway kênan lanêm ya pinirito. Impahalamat na êt
kan Apo Namalyari ya habayto, bayo impatayak na etaman kanlan tagahonol na. [8] Naubuh
hilan nangabhoy ya kal-atan, haka hên tsinipon lay tagan, ay nakapno hila hên pitoy
lubon. [9] Main manga apat ya libo ya nangabhoy. Bayo nagtsipan yay na kanla. [10] Hilan
Apo Jesus etaman, ay hinumakay ha bangka hên palako ha logal hên Dalmanuta.

Ampanapol hilay Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Mateo 16:1-4)

[11] Main ungnoy Pariseo ya nilumatêng, ta pinakihubakan la ya hi Apo Jesus. Sinubuk la
yan mamipahlêk yan kapapaêpapah ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg
hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. [12] Nakauyamêh ya hi Apo Jesus, bayo
wana, “Hay! Awta ampanapol kaw hên kapapaêpapah! Pakagilamên yo! Taganán ayn
ipahlêk kamoyu ya palatandaan ya hikoy in-utoh ni Apo Namalyari!” [13] Bayo nilakwanan
na hilay na, ta himmakay hilay na ha bangka hên palipay hilan Apo Jesus.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Mateo 16:5-12)

[14] Naliwaan lan tagahonol ni Apo Jesus hên mantan puto, kabay mimiha tanay puto ya
atsi ha bangka. [15] Bayo binilinan hila ni Apo Jesus ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa
lan Pariseo haka ha pampaalsa ni Herodes Antipas.” [16] Gawan ha hinabi ni Apo Jesus, ay
êndat lan tagahonol na no mantêg pampaalsa hên arina ya hinabi na kanla, kabay nihahabi
hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan puto.” [17] Muwang ni Apo
Jesus ya ampihahabian la, kabay wana kanla, “Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan
puto! A kaw pon awud hên ampakaintindi! A yo pon angkakwan ihipên no ay-irin ubat
ya kapangyarihan ko! [18] Nanad kaw ayn mata, haka ayn têkk! Naliwaan yoy na lawêh hên
pinakan koy liman libo ha li-limay puto! [19] Ungnoy lubon ya napno hên tagan ya tsinipon
yo?” Wanla kana, “Labinloway lubon.” [20] Wanay na êt ni Apo Jesus, “Haka ungnoy lubon
ya napno hên tagan ya tsinipon yo hên pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto?” Wanla
etaman, “Pitoy lubon.” [21] Bayo wana kanla, “A kaw pon ampakaintindi?”

Naypamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag ha balayan Betsaida

[22] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Betsaida, ay main ungno bayro ya nantan
hên mihay lalaki ya buwag, ya pinakiingalo la kan Apo Jesus. [23] Inakay ni Apo Jesus ya
buwag hên indayo ha balayan. Bayo nandula ya ha gamêt na, ta impunih na ha mata nan
buwag, bayo impalunto nay gamêt na kana, haka kinotang na ya, no ampakahêlêk yay
na. [24] Wana etaman hên buwag, “Naburarêg pon ya angkahêlêk ko, ya tawoy ampammita,
ay nanad kayo.” [25] Inapoap nan oman ni Apo Jesus ya mata nan lalaki. Kanan habayto,
ay impakamukat nan lalaki ya mata na, haka alway nan naburarêg ya hêlêk na, ta

ampakahêlêk yay nan mangêd. [26] Bayo nagtsipan hi Apo Jesus kana, ta wana, “Muli kay
na, noa, paan kan magdann ha baryo.”

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

[27] Bayo nammita hilan Apo Jesus palako ha balang baryo ya angkasakopan hên balayan
Cesarea Filipos. Kaban ampita hila, ay kinotang nay tagahonol na, ya wana, “Hino ko
kano?” [28] Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag
êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin ya nabiyay oman ya miha
kanlan unan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” [29] Wana êt kanla ni
Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias,
ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.” [30] Noa,
impapakabawal na hila hên ipamwang ha hinoman ya hiyay Cristo.

Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsên
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

[31] Bayo impamwang ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya malyari kana lumatêng ya
allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magdanas hên hadyay
pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya
nag tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko,
noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon oman.” [32] Impapakamulah ni Apo Jesus ya habayto
kanla. Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan a patsên
ya Mesias, ya Cristo. [33] Noa, immarap hi Apo Jesus ha kaatag ya tagahonol na, bayo
hinabyanan na hi Pedro, ya wana, “Pedro, paan mo kon tuksoên hên nanad ha pamanukso
kangko ni Satanas! Ya pan-ihipên mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan
hên tawo!”

[34] Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay
hên humonol kangko, ay dapat liwaan ya sarili lan kalabayan haka humonol kangko.
Dapat nakal-an hilan magtêêh hên pamairap haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay
hên nabyat ya koros. [35] Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi
o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala
la kangko haka ha pamipamwang lan Mangêd ya Habi tungkol kangko, ay dyanan biyay
ya ayn angga. [36] Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na
mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga!
[37] Yarin matanggap ya pibandian na, ta êmên a mipalako ha kaparusaan ya ayn angga ya
kaêlwa na! [38] Hilay tawo amêhên ay taganán makasalanan, haka tinalibatokan la hi Apo
Namalyari. No araên la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, haka no araên lay toro ko,
ay araên ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapahilêw ya
kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel na.”

9

[1] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamên
yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng ya
pamanlokop ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan.”

Ampihahabi hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

[2] Hên nalabah ya anêm ya allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay pinaglamo
na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago, hên nilumakat ha matag-ay ya tawgtug hên kakapag
la. Kaban atsi hila bayro, ay naoman ya itsura ni Apo Jesus. [3] Ya takop na ay nag-in bapan
putsi ya kapahilêw, ya ayn kapantag ha kaputsian. [4] Namakonkaynaman ay main loway
mámipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises
haka hi apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus hên ampihahabi. [5] Bayo hinabi ni Pedro, ya wana,
“Mánoro, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong. Miha kamo, miha kan
apo Moises, haka miha kan apo Elias.” [6] Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya

haka hilan Juan. [7] Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm, haka main
hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan habi, "Hatsi ya anlugurên kon anak.
Gilamên yoy anhabiên na." [8] Hên tinunggên ya habi, ay nanlêk hilan Pedro ha palibot,
noa, mimiha na tana ni Apo Jesus ya angkahêlêk la.

[9] Ha paglohan la hên ubat ha tawgtug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy
tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawgtug, angga ha a
ya pon matsi haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. [10] Kabay
a la impamwang ya habayto ha hinoman. Pinihahabian la no hinoy labay habiên ya
mabiyay yan oman. [11] Gawan nahêlêk la bayro ha tawgtug hi apo Elias, ay kinotang la
ya, ya wanla, "Awta panhabiên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya kailangan mag-
orong ya pon di ha luta hi apo Elias bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala?" [12] Wana etaman ni Apo Jesus,
"Taganán nakahulat* ha habi ni Apo Namalyari ya main nanad kan apo Elias ya manlêan
hên nakêm ha pamanlumatêng ko. Haka nakahulat† etaman ya hiko, ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ay araên haka dapat magtêêh hên hadyay pamagdusa. [13] Noa, anhabiên ko
kamoyu, ya nilumatêng yay na ya nanad‡ kan apo Elias, haka a la ya nabalayan, ya hiyay
habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta dinyag la kana, ya labay la,
hên nanad ha impamwang ha Kahulatan§ ya tungkol kana."

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43a)

[14] Hên nakalohan hilay na ha tawgtug, hên marani hilay na ha andyanan lan kaatag ya
tagahonol na, ay nahêlêk lay kal-atan ya nakapalibot kanla. Haka napansin la ya main
mánoron Kautuhan ni apo Moises ya ampakihubak kanla. [15] Hên nahêlêk lan kal-atan hi
Apo Jesus, ay nipag-êpapah hilan nuwayun nanupa kana. [16] Kinotang ni Apo Jesus hilay
tagahonol na ya wana, "Hinoy ampihuhubakan yo?"

[17] Wanan miha bayro, "Mánoro, gintan ko di kamo ya anak koy lalaki, ya anhapatan
hên narawak ya a angkahêlêk, haka a yay na ampakahabi. [18] No andawhongên na yan
anhumapat kana, ay an-itumba na ya ha luta, bayo maggalak ya bêbêy na. Ampag-ngê-
ngêt ya, haka angkumdêy ya lawini na. Pinakihabi kina ha tagahonol mo ya paalihên lay
hinumapat, noa, a la ya agyu hên paalihên."

[19] Kabay wani Apo Jesus, "Hikaw ya angkabiyay amêhên ay ayn paniwala! Aydin angga
kataw hên pakilamoan haka pakitagalan?" Bayo wana kanan lalaki, "Gêtan mo di ya anak
mo."

[20] Gintan lay anak kan Apo Jesus. Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, hên hatoy hinumapat
kanan anak, ay impatumba nay anak hên imbuwad-buwad hên ampaggalak ya bêbêy.
[21] Kinotang ni Apo Jesus ya toa nan anak, "Nakano yan unan hinapatan?"

Wanan toa na, "Paubat hên nanawa ya pon. [22] No andawhongên na ya, ay panay na yan
an-itapon ha apoy, o an-ihugno ha lanêm ta patsên na ya dayi. Noa, no main kan madyag,
ay ingalwan mo kay dayi, hên paalihên mo ya kana."

[23] Bayo wani Apo Jesus, "Pata nahabi mo, no main akon madyag? Hilay ampaniwala kan
Apo Namalyari ay makadyag hên kaganawan!"

[24] In-ikhaw nan inhabi hên toa nan anak, ya wana, "Ampaniwala ko! Noa, no main
pamagkulang ha paniwala ko, ay pahanan mina dayi!"

[25] Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya anlumatêng, ay namipaplag ya hên hinumapat
kanan anak, ya wana, "Hika ya namatêkk haka namaomêl kanan hata anak, ay mag-alíh
ka kana, haka paan kay nan humapat kana!"

[26] Hadyay angaw nan hinumapat kanan anak, intumba nay anak, haka hadyay
pamibwad-bwad na kana, bayo inumalih yay na. Haka nanad hên bangkay ya lawini nan

---

* 9:12 Malakias 4:5, 6. † 9:12 Isaias 53:3-12. ‡ 9:13 Mateo 17:13. § 9:13 Malakias 4:5, 6.

anak. Kabay êndat lan kal-atan ya natsi yay na. [27] Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt na ta
impairêng na ya, nirêng ya etaman ya anak.
[28] Hên nakahowên hilan Apo Jesus ha bali ya ampaidyanan la, ay kinotang la yan
tagahonol na no awta a la ya napaalíh ya hinumapat kanan anak. [29] Wana etaman ni
Apo Jesus, "Ya êmbayroy narawak ya a angkahêlêk, ay a mapaalíh no alwan gawan ha
pamanalangin."

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43b-45)

[30] Nag-alíh hilan Apo Jesus bayro, haka nagdann hila ha probinsyan Galilea, ta êmên ayn
makamwang no antoy andyanan la, [31] ta antoroan nay tagahonol na, ya wana, "Hiko ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. Patsên la ko, noa, ha ikatlon allo,
ay mabiyay kon oman." [32] Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya habaytoy hinabi na.
Malimo hila etaman hên mangotáng kana.

No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

[33] Hên nilumatêng hilay na ha balayan Capernaum, hên atsi hilay na ha mihay bali, ay
kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na no hino ya pinihuhubakan la ha dann. [34] Noa, ayn
kanla ya naghabi, gawan marêng-êy hila ta pinihuhubakan la no hino kanla ya matag-
ay ya tungkulan. [35] Nikno hi Apo Jesus, ta binaêg na hilay labinloway tagahonol na hên
dumani kana, ta wana kanla, "Hilay labay mag-in matag-ay, ay kailangan magpakaaypa
hên maghuyo kanlan ampangailangan hên hawop." [36] Binaêg nay mihay anak ya nanawa
hên mirêng ha arapan la ta tinakêh na ya, bayo wana kanlan tagahonol na, [37] "Hinoman
ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakêm nanad hata anak, hên
gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad hiko ya antanggapên la. Hila etaman ya
ampananggap kangko, ay antanggapên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko."

Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo
(Lucas 9:49-50)

[38] Wani Juan kan Apo Jesus, "Manoro, nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampanggamit
hên langan mo ha pamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Binawal naên ya gawan
alwa tamo yan kalamo." [39] Noa, wani Apo Jesus kana, "Paan yo yan bawalên, ta ayn
manyag hên kapapaêpapah ha langan ko, bayo maghabin halanghang kangko. [40] Hilay
a ampanalanghang kantamo ay ampanawop kantamo. [41] Pakagilamên yo! Hilay mam-i
kamoyu hên mihay baso hên lanêm, gawan hikaw ay ambaêgên tagahonol ko, ay taganán
tumbahan hila etaman ni Apo Namalyari hên kangêran."

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

[42] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Hinoman ya pangubatan hên
pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway anak
ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên habayto,
ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ha malalê ya lanêm. [43] No
gamêt mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên mo ya habayto.
Ta mangêd pon ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn gamêt, kanan
mipalako ka ha impiyerno ha apoy ya ayn angga, hên main gamêt. [44] (Bayro ha apoy ya
ayn angga, ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanlan mipalako bayro.)* [45] No bitsih
mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên mo ya habayto. Ta
mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn bitsih, kanan mitapon ka
ha impiyerno, hên main bitsih. [46] (Bayro ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla.)†
[47] No mata mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay kêwêtên mo haka mon itapon.
Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn mata, kanan mitapon

* 9:44 Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego. † 9:46 Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego.

ka ha impiyerno, hên main mata. [48] Bayro ha impiyerno ay main owêl ya a angkamatsi ya
mangna kanla, haka ya apoy bayro ay a angkaparê.
[49] "Ya balang miha ay magdanas hên kairapan, ta êmên mag-in mangêd ya ugali la.
Habayto ay nanad ha kêna ya dinyanan ahin, bayo imparann ha apoy. [50] Mangêd ya ahin.
Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ihipên yoy pamanggamit
hên ahin. Dapat panay kaw mag-in nanad ahin ya a naalihan, ta êmên main kapatêkbêkan
ya pamilalamo yo."

10

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

[1] Amêhên, ay immalíh hilan Apo Jesus bayro ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na
ha probinsyan Judea, hên nilumipay ha Ilog Jordan. Kal-atan ya nagtsipon hên nagpatoro
kana. Tinoroan na hila etaman hên nanad ha panay nan andaygên.
[2] Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus, ya labay mandakêp kana
ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, ya wanla, "Malyari ha mihay lalaki hên
ihiyay nay ahawa na, hinoman ya pagbad-an?" [3] Nangotang hi Apo Jesus, "Hinoy utoh ni
apo Moises ya tungkol bayro?" [4] Wanla etaman, "Pinaulayan ni apo Moises ya lalaki hên
mamihiyay hên ahawa la no main hilay nan kahulatan ya an-ihiyay lay ahawa la." [5] Wanay
na êt ni Apo Jesus, "Gawan ha kakdêyan ulo yo, ha a yo labay humonol ha kalabayan ni
Apo Namalyari, ay kabay nanulat hi apo Moises hên habaytoy utoh. [6] Noa, hên haton lagi,
hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya êt hên babayi.*
[7] Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa. [8] Hilay miahawa ay
mag-in mimiha,† kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana. [9] Ya pinilamo ni Apo
Namalyari, ay dapat a pihiyayên."
[10] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha ampaidyanan la, ay hilay tagahonol na etaman
ya nangotang kana, no hinoy labay habiên hên habaytoy hinabi na. [11] Kabay hinabi ni
Apo Jesus, ya wana, "Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo mag-ahawa yan kaatag,
ay nanyag kasalanan ha una nan ahawa gawan namabayi ya. [12] Êmbayro êt ya babayi ya
nakihiyay ha ahawa na, bayo makiahawa ha kaatag ya lalaki, ay nanyag kasalanan gawan
nakilalaki ya."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

[13] Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto
nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak, ay
binawal lay ampantan kanla. [14] Noa, hên napansin ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay hinuluk
nay tagahonol na, ya wana, "Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan
bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. [15] Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala lan nanaway anak
ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na." [16] Tinakêh
nay manianak-anak, bayo impalunto nay gamêt na ha ulo la, ta inhalangin na hila.

Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

[17] Hên paalíh hilan Apo Jesus, ay main mihay lalaki ya nuwayun dinumani hên nandoko
ha arapan na hên nangotang, "Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta êmên ako
madyanan hên biyay ya ayn angga?" [18] Wani Apo Jesus kana, "Pata binaêg mo kon mangêd?
Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangêd. [19] Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, 'Paan
mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan manakaw. Paan
manistigos ha alwan pêtêg. Paan manloko. Galangên moy toa mo.' " [20] Bayo wanan lalaki,

* 10:6 Genesis 1:27. † 10:8 Genesis 2:24.

"Mánoro, anhonolên kina ya habayto ngan, paubat hên nanawa ko pon." [21] Hên nagilam ni
Apo Jesus ya hinabi na, ay hinlêk na ya lalaki hên main pamanlugud, ta wana, "Miha pon
ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy habaytoy
naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg hên pibandian ha langit. Pangayari
mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko." [22] Noa, hên nagilam
nay hinabi ni Apo Jesus, ay ayn yay nan higla haka nammita ya hên ampaglungkot, ta miha
yay mabandi.
[23] Hinlêk ni Apo Jesus hilay tagahonol na, bayo wana kanla, "Alwan nataluh hên
makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi!" [24] Angkalipang ya
ihip lan tagahonol na ha hinabi na. Noa, inoman nan hinabi ni Apo Jesus, "Hikaw ya nanad
anak ko, alwan nataluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari! [25] Nataluh
hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo, kanan makapakilamo ha pamanlokop
ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." [26] Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi
na, kabay nipakotang hila, "Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni
Apo Namalyari?" [27] Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus, bayo wana, "Ya a madyag hên tawo, ay
madyag ni Apo Namalyari."
[28] Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya kaganawan,
ta êmên kay humonol kamo." [29] Wana etaman ni Apo Jesus, "Hilay nangibalag bali la,
kapotoh pohêl la, toa la, anak la, haka luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, hên
maypamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha kaligtasan, [30] ay matumbahan hên
katamagatoh kanan imbalag la. Kaban atsi hila pon di ha luta, ay matumbahan hilan
bali, kapotoh pohêl, indo, anak haka luta. Pairapan hilan kaatag, noa, lano, ay madyanan
hila hên biyay ya ayn angga. [31] Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên
kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa
ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

[32] Hên atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay angkauna
hi Apo Jesus ha pammita la. Ampag-êpapah hilay tagahonol na, haka hilay kaatag
ya ampakihonol kanla, ay angkalimwan, gawan muwang lay main labay mamatsi kan
Apo Jesus bayro ha Jerusalem. Amêhên, impapawa nay labinloway tagahonol na, ta
impamwang na kanlan bêngat ya malyari kana, [33] ya wana, "Pakagilamên yo! Anlumakat
kitamo ha Jerusalem ta hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay i-upit bayro ha gamêt
lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan ampamaala kanlan pari. Habiên lan
habayto ya hikoy dapat patsên, bayo idin la ko kanlan alwan Israelita. [34] Musmusên, dul-an,
haka pagpapatokên la ko, bayo patsên la ko. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!"

Labay ni Santiago haka ni Juan, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya paiknoên hila ha dani na
(Mateo 20:20-28)

[35] Dinumani hên nangotang kan Apo Jesus ya loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka
hi Juan, ya wanla, "Manoro, main kay dayin pakihabi kamo." [36] Wani Apo Jesus etaman,
"Hinoy labay yo kangko?" [37] Wanla etaman kana, "Labay naên, ya lano ha pamanlokop
mo, ay paiknoên mo kay ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit
uki." [38] Wani Apo Jesus kanla, "A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya maranasan yo, no
mahonol ya kalabayan yo. Matêêh yoy pamagdusa ya danasên ko? Taganán nakal-an kaw
hên matsi hên nanad kangko?" [39] Wanla etaman kana, "Awo. Nakal-an kay." Kabay wani
Apo Jesus kanla, "Madanasan yoy pamagdusa ya danasên ko, haka matsi kaw hên nanad
kangko. [40] Noa, ayn akon karapatan hên maghabi no hinoy mikno ha dani ko, ta tinalagá
nay na ni Apo Namalyari no hinoy mikno ha dani ko."
[41] Hên nagilam lan mapoy kaatag ya tagahonol na, ya labay ni Santiago haka ni Juan,
ay hinumuluk hila. [42] Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, "Muwang yo
ya hilay manungkulan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh ya

angkalokopan la, haka an-iatay la hilan manyag kalabayan la. [43] Noa, dapat alwan êmbayro
ya daygên yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuên ya
kapareho yon tawo. [44] Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-in
nanad ipoh hên kalamo na. [45] Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri
amêhên ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy biyay ko,
ha pangakbus hên kal-atan."

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag ya hi Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

[46] Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Hên paalíh hila bayro ha
balayan, hên kalamo hilay kal-atan, ay main buwag ya ampikno ha danin dann, ya
ampakikwan pera. Ya langan na ay Bartimeo, ya anak ni Timeo. [47] Hên nagilam nay
ampanlibah hi Apo Jesus ya taga-balayan Nazaret, ay nan-angaw ya, ya wana, "Apo Jesus,
ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!" [48] Binawal yan maglabak hên hatoy
kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, "Kaapo-apoan
ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!" [49] Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggên
ya, ta main yan in-utoh, hên akayên lay buwag hên ilako kana. Hinabi la kanan buwag,
"Pakhawên moy nakêm mo! Mirêng ka ta impaakay na ka kana." [50] Tampol yan nirêng.
Imbalag nay pangkêbêl na, ta nagpaakay ya ha dani ni Apo Jesus. [51] Nangotang hi Apo Jesus
kana, "Hinoy labay mon daygên ko kamo?" Amêhên, wanan buwag, "Panginoon, labay ko
dayin makahêlêk." [52] Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, "Makahêlêk ka, gawan ha paniwala
mo kangko. Malyari kay nan mita." Tambêng ya etaman nakahêlêk, kabay nakihonol yay
na kan Apo Jesus.

11

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

[1] Nahên narani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ha talindah hên Tawgtug Olibo, hên
angkadungawan lay balayan Betfage, haka baryon Betania, ay impauna ni Apo Jesus
ya lowa kanlan tagahonol na, [2] ta wana kanla, "Muna kaw ha balayan ha unaan tamo.
Panhumwên yo ha balayan, ay tampol yon mahêlêk ya mihay biseron asno, ya nakah-
êl, ya a pon nahakyan. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo di. [3] No main mangotáng kamoyu
no awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, 'Kailangan yan Panginoon haka tampol
nan ipaorong di.' " [4] Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman
ya biseron asno ya nakah-êl ha mihay ilwangan ha danin dann. Kaban an-okalên la ya,
[5] ay main ungnoy nangotang, "Pata an-okalên yoy habain ya bisero?" [6] Impamwang la ya
hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay pinaulayan hila etaman. [7] In-akay lay nay bisero kan
Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus. [8] Inhundo lan
Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak
hilay atsi bayro hên pangkêbêl la o bulong, gawan ha panggalang la kana. [9] Hilay atsi ha
unaan ni Apo Jesus haka hilay anhumonol kana ay nipan-angaw, "Hosanna! Iningalwan
ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! [10] Iningalwan ya anlumatêng ya pamamaala nan
kaapo-apoan ni Arin David! Hosanna! Puriên hi Apo Namalyari!"

[11] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Inubuh
nan hinlêk ya angkalyari bayro. Gawan anyumabi yana, ay immawah ya ta nag-orong ya
ha baryon Betania, hên kalamo nay labinloway tagahonol na.

Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos
(Mateo 21:18-19)

[12] Pangamaranon hên mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hên ubat ha
Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. [13] Hên naipatanêh nay mihay poon igos ya nagbulong,
ay dinanian nan hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na gawan alwa

pon panaon tagêy. [14] Kabay wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na managêy oman!”
Nagilam lan tagahonol na ya hinabi na.

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

[15] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy na
hilay ampipagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mámihagili hên
pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan mámihaliw hên pati-pati ya gamitên ha átang.
[16] Binawal na hilay ampangalga, hên magdann bayro ha Templo. [17] Haka na hila tinoroan
ya kal-atan, ya wana kanla, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali
ko, ay ambaêgên balin panalanginan para ha balang bansa.’* Noa, dinyag yo yan logal† ya
panlokoan yon kapareho yo!”

[18] Hên nagilam lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan
pari, ya tungkol ha hinabi haka dinyag ni Apo Jesus, ay pinihabian la no hinoy maibara la
kana, ta êmên la ya mapatsi. Angkalimo hila kana, gawan ha kal-atan ya ampag-êpapah
ha pamanoro na. [19] Hên anyumabi yana, ay nag-alíh hilan Apo Jesus bayro ha balayan
Jerusalem.

Ya toro ya makwa ha nayangoy kayon igos ya inhumpa
(Mateo 21:20-22)

[20] Pangamaranon, hên nagdann hilan Apo Jesus bayro ha inhumpay poon kayon igos,
ay nayangoy na ya habayto. [21] Napanêmtêman ni Pedro ya inhumpa ya kayo, kabay wana,
“Manoro, hêlkên mo! Nayangoy nay inhumpa moy kayo!” [22] Wani Apo Jesus, “Maniwala
kaw kan Apo Namalyari. [23] Pakagilamên yo, no main mamiutoh kanan hata tawgtug hên
mitapon ya ha dagat, no ampaniwala ya, hên ayn pamikakono, ay itapon nay na ni Apo
Namalyari ha dagat. [24] Kabay, pakagilamên yo, no ampaniwala kaw, ay matanggap yoy
hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin. [25] Haka bayo kaw manalangin, ay patawarên
yo pon hilay nakadyag kasalanan kamoyu, ta êmên na kaw etaman patawarên ni Apo
Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. [26] Noa, ta no a yon patawarên ya nakadyag kasalanan
kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit.”

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

[27] Hên atsi hilay nan oman ha Jerusalem hilan Apo Jesus, hên ampibita-bita ya ha
Templo, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. [28] Hinabi la kana, “Habiên mo
kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no hinoy
nam-i kamo hên habain ya tungkulan.” [29] Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên
kotangên kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hên
tungkulan hên manyag hên pandaygên ko. [30] Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista
hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” [31] Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy
habiên tamo? No habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’
ay habiên na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ [32] Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’
ay hino kaya ya daygên lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni
Apo Namalyari.” [33] Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy
ubatan tungkulan ni Juan Bautista.” Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko
etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

12

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

[1] Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam,
“Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto.

---

* 11:17 Isaias 56:7. † 11:17 Jeremias 7:11.

Nangali yan pangiunaban hên ubas, haka ya êt namairêng hên tawer ya pagbantayan.
Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. [2] Hên
pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan
paypaniwal-an ubasan na. [3] Noa, dinakêp haka tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la
ya, hên ayn anggêtan. [4] Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, pinatok lay
ulo na, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la ya hên ayn anggêtan. [5] Nahên in-utoh
nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay pinatsi la ya. Mal-at êt ya ipoh ya in-utoh na. Ya kaatag
kanla ay tinumbuk la, haka ya kaatag, ay pinatsi la. [6] Hên ayn yay nan ipoh ya maiutoh,
ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, 'Siguradon igalang
lay anak ko.' [7] Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay
nihahabi hila, ya wanla, 'Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên
mapagbandi tamo ya hata ubasan na.' [8] Kabay dinakêp la ya, haka pinatsi, bayo inhamwag
lay bangkay na ha luwal hên ubasan."

[9] Amêhên, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, ya wana, "Hino kaya
ya daygên hên nag ubasan kanlan paypaniwal-an nan ubasan? Siguradon lakwên nay
paypaniwal-an nan ubasan, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha kaatag."
[10] Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, "Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi
ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?
'Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.
[11] Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ya kapapaêpapah.' "*

[12] Naintindihan lan ampamaala ha Templo, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka
ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay labay la yan dakpên, noa, malimo hila ha
kal-atan. Kabay nammita hilay na.

Ya pamayad hên buwih
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

[13] Bayo namiutoh hilan ungnoy Pariseo haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas, ya
waringan main hilan labay mamwangan kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha
pamaghabi na. [14] Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, "Mánoro, muwang naên
ya kaptêgan ya panhabiên mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari,
ha hinoman ya ampanggilam, gawan alwa kan mapamili, ta pantag ya panlêk mo ha balang
miha. Kabay main kay hên labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan ni apo Moises,
ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?" [15] Noa, muwang ni Apo Jesus ya
pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, "Pata labay yo kon dakpên ha pamaghabi
ko! Ipahlêk yo kangko ya mihay sintimos hên pilak." [16] Namiawah hilan habayto, bayo
kinotang na hila. "Hinoy nag lupa hên angkakit yo bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat
bahên?" Hinabi la etaman, "Kanan Emperador." [17] Kabay wani Apo Jesus, "No êmbayro
awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo
Namalyari." Hên nagilam lay hinabi na, ay nag-êpapah hila.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

[18] Amêhên, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya
dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka
hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, [19] "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan
hên para kantamo, ya wanan hulat, 'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila
nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila,
ay habaytoy anak, ay itad anak na hên natsi.' [20] Minghan, ay main pitoy mikakahonol
ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a nagkaanak. [21] Bayo pinag-
ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman ya humonol ha

* 12:11 Awit 118:22-23.

punganay hên a nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. 22 Balang miha
kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi
hên a nagkaanak. Bayo natsi ya êt ya hata bawo. 23 Amêhên, ha allon pangoman mabiyay,
hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy
mikakahonol ay nag-in ahawa na?"
24 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, "Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya
natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka a
yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! 25 Ha pangoman biyayên hilay natsi, ay ayn
nanan pamag-ahawa, ta manoto hila kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa. 26 Ya
hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayên oman hilay natsi, ta bayro ha hulat
na, ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni Apo Namalyari,
'Hikoy Diyos ni Abraham, Diyos ni Isaac, haka Diyos ni Jacob.'† 27 Habaytoy labay habiên
ya hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlêk na. Mali
ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya natsi."

Ya pinakamaalagá ya utoh ni Apo Namalyari
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

28 Main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hên pamakipagpalinawan
la. Hên napansin na, ya mangêd awud, ya hinabi ni Apo Jesus, ay nangotang ya,
"Mánoro, hinoy pinakamaalagá ha utoh ni Apo Namalyari?" 29 Hinabi ni Apo Jesus,
"Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay 'Manggilam kaw ya Israelita. Mimihay
Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. 30 Lugurên mo hi Apo
Namalyari, ya Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw.' 31 Ya ikalwa
ay, 'Lugurên moy kapareho mo hên nanad pamanlugud mo ha lawini mo.' Ayn kaatag
ya utoh ya maalagá kanlan habaytoy lowa." 32 Wanan mánoron Kautuhan ni apo Moises,
"Taganán pêtêg ya hinabi mo ya mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari,
ayn nanan kaatag. 33 Haka muwang ko ya maalagá ya lugurên tamo ya hên boon nakêm,
boon ihip, haka boon hêkaw. Dapat tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên
nanad ha pamanlugud tamo ha lawini tamo. Maalagá ya habayto kanan hinon imparaya
o in-átang kana." 34 Nadambi ni Apo Jesus ya main kagalingan ya hinabi nan mánoron
Kautuhan ni apo Moises, kabay wana kana, "Marani ka ha pamanlokop ni Apo Namalyari,
ta pêrad tana ay palokop ka kana." Marêng-êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus,
hilay labay hên mandakêp kana ha pamaghabi na.

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Kaban ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo, ay nangotang ya, "Ay-êmên lan mahabi
lan mánoron Kautuhan, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo
Namalyari hên mamaala ay kaapo-apoan bat ni Arin David? 36 Mismon hi Arin David,
ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo
Namalyari, hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,
'Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
"Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo." ' "‡
37 Wana êt ni Apo Jesus, "Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên 'Panginoon ko' ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David." Hadyay
kahiglaan lan kal-atan hên manggilam hên toro na.

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

---

† 12:26 Exodo 3:6. ‡ 12:36 Awit 110:1.

38 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Kaillag kaw ha toro lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hên mibita-bita hên nakatakop hên makarang
ya takop, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la. Labay la êt hên galangên, haka
dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. 39 Ya kaatag pon ya andaygên la ta êmên ipamwang
ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka
ha kaluto. 40 Anlokoên la êt ya bawo ya babayi, ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo
magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay
pamarusa kanla lano.”

Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Lucas 21:1-4)

41 Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, hên ampikno ha êtêb hên pamyanan alay,
ay anhêlkên nay kal-atan ya ampam-in alay la ha pamyanan alay. Mal-at ya mabandi ya
nam-in kal-atan bandi. 42 Noa, ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ay nam-in lo-loway
sintimos ha pamyanan alay. 43 Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamên
yo, hata bawo ay nam-in mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi. 44 Ta hilay kaatag ay
nam-in a la pon kailangan, noa, hata bawo, ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maêkan
na.”

13

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Hên mag-awah hilan Apo Jesus ha Templo, ay wanan miha kanlan tagahonol na,
“Mánoro, hêlkên mo ya pangahlayan bato ya pinaglolog la ha Templo! Hadyay kaham-
patan na!” 2 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-
aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)

3 Hên atsi hilan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, hên nakaikno ya ha êtêb Templo, ay
napaidani kana hi Pedro, hi Santiago, hi Juan, haka hi Andres, hên hilan bêngat. 4 Amêhên,
nangotang hila kana, “Habiên mo kannaên no makanon malyari ya habayto, haka no ay-
êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto.”

5 Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, 6 ta mal-at ya maghabin
êmên di, ‘Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala.’ Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. 7 Paan kaw malimo ha magilaman
yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon,
noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. 8 Milalaban hilay bansa haka hilay
angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw ya
layon ha ay-iri man ya logal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. Noa, habayto ay umpisan
bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab hên ampanganak.

9 “Dapat kaillag kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga,
kotangên la kaw haka pagpapatokên la kaw ha sinagoga. Gawan ha paniwala yo kangko,
ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya
Mangêd ya Habi tungkol kangko. 10 Yabay ya kailangan hên ipamwang ha balang bansa
bayo lumatêng ya kaanggaan hên hata luta. 11 Uston iarap la kaw kanlan manungkulan, ta
kotangên la kaw, paan kaw manyagah no hinoy habiên yo, ta ya Espiritu ni Apo Namalyari,
ay mamaihip kamoyu no hinoy habiên yo. 12 Main kapotoh pohêl, haka toa, ya may-upit
hên kamag-anak la. Main maának ya manalanghang ha toa la hên angga ha ipapatsi la
hila. 13 Kahêmêkan kaw hên kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo
yoy paniwala yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hên hadyay
pamairap, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga.”

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

[14] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "No mahêlêk yoy nay kapaparêng-
êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay ha allon habayto,
ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea." Hikaw ya
ampamaha ay pakaintindiên yoy habaytsi! [15] "Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan
bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hên muwayun lumakat ha babo! Paan hilay nan
mangwan pibandian la ha lalên bali la! [16] Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan
hên mangwan sambra la! [17] Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay
ampamahoho. [18] Ihalangin yo, ya a dayi malyari ha panaon hên kêbêl, ya habaytoy
pammuwayu yo hên magtago. [19] Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya ayn
kapantag paubat hên dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta, angga amêhên. Haka ahina
maranasan oman ya êmbayroy kairapan. [20] No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay ayn
nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in kana,
ay tinalagá ni Apo Namalyari hên paipêkên ya habaytoy panaon.
[21] "Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, 'Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya
Mámiligtas, o atsi ya bayro,' ay paan kaw maniwala kanla. [22] Ta main magbabara hên hila
ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpapah ta labay lan mámungaw hilay
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. [23] Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan hinabi ya
malyari, ta êmên a kaw mámungaw."

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

[24] Wana êt ni Apo Jesus, "Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglêm ya
allo, haka ahina humawang ya buwan, [25] mangatata ya bêtêwên, haka maubuh hên
mangayêgyêg ya angkahêlêk ha langit. [26] Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatêng hên kalamoy kapangyarihan ko, ya ayn
kapantag, haka ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko. [27] Kanan habayto, ay
iutoh ko hilay anghel ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmên la tsiponên ya pinili ni
Apo Namalyari hên mag-in kana."

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)

[28] Bayo wani Apo Jesus, "Mangwa kaw hên aral di ha poon kayon igos. No mamayo yan
bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. [29] Êmbayro êt, no mahêlêk
yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán
marani ya pamag-orong ko. [30] Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban
main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. [31] Ya luta haka ya angkahêlêk ha langit ay
main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan."

Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)

[32] Wanay na êt ni Apo Jesus, "Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko.
Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang
hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang. [33] Kabay
pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yon muwang no makanon malyari ya
habayto."
[34] Impamwang ni Apo Jesus kanla, no ay-êmên ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban
an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, "Habaytoy nanad ha mihay lalaki, ya nilumagay
ha marayo. Bayo ya nammita ay binaêg nay ipoh na, ta dinyanan hilan tsi-tsihan obra la,
haka hinabi na ha magbantay hên ilwangan, ya dapat yan panay nakal-an ha pag-orong
na. [35] Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya
pag-orong nan main bali. A yo man muwang no kapiyabi, bonak yabi, magdadali allo,

o maranon ya pag-orong na. [36] Ta kayno malatngan na kaw ya angkabêlêw ha bigla nan
pamanlumatêng. [37] Ya anhabiên ko kamoyu, ay anhabiên ko ha balang miha, ya dapat
panay kaw nakal-an! Pakaalisto kaw!"

14

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

[1] Amêhên, lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto* haka Pistan Puto ya
ayn Pampaalsa. Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan
pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-êmên la yan madakêp haka maipapatsi hên
ayn makamwang. [2] Ta wanla, "Paan tamo yan ipapatsi kaban pista pon, ta kayno manulhul
hilay kal-atan, ya ampanggilam toro na."

Hên tinugtugan hên pabango hi Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

[3] Hên atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, hên ampangan ha bali ni Simon, ya inalihan
ketong, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya ampantan hên makamal ya pabango,
ya nardo, ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug na ha ulo ni Apo Jesus.
[4] Hên nahêlêk lan kaatag ya dinyag nan babayi, ay nanuluk hila, ya wanla, "Pata hinayang
nay pabango? [5] Pata a ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-alaga† hên suweldo
hên mihay katawo ha mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?" Bayo
hinuluk la ya. [6] Noa, wani Apo Jesus kanla, "Pata an-abalaên yo ya! Paulayan yo ya, ta
ya dinyag na, ay taganán mangêd. [7] Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon
oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yon panay hên mapagkalamo. [8] Dinyag nay agyu
nan daygên. Ha pamitugtug nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an ya lawini ko
ha pamilbêng kangko no matsi kina. [9] Pakagilamên yo, ay-iri man ya logal bayri ha boon
luta hên ipamwang ya Mangêd ya Habi, ay ungkatên etaman ya dinyag na, ta êmên ya a
maliwaan."

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

[10] Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni Apo
Jesus, ta êmên na ya mai-upit kanlan poon pari. [11] Hinumigla hila etaman ha pay-upit ni
Judas kan Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. Paubat hên habayto,
ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmên na yan maidin ha gamêt la.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)

[12] Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa ya allon pamatsi lan Israelita hên anak
tupa, ya kênaên la hên habayton yabi ha Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang ya
hi Apo Jesus, hên labinloway tagahonol na, ya wanla, "Atoy labay moy logal ya pangil-
anan naên hên pangkaên tamo amêhên yabi ha Pistan Pangaligtas?" [13] Kabay in-utoh
ni Apo Jesus ya loway tagahonol na, ya wana kanla, "Muna kaw ha balayan Jerusalem,
pamanlumatêng yo, ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêm.
Pakihonolan yo ya ha bali ya howênên na, [14] ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, 'Labay
nan Mánoro ya itoro mo kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan
Pangaligtas, hên kalamo na kay ya tagahonol na.' [15] Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay
mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha Pista."
[16] Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla.
Kabay in-il-an lay nay kaên ha Pista.

[17] Hên yabi yana, ay nag-tsipon hilay labinlowa hên kalamo la hi Apo Jesus, bayro ha
mahlay ya kuwarto. [18] Hên ampangan hilay na, ay wana kanla ni Apo Jesus, "Pakagilamên

* 14:1 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † 14:5 300 denaryo ha habin Griego.

yo, miha bayri ha kaaêm tamo, ay mangi-upit kangko.” [19] Namalagêhbêg ya nakêm lan
tagahonol na, haka wanlan balang miha kana, “Yarin hiko ya inungkat mo!” [20] Kabay
hinabi ni Apo Jesus, “Hiyay miha kamoyun labinlowa. Ya kalamo kon ampami-tsil-tsil
hên puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. [21] Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
ay taganán matsi hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hên haton lagi.
Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangêd kana, ay a yay na dayin in-anak.”

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Mateo 26:26-30; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

[22] Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hên puto ta impahalamat nay
habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol
na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowên yo ta kaên yo.” [23] Amêhên, nandampot
yan pamminêman ya nag alak, ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo
inggawang na kanla ta naubuh hilan ninêm. [24] Haka wana, “Habain ay daya ko, ya
mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma
hên kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana. [25] Ta anhabiên ko
kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên alak, angga ha allo hên inumên koy bayoy alak ha
pamanlokop ni Apo Namalyari.” [26] Hên nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan
pamagpuri kan Apo Namalyari, bayo nilumakat hila ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

[27] Hên anlumakat hilay na, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Laamêhên ay
lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan, ya êmên di, ‘Patsên ko ya
pastol, haka mapitatayak hilay nay tupa.’‡ [28] Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko
kamoyu ha probinsyan Galilea.” [29] Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hên kalamo ko, ay
a kata lakwanan.” [30] Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok hên
katalwa, amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.” [31] Noa, impalêkpêk
ni Pedro, ya wana, “Matsi ko man hên kalamo mo, ay a ko habiên ya a kata muwang.”
Êmbayro êt ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

[32] Hên nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan
tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako.” [33] Bayo pinakilamo ni Apo Jesus hi
Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Bayron nakadanas
yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. [34] Haka wani Apo Jesus kanla, “A kina agyu ya
hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di kaw pon haka paan kaw
mabêlêw.” [35] Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan nanalangin, ya no
malyari dayi, ay a na ya paulayan ni Apo Namalyari hên magdanas hên hadyay pamagdusa,
ya wana, [36] “Tatang ko ha langit, madyag mo ya hinoman. A mo ko dayin paulayan hên
magdanas hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko. Êmbayro man, ay alwan
kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol.”

[37] Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro.
Nalatngan na hila hên angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “Simon, pata
angkabêlêw ka? A ka man makapagpuyat hên agyan miha man ya oras? [38] Paan yon
pakilakwan ya bêlêw. Manalangin kaw, ta êmên kaw a mahambut hên tukso no ansubukên
ya paniwala yo kangko. Nakal-an ya nakêm yo hên humonol, noa, a yo agyu.”

[39] Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hên inhalangin oman, ya
inhalangin nay na. [40] Hên inorong na hilan oman ya tatlo, ay angkabêlêw hilay na êt, gawan
a la matêêh hên magpuyat. Hên nimata hila, ay ayn hilan maihabi kan Apo Jesus gawan
dêng-êy la.

‡ 14:27 Zacarias 13:7.

41 Hên katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabêlêw kaw pon êt hên ampag-
painawa! Hukad ya! Ta nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-
upit kanlan makasalanan! 42 Mita kitamina, ta anlumatêng ya mangi-upit kangko. Tupaên
tamo ya!”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

43 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng, ya kal-atan ya ampanga-
mat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan ya nipag-
almas hên êtak haka pamatok, ay in-utoh lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka
kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari. 44 Hi Judas ay
nam-i kanla hên palatandaan, ya no hinoy aroên na, ay yabay ya dakpên lan gêtan hên
pakabantayan.

45 Tampol nilako ni Judas, hi Apo Jesus hên kinumusta hên main lamoy pamangaro.
46 Dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. 47 Noa, bat nanigpah ya miha kanlan
tagahonol ni Apo Jesus, hên têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. 48 Amêhên,
wani Apo Jesus kanlan ampipandakêp kana, “Andakpên yo ko hên main kalamoy êtak
haka pammatok hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. 49 Allo-allo atsi ko bahên
kamoyu hên nanoro ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, dapat matupad ya Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari.” 50 Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na hên
nipamwayu.

51 Amêhên, main mihay miyawhay ya nangamat kanlan Apo Jesus, ya nakatapih hên
ayn panlalê. Dinakêp la yan nandakêp kan Apo Jesus, 52 noa, ha pamag-ulabtoh na, ay
nabalagan na ya pinagtapih na, kabay nakalaboh ya tanan nuwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

53 Gintan la hi Apo Jesus ha balin pinakapoon pari. Ta bayro hilan ni-tsi-tsipon hilay
mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay
ampamaala kanlan pari. 54 Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo angga ha lote
hên bali nan pinakapoon pari. Bayro yan nakiikno kanlan bantay ya ampanêngêy. 55 Hilay
ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, ay ampanapol hên maibara la kan Apo
Jesus, ta êmên la ya maipapatsi. Noa, ayn hilan matapol. 56 Mal-at ya bat hên ampanistigos
ya alwan pêtêg hên tungkol kan Apo Jesus, noa, alwan akma ya panhabiên la.

57 Bayo main ungnoy nirêng ya naghabin alwan pêtêg, ya wanla, 58 “Nagilam naên ya
hinabi na ya hiraên nay Templo ya dinyag tawo, ta ha tatloy allo, ay maypairêng yan kaatag
ya Templo ya alwan dyag tawo.” 59 Noa, alwa êt akma ya hinabi la.

60 Amêhên, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan, ta kinotang na hi Apo
Jesus, ya wana, “Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?” 61 Noa,
minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanay na êt hên pinakapoon pari kana,
“Habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak
ni Apo Namalyari.” 62 Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka lano,
ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit panabtab ni
Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka ha pag-orong kon ubat ha langit, ay mahêlêk
yo ko ha lêmm ya anlumatêng.” 63 Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili
nan takop, ta wana, “A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man ya
hinabi na. 64 Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan
ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Hino ya labay yon daygên kana?”
Naubuh hilan naghabi ya dapat yan patsên.

65 Hi Apo Jesus ay dinul-an haka pinagtutumbuk. Tinagpênan lay mata na, bayo wanla,
“Habiên mo no hinoy nanumbuk kamo!” Pinagtatampaling la ya êt hên ampipagbantay
kana.

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

66 Kaban atsi ya hi Pedro hên nakiikno hên kalamo lan bantay ya ampanêngêy, ay
napansin yan babayi ya mihay ipoh hên pinakapoon pari. 67 Pinuliah na ya, ta wana,
"Hika ay kalamo êt ni Jesus ya taga-Nazaret." 68 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, "Alwa.
A ko muwang ya anhabiên mo." Bayo nagdayo yan pêrad ha apoy hên dinumani ha pag-
awahan. Kanan habayto ay nangkatsi ya mihay manok. 69 A nabuyot ay napansin yay na
êt hi Pedro, hên habaytoy ipoh ya babayi, ya wana kanlan lalaki ya atsi bayro, "Habain
ya lalaki, ay miha ya êt kanla!" 70 Noa, nagpuglaoh yay na êt hi Pedro. Hên a nabuyot, ay
wanlan karani ni Pedro kana, "Siguradon hika ya kalamo ni Jesus, gawan taga-Galilea ka
êt." 71 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, "Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang
ya habain!" 72 Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi yay na êt ya manok. Bayo naihipan
ni Pedro ya hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, "Bayo mangkatsi ya manok hên katalwa,
ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang." Kabay inumawah ya hi Pedro hên hadyay
tangih na.

15

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 Dali allo, ay nagkamiha ya Sanedrin, ya angkaboo hên toa ya nag tungkulan ha bansa,
hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, hên
gêtan la hi Apo Jesus kan Gobernador Pilato. Kabay ginapoh la yan gintan kana. 2 Amêhên,
kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, "Awta? Hika ya ari hên Israelita?"
Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Hinabi mina, Gobernador." 3 Mal-at ya an-ibara la kan Apo
Jesus hên hilay ampamaala kanlan pari. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. 4 Wanay na êt
ni Gobernador Pilato kan Apo Jesus, "Awta a mon pakibatan ya an-ibara la kamo? A mo
angkagilaman ya kal-atan an-ibara la kamo?" 5 Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. Kabay
nag-êpapah hi Gobernador Pilato.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39--19:16)

6 Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ya an-ibuhan nan gobernador
ya mihay nakahukul ya ampiliên lan kal-atan. 7 Kanan habayto, ay nakahukul ya mihay
lalaki ya nag langan Barrabas, gawan nakilamo ya kanlan nanalanghang ha gobyernon
Roma, haka gawan namatsi yan tawo. 8 Dinumani hilay kal-atan kan Gobernador Pilato hên
nakihabi kana ya honolên nay kaugalian, ya ha Pistan Pangaligtas, ay ibuhan nay mihay
nakahukul. 9 Kabay wana kanla, "Labay yon ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?" 10 Ta
muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus, ay gintan lan ampamaala kanlan pari kana,
gawan angkahêman la ya. 11 Noa, hilay ampamaala kanlan pari, ay nanulhul hên kal-atan
ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas. 12 Kabay kinotang na hila
ni Gobernador Pilato, "Hino awud ya labay yon daygên ko kan Jesus ya ambaêgên yon Ari
yon Israelita?" 13 Kabay in-angaw la, "Ipako ya ha koros!" 14 Bayo kinotang ni Gobernador
Pilato, "Awta? Hinoy kasalanan na?" Noa, impapakaangaw lay na êt, "Ipako ya ha koros!"
15 Hinonol nay kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo
Jesus, haka indin na ya kanla, ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh
(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)

16 Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ha lalên balin gobernador, haka inubuh lan
tsinipon ya kal-atan kapareho lan hundaloh. 17 Ha pammusmus la kana, ay pinatakopan la
ya hên mahampat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. Bayo nangwa hilan nanad tanyuong,
ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. 18 Haka in-angaw ya êmên di,

* 15:6 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

"Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!" [19] Pinagpapatok lay ulo na hên tambo, haka
la ya pinagdu-dul-an. Nandoko hila ha arapan na ha pamanggalang la waringan kana.
[20] Pamakayari la yan minusmus, ay inalíh lay takop ari ya impatakop la kana, ta impatakop
la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

[21] Ha pammita lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay natupa
la ya tatang ni Alejandro haka ni Rufo, ya hi Simon ya taga-Cirene, ya ampamuli ha
balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw kana ya koros ya paypakoan la kan Apo Jesus.
[22] Inhundo lay pammita la, hên angga ha nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên Golgota
o Bungo. [23] Painêmên la ya dayin alak, ya dyag ha habaw ubas, ya naglamo hên tambal
ilab ya nag langan mira, noa, a na ininêm. [24] Amêhên, impako la yay na bayro ha koros.
Bayo pinagpalabonutan lay takop na, ta êmên la mamwangan no hino kanla ya makakwa.
[25] Alas nuwebe hên habayto, hên matag-ay ya allo, hên impako la hi Apo Jesus. [26] Bayro
ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana, "Hatsi ya Ari lan Israelita."
[27] Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha koros. Ya miha ay
atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki
ni Apo Jesus. [28] Ha dinyag la kan Apo Jesus, ay natupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha
Kahulatan ya wanan hulat, "Intad la yan mapanyag karawakan."†

[29] Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamamêyêng, ya wanla, "Hika awud ya
labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo! [30] Munaoy
kan ubat ha koros hên iligtas moy sarili mo!" [31] Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên
hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari, ya wanla ha
miha ta miha, "Inligtas nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! [32] No tumaoy yan ubat
ha koros, habain ya Mesias, ya Cristo, ya Ari tamon Israelita, ay maniwala kitamo kana!"
Minusmus ya êt, hên hilay mapanyag karawakan ya nakapako hên kalamo na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

[33] Hên ugtoy nay allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon.
[34] Hên alas tres hên maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, "Eloi, Eloi, lema
sabachthani?" ya labay habiên, "Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?" [35] Hên
nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaêgên na hi
Propeta Elias, kabay wanla, "Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!" [36] Nuwayu ya miha kanla
hên namiptêh hên nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy alak, ya dyag ha
habaw ubas, ta painêmên na ya hi Apo Jesus. Bayo wana, "Paulayan tamo ya raw. Hêlkên
tamo no iligtas ya ni Elias!" [37] Amêhên, nan-angaw hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, bayo
natsi yay na.

[38] Ya makugpa ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem, ay biglan
nawakwak hên napibonak paubat ha babo angga ha aypa. [39] Hên nahêlêk nay pangamatsi
ni Apo Jesus hên ampamaala kanlan hundaloh, ya atsi ha êtêb na, ay pinuri na hi Apo
Namalyari, ya wana, "Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!" [40] Main babayi
bayro ya ampandungaw ha angkalyari. Kalamo la hi Maria Magdalena, hi Salome haka, hi
Maria ya indo ni Jose boy hi Santiago ya ambaêgên Ali. [41] Hilay habaytoy babayi ay kalamo
lan Apo Jesus hên nanaglap kanla paubat hên atsi hila pon ha probinsyan Galilea. Main
pon êt hên kal-atan babayi bayro, ya kala-kalamo la hên angga ha Jerusalem.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

[42] Hên ampinaboy nay allo, haka gawan ha kaugalian la, ya dapat milbêng ya natsi,
hên bayo matata ya allo ha Biyernes, ya allon pamaglêan la para ha allon pamagsimba

† 15:28 Isaias 53:12.

la, [43] ay makhaw ya nakêm hên nakiarap kan Gobernador Pilato, ya miha kanlan taga-
balayan Arimatea, ya nag langan Jose. Hi Jose, ay miha kanlan kalamo ha Sanedrin, ya
anggalangên hên kapareho na, ya ampangênggan ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni
Apo Namalyari. Pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na dayi. [44] Nag-êpapah
hi Gobernador Pilato hên nagilam na ya natsi yay na hi Apo Jesus. Kabay impabaêg nay
ampamaala kanlan hundaloh, ta labay nan mamwangan no pêtêg yay nan natsi hi Apo
Jesus. [45] Hên namwangan na ha ampamaala kanlan hundaloh ya pêtêg yay nan natsi hi
Apo Jesus, ay nabay yay na etaman. Kabay impaulay nay na kan Jose ya bangkay ni Apo
Jesus. [46] Nanaliw hi Jose hên makarang ya takop ya naputsi ya pinangêlkêl na hên bangkay
ni Apo Jesus hên naiaypa nay na. Bayo inhowên na ya ha bayoy dinyag ya pay-ilbêngan
ya lêyang. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hên panakap na ha bêbêy pinay-
ilbêngan. [47] Hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya indo ni Jose ay nakahêlêk hên pamilbêng
la kan Apo Jesus.

16

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

[1] Hên yabin Sabado, hên nayari ya allon pamagsimba la, ay nanaliw hên pabango, hi
Salome, hi Maria Magdalena, haka Maria ya indo ni Jose haka hi Santiago, ta habaytoy
pabango, ay itugtug la dayi ha bangkay ni Apo Jesus ha humonoy maranon. [2] Dali allo
êt hên allon Dominggo, ay nagtagloh hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan, kabay hên
nilumatêng hila, ay an-umawah ya allo. [3] Kaban atsi hila ha dann, ay nihahabi hila no
hino ya mapakihabian la hên itulid ya bato ha bêbêy hên pinay-ilbêngan kana ta êmên
hila makahowên. [4] Noa, hên hinlêk la, ay napansin la ya naitulid ya habaytoy hadyay
hêlay bato. [5] Hên hinumwên hila ha pinay-ilbêngan, ay nahêlêk lay mihay miyawhay ya
nakatakop hên naputsi ya nakaikno ha dapit panabtab, kabay hadyay limo lan babayi.
[6] Noa, wana kanla, "Paan kaw malimo! Antapolên yo hi Apo Jesus, ya taga-Nazaret ya
impako ha koros. Nabiyay yan oman! Ayn ya di. Hêlkên yoy habaytsi ya pinaybul-ihan
kana. [7] Mag-orong kaw, ta habiên yo kan Pedro haka kanlan kaatag ya tagahonol na, ya
hi Apo Jesus ay nangoman nabiyay, haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea hên
nanad ha hinabi na kanla." [8] Inumawah hila ha pinay-ilbêngan hên ampamêgpêg, haka
pinarah lan nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol. Gawan ha limo la, ay a la inhabi ya
nalyari ha hinoman ya atsi ha dann.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

[9] [Hên habayto êt hên allon Dominggo, hên nabiyay yan oman hi Apo Jesus, ya una nan
pinagpahlêkan, ay hi Maria Magdalena, ya inalihan na hên hato hên pitoy narawak ya a
angkahêlêk ya hinumapat kana. [10-11] Nagtagloh hi Maria Magdalena kanlan tagahonol ni
Apo Jesus ya nalatêng nan ampamalagêhbêg ya nakêm haka ampipanangih, ta hinabi na
kanla ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus haka nahêlêk na ya. Noa, a hila naniwala ha hinabi
na.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na
(Lucas 24:13-35)

[12] Panga-ubat hên habayto, ay nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na, ya atsi
ha dann hên palako ha mihay baryo, noa, kaatag ya itsura na. [13] Tampol hilan nag-orong
ha Jerusalem ta imbalita la kanlan kapareho lan tagahonol, ya nahêlêk la hi Apo Jesus,
noa, a hila pinaniwal-an.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

[14] Bayo nagpahlêk ya hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na, kaban ampangan
hila. Hinabyanan na hila, gawan kulang ya paniwala la kana, haka kakdêyan ulo la, ya a hila

naniwala ha balita lan nakahêlêk kana ya hiyay nabiyay oman. [15] Wana kanla, "Ipamwang
yo ha boon luta ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. [16] Hilay maniwala ha Mangêd ya Habi,
haka pabawtismo, ay miligtas ha kaparusaan hên kasalanan la. Noa, hilay a maniwala ay
parusaan ni Apo Namalyari. [17] Hilay ampaniwala kangko, ay madyanan ni Apo Namalyari
hên kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah, hên nanad ha mamaalíh hên nangarawak
ya a angkahêlêk, gawan ampanggamit hilan langan ko, haka maghabi hila ha bayoy habi
ya a la pinag-aralan. [18] Makatalan hila man hên utan ya makamatsi, o makainêm man hên
hinon makamatsi, ay ayn malyari kanla. No ipalunto lay gamêt la, hên ihalangin hilay
nipaghakit, ay maalíh ya hakit la."

Hi Apo Jesus ay nag-orong ha langit
(Lucas 24:50-53; Dyag 1:9-11)

[19] Hên nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhêlkên la ya, ay antumag-
ay yay na hên palako ha langit, haka ya nikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. [20] Hilay
tagahonol na ay nipammitay na ha ayri man ya logal, hên naypamwang hên Mangêd ya
Habi tungkol kana. Hi Panginoon Jesus ay ampamaptêg ha pamanoro la, gawan habaytoy
kapapaêpapah ya angkadyag la ha kapangyarihan na.]

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas kan Teofilo ay ampaypamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya impangako, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas hên Israelita, haka hiyan bêngat ya mamiligtas hên balang miha ya magpaligtas kana. Inhulat na êt ni Lucas ya hi Apo Jesu-Cristo ay dinyanan kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi ha mangairap. Mapansin êt di ha inhulat ya hadyay kahiglaan lan anghel ha paypamwang ha pamanlumatêng ni Apo Jesu-Cristo.

Bayrin bêngat ha hulat ni Lucas ay mabáha ya tungkol ha anghel ya nipagkanta, haka ya tungkol ha pamaniraw lan pastol ha pangianak kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro êt bayrin bêngat ay mabáha ya tungkol ha nalyari hên hi Apo Jesu-Cristo ay gintan ha Templo hên hiyay anak pon, haka ya alimbawa ya tungkol ha Samaritano ya nakaingalo, haka ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama. Bayri ha hulat ay dinyanan hên alagá ya panalangin, haka ya Espiritu ni Apo Namalyari. Dinyanan êt alagá di ya pamanawop lan babayi kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan.

Hi Lucas êt ya nanulat hên hulat ya ambaêgên ya Dyag lan Apostol. Bayro nan impamwang ya pangapalyari kanlan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ubat yan nag-orong ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-4
Ya Pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista 1:5-2:52
Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-20
Ya pamawtismo haka pamanukso kan Panginoon Jesus 3:21-4:13
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:14-9:50
Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya logal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 9:51-19:27
Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 19:28-23:56
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus, ya pagpahlêk nan oman, haka ya pamag-orong na ha langit 24:1-53

Ya natupad tungkol kan Apo Jesu-Cristo

1 Panggalangên kon Teofilo,
Mal-at ya nanulat hên tungkol ha natupad di kantamo ha bansan Israel. 2 Ya inhulat la
ay hatoy impamwang kannaên lan habaytoy nakahêlêk hên natupad. Hilay nakahêlêk hên
natupad, ay namipamwang hên habi ni Apo Jesu-Cristo paubat hên babayo yan nanoro.
3 Hên naubuh kinan pinag-aralan hên mangêd ya habayto, paubat hên una, ay naihipan
ko etaman hên ipakangêd kon ihulat ya habayto para kamo, panggalangên kon Teofilo.
4 Anhulatan kata ta êmên mo mapaptêgan ya impamwang kamo.

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista

5 Ha panaon hên hi Arin Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea, nag mihay pari
bayro, ya hi Zacarias. Hi Zacarias, ay miha kanlan pari ha pangkat ni Abias. Hiya haka ya
ahawa na, hi Elisabet, ay parehon kaapo-apoan ni Aaron, ya kauna-unaan pari lan Israelita.
6 Hata miahawa ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari. Hinonol lay balang utoh haka
patakaran na. 7 Noa, ayn hilan anak gawan layuh hi Elisabet, haka toa hilay na.
8 Amêhên, mihay allo, hên atag lan pangkat ni Zacarias hên maghuyo ha arapan ni Apo
Namalyari, 9 langan ni Zacarias ay nabonut hên nanad ugali lan pari, ta êmên ya humwên
ha Templo, ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, êmên mamaahuk hên pabango ha pam-
agsimba kana. Kabay hinumwên yay na hên mimiha na 10 hên mamaahuk hên pabango,

kaban atsi hila ha danin ilwangan ya kal-atan ya ampanalangin. [11] Namakonkaynaman,
ay nag anghel ni Apo Namalyari ha dapit panabtab hên paybul-ihan* paypaahukan nan
pabango ni Zacarias. [12] Nakatsigag ya hi Zacarias hên nahêlêk nay anghel. Hadyay limo
na.

[13] Noa, hinabi kana hên anghel, ya wana, "Paan kan malimo, Zacarias, ta nagilam ya
panalangin mo. Hi Elisabet, ya ahawa mo, ay magkaanak ya kamo hên mihay lalaki
ya pata-ngalanan yon Juan. [14] Hadyay higla mo. Haka mal-at ya kaatag ya humigla
ha pamianak kana, [15] gawan hiyay dayêwên ni Apo Namalyari. Hata ianak, ya hi Juan,
ay dapat a ya minêm hên alak, haka hinon makalahing. Ya Espiritu ni Apo Namalyari
ay humapat kana hên paubat ha hiyay ialêk. [16] Paorongên nay ihip hên mal-at ya
Israelita kan Apo Namalyari, ya Diyos la. [17] Hiyay muna kanan Panginoon ha parehon
hêkaw haka kapangyarihan ya indin kan apo Elias, ya mámipamwang hên impaihip
kana† ni Apo Namalyari hên hato. Paorongên nay pamanlugud ha balang mitataanak,
haka na paorongên hilay anhumalanghang hên mag-in nanad kanlan mahonol kan Apo
Namalyari. Daygên nay habayto ta êmên mail-an ya ihip lan pinili na, ha pamanlumatêng
hên Panginoon."

[18] Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anghel, ya wana, "Ay-êmên kon mapaptêgan no
matupad ya hatsi? Mantêg kinan toa haka mantêg toa ya ahawa ko." [19] Hinabi nan anghel,
ya wana, "Hikoy Gabriel ya panay pan-iutoh ni Apo Namalyari. In-utoh na ko êmên
ipamwang kamo ya hata mangangêd ya habi. [20] Noa, gawan a ka naniwala ha hinabi ko,
ay a ka pon makahabi angga ha a pon matupad ya hata impamwang ko kamo ya taganán
matupad."

[21] Hilay kal-atan ya atsi ha danin ilwangan, ya ampanalangin, ya ampangênggan kan
Zacarias, ay nag-êpapah no awta hadyay buyot na ha lalê hên Templo. [22] Hên inumawah
ya, ay a yay na makahabi. Panay singyal tana ya ginamit na. Kabay namwangan la ya
nakahêlêk yan kapapaêpapah bayro ha lalên Templo. Taganán a yay na makahabi hi
Zacarias.

[23] Hên nayari nay na ya pandaygên na ha Templo, ay nuli yay na. [24] A nabuyot ay nangalêk
ya ahawa na, hi Elisabet. Mana ya tana ha bali la hên limay buwan. [25] Amêhên, naghabi ya
hi Elisabet, ya wana,

"Dinambi ko ni Apo Namalyari. Dinyag nay hatsi ta êmên maalíh ya dêng-êy ko ha
kapareho ko."

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Apo Jesus

[26] Amêhên, ha pang-anêm ya buwan hên buktot ni Elisabet, ay in-utoh ni Apo Namalyari
hi Gabriel, ya habaytoy anghel, ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea [27] ha mihay
dalaga ya nag langan Maria, ya kabaan ni Jose, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David.
[28] Hên nilumatêng ya kanlan Maria, ay hinabi nan anghel, ya wana, "Iningalwan ka ni Apo
Namalyari kabay atsi ya kamo." [29] Nakatsigag hi Maria ha hinabi na haka nan an-ihip-
ihipên no hinoy labay nan habiên hên hatsi. [30] Noa, hinabi nan anghel kana, ya wana, "Paan
kan malimo Maria, ta iningalwan ka ni Apo Namalyari. [31] Manggilam ka! Mangalêk ka ta
mamianak ka hên lalaki ya pata-ngalanan mon Jesus. [32] Hiyay itag-ay ni Apo Namalyari
haka hiyay baêgên Anak ni Apo Namalyari. Idin kana ni Apo Namalyari ya panungkulan
ya nanad panungkulan ni Arin David, ya mihay ninuno na. [33] Kabay hiyay manungkulan
kanlan Israelita hên ayn angga. Ya pamanlokop na ay ayn angga."

[34] Kabay hinabi ni Maria ha anghel, ya wana, "Ay-êmên malyari ya hatsi, ha dalaga ko
pon?" [35] Amêhên, wanan anghel ya êmên di, "Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay lumatêng
kamo ta ya kapangyarihan na ay magdahêl kamo. Kabay ya ianak mo ay ayn hinon

---

* 1:11 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 1:17 propeta.

kasalanan haka baêgên yan Anak ni Apo Namalyari. [36] Hêlkên mo hi Elisabet, ya kamag-
anak mo. Muwang lan kal-atan ya layuh ya. Yan nangalêk ya, haka atsi yay na ha pang-
anêm ya buwan hên buktot na, agyan toa yay na. [37] Hinoman ya labay nan daygên ni Apo
Namalyari, ay madyag na."
[38] Kabay hinabi ni Maria, ya wana, "Humonol ako kan Apo Namalyari. Malyari dayi
kangko ya hinabi mo." Haka nag-alíh yay nay anghel.

Naniraw hi Maria kan Elisabet

[39] A nabuyot, namarah-parah hi Maria ha bali lan Zacarias ha mihay balayan ha kabung-
oyan hên probinsyan Judea. [40] Hên nilumatêng ya ha bali la, ay binaêg na hi Elisabet, bayo
hinumwên yay na. [41] Hên nagilam ni Elisabet ya baêg ni Maria, ay nagkimit ya anak ha
bitoka na haka hinumapat kana ya Espiritu ni Apo Namalyari. [42] In-ikhaw nay habi na, ya
wana, "Iningalwan ka kanlan kaganawan babayi haka ya ianak mo, ay iningalwan etaman
ni Apo Namalyari. [43] Hino ko ta hiniraw ako hên indo hên Panginoon ko? [44] Nahên nagilam
koy baêg mo, ay nagkimit ya anak ha bitoka ko, gawan kahiglaan na. [45] Iningalwan ka
gawan naniwala ka ya matupad ya impahabi kamo ni Apo Namalyari."

Ya dururoh ni Maria

[46] Amêhên, hinabi ni Maria, ya wana,
"Ampuriên ko hi Apo Namalyari.
[47] Mahigla ko gawan hiyay Mámiligtas ko.
[48] Hiyay puriên ko, gawan miha ko man ya mairap ya ipoh na, ay dinambi na ko. Ubat
amêhên angga-angga, ay baêgên la ko hên iningalwan,
[49] gawan ha kapapaêpapah ya dinyag na kangko ni Apo Namalyari ya makapangyarihan
haka banal.
[50] An-ingalwan nay balang ampagpalokop kana, paubat hên unan panaon hên angga-
angga.
[51] Impakit nay kapangyarihan na hên pinitatayak na hilay mapaglalang.
[52] Impaalíh nay manungkulan ha tungkulan la haka impatag-ay na hilay alwan ma-
paglalang.
[53] Pinabhoy na hilay matsin lonoh hên mangangêd, haka impaalíh na hilay mabandi hên
ayn hino.
[54] Hinawpan na kitamo ya Israelita ya nagpalokop kana gawan hiyay maingaloên. Ha
êmbayro ay tinupad nay pangako na
[55] Kan apo Abraham, ya ninuno tamo, boy kantamo haka kanlan kaganawan kaapo-apoan
ni apo Abraham ya hawpan na kitamo hên angga-angga!"
[56] Naglaêh hi Maria kanlan Elisabet hên tatloy buwan bayo nuli yay na.

Ya pamianak kan Juan Bautista

[57] Amêhên, hên nilumatêng ya oras hên panganak ni Elisabet ay in-anak nay mihay
lalaki. [58] Hên namwangan lan kabaryo na haka kamag-anak na, ya impahlêk kana ni Apo
Namalyari ya ingangalo na, ay hinumigla hila etaman.
[59] Hên nilumatêng ya pangwalon allo ay naniraw hila kanlan Zacarias, ta tuliên lay
habaytoy anak. Pata-ngalanan la ya dayin Zacarias nanad hên toa na. [60] Noa, hinabi ni
Elisabet, ya wana, "Alwan Zacarias, ta Juan ya ipata-ngalan kana." [61] Amêhên, hinabi la
kana, "Ayn kanlan kamag-anak mo ya nag langan Juan." [62] Bayo siningyalan la hi Zacarias
no hinoy labay nan ipata-ngalan ha anak na. [63] Namakwa yan mapanulatan ta nanulat ya
hên hatsi, "Ya langan na ay Juan." Naubuh hilan nag-êpapah. [64] Namakonkaynaman ay
nakapaghabi yay nan oman, kabay pinuri na hi Apo Namalyari! [65] Nalimwan ya kabaryo la,
haka hata nalyari ay impamwang ha kaganawan baryo ha kabung-oyan hên probinsyan
Judea. [66] Habaytoy nalyari ay ampapakaihipên hên balang nakagilam ha nalyari, haka
ampikokotang hila no hinoy mag-in kapalaran nan anak, ta malinaw kanla ya atsi kanan
anak ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Ya dururoh ni Zacarias

67 Amêhên, hinumapat kan Zacarias ya Espiritu ni Apo Namalyari. Impapêt na ya êmên di, ya wana,
68 "Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Diyos tamon Israelita. Iningalwan na kitamoy ampagsimba kana ta inakbus na kitamo.
69 In-utoh na kantamo ya makhaw ya Mámiligtas, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David, ya naghuyo êt kana.
70 Habaytoy impamwang na kanlan banal ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên unan panaon. Hinabi la
71 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo, haka kanlan kaganawan anhumêmêk kantamo.
72 Ingalwan nay ninuno tamo ta tuparên nay banal ya kahundoan na kanla,
73 ya impangako na kan apo Abraham, ya ninuno tamo,
74 ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo ta êmên mapaghuyuan tamo ya hên ayn limo,
75 hên main kabanalan, haka hên main pamanhumonol kana angga ha anggaan biyay tamo ha luta."
76 Amêhên, hinabi ni Zacarias kanan anak na, ya wana,
"Hika, anak ko ay baêgên la kan propeta ni Apo Namalyari gawan muna ka ha Panginoon tamo ta êmên mo mail-an ya danan na ha pamanlumatêng na.
77 Ipamwang mo ha pinili na, ya patawarên hila haka iligtas hila ha parusa ya lumatêng kanla gawan kasalanan la.
78 Hatsi ay gawan ingangalo haka pamanlugud ni Apo Namalyari,
79 ya mamahawang hên nanad allo kanlan atsi ha kariglêman, ya maranin matsi, haka hiyay mamitoro kantamo hên dann ya palakon kapatêkbêkan."
80 Amêhên, hinumlay ya hata anak haka nagkaihip. Napaidi ya ha kabalah-balahan, hên angga ha hiyay napabalay kanlan Israelita.

2

Ya pamianak kan Apo Jesus
(Mateo 1:18-25)

1 Amêhên, hên habayton panaon, kaban hi Arin Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea, ya pinakapoon la ha Roma, ay hi Emperador Augusto. Namiutoh ya hi Emperador Augusto hên mangwa hilan sidula, ya balang miha ya angkasakopan na, ta êmên ya makakwan bayad hên buwih la. 2 Habaytsi ya unan utoh tungkol ha mangwan sidula ay nalyari hên hi Cirenio ay gobernador ha probinsyan Siria. 3 Kaganawan ya atsi ha lokop hên bansan Roma, anggan hilay Israelita, ay nammita ha balayan lan ninuno la, ta êmên mangwan sidula.

4 Hi Jose, ya taga-balayan Nazaret, ha probinsyan Galilea, ay mihay kaapo-apoan ni Arin David ya in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea. Kabay nammita hilan Jose hên mangwan sidula ha Betlehem. 5 Lamo na ya hi Maria, ya kabaan na, ya nabuktot gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. 6 Kaban atsi hila bayro ha Betlehem, ay ampipaanak yay na. 7 Noa, gawan ayn dyanan ha bali lan tawo ay nagdahêl hila tana ha paydyanan ayop. Bayron in-anak ya punganay na ya lalaki. Inupungan na yan takop, bayo na ya impakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray.

8 Habayton yabi, bayro êt ha danin Betlehem ay main nagdangho ya pastol ya ampipagbantay ha tupa la. 9 Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ya mihay anghel ni Apo Namalyari, haka hinumawang kanla ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari. Kabay hadyay limo la. 10 Noa, wanan anghel, "Paan kaw malimo ta ampantan kataw hên mangêd ya habi ya mamahigla hên balang miha. 11 In-anak amêhên yabi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Panginoon. Bayri yan in-anak ha Betlehem, ya balayan ni Arin David. 12 Êmên di yo yan mamwangan. Matsikap yoy mihay kapianak ya inupong haka nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray."

13 Namakonkaynaman ay nagpahlêk kanla ha danin anghel ya mal-at ya kalupa na ya ubat ha langit ya ampagpuri kan Apo Namalyari hên êmên di, 14 "Puriên hi Apo

Namalyari ya atsi ha langit. Haka magkamain dayin kapatêkbêkan ya hilay atsi ha luta
ya ampamahigla kana."
15 Hên nakabita hilay nay anghel paorong ha langit, nihahabi hilay pastol. "Mita
kitamina ha Betlehem ta êmên tamo mahêlêk ya hata nalyari ya impamwang ni Apo
Namalyari kantamo." 16 Kabay pinarah-parah lan nammita. Natsikap la hi Maria haka hi
Jose. Habaytoy kapianak ay nakakatuloy ha panganan hên baka ya nag aray. 17 Hên nahêlêk
lay kapianak, ay impamwang lay nay hinabi nan anghel ya tungkol kana. 18 Naubuh hên
nikaêpapah ya nakagilam hên habaytoy habi lan pastol. 19 Nitanêm ha ihip ni Maria ya
hata habi la haka na pinag-ihip-ihipan. 20 Kaban ampag-orong hilay pastol, ay ampuriên
la hi Apo Namalyari bayro ha nagilam la haka nahêlêk la gawan napaptêgan lay hinabi
nan anghel.

Pinata-ngalanan hi Apo Jesus

21 Hên waloy nay allo nan hata anak, hiya ay tinuli haka pinata-ngalanan Jesus, ya langan
ya indin nan anghel hên a ya pon in-alêk.

Hi Apo Jesus ay gintan ha Templo

22 Amêhên, nilumatêng ya ikaapatapoy allo ni Maria hên ubat nanganak. Habaytsi
ya allo hên pamaglinis* kanla, ay hinumwên hila ha Templo ha Jerusalem hên paman-
humonol ha Kautuhan ni apo Moises. Gintan la ya etaman hi Jesus ta iarap kan Apo
Namalyari.† 23 Dinyag lay habayto hên pamanhumonol ha nakahulat ha Kautuhan ni
Apo Namalyari ya balang punganay ya lalaki ay idin kana, ta êmên hila maghuyo kana.
24 Amêhên, namiátang hila gawan Kautuhan ni Apo Namalyari ya wanan hulat, "Loway
kokolok o loway oymok hên pati-pati."
25 Amêhên, main mihay lalaki ha balayan Jerusalem ya nag langan Simeon. Hi Simeon ay
mangêd ha arapan ni Apo Namalyari haka hinonol nay Kautuhan na. Pan-êngganan nay
pamiligtas kanlan Israelita haka atsi kana ya Espiritu ni Apo Namalyari. 26 Impamwang
kana hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya a ya matsi, angga ha a na mahêlêk ya Mesias, ya
Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 27 Amêhên,
impalako ya ha Templo hên Espiritu ni Apo Namalyari. Kaban atsi ya bayro, inhowên lan
Maria ya bingot ya hi Jesus ta honolên lay Kautuhan. 28 Kingwa ni Simeon ya bingot hên
inampon bayo pinuri na hi Apo Namalyari hên êmên di, 29 "Apo Namalyari, tinupad moy
pangako mo. Malyari kinan matsi hên napatêkbêk, 30 gawan nahêlêk kinay Mámiligtas ya
impangako mo, 31 ya inlêan mo para ha kaganawan bansa. 32 Kaalimbawaan nay hawang
ya mamahawang hên dann lan alwan Israelita hên palako kamo. Gawan hata anak, ay
dayêwên hilay Israelita."
33 Nag-êpapah hi Maria haka hi Jose ha hinabi ni Simeon ya tungkol ha bingot.
34 Inhalangin na hila ni Simeon bayo na hinabi kan Maria ya indo ni Jesus, ya wana, "Hata
anak ay mag-in ikaparusa o ikaligtas hên mal-at ya Israelita. Hiyay palatandaan ya ubat
kan Apo Namalyari ya halanghangên lan kal-atan. 35 Kabay mipamwang ya laman ihip hên
kal-atan. Haka kamo, Maria, lumatêng ya kamo ya hadyay kalungkutan, ya nanad nilatog
hên êtak ya nakêm mo."
36 Amêhên, atsi ya êt ha pagsimbaan ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana‡ ni
Apo Namalyari ya nag langan Ana, ya anak ni Fanuel, ya kaapo-apoan ni Aser. Hi Ana
ay toay na. Pitoy taon hilan nilamo hên ahawa na 37 bayo ya nabawo. Amêhên walumpo
boy apat ya taon nay na. Panay yan atsi ha Templo hên ampagsimba kan Apo Namalyari
hên allo-yabi. Ha panalangin na ay a na angkadambi ya pangan na. 38 Sakton habayto,
ay napakarani ya kanla hên ampahalamatan na hi Apo Namalyari. Impamwang na êt ya
tungkol kanan hata bingot kanlan balang ampangênggan hên pamibuhan kanlan Israelita.

Ya pag-orong la ha balayan Nazaret

---

* 2:22 Ha Kautuhan lan Israelita ay nakahulat ya narêmêk ya balang indo hên 40 ya allo hên ubat nanganak. Ha ikaapatapoy allo ay mamiátang ya ha pagsimbaan la bayo malinis yay na êt. † 2:22 Exodo 13:2. ‡ 2:36 propeta.

[39] Amêhên, hên nahonol lay nay balang utoh hên tungkol ha mitaindo ha pamanhu-
monol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, ay nag-orong hilan Maria ha balayan Nazaret, ya
balayan la, ha probinsyan Galilea. [40] Amêhên, hi Jesus ay hinumlay, nagkaihip, haka nag-in
matalino gawan atsi kana ya ingalo ni Apo Namalyari.

Hi Jesus ay ampikno hên kalamo lan ampamitoro ha Templo

[41] Balang taon main pista hilay Israelita ha Jerusalem, ta êmên la maihipan ya pamiligtas
ni Apo Namalyari kanlan ninuno la ha bansan Egipto. Nakaugalian lan Maria haka hi Jose
hên makipista. [42] Hên nag labinloway taon hi Jesus, ay nakipista hilay na êt, haka gintan la
hi Jesus. [43] Hên nayari ya pista, ha pamag-orong la ay napaibalag ya ha Jerusalem hi Jesus ya
anak la. Noa, a la muwang hên toa na. [44] Êndat la no kalamo la ya ha kal-atan ya namapayabi
hên ampita hên ampag-orong ha bali la. Habaytoy yabi, ay tinapol la ya ha kamag-anak la
haka kabalay la. [45] Amêhên, hên a la ya matapol ay nag-orong hilay na êt ha Jerusalem ta
tapolên la ya bayro. [46] Hên ikatloy nan allo hên panapol la kana, ay natapol la ya ha Templo
hên kalamo lan mánoro. Ampanggilam ya kanla, haka ya ampangotang kanla. [47] Hilay
nakagilam habi na ay nipag-êpapah ha kagalingan ihip na haka ha kagalingan pamakibat
na ha kotang la. [48] Nag-êpapah hilan Maria haka hi Jose hên nahêlêk la ya. "Anak ko," wani
Maria kana, "awta dinyag moy hatsi kannaên? Pinayagah mo kay hên nanapol kamo."
[49] Amêhên, wani Jesus kanla, ya wana, "Pata antapolên yo ko, Indo? Awta a yo muwang ya
kailangan hên atsi ko di ha balin Tatang ko?" [50] Noa, a la naintindihan ya hinabi na kanla.
[51] Amêhên, nakihonol yay na kanla hên nuli ha balayan Nazaret ta dinyag na ya
kaganawan labay lan toa na. In-ubuh nan intanêm ni Maria ya nalyari ha ihip na. [52] Hi
Jesus ay nagkaihip haka hinumlay. Hinumigla kana hi Apo Namalyari haka hilay tawo.

3

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

[1] Hên nakalabah ya ungnoy taon, ay ikalabinlimay taon hên pamamaala nan pinakapoon
ha bansan Roma, ya hi Emperador Tiberio. Ya gobernador ha Judea, ay hi Poncio Pilato.
Ya gobernador ha Galilea, ay hi Herodes Antipas, haka ya kapotoh pohêl na, ya hi Felipe ay
gobernador ha Iturea haka Traconite. Hi Lisanias etaman ay gobernador ha Abilinia. [2] Ya
pinakapoon pari lan Israelita, ay hi Anas haka hi Caifas. Hên habayton panaon, ay ampaidi
ya ha logal ya kabalah-balahan hi Juan, ya anak ni Zacarias, haka bayron nilumatêng kana
ya utoh ni Apo Namalyari, [3] kabay nammita yay na hên nanoro ha mitatalipay hên Ilog
Jordan. Impamwang na kanlan dinumani kana, ya dapat lan paghêhêan ya pamanyag lan
kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarên hila bayto ni Apo Namalyari. [4] Ha
dinyag ni Juan, ay natupad ya hinabi ni Propeta Isaias ya mihay mámipamwang hên an-
ipaihip kana ni Apo Namalyari hên hato. Ya habaytoy hinabi na ay nakahulat, ya êmên
di,

"Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
tsipon,
'Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan.
Itoynung yoy danan na.
[5] Taphonan yoy kaganawan nalêhêk, haka patagên yoy kaganawan tawgtug haka bung-oy.
Itoynung yoy nabalingkêwêd ya dann, haka yo patagên ya nikakikilhung ya dann.
[6] Ya balang miha ay makahêlêk hên pamiligtas ya daygên ni Apo Namalyari.' "*

[7] Mal-at ya dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Wana kanla, "Nanad kaw
utan ya makamatsi. Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah ha parusa ya lumatêng?
[8] Daygên yo ya pamaptêg hên naghêhê kaw ha pamanyag yon kasalanan. Paan kaw
mangihip hên mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay

* 3:6 Isaias 40:3-5.

ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-apoan ni apo
Abraham. [9] Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hên mihay
ampamotoh hên kayo. Balang kayo ya a ampanagêy hên mangangêd, ay potohên ta iulam
ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagêy hên mangangêd."
[10] Amêhên, hinabi lan kal-atan, ya wanla, "No êmbayro, ay hino ya dapat naên daygên?"
[11] Hinabi ni Juan, ya wana, "No main kaw loway takop, ay idin yoy miha kanan ayn.
Êmbayro êt ya daygên yo ha kaganawan maêkan." [12] Agyan hilay máningil buwih ay
dinumani kan Juan ta êmên hila pabawtismo. Naghabi hila kan Juan, ya wanla, "Hino ya
dapat naên daygên?" [13] Amêhên, hinabi na kanla, ya wana, "Paan kaw mangwa hên sobra
ha an-ipahingil kamoyu hên gobyerno." [14] Main hundaloh bayro, ya nangotang, "Ay-êmên
kay, hinoy dapat naên daygên?" Hinabi ni Juan kanla, "Paan kaw mangwa hên alwan
kamoyu ha pamilit o ha pamara hên alwan pêtêg. Dapat mahigla kaw ha suweldo yo."
[15] An-êngganan lan tawo ya marani yay nan lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impan-
gakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ya impangako. Kabay an-ihip-
ihipên la no hi Juan ya habaytoy impangako, o no alwa. [16] Kabay hinabi ni Juan kanla,
"Ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay makapangyarihan kangko. Agyan mangokal hên
hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan, ta matag-ay ya tungkulan na. Hikoy
ampamawtismo kamoyu ha lanêm. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo
Namalyari haka ha apoy. [17] Hiyay mamipapawa hên mapanyag kangêran kanlan mapanyag
karawakan hên nanad ha mihay ampamalohboh. Ta ya trigo ya binalohbohan ay ihimpan,
noa, ya apa haka tatap ay ulamên ha apoy ya a angkaparê."
[18] Mal-at pon ya in-aral ni Juan kanlan kal-atan, ha pamipamwang na kanla ya
Mangangêd ya Habi. [19] Noa, hi Herodes Antipas, ya gobernador ha probinsyan Galilea, ay
hinabyanan ni Juan hên mahakit, gawan bat nan pinag-ahawa hi Herodias, ta hi Herodias,
ay ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, haka gawan mal-at êt ya nangarawak ya
pandaygên ni Herodes Antipas. [20] Napahanan êt ya nangarawak ya dyag na hên impahukul
na hi Juan.

Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)

[21] Hên a ya pon impahukul hi Juan, hên naubuh na hilan binawtismoan ya labay hên
pabawtismo, ay nagpabawtismo hi Apo Jesus etaman. Kaban ampanalangin hi Apo Jesus,
hên ubat nagpabawtismo, ay nagloat ya langit, [22] bayo inumaypa kana ya Espiritu ni Apo
Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. Main habi ya ubat ha langit, ya wana, "Hika ya
panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko."

Ya ninuno ni Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

[23] Mag tatlumpo ya taon hi Apo Jesus hên nag-umpisa yan nanoro. Ya muwang lan tawo
ay hiya ay anak ni Jose. Hi Jose ay anak ni Eli. [24] Hi Eli ay anak ni Matat, hi Matat ay anak
ni Levi, hi Levi ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Janai, hi Janai ay anak ni Jose,
[25] Hi Jose ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Amos, hi Amos ay anak ni Nahum,
hi Nahum ay anak ni Esli, hi Esli ay anak ni Nagai, [26] Hi Nagai ay anak ni Maat, hi Maat
ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Semei, hi Semei ay anak ni Josec, hi Josec ay
anak ni Joda, [27] Hi Joda ay anak ni Joanan, hi Joanan ay anak ni Resa, hi Resa ay anak ni
Zorobabel, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel, hi Salatiel ay anak ni Neri, [28] Hi Neri ay anak ni
Melqui, hi Melqui ay anak ni Adi, hi Adi ay anak ni Cosam, hi Cosam ay anak ni Elmadam,
hi Elmadam ay anak ni Er, [29] Hi Er ay anak ni Josue, hi Josue ay anak ni Eliezer, hi Eliezer
ay anak ni Jorim, hi Jorim ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni Levi, [30] Hi Levi ay anak ni
Simeon, hi Simeon ay anak ni Juda, hi Juda ay anak ni Jose, hi Jose ay anak ni Jonan, hi
Jonan ay anak ni Eliaquim, [31] Hi Eliaquim ay anak ni Melea, hi Melea ay anak ni Mennan,
hi Mennan ay anak ni Matata, hi Matata ay anak ni Natan, hi Natan ay anak ni David, [32] Hi
David ay anak ni Jesse, hi Jesse ay anak ni Obed, hi Obed ay anak ni Booz, hi Booz ay anak

ni Salmon, hi Salmon ay anak ni Naason, [33] Hi Naason ay anak ni Aminadab, hi Aminadab
ay anak ni Admin, hi Admin ay anak ni Arni, hi Arni ay anak ni Esrom, hi Esrom ay anak
ni Farez, hi Farez ay anak ni Juda, [34] Hi Juda ay anak ni Jacob, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi
Isaac ay anak ni Abraham, hi Abraham ay anak ni Terah, hi Terah ay anak ni Nahor, [35] Hi
Nahor ay anak ni Serug, hi Serug ay anak ni Reu, hi Reu ay anak ni Peleg, hi Peleg ay anak
ni Eber, hi Eber ay anak ni Sala, [36] Hi Sala ay anak ni Cainan, hi Cainan ay anak ni Arfaxad,
hi Arfaxad ay anak ni Shem, hi Shem ay anak ni Noe, hi Noe ay anak ni Lamec, [37] Hi Lamec
ay anak ni Matusalem, hi Matusalem ay anak ni Enoc, hi Enoc ay anak ni Jared, hi Jared ay
anak ni Mahalaleel, hi Mahalaleel ay anak ni Kenen, [38] Hi Kenen ay anak ni Enos, hi Enos
ay anak ni Set, hi Set ay anak ni Adan, hi Adan ay anak ni Apo Namalyari.

4

A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

[1] Hên ubat yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay pinaihipan hên
Espiritu ni Apo Namalyari, ya hinumapat kana, hên maglaêh ya pon ha logal ya kabalah-
balahan. [2] Atsi ya bayro hên apatapo ya allo, hên antuksoên ni Satanas. Habaytoy apatapo
ya allo, ay a ya nangan. Kabay hên nalabah ya habayto, ay angkablay yay nan lonoh.
[3] Hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, ya wana, "No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay
daygên mon puto ya hata bato." [4] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Ha habi ni
Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, 'Ya tawo ay ahê angkabiyay ha kaên bêngat.' "
[5] Pangayarin habayto, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha bapan tag-ay ya logal,
ta saguli nan impahlêk ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta. [6] Biha hinabi na
kan Apo Jesus, ya wana, "Idin ko kamo ya tungkulan haka pibandian hên habaytoy bansa.
Naidin kangko ya habayto kabay maidin ko ha hinon labay kon dyanan. [7] No simbaên mo
ko, ay iubuh kinan idin kamo ya habayto." [8] Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hatsi ya
nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: 'Simbaên moy Panginoon mo, hi Apo Namalyari, ta
hiyan bêngat ya huyuên mo.' "
[9] Pangayari, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem ha têngêl hên
Templo, haka na hinabi ni Satanas, ya wana, "No pêtêg hên hika ya Anak ni Apo Namalyari
ay magnabo kan paubat di, [10] ta êmên di ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, 'Iutoh
ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag kamo,' [11] haka 'Halorên la ka êmên a
mahakitan ya bitsih mo ha bato.' " [12] Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Nakahulat êt
ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, 'Paan mon subukên ya Panginoon mo, hi
Apo Namalyari.' " [13] Amêhên, hên nayari nay na ni Satanas ya balang pamanukso na, ay
nag-alíh yay na pon.

Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

[14] Hi Apo Jesus ay nag-orong ha probinsyan Galilea ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo
Namalyari. Ya tungkol kana ay nibahwag ha mamalibot hên habaytoy logal. [15] Nanoro ya
ha balang sinagoga haka hiyay dinayêw hên balang miha.

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na
(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

[16] Amêhên, nag-orong ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na.
Hinumwên ya ha sinagoga la hên nanad panay nan pandaygên no allon pamagsimba.
Bayo, nirêng yan namahan habi ni Apo Namalyari. [17] Ya naka-tsili-tsil ya papel ya
pinanulatan hên hinabi ni Propeta Isaias ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana
ni Apo Namalyari, ay inggawang kana. Binuhal nay naka-tsili-tsil bayo na binaha ya
nakahulat, ya wana,
[18] "Atsi kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan hikoy pinili na hên mamitoro hên
Mangangêd ya Habi na kanlan mangairap.

In-utoh na ko ta êmên ko ipamwang kanlan nakahukul ya ibuhan hila, haka kanlan buwag
ya makahêlêk hila, haka kanlan ampairapan ya, a hilay nan pairapan,
[19] haka êmên ipamwang ya nilumatêng ya pamiligtas ni Apo Namalyari.”*
[20] Amêhên, hên nai-tsili-tsil nay na êt ya hatoy hulat, ay in-orong na kanan ampanawop
bayro ha sinagoga bayo ya nikno hên nanoro kanla. Namakahêlêk kana ya kaganawan ya
atsi bayro ha sinagoga. [21] Bayo hinabi na kanla, ya wana, “Amêhên kaban ampanggilam kaw
kangko ay natupad ya hatoy binaha ko ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.”
[22] Dinayêw ya hên balang miha ta nag-êpapah hila ha mangangêd ya habi na. Noa,
ampihahabi hila ya wanla, “Daptay anak ni Jose ya kabalayan tamo ya habaytsi!”
[23] Kabay wani Apo Jesus kanla, “Siguradon ungkatên yo kangko ya habaytsi ya kahabian,
‘Doktor, tambalan moy sarili mo. Ya nabalitaan naên ya kapapaêpapah ya dinyag mo ha
balayan Capernaum, ay daygên mo di etaman ha sarili mon logal.’ ” [24] Bayo wanay na êt ni
Apo Jesus, “Pakagilamên yo, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a ampansinên ha sarili
nan balayan. [25] Hên panaon ni Propeta Elias, ay ayn maêkan gawan ayn uran hên tatloy
taon haka anêm ya buwan. Hên hato, ay mal-at ya babayi ya bawo di ha bansan Israel,
[26] noa, hi Propeta Elias ay a ya in-utoh ni Apo Namalyari hên manawop kanla. Hiyay in-
utoh kanan mihay babayin bawo ha Sarepta ya sakop hên Sidon. [27] Hên panaon ni Propeta
Eliseo, ay kal-atan ya nag hakit hên ketong di ha bansan Israel, noa ya inalihan nan bêngat
hakit, ay hi Naaman ya taga bansan Siria.”
[28] Hên nagilam lay hinabi ni Apo Jesus, ay naubuh hilan nagtulaw ya atsi bayro ha
sinagoga. [29] Namakonkaynaman ay nirêng hila, ta impaplag la ya ha balayan, haka
impalako la ya ha palaypay hên bêngaw ha bung-oy ya pinaypairêngan balayan la, ta
itoron la ya dayi. [30] Noa, nammita ya hên nagdann ha pibonakan la.

Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Marcos 1:21-28)

[31] Ubat bayro, ay nilumohan ya hi Apo Jesus ha balayan Capernaum ha probinsyan
Galilea. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya ha sinagoga la. [32] Naubuh hilan nag-êpapah ha
panoro na gawan ya panoro na ay nanad panoro hên main tungkulan. [33] Main lalaki bayro
ha sinagoga ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nan-angaw ya hatoy hinumapat
kanan lalaki, ya wana, [34] “Jesus ya taga-Nazaret, hinoy pakiêmênan mo kannaên? Labay mo
kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya in-
utoh ni Apo Namalyari.” [35] Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi nan hinumapat kanan hatoy
lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana, “Paan kan maglabak! Mag-alíh
ka ha hinapatan mo!” Intumba ya lalaki hên hinumapat kana ha pibonakan la. Bayo nag-
alíh ya, hên a na ya pinakahakitan ya lalaki. [36] Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila,
ya wanla, “Hino kaya ya magkahabian hên hatsi? Nag tungkulan haka kapangyarihan ya
pami-utoh nan paypaplag hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, bayo ampag-alíh hila.”
[37] Habaytoy dinyag ni Apo Jesus ay nibahwag ha boon logal hên habayto.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên kal-atan ha bali lan Simon
(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)

[38] Amêhên, nag-alíh yay na hi Apo Jesus bayro ha sinagoga ta nagpakha ya ha bali lan
Simon. Hên habayto ay main matag-ay ya omot ya ampo nay babayi ni Simon. Kabay
pinikihabi la kan Apo Jesus ya hawpan na ya. [39] Dinanian ni Apo Jesus ya bakêt. Impaalíh
nay omot na kabay tambêng yan nirêng ta namakan ya kanlan Apo Jesus.
[40] Amêhên, hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit. Hino-hino
kay na hên ya hakit la. Impalunto nay gamêt na kanlan balang miha kanla ta namaalíh yan
hakit la. [41] Haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kal-atan ay ampag-alíh
kanla. Ampan-angaw hilay habaytoy nangarawak ya espiritu, ya wanla, “Hika ya Anak
ni Apo Namalyari.” Noa, binawal hila ni Apo Jesus hên maghabi gawan muwang la, ya

* 4:19 Isaias 61:1-2.

hiyay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas ya impangako na.

Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita
(Marcos 1:35-39)

42 Hên maranon, ay nammita ya hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo ta êmên
ya manalangin. Kabay tinapol la yan kal-atan. Hên natapol la ya, ay pinikihabian la ya hên
a ya pon dayi mita. 43 Noa, hinabi kanla ni Apo Jesus, ya wana, "Ya Mangêd ya Habi tungkol
ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay kailangan kon itoro ha kaatag ya logal. Kabay in-
utoh na ko di ha luta." 44 Bayo inhundo nay panoro na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita.

5

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha unan nag-in tagahonol na
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

1 Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus hên ampanoro ha laylay hên Dagat-dagatan hên
Genesaret, ay pinilolopungan la ya hên kal-atan ya labay manggilam hên habi ni Apo
Namalyari. 2 Amêhên, nakahêlêk yan loway bangka ya narani ha laylay, ya ayn tawo
gawan hilay magdadakêp kênan lanêm, ay atsi ha lanêm hên ampanguyah hên lambat la.
3 Hinumakay ya hi Apo Jesus ha bangka ni Simon, haka ya nakihabi kan Simon ya ipabita
ya bangka hên pêrad ha laylay. Bayro yan nikno hên nanoro kanlan kal-atan.
4 Hên nayari yay nan nanoro ay hinabi na kan Simon, ya wana, "Ipalako yo ya hata
bangka ha malalê bayo yo iaypa ya lambat ta êmên kaw makakwa." 5 Kabay wani Simon
kana, "Mánoro, mamapayabi kay hên nagpagal hên an-iaypa ya lambat, noa, ayn kay hên
nakwa. Êmbayro man, gawan ha hinabi mo, ay iaypa koy lambat." 6 Hên nadyag la ya
habayto, ay pêrad tanan nagihi ya habaytoy lambat gawan kal-atan ya nakwa la. 7 Kabay
siningyalan lay kalamo la ha mihay bangka, ta pahawop hila kanla. Dinumani hila bayo
la pinno ya loway bangka angga ha mamêrad hila tanan nilêmêh. 8 Hên nakit ni Simon
Pedro ya habayto ya nalyari, ay nandoko yan nakadêngdêng ha arapan ni Apo Jesus ta
wana, "Panginoon, pakarayo ka kangko ta makasalanan ako." 9 Hinabi nay habayto gawan
nag-êpapah ya haka hilay kalamo na gawan mal-at ya nakwa la. 10 Nag-êpapah etaman
ya maának ni Zebedeo ya hi Santiago haka hi Juan, ya kala-kalamo ni Simon. Amêhên,
hinabi ni Apo Jesus kan Simon, ya wana, "Paan kan malimo. Paubat amêhên, ay daygên
katan mámipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala." 11 Hên ginuloy lay nay
bangka la ha laylay lanêm, ay in-ubuh lan imbalag ya habayto, ta nakihonol hila kan Apo
Jesus.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mihay lalaki
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Minghan hên atsi ya hi Apo Jesus ha mihay balayan, ay dinumani kana ya mihay lalaki
ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanan nakiingalo, "Panginoon, no
kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya lawini ko." 13 Impalunto ni Apo
Jesus ya gamêt na ha nag hakit hên ketong, bayo wana, "Labay kon paalihên ya hakit mo.
Luminis ka!" Tambêng naalíh ya hakit na. 14 Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hên main
pamamawal, ya wana, "Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta
ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo
ha utoh ni apo Moises,* êmên paptêgan kanlan kaatag ya malinis kay na." 15 Noa, lalon
nibahwag ya tungkol kan Apo Jesus, kabay kal-atan ay nangamat kana hên manggilam
panoro na. Haka impaalíh la êt ya hakit la kana. 16 Noa, hi Apo Jesus ay panay hên nagdayo
ha kal-atan hên nanalangin.

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

---

* 5:14 Levitico 14:2-33.

17 Amêhên, mihay allo, hên ampanoro ya hi Apo Jesus, ay main bayron Pariseo haka
mánoron Kautuhan ni apo Moises. Main kanla ya taga-balayan Jerusalem, haka main
ubat ha balayan hên probinsyan Galilea haka probinsyan Judea. Atsi kan Apo Jesus ya
kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên hakit. 18 Main nilumatêng ya ungnoy
lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo
Jesus. 19 Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila ha bubungan
ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan
kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. 20 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi
na kanan lumpo, "Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo."
21 Amêhên, ampangihip hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises hên êmên
di, "Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên ampamatawad hên
kasalanan? Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na
ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan."
22 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay wana kanla, "Pata ampangihip kaw hên
êmbayro? 23 Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko,
'Napatawad kay na ha kasalanan mo,' o no wangko, 'Hali, mirêng ka ta mita kay na.' 24 Noa,
êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha
luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, 'Mirêng ka. Hapwatên moy
langkayan mo ta muli kay na.' " 25 Tambêng yan nirêng ha arapan la ya habaytoy lumpo.
Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya hên ampuriên na hi Apo Namalyari.
26 Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari hên main lamoy
êpapah, ya wanla, "Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên kapapaêpapah."

Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

27 Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus, haka nakahêlêk yan mihay
máningil buwih ya nag langan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus
kana, ya wana, "Kihonol ka kangko." 28 Nirêng ya etaman hi Levi, haka in-ubuh nan
imbalag ya obra na, ta nakihonol ya kan Apo Jesus.
29 Amêhên, pinayhanda ni Levi hilan Apo Jesus hên kal-atan maêkan. Kal-atan máningil
buwih ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt, ay kalamo la hên nangan. 30 Noa, hilay
Pariseo haka hilay kalamo lay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay nagmulongan kanlan
tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, "Pata ampakiaêm kaw hên kalamo lan máningil buwih
haka kaatag êt ya makasalanan?" 31 Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo
Jesus, ya wana, "Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit.
32 Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan
hila, hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin
ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan."

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin
(Mateo 9:14-15; Marcos 2:18-20)

33 Main ungno bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Hilay tagahonol ni Juan haka
hilay tagahonol lan Pariseo ay panay hên ampagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya
panalangin la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?" 34 Kabay in-alimbawa
ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, "Êndat yon mabawal yon mangan
ya bisita ha kasálan no kalamo lay lalaki ya an-ikasal? A yo hila mabawal. 35 Lumatêng ya
allo, ya idayo lay lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan."

Ya toro ni Apo Jesus ay a mailamo ha toro lan ninuno lan Israelita
(Mateo 9:16-17; Marcos 2:21-22)

36 Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana,
"Ayn mangguntsing hên bayoy baro ta itagpi ha gihi hên manan takop. No alimbawa
ta daygên nay habayto, ay mahira ya bayoy baro, haka habaytoy bayoy intagpi, ay a

mipareho ha manan takop. [37] Ayn mamitugtug hên bayon alak, ha ubatan hên manan alak,
gawan lumtoh ya pamyanan, haka mibullog ya alak.† [38] Ya bayoy alak, ay dapat itugtug ha
bayoy pamyanan. [39] Ayn labay minêm hên bayoy alak no nakainêm yay na hên mana ta
habiên na, ya naayang ya mana."

6

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

[1] Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha
dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo ta nilêêm la ha
pammita la. [2] Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, "Pata nantê kaw
ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?" [3] Wana etaman ni Apo
Jesus, "Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na
ay angkablay hên lonoh. [4] Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto
ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan
ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo
na." [5] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, "Hiko ya Taga-
Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha
allon pamagsimba."

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

[6] Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên ya ha sinagoga ta manoro,
ay nag lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. [7] Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan
ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no mamaalíh yan hakit ha allon
pamagsimba, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba.
[8] Agyan muwang na ya laman ihip la, ay wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt,
"Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan." Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. [9] Bayo kinotang
ni Apo Jesus, hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, "Hinoy
nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba?
Manyag hên kangêran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?" Noa, ayn miha man
ya naghabi. [10] Hinlêk na hilangan ni Apo Jesus. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt,
"Ipaktang moy gamêt mo." Hên impaktang na, ay naalíh ya hakit ha gamêt na. [11] Noa,
hadyay huluk lan Pariseo, kabay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

Namili hi Apo Jesus hên labinloway apostol na ya in-utoh na hên manoro
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

[12] Hên habayto, ay nilumakat ya hi Apo Jesus ha mihay tawgtug, ta êmên ya manalangin.
Namawatah yan nanalangin kan Apo Namalyari. [13] Hên alloy na, ay binaêg na hilay
tagahonol na hên dumani kana, ta mamili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan
apostol. [14] Hila ay hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres ya kapotoh
pohêl ni Pedro. Pinili na êt hi Santiago, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, [15] hi Mateo, hi
Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo. Pinili na êt hi Simon ya Makabayan. [16] Pinili na
êt hi Judas ya anak ni Santiago haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Nanoro ya hi Apo Jesus haka ya namaalíh hên hakit
(Mateo 4:23-25)

[17] Amêhên, nilumohan hilan Apo Jesus ha napatal ya logal. Kalamo la bayro ya kal-
atan kanlan antoroan na haka kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem,
haka ha dani hên Tiro haka Sidon. [18] Habaytoy kal-atan ay labay manggilam toro na,
haka magpaalíh hên hakit la. Impaalíh na etaman hilay narawak ya a angkahêlêk, ya

† 5:37 Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

ampamairap kanlan kaatag. [19] Gap-an la ya dayi hên kal-atan hi Apo Jesus, gawan atsi
kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hên mamaalíh hên kaganawan hakit la.

Hilay mapatêkbêk ya ihip
(Mateo 5:1-12)

[20] Hinlêk ni Apo Jesus ya tagahonol na, bayo hinabi na, ya wana, "Iningalwan kaw ya
mangairap, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. [21] Iningalwan kaw
ya angkablay amêhên, ta mabhoy kaw. Iningalwan kaw ya ampanangih amêhên, gawan
mangkaili kaw. [22] Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo, ay kahêmêkan la kaw, ipaplag la kaw, musmusên la kaw, haka hiraên la
kaw. [23] No malyari ya habayto, ay dapat humigla kaw, haka kaw mag-ukdo gawan kahiglaan
yo, ta mahlay ya primyo ya matanggap yo ha langit. Ta êmbayro êt ya pamairap lan ninuno
la kanlan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

[24] "Noa, kaingalo kaw ya mabandi ta nilumatêng kamoyu ya katsighaw yo! Ayn kaw
na hên maêngganan! [25] Kaingalo kaw ya nabhoy amêhên ta hikaw ay mablay hên lonoh.
Kaingalo kaw ya ampangkaili amêhên ta hikaw ay manyêngên. [26] Kaingalo kaw no
andayêwên kaw hên kaganawan ta êmbayro êt ya dinyag lan ninuno la kanlan nagbabaran
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato."

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi
(Mateo 5:38-48; 7:12a)

[27] Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, "Panhabiên ko kamoyun atsi di
hên ampanggilam, ya dapat yon lugurên ya kapatsi yo. Daygên yoy kangêran kanlan
anhumêmêk kamoyu. [28] Ihalangin yo hilay ampanuboy kamoyu, haka hilay ampamairap
kamoyu. [29] No main manampaling kapakan pingi yo ay ipatampaling yo êt kanla ya kapaka.
No main mangwan sambra yo, ay idin yo kanla etaman ya kamiseta yo. [30] Mam-i kaw kanlan
kaganawan ampakikwa kamoyu, haka no main mangwan pibandian yo, ay paulayan yo
hila. [31] Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay êmbayro êt ya daygên
yo kanla.

[32] "No anlugurên yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo
Namalyari. Ta hila man ya makasalanan ay ampanlugud kanlan ampanlugud kanla.
[33] No ampanyag kaw hên kangêran kanlan bêngat hên ampanyag kangêran kamoyu, ay
a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanan ay ampanyag kangêran
kanlan ampanyag kangêran kanla. [34] No mamaram kaw bêngat kanlan ampakapiorong hên
indam la kamoyu, ay a na kaw dayêwên ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanan ay
ampamaram kanlan kapareho la, ya ampakapiorong hên indam kanla. [35] Noa, dapat yon
lugurên ya kapatsi yo. Manyag kaw hên kangêran. Mamaram kaw kanlan a makabayad
hên indam la kamoyu. No daygên yoy habayto ay dyanan na kaw ni Apo Namalyari, ya
pinakamakapangyarihan, hên mahlay ya primyo, haka hikaw ay mamwangan maának na
gawan hiya man ay an-ingalwan na hilay narawak ya ayn utang nakêm. [36] Dapat kaw mag-
in maingaloên hên nanad kan Apo Namalyari ya Tatang tamo ya maingaloên."

Paan mihahatol
(Mateo 7:1-5)

[37] "Paan kaw mihahatol ta êmên a kaw hatolan ni Apo Namalyari. Paan yon parusaan
ya kaatag, ta êmên a na kaw parusaan ni Apo Namalyari. Mamatawad kaw ta patawarên
kaw êt ni Apo Namalyari. [38] Mam-i kaw ha kaatag ta dyanan na kaw ni Apo Namalyari hên
mangêd ya takal ya imbinhêk, intêtê, haka nakatalibohboh. Ta no ay-êmên ya pamaytakal
yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya takal ya idin kamoyu ni Apo Namalyari."

[39] Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay intoro nay na êt ya habaytsi ya kahabian
kanla, ya wana, "Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag ta pareho hilan
minabo ha malalê ya lubot. [40] Ayn mag-aral ya magaling ha ampanoro kana. Noa, hilay
natoroan hên mangêd ay mag-in nanad ha ampanoro kanla.

41 "Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanan ya nanad poling ha mata hên kaatag, noa,
a yo ampansinên ya nabyat ya kasalanan yo ya nanad batang ya atsi ha sarili yon mata.
42 Ay-êmên yon mahabi ha kapareho yo, 'Patêl, paulayan mo kon alihên ya poling ha mata
mo,' no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya nanad batang ya atsi ha mata yo. Ampagbabara
kaw! Unaên yon alihên ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlêk kaw hên
mangêd, ta êmên yo maalíh ya nanad poling ha mata hên kaatag."

In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptêgan ha kayo ya ampanagêy hên nangarawak
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

43 "Hilay mangêd ya kayo, ay a ampanagêy hên nangarawak. Ayn êt kayo ya narawak ya
ampanagêy hên mangangêd. 44 Ta hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. A ya managêy
hên igos ya korêrêng-êy. A etaman managêy hên ubas ya tanyuong. 45 Hilay mangêd, ay
mapanyag hên kangêran, gawan mangêd ya nakêm la. Hilay narawak, ay mapanyag hên
karawakan, gawan narawak ya nakêm la. Ta ya laman nakêm ay an-umawah ha bêbêy."

Ya loway lalaki ya namairêng bali
(Mateo 7:24-27)

46 "Pambaêgên yo ko hên 'Panginoon, Panginoon,' noa, a yo andaygên ya panhabiên ko.
47 Ipahlêk ko kamoyu no nanad hino hilay andumani kangko hên manggilam habi ko, haka
anhumonol ha nalêngê la. 48 Hila ay nanad ha mihay lalaki ya nanyag bali. Nangali yan
malalê angga ha nidaoh ha dapah, ta bayro nan impairêng ya bali na. Hên nanlanab, ay
nadanan yan maawêh ya lanêm, noa, a ya nayêgê ya bali na gawan mangêd ya pangadyag
na. 49 Noa, ya ampakagilam hên habi ko, bayo a manyag hên nagilam na, ay nanad yan
lalaki ya nanyag bali ya alwan napah-êy gawan a na impakakali. Kabay hên nadanan yan
maawêh ya lanab, ay tambêng yan nigêyma. Nangaagwat ya hatoy boon bali."

7

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên ipoh hên kapitan hên hundaloh ya taga-Roma
(Mateo 8:5-13)

1 Hên nayari nay na ni Apo Jesus ya panoro na, ay nammita yay na ha balayan
Capernaum. 2 Atsi bayro ya mihay kapitan hên hundaloh ya taga-Roma. Main ipoh ya hata
kapitan ya anlugurên na. Main hakit ya hata ipoh haka angkaboytoy inanawa na. 3 Hên
namwangan hên hata kapitan ya tungkol kan Apo Jesus, ay impaalap na ya kanlan toa lan
Israelita ya nag tungkulan hên pakihabian la hi Apo Jesus hên mamaalíh hakit hên ipoh
na. 4 Hên nilumatêng hilay na kan Apo Jesus ay pinakihabian la yan mangêd hên daygên na
dayi ya kalabayan hên kapitan, ta agyan alwa yan Israelita, ay mangêd yan tawo. 5 Hinabi
la, "Anlugurên na kitamo ya Israelita, ta hiyay namipairêng sinagoga tamo."
6 Kabay nakihonol ya hi Apo Jesus kanla. Amêhên, hên narani hilan Apo Jesus, ha bali
hên kapitan, ay in-utoh nay na êt hên hata kapitan ya ungnoy kaluguran na hên manupa
kanlan Apo Jesus. Hinabi la, ya wanla, "Panginoon, paan kay na kano hên paabala hên
humwên ha bali na ta angkarêng-êy ya kamo. 7 Kabay a ya kano hên umarap kamo,
noa, iutoh mo tana kano, ay maalíh ya hakit hên ipoh na. 8 Hiya man kano, ay atsi ha
aypa hên kapangyarihan hên kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan na. Ya
kaganawan utoh na ay daygên la. No habiên na kanan miha, 'Mita ka,' ay mita yay na.
No habiên na kanan kaatag, 'Paidani ka di,' ay dumani ya. No habiên na kanan ipoh na,
'Daygên moy hatsi,' ay daygên na." 9 Hên nagilam nay habayto ni Apo Jesus ay nag-êpapah
ya. Inarap nay kal-atan ya ampanhumonol kana ta hinabi na, "Pakagilamên yo, ayn akon
nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya nakataniêh ya paniwala." 10 Hên nag-
orong hilay nay in-utoh hên kapitan, ay ayn nanan hakit ya ipoh.

Biniyay ni Apo Jesus ya lalaki ya anak hên mihay babayi ya bawo

11 A nabuyot, ay nammita hi Apo Jesus ha balayan ya ambaêgên Nain. Kalamo na hilay
tagahonol na, haka kal-atan ya kaatag. 12 Hên marani yay na bayro ha pahowên ha balayan,

ay nakatupa hila hên kal-atan ya ampammitan mamilbêng, ya kalamo nan indo nan natsi.
Ya natsi ay mihay lalaki, ya kamiha-mihaan ya anak hên habaytoy babayi ya bawo. [13] Hên
nahêlêk ni Apo Jesus ya habaytoy indo hên natsi ay naingalwan na ya, kabay hinabi na, ya
wana, "Paan kan manangih." [14] Amêhên, dinumani ya hi Apo Jesus ha bangkay hên anak
nan babayi ta tinalan nay langkayan. Kabay tinunggên hilay mamalatay hên natsi. Hinabi
ni Apo Jesus kanan natsi, ya wana, "Miyawhay, mimata ka." [15] Nikno ya hata miyawhay
bayo naghabi ya. Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanan indo na, ya wana, "Hatsi ya anak mo,
ya nabiyay oman." [16] Naubuh hilan nipag-êpapah. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla,
"Main makapangyarihan ya propeta ya nilumtaw kantamo. Hiniraw ni Apo Namalyari
hikitamoy Israelita." [17] Habaytoy tungkol kan Apo Jesus ay nibahwag ha ayri man ya logal
ha probinsyan Judea haka ha mamalibot hên Judea.

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan
(Mateo 11:2-19)

[18] Impamwang kan Juan Bautista ya balang habaytoy dinyag ni Apo Jesus hên tagahonol
ni Juan. [19] In-utoh ni Juan ya lowa kanlan tagahonol na, kan Apo Jesus hên mangotáng
kana, no hiya ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, o
no mangênggan hila pon hên kaatag. [20] Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi
la, "In-utoh kay ni Juan Bautista, ta labay nan mamwangan no hika ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala o no mangênggan kay pon hên
kaatag." [21] Kanan habayto ay mal-at ya inalihan ni Apo Jesus hên hinon hakit, haka
nangarawak ya a angkahêlêk. Mal-at êt ya buwag ya pinamukat na. [22] Amêhên, hinabi
na kanla, ya wana, "Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahêlêk yo haka
nagilam yo, ya ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalíh ya
hakit lan nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkên, ampangoman mabiyay hilay natsi,
haka ya Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari ay an-ipamwang kanlan mairap. [23] Iningalwan
hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko."

[24] Hên nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hên tungkol kan
Juan kanlan kal-atan, ya wana, "Hinoy nilako yo ha logal ya kabalah-balahan? Êndat yo
no ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo ya mantêwêg ya angkadanan angin? [25] Hino awud ya
nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hên mangahampat! Alwa. Hilay nakatakop
hên mangahampat, haka ampatsighaw, ay mahêlêk ha balin ari. [26] Hino awud ya nilako
yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakagilamên yo! Hiyay mihay propeta ya ayn kapantag.
[27] Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana,
'Mangiutoh ako hên muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.'* [28] Anhabiên ko kamoyu,
ya ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Êmbayro man, ya pinakamaaypa
ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan."

[29] Ginilam lan kal-atan kalamo lan máningil buwih ya hinabi na, haka hinumonol
hilangan ha makatoynungan ya Kautuhan ni Apo Namalyari gawan nagpabawtismo hila
kan Juan. [30] Noa, in-ara lan Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya
kalabayan ni Apo Namalyari ha biyay la, gawan a hila nagpabawtismo kan Juan.

[31] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo
amêhên? Nanad hino hila kaya? [32] Nanad hilan anak ya ampipammikno ha pangalindagan
hên ampibabaêg, ya wanla, 'Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalêk. Nanyêngên kay, noa,
a kaw nakiyêngên.' [33] Ta nilumatêng hi Juan Bautista hên panay hên ampagtêêh hên a
ampangan ta êmên a maabala ya panalangin na, haka a ya ampinêm hên alak, noa gawan
habayto ay anhabiên yo, ya hinapatan yan narawak ya a angkahêlêk. [34] Hiko etaman,
ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hên ampakiaêm haka ampinêm hên
kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hiko kano ay mahiba, mamminêm hên
alak haka kaluguran lan máningil buwih haka kaatag ya mapanyag kasalanan. [35] Êmbayro

* 7:27 Malakias 3:1.

man, ay mapaptêgan ya pêtêg ya toro naên ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahêlêk ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naên."

Nangan hi Apo Jesus ha bali ni Simon ya miha kanlan Pariseo

36 Amêhên, main mihay Pariseo ya nag langan Simon ya nanagyat kan Apo Jesus hên mangan. Kabay hinumwên ya ha bali na ta nangan. 37 Ha balayan ya habayto, ay nag babayi ya muwang lan kal-atan ya makasalanan ya. Hên namwangan nan babayi ya ampangan ya hi Apo Jesus ha bali nan Pariseo, ay pinantan na yan makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro. 38 Dinumani ya ha bokot ni Apo Jesus, ha dapit bitsih na hên ampanangih. Nabahá ya bitsih ni Apo Jesus hên luwa na kabay pinunihan nan habot na, haka na inaro ya bitsih ni Apo Jesus bayo tinugtugan na hên hatoy pabango. 39 Hên nahêlêk nan habaytoy Pariseo ya nanagyat kan Apo Jesus ya dinyag nan babayi ay nangihip yan êmên di, "No pêtêg yan propeta ni Apo Namalyari, ay muwang na dayi ya makasalanan ya hata ampanggapa kana haka bawalên na ya dayi."

40 Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip nan hata Pariseo, kabay wana, "Simon, main akon habiên kamo."

Amêhên, wani Simon, ya wana, "Hinoy habayto?"

41 Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Main loway tawo ya nangútang kanan mihay mámautang pera. Ya miha ay nangútang hên 500 bayo ya miha ay nangútang hên 50. 42 Hên a hila makabayad, ay naingalwan na hila, kabay a na hilay na pinabayad hên utang la. Nanad hilay nan pinatawad. Amêhên, hino kanlan lowa ya mantêg manlugud kanan mámautang pera?"

43 Amêhên, hinabi ni Simon, "Kayno habaytoy nangútang hên mal-at."

Hinabi ni Apo Jesus, "Awo, hukad ya hinabi mo." 44 Bayo, pinalingayan nay babayi haka na hinabi kan Simon, ya wana, "Angkahêlêk moy andaygên hên hata babayi? Hên hinumwên ako ha bali mo ay a mo ko dinyanan lanêm hên panguyah hên bitsih ko. Noa, hata babayi, ay luwa na ya pinanguyah nan bitsih ko bayo pinunihan na hên habot na. 45 A mo ko inaro, noa, hiya, ay a na tinêgnan hên inaro ya bitsih ko paubat hên hinumwên ako. 46 A mo dinyanan laro ya ulo ko, noa, hata babayi, ay bitsih koy tinugtugan nan pabango. 47 Kabay anhabiên ko kamo ya hadyay lugud na ay pamaptêg ya napatawad ya kal-atan kasalanan na. Hinoman ya pinatawad bêngat hên pêrad ay manlugud bêngat hên pêrad." 48 Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, "Pinatawad ya kasalanan mo." 49 Hilay kaatag ya kalamo lan ampangan bayro ay naghabi ha sarili la, ya wanla, "Hinoy hatsi ya ampamatawad kasalanan?" 50 Noa, hinabi ni Apo Jesus kanan babayi, ya wana, "Inligtas ka ha parusa hên kasalanan mo gawan paniwala mo kangko. Mag-orong kay na, hên mapatêkbêk ya nakêm."

8

Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus

1 Pangayari, ay nanoro yay na hi Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo. Impamwang nay Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Kalamo na hilay labinloway tagahonol na. 2 Kalamo na êt ya ungnoy babayi ya inalihan na hên hakit haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanla. Ya miha kanlan hatoy babayi ay hi Maria, ya ambaêgên Magdalena, ya inalihan hên pitoy narawak ya a angkahêlêk. 3 Ya miha pon kanla ay hi Juana ya ahawa ni Cusa, ya mihay manungkulan ha sakop ni Herodes. Kalamo la êt hi Susana haka mal-at êt ya kaatag. Ginamit lan habaytoy babayi ya sarili lan bandi ya inhaliw lan kaên lan Apo Jesus.

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

4 Hên napi-tsi-tsipon ya kal-atan ya ubat ha ay-irin balayan, ay intoro na kanla ni Apo Jesus ya hata alimbawa, ya wana,

5 "Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. Ha pamihabwag nan bini ay main bini ya
natata ha dann. Habaytoy natorakan bayo tinuktuk hên manok. 6 Ya kaatag ay natata ha
mabato ha mababo ya luta. Tinumubo ya, noa, nayanto, gawan namala ya luta bayro. 7 Ya
kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, tinumêytêy, gawan diwi. 8 Ya kaatag
ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hên nanagêy hên
manimagatoh ya lahí." Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay hinabi nay na êt
hên in-ikhaw, ya wana, "Pakaihipên yoy nagilam yo!"

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

9 Hên labay lan mamwangan hên labinloway tagahonol ni Apo Jesus no hinoy labay
habiên hên alimbawa ya tungkol ha bini, 10 ay hinabi ni Apo Jesus, "Hikaw bat ya
makamwang hên inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag
ay anhabiên ko ha alimbawan bêngat, ta êmên 'Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya
anhêlkên la. Manggilam hila man, ay a la maintindihan ya angkagilaman la.' "*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

11 "Êmên ya di ya labay habiên hên hatoy alimbawa. Ya bini ay habi ni Apo Namalyari.
12 Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo
Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, nilumatêng hi Satanas ta inalíh na ya habaytoy habi
ha nakêm la, ta êmên hila a maniwala kan Apo Namalyari, haka a miligtas ha parusa. 13 Ya
bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap la hên main kahiglaan,
noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng ya pamanubuk, ay
a hilay na naniwala. 14 Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam
la pon, noa, tampol nialíh ha nakêm la, gawan ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw
hên biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya bini. 15 Ya bini ya
natata ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam la, bayo nimana ha nakêm
la, gawan mangêd ya nakêm la. Ha pamagtêêh la, ay nabayoy biyay la."

Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Marcos 4:21-25)

16 "Ayn mamagkêt hên atáng bayo halokoban o idin ha hilong pangkatuluyan. Noa, idin
na ha mantêg pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya danan lan anhumwên. 17 Ayn
intago ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung.
18 "Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta no honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya
pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan
yo."

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

19 Amêhên, nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, noa, a hila midani
kana gawan ha kal-atan. 20 Main naghabi kana, ya wana, "Atsi di ha ilwangan ya indo mo
haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi." 21 Noa, wani ni Apo Jesus kanla, "Hilay
ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampanyag kalabayan na, ay anlugurên ko hên
nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko."

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

22 Mihay allo, hinumakay ha bangka hi Apo Jesus hên kalamo na hilay tagahonol na.
Hinabi na kanla, "Magbangka kitamo hên lumipay." Kabay nag-umpisa hilay nan lumipay.
23 Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhên, nagkamain hên
hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, kabay atsi hila ha kapapotog.

* 8:10 Isaias 6:9.

[24] Pinukaw la ya, ya wanla, “Panginoon! Panginoon! Ampilêmêh kitamina!” Nimata ya,
ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên ya angin haka tandulon, hên
nagpatêkbêk. [25] Hinabi na kanla, ya wana, “Ayn kaw awud hên tsiwala kangko!” Nalimwan
hila. Nag-êpapah hilan nihahabi, ya wanla, “Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hên angin
haka lanêm, bayo anhumonol hila kana?”

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Gergeseno

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

[26] Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gergeseno† ha lipay lanêm ha êtêb
hên probinsyan Galilea. [27] Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka ay tinupa ya hên mihay lalaki ya
taga bayro ha balayan ya habayto ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. Nabuyot
yay nan, a ampagtakop. A yay na ampaidi ha bali, ta ampaidi ya tana ha pay-ilbêngan.
[28] Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, ay nan-angaw ya, bayo nandoko ya, hên nakadêngdêng
ha arapan na, ta makhaw nan hinabi, ya wana, “Jesus, Anak ni Apo Namalyari, awta
ampakiêmênan mo ko? Ampakihabi ko kamo ya a mo ko dayin parusaan.” [29] Hinabi nay
habayto gawan ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak ya nipanhumapat kanan lalaki.
Hata lalaki ay panay anhapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. Agyan ambantayan
la ya hên kabaryo na, haka an-itaykala la ya gamêt haka bitsih na, ay pamboytoên nan
bat ya habayto, bayo an-ipalako la ya ha marayo ha tawo hên hatoy nipanhumapat kana.
[30] Amêhên, nangotang hi Apo Jesus, ya wana, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana
etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay habayto, gawan mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya
nipanhumapat kanan lalaki. [31] Habaytoy hinumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan
hila dayin iutoh ha logal ya kaparusaan, ya ayn anggaan ya kalalêan.

[32] Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha bung-oy ya narani ha lanêm. Nakiin-
galo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên humapat kanlan baboy. Pinaulayan na
hila etaman ni Apo Jesus. [33] Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan
baboy. Habaytoy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay
lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

[34] Hên nahêlêk lan manayhay hên baboy ya nalyari, ay nipamwayu hila ta impamwang
lay habayto ha kaganawan baryo haka ha balayan la. [35] Hên nagilam lay balita la, ay nilako
lan hinlêk ya nalyari. Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki, ya inalihan
nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno ya ha dani ni Apo Jesus hên
mapatêkbêk ya ihip. Nipangkalimo hila ha kapangyarihan ni Apo Jesus. [36] Impamwang
lan nakahêlêk ya dinyag ni Apo Jesus, no ay-êmên yan namaalíh hên nangarawak ya a
angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki. [37] Bayo nakiingalo hilay Gergeseno ya atsi bayro,
kan Apo Jesus, ya mag-alíh ya ha logal la. Dinyag lay habayto gawan hadyay limo la. Kabay
hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka hên paorong. [38] Hên nakitan nan lalaki ya inalihan
nangarawak ya a angkahêlêk, ya paalíh hilan Apo Jesus, ay nakiingalo ya hên gêtan ya dayi,
noa, impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana, [39] “Muli kay na ha bali mo, ta ipamwang mo
ya kangêran ya dinyag kamo ni Apo Namalyari.” Nammita yay nay lalaki ta impamwang
na ha boon balayan ya habayto ya tungkol ha dinyag ni Apo Jesus.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalíh ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

[40] Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay hinumigla
hilay kal-atan ya ampangênggan kana. [41] Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng
ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga bayro, ya nag langan Jairo.
Nakiingalo ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya dayi kana ha bali na, [42] gawan ampamêrad-
pêrad yay nan matsi, ya kamiha-mihaan nan anak ya babayi, ya main manga labinloway
taon.

---

† 8:26 Geraseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

Kaban ampita hilan Apo Jesus ha bali ni Jairo, ay ampi-pipiitan la yan kal-atan ya
nakihonol kanla. [43] Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi, ya labinloway taon nanan
andayaên. [Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor, noa, ayn
nakaalíh hakit na.] [44] Kaban ampammita hila, ay dinumani ya hatoy babayi ta ginap-an nay
laylayan takop ni Apo Jesus ha dapit bokotan, haka tambêng tinunggên ya ampantoloy
daya na. [45] Tampol yan nangotang hi Apo Jesus, "Hinoy nakagapa hên takop ko?" Hên
ayn mangamin, ay hinabi ni Pedro, "Panginoon, ampilolopungan la ka, haka la kan
ampi-pipiitan hên kal-atan!" [46] Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Main nakagapa hên
takop ko, ta natanam ko ya main inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ko." [47] Hên
namwangan nan babayi ya napansin ni Apo Jesus ya dinyag na, ay ampamêgpêg yan
inumarap kana, hên nandoko hên nakadêngdêng. Ha arapan lan kal-atan, ay impamwang
na no pata ginap-an na ya takop ni Apo Jesus, haka no ay-êmên tambêng hên tinunggên ya
ampantoloy daya na. [48] Amêhên, wani Apo Jesus kanan babayi, "Inalíh ya hakit mo gawan
ha paniwala mo kangko. Muli kay na hên mapatêkbêk ya ihip."
[49] Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya
naghabi, "Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali." [50] Noa,
hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, "Paan kan maglungkot. Maniwala
ka tana kangko, ta ma-alíh ya hakit hên anak mo." [51] Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ya
pinahowên nan bêngat ni Apo Jesus ay hi Pedro, hi Juan, hi Santiago haka hilay toa hên
hata anak. [52] Naubuh hilan ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro, kabay hinabi
na kanla, "Paan kaw manangih ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat." [53] Kinailyan la ya hi Apo
Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi. [54] Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak
ta hinabi na, "Anak ko, mimata ka." [55] Nabiyay yan oman haka tambêng yan nimata. Hinabi
na êt ni Apo Jesus ya pakanên la ya. [56] Nag-êpapah ya toa nan anak, noa, binawal na hila
hên paan ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak.

9

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

[1] Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na
hila hên kapangyarihan haka tungkulan hên mamaalíh hên hakit haka kaganawan
nangarawak ya a angkahêlêk. [2] Bayo in-utoh na hila hên mamitoro hên tungkol ha
pamanlokop ni Apo Namalyari haka mamaalíh hên hakit. [3] Bayo hila nammita, ay hinabi
na kanla, "Paan kaw mantan hên hinoman ya nanad ha têkên, balutan, puto, pera, haka
takop. [4] Magdahêl kaw ha balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana angga ha a pon
nayari ya pamitoro yo ha logal ya habayto. [5] No a la kaw tanggapên ha mihay logal, ay
bayo kaw mag-alíh bayro, ay ikampag yoy tuwapok ha bitsih yo, ta êmên la mamwangan
ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari." [6] Amêhên, nammita
hilay na hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi haka hên mamaalíh hên hakit ha ayri man
ya logal.

Niyumagah hi Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

[7] Hên nagilam ni Gobernador Herodes Antipas ya ampamaala ha Galilea ya tungkol ha
kapapaêpapah ya andaygên lan Apo Jesus, ay nanyagah yay na, gawan main ampaghabin
hi Apo Jesus ay Juan Bautista ya impapatsi na, ya nangoman nabiyay. [8] Main kaatag ya
ampaghabin nagpahlêk ya hi propeta Elias.* Ampaghabi êt hên kaatag, ya nangoman
nabiyay ya miha kanlan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari
hên haton lagi. [9] Amêhên, hinabi ni Gobernador Herodes Antipas, ya wana, "Impapotoh

* 9:8 Ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari.

kinay ulo ni Juan Bautista, noa, hinoy hata lalaki ya angkababalit-an kon habaytsi ya angkalyari?" Kabay labay na ya dayin mahêlêk hi Apo Jesus.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

10 Hên nag-orong hilay nay labinloway apostol, ay hinabi la kan Apo Jesus ya dinyag la.
Gintan na hila, hên kakapag lan bêngat, ha balayan Betsaida. 11 Hên namwangan lan kal-
atan, ya atsi hila bayro, ay nangamat hila. Dinambi na hila etaman ni Apo Jesus. Intoro na
kanla ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari bayo namaalíh yan hakit la.
12 Hên maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hên naghabi kana, ya
wanla, "Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya alwan marayo di ta êmên hila
makatsikap hên maêkan la haka mapagdahêlan la gawan ayn bali di." 13 Noa, hinabi na
kanla, ya wana, "Hikaw tanay mam-i kanla hên maêkan la." Hinabi la, ya wanla, "Main
kitamon bêngat hên limay puto haka loway kênan lanêm. Labay mo hên manaliw kay hên
kaên hên hatsi ya kal-atan?" 14 Hinabi lay habayto, gawan main manga liman libo ya lalaki
bayro. Noa, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway tagahonol na, ya wana, "Paiknoên yo
hilan pusto-pusto ya mani-limampo ha balang pusto." 15 Dinyag la ya kalabayan ni Apo
Jesus. Pinaikno la ya kal-atan. 16 Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan
lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay hatsi kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay
habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. 17 Ya kaganawan tawo ay nakaêkan angga
ha nangabhoy hila. Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên labinloway lubon.

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas
(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)

18 Mihay allo hên ampanalangin yan miha na hi Apo Jesus, ay dinumani kana ya
tagahonol na. Kinotang na hila, ya wana, "Hino ko kano?" 19 Kabay hinabi la, "Wanlan
kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay
kaatag êt ay ampaghabin nabiyay hên oman ya miha kanlan unan mámipamwang hên an-
ipaihip kanla ni Apo Namalyari." 20 Wana êt kanla ni Apo Jesus, "Kamoyu etaman, hino ko
ha ihip yo?" Wani Pedro etaman, "Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala."
21 Noa, binawal na hila hên ipamwang ya hatoy hinabi ni Pedro ha hinoman. 22 Wana êt
ni Apo Jesus, "Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magtêêh hên hadyay
pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa,
ha ikatlon allo ay biyayên akon oman."
23 Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, "Hilay labay hên
humonol kangko, ay dapat lan liwaan ya sarili lan kalabayan. Allo-allo ay dapat nakal-
an hilan magtêêh hên kairapan, o matsi man, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat
ya koros. 24 Hilay a mabay hên humonol kangko, gawan a la labay hên mangoman ya
pamimiyay la, ay maalihan êt hên biyay. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko,
ay dyanan biyay ya ayn angga. 25 Agyan mikamihan kanan mihay tawo ya pibandian di ha
luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya
ayn angga! 26 Ya balang maykarêng-êy ha toro ko, haka kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak
Tawo, ay ikarêng-êy ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko di, ay atsi kangko ya
kapahilêw ya kahampatan ko, ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang
ko, haka ya kapahilêw ya kahampatan lan anghel na. 27 Pakagilamên yoy habaytsi, ya main
ungno di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng ya pamanlokop ni Apo
Namalyari."

Hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Hên nalabah ya manga waloy allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay
nilumakat ya ha tawgtug ta manalangin. Pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago.

[29] Kaban ampanalangin ya, ay naoman ya itsura na. Ya takop na ay nag-in bapan putsi ya
kapahilêw. [30] Namakonkaynaman ay main loway lalaki ya nagpahêlêk ya ampaghabi kan
Apo Jesus. Hila ay hi apo Moises haka hi apo Elias ya lowa kanlan manan mámipamwang ya
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. [31] Bat nilumtaw ya hata lowa hên main kapangyarihan
haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ta pinihabian lay kamatsan kan Apo
Jesus ya malyari ha balayan Jerusalem. [32] Hi Pedro haka hilay loway lamo na ay nabêlêw,
noa, nipaalimugat hila ta nahêlêk la ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Jesus haka ya
loway lalaki ya kalamo na. [33] Pammita lan lalaki, ay hinabi ni Pedro, ya wana, "Panginoon,
mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo
Moises, haka miha kan apo Elias." Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya.
[34] Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm. Kabay nalimwan hilan
Pedro. [35] Haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan habi, "Hatsi ya
anlugurên kon Anak. Gilamên yoy habi na!" [36] Hên tinunggên ya habi, ay mimiha na tana
ni Apo Jesus ya nahêlêk la. A la pon hinabi ha hinoman ya habaytoy nahêlêk la.

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)

[37] Hên humonoy allo, hên nakalohan hilay na ha tawgtug, ay tinupa hilan Apo Jesus
hên kal-atan. [38] Namakonkaynaman ay namaêg ya mihay lalaki, ya wana, "Mánoro,
ingalwan mo dayi ya anak koy lalaki gawan hiyay kamiha-mihaan kon anak. [39] Bêngat yan
andawhongên hên anhumapat kana, bayo ampiangaw-angaw ya. An-ibuwad-buwad na
yan hata anhumapat kana angga ha ampaggalak ya bêbêy na. Ampakahakitan na ya haka
a na labay itêgên ya pamahakit na kana. [40] Impapakahabi kina ha tagahonol mo ya paalihên
la ya, noa, a la ya agyu hên paalihên." [41] Amêhên, wani Apo Jesus, "Hikaw ya angkabiyay
amêhên ay ayn paniwala haka hadyay karawakan yo. Aydin angga kataw hên pakilamoan
haka pakitagalan?" Bayo wana kanan lalaki, "Gêtan mo di ya anak mo." [42] Kaban andumani
ya anak ay impatumba yan hatoy hinumapat kana haka imbuwad-buwad na ya. Noa, hi
Apo Jesus ay namawal kanan hinumapat haka namipaplag kana, bayo in-orong nay anak
ha toa na. [43] Naubuh hilan nag-êpapah ha kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Kaban ampag-êpapah hila ha balang dyag ni Apo Jesus, ay hinabi na kanlan tagahonol
na, ya wana, [44] "Pakagilamên yo. Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi
ko." [45] Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya habaytoy hinabi na, gawan habaytoy a
impamwang kanla ni Apo Namalyari. Haka malimo hila etaman hên mangotáng.

No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

[46] Mihay allo ay pinihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya matag-
ay ya tungkulan. [47] Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, kabay pinairêng nay mihay
anak ya nanawa ha dani na. [48] Haka wana kanla, "Hinoman ya ampaniwala kangko, ya
ampananggap kanlan maaypa ya nakêm nanad hata anak, hên gawan habaytoy paniwala
la kangko, ay hila ya matag-ay ya tungkulan. Ta ha pananggap la kanla, ay nanad hiko
ya antanggapên la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapên la hi Apo
Namalyari ya namiutoh kangko."

Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo
(Marcos 9:38-40)

[49] Wani Juan kan Apo Jesus, "Nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampamaalíh hên
nangarawak ya a angkahêlêk ha langan mo. Binawal naên ya gawan alwa tamo yan
kalamo." [50] Noa, wani Apo Jesus kana, "Paan yo yan bawalên, ta hilay a ampanalanghang
kamoyu ay ampanawop kamoyu."

A la tinanggap hi Apo Jesus ha mihay baryo ha Samaria

[51] Hên marani ya allon pamag-orong ni Apo Jesus ha langit, ay tinalagá na hên maniraw
ha balayan Jerusalem. [52] Main yan in-utoh ya nuna kana ha mihay baryo ha Samaria hên
namil-an pagdahêlan lan Apo Jesus. [53] Noa, a la ya tanggapên bayro gawan magsimba
ya ha Jerusalem, haka hilay Samaritano haka hilay ampagsimba ha Jerusalem ay a
angkapiintindi. [54] Hên namwangan lan tagahonol na, hi Santiago haka hi Juan, ya nalyari,
ay hinabi la, ya wanla, "Panginoon, labay mo hên mamaaypa kay hên apoy ya ubat ha
langit êmên hila mangamamatsi?" [55] Noa, pinalingayan na hila, haka hinabyanan na hila.
[56] Amêhên, nammita hila ha kaatag ya baryo.

Hilay labay hên kihonol kan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)

[57] Ha pammita la, ay main lalaki ya naghabi kana, "Mánoro, kihonol ako kamo ayri man
ya lakwên mo." [58] Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, "Hila man ya ahon lalê ay main
lêyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo, ay ayn dyanan di ha luta." [59] Bayo, hinabi na kanan kaatag, ya wana,
"Kihonol ka kangko." Noa, hinabi nan hatsi, ya wana, "Panginoon, paulayan mo ko pon
hên mamilbêng toa ko." [60] Noa, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Paulayan mo hilay
ayn biyay ya ayn anggaan hên mamilbêng kapareho lan natsi. Noa, hika ay dapat hên
mamipamwang hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari." [61] Main kaatag ya naghabi,
ya wana, "Panginoon, kihonol ako kamo, noa, paulayan mo ko pon hên magpamwang
ha bali." [62] Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, "Alwan hêpat ha mihay manyarol hên
panay hên mamalingay. Êmbayro êt, alwan hêpat hên makilamo ha pamanlokop ni Apo
Namalyari ya hilay a nakapêptêng ya ihip ha pamanhumonol kana."

10

Namiutoh ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari

[1] Pangayari hên habayto, ay namili ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya
tagahonol na. Impauna na hila hên lowa-lowa ha balang balayan haka ha balang baryo
ya lakwên na, ta êmên hila manoro hên habi ni Apo Namalyari. [2] Bayo hila nammita, ay
hinabi na kanla, "Hilay kal-atan ya labay hên manggilam hên tungkol kan Apo Namalyari,
ay nanad hilan pali ya nawto ya maranin gapahên, gawan nakal-an hilay na hên maniwala.
Mal-at ya gapahên, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. Kabay ihalangin yo kan Apo
Namalyari, ya nag pali, ya mamiutoh ya hên kaatag êt, ya kapareho yon manggapah,
ta êmên hila etaman manoro hên tungkol kana. [3] Hali, mita kaw na. Noa, kaillag kaw,
ta hikaw ay nanad anak tupa, ya an-iutoh ko kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin
tupa. [4] Paan kaw mantan hên pera, balutan, o paghagili hên pag-apin bitsih yo. A kaw
magpabuyot hên maghabi ha katupa yo ha dann. [5] Bayo kaw hên humwên ha mihay bali,
ay habiên yo pon, 'Lumatêng dayi kamoyu ya ingalo ya pan-idin ni Apo Namalyari.' [6] No
ya nakêm lan hatoy nag bali ya anlakwên yo ay nakal-an hên mananggap ingalo ni Apo
Namalyari, ay makatanggap hilan habayto. No a hila nakal-an hên mananggap ingalo
na, ay a hila makatanggap hên habayto. [7] Bayro kaw tanan maglaêh ha dinahêlan yoy
bali. A kaw paálih-álih hên katuluyan yo. Kaên yo, haka inêmên yo, ya hinon iarap la
kamoyu, ta hilay mag-obra ay dapat dyanan hên suweldo. [8] Ha balang balayan ya lakwên
yo, no tanggapên la kaw, ay kaên yo ya iarap la kamoyu. [9] Paalihên yoy kaganawan
hakit lan nipaghakit, bayo habiên yo kanlan atsi bayro ya êmên di, 'Dinumani kamoyu
ya pamanlokop ni Apo Namalyari.' [10] Noa, paglatêng yo ha mihay balayan, ta a la kaw
tanggapên, ay paan kaw magdahêl bayro. Bayo kaw mita, ay habiên yo kanla ya êmên
di, [11] 'Agyan tuwapok hên balayan yo, ya nipagpak ha bitsih naên, ay ikampag naên bayo
kay mita, ta êmên yo mamwangan ya atsi tana kamoyu no lumatêng kamoyu ya parusa
ni Apo Namalyari. Pakaihipên yo ya dinumani kamoyu ya pamanlokop na, noa, a kaw
nagpalokop.' " [12] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Pakagilamên
yo, mabyat ya parusa kanlan taga-balayan Sodoma ya inulam ni Apo Namalyari hên hato,

gawan hadyay kasalanan la. Noa, ha allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop
kana ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya parusa kanlan hata balayan ya a nananggap
kamoyu kanan parusa kanlan taga-balayan Sodoma."

Ya babalá kanlan a nipaghêhê
(Mateo 11:20-24)

13 Inhundo ni Apo Jesus ya paghabi na, ya wana, "Kaingalo kaw ya taga-balayan Corazin
haka taga-balayan Betsaida gawan a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon
kasalanan, agyan mal-at ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahên. Mabyat ya kasalanan lan
taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla ya kapapaêpapah
ya dinyag ko bahên ha Corazin boy Betsaida, ay tampol la dayi bayton impahlêk ha
dyag la ya pinaghêhêan haka tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan, hên taga-Tiro
haka Sidon. 14 Lumatêng lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop
kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka
Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon. 15 Hikaw êt, ya taga-balayan
Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hên mananggap papuri, noa, ihamwag
kaw ha impiyerno." 16 Hinabi na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Hilay
ampanggilam kamoyu, ay ampanggilam kangko. Hilay ampangara kamoyu, ay hiko ya an-
araên la. Hilay ampangara kangko, ay an-araên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko."
Hên nayari yay nan naghabi hi Apo Jesus, ay nammita hilay nay pitumpo boy lowa.

Ya pag-orong hên pitumpo boy lowa ya in-utoh ni Apo Jesus

17 Pag-orong lan pitumpo boy lowa, ay hadyay higla la. "Panginoon," wanla, "hila man
ya nangarawak ya a angkahêlêk ay nag-alíh gawan ha kapangyarihan mo hên impaplag
naên hila." 18 Hinabi ni Apo Jesus kanla, "Nahêlêk ko hi Satanas ya innabo ubat ha langit,
ya nanad ha kagalingan hên kimat. 19 Dinyanan kataw hên kapangyarihan hên torakan ya
kapatsi tamo, ya hilan Satanas. Hila ay nanad utan haka mahlay ya konipit ya makamatsi,
noa, a kaw mahakitan, torakan yo hila man. 20 Êmbayro man, ay paan kaw humigla, gawan
hikaw ay namaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Noa, dapat humigla kaw, gawan
nakahulat ha langit ya langan yo, ya labay habiên ya nag biyay kaw na hên ayn angga
kalamo ni Apo Namalyari."

Pinuri ni Apo Jesus hi Apo Namalyari
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Hên habayto, ay pinahigla hi Apo Jesus hên Espiritu ni Apo Namalyari. Nanalangin
ya hên êmên di, "Tatang ko ha langit, ampahalamatan kata, ya ampamaala ha langit
haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a mo
impamwang kanlan matag-ay ya pinag-aralan, ya matag-ay ya nakêm. Awo, Tatang, ta
habaytoy kalabayan mo."

22 Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, "In-ubuh nan impamwang kangko hên Tatang
ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no
alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hên makakilala kanan Tatang ko, no
alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay piliên ko hên makakilala kana."

23 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol nan bêngat, ya wana, "Iningalwan kaw,
gawan angkakit yo ya dyag ko. 24 Hên hato, ay mal-at ya mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari, haka main ari ya labay dayi hên makahêlêk hên angkakit yo.
Labay la dayin magilaman ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya angkakit yo. A la êt
nagilam ya angkagilaman yo."

Ya alimbawa ya tungkol ha lalaki ya taga-probinsyan Samaria ya nakaingalo

25 Minghan, main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nirêng, ta tuksoên na dayi hi
Apo Jesus, ya wana, "Mánoro, hino ya daygên ko ta êmên ako madyanan hên biyay ya
ayn angga?" 26 Kabay nangotang hi Apo Jesus kana, "Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni Apo
Namalyari? Hinoy angkabáha mo bayro?" 27 Amêhên, hinabi nan lalaki, ya wana, "Dapat
lugurên tamo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka boon

hêkaw. Dapat tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên nanad pamanlugud tamo
ha lawini tamo." [28] "Pêtêg ya hinabi mo," wani Apo Jesus. "No daygên mo ya habain, ay
madyanan kan biyay ya ayn angga."
[29] Nangotang yay na êt kan Apo Jesus ya hata mánoron Kautuhan, gawan a na labay hên
mipakarêng-êy ya, ya wana, "Hinoy kapareho ko?"
[30] Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Minghan main lalaki ya anlumohan ubat ha balayan
Jerusalem palako ha balayan Jerico. Tinambangan la ya hên nangarawak ya lalaki. Kingwa
lay takop na. Pinakatumbuk la ya êt. Bayo imbalag la ya hên pêrad tanan natsi. [31] Amêhên,
ay main pari tamon taga-probinsyan Judea, ya nagdann bayro. Hên nakit nay hatoy pêrad
tanan matsi, ay nagtugigih ya. [32] Êmbayro êt ya dinyag hên mihay Levita, ya kapareho
tamon taga-probinsyan Judea ya nagdann bayro, ay nagtugigih ya êt. [33] Noa, main mihay
taga-probinsyan Samaria, ya nagdann bayro. Nahên nahêlêk nay lalaki ya tinambangan,
ay naingalwan na ya. [34] Nilako nay tinambangan, ta tinambalan nan alak haka laro ya
manihugat-hugat na, bayo kinêlkêlan nay habayto. Inhakay na ya ha anhakyan na, hên
palako ha mihay bali ya pagdahêlan ya pan-upaan. Hinayhay na ya bayro. [35] Nahên
nagwatah, ay nam-i yan pera kanan hata nag bali, ta wana, 'Hayhayên mo ya. No kulang ya
hata an-ibalag ko, ay bayaran ko tana ya kulang ha pag-orong ko di.' " [36] Amêhên, hinabi ni
Apo Jesus ha mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, "Kanlan hatoy tatlo ya nagdann
bayro ha lalaki ya tinambangan, ay hinoy main pamikipatêl ha kapareho na?" [37] "Hatoy
nakaingalo kana," wanan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Kabay wani Apo Jesus, "Mita
kay na, ta êmbayro êt ya daygên mo."

Hiniraw ni Apo Jesus hilay mitataali, ya hi Marta haka hi Maria

[38] Inhundo ni Apo Jesus haka hilay tagahonol na ya pammita la. Nilumatêng hila ha
balayan ya main babayi ya nag langan Marta ya nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na, ta
mangan. [39] Main yan ali hi Marta hên mihay babayi ya nag langan Maria, ya nikno ha danin
bitsih ni Apo Jesus hên ampanggilam toro na. [40] Noa, nampotog ya hi Marta ta mal-at ya
an-iluto na hên mimiha na. Kabay hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, "Panginoon, a mo
angkadambi ya pinaulayan na kon ali ko hên manluto hên mimiha ko? Iutoh mo ya dayi
hên hawpan na ko." [41] "Marta, anak ko, mampotog ka ha kal-atan dyag. [42] Mihan bêngat
ya kailangan. Pinili ni Maria ya mangêd, ta panggilamên nay panoro ko. Ayn mamawal
kana."

11

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha Panalangin
(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

[1] Minghan nanalangin ya hi Apo Jesus ha mihay logal. Pangayari na, ay hinabi kana
hên mihay tagahonol na, ya wana, "Panginoon, toroan mo kay dayi hên manalangin hên
nanad panoro ni Juan Bautista ha tagahonol na." [2] Hinabi ni Apo Jesus, "No manalangin
kaw, ay êmên di ya habiên yo:
'Tatang, puriên ka dayi hên balang miha.
Dayi lumatêng ya pamanlokop mo.
[3] Dyanan mo kay dayi hên kaên ya kailangan naên amêhên.
[4] Patawarên mo kay dayi ha kasalanan naên ta ampatawarên naên etaman ya kaganawan
ya nakadyag kasalanan kannaên.
Paan mo kay paulayan hên matukso.' "
[5] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Waringan, ya miha
kamoyu ay lumatêng ha balin kaluguran na hên bonak yabi, ta habiên na ya êmên di,
'Kalalaki, dyanan mo ko pon hên maêkan. [6] Nilumatêng ya kaatag ya kaluguran ko ya
nagdann di, ya ubat ha marayo, noa, ayn akon maipakan kana.' [7] Êmbayro man, ay hinabi
nan kaluguran na ha lalên bali na, ya wana, 'A mo kon abalaên. Nakakabat ya ilwangan, ta
angkabêlêw kay, anggan maának ko. A ko kaimata hên mam-in kailangan mo.'

8 "Anhabiên ko kamoyu ya no a ya dayi mimata gawan ha pamilulugud la, ay mimata
ya gawan pamalêkpêk hên hata kaluguran na, bayo idin nay kailangan hên kaluguran na.
9 Kabay wangko kamoyu, pakapakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta dyanan
na kaw. Pakatapolên yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaêgên yo ya, ta
gilamên na kaw hên nanad ha kabat ya loatên. 10 Daygên yoy habayto, ta hilay ampakikwa
ay dyanan. Hilay ampanapol hên kailangan la kana ay makatapol. Hilay ampamaêg ay
gilamên hên nanad ha kabat ya loatên. 11 Ayn miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya
utan ya makamatsi ha anak yo, no kikwa yan kênan lanêm. 12 Ayn etaman mam-in mahlay
ya konipit ha anak na, no kikwa yan poga. 13 Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hên
mam-in ikakangêd ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ha langit,
ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mamahapat hên Espiritu na kanlan balang kikwan habayto
kana!"

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas
(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Minghan impaplag ni Apo Jesus ya mihay narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat,
hên namaomêl ha mihay lalaki. Hên inumalih yay na, ay ampakahabi yay nay omêl.
Nag-êpapah hilay kal-atan ya atsi bayro. 15 Noa, panhabiên lan kaatag, ya pamaalíh ni
Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay ha kapangyarihan ni Satanas,* ya poon
lan nangarawak ya a angkahêlêk. 16 Hilay kaatag etaman, ay labay la yan subukên, kabay
hinabi la kana ya mamipahlêk yan palatandaan, ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan
no pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. 17 Muwang ni Apo Jesus ya
laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na, "No
alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira ya habayto. Êmbayro
êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. 18 No mipapatsi hilay angkalokopan ni Satanas,
ay mahira bayto ya pamanlokop na. Panhabiên yo ya ampamaalíh akon nangarawak ya
a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas. 19 No êmbayro awud, ay anto baytoy ubatan
kapangyarihan hên kalamo yo, ya ampamaalíh hên nangarawak ya a angkahêlêk? Hila êt
ya ampamaptêg hên mali kaw. 20 Ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya pamaalíh ko hên
nangarawak ya a angkahêlêk. Ya labay habiên hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop
ni Apo Namalyari.
21 "No main mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na, ay a makwa
ya hinon atsi kana. 22 Noa, no main lumatêng ya makhaw êt kana, ay hambutên na ya, ta
kowên na ya almas ya an-asaan na, haka ya kaganawan ya atsi kana, ta iatag-atag na.
23 "Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên manipon hên
tawo ta êmên hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk
(Mateo 12:43-45)

24 "No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kana, ay tawak-
tawakên nay namala ya luta, ta manapol yan mapagpatêkbêkan na. Noa, ayn yan matapol.
Kabay wana ha nakêm na, 'Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.' 25 Pag-orong na, ay
malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, malinis, haka nakakumpini, ya nakal-
an hên togêlan. 26 Kabay managyat yan pitoy kapareho nan a angkahêlêk, ya narawak êt
kana, ta paglamo na bayro. Haka humwên hila, kabay lalo yay nan kaingalo ya hatoy tawoy
inorongan na."

Ya mantêg iningalwan

27 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main mihay babayi bayro ha kal-atan, ya
naghabi hên makhaw kan Apo Jesus, "Iningalwan ya namianak haka namahoho kamo."
28 Noa, hinabi ni Apo Jesus kana ya êmên di, "Lalo hên an-ingalwan ya ampanggilam haka
anhumonol ha habi ni Apo Namalyari."

---

* 11:15 Beelzebul ha habin Griego.

Ya toro ni Apo Jesus tungkol kanlan ampanapol hên palatandaan ya ubat ha langit
(Mateo 12:38-42)

29 Kaban ampi-tsi-tsipon hilay kal-atan ha dani ni Apo Jesus, ay inhundo nay pamaghabi
na, ya wana, "Bapan dawak hilay tawo amêhên. Ampanapol hilan kapapaêpapah ya
palatandaan ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlêk kanla, no alwan nanad ha naipahlêk
hên hato, ya kapapaêpapah ya nalyari kan Propeta Jonas.† 30 No ay-êmên yan nag-in
palatandaan kanlan taga-balayan Ninive, hi Propeta Jonas, ay êmên êt bayro hiko, ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mag-in palatandaan kanlan tawo amêhên. 31 Ha Allon
Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng ya Reyna hên Sheba hên hato hên habyanan
na kaw. Mipakarêng-êy kaw, ta agyan hadyay dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon, ta
labay nan gilamên ya toro na. Amêhên, ay main di ya matag-ay ya tungkulan kan Arin
Solomon, noa, a kaw ampanggilam. 32 Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirêng
hilay taga-Ninive, ya nipaghêhên pamanyag lan kasalanan, hên haton nagilam lay toro ni
Propeta Jonas, ta habyanan la kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulan kan Propeta
Jonas, yan a kaw naghêhên nanalibokot ha pamanyag yon kasalanan."

Nangalimbawa hi Apo Jesus hên tungkol ha hawang
(Mateo 5:15; 6:22-23)

33 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Ayn mamagkêt hên atáng, bayo ihinêp o
itagpên. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmên mahawangan ya
danan lan anhumwên. 34 Ya mata yo ay nanad pag-atáng yo. No nahawang ya mata yo,
ay mahawangan êt ya nakêm yo. Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay nanad nariglêm
êt ya nakêm yo. 35 Kabay kaillag kaw, ta kayno ya êndat yon hawang, ya atsi kamoyu, ay
kariglêman awud. 36 No nahawangan ni Apo Namalyari ya nakêm yo, ta ayn man pêrad ya
kariglêman bahên, ay hadyay hawang ya biyay yo, ya nanad angkahawangan hên hadyay
hawang ya atáng."

Hilay Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay hinabyanan ni Apo Jesus
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

37 Hên nayari yay nan nanoro hi Apo Jesus, ay main Pariseo ya nanagyat kana hên
mangan. Kabay nakilako ya, haka inarap nay kaên. 38 Nag-êpapah ya habaytoy Pariseo
hên napansin na, ya a ya pon nag-uyah gamêt na hi Apo Jesus, bayo ya nangan.‡ 39 Kabay
wani Apo Jesus kana, "Hikaw ya Pariseo, ay maialimbawa ha mihay ampanguyah bat hên
bulin baso haka bokot pinggan, ya a ampanguyah hên mantêg dêmêk. Ta ampanguyah
kaw hên gamêt yo, noa, ampaulayan yoy nakêm yo, ya hadyay kahibaan haka karawakan.
40 Mulala kaw lawêh! Ya nanyag hên lawini, ay hiya êt ya nanyag hên nakêm. 41 Noa, idin yo
dayi kanlan ayn maêkan ya laman hên pinggan yo, ta habaytoy mamalinis hên kabooan
hên atsi kamoyu.
42 "Kaingalo kaw ya Pariseo! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hên
bulong ya pan-ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagá, ya katoynungan
haka ya pamanlugud yo kan Apo Namalyari. Dapat yon idin kana ya ikamapo, noa, paan
yon paulayan ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kana.
43 "Kaingalo kaw ya Pariseo! Ta labay yoy pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga,§ haka
labay yon galangên la kaw ha balayan. 44 Kaingalo kaw ya Pariseo! Maialimbawa kaw ha
pinangilbêngan ya bawal hên torakan ya ayn palatandaan, ya angkatorakan tawo gawan a
la muwang. Ha hêlêk lan tawo ay mangêd kaw, yan antoroan yo hila hên manyag kasalanan
hên a la muwang."
45 Amêhên, hinabi nan mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises kana, ya wana, "Mánoro,
ha hinabi mo, ay angkahugatan kay etaman." 46 Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Kaingalo kaw

† 11:29 No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating. ‡ 11:38 Gawan kanlan Israelita, ay bawal mangan no a pon nag-uyah hên pahonol ha paniwala la. § 11:43 Ya pinakamahlay ya pagsimbaan lan Israelita ay ha Jerusalem, noa, main nanaway pagsimbaan ya nag langan sinagoga ha balang balayan ya nag mapoy Israelita ya nag ahawa.

etaman, ya mánoron Kautuhan ni apo Moises, ta hadyay bêyat ya an-ipadyag yo kanlan
kaatag, noa, pêrad man, ay a kaw ampanawop kanla. 47 Kaingalo kaw, ta ampamadyag
kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari ya pinatsi lan ninuno yo. 48 Ya panyag
yon habayto, ay pamaptêg ya an-umuyon kaw ha dinyag lan ninuno yo. Pinatsi lay
propeta ni Apo Namalyari, bayo ampamadyag kaw pon êt hên pantson lan pinatsi la.
49 Gawan êmbayro, ay hinabi nan kamwangan ni Apo Namalyari, 'Iutoh ko kanla hilay
mámipamwang hên an-ipaihip ko kanla haka hilay apostol. Ya kaatag ay patsên la. Ya
kaatag êt ay pairapan la.' 50 Kabay tanggapên lan tawo amêhên ya parusa, gawan ha
pangamatsi lan habaytoy mámipamwang, paubat hên dinyag nay hata luta angga amêhên.
51 Mal-at ya pinatsi paubat hên pinatsi hi Abel, angga ha pinatsi hi Zacarias, ya pinatsi ha
pilatan hên pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari haka ya Templo. Anhabiên ko
kamoyu, parusaan ya tawo amêhên, gawan ha pangamatsi lan habayto.
52 "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises! Inalíh yoy susi hên kabat ha
balin nag kamwangan tungkol ha kalabayan ni Apo Namalyari. A kaw anhumwên, bayo
ambawalên yo êt hilay labay humwên."
53 Hên nayari yan naghabi, ay nimitay na hi Apo Jesus bayro ha bali. Paubat hên habayto,
ay minusmus la ya hên Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises. Mal-at ya an-
ikotang la kana ta 54 inimatonan la ya, ta êmên la yan madakêp ha pamaghabi na.

12

Kaillag kaw kanlan magbabara
(Mateo 10:26-27)

1 Hên hato, libo-liboy ni-tsi-tsipon angga ha nangapitotorak hilan bitsih. Naghabi ya
pon hi Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo,
ya pagbabara lan anhumonol hila kan Apo Namalyari. 2 Ayn intago ya a mamwangan haka
mihumbung. 3 Ya hinabi yo ha nariglêm, ay magilaman ha nahawang. Ya inanah yo ha bali
yo, ay miangaw."

No hino ya dapat kalimwan
(Mateo 10:28-31)

4 "Anhabiên ko kamoyun kaluguran ko, paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini
yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man magêtan ha impiyerno ya kaêlwa yo.
5 Anhabiên ko kamoyu no hino ya dapat yon kalimwan. Kalimwan yo hi Apo Namalyari, ta
panga-ubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hên kapangyarihan hên mamitapon kaêlwa
yo ha apoy ya taganán a maparê ha impiyerno. Awo. Habiên ko kamoyu, hiya ya kalimwan
yo, alwan kaatag.
6 "Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta agyan hilay nanaway manok lalê, ay a na
ampaulayan. 7 Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. Kabay paan kaw malimo. A na
kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalê."

Dapat tamon ipamwang ya paniwala tamo kan Apo Jesus
(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Hilay alwan marêng-êy hên mamaptêg ha arapan hên
kal-atan ya hila ay ampaniwala kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay a ko etaman
ikarêng-êy ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari. 9 Noa, hilay ampaghabi ha arapan hên
kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habiên ko etaman lano ha arapan lan anghel ni
Apo Namalyari, ya a ko hila muwang.
10 "Hilay maghabi hên pamanira kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay map-
atawad. Noa, hilay maghabi hên pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad.
11 "Idikil la kaw ha sinagoga haka la kaw gêtan kanlan kaatag ya manungkulan, ta
kotangên la kaw, noa, paan kaw manyagah no hinoy pakibat yo, 12 ta habayto êt ay
mamitoro kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari no hinoy habiên yo."

Ya ayn minúwang ya mabandi

13 Amêhên, ya miha kanlan kal-atan, ay naghabi kan Apo Jesus, ya wana, “Mánoro, iutoh
mo ha kaka ko ya atagan na ko ha mana naên ha tatang naên.” 14 Wani Apo Jesus kana,
“Pata kotangên mo kangkoy habain? Alwan tungkulan ko hên manlingon ha pamiatag hên
mana yo.” 15 Bayo wana kanlan kal-atan, “Illagan yoy nakêm yo ha kaganawan karidyaan,
ta ya biyay ay a angkakwa ha mal-at ya pibandian.” 16 Amêhên, in-alimbawa ni Apo Jesus
hên êmên di, ya wana, “Ya mihay mabandi ay nakagapah hên hadyay lakê ha luta na.
17 Amêhên, nangihip ya hata mabandi no hino ya daygên na, ta kulang ya pamyanan na
hên nagapah na. 18 Naihipan na ya agwatên nay pamyanan na hên nagapah na, ta manyag
yan bayo, ya mahlay, ya pamyanan nan kaganawan pibandian na. 19 Ta atsi ha ihip na,
no manyag yan habayto, ay mahabi na ha nakêm na ya pamamatuloy na tana, mangan,
minêm, haka magpakahigla, ta a yay na maalihan hên hinon maêkan ha mal-at ya taon.
20 Noa, wani Apo Namalyari kana, ‘Mulala ka! Amêhên yabi, ay maalihan kan biyay. Kabay
a mina mapakinabangnan ya imbunton mo ya para kamon bêngat.’ ” 21 Hên nayari ni Apo
Jesus ya habaytoy alimbawa na, ay wana, “Êmbayroy malyari kanlan ampaybunton hên
pibandian, noa, ampagkulang hila ha arapan ni Apo Namalyari.”

Ya paniwala kan Apo Namalyari
(Mateo 6:25-34)

22 Bayo hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw manyagah, no
hinoy maêkan yo, ta êmên kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop
yo. 23 Gawan ya biyay ay maalagá ha kaên, haka ya lawini ay maalagá ha takop. 24 Hêlkên
yoy manok lalê. A hila ampananêm o ampanggapah man, haka ayn hilan pamyanan hên
nagapah la. Êmbayro man, ay ampakanên hila ni Apo Namalyari. Taganán maalagá kaw
kanlan manok lalê, kabay a na kaw paulayan! 25 Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang
ya biyay yo! 26 No pêrad man, ay a yo mapakarang ya biyay yo ha kayagahan yo, ay pata
manyagah kaw hên tungkol ha hinoman! 27 Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo!
Ihipên yo tanay pamantumubo hên bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hên
takop la. Agyan hi Arin Solomon, ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hên nanad
kahampatan hên mihay bulaklak. 28 No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhên, bayo ulamên
pangawatah, ay ampahampatên ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang
awud ya paniwala yo kana. 29 Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maêkan haka
mainêm yo. 30 Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên ampanyagah no
hinoy maêkan haka mainêm la. Noa, hikaw ay paan yo hilan totoên, ta muwang ni Apo
Namalyari ya Tatang tamo ya kailangan yoy habayto. 31 Kabay unaên yoy pagpalokop yo
kan Apo Namalyari, ta idin na ya kaganawan kailangan yo.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit
(Mateo 6:19-21)

32 Amêhên, hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw
malimo agyan pêpêrad kaw, ta mahigla hi Apo Namalyari, ya Tatang yo hên ilamo na kaw
ha pamanlokop na. 33 Ihaliw yoy pibandian yo, ta mam-i kaw kanlan ampangailangan. Ya
mangêd ay manipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro, ay nanad kaw hên main
pamyanan pera ya a mahira, haka a maalihan laman. Ta habaytoy pibandian ay a maplak,
haka a êt mahira hên anag. 34 Dapat yon daygên ya habayto, ta no anto ya pibandian yo,
ay atsi êt bayro ya nakêm yo.”

Ya mihay mangêd ya ipoh ay panay nakal-an

35 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Dapat panay kaw hên nakal-an, hên nanad ha
mihay mangêd ya ipoh ya panay nag dêkêt ya solo, ta êmên kaw 36 mag-in nanad kanlan
panay nakal-an hên tampol manloat danan hên amo la uston mamaêg ya, pamanlumatêng
nan ubat ha kasálan. 37 Hadyay higla lan ipoh, no malatêng hilan amo la hên nakal-an.
Paiknoên hilan amo la, ta hiyay mamiapag kaên la. 38 Hadyay higla lan ipoh no malatêng
na hilan nakal-an, pammuli na hên bonak yabi o maranon man. 39 Pakaihipên yoy hatsi,
no muwang na dayi hên nag bali no hinon oras hên lumatêng ya manakaw, ay a na ya

paulayan hên mahowên ya bali na. [40] Hikaw man, ay kailangan nakal-an kaw, ta hiko ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumatêng."

Ya mihay ipoh ay dapat mapaypaniwal-an
(Mateo 24:45-51)

[41] Amêhên, wani Pedro, "Panginoon, hinabi moy hatoy alimbawa para bêngat kannaên
hên labinloway tagahonol mo o para ha kal-atan?" [42] Kabay wani Apo Jesus, "Ya ipoh ya
mapaypaniwal-an haka magaling, ay hiya ya dyanan tungkulan no main yan lakwên ya
amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mamiarasyon hên iluto lan kapareho nan ipoh, hên
allo-allo. [43] Hadyay higla hên ipoh, no malatêng na yan amo na hên ampanyag kalabayan
na ha pag-orong na. [44] Pakagilamên yo, dyanan na yan tungkulan hên amo na hên manalan
hên hinon pibandian na. [45] Noa, no ihipên nan hatoy ipoh ya mabuyot pon lumatêng ya
amo na, bayo umpisaan nan pakatumbukên ya kapareho nan ipoh, ya lalaki haka babayi,
ta mangan ya tana haka maglahing êt, [46] ay no biglan lumatêng ya amo nan hatoy ipoh, ay
parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat, bayo ilamo na ya kanlan a ampaniwala, bayro ha
parusa ya ayn angga.
[47] "Ya ipoh ya ampakamwang kalabayan hên amo na, noa, a ya nakal-an hên honolên
ya habayto, ay parusaan ya hên mabyat ya parusa. [48] Noa, ya ipoh ya a ampakamwang
no hinoy pan-ibawal hên amo na, ya nakadyag hên bawal ya dapat pamarusaan kana,
ay parusaan hên alwan mabyat. Hilay dinyanan ni Apo Namalyari hên mal-at, ay mal-
at etaman ya tapolên kanla. Hilay pinatsiwal-an hên mal-at, ay panapolan êt hên mal-at."

Main pamigagampi gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala
(Mateo 10:34-36)

[49] Wanay na êt ni Apo Jesus, "Atsi ko di ha luta hên ampantan hên nanad apoy ya
pamanatol ni Apo Namalyari. Dayi napagkêtan ana ya habayto. [50] Noa, hadyay bêyat ya
kailangan kon danan pon. Habayto ya ampamagulon ihip ko angga ha a ya pon matupad.
[51] Paan yon ihipên ya nantan akon pamikiúmang ha miha ta miha, ta hikoy pangubatan hên
pamigagampi, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala. [52] Paubat amêhên,
no alimbawa ta main limay katawo ha mihay pamilya, ay alwan parehoy ihip la, ta ya tatlo
ay mihay ihip kanlan lowa. [53] Ta hilay ampaniwala haka hilay a ampaniwala, ay alwan
parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak
nay babayi. Ya ampo ya babayi ay mihay ihip ha manuyang nay babayi."

Dapat maintindihan ya labay habiên hên angkalyari amêhên panaon
(Mateo 16:2-3)

[54] Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan kal-atan, "No mahêlêk yo ya naborêg ha dapit
kanaboan allo, ay habiên yo, 'Manguran ya.' Ay manguran ya bay. [55] No angkapansin yoy
angin ya ubat ha kabalah-balahan, ay habiên yo, 'Mag-in hadyay omot amêhên.' Ay mag-
in hadyay omot bay. [56] Ampagbabara kaw! Muwang yo no hinoy labay habiên hên angkakit
yo ha langit. Yarin a yo muwang ya labay habiên hên angkalyari amêhên panaon!"

Dapat makiúmang ha kapatsi yo
(Mateo 5:25-26)

[57] Wana êt ni Apo Jesus, "Pata a kaw manimbángan no hinoy hêpat? [58] No main mamidikil
kamoyu, ta gêtan la kaw ha mánlingon kaso, ay mangêd ya makikatoynungan kaw pon
kanla ha dann, ta êmên a la kaw na gêtan ha mánlingon kaso. Ta kayno idin na kaw ha
magbantay hên hukulan, ta ikulung kaw. [59] Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a
yo mabayaran ya kaganawan ya ipabayad la kamoyu."

13

Dapat paghêhêan ya kasalanan

[1] Hên habayto, kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay nilumatêng ya ungnoy nami-
humbung kana, ya wanla, "Impapatsi ni Gobernador Pilato ya ungnoy taga-probinsyan
Galilea kaban ampangátang hila hên ampakikwan patawad kan Apo Namalyari." [2] Hinabi

ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Êndat yo no mabyat ya kasalanan lan hata taga-Galilea
kanlan kasalanan lan kaatag ya taga-Galilea, gawan êmbayro ya nalyari kanla? [3] Alwa! Noa,
anhabiên ko kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay
matsi kaw ngan etaman. [4] Ihipên yo hilay labinwalo ya natsi hên natumba ya tawer ha
Siloe. Êndat yo no mabyat ya kasalanan la kanlan kasalanan lan kaatag ya ampaidi ha
balayan Jerusalem? [5] Alwa! Noa, anhabiên ko kamoyu, no a yo paghêhêan hên talibatokan
ya pamanyag yon kasalanan, ay matsi kaw ngan etaman.”

Ya alimbawa tungkol ha poon kayo ya nag langan igos

[6] Amêhên, nam-i yan alimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag
poon kayoy igos ha pananêman nan ubas. Minghan nanapol yan tagêy hên hatoy igos,
noa, ayn. [7] Kabay hinabi na ha ampanayhay hên tanaman na, ya wana, ‘Tatloy nay
taon hên ampanapol akon tagêy hên hata igos, noa, ayn. Potohên mina, ta bêngat ya
tanan angkahayang ya luta.’ [8] Noa, hinabi nan ampanayhay hên tanaman, ya wana, ‘Apo,
paulayan mo ya pon hata taon, ta gambolên koy poon na, ta dyanan ko yan abono. [9] No
managêy ya ha taon, ay mangêd. No a ya êt managêy, ay ipapotoh mina bayto kangko.’ ”

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay babayi ya nakuba

[10] Mihay allon pamagsimba, ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha miha kanlan sinagoga.
[11] Main babayi bayro ya hinapatan hên namakuba kana, hên labinwaloy taon ana. A nay
nan maitoynung ya bokot na. [12] Hên nahêlêk na ya ni Apo Jesus, ay wana ha babayi, “Ayn
kay nan hakit!” [13] Impalunto nay gamêt na ha nakuba, kabay tambêng yan tinumoynung ya
bokot na, bayo pinuri na hi Apo Namalyari. [14] Noa, nanuluk ya main tungkulan ha sinagoga,
gawan allon pamagsimba, hên namaalíh hi Apo Jesus hên hakit nan nakuba. Kabay wana
kanlan kal-atan, “Main anêm ya allo ya nakal-an ha pamag-obra. Kabay dapat ipaalíh yoy
hakit yo ha miha kanlan habaytoy anêm ya allo, alwa ha allon pamagsimba.” [15] Kabay wani
Apo Jesus kanla, “Hikaw ya ampagbabara! No main kaw hên baka o asno ya nakah-êl, ay
yarin a yo yan okalên ta êmên ya kainêm, ha allo man hên pamagsimba! [16] Hata babayi, ya
mihay kaapo-apoan ni apo Abraham, ay atsi ha aypan kapangyarihan ni Satanas hên main
nanan labinwaloy taon, kabay kailangan yan okalên, agyan allo hên pamagsimba.” [17] Hên
nahabi nay habayto, ay nipakarêng-êy hilay anhumalanghang kana. Noa, hilay kaatag
bayro ay nipaghigla ha mangangêd ya kapapaêpapah ya dinyag na.

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

[18] Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya
pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop
na? [19] Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay
nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay
nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa

(Mateo 13:33)

[20] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hinoy pangialimbawaan ko hên pamanlokop
ni Apo Namalyari? [21] Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya
pinakigawgaw hên mihay babayi ha kal-atan hên arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-
atan.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha makpit ya ilwangan

(Mateo 7:13-14, 21-23)

[22] Kaban inhundo ni Apo Jesus ya pammita na ha balayan Jerusalem, ay nanoro ya ha
kaganawan balayan haka kaganawan baryo ya angkadanan na. [23] Minghan main naghabi
kana, ya wana, “Apo, pêpêrad bêngat ya madyanan biyay ya ayn angga?” [24] Hinabi ni Apo
Jesus, ya wana, “Pakangêrên yon humwên ha makpit ya ilwangan. Anhabiên ko kamoyu,
mal-at ya mapilit hên humwên, noa, a hila makahowên.

[25] "No ingkabat nan nag bali ya ilwangan, ta mirêng kaw hên mamaêg hên mamaêg, ya
habiên yo, 'Panginoon pahowênên mo kay!' ay habiên na kamoyu, 'A ko muwang no hino
kaw.' [26] Bayo habiên yo, 'Ay-êmên mon mahabi ya habayto, ha napagkaaêm naên ka, ta
nanoro ka di ha logal naên.' [27] Amêhên, habiên nay na êt hên nag bali, ya wana, 'A ko
muwang no hino kaw. Pakarayo kaw kangko, hikaw ya nipanyag karawakan.' [28] Hadyay
tangih yo bayto, haka mipang-ngê-ngêt kaw ha hadyay ilab boy ha hadyay huluk ya
matanam yo, ta mahêlêk yo hilay unan natsi, hi apo Abraham, hi apo Isaac, hi apo Jacob
haka hilay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya atsi ha pamanlokop
na, noa, hikaw etaman, ay itaboy. [29] Habaytoy allo, ay mal-at ya alwan Israelita ya ubat
ha ayri man ya logal di ha luta, ya kiaêm ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha
langit. [30] Pakagilamên yo. Main kaatag ya êndat yon a hila makahowên ha pamanlokop ni
Apo Namalyari, yan itad hilan hêpat hên humwên. Main kaatag êt ya êndat yon itad hilan
hêpat hên humwên, yan a hila makahowên."

Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem
(Mateo 23:37-39)

[31] Hên habayto, ay main nilumatêng ya ungnoy Pariseo. Hinabi la kan Apo Jesus,
ya wanla, "Pakarayo ka di, ta labay na kan patsên ni Gobernador Herodes Antipas."
[32] Amêhên, wani Apo Jesus kanla, "Habiên yo kan Gobernador Herodes Antipas, ya
habaytoy manloko, ya ampamaalíh akon hakit haka nangarawak ya a angkahêlêk amêhên
haka nobukah. Haka ha ikatlon allo ay yariên ko ya dyag ko. [33] Ihundo koy pammita ko
ha balayan Jerusalem amêhên, nobukah haka makalwa, ta alwan mangêd para ha mihay
propeta ni Apo Namalyari hên matsi ha kaatag ya logal no alwan ha Jerusalem."
[34] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta
pinagbabato yoy propeta ni Apo Namalyari angga ha hilay natsi. Kata-ungno kataw nan
labay lokopên hên nanad ha pamanlokop hên mihay toan manok ha hiwhiw na. Noa, a
kaw mabay hên palokop kangko. [35] Kabay booy nakêm kataw nan paulayan. A yo ko pon
mahêlêk, angga ha a yo habiên ya habaytsi, 'Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.' "

14

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mihay lalaki

[1] Mihay allon pamagsimba lan Israelita, ay hinagyat hi Apo Jesus hên mangan ha bali hên
mihay manungkulan lan Pariseo. Inimatonan la hi Apo Jesus. [2] Kaban an-imatonan la ya,
dinumani kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya ginumayá ya lawini gawan hakit. [3] Kabay hinabi
ni Apo Jesus kanlan Pariseo haka kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, "Ay-
êmên ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Bawal kano hên mamaalíh hên hakit
ha allon pamagsimba o ahê?" [4] Noa, a hila nagtonoy. Ya dinyag ni Apo Jesus ay namaalíh
ya hên hakit nan lalaki, bayo impabita na ya. [5] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, "No
alimbawa ta anak yo, o baka yoy manabo ha malalê ya pangahoyan, yarin a yo tambêng
ialih ya habayto, allo man hên pamagsimba?" [6] Noa, ayn naghabi.

Ya mangêd ya ugali ha kaluto

[7] Napansin ni Apo Jesus ya hilay kaatag ya hinagyat bayro ha kaluto hên hatoy Pariseo,
ay nikno ha iknoan hên manungkulan agyan alwa hilan manungkulan. Kabay tinoroan
na hila, ya wana, [8] "No alimbawa ta main managyat kamo ha kaluto hên kasal, ay paan
kan mikno ha iknoan hên manungkulan, ta kayno main lumatêng ya manungkulan, [9] bayo
habiên na kamo hên hatoy nanagyat kamo, 'Kalalaki ko, idin mo pon kanan manungkulan
ya habain ya iknoan.' Kabay mipakarêng-êy kay na, ta mikno ka tana ha pinakamarayo
ya iknoan. [10] No in-agkat ka ha kaluto, ya mangêd, ay mikno ka tana ha pinakamarayo
ya iknoan, ta kayno habiên nan nanagyat kamo, 'Kalalaki ko, dumani ka di ha mangêd ya
iknoan.' Ha êmbayro ay, mahêlêk lan kaatag ya atsi ha kaluto no ay-êmên kan dinayêw.
[11] Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, haka hilay maaypay nakêm ay itag-ay."

12 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus ha nanagyat kana, “No magkaluto ka, paan mon bêngat
hên hagyatên hilay kaluguran mo, kamag-anak mo haka hilay karani mo hên bali ya
mabandi. Ta lano, ay hagyatên la ka êt, kabay matumbahan la kay na. 13 No magkaluto ka,
ay hagyatên mo hilay mangairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag. 14 A hila man
makahagyat kamo, ay humigla ka, ta tumbahan na kan hagyatên lano ni Apo Namalyari
ha mangoman mabiyay hilay banal.”

Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto
(Mateo 22:1-10)

15 Hên nagilam hên miha kanlan ampangan bayro ha bali nan Pariseo ya hinabi ni Apo
Jesus, ay wana kana, “Bapan higla lan tawo ya kilamo ha kaluto ha pamanlokop ni Apo
Namalyari.” 16 Amêhên, wani Apo Jesus, “Main mihay lalaki ya nagkaluto, ta mal-at ya
hinagyat na. 17 Hên nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hên baêgên hilay hinagyat
na, ta habiên na ya êmên di, ‘Kaw na di, ta nakal-an ya kaên tamo.’ 18 Noa, balang miha
kanla ay naghabi, ‘Pasinsya kaw na, ta a ko makalako ha kaluto.’ Ya una ay naghabi ha
ipoh, ya wana, ‘A ko makalako ha kaluto, gawan nakahaliw akon tamnan ko, ya kailangan
kon hirawên.’ 19 Hinabi hên miha, ‘Nakahaliw akon limay paris hên baka. Dapat ko hilan
subukên hên panyarol. Pasinsya kaw na.’ 20 Hinabin mihay na êt, ya wana, ‘Babayo kay
kasal, kabay a ko makalako ha kaluto.’ 21 Nuli ya habaytoy ipoh, ta in-ubuh nan hinabi
ya habayto ha amo na. Hadyay huluk hên amo hên habaytoy ipoh. Hinabi na ha ipoh,
ya wana, ‘Galingên mo ha dann hên balayan, ta hagyatên mo hilay mairap, hilay lumpo,
hilay pilay, haka hilay buwag.’ Kabay nammita yay nay ipoh. 22 Hên nag-orong ya ipoh,
ay wana, ‘Hinonol koy utoh mo, Apo. Noa, makwal pon ya panganan.’ 23 Kabay hinabi nan
amo ha ipoh na, ya wana, ‘Pakahagyatên mo hilay ayn bali, ya nag hawong ha danin dann
ha laylay balayan, ta êmên mapno ya bali ko. 24 Anhabiên ko kamoyu ya ayn miha man
kanlan una kon hinagyat ya makataway hên kaluto ko.’ ”

Hilay tagahonol ni Apo Jesus ay kailangan lan ibalag ya kaganawan maalagá kanla
(Mateo 10:37-38)

25 Minghan, hên mal-at ya nakilako kan Apo Jesus, ay inarap na hila, ta hinabi na kanla,
26 “Hilay labay hên magpalokop kangko, ta mag-in tagahonol ko, ay kailangan lugurên la ko
hên igit êt ha toa la, ahawa la, anak la, kaka la, ali la, haka sarili la. 27 Haka hilay alwan nakal-
an hên magtêêh hên pamairap, o matsi man, ha pamanhumonol la kangko hên nanad
ha pamwat hên nabyat ya koros, ay alwan hêpat hên mag-in tagahonol ko. 28 Dapat yon
pakaihipên pon ya kairapan hên mag-in tagahonol ko. Habaytoy nanad ha mihay labay
hên manyag hên matag-ay ya bali, ya pakaihipên na pon mangêd, no hukad ya kaganawan
kailangan na, ta êmên mayari ya bali. 29 Ta, no a nan pakaihipên hên mangêd, ta bat nay
nan umpisaan daygên, bayo, no a na mayari, ay kailyan la yan balang makahêlêk hên
bali na, ta katarêk-tarêk ya nayari. 30 Wanla, ‘Hêlkên yo! Hatsi ay nag-umpisan manyag
bali, noa, a na impayari.’ 31 Êmbayro êt ya mihay ari ya main mapon liboy hundaloh, ya
labay hên lumaban ha kaatag ya ari ya nag lowampon libo ya hundaloh, ay pakaihipên na
pon hên mangêd no kaya na. 32 Ta no a na kaya, kaban marayo ya pon ya kapatsi na, ay
main yan iutoh ya makihabi pon ha kapatsi na ya makikatoynungan ya tana. 33 Êmbayro
êt kamoyu no labay yo hên mag-in tagahonol ko, ay pakaihipên yo pon no kaya yon ibalag
ya kaganawan maalagá kamoyu, bayo kaw magpalokop kangko. Ta no a yo kaya, ay a kaw
malyarin mag-in tagahonol ko.”

Ya ahin ya naalihan alat
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 “Mangêd ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. 35 A
ya magamit hên pamataba man hên luta. Kabay itapon la tana. Hikaw ya ampanggilam
kangko, pakaihipên yoy toro ko!”

15

Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupa ya nitama
(Mateo 18:12-14)

1 Amêhên, hilay máningil buwih haka kaatag êt ya mapanyag nangarawak, ay dinumani
kan Apo Jesus ta manggilam hên anhabiên na. 2 Anhumulapo hilay Pariseo haka hilay
mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, "Têh! Habaytsi ay ampananggap hên
makasalanan, bayo ampakiaêm ya êt kanla!" 3 Kabay dinyanan hila ni Apo Jesus hên hata
alimbawa,
4 "No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha,
ay hinoy daygên na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha
pagpastolan la, ta tapolên nay habaytoy miha ya nitama hên angga ha matapol nay
habayto. 5 Pamakatapol nan habaytoy tupa, ay bapan higla nay na. Kabay bakayên na
yan paorong. 6 Panlumatêng na ha bali na, ay hagyatên nay kaluguran na haka karani nan
bali, ta wana kanla, 'Magpakahigla kitamo, ta natapol koy tupa ko ya nitama.' 7 Êmbayro
êt ha langit, ay siguradon magpakahigla hila ha mihay makasalanan ya maghêhê hên
manalibokot ha pamanyag karawakan, kisa ha siyamapo boy siyam ya êndat lan mangêd
hila haka a lay nan kailangan hên kikwan patawad."

Ya pera ya nakatak

8 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "O alimbawa ta main babayi ya
nag mapoy pera ya pilak, bayo nakatak ya miha, hinoy daygên na? Pagkêtan nay pag-
atáng, palisan nay bali, ta pakatapolên nan mangêd angga ha matapol na ya nakatak.
9 Pamakatapol na hên habaytoy pera, ay hagyatên na hilay karani nan bali, haka kaluguran
na ta magpakahigla hila. 10 Êmbayro êt ya kahiglaan lan anghel ni Apo Namalyari, gawan
main mihay makasalanan ya maghêhê hên manalibokot ha pamanyag karawakan."

Ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama

11 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Main mihay lalaki ya nag anak hên
loway miyawhay. 12 Amêhên, hinabi nan poto ha tatang na, ya wana, 'Tatang, idin mina
kangko amêhên ya atag ko ha pibandian mo, ya mana naên lowan mitaali.' Kabay inatag
nan tatang la ya pibandian na kanlan lowa. 13 A nabuyot, ay inhaliw nan poto ya atag
nay bandi, ta nammita yan palako ha kaatag ya bansa ya marayo. Bayro nan inhayang ya
atag nay bandi na ha pamanyag karawakan. 14 Ha kabuyutan, ay naubuh nay nan nagastos
ya atag na. Hên habayto ay nagkamain lonoh bayro. Kabay pêrad tana, ay natsi yay na
dayi. 15 Ya dinyag na ay nakiamo yay na pon ha mihay taga-bayro ya namiutoh kana hên
mamakan hên baboy na. 16 Labay na dayin makiêkan ha pangkaên lan baboy, noa, a la
ya dinyanan. 17 Hên napakaihip-ihip nan mangêd ya dinyag na, ay hinabi na ha nakêm
na, ya wana, 'Hilay ipoh hên tatang ko ay angkahawa ha pangan, kaban hikong kit, ay
pêrad tanan matsi ha hadyay lonoh ko di. 18 Mag-orong ako ha tatang ko, ta habiên ko
kana, "Tatang, nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo. 19 Alwa mo kinan
baêgên anak mo. Daygên mo ko tanan mihay ipoh mo." ' 20 Kabay nammita yay nan pauli
ha tatang na.
"Marayo ya êt ha bali la, ay napatsilyapan yay nan tatang na. Naingalwan na yan tatang
na kabay nuwayu ya hên nanupa ha anak na, ta tinakêh haka inaro na ya. 21 'Tatang,' wanan
anak, 'nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo. Alwa mo kinan baêgên
anak mo.' 22 Noa, binaêg nan tatang na ya ipoh na, ta wana, 'Galingên yo. Kowên yoy
pinakamahampat ya takop, ta ipatakop yo kana. Pahing-hingan yo ya haka dyanan yo
yan pag-apin bitsih. 23 Patsên yoy pinakamatabay biseron baka, ta magpakahigla kitamo!
24 Magpakahigla kitamo, gawan hata anak ko ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay
nanad nitama, noa, nilumatêng ya awud!' Kabay nagpakahigla hila.
25 "Hên habayto, ay atsi ya ha panamnan la ha marayo ya kaka na, ya punganay. Hên
narani yay na ha bali la, ay nagilam nay tsig-tsigan haka hayawan. 26 Kabay binaêg nay
mihay ipoh la, ta wana, 'Hinoy angkalyari di?' 27 Kabay wanan ipoh, 'Apo, nilumatêng ya

ali mo. Impapatsi hên tatang mo ya pinakamatabay biseron baka, gawan nilumatêng ya
hên nabiyay.' [28] Amêhên, hinumuluk ya punganay. A na labay humwên ha bali. Kabay
inumawah ya tatang na, ta inamung-mung na ya, ta êmên ya humwên. [29] Noa, wana
ha tatang na, ya wana, 'Mal-at ya taon kinan ampanawop kamo hên nanad ipoh. Ya
kaganawan an-iutoh mo kangko, ay hinonol ko. Noa, miha man ya biseron kambing,
ay ayn kan indin kangko ya maipapatsi naên dayi hên kaluguran ko, ta êmên kay
magpakahigla. [30] Hata poto mo, ay nanayang bandi mo ha pamabayi na, bayo pinamatsi
mo ya êt hên pinakamatabay biseron baka!' [31] Kabay wanan tatang na, 'Anak ko, alwan
êmbayro. Panay katan kalamo. Ya kaganawan pibandian ko ay pibandian mo. [32] Noa, hata
ali mo ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumatêng ya
awud! Kabay kailangan kitamon magpakahigla.' "

16

Ya narawak ya pinatsiwal-an hên pibandian

[1] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Main mihay mabandi ya
main pinatsiwal-an hên pibandian na. Noa, main naghabi ha mabandi ya panhayangên
ya pibandian na hên pinatsiwal-an na. [2] Kabay impabaêg nan mabandi ya habaytoy
pinatsiwal-an na, ta wana kana, 'Hinoy hatsi ya angkalêngê ko tungkol kamo? Ipahlêk mo
kangko ya hulat mo ha nagastos mo ha pibandian ko, ta paubat amêhên alway nan hika ya
patsiwal-an ko.' [3] Kabay hinabi nan hata pinatsiwal-an ha nakêm na, ya wana, 'Alihan akon
ámo ko ha tungkulan ko. Hino kaya ya daygên ko? A ko agyu ya mabyat ya obra, nanad
pag-obra ha luta. Marêng-êy ako etaman hên magpalimos. [4] Awo bay, muwang kina ya
daygên ko, ta êmên la ko hagyatên ha bali la, agyan alihên na ko ha tungkulan ko.'

[5] "Miha-miha nan binaêg hilay main utang ha amo na. Hinabi na ha una, ya wana,
'Ungnoy utang mo ha amo ko?' [6] Kabay wanan nag utang, 'Dinalan ya hukat hên langis.'
Amêhên, hinabi nan pinatsiwal-an ha nag utang, ya wana, 'Iawah moy listahan utang
mo. Tambêng kan mikno, ta hagilyan mon limampo.' [7] Bayo hinabi nan pinatsiwal-
an ha kaatag ya main utang, ya wana, 'Ungnoy utang mo?' Kabay wanan nag utang,
'Dinalan ya kaban hên trigo.' Amêhên, hinabi nay na êt hên hatoy pinatsiwal-an, ya wana,
'Iawah moy listahan utang mo, ta hagilyan mon walumpo.' [8] Hên napansin nan amo ya
dinyag nan pinatsiwal-an nan pibandian na, ay dinayêw na ya. Dinayêw na ya, alwan
gawan pamanloko na kana, noa, gawan magaling yan mangihip. Pêtêg bay magaling hilan
mangihip hên ikakangêd la ha sarili la, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, kisa
kanlan nagpalokop kana."

[9] Wana êt ni Apo Jesus ha tagahonol na, "Anhabiên ko kamoyu, gamitên yoy pibandian
yo ha pamanawop hên kalamo yo di ha luta, ta êmên lano ha langit, ha ayn nanan pera,
ay mahigla la kaw tanggapên lan kalamo yo ya atsi bayro gawan ha hawop yo kanla. [10] Ya
mapaypaniwal-an ha pêrad, ay mapaypaniwal-an ha mal-at. Ya a mapaypaniwal-an ha
pêrad, ay a etaman mapaypaniwal-an ha mal-at. [11] No alwa kaw hên mapaypaniwal-an
ha pibandian di ha luta, ay ayn etaman mamipatsiwala kamoyu hên mantêg pibandian
ha langit. [12] No alwa kaw hên mapaypaniwal-an ha pibandian hên kaatag, ay ayn bayton
mam-i kamoyu, hên mag-in taganán kamoyu.

[13] "Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurên nay miha,
haka kahêmêkan nay miha, o huyuên nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay pahawaan
na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuên hi Apo Namalyari no ubuhên yoy hêkaw yo ha
pibandian."

Hino-hino kay na hên ya toro ni Apo Jesus
(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)

[14] Hên nagilam lan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay kinailyan la ya gawan kamata hilan
pera. [15] Kabay hinabi na kanla, ya wana, "Ampagbabara kaw ha arapan hên kapareho yo,

noa, muwang ni Apo Namalyari ya nakêm yo. Ya bapan hampat ha ihip hên tawo, ay kapahuluk kan Apo Namalyari.

16 "Ya impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan Kautuhan ya impahulat na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hên nanupad hên habaytoy impamwang la. Paubat ha pamanlumatêng na, ay an-iaral ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mal-at ya ampamilit hên palokop kana. 17 Noa, nataluh hên alihên ya luta haka ya angkahêlêk ha langit kanan daygên ayn pukat ya miha man ya naipêk ya gulis kanlan habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ya hinulat ni apo Moises."

18 Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo mag-ahawan kaatag, ay nakadyag kasalanan gawan namabayi ya. Êmbayro êt ya lalaki ya nangahawa hên babayi ya inhiyay, ay nakadyag ya êt kasalanan hên namabayi."

Ya mabandi haka hi Lazaro

19 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Main mihay mabandi ya ampagtakop hên makamal ya takop. Allo-allo, ay angkahawa ya ha hinon labay nan kaên. 20 Main etaman mihay mairap bayro ya nag langan Lazaro ya napnoan hên nuka, ya pan-ibul-ih lan kit ha arapan bali nan hatoy mabandi. 21 Atsi ya bayro, ta labay na dayin makaêkan agyan momo hên mabandi. Kaingalo yan kit, ta main êt bayron aho ya ampipanapoh hên nuka na. 22 Hên natsi hi Lazaro, hiyay gintan hên anghel ni Apo Namalyari ha langit, ha dani ni apo Abraham. Natsi ya êt ya hatoy mabandi, bayo in-ilbêng.

23 "Hiyay gintan ha Hades. Kaban ampagdusa ya bayro ay naningla ya. Bayro ha marayo, ay nahêlêk na hi apo Abraham haka hi Lazaro. 24 Kabay nan-angaw ya, ya wana, 'Apo Abraham, ingalwan mo ko dayi. Iutoh mo hi Lazaro ya ibahá nay tampoh hên panoro na ha lanêm, ta pakêbêlên nay dila ko, ta angkairapan ako di, gawan hadyay omot hên hata apoy.' 25 Noa, wani apo Abraham, 'Anak ko, muwang mo hên angkabiyay ka pon, ay hinumawa ka ha kaganawan mangangêd, kaban nagtêêh yan kairapan hi Lazaro. Amêhên, ay mahigla ya bayri hi Lazaro, kaban hika ay ampag-irap. 26 Miha êt, ay main bapan lalên bêngaw ha pilatan tamo. Kabay a kay makalako kamoyu, haka a kaw makalako di.'

27 "Hinabi nay na êt hên mabandi, 'No êmbayro awud, ay iutoh mo dayi hi Lazaro ha balin tatang ko. 28 Ta habiên na dayi kanlan limay kapotoh pohêl ko ya kaillag hila, ta êmên hila a miabot di ha logal hên hadyay pamagdusa.' 29 Noa, wani apo Abraham, 'Atsi kanlan kapotoh pohêl mo ya inhulat ni apo Moises haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya paniwal-an la dayi.' 30 Wanan mabandi, 'Kulang ya habayto apo Abraham. Noa, no main mangoman mabiyay ya natsi, ya mangaral kanla, ay paghêhêan la bayto ya kasalanan la.' 31 Noa, wani apo Abraham, 'No a la paniwal-an ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay a hila êt mapaniwala ha pamwang hên mihay natsi, ya nabiyay oman.' "

17

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan
(Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42)

1 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Taganán lumatêng kantamo ya tukso hên manyag kasalanan, noa, kaingalo ya ampangubatan hên tukso. 2 Hinoman ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanlan habaytsi ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên habayto, ay patsên ya hên êl-an yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ya ha malalê ya lanêm. 3 Kabay kaillag kaw.

"No ya kapareho mo ay nakadyag hên kasalanan kamo, ay kailangan habyanan mo ya, ta êmên ya maghêhê ha pamanyag nan kasalanan. No maghêhê ya, ay patawarên mo ya.

[4] Kata-ungno ya man hên mikasalanan kamo, ha mihay allo, ta panay yan maghêhê, ay
dapat mo yan patawarên."

Ya paniwala kan Apo Namalyari

[5] Amêhên, hinabi lan apostol kana, ya wanla, "Panginoon, pahanan moy paniwala naên
kan Apo Namalyari." [6] Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Nanawa man ya paniwala yo kan Apo
Namalyari, ya nanad bat but-on mustasa, ay mahabi yo kanan hata kayo, 'Ulutên moy sarili
mo, ta mag-álih ka ha dagat!' ay humonol ya kamoyu."

Ya tungkulan hên ipoh

[7] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, "Waringan, no main kaw hên ipoh
ya nilumatêng ya ubat ha panyarolan o kaya ha pagpastolan, yarin mahabi yo kana
ya, 'Ka di, ta mangan!' [8] Alwa. Ya habiên yo kana ay 'Pangil-an mo kon kaên. Bayo
maghagili kan takop, ta mamiatag ka kangko, ta kaban ampangan ako, ay gawangan
mo kon hinon kailangan ko. Pangayari ko, ay hikay nay mangan.' [9] A yo ya man
pahalamatan no daygên nay kaganawan in-utoh yo kana. [10] Êmbayro êt ya dapat yon
daygên pamakadyag yon kaganawan impadyag ni Apo Namalyari kamoyu. Paan kaw nan
manapol hên pamandayêw. Habiên yo tana ya, 'Hikay ay ipoh bêngat. Kabay andaygên
naên bêngat ya tungkulan naên.' "

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên mapoy nag ketong

[11] Ha pammita lan Apo Jesus palako ha balayan Jerusalem, ay nagdann hila ha pilatan
hên probinsyan Samaria haka probinsyan Galilea. [12] Hên pahowên hilay na ha mihay
baryo, ay nakatupa hila hên mapoy nag hakit hên ketong ya tinunggên ha marayo-dayo,
[13] ta in-angaw la, ya wanla, "Panginoon Jesus, ingalwan mo kay." [14] Hên nahêlêk na hila,
ay wana kanla, "Pahlêk kaw kanlan pari ta êmên la ipamwang ya ayn kaw nan hakit."
Kaban ampammita hila, ay ampialíh ya hakit la. [15] Hên napansin la, ya naalíh ya hakit
la, ay nag-orong ya miha kan Apo Jesus, haka na in-ikhaw ya pamagpuri na kan Apo
Namalyari. [16] Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta nagpahalamat. Habayto ay mihay
taga-probinsyan Samaria. [17] Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Mapo ya inalihan hakit.
Ato hilay nay siyam? [18] Pata ayn nag-orong kanla hên nagpuri kan Apo Namalyari? Hatsin
bêngat ya alwan Israelita ya nag-orong." [19] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kana, "Mita kay
na, ta naalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo."

Ya toro tungkol ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya pag-orong ni Apo Jesus

(Mateo 24:23-28, 37-41)

[20] Minghan, ay labay lan Pariseo hên mamwangan kan Apo Jesus no makanon lumatêng
ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay wani Apo Jesus kanla, "Ya umpisa hên
pamanlokop ni Apo Namalyari ay a mahêlêk hên mata. [21] Ayn makapaghabi hên, 'Hêlkên
yo! Nag-umpisay na di!' o 'Nag-umpisay na do!' Ta ha kaptêgan, ya pamanlokop ni Apo
Namalyari ay atsi ha nakêm lan ampaniwala kana."

[22] Bayo wana kanlan tagahonol na, "Lumatêng ya allo, ay labay-labay yon mahêlêk ya
pamanlumatêng ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Noa, a yo ko mahêlêk. [23] Main
maghabi kamoyu, 'Nag-orong yay na ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ta atsi ya di!'
Wanla êt hên kaatag, 'Atsi ya bayro!' Noa, paan kaw maniwala kanla, hên kihonol kanla
hên manapol kangko. [24] Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag ha marayo,
haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya
In-anak Tawo. [25] Noa, kailangan têêhên ko pon ya mal-at ya kairapan, ta araên la ko
hên tawo amêhên. [26] No ay-êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo
Noe, ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no
marani yanay pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. [27] Hên haton nabiyay hi apo
Noe, ay a la ginilam ya paypamwang na. Inhundo lan angkabiyay hên hato ya pangan,
pamamminêm, haka pamiaahawa la angga ha hinumwên hilan apo Noe ha dinyag nay
barko. Kabay naubuh hilan natsi ha lubug. [28] Êmbayro êt hên hato, hên nabiyay pon hi

apo Lot. Inhundo lan taga-balayan Sodoma ya pangan la, pamamminêm la, kapanapolan
la, pananêm la, haka pamadyag hên bali la. [29] Noa, ha allon pamag-alíh lan Lot bayro ha
Sodoma, ay naubuh hilan natsi, gawan pinauranan na hila ni Apo Namalyari hên apoy
haka sulpud.* [30] Êmbayro êt ya malyari ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.
[31] "Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay paan hilay nan tumaoy hên
mangwan pibandian la ha lalên bali la. Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan. [32] Ihipên
yo ya nalyari ha ahawa ni apo Lot, hên haton natsi ya, gawan namalingay ya hên ampag-
alíh hila ha balayan Sodoma. [33] Hilay a mabay hên mangoman ya pamimiyay la, ay
maalihan hên biyay. Noa, hilay nakal-an hên manalibokot ha pamimiyay la, gawan ha
paniwala la kangko, ay dyanan hên biyay ya ayn angga. [34] Pakagilamên yo, ha yabin pag-
orong ko, no alimbawa ta main loway nabêlêw ha mihay papag, ay gêtan ha langit ya
ampaniwala, noa, ibalag ta parusaan ya a ampaniwala. [35] No alimbawa ta main loway
babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay
ibalag ta parusaan. [36] Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway lalaki ya ampilamo
hên ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala
ay ibalag ta parusaan." [37] Amêhên, nangotang hilay tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla,
"Panginoon, anton matupad ya habayto?" Kabay wani Apo Jesus kanla, "No anto ya
bangkay, ay bayro êt mi-tsi-tsipon ya uwak."†

18

Ya alimbawa ya tungkol ha babayi ya ayn têgên ha pangabala na ha mihay mánlingon kaso

[1] Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ta toroan na hilay tagahonol na ya
kailangan panay hilan manalangin hên a hila humawa ha pamanalangin. [2] Hinabi ni Apo
Jesus, ya wana, "Ha mihay balayan, ay main mánlingon kaso ya a angkalimo kan Apo
Namalyari, haka ayn yan anggalangên ya tawo. [3] Bayro ha balayan, ay main babayi ya
bawo, ya ayn têgên hên mangabala kanan hata mánlingon kaso, ta panhabiên na, 'Hawpan
mo kon lumaban ha kapatsi ko.' [4] Ha pangabala na kana, ay a na ya pon dinambi, noa, hên
a nay na matêêh, ay wana ha nakêm na, 'A ko angkalimo kan Apo Namalyari, haka ayn
akon anggalangên ya tawo, [5] noa, hawpan ko yay na, gawan ayn têgên ya pangabala na
kangko, ta pêrad tana, a kina matêêh ya pangabala na kangko.' " [6] Amêhên, wani Apo Jesus
kanla, "Pakaihipên yoy hinabi hên hatoy mánlingon kaso ya agyan narawak ya ugali na, ay
nanawop ya kanan babayi ya bawo. [7] Hi Apo Namalyari pon kaya, ya makatoynungan, yarin
a ya tambêng manawop kanlan pinili na hên mag-in kana, ya ampamaêg kana hên allo-
yabi. [8] Panhabiên ko kamoyu, tambêng na hilan lingonên ha ikakangêd la. Noa, pamag-
orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay makalatêng ako kaya hên tawo ya main
paniwala hên êmbayro, ya ayn têgên hên manalangin?"

Ya alimbawa ya tungkol ha panalangin hên loway lalaki

[9] Nam-i yay na êt hi Apo Jesus hên hata alimbawa kanlan kaatag, ya êndat la no mahonol
hila kan Apo Namalyari, bayo ammusmusên lay kapareho la. [10] Wana kanla, "Main loway
lalaki ya hinumwên hên manalangin ha Templo. Ya miha ay Pariseo, haka ya miha ay
máningil buwih. [11] Nirêng ya Pariseo ha marayo-dayo, ta in-ikhaw nay panalangin na,
ya wana, 'Apo Namalyari, ampagpahalamat ako kamo, ta alwa kon nanad kanlan kaatag
ya mapanakaw, mapanloko, haka mamabayi. Alwa ko êt nanad kanan hata máningil
buwih. [12] Loway allo ha balang parominggo, ay ampagtêêh ko hên a ko ampangan, ta
êmên a maabala ya panalangin ko kamo. Ampam-i ko êt kamon ikamapo hên kaganawan
angkatsikap ko.' [13] Noa, ya hatoy máningil buwih, ay ampanalangin ha marayo. A ya
makatsingla, haka pandug-dugên na êt ya pagaw na gawan hadyay dêng-êy na, ta wana,
'Apo Namalyari, ingalwan mo ko, ya mihay makasalanan.' [14] Panhabiên ko kamoyu ya

* 17:29 Genesis 19:1-29. † 17:37 Anhabiên lan kaatag, ya labay habiên hên hata kahabian, ay tambêng mamwangan lano. Wanla êt hên kaatag, ya labay habiên hên hatsi, ay hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan natsi haka mananggap hilan parusa la.

hatoy máningil buwih, ay nuli hên pinatawad ha kasalanan, noa, hatoy Pariseo, ay a pinatawad. Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, noa, hilay maaypa ya nakêm ay itag-ay."

Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

15 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto
nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak,
ay binawal lay ampantan kanla. 16 Noa, binaêg ni Apo Jesus hilay manianak-anak, bayo
wana kanlan tagahonol na, "Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan
bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. 17 Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala hên nanaway anak
ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na."

Ya mihay nag tungkulan, ya mabandi ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

18 Main mihay Israelita, ya nagtungkulan, ya nangotang kan Apo Jesus, ya wana,
"Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya
ayn angga?" 19 Wani Apo Jesus kana, "Pata binaêg mo kon mangêd? Hi Apo Namalyarin
bêngat ya mangêd. 20 Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, 'Paan mamabayi. Paan
makilalaki. Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan
kaptêgan. Galangên moy toa mo.' " 21 Bayo wanan lalaki, "Mánoro, panhonolên ko ya
kaganawan ya habayto paubat hên anak ako pon." 22 Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi
na, ay wana, "Miha pon ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo,
bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg pibandian
ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko."
23 Noa, hên nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay naglungkot ya, ta miha yay mabandi.
24 Nadambi ni Apo Jesus ya naglungkot ya lalaki, kabay wana, "Taganán alwan nataluh
hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! 25 Pêtêg ya.
Nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo kanan makapakilamo ha
pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi." 26 Hilay nakagilam hên habayto,
ay nangotang, "Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo
Namalyari?" 27 Wani Apo Jesus, "Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."
28 Amêhên, wani Pedro, "Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya bali naên,
ta êmên kay humonol kamo." 29 Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Pakagilamên yo! Hilay
nangibalag bali la, o ahawa la, o kapotoh pohêl la, o toa la, o anak la, gawan ha pagpalokop
la ha pamanlokop ni Apo Namalyari, 30 ay madyanan hên mal-at kanan imbalag la, kaban
atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hên biyay ya ayn angga."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

31 Impapawa ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta wana kanlan bêngat, "Pak-
agilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, ta maubuh hên matupad ya hinulat lan
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya tungkol kangko, ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo. 32 Ta idin la ko kanlan alwan Israelita. Musmusên la ko, dul-an la ko,
33 pagpapatokên la ko, bayo la ko patsên. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!"
Habaytoy hinabi ni Apo Jesus. 34 Noa, a naintindihan hên labinloway tagahonol na, ya
nagilam la, gawan habayto ay a pon impamwang kanla, kabay a la nakway labay nan
habiên.

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 Amêhên, hên andumani hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ay main bayron buwag ya
ampikno ha danin dann ya ampakikwan pera. 36 Hên nagilam nay kal-atan ya ampipagdann
ha dani na, ay labay nan mamwangan no hinoy angkalyari. 37 Main naghabi kana ya hi Apo

Jesus ya taga-balayan Nazaret ay ampagdann bayro. [38] Kabay nan-angaw ya, ya wana, “Apo
Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” [39] Binawal yan maglabak hên
hatoy ampita ha unaan lan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, “Kaapo-apoan ni
Arin David, ingalwan mo ko dayi!” [40] Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggên
ya ta main yan in-utoh, ta akayên lay buwag hên idani kana. Hên narani yanay buwag,
ay wani Apo Jesus kana, [41] “Hinoy labay mon daygên ko kamo?” Amêhên, wanan buwag,
“Panginoon, labay kon makahêlêk ako.” [42] Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Makahêlêk ka,
gawan ha paniwala mo kangko.” [43] Tambêng yan nakahêlêk, kabay nakihonol yay na kan
Apo Jesus kaban ampuriên na hi Apo Namalyari. Hên nahêlêk lan atsi bayro ya nalyari, ay
pinuri la etaman hi Apo Namalyari.

19

Nabayo ya ugali ni Zaqueo

[1] Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ta bayro hilan nipadann ha balayan.
[2] Main lalaki bayro ya nag langan Zaqueo. Hi Zaqueo ay ampamaala kanlan mangwan
buwih, kabay mabandi ya. [3] Labay na dayin mahêlêk hi Apo Jesus, ta êmên na ya mapuliah,
noa, a na ya mahêlêk, gawan kal-atan, ta pandak yan kit. [4] Kabay ya dinyag na, ay nuwayu
ya ha unaan lan Apo Jesus, ta nunik ya ha kayon sikomoro, ta êmên na ya mahêlêk. [5] Nahên
niabot hilan Apo Jesus ha nag kayo, ay tsiningla na ya, ta wana, “Zaqueo, galingên mon
tumaoy, ta maniraw ako ha bali mo amêhên.” [6] Kabay ginaling nan tinumaoy, ta mahigla
yan nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na. [7] Hilay kal-atan ya atsi bayro ay nanotol, ya
wanla, “Awta bay maniraw hi Apo Jesus ha balin makasalanan!” [8] Kaban ampikno hila ha
bali lan Zaqueo ay nirêng ya hi Zaqueo, ta wana kan Apo Jesus, “Panginoon, ya kagitna hên
pibandian ko ay idin ko kanlan ampangailangan. Ha balang miha ya pinirayit ko, ay iorong
ko hên kaapat ya napirayit ko kanla.” [9] Nahên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana,
“Amêhên ay nailigtas ya hata pamilya, ta hi Zaqueo ay ampaniwala kan Apo Namalyari
hên nanad ha paniwala hên ninuno yo hi apo Abraham. [10] Gawan hiko ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ay atsi ko di ha luta ta êmên ko hila tapolên haka iligtas ha kaparusaan ya
hilay nitama.”

Hilay ampaghuyo ha Panginoon ay dapat gamitên ya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Mateo 25:14-30)

[11] Kaban anggilamên lay habi ni Apo Jesus, ay in-istorya na ya hata alimbawa, gawan
marani yay nan lumatêng ha balayan Jerusalem. Haka gawan êndat la no tampol
mipairêng bayro ya pamanlokop ni Apo Namalyari, haka bayron mikno hi Apo Jesus hên
mamaala kanla ha bansan Israel. [12] Kabay impamwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmên ya
dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, “Main mihay
nag tungkulan, ya mita ha marayoy bansa, ta tanggapên nay karapatan nan mag-ari, bayo
mag-orong yay na ta êmên ya mamaala ha kabansa na. [13] Bayo ya nammita ay binaêg
nay mapo kanlan ipoh na, ta binalagan na hila hên tsi-tsi mihan pera ya ginto, ta wana
kanla, ‘Pakal-atên yoy hata pera, ta êmên ya lum-at kaban ayn ako pon di.’ [14] Amêhên,
gawan angkahêmêkan la yan kabansa na, ay ha pammita na, ay main hilan in-utoh ha nag
tungkulan bayro ha marayoy bansa, ta wanla, ‘A naên labay ya habaytsi hên mag-in ari
naên.’

[15] “Êmbayro man, hiya ay nag-in ari, bayo nag-orong yay na. Nahên nilumatêng ya ha
bali na, ay impabaêg nay ipoh na, ta êmên na mamwangan no ungnoy tubo la ha imbalag
nay pera kanla. [16] Dinumani kana ya una, ta hinabi na, ya wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay
tinumubo hên mapoy peran ginto.’

[17] “ ‘Magaling,’ wanan ari, ‘Hika ay mihay mangêd ya ipoh. Gawan mapaypaniwal-an ka
ha pêrad, ay manalan ka hên mapo ya balayan.’

[18] “Nilumatêng ya ikalwan ipoh, ta wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo yan limay
pera ya ginto.’

[19] “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay manalan hên limay balayan.’

[20] "Amêhên, nilumatêng yay na êt ya mihay ipoh, ta wana, 'Apo, atsi di ya pera moy
ginto, ya impunggoh ko ha panyo ko, bayo ko ya inhinêp. [21] Dinyag koy habayto ta malimo
ko kamo. Muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngêtan,
bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm.'
[22] "Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, 'Hika ay mihay narawak ya ipoh. Gawan ha habi
mo, ay hatolan ka hên parusaan. Muwang mo awud ya maigpit ako. Ampangwa kon alwa
kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon intanêm. [23] No êmbayro awud,
awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmên mo dayin maiorong kangko ya habayto
hên kalamoy tubo ha bangko?' [24] Bayo wana kanlan atsi bayro, 'Kowên yoy peray ginto,
ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo.' [25] Noa, hinabi la kana, 'Apo, main yay nan mapo!'
[26] Kabay hinabi nan ari, 'Anhabiên ko kamoyu, hilay tapat ha pamanggamit hên indin kanla,
ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay alwan tapat ha pamanggamit hên indin kanla, ay alihên
êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. [27] Amêhên, gêtan yo di kangko hilay kapatsi ko, ya a nabay
hên hiko ay mag-in ari la, ta patsên yo hila ha arapan ko.' "

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)

[28] Ubat nan hinabi ya habayto ni Apo Jesus, ay inhundo lay pammita la ha Jerusalem. Hi
Apo Jesus ay ampammita ha arapan lan kalamo na. [29] Nahên andumani hilay na ha baryon
Betfage, haka baryon Betania ha Tawgtug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan
tagahonol na, ta wana kanla, [30] "Muna kaw ha humonoy baryo. Panhumwên yo bayro, ay
mahêlêk yoy mihay biseron asno, ya nakah-êl, ya a pon nahakyan. Okalên yoy habayto, ta
gêtan yo di. [31] No main mangotáng kamoyu no awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo,
'Kailangan yan Panginoon.' "
[32] Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman ya biseron asno
ya nanad hinabi ni Apo Jesus kanla. [33] Kaban an-okalên la ya, ay hinabi lan nag asno, ya
wanla, "Pata an-okalên yoy habain ya bisero?"
[34] Hinabi lan in-utoh ni Apo Jesus, ya wanla, "Kailangan yan Panginoon." Kabay
pinaulayan hila etaman.
[35] In-akay lay bisero kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi
Apo Jesus. [36] Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan
Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hên pangkêbêl la, gawan ha panggalang la kana.
[37] Nahên andumani hilay na ha palohan ha Tawgtug Olibo, ay nagkanta hila hên bapan
higla, hilay kal-atan ya antoroan na ya anhumonol kana, ta ampuriên la hi Apo Namalyari,
gawan ha nahêlêk lay kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus. [38] Ya pamagpuri la ay êmên
di, "Puriên ya ampamaala ya in-utoh ni Apo Namalyari! Nakapakiúmang kitamo kan Apo
Namalyari! Puriên hi Apo Namalyari!"
[39] Amêhên, bayro ha kal-atan ya anhumonol kan Apo Jesus, ay main ungnoy Pariseo
ya naghabi kana, ya wanla, "Mánoro, bawalên moy tagahonol mo hên magpuri kamo."
[40] Kabay wani Apo Jesus, "Anhabiên ko kamoyu, no a la kon puriên hên habaytsi ya
tagahonol ko, ay hilay bato tana ya magpuri kangko."

Hi Apo Jesus ay nanangih gawan ha kakdêyan nakêm lan taga-Jerusalem

[41] Nahên narani hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem, hên nahêlêk nay balayan, ay
tsinangihan nay taga-Jerusalem, [42] ta wana, "No muwang yo dayi amêhên no hino ya mam-
in kapatêkbêkan nakêm yo, ay alwa kaw dayin kapaingalo! Noa, a yo muwang. [43] Lumatêng
lano ya allo ay libotên la kaw hên kapatsi yo êmên a kaw makaalíh. Bayo hipitên la kaw
angga ha mamalibot. [44] Hiraên lay balayan yo angga ha mag-in patag ya ubatan bali yo.
Patsên lay hinoman ya atsi bayro, gawan a yo dinambi hi Apo Namalyari hên nilumatêng
ya hên mamiligtas kamoyu."

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Amêhên, ay hinumwên ya hi Apo Jesus ha Templo, ta intaboy na hilay ampipagtinda
hên ayop ya gamitên ha átang. 46 Hinabi na kanla, ya wana, “Nakahulat ha habi ni Apo
Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali ko ay ambaêgên balin panalanginan.’* Noa, dinyag yo
yan logal ya panlokoan yon kapareho yo!”†
47 Allo-allo ay nanoro ya hi Apo Jesus ha Templo. Noa, labay la yan patsên lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises. Labay la yan patsên hên toa ya nag tungkulan ha bansa. Haka
labay la ya êt hên patsên lan ampamaala kanlan pari. 48 Noa, a la ya mapatsi, ta mal-at ya
labay-labay hên manggilam habi na.

20

No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

1 Mihay allo hên atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hên ampamitoro hên Mangangêd ya
Habi, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya hilay toa ya nag
tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. 2 Hinabi la kana, “Habiên mo
kannaên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no
hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan.” 3 Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên
kotangên kamoyu. 4 Hinoy nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista hên mamawtismo?
Hi Apo Namalyari o tawo?” 5 Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No
habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na
bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ 6 Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay batoên la
kitamo, hên kal-atan di, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.” 7 Kabay
hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan
Bautista.” 8 Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no
antoy ubatan tungkulan ko.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anak ya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

9 Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam,
“Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Impatsiwala na ha kaatag ya
ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. 10 Hên pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-
utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. Noa,
tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hên ayn anggêtan. 11 Kabay in-utoh nay na
êt ya kaatag ya ipoh na, noa, tinumbuk la ya êt, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la
ya hên ayn anggêtan. 12 Nahên in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay hinugat-hugat la
ya êt, bayo impaplag la ya. 13 Kabay, pan-ihip-ihipên nan nag ubasan no hino ya daygên
na. Naihipan nan iutoh ya anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang
lay anak ko.’ 14 Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay
nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên
mapagbandi tamo ya hata ubasan na.’ 15 Kabay pinaalíh la ya ha ubasan ta pinatsi la ya.”
Amêhên, kinotang ni Apo Jesus hilay ampanggilam, “Hino kaya ya daygên hên nag
ubasan kanlan paypaniwal-an na? 16 Siguradon lakwên nay paypaniwal-an na, ta patsên
na hila, bayo ipatsiwala nay na ha kaatag ya ubasan na.”
Hên nagilam lay habayto, ay wanla, “Paan dayin malyari ya habayto!” 17 Noa,
pinakahêlêk ni Apo Jesus hilay ampamaala ha Templo, ta wana kanla, “Hino awud ya labay
habiên hên habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?
‘Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmên mag-in napah-êy ya bali.’*
18 Hilay matata kanan hata bato ay mangatutukihan but-o, haka hilay matat-an hên hata
bato ay mangatatapong.”

---

* 19:46 Isaias 56:7. † 19:46 Jeremias 7:11. * 20:17 Awit 118:22-23.

Ya pamayad hên buwih
(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

19 Naintindihan lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan
pari, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an
ubasan, kabay labay la yan tambêng hên dakpên, noa, malimo hila ha kal-atan. 20 Kabay
inimatonan la ya haka hila namiutoh hên ungno ya waringan mangêd hila, ya mangotáng
kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha pamaghabi na, ta êmên la ya magêtan ha
kapangyarihan hên gobernador. 21 Amêhên, hinabi lan hata magbabara kan Apo Jesus,
"Mánoro, muwang naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka panoro mo. An-itoro moy
kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa kan mapamili, ta
pantag ya panlêk mo ha balang miha. 22 Kabay main kay hên labay mamwangan kamo.
Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?"
23 Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, 24 "Ipahlêk
yo kangko ya mihay sintimos hên pilak. Hinoy nag lupa hên angkakit yo bahên? Hinoy
nag langan ya nakahulat bahên?" Hinabi la etaman, "Kanan Emperador." 25 Kabay wani
Apo Jesus, "No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo
Namalyari ya kan Apo Namalyari." 26 Kabay a la ya madakêp hi Apo Jesus ha habi na ha
arapan lan kal-atan. Ayn hilay nan mahabi ta nag-êpapah hila ha habi na.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Amêhên, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya
dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka
hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, 28 "Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan
hên para kantamo, ya wanan hulat, 'No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila
nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila,
ay habaytoy anak, ay itad anak nan natsi.' 29 Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya
lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a ya nagkaanak. 30 Bayo pinag-
ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman ya humonol ha
punganay hên a nagkaanak. 31 Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha
kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi
hên a nagkaanak. 32 Bayo natsi ya êt ya hata bawo. 33 Amêhên, ha allon mangoman mabiyay,
hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy
mikakahonol ay nag-in ahawa na?"

34 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, "Ya pamag-ahawa ay din bêngat amêhên ha
luta. 35 Hilay babayi haka lalaki ya an-itad ni Apo Namalyari hên anak na, ya biyayên
nan oman, ay a hilay nan mag-ahawa ha ikalwan biyay. 36 Manoto hilay na kanlan anghel
ha langit, ya a ampag-ahawa, haka a hilay na matsi. Hila ay anak ni Apo Namalyari ta
biniyay na hilan oman. 37 Agyan ya hulat ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayên oman ya
nangamatsi, ta bayro ha hulat na ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo
ya hinabi ni apo Moises hên tungkol kan Apo Namalyari ya hiyay 'Diyos ni Abraham, Isaac,
haka ni Jacob.'† 38 Hiyay alwan Diyos lan natsi, noa, hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang
miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlêk na." 39 Main ungno kanlan mánoron Kautuhan ni
apo Moises ya naghabi, ya wanla, "Mangêd ya hinabi mo, Mánoro." 40 Hinabi lay habayto,
ta marêng-êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus.

Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "Ay-êmên lan mahabi ya Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kaapo-apoan bat

† 20:37 Exodo 3:6.

ni Arin David? [42] Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha
Awit hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,
‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
[43] angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’ ”‡
[44] Wana êt ni Apo Jesus, “Hên hato, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko,’ ha
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.
Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.”

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)

[45] Kaban ampanggilam hilay kal-atan, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya
wana, [46] “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hên
mibita-bita hên nakatakop hên makarang, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan
la. Labay la êt hên galangên, haka dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. Ya kaatag
pon ya andaygên la ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên lay
pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. [47] Anlokoên la êt ya bawo ya babayi,
ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la
ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano!”

21

Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Marcos 12:41-44)

[1] Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, ay napansin na hilay mabandi, ya ampam-
in alay la ha pamyanan alay. [2] Nadambi na etaman ya mihay bawo ya babayi, ya mairap,
ya nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. [3] Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol
na, “Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-i hên mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi.
[4] Ta hilay kaatag ay nam-i hên a la pon kailangan, noa, hata bawo ay in-ubuh nan indin ya
panaliw nan maêkan na.”

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

[5] Hilay ungno kanlan tagahonol ni Apo Jesus ay ampihahabian lay kahampatan hên
Templo. No ay-êmên kahampat ya bato ya pinaglolog haka ya kahampatan hên hino-hino
kay na hên ya impapadpak ha lolog. [6] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng
lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)

[7] Amêhên, nangotang hilay tagahonol na kana, “Mánoro, makanon malyari ya habayto,
haka ay-êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto?”
[8] Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, ta mal-at ya maghabin
êmên di, ‘Hiko ya Cristo ya impangako ni Apo Namalyari. Nilumatêng ya panaon hên
anggaan hên luta.’ Yabay ya habiên la, noa, paan kaw maniwala kanla. [9] Paan kaw malimo
ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan
lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta.” [10] Amêhên, inhundo
nay na êt ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Milalaban hilay bansa haka hilay
angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. [11] Lumatêng ya mangakhaw
ya layon. Lumatêng êt ya hadyay lonoh haka salot ya ubatan hên hino-hino kay na
hên ya hakit ya ikamatsi lan tawo ha mal-at ya logal. Lumatêng êt ya kapalimo haka
kapapaêpapah ya mangalyari ha angkahêlêk ha langit.

‡ 20:43 Awit 110:1.

12 "Noa, bayo malyari ya habayto, ay dakpên la kaw, haka pairapan la kaw, ta gêtan la
kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga, kotangên la kaw, bayo ikulung la
kaw. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. 13 Ha
êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. 14 Uston iarap
la kaw kanlan manungkulan, ay pataniêhên yoy nakêm yo. A kaw manyagah no hinoy
habiên yo hên pamakibat ha kotang la, 15 ta ipaihip ko kamoyu ya mangêd yon habiên, ya a
la kayan labanan o hambutên hên kapatsi yo. 16 Miha êt, hila man ya toa yo, kapotoh pohêl
yo, kaatag êt ya kamag-anak yo, haka hilay kaluguran yo ay may-upit kamoyu, kabay ya
kaatag kamoyu ay patsên. 17 Kahêmêkan kaw hên kal-atan gawan paniwala yo kangko.
18 Noa, a na kaw paulayan ni Apo Namalyari, ta miha man ya habot ulo yo, ay a miabot ha
impiyerno. 19 Têêhên yoy habayto, ta êmên kaw madyanan hên biyay ya ayn angga."

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)

20 "Uston mahêlêk yoy balayan Jerusalem ya napalibutan hên hundaloh, ay mamwangan
yoy na bayto ya marani yana ya pamanira kana. 21 Ha allon habayto ay kailangan muwayun
magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea. Hilay atsi ha balayan Jerusalem ay
kailangan hên mag-alíh. Hilay atsi ha pananêman la, ay paan mag-orong ha balayan.
22 Gawan habaytoy panaon hên pamarusa, ta êmên matupad ya nakahulat, ya impamwang
lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato. 23 Kanan habayto, ay
kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho, ta mabyat ya kairapan ya maranasan la
di ha luta, ta ya tobag ni Apo Namalyari ay lumatêng kanlan Israelita. 24 Main hên matsi
ha gulo, bayo ya kaatag ay gêtan ta ikulung ha marayo ya bansa. Ya balayan Jerusalem ay
pakahiraên lan alwan Israelita, ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, angga ha mayari
ya panaon ya indin kanla."

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)

25 Wana êt ni Apo Jesus, "Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay mahêlêk yoy
kapapaêpapah ha allo, ha buwan, haka ha bêtêwên. Alwan bêngat habayto, noa, man-
awk êt ya tandulon ha dagat kabay manyagah hilay tawo ha balang bansa. 26 Hilay
tawo ay mangabunsol, gawan hadyay limo la kaban an-ihipên lay angkalyari ha boon
luta, ta mayêgyêg hilay bêtêwên haka maubuh hên mangayêgyêg ya angkahêlêk ha
langit. 27 Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo,
ya anlumatêng, hên main kapangyarihan, haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo
Namalyari." 28 Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "No mag-umpisan
malyari ya habayto ya kapapaêpapah, ay pataniêhên yoy nakêm yo, ta marani yanay
pangakbus kamoyu."

Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)

29 Bayo wani Apo Jesus hên nangalimbawa, "Hêlkên yoy poon kayon igos, haka kaatag êt
ya poon kayo. 30 No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na ya marani yanay kaingitan.
31 Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo,
ay mamwangan yoy marani yanay pamanlokop ni Apo Namalyari. 32 Pakagilamên yo.
Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita.
33 Ya angkahêlêk ha langit, haka ya luta ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan."

Dapat panay hên nakal-an

34 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Kaillag kaw ta êmên a kaw mipahobohob ha
kahibaan, pamaglahing, haka kayagahan ha kailangan yo ha biyay di ha luta. Ta êmên a
kataw malatngan ya a nakal-an ha allon pamanlumatêng kon oman. 35 Gawan ha biglan
lumatêng ya habaytoy allo, ay maubuh hên mabigla hilay tawo ha boon luta. 36 Kabay
kailangan panay kaw nakal-an ha balang oras. Dapat panay kaw manalangin ya dyanan

na kaw hên hêkaw, ta êmên a kaw mahambut hên hinoman ya angkalyari di, ta êmên kaw
makapakiarap kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo."
37 Allo-allo ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo ya atsi ha balayan Jerusalem. Balang
yabi ay anlumakat ya ha Tawgtug Olibo ta bayro yan ampagdahêl. 38 Kabay maranon hên
allo-allo, ay ampammita ya kal-atan, hên manggilam toro na ha Templo.

22

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

1 Amêhên, ay marani yanay pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn
Pampaalsa haka ya Pistan Pangaligtas ha Egipto.* 2 Hilay mánoron Kautuhan ni apo
Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-êmên
la yan maipapatsi hên ayn makamwang, gawan malimo hila ha kal-atan, ya ampanggilam
toro na.

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

3 Amêhên, hi Satanas ay hinumapat kan Judas, ya ambaêgên lan Iscariote, ya miha
kanlan labinloway tagahonol ni Apo Jesus. 4 Kabay nammita yay na hi Judas hên makihabi
kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan ampamaala kanlan bantay ha Templo, no
ay-êmên na mai-upit hi Apo Jesus. 5 Hinumigla hila etaman ya i-upit ni Judas hi Apo
Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. 6 Nabay ya etaman hi Judas, kabay
paubat hên habayto, ay ampangihip yay na no ay-êmên na yan maidin ha gamêt la, hên a
mamwangan hên kal-atan.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

7 Amêhên, nilumatêng ya unan allo hên Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Habaytoy allon
pamatsi lan Israelita hên anak tupa, ya kênaên la no manaboy nay allo hên habayton yabi
hên Pistan Pangaligtas ha Egipto.† 8 Namipal-an hi Apo Jesus kan Pedro haka kan Juan
hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ta wana, "Mita kaw na, ta il-an yoy pangkaên tamo
amêhên yabi ha pista." 9 Kabay nangotang hilan Pedro, "Atoy labay moy logal ya pangil-
anan naên hên kaên tamo?" 10 Wani Apo Jesus, "Panlumatêng yo ha balayan Jerusalem,
ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêm. Pakihonolan yo ya ha bali
ya howênên na, 11 ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, 'Labay nan Mánoro ya itoro mo
kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan Pangaligtas, hên kalamo na
kay ya tagahonol na.' 12 Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya nakal-an
ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha pista." 13 Nammita hilay nay loway tagahonol,
haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay kaên ha pista.

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway apostol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas
(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

14 Hên oras hên mangan hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay inarap lan Apo Jesus
ya kaên la. 15 Amêhên, wana kanlan labinloway apostol na, "Bayo ko magdanas hên
pamagdusa, ay boon nakêm kon labay hên mapagkaêm kataw pon hên mangan hên
habaytsi ya pangkaên ha Pistan Pangaligtas. 16 Anhabiên ko kamoyu, ya a kina oman
mangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas angga ha a pon matupad ya labay habiên hên
habaytsi ha pamanlokop ni Apo Namalyari." 17 Amêhên, dinampot nay pamminêman ya
nag alak ta impahalamat nay hatsi kan Apo Namalyari, bayo hinabi na kanla, ya wana,
"Piatagan yoy hatsi laamêhên. 18 Ta anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hên
alak, angga ha a pon lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari." 19 Amêhên, nandampot
yan puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo

* 22:1 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † 22:7 Paskwa.

inggawang na kanla, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha ikakangêd yo.
Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan.” 20 Êmbayro êt, hên nayari
hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta wana, “Habaytsi ya
daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad
pinakapirma hên bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana.
21 “Noa, ya mihay kaaêm tamo di, ay mangi-upit kangko. 22 Hiko ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo ay taganán matsi, ta habaytoy tinalagá ni Apo Namalyari. Noa, taganán
kaingalo ya mangi-upit kangko.” 23 Amêhên, ampikokotang hilay labinlowa no hino kanla
ya manyag hên êmbayro.

Ya pamihubak lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya tungkulan

24 Ampihuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya
tungkulan. 25 Kabay hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Hilay ari haka hilay kaatag
ya ampamaala, ay ampamiatay kanlan atsi ha lokop la hên manyag kalabayan la, yan
labay la êt hên mabaêg hila hên maingaloên. 26 Noa, dapat alwan êmbayro kamoyu, ta
ya pinakamatag-ay, ay dapat mag-in pinakamaaypa. Haka ya ampamaala, ay kailangan
maghuyo. 27 Hino ya matag-ay ya tungkulan? Ya ampikno ha lamisaan, o ya am-
pamigawang hên hinon kailangan nan ampikno? Taganán habaytoy ampikno ya nag
tungkulan! Noa, hiko ay atsi di hên nanad ha mihay ampaghuyo.
28 “Hikaw ay panay kon nakalamo, ha kairapan man ya dinanan ko, ya nanad pamanubuk
kangko. 29 Kabay, no ay-êmên nan indin kangko ya tungkulan hên mamaala, ni Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ay êmbayro êt ay dyanan kataw hên tungkulan hên mamaala.
30 Lano ay mapagkalamo kataw hên mangan ha lamisaan ya atsi ha pamanlokop ko.
Mikno kaw ha iknoan hên ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan
labinloway anak ya lalaki ni apo Israel.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

31 “Simon, manggilam ka,” wani Apo Jesus, “Nakihabi hi Satanas kan Apo Namalyari ya
subukên na kaw ya labinloway tagahonol, haka paulayan na ya ni Apo Namalyari. 32 Noa,
inhalangin kata Simon, ya a dayin maalíh ya paniwala mo kangko. Haka ha pag-orong hên
nakêm mo ay dapat mon pataniêhên ya nakêm hên kapareho mon ampaniwala.” 33 Kabay
hinabi ni Simon Pedro, ya wana, “Panginoon, nakal-an akon magpakulung haka matsi
hên kalamo mo.” 34 “Pedro,” wani Apo Jesus, “pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok
amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.”

Ya aral ni Apo Jesus kanlan tagahonol na

35 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Yarin nagkulang kaw
hên in-utoh kataw hên ayn pera, ayn balutan, haka ayn pag-apin bitsih yo!” “A kay, Apo,”
wanla etaman. 36 “Noa, amêhên, ya balang miha ya main, ay kailangan mantan pera haka
balutan la. Haka hilay ayn panlaban ay kailangan manaliw hilan panlaban la, ihaliw la
man ya takop la, ta êmên hila main hên panaliw. 37 Ta kailangan matupad ya nakahulat ya
tungkol kangko bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias,
ya wana, ‘Intad la yan mapanyag karawakan.’‡ Haka ya inhulat ya tungkol kangko ay
angkatupad amêhên.” 38 Kabay hinabi lan tagahonol na, “Panginoon, hêlkên moy hatsi.
Main kitamo hên loway êtak ya panlaban.” Wana etaman ni Apo Jesus, “Hukad ya.”

Nanalangin hi Apo Jesus ha Tawgtug Olibo
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)

39 Nahên ubat hilan nangan pangkaên ha Pistan Pangaligtas, ay nammita hilan Apo Jesus
ha Tawgtug Olibo, ya panlakwên la no yabi. 40 Hên nilumatêng hilay na bayro, ay hinabi ni
Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Manalangin kaw kan Apo Namalyari, ta êmên
a kaw mahambut hên tukso.” 41 Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan

‡ 22:37 Isaias 53:12.

nanalangin, ya wana, 42 "Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko dayin paulayan
hên magdanas ako hên hatsi ya mabyat ya kairapan ya lumatêng kangko. Êmbayro man,
alwan kalabayan ko, noa, ya kalabayan mo ya honolên ko." 43 Kaban ampanalangin ya ay
nagpahlêk kana ya mihay anghel, ya ubat ha langit, ya namahêkaw kana. 44 Gawan ha
kabyatan laman ihip na, ay lalo nan imboo ya nakêm na ha panalangin, kabay ya hayngêt
na, ay nanad daya ya ampantolo ha luta.
45 Hên nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan tagahonol
na. Nalatngan na hila hên angkabêlêw gawan hadyay lungkot la. 46 Pinukaw na hila, ta
wana kanla, "Pata angkabêlêw kaw? Mimata kaw, haka kaw manalangin ta êmên kaw a
mahambut§ hên tukso."

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)

47 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya kal-atan, ya ampanga-
mat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Dinumani ya kan Apo
Jesus ta aroên na ya dayi. 48 Noa, wani Apo Jesus kan Judas, "Aro awud ya pinay-upit mo
kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo." 49 Hên nahêlêk lan tagahonol, ya kalamo ni Apo
Jesus, ya angkalyari, ay wanla, "Panginoon, labay mon gamitên naên ya hata panlaban
naên?" 50 Amêhên, bat yan nanigpah ya miha kanlan tagahonol na hên têkk hên mihay
ipoh hên pinakapoon pari. 51 Noa, wani Apo Jesus, "Paan!" Tinalan nay têkk, ta in-orong
na ya ha mana, ya hatoy têkk.
52 Amêhên, wani Apo Jesus kanlan ampagbantay ha Templo, kanlan toa ya nag tungkulan
ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ya ampipandakêp kana, "Andakpên yo
ko hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. 53 Allo-allo atsi ko bahên kamoyu ha
Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, amêhên ya panaon yo, haka panaon ya indin kan
Satanas, ta êmên na madyag ya karawakan ya labay nan daygên."

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

54 Dinakêp la hi Apo Jesus ta gintan la ya ha bali nan pinakapoon pari. Hi Pedro ay
nangamat kanla ha marayo-dayo. 55 Hên nilumatêng hilay na ha balin pinakapoon pari ay
namagkêt hilan apoy, kabay nakilamo hi Pedro kanlan ampanêngêy bayro. 56 Hên napansin
yan mihay ipoh ya babayi, ha hawang hên apoy, ay pinuliah na ya, ta wana, "Habain ya
lalaki ay kalamo ni Jesus." 57 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, "Alwa. A ko ya man muwang."
58 A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hên mihay lalaki, ya naghabi, "Miha ka êt
kanla!" Noa, hinabi na etaman ni Pedro, "Alwan hiko." 59 Hên nakalabah ya miha êt ya
oras, ay main ana êt mihay lalaki ya ampamilit, ya wana, "Siguradon hata lalaki ay kalamo
ni Jesus gawan taga-Galilea ya êt." 60 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, "A ko muwang ya
panhabiên mo!" Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok. 61 Namalingay
hi Apo Jesus ta pinakahêlêk na hi Pedro. Kabay naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus
kana ya, "Bayo mangkatsi ya manok amêhên yabi, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko
muwang." 62 Kabay inumawah ya hên hadyay tangih na.

Kinailyan la hi Apo Jesus haka la ya tinumbuk
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

63 Hi Apo Jesus etaman ay kinailyan haka tinumbuk hên ampipagbantay kana.
64 Tinagpênan lay mata na hên panyo haka la ya kinotang, "Hinoy nanumbuk kamo?
Habiên mo!" 65 Mal-at êt ya kaatag ya hinabi la, ya pammusmus kana.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Pangamaranon, ay ni-tsi-tsipon hilay kalamo hên Sanedrin, ya angkaboo hên toa ya
nag tungkulan ha bansa, boy hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay
ampamaala kanlan pari. In-arap kanla hi Apo Jesus ta lingonên lay kaso na, ya wanla,

§ 22:46 matalo.

67 "Habiên mo kannaên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
habaytoy Mámiligtas ya impangako na." Noa, wana kanla, "Agyan habiên ko kamoyu, ay a
yo ko paniwal-an. 68 Haka no kotangên kataw, ay a kaw man makibat. 69 Noa, ubat amêhên,
hiko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay mikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya
Makapangyarihan." 70 Kabay wanla, "No êmbayro awud, ay anhabiên mo ya hika ay Anak
ni Apo Namalyari." Bayo wani Apo Jesus, "Awo, hikaw nay ampaghabin hikoy habayto."
71 Kabay wanla, "A tamina kailangan hên kaatag êt ya tistigos, ta nagilaman tamina ya
hinabi na."

23

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2; 11:14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

1 Amêhên, naubuh hilan nirêng ya kalamo hên Sanedrin, ta gintan la ya hi Apo Jesus hên
in-arap kan Gobernador Pilato, ya gobernador hên probinsyan Judea. 2 Binad-an la ya, ya
wanla kan Gobernador Pilato, "Narakêp naên ya habaytsi. Alwan mangêd ya panhabiên
na ha kal-atan, ya a hila kano kailangan hên mamayad hên buwih ha pinakapoon ha
bansan Roma, haka hiya kano ya Mesias, ya Cristo, ya mihay ari." 3 Amêhên, kinotang ni
Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, "Awta? Hika ya ari hên Israelita?" Hinabi etaman
ni Apo Jesus, "Hinabi mina, Gobernador." 4 Kabay wani Gobernador Pilato kanlan poon
pari haka kanlan kaatag, "Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil hên hata lalaki." 5 Noa, lalo
lan impalêkpêk, ya wanla, "Gawan ha panoro na di ha probinsyan Judea, ay nahulhulan
hilay nay tawo hên manobag ha gobyernon Roma. Nag-umpisa yan nanoro ha probinsyan
Galilea, bayo amêhên atsi yay na di."

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Herodes Antipas

6 Hên nagilaman ni Gobernador Pilato ya habaytsi, ay kinotang na no taga-probinsyan
Galilea hi Apo Jesus. 7 Hên namwangan ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus ay taga-
probinsyan Galilea awud, ya sakop ni Gobernador Herodes Antipas, ay in-utoh na hên
gêtan la ya hi Apo Jesus kana, ta atsi ya etaman bayro ha Jerusalem hên habayto. 8 Hadyay
higla ni Gobernador Herodes Antipas hên nahêlêk na hi Apo Jesus, gawan mal-at ya
nagilam na, ya tungkol kana, haka nabuyot nay nan labay mahêlêk ya kapapaêpapah ya
dyag na. 9 Kabay pinagkokotang ni Gobernador Herodes Antipas hi Apo Jesus. Noa, a ya
naghabi hi Apo Jesus. 10 Hadyay huluk lan poon pari haka hadyay huluk lan mánoron
Kautuhan ni apo Moises ha pamara la kan Apo Jesus. 11 Hi Apo Jesus ay pinagmumusmus
haka kinailyan ni Gobernador Herodes Antipas haka hilay hundaloh na. Ha pammusmus
la kana ay pinatakopan la ya hên mahampat ya nanad takop hên ari, bayo impaorong la ya
kan Gobernador Pilato. 12 Hên hato, ay mikapatsi hi Gobernador Pilato haka hi Gobernador
Herodes Antipas, noa, habayton allo êt ay napilugud hilay nay lowa.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39--19:16)

13 Pinatsipon ni Gobernador Pilato hilay ampamaala kanlan pari, hilay kaatag ya
ampamaala, haka hilay kal-atan Israelita. 14 Ta wana kanla, "Gintan yo ya hatsi ya lalaki
kangko gawan alwa kanon mangêd ya panoro na kanlan kal-atan. Pinakakotang ko ya,
noa, ayn akon nahêlêk kana ya kasalanan ya an-ibara yo kana. 15 Hi Gobernador Herodes
Antipas man, ay ayn yan nahêlêk kanay kasalanan, kabay impaorong na ya kantamo di.
Ayn yan dinyag ya pamatsan kana. 16 Kabay ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya."
17 (Balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay kailangan ni Gobernador Pilato hên ibuhan
ya miha kanlan nakahukul.)

18 Noa, ya kal-atan ay nan-angaw, ya wanla, "Patsên hi Jesus! Hi Barrabas tana ya labay
naên hên ibuhan mo!" 19 (Nakahukul hi Barrabas gawan nakilamo ya kanlan kal-atan ya

* 23:17 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

nanyag hên halanghang ha gobyernon Roma ha balayan Jerusalem, haka gawan namatsi
yan tawo.)
[20] Labay na dayi ni Gobernador Pilaton mibuhan hi Apo Jesus, kabay naghabi yan oman
ya ibuhan dayi hi Apo Jesus. [21] Noa, in-angaw la, ya wanla, "Ipako ya ha koros! Ipako ya ha
koros!"
[22] Katatlo nan hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, "Awta? Hinoy kasalanan na? Ayn
akon nahêlêk kana ya pamatsan kana. Ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya."
[23] Noa, impapakaangaw lan poon pari haka lan kaatag, ya ipako ya ha koros. Kabay
ayn yay nan madyag hi Gobernador Pilato. [24] Pinaulayan na hilay na ha kalabayan la.
[25] Hinonol nay kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas, ya nakahukul gawan
nanalanghang ya ha gobyerno, haka gawan namatsi yan tawo. Indin na ya hi Apo Jesus ha
gamêt la, ta êmên la madyag ya kalabayan la.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

[26] Amêhên, gintan la hi Apo Jesus hên hundaloh ta ipako la ya ha koros. Ha pammita la
ay nakatupa hila hên mihay lalaki ya nag langan Simon ya taga-Cirene, ya anhumwên ha
balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol kan Apo Jesus.
[27] Hadyay kal-atan ya hinumonol kana. Kalamo la ya kaatag ya babayi ya hadyay tangih,
ta antangihan la ya. [28] Namalingay hi Apo Jesus, ta wana kanla, "Hikaw ya babayi ya taga-
Jerusalem, paan yo ko tangihan, noa, tangihan yoy sarili yo haka maának yo, [29] ta lumatêng
lano ya allo ya habiên la, ya iningalwan hilay a nakaanak haka a namahoho. [30] Habaytoy
panaon ay habiên la kanlan tawgtug, ya wanla, 'Gêymaan yo kay.' Wanla êt kanlan bung-
oy, 'Taphonan yo kay.' [31] Ta no êmên di ya daygên la ha kayoy nailê, ay hino bayto ya
daygên la ha kayoy nayango?†"
[32] Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya gintan hên patsên kalamo
ni Apo Jesus. [33] Hên nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên lan Golgota o Bungo, ay bayro la
hilan impako hên hundaloh, ha tatloy koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni
Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na. [34] Amêhên, nanalangin ya hi Apo
Jesus, "Tatang ko ha langit, patawarên mo hila ta a la muwang ya pandaygên la." Hilay
hundaloh etaman, ay nangwan takop ni Apo Jesus ta inatag-atag lan pinagpalabonutan.
[35] Mal-at ya atsi bayro hên ampanlêk kaban ammusmusên la ya hên ampamaala ha Templo,
ya wanla, "Inligtas nay kaatag. No hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya
pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, pata a na mailigtas ya sarili na!" [36] Hilay hundaloh ay
nammusmus kana etaman. Painêmên la ya dayin nangihoy alak, [37] ta wanla kana, "No hika
ya Ari lan Israelita, iligtas moy sarili mo!" [38] Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ya nakahulat
(ha habin Griego, Latin, haka Hebreo), ya wanan hulat, "Hatsi ya Ari lan Israelita."
[39] Minusmus ya êt hên miha kanlan loway mapanyag karawakan ya nakapako ha koros
hên karani na, ya wana, "No hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili
ni Apo Namalyari hên mamaala, ay iligtas moy sarili mo, haka hikay." [40] Noa, tinobag na
yan kapareho nan mapanyag karawakan, ya wana, "Ayn kan limo kan Apo Namalyari?
Pare-pareho kitamon amparusaan hên patsên. [41] Hêpat kanta ya habayto ta nakadyag kitan
kasalanan, noa, hiya etaman, ay ayn yan kasalanan." [42] Bayo hinabi na kan Apo Jesus, ya
wana, "Apo, a mo kon liwaan, uston ampamaala kay na." [43] Kabay, hinabi ni Apo Jesus
kana, ya wana, "An-ipangako ko kamo, ya amêhên êt, ay mapagkalamo mo ko ha langit,
ha Paraiso."

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

[44] Hên marani yanay ugtoy allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên
maapon. [45] Sakton dinumiglêm, ay biglan nawakwak hên napibonak ya makogpaw ya takop

† 23:31 Mal-at ya maghabin ya labay habiên hatsi ay no êmên di ya daygên la kan Apo Jesus ya ayn kasalanan ay mabyat êt ya daygên la kanlan Israelita ya main kasalanan.

ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem. [46] Amêhên, nan-angaw hi Apo
Jesus hên hadyay hêkaw, ya wana, "Tatang ko ha langit, ipaulay kina kamo ya kaêlwa ko."
Hên nayari nan hinabi ya habayto ay natsi yay na. [47] Hên nahêlêk nan ampamaala kanlan
hundaloh, ya pangamatsi ni Apo Jesus, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana, "Pêtêg
bay awud! Ayn yan kasalanan ya habaytsi!" [48] Hên nahêlêk lan kal-atan ya ni-tsi-tsipon,
ya nalyari, ay nuli hila hên andugdugên lay pagaw la, gawan hadyay lungkot la. [49] Noa,
hilay kabalay ni Apo Jesus, kalamo hilay babayi ya nakihonol kana hên nanaglap kana,
hên paubat ha probinsyan Galilea, ay nakairêng ha marayo-dayo kana, ta andungawan
lay angkalyari.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

[50] Main bayro hên mihay lalaki, ya hi Jose, ya taga-balayan Arimatea ha probinsyan
Judea. Hiyay mapanyag kangêran haka anhumonol ya ha Kautuhan ni apo Moises. Hiyay
mihay kalamo hên Sanedrin. [51] Noa, a ya nakiuyon ha dinyag la kan Apo Jesus. Pan-
êngganan nay pamanlokop ni Apo Namalyari. [52] Dinumani ya kan Gobernador Pilato, ta
pinakikwaan nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na ya. Nabay ya etaman hi Gobernador
Pilato. [53] Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus, hên in-aypa, haka na kinêlkêlan
hên makarang ya takop, ya naputsi. Bayo inhowên na ya ha pay-ilbêngan ha lêyang ya
bato, ya a êt pinay-ilbêngan. [54] Hên habayto ay allon pamaglêan ha allon pamagsimba lan
Israelita.

[55] Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus ya ubat ha probinsyan Galilea, ay nakilako
kan Jose. Nahêlêk lay pinay-ilbêngan kan Apo Jesus haka no ay-êmên inhowên bayro ya
bangkay na. [56] Bayo nag-orong hilay na ha balayan, ta namil-an hilan pabango, ya idin la
ha bangkay ni Apo Jesus.

A la tambêng nagêtan kanay habaytoy pabango, ta nagpainawa hila ha allon Sabado ha
pamanhumonol ha Kautuhan.

24

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

[1] Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan ta
idin lay hatoy pabango ya in-il-an la ha bangkay ni Apo Jesus. [2] Nalatngan lay natulid
anay hadyay hêlay bato, ya intakap ha lêyang ya pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. [3] Kabay
hinumwên hila, noa, a la matapol ya bangkay ni Apo Jesus. [4] Kaban ampikokotang hila no
hinoy nalyari ha bangkay ni Apo Jesus, ay bigla lan nahêlêk ya loway lalaki, ya nakatakop
hên ampangislap, ya nakairêng ha dani la. [5] Gawan hadyay limo la, ay nandoko hilan
napaidêngdêng. Hinabi kanla hên loway lalaki, "Awta pantapolên yoy nabiyay ha pay-
ilbêngan hên natsi? [6] Ayn yay na di, ta nabiyay yan oman. Ihipên yoy hinabi na kamoyu
bayro ha probinsyan Galilea, ya [7] hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay idin ha gamêt
lan makasalanan. Ipako la ya ha koros. Bayo panga-ubat hên tatloy allo ay mabiyay yan
oman."

[8] Amêhên, naihipan lan babayi ya habaytoy hinabi na. [9] Kabay nag-orong hilay na
ha balayan, ta inhumbung la ha labinmiha haka kanlan kalamo la ya nalyari. [10] Ya
namihumbung hên habayto kanlan apostol ay hilan Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria
ya indo ni Santiago, haka hilay kaatag ya babayi ya kalamo la. [11] Noa, êndat lan apostol,
no alwan pêtêg ya panhabiên lan babayi, gawan nanad hilan namurit ya ampipaghabi.
Kabay a la hila pinaniwal-an. [12] Êmbayro man, hi Pedro ay nuwayun nako bayro ha pinay-
ilbêngan kan Apo Jesus. Hên nilumatêng ya bayro ay ayn yan nahêlêk, no alwan hatoy
naputsi ya takop ya pinangêlkêl kan Apo Jesus. Bayo nuli ya hên ampag-êpapah ha nalyari.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na ha dann
(Marcos 16:12-13)

13 Habaytoy allo ay main lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya atsi ha dann hên palako
ha mihay baryo ya nag langan Emaus, ya main labinmihay kilometro ya dayo ha balayan
Jerusalem. 14 Ampihabian lay balang nalyari. 15 Kaban ampihabi hila ha pammita la, ay
dinumani kanla hi Apo Jesus hên napaipantag kanlan loway ampammita. 16 Nahêlêk la ya,
noa, a pinaulayan ni Apo Namalyari hên mabalayan la hi Apo Jesus. 17 Kinotang na hila, ya
wana, "Hinoy ampihabian yo?"

Tinunggên hila. Angkahêlêk ha mata la ya malungkot hila. 18 Ya miha kanla, ya
hi Cleopas, ay naghabi, ya wana, "Mimiha mo siguro kanlan kal-atan lan naniraw ha
Jerusalem ya a nakagilam hên nalyari bayro hên ungnoy allon bêngat ya nalabah."

19 Kabay kinotang ni Apo Jesus, "Hinoy nalyari?"

Wanla etaman, "Ya nalyari kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Hiya ay mihay propeta ni Apo
Namalyari. Ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus, haka ya hinabi na ay ampamaptêg
ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan na. Muwang lan tawo ya habayto. 20 Hiyay
impapatsi lan ampamaala kanlan pari haka lan kaatag ya main tungkulan, kabay hiya ay
impako ha koros. 21 Êndat naên no hiyay mangakbus hên bansan Israel. Noa, main nanan
tatloy allo hên pinatsi la ya. 22 Nag-êpapah kay ha ungnoy babayi, ya kalamo naên, ya
atsi bayro nangun maranon ha pinay-ilbêngan la kana, 23 hên inhumbung la kannaên ya
ayn ana bayro ya bangkay na. Wanla êt ya nakahêlêk hila hên anghel ni Apo Namalyari
ya nipaghabi kanla ya biniyay oman hi Apo Jesus. 24 Ya kaatag kanlan kalamo naên ay
nagtagloh etaman bayro ha pinay-ilbêngan kana. Nahêlêk la êt ya nanad ha hinabi lan
babayi, noa, a la ya êt nahêlêk hi Apo Jesus."

25 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "Kakakdêyan hên ulo yo! Pata a yo
ampaniwal-an ya habi lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari? 26 Ta
hila ya namipapêt hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili
ni Apo Namalyari hên mamaala ya taganán kailangan yan magdanas hên hadyay irap bayo
ya mag-orong ha langit hên mamaala hên kalamo ni Apo Namalyari." 27 Impamulah ni Apo
Jesus kanla ya kaganawan ya tungkol kana ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari, ubat ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaganawan ya kaatag ya
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

28 Hên andumani hilay na ha baryon Emaus, ya lakwên la, ay nanad magpaitagloh ya hi
Apo Jesus. 29 Noa, hinagyat la yan magdahêl pon hên kalamo la, ya wanla, "Pamibalayan
mipatêl makê! Magdahêl ka pon di, ta êmên makalamo naên ka pon." Kabay nakilako
ya kanla. 30 Hên atsi hilay na ha arapan kaên, ay nangwa ya hi Apo Jesus hên puto
ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Hên nayari nan pinahalamatan ay
pinotoh nay habayto, bayo indin nay na kanla. 31 Hên dinyag nay habayto, ay nabalayan la
ya. Hiya awud hi Apo Jesus. Noa, bat yan naplak ha arapan la. 32 Nihabi hilay nay lowa, ya
wanla, "Kabay awud nanad apoy ya atsi ha nakêm ta nangun ha dann, hên an-ipamulah
nay Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari."

33 Tambêng hilay nan nag-orong ha balayan Jerusalem, kabay nalatngan la bayro hilay
labinmihay tagahonol ni Apo Jesus kalamo lan kaatag, 34 ya ampaghabi kanlan lowa, ya
wanla, "Nabiyay yan oman hi Apo Jesus. Nagpahlêk ya kan Simon Pedro!" 35 Amêhên,
impamwang lan hata lowa ya nalyari ha dann, haka no ay-êmên la yan nabalayan hi Apo
Jesus hên pinotoh nay puto.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na ha Jerusalem
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

36 Kaban ampaghabi hila pon ya lowa, ay biglan nagpahlêk kanla hi Apo Jesus, ta hinabi
na kanla, ya wana, "Patêkbêkên ni Apo Namalyari ya nakêm yo." 37 Noa, nakatsigag hila
haka hadyay limo la, ta êndat la no ampakahêlêk hilan kamana. 38 Kabay hinabi na kanla,
ya wana, "Pata hadyay limo yo? Pata ampag-alangan kaw? 39 Hêlkên yoy gamêt ko haka
bitsih ko. Hikoy hatsi. Gap-an yo, haka pakapoliahên yoy lawini ko. Alwa kon kamana,
ta ya mihay kamana ay ayn but-o haka ayn laman." 40 Hên nahabi nay na ya habayto, ay

impahlêk nay gamêt haka bitsih na kanla. [41] Hadyay kahiglaan la hên nabalayan la ya, noa,
ampag-êpapahan la pon no taganán hiya, kabay wana kanla, “Main kaw hên maêkan di?”
[42] Kabay dinyanan la ya hên mihay yunit kênan lanêm ya in-iyaw. [43] Kinna nay habayto ha
arapan la.
[44] Bayo hinabi na kanla, “Habaytsi ya labay kon habiên kamoyu hên panay kataw
napagkalamo, ya kailangan maubuh hên matupad ya nakahulat ya tungkol kangko ha libro
hên Awit, haka ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” [45] Impamulah na kanla ya Kahulatan ya impahulat
ni Apo Namalyari, [46] ta wana kanla, “Habaytsi ya nakahulat, ‘Ya Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kailangan matsi.
Bayo panga-ubat hên tatloy allo ay mabiyay yan oman.’ [47] Nakahulat êt ya êmên di, ‘Ha
kapangyarihan na ay kailangan iaral ya tungkol ha pamaghêhê haka ha pamatawad hên
kasalanan ha balang bansa paubat ha balayan Jerusalem.’ [48] Hikaw ya mamaptêg kangko,
ya mamipamwang ha balang nalyari hên nanad ha impamwang la hên hato. [49] Impangako
ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya ipahapat na kamoyu ya Espiritu na, haka lano ipagtan
ko ya kamoyu. Noa, mangênggan kaw pon di ha balayan angga ha lumatêng ya kamoyu
hên main kapangyarihan.”

Hi Apo Jesus ay gintan ha langit
(Marcos 16:19-20; Dyag 1:9-11)

[50] Amêhên, pinagkalamo ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên palakon baryon Betania.
Hên narani hila bayro, ay intag-ay nay gamêt na ta inhalangin na hila ya ingalwan hila
ni Apo Namalyari. [51] Kaban an-ihalangin na hila, ay hiyay gintan ha langit. [52] Pinuri la ya,
bayo nag-orong hila ha balayan Jerusalem hên hadyay higla. [53] Paubat hên habayto, ay
panay hilan atsi ha Templo hên ampuriên hi Apo Namalyari.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Juan

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Juan, ay inhulat ta êmên ya balang makamwang hên laman hên habaytsi ya hulat, ay maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari. Ha êmbayro ay magkamain hilan biyay ya ayn angga (Juan 20:31).

Ya pamaêg ni apostol Juan kan Apo Jesu-Cristo di ha unan hulat na ay 'ya Habi.' Impamwang ni apostol Juan ya Hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy 'Habi' ya kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. Impamwang na êt di ha hulat na, ya pito kanlan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo ya ampamaptêg ya hiyay habaytoy impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.

Nakahulat ha kapitolo 13 angga ha 17 ya tungkol ha mangêd ya pamakilamo ni Apo Jesu-Cristo ha tagahonol na hên haton yabi bayo ya dinakêp. Ya yabin habayto ay disperas hên pagkapako na ha koros, kabay pinatanièh nay nakêm lan tagahonol na, ta êmên hila nakal-an ha balang malyari. Ha kapitolo 18 angga ha kapitolo 21 ay impamwang no ay-êmên yan dinakêp, haka ya tungkol ha pagkapako na ha koros. Impamwang êt bayro ya pangabiyay nan oman, haka ya pagpahlêk na ha tagahonol na, nayari yan nabiyay oman.

Bayri êt ha inhulat ni apostol Juan, ay impamwang ya an-idigalo ni Apo Jesu-Cristo, ay biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala ya hiyay dann, kaptêgan, haka biyay (Juan 14:6).

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-18
Hi Juan Bautista haka ya tagahonol ni Apo Jesu-Cristo 1:19-51
Ya pamanoro ni Apo Jesu-Cristo 2:1-12:50
Hi Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem 13:1-19:42
Hi Apo Jesu-Cristo ay nabiyay oman 20:1-31
Minghan ya êt nagpahlêk ha probinsyan Galilea 21:1-25

Ya Habi ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo

1 Hên haton kauna-unaan hên a pon dinyag ya hata langit, haka luta ay main nanan Habi.
Habaytoy Habi ay atsi bayro hên kalamo ni Apo Namalyari, haka hiyay Apo Namalyari.
2 Hiyay kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. 3 Hiyay nanyag hên kaganawan ya atsi
bayri. Ayn hinon nadyag no alwan gawan kana. 4 Hiyay ubatan hên biyay haka hiyay
maialimbawa ha atáng ya ampamahawang ha ihip hên balang miha. 5 Habaytoy hawang
ay anhumawang ha luta ya nanad dinumiglêm gawan ha kasalanan. A ya napahambut ha
kariglêman.

6 Amêhên, main lalaki ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya nag langan Juan.* 7 In-utoh na
ya hên mamipamwang hên tungkol ha hawang, ta êmên ya balang miha ay maniwala
kanan habayto ya ampamahawang hên kaihipan. 8 Alwan hi Juan ya hawang, noa, hiyay
in-utoh hên mamipamwang hên tungkol ha hawang. 9 Ya pêtêg ya hawang, ay habaytoy
nilumatêng di ha luta ya ampamahawang ha kaihipan hên balang miha.

10 Hiyay nanyag hên hata luta hên hato pon, haka hiyay nilumatêng di ha luta. Noa, a
la ya awud nabalayan. 11 Agyan hilay Israelita ya kamag-anak na, ay a nananggap kana
hên nilumatêng ya kanla. 12 Noa, hilangan ya nananggap kana, haka naniwala kana, ay
dinyanan nan tungkulan hên mag-in anak ni Apo Namalyari. 13 Ya pangianak kanlan anak

* 1:6 Hi Juan ya namabawtismo kanlan nangamin kasalanan la. Ambanhagan la yan Juan Bautista. Alwan hiya ya nanulat hên hata inhulat bayri.

ni Apo Namalyari, ay alwan nanad pangianak tawo, haka alwan gawan ha kalabayan lan miahawa hên magkamain anak, noa, gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Ya Habi ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ay nag-in tawo

14 Ya Habi ay nag-in tawo, haka napaidi di ha luta. Ya hinabi na ay panay pêtêg haka
hiya ay panay maingaloên. Nahêlêk naên ya panga-Diyos na. Yabay ya panga-Diyos hên
kamiha-mihaan Anak ni Apo Namalyari, ya Tatang na.
15 Nangaral hi Juan Bautista hên tungkol kanan hata Habi ya nag-in tawo. Habaytsi ya
pamipamwang na, hên intoro na hi Apo Jesus, ya wana, "Yabay ya hinabi ko kamoyu ya
'main lumatêng ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hên a ko pon in-anak.' "
16 Kaganawan tamo ay ampakinabang ha kahampatan nakêm ni Apo Jesu-Cristo, ya
hadyay maingaloên. 17 Ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ay impamwang ni apo Moises
kanlan Israelita, noa, ya kaptêgan, haka ya ingalo ni Apo Namalyari, ay impamwang ni Apo
Jesu-Cristo. 18 Paubat hên haton lagi, ay ayn êt nakahêlêk kan Apo Namalyari, no alwan
bêngat hi Apo Jesu-Cristo ya kamiha-mihaan nan Anak. Hiyay Apo Namalyari, haka hiyay
panay nan kalamo. Hiya ya namipamwang kan Apo Namalyari, ya Tatang na.

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

19 Amêhên, hilay Israelita, ya ampamaala ha balayan Jerusalem, ay namiutoh hên ungno
kanlan pari la, haka ungno kanlan Levita ya ampanawop kanlan pari, ta êmên hila
mangotáng kan Juan Bautista no hino ya. 20 Hinabi ni Juan ya kaptêgan, ya wana, "Alwan
hikoy Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas ya
impangako na." 21 "No êmbayro, hino ka awud?" wanla. "Kayno hika hi Propeta Elias!"
"Alwa." wani Juan. "Kayno hika ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-ênggangan naên!"
"Alwa." wanan oman ni Juan. 22 Wanlay na êt, "Habiên mo awud no hino ka, ta êmên naên
maipamwang kanlan namiutoh kannaên. Hinoy mahabi mo ya tungkol ha sarili mo?"
23 Amêhên, hinabi ni Juan, "Hiko ya inungkat ni Propeta Isaias, ya wana,
'Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-tsipon,
"Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungku-
lan." '†
Habaytoy hinabi ni Propeta Isaias ya tungkol kangko."
24 Hilay nangotang, ay in-utoh lan Pariseo.‡ 25 Nangotang hilay na êt kan Juan, ya
wanla, "Awta ampamawtismo ka? Alwan hika awud ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Alwa ka etaman hi Propeta Elias.
Haka alwan hika ya Propeta ni Apo Namalyari ya an-ênggangan naên." 26 Kabay hinabi ni
Juan, ya wana, "Lanêm ya ampangibawtismoan ko, noa, main di hên kalamo yo, ya a yo
kilala. 27 Agyan nuna kon nilumatêng kana, ay mangokal man hên hêêl pag-apin bitsih
na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkulan na." 28 Habayto ay nalyari ha baryon
Betania, ha lipay hên Ilog Jordan. Yabay ya ilog ya pinamawtismoan ni Juan.

Hi Apo Jesus ay Biseron Tupa ni Apo Namalyari ta idin nay lawini na ha ikakangêd tamo

29 Hên humonoy allo, ay nahêlêk ni Juan hi Apo Jesus ya andumani kana. Kabay wana
kanlan kalamo na, "Hêlkên yo! Atsi di ya Biseron Tupa§ ni Apo Namalyari. Hiya ya ayn
kasalanan, ya mamialíh kasalanan lan tawo di ha luta. 30 Yabay ya hinabi ko kamoyu ya
'main lumatêng ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hên a ko pon in-anak.'
31 Agyan hiko, ay a ko ya muwang no hino yan taganá hên hato. Êmbayro man, ay atsi ko
di, hên ampamawtismo ta êmên ya ipamwang ha Israelita."

---

† 1:23 Isaias 40:3. ‡ 1:24 Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Ampag-aralan lay Kautuhan ni apo Moises haka êndat la no anhonolên la ya balang utoh bayro. § 1:29 Genesis 22:8 An-iátang lan Israelita hên biseron tupa, ta êmên mapatawad ya kasalanan la.

32 Habaytsi ya pamipamwang ni Juan Bautista, “Nahêlêk ko ya Espiritu ni Apo Namalyari
ya inumaypan ubat ha langit, hên nanad ha mihay pati-pati, haka nagmana ya kana. 33 Hiko
man, hên una, ay a ko muwang no hino yan taganá. Noa, hi Apo Namalyari, ya namiutoh
kangko hên mamawtismo ha lanêm, ya naghabi kangko, hên êmên di, ‘Mahêlêk mo ya
Espiritu ko ya umaypa haka magmana ha mihay lalaki. Hiyay mamawtismo ha pamahapat
hên Espiritu ko.’ 34 Nahêlêk ko ngan ya nalyari, kabay an-ipamwang ko ya hiya ya Anak ni
Apo Namalyari.”

Hilay unan tagahonol ni Apo Jesus

35 Ha humonol ya allo, ay atsi yay na êt ha lanêm hi Juan Bautista haka ya lowa kanlan
tagahonol na. 36 Hên naikit na ya ampita bayro hi Apo Jesus, ay wana, “Hêlkên yo! Hiyay
Biseron Tupa ni Apo Namalyari. Hiya ya halanggo tamo.” 37 Nagilam lan loway tagahonol
ni Juan ya hinabi na, kabay hinumonol hila kan Apo Jesus. 38 Hên namalingay hi Apo Jesus
ay nahêlêk na hilay anhumonol kana haka na hila kinotang, ya wana, “Main kaw hên
labay?” Kabay hinabi la, “Rabi, antoy ampaidyanan mo?” (Ya labay habiên hên Rabi ay
Mánoro.) 39 Wani Apo Jesus kanla, “Kihonol kaw kangko, ta hêlkên yo.” Mag-aalas quatro
hên maapon hên habayto. Nakihonol hila kana ta hinlêk lay ampaidyanan na. Nagdahêl
hila tana kana.
40 Ya miha kanlan lowa, ya nakagilam hên habi ni Juan Bautista, haka nakihonol kan Apo
Jesus, ay hi Andres, ya kapotoh pohêl ni Simon Pedro. 41 Habayto hi Andres, ay una nan
tinapol hi Simon, ya kapotoh pohêl na, ta wana kana, “Natapol naên ya Mesias, ya pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas!” (Ya labay habiên hên Mesias ha habin Griego
ay Cristo.) 42 Pinakilamo ni Andres hi Simon kan Apo Jesus. Hinlêk ni Apo Jesus hi Pedro,
bayo wana, “Hika hi Simon, ya anak ni Juan. Banhagan la kan Cefas.” (Ya labay habiên
hên Cefas ay bato. Habayto ay Pedro ha habin Griego.)

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Felipe haka Natanael

43 Ha humonoy allo, ay naihipan ni Apo Jesus hên maniraw ha probinsyan Galilea.
Natapol na hi Felipe, haka wana kana, “Kihonol ka kangko.” 44 Hi Felipe ay taga-Betsaida ya
balayan lan Andres haka Pedro. 45 Tinapol ni Felipe hi Natanael, bayo wana kana, “Natapol
naên ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên
mamaala, ya inungkat ni apo Moises ha Kahulatan ya impahulat kana ni Apo Namalyari.
Hiya ya inungkat etaman ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang ni Apo Namalyari. Hiya
hi Jesus, ya taga-Nazaret, ya anak ni Jose.” 46 Amêhên, wani Natanael kan Felipe, “Yarin
main mangêd ya ubat ha balayan Nazaret, ya pêpêrad ya tawo?” Kabay wani Felipe kana,
“Kihonol ka kangko ta hêlkên mo.”
47 Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya andumani kana hi Natanael, ay wana, “Hêlkên yo! Atsi
di ya mihay pêtêg ya Israelita ya a ampanloko.” 48 Kabay wani Natanael, “Ay-êmên mon
namwangan ya laman nakêm ko?” Amêhên, wani Apo Jesus, “Bayo ka binaêg ni Felipe
ay nahêlêk kata ha hilong hên poon igos.” 49 Kabay wani Natanael, “Mánoro,* hika ya
Anak ni Apo Namalyari! Hika ya Poon hên bansan Israel.” 50 Wani Apo Jesus kan Natanael,
“Ampaniwala ka kangko gawan nahêlêk kata ha hilong hên poon igos. Igit pon di ya
kapapaêpapah ya mahêlêk mo.” 51 Wani Apo Jesus kanla, “Pakagilamên yo, lumatêng ya
allo, ay mahêlêk yoy nakaloat ya langit, haka hilay anghel ni Apo Namalyari ya lumakat
haka lumohan bayro, hên palako kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

2

Ya kasálan ha balayan Cana

1 Hên nalabah ya loway allo, main kasálan ha balayan Cana ha probinsyan Galilea. Atsi
bayro ya indo ni Apo Jesus. 2 Hi Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay hinagyat ha kasálan
etaman. 3 Hên naubuh ya alak ha kasálan, ay hinabi nan indo ni Apo Jesus kana, ya wana,
“Naubuh ya alak la. Manawop ka dayi.” 4 Kabay hinabi ni Apo Jesus ha indo na, “Paulayan

* 1:49 Rabi ha habi lan Israelita.

mo ko, Indo. Alwa ko pon oras, hên manyag hên kapapaêpapah." [5] Êmbayro man, ay hinabi
nan indo ni Apo Jesus kanlan ampanawop ha kasálan, "Daygên yo ya hinon habiên na
kamoyu."
[6] Amêhên, main bayro hên anêm ya panyanan lanêm ya nadyag ha bato, ya panggamitên
lan Israelita no honolên lay paniwala la hên tungkol ha pamaglinis hên lawini la. Hata
panyanan ay ampaglaman hên lowampo angga ha tatlumpo ya galon ya balang miha.
[7] Wani Apo Jesus kanlan ampamiapag ha kasálan, "Pun-ên yon lanêm ya hata anêm ya
panyanan." Kabay pinno lan lanêm, hên angga ha bêbêy. [8] Bayo wana kanla, "Manakhob
kaw ta gêtan yo kanan ampamaala kanlan ampanawop ha kasálan." Kabay nanakhob hila,
haka la gintan kanan ampamaala. [9] Tinawayan nan ampamaala ya lanêm, ya nadyag ni Apo
Jesus hên alak, noa, a na muwang no antoy ubatan hên habaytoy alak, ta hilay nangahoy
bêngat, ya nag muwang hên habayto. Kabay binaêg nay lalaki ya an-ikasal. [10] Ta hinabi
na kanan lalaki, "Hilay kaatag ay ampamiawah pon hên naayang ya alak. Bayo, no mal-at
ya nainêm lan makikasal, ay mamiawah hila bayto hên ayn makayn ayang. Noa, hika, ay
babayo mon in-awah ya naayang."
[11] Habayto ya nalyari ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ay unan kapapaêpapah ya
dinyag ni Apo Jesus. Hên dinyag nay habayto, ay impamwang nay panga-Diyos na. Haka
naniwala hilay tagahonol na, ya hiyay Cristo.
[12] Nahên nayari ya kasálan, ay nilumohan hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum.
Nakihonol kana ya indo na, hilay ali na, haka hilay tagahonol na. Nagdahêl hila bayro
hên ungnoy yabi.

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48)

[13] Kaban atsi hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay marani yanay Pistan Pangaligtas
ha Egipto.* Kabay nilumakat hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha balayan Jerusalem
ta makipista. [14] Hên nilumatêng hilay na ha ilwangan hên Templo ay nahêlêk na hilay
mámihaliw hên baka, tupa, haka pati-pati ya iátang kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro
hilay mámihagili hên pera. [15] Nanuluk ya hi Apo Jesus. Nanyag yan pangumpah kanla,
ta intaboy-taboy na hilangan, anggan tupa, haka baka ha plasa hên Templo. Intapon nay
pera lan mámihagilin pera haka na in-iitwag ya lamisaan la. [16] Hinabi na kanlan mamihaliw
hên pati-pati, ya wana, "Alihên yo ya pati-pati di. Paan yon daygên palengke ya bali ni
Apo Namalyari, ya Tatang ko." [17] Naihipan lan tagahonol na, ya nakahulat† ha habi ni Apo
Namalyari, ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya wanan hulat, "Ikamatsi ko ya hadyay
pamanlugud ko ha bali mo."
[18] Kabay hinabi lan taga-Israêl ya ampamaala ha Templo kan Apo Jesus, ya wanla, "Hinoy
maipahlêk mo kannaên, ya kapapaêpapah, ta êmên naên mamwangan, ya main kan
tungkulan hên manyag hên dinyag mo?" [19] Amêhên, wani Apo Jesus, "Hiraên yoy hata
Templo, ta ipairêng kon oman ha tatloy allo." [20] Kabay wanlan Israelita, "Apatapo boy
anêm ya taon ya panyag hên hata Templo. Yarin maipairêng mo ya ha tatloy allon bêngat."
[21] Noa, ya Templo ya inungkat ni Apo Jesus, ay yabay ya lawini na. [22] Kabay hên nabiyay
yan oman hi Apo Jesus ha ikatlon allo hên ubat yan natsi, ay naihipan lan tagahonol na,
ya hinabi nay habayto. Pinaniwal-an lay Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka
ya hinabi ni Apo Jesus ya tungkol ha pangabiyay nan oman.

Muwang ni Apo Jesus ya laman hên kaihipan

[23] Kaban atsi ya hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem, ha Pistan Pangaligtas, ay mal-at ya
naniwala, ya hiyay Cristo, ya pan-êngganan la. Naniwala hila, gawan ha kapapaêpapah
ya dinyag na. [24] Êmbayro man, ay ayn yan tsiwala kanla hi Apo Jesus, ta muwang nay
laman ihip hên balang miha. [25] Ahina kailangan ipamwang kana, ya tungkol ha ugali hên
hinoman, gawan mana nay nan muwang ya laman ihip hên balang miha.

---

* 2:13 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † 2:17 Awit 69:9.

3

Hi Apo Jesus haka hi Nicodemo

1 Bayro ha balayan Jerusalem, ay main mihay Pariseo, ya nag langan Nicodemo. Hiyay
miha kanlan ampamaala ha Israelita. 2 Mihay yabi, ay dinumani ya kan Apo Jesus, ta wana
kana, "Mánoro, muwang naên ya in-utoh ka ni Apo Namalyari, hên manoro kannaên, ta
a mo madyag ya andaygên moy kapapaêpapah, no ayn ya kamo hi Apo Namalyari, hên
ampanawop kamo."
3 Kabay wani Apo Jesus kana, "Pakagilamên mo, hilay a in-anak oman, ay a makapakil-
amo ha pamanlokop ni Apo Namalyari."
4 "Apo, ay-êmên hilan ma-ianak oman no toa hilay na? Makahowên hilan oman ha
bitokan indo la?"
5 Kabay wani Apo Jesus kana, "Pakagilamên mo. Ayn makapakilamo ha pamanlokop ni
Apo Namalyari, no a ya pon na-ianak ha lanêm, haka ha Espiritu ni Apo Namalyari ta êmên
mabayo ya nakêm na. 6 Hilay tawo ay ampamianak hên tawo ya main biyay bayri ha luta.
Hilay in-anak ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay main bayoy biyay ha hawop nan Espiritu
na. 7 Paan kan mag-êpapah ha hinabi ko kamo, ya 'Hikaw ay kailangan ianak oman.' 8 Ya
Espiritu ni Apo Namalyari ay nanad hên angin, ya a maiutoh. Angkagilam ya tonoy hên
angin. Noa, a mamwangan no antoy ubatan na, haka no antoy lakwên na. Êmbayro êt, ay a
mahêlêk no ay-êmên nan bayoên nan Espiritu ni Apo Namalyari ya nakêm, noa, habaytoy
mahêlêk ha biyay."
9 Amêhên, wani Nicodemo, "Apo, ay-êmên mangyari ya habain ya hinabi mo?"
10 Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, "Miha ka ya mánoro di ha Israel. Yarin a mo
angkaintindihan ya hatsi. 11 Pakagilamên mo. Panhabiên naên ya muwang naên, haka
an-ipamwang naên ya nahêlêk naên. Noa, a yo ampaniwal-an ya anhabiên naên. 12 No, a
yo paniwal-an ya impamwang ko kamoyu, ya tungkol di ha luta, ay-êmên yon paniwal-
an ya ipamwang ko kamoyu ya tungkol ha langit! 13 Ta hikon bêngat, ya Taga-Langit, ya
In-anak Tawo, ya nag-aypa ubat ha langit, ay mag-orong ha langit.
14 "Haka no ay-êmên nan intag-ay ni apo Moises ya utan, ya nadyag ha tangso,* ha
kabalah-balahan, ay êmbayro êt, ay kailangan itag-ay ako ha koros, hiko, ya Taga-Langit,
ya In-anak Tawo. 15 Kailangan ya habayto, ta êmên hilay ampaniwala ya hikoy Cristo, ay
madyanan biyay ya ayn angga." Habaytoy hinabi ni Apo Jesus.
16 Gawan ha hadyay pamanlugud ni Apo Namalyari ha balang miha, ay in-utoh na
ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ta êmên hilay ampaniwala kana, ay a migtan ha
impiyerno, noa, madyanan biyay ya ayn angga. 17 Ta a na in-utoh ni Apo Namalyari ya
Anak na, ta êmên sintinsyahan hên parusaan hilay tawo. Noa, in-utoh na ya ta êmên na
hila iligtas ha parusa.
18 A hila parusaan hilay ampaniwala ha Anak. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay
sinintinsyahan nanan parusaan, gawan a hila naniwala ha kamiha-mihaan Anak ni Apo
Namalyari. 19 Sinintinsyahan hilan parusaan, gawan agyan nantan ya Anak na hên
kamwangan ya tungkol kan Apo Namalyari ya nanad hawang ha balang miha ha luta,
ay labay la pon ya kariglêman, gawan nangarawak ya dyag la. 20 Ta hilay ampanyag
karawakan, ay angkahêmêkan lay hawang, haka a hila andumani ha hawang, ta êmên a
mahawangan ya nangarawak ya dyag la. 21 Noa, hilay ampanyag kangêran, ay andumani
ha hawang, ta êmên mahêlêk ya habaytoy andaygên la, ay kalabayan ni Apo Namalyari.

Hi Apo Jesus haka hi Juan Bautista

22 Amêhên, nilumohan hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha dani hên lanêm.
Nagdahêl ya bayro ha probinsyan Judea hên kalamo lan tagahonol na, haka namawtismo
ya kanlan labay pabawtismo. 23 Hi Juan Bautista ay namawtismo etaman ha logal
ya nag langan Enon ha danin Salim, gawan mal-at ya lanêm bayro, haka mal-at ya
ampagpabawtismo kana. 24 A ya pon bayton impahukul hi Juan.

---

* 3:14 Bilang 21:9.

[25] Mihay allo, ay main mihay Israelita, ya nakihubakan kanlan tagahonol ni Juan, ya
tungkol ha pamaglinis lan Israelita, hên pamanhumonol ha paniwala la. [26] Amêhên,
dinumani kan Juan ya tagahonol na, ta wanla, "Mánoro, habaytoy kalamo mo ha lipay hên
lanêm, ya impamwang mo ya hiyay Cristo, ay atsi bayri hên ampamawtismo kanlan mabay
pabawtismo. Haka mal-at ya andumani kana." [27] Kabay wani Juan, "Ya katungkulan na ay
ubat kan Apo Namalyari, ta ayn hinoman ya main êmbayro ya katungkulan no a indin
kana ni Apo Namalyari. [28] Hikaw man, ay muwang yoy na, ya hinabi ko, ya alwan hikoy
Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Ta
hikoy in-utoh ni Apo Namalyari hên mamipamwang, hên lumatêng yay na. [29] Nanad ha
kaluguran hên mihay lalaki ya an-ikasal, ya ampamil-an kaganawan ha kasálan. Hadyay
higla na ha magilam nay habi nan lalaki ya an-ikasal. Êmbayro êt kangko. In-il-an koy
pamanlumatêng nan Mesias, ya Cristo, haka hadyay higla ko ta nilumatêng yay na. [30] Dapat
mitag-ay ya, haka kailangan miaypa ya tungkulan ko."

Hi Apo Jesus, ya taga-langit

[31] Hi Apo Jesus, ya taga-langit, ay ayn kapantag. Noa, ya taga-luta, ay atsi di ha luta ya
nakêm na, haka ya anhabiên na ay tungkol di ha luta. Hi Apo Jesus ay daêg nay balang
miha. [32] Haka an-ipamwang na ya nahêlêk na, haka ya nagilam na, êmbayro man, ay
pêpêrad ya ampaniwala ha anhabiên na. [33] Noa, hilay ampaniwala ha anhabiên na, ay
ampamaptêg ya pêtêg ya habi ni Apo Namalyari. [34] Ta hiyay in-utoh ni Apo Namalyari,
hi Apo Jesus bay, ay ampamipamwang hên habi na. Haka ayn kulang ya pam-i ni Apo
Namalyari hên Espiritu na kana. [35] Anlugurên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya Anak
na, hi Apo Jesus. Haka impatalan na kana ya kaganawan ya atsi kana. [36] Hilay ampaniwala
kan Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn angga. Noa, hilay a mabay
hên humonol kana, ay a madyanan habaytoy biyay, ta ya huluk ni Apo Namalyari ay atsi
kanla, haka parusaan hila hên ayn angga.

4

Hi Apo Jesus haka ya mihay babayi ya taga-probinsyan Samaria

[1] Amêhên, namwangan lan Pariseo* ya mal-at pon ya andumani kan Apo Jesus hên
pabawtismo haka patoro kana, kanan hilay andumani kan Juan. Namwangan ni Apo
Jesus ya muwang lan Pariseo ya habayto. [2] Êmbayro man, ay alwan hi Apo Jesus ya
ampamawtismo, noa, ya tagahonol na ya ampamawtismo. [3] Gawan namwangan ni
Apo Jesus ya muwang lan Pariseo ya habayto, ay nag-alíh ya, haka hilay tagahonol na
ha probinsyan Judea, ta nag-orong hila ha probinsyan Galilea. [4] Bayo hila miabot ha
probinsyan Galilea, ay madanan la pon ya probinsyan Samaria.

[5] Nilumatêng hila ha mihay balayan hên Samaria ya pinata-ngalanan Sicar, ya narani ha
luta ya indin ni apo Jacob, ya miha kanlan ninuno lan Israelita, ha anak na, hi Jose hên
haton lagi. [6] Atsi bayro ya libon ya kinali ni apo Jacob. Nikno ya hi Apo Jesus ha dani nan
habaytoy libon, gawan pagal na ha pammita. Maranin ugto hên habayto.

[7-8] Kabay nagtagloh hilay tagahonol na ha balayan hên nanaliw hên kaên. Kaban
ampikno ya bayro hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya taga-Samaria
ta mangahoy. Amêhên, wani Apo Jesus kana, "Kiinêm ako raw."

[9] Amêhên, wanan babayi kana, ya wana, "Awo, noa, hika ay mihay ampagsimba ha
Templo ha balayan Jerusalem, awta ampakikwa kan lanêm kangko, ya mihay taga-
Samaria?" Hinabi nay habayto ta bawal kanlan Israelita ya ampagsimba ha Templo ha
Jerusalem, hên manggamit hên gamit lan taga-Samaria.

[10] Kabay wani Apo Jesus kana, "No muwang mo dayi ya pan-idin ni Apo Namalyari, haka
no hino ko, ya ampakikwan lanêm kamo, ay nakikwa ka dayi kangko, ta dinyanan kata
dayi hên lanêm, ya ampam-in biyay."

---

* 4:1 Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Êndat la no anhonolên la ya balang utoh ya ubat kan Apo Namalyari.

11 Kabay wanan babayi, “Apo, ayn kan panakhub, haka malalê ya hata libon. Antoy
pangwanan mon habaytoy lanêm ya ampam-in biyay? 12 Yarin daêg mo hi Jacob ya unan
toa tamo, ya nangali hên hata libon, haka ninêm di hên kalamo nay maának na haka ayop
na!”
13 Amêhên, wani Apo Jesus, “Hilay ampinêm hên hata lanêm ay maangan oman. 14 Noa,
hilay ampinêm hên lanêm ya an-idin ko, ay ahinan maangan oman, ta ya lanêm ya an-idin
ko, ay mag-in nanad sibol ha nakêm la, ya mam-in biyay ya ayn angga.”
15 Amêhên, wanan babayi kana, “Apo, dyanan mo kon habaytoy lanêm, ta êmên a kina
maangan oman, haka a kina kailangan mangahoy di.”
16 Amêhên, wani Apo Jesus kana, “Lakwên moy ahawa mo, ta gêtan mo ya di.”
17 Noa, wanan babayi, “Ayn akon ahawa, Apo.”
Nahên nahabi nay habayto, wani Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo, ya ayn kan
ahawa. 18 Ta limay nay nag-in ahawa mo, haka ya lalaki, ya ampaglamo mo amêhên, ay
alwa mon ahawa.”
19 Bayo, wanan babayi kana, “Apo, angkaintindihan kina ya hika, ay mihay propeta ni
Apo Namalyari. 20 Hilay unan toa tamo, ay nagsimba di ha tawgtug hên Samaria. Noa,
panhabiên yo, ya kailangan magsimba ha Templo ha Jerusalem.”
21 Kabay wani Apo Jesus kana, “Maniwala ka ha anhabiên ko, ya lumatêng ya allo, ay
alwan bayri, o ha Templo ha Jerusalem ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo.
22 Hikaw ya taga-Samaria, ay a yo kilala ya ansimbaên yo. Noa, hikay, ay kilala naên ya
ansimbaên naên, ta ya kamwangan, ya tungkol ha kaligtasan, ay ampangubat kannaên, ya
ampagsimba ha Jerusalem. 23 Amêhên ya panaon ya hilay pêtêg hên ampagsimba kan Apo
Namalyari, ya Tatang tamo, ay magsimba kana hên booy nakêm ha hawop hên Espiritu
na. Ta êmbayroy pamagsimba ya antapolên na. 24 Hiyay Espiritu. Kabay hilay ampagsimba
kana ay kailangan hên magsimba kanan pêtêg ha hawop hên Espiritu na.”
25 Amêhên, wanan babayi, “Muwang ko ya lumatêng ya Mesias, ya ambaêgên lan Cristo.
Panlumatêng na di, ay ipamulah na kantamo ya balang hino.” 26 Kabay wani Apo Jesus,
“Hiko, ya kahabi mo ay habaytoy Cristo.”
27 Kaban ampaghabi ya, ay anlumatêng hilay tagahonol na. Nag-êpapah hila, ta main
yan kahabi ya babayi. Noa, ayn nangotang kana no hinoy labay na kanan babayi o no
awta ampakihabi ya kana.
28 Imbalag nan babayi ya banga na, haka ya nag-orong ha balayan, ta hinabi na kanlan
kal-atan, ya wana, 29 “Kihonol kaw kangko ta hêlkên yoy mihay lalaki, ya namihabi kangko
ngan hên dinyag ko. Kayno hiyay Mesias.” 30 Kabay nakihonol hila kana ta hêlkên la hi
Apo Jesus.
31 Kaban ayn ya bayro ya babayi, ay anhagyatên yan tagahonol na hi Apo Jesus, ya
mangan ya dayi. 32 Noa, wana kanla, “Main akon maêkan ya a yo muwang.” 33 Kabay
nihahabi hilay tagahonol na, “Kayno main nam-in kaên kana.” 34 Hinabi ni Apo Jesus kanla,
ya wana, “Ya pamanyag kalabayan hên nangiutoh kangko, haka yariên ya impadyag na
kangko, ay yabay ya nanad kaên ko.”
35 “Anhabiên yo ya, ‘Apat a buwan pon bayo panggapah.’ Noa, anhabiên ko kamoyu,
ya pakahêlkên yo hilay mabay hên manggilam habi ko. Nanad hilan pali ya nawto
ya magapah. 36 Hilay ampanggapah ay ampananggap hên upa la. Hilay ampakahagyat
hên tawo hên maniwala kangko, ay nanad kanlan ampanggapah, ta ampanipon hilan
tagêy ya para ha biyay ya ayn angga, ta êmên hilay nanghad, haka hilay nanggapah ay
maghigla. 37 Bayrin angka-pêtêg ya kahabian, ya wana, ‘Mihay ampanghad haka mihay na
êt ya ampanggapah.’ 38 In-utoh kataw hên gapahên ya a yo pinaghayngêtan. Kaatag ya
namipamwang hên habi ko, haka hikaw ya nakinabang.” Habaytoy hinabi ni Apo Jesus
kanlan tagahonol na.
39 Mal-at kanlan taga-Samaria ha balayan Sicar ya naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay
Cristo, gawan ha habi nan babayi, ya wana, “In-ubuh nan hinabi kangko ya dinyag ko.”

40 Kabay hên nilumatêng hilay taga-Samaria kanlan Apo Jesus, ay hinagyat la hilan Apo
Jesus hên magdahêl kanla. Nagdahêl hila kanla hên loway yabi.
41 Nanoro hi Apo Jesus haka mal-at êt ya kaatag kanlan taga-Samaria ay naniwala ya
hiyay Cristo, gawan ha toro na. 42 Hinabi la kanan babayi, "Ampaniwala kay alwan bêngat
gawan ha hinabi mo, noa, gawan nagilam naên ya hinabi na, haka muwang naên taganá
ya hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya in-utoh ni Apo Namalyari ha tawo ha luta."

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit hên anak hên mihay main tungkulan

43 Nahên nalabah ya loway yabi, ay nammita hilan Apo Jesus hên palakon probinsyan
Galilea. 44 Wani Apo Jesus hên hato pon, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a an-
igalang ha sarili nan logal. 45 Noa, hên nilumatêng hila bayro, ay mahigla hilan tinanggap
hên taga-probinsyan Galilea, gawan nahêlêk la ya dyag ni Apo Jesus, hên nakipista ya ha
Pistan Pangaligtas ha Egipto† ha balayan Jerusalem.
46 Amêhên, nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ya
pinanyagan nan alak ya lanêm. Main bayro hên mihay main tungkulan ha balayan
Capernaum, ya main anak ya lalaki ya ampaghakit. 47 Hên nagilam na, ya nilumatêng
hi Apo Jesus ha probinsyan Galilea hên ubat ha probinsyan Judea, ay nilako na ya, ta
nakihabi ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana, ta êmên na paalihên ya hakit hên anak
na, ya angkaboytoy inanawa. 48 Kabay wani Apo Jesus, "Angga ha a yo angkahêlêk ya dyag
ni Apo Namalyari ya kapapaêpapah, ay a kaw awud maniwala!" 49 Noa, hinabi nan main
tungkulan, "Apo, kihonol ka kangko ta êmên ya a matsi ya anak ko." 50 Amêhên, hinabi
ni Apo Jesus kana, ya wana, "Muli kay na, ta mabiyay ya anak mo, agyan a ko kilako."
Naniwala ya main tungkulan ha hinabi ni Apo Jesus kana, kabay nammita yay na. 51 Ha
pamag-orong na ay tinupa ya hên ipoh na, haka la hinabi ya ayn nanan hakit ya anak
na. 52 Nahên kinotang na hila no hinon oras yan namahig-pahig ya anak na, ay hinabi la,
"Naalíh ya omot na naapon hên a la una hên maapon." 53 Muwang nan main tungkulan ya
habayton oras êt, hên hinabi ni Apo Jesus kana, ya, mabiyay ya anak na. Kabay hiya, haka
hilay kalamo na ha bali, ay naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo.
54 Habayto ya ikalwan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea.
Dinyag nay habayto hên ubat ya ha probinsyan Judea.

5

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ha allon pamagsimba

1 Amêhên, main miha pon ya pista lan Israelita ha Jerusalem. Kabay nakipista ya hi
Apo Jesus. 2 Bayro ha Jerusalem ha Templo, ay main pagpalyuan, ya pinata-ngalanan
Betesda* ha habin Hebreo. Habayto ay ha danin ilwangan ya ambaêgên lan Pamihowênan
tupa. Hatoy pagpalyuan ay main limay bubungan ya paghalilungan ha dani na. 3 Do
ha hilong hên habaytoy bubungan, ay main bapan lakê ya ampaghakit. Main buwag,
pilay, haka a ampakagalaw ya lawini, ya ampangênggan hên panggalaw hên hatoy lanêm,
4 ta ampaniwala hila ya paminghan-minghan, ay main lumatêng ya mihay anghel ni
Apo Namalyari, ya ampangiho-kiho hên lanêm. No hinoy mu-munan makapaghugno ha
lanêm, ya ubat hên kiniho-kiho hên anghel, ay angkaalihan hên kaganawan hakit. 5 Main
mihay lalaki bayro, ya tatlumpo boy waloy taon nanan ampaghakit. 6 Nahên nahêlêk na
ya ni Apo Jesus, haka muwang na ya nabuyot yay nan ampaghakit, ay kinotang na ya no
labay na hên maalíh ya hakit na. 7 Wanan ampaghakit, "Apo, labay ko, noa, ayn mami-aypa
kangko ha lanêm no ubat hên nagalaw. Kabay panay kaatag ya miuna kangko ha lanêm."
8 Wani Apo Jesus kana, "Mirêng ka. Hapwatên moy amak mo, ta mita kay na." 9 Tambêng
yan nirêng ta naalíh ya hakit na. Haka na hinonol ya hinabi ni Apo Jesus.
Allon pamagsimba lan Israelita hên habayto. 10 Kabay wanlan poon lan Israelita kanan
inalihan hakit, "Allon pamagsimba amêhên. Bawal ha Kautuhan tamo hên mantan hên

† 4:45 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. * 5:2 Ha kaatag ya Kahulatan: Betsata o Bethzata.

hinoman amêhên." [11] Noa, wana kanla, "Ya lalaki ya namaalíh hên hakit ko, ay naghabi
kangko, ya hapwatên koy amak ko, ta mita kina." [12] Kabay wanla kana, "Hinoy naghabin
habain kamo?" [13] Noa, a na muwang, no hino ya, ya namaalíh hên hakit na, ta ayn yay na
bayro hi Apo Jesus, haka kal-atan tawo bayro.
[14] Nahên nalyari ya habayto, ay natapol ni Apo Jesus ya hatoy lalaki, ya inalihan nan
hakit ha Templo, haka wana kana, "Hêlkên mo, ayn kay nan hakit. Paan kay nan manyag
kasalanan, ta kayno main narawak pon ya malyari kamo." [15] Nammita ya hatoy lalaki, ta
hinabi na kanlan poon lan Israelita, ya hi Apo Jesus, ya namaalíh hên hakit na. [16] Gawan ha
pamaalíh nan hakit ha allon pamagsimba la, ay nag-umpisa hilay nan namairap kan Apo
Jesus.
[17] Noa, hinabi ni Apo Jesus kanla, "Ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay ayn têgên ha
pamangingalo. Êmên ako êt bayro kana." [18] Gawan habaytoy hinabi na, ay lalo la yan
labay hên patsên, alwan bêngat ha main yan dinyag, ya bawal ha allon pamagsimba, noa,
gawan ha hinabi na êt, ya hi Apo Namalyari ay Tatang na. Ha pangahabi nan habayto, ay
impantag nay sarili na kan Apo Namalyari.

Ya tungkulan ni Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari

[19] Amêhên, wani Apo Jesus, "Pakagilamên yo, hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ay ayn
akon madyag ha sarili kon kalabayan. Pandaygên kon bêngat ya angkahêlêk ko kan Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ta ya pandaygên na, ay pandaygên ko êt. [20] Panlugurên ako ni
Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ubuhên nan an-ipahlêk kangko ya dyag na. Haka
igit pon di ay ipahlêk na kangko ya daygên ko, ta êmên kaw mag-êpapah. [21] Hi Apo
Namalyari, ya Tatang ko ya ampamabiyay kanlan natsi, haka ampam-i kanla hên biyay
ya ayn angga. Êmbayro êt, ay ampam-i kon biyay ya ayn angga kanlan labay kon dyanan.
[22] Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay a manatol ha hinoman, ta indin nay na kangko ya
habaytoy tungkulan, [23] ta êmên la kon igalang, ya Anak na, hên balang miha, hên nanad
ha pamigalang la kan Apo Namalyari. No a la ko anggalangên, ay a la êt anggalangên hi
Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko.
[24] "Pakagilamên yo! Hilay ampanggilam habi ko, haka ampaniwala kanan namiutoh
kangko, ay main biyay ya ayn angga. Haka a hila hatolan hên parusaan ha impiyerno, ta
gêtan hilay na ha biyay ya ayn angga. [25] Pakagilamên yo! Main tawo ya ayn paniwala kan
Apo Namalyari. Nanad hilan natsi. Noa, paubat amêhên, ay magilam la ya habi ko, ya Anak
ni Apo Namalyari. Haka hilay manonol ha habi ko, ay mabiyay hên ayn angga. [26] Gawan no
ay-êmên ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay main kapangyarihan hên mam-in biyay, ay
êmbayro êt ay dinyanan na ko, ya Anak na, hên kapangyarihan hên mam-in biyay. [27] Haka
hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan na kon tungkulan hên hatolan hên
parusaan hilay a ampaniwala kana. [28] Paan kaw mag-êpapah ha anhabiên ko, ta lumatêng
ya allo, ay magilaman lan natsi ya baêg ko ha pinay-ilbêngan kanla. [29] Pamakagilam lan
baêg ko, ay mipan-umawah hila. Hilay nanyag kangêran, ay dyanan biyay ya ayn angga.
Haka hilay nanyag karawakan, ay hatolan hên parusaan hên ayn angga.

Hilay ampamaptêg hên para kan Apo Jesus

[30] "Ayn akon madyag ha sarili ko, ta anhonolên koy kalabayan ni Apo Namalyari, ya
namiutoh kangko. Makatoynungan ya pamanatol ko, gawan a ko anhonolên ya sarili kon
kalabayan, ta anhonolên koy kalabayan na ya an-ipamwang na kangko.
[31] "No kakapag ko ya ampaghabi hên para ha sarili ko, ay mahabi yo ya alwan pêtêg ya
habayto. [32] Noa, main kaatag pon ya ampamipamwang hên tungkol kangko etaman. Yabay
ya hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka muwang ko ya panhabiên na ay pêtêg. [33] Namiutoh
kaw hên ungnoy tawo kan Juan Bautista, haka ya hinabi ni Juan hên tungkol kangko ay
pêtêg. [34] An-ipaihip ko ya habayto kamoyu, alwan gawan ha kailangan koy pamaptêg hên
tawo, noa, gawan labay ko hên maniwala kaw, ya hikoy Cristo, ta êmên kaw miligtas ha
parusa, ya hêpat kamoyu. [35] Hi Juan Bautista, ay nanad hên pag-atáng ya impagkêt ni Apo
Namalyari, ta êmên mam-in hawang. Haka hikaw ay hinumigla pon ha hawang na. [36] Pêtêg

ya impamwang ni Juan, ya tungkol kangko, noa, maalagá pon bayro ya pandaygên ko, ya
an-ipadyag na kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Habaytoy pamaptêg ya in-utoh
na ko. 37 Haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay namipamwang,
ya hikoy Cristo. Minghan man, ay a yo nagilam ya pamaghabi na, ni nahêlêk ya lupa na.
38 Haka a yo intanêm ya hinabi na ha nakêm yo, gawan a kaw ampaniwala kangko, ya in-
utoh na. 39 Ampakapag-aralan yoy Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êndat
yo no daygên yoy habayto, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga. Ha Kahulatan ay
impamwang ya tungkol kangko. 40 Noa, a kaw ampaidani kangko, ta êmên kaw madyanan
biyay ya ayn angga.
41 "A ko ampanapol hên pamagpuri hên tawo, 42 gawan muwang ko ya a yo anlugurên hi
Apo Namalyari. 43 In-utoh na ko di ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, noa, a yo ko paniwal-
an. No main lumatêng di ya ampamitag-ay hên sarili na, ay ampaniwal-an yo ya. 44 A
kaw ampaniwala kan Apo Namalyari gawan antapolên yoy pamandayêw hên kapareho
yo, haka a kaw ampanapol hên pamandayêw ni Apo Namalyari, ya kamiha-mihaan Diyos.
45 Paan yon ihipên ya hikoy mamidikil kamoyu ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.
Hi apo Moises, ya mamidikil kamoyu ta êndat yo ya anhonolên yoy intoro na. 46 No pêtêg
dayi ya paniwala yo ha hinulat ni apo Moises, ay paniwal-an yo ko etaman, ta nanulat ya
hên tungkol kangko. 47 Noa, gawan a kaw ampaniwala ha hinulat ni apo Moises ya tungkol
kangko, ay a kaw etaman maniwala ha habi ko!"

6

Liman libo ya tawo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

1 Amêhên, namatah hilan Apo Jesus ha lipay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ya
ambaêgên lan kaatag ya Dagat-dagatan hên Tiberias. 2 Kal-atan ya ampakihonol kanla,
gawan kapapaêpapah ya dinyag na ha pamaalíh hên hakit lan ampaghakit. 3 Nilumakat
hilan Apo Jesus ha babo, ta nikno ya bayro hên kalamo na hilay tagahonol na. 4 Hên
habayto ay marani ya Pista hên Kaligtasan. 5 Nahên manlêk hi Apo Jesus ay nahêlêk nay
kal-atan ya andumani kanla. Hinabi na kan Felipe, "Antoy mapanaliwan tamon maipakan
kanlan hata kal-atan?" 6 Hinabi nay habayto ta hêlkên na no ay-êmên ya paniwala ni
Felipe. Muwang nay na ni Apo Jesus ya daygên na. 7 Hinabi ni Felipe kana, "Apo, kulang pon
ya suweldo hên mihay katawo ha anêm ya buwan* hên panaliw hên maêkan lan hata kal-
atan, agyan manipêrad bat ya kaên la." 8 Miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya hi Andres,
ya kapotoh pohêl ni Simon Pedro ya naghabi, 9 "Main mihay anak ya lalaki di, ya main
limay puto, haka loway kênan lanêm. Noa, kulang ya habayto ha kal-atan." 10 Amêhên,
wani Apo Jesus, "Paiknoên yo hila." Makwal ya pagpastolan bayro, kabay nikno hilay
liman libo ya lalaki haka hilay kalamo la. 11 Kingwa ni Apo Jesus ya hatoy limay puto,
haka panga-ubat nan impahalamat ya habayto kan Apo Namalyari, ay indin na kanlan
ampikno ta pinitatayakan la. Êmbayro êt ya dinyag na ha kênan lanêm. Nangan hila hên
angga ha mabay hila. 12 Nahên nabhoy hila ay impa-tsipon ni Apo Jesus kanlan tagahonol
na ya natagan, ta êmên ayn mahayang. 13 Kabay tsinipon lay na ya tagan. Nakapno hila êt
hên labinloway lubon hên tagan hên hatoy limay puto.
14 Gawan nahêlêk lan kal-atan ya habaytoy kapapaêpapah, ya dinyag ni Apo Jesus, ay
hinabi la, "Hiyan taganá ya Cristo, ya Propeta ya an-ênggangan tamo, ya in-utoh di ha luta."
15 Nahên namwangan ni Apo Jesus, ya labay la hên dumani kana, ta palêkpêkên la ya hên
daygên ari la, ay nagpabokol yan nilumakat ha bung-oy hên nanalangin.†

Nammita hi Apo Jesus ha babo hên lanêm
(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

16 Nahên yabi yana, nilumohan hilay tagahonol na ha dagat-dagatan. 17 Hinumakay hila
ha mihay bangka ta lumipay, ha balayan Capernaum. Nariglêm ana, noa, ayn ya êt hi Apo

* 6:7 200 denaryo ha habin Griego. † 6:15 Mateo 14:23, Marcos 6:46.

Jesus. [18] Hinumkaw ya angin, kabay matandulon ha dagat-dagatan. [19] Nahên nidayo hilay
na hên lima, o anêm ya kilometro ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk la hi Apo Jesus, ya
ampammita ha lanêm, hên andumani ha bangka. Nalimwan hila, ta êndat la no hiya ay
mihay kamana.‡ [20] Noa, wana kanla, "Paan kaw malimo! Hikoy habaytsi!" [21] Kabay mahigla
la yan hinagyat hên pinahakay ha bangka, haka tambêng hilan nakalatêng ha dani hên
Capernaum.

Tinapol lan kal-atan hi Apo Jesus

[22] Ha humonoy allo, bayro ha ubatan lan Apo Jesus, ay an-ênggana la yan kal-atan.
Êndat la no a ya pon nag-alíh bayro, ta nahêlêk la, ya a ya hinumakay ha bangka hên
kalamo na hilay tagahonol na, ta kakapag la ya hinumakay bayro, haka ayn kaatag ya
bangka bayro. [23] Amêhên, main ungnoy bangka ya ubat ha Tiberias ya nilumatêng bayro
ha narani ha pinanganan lan puto hên ubat nan pinahalamatan ni Panginoon Jesus.
[24] Nahên namwangan lan tawo ya ayn ana bayro hi Apo Jesus, haka ayn etaman bayro
hilay tagahonol na, ay hinumakay hila bayro ha nilumatêng ya bangka, ta tapolên la hi
Apo Jesus ha Capernaum.

Hi Apo Jesus, ya pamangan, ya ampam-in biyay

[25] Nahên natapol la ya ha lipay lanêm ay hinabi la kana, "Mánoro, nakano kan
nilumatêng di?" [26] Kabay wani Apo Jesus, "Pakagilamên yo, antapolên yo ko, gawan
nabhoy kaw ha puto ya pinalakê ko, alwan gawan naintindihan yoy kapapaêpapah ya
dinyag ko. [27] Alwan kakapag pamangan ya angkaronot, ya dapat yon pagpagalan. Noa,
dapat pagpagalan yo etaman ya pamangan ya makab-in biyay, ya ayn angga hên kalamo
ni Apo Namalyari. Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya mam-i kamoyu hên pamangan
ya makab-in biyay, ta hikoy dinyanan kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko."
[28] Amêhên, kinotang la kan Apo Jesus, "Apo, hinoy kailangan naên daygên, ta êmên kay
makadyag hên kalabayan ni Apo Namalyari?" [29] Kabay wani Apo Jesus, "Habaytsi ya labay
ni Apo Namalyari ya daygên yo: paniwal-an yo ya hikoy Cristo ya in-utoh na." [30] Kabay
wanla kana, "Apo, no êmbayro, ay hinoy kapapaêpapah ya daygên mo, ta êmên kay
maniwala ya hika ya Cristo? Hinoy daygên mo? [31] Ya ninuno tamo ay nangan hên manna
ha kabalah-balahan hên êmên ha nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, 'Dinyanan na hilan
kaên ya ubat ha langit.' "§ [32] Amêhên, wani Apo Jesus kanla, "Pakagilamên yo. Alwan hi
apo Moises, noa, hi Apo Namalyari ya nam-i kanlan ninuno yo hên manna ya kaên* ya
ubat ha langit. Haka amêhên hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay ampam-i kamoyu hên
pêtêg ya kaên, ya ubat ha langit. [33] Ta ya pêtêg ya kaên, ya pan-idin ni Apo Namalyari,
ay yabay ya ubat ha langit, ya ampam-in biyay ya ayn angga ha tawo." [34] Amêhên, hinabi
la kana, "Panginoon, lawah mo kay dayi hên dyanan hên habaytoy kaên." [35] Wani Apo
Jesus kanla, "Hikoy kaên ya ampam-in biyay ya ayn angga. Hilay andumani kangko, ay a
lonohên, haka hilay ampaniwala kangko, ay ahina hên maangan oman.
[36] "Noa, hinabi kina kamoyu ya nahêlêk yo ko man, ay a kaw maniwala kangko. [37] Tinalagá
ni Apo Namalyari, ya Tatang ko no hino hilay makapakilamo kangko. Dumani hila kangko
haka tanggapên ko hila. [38] Ta ubat ako ha langit, ta êmên ko daygên ya kalabayan ni
Apo Namalyari ya namiutoh kangko, alwan para daygên ya kalabayan ko. [39] Ya kalabayan
nan namiutoh kangko, ay ha Allon Pamanukom, ay biyayên kon oman hilay tinalagá na
hên makapakilamo kangko. [40] Ta ya kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay hilay
ampakamwang kangko, haka ampaniwala kangko, ya Anak na, ay dyanan biyay ya ayn
angga. Haka hiko ya mamabiyay kanla ha Allon Pamanukom."
[41] Hên ampaghabi ya êt hi Apo Jesus, ay main Israelita ya nagmulongan, gawan hinabi
na ya hiyay kaên ya ubat ha langit. [42] Amêhên, nagmulongan hila, ya wanla, "Hiya hi Jesus
ya anak ni Jose. Kilala tamoy indo na haka tatang na. Ay-êmên nan mahabi ya ubat ya ha
langit?" [43] Kabay wani Apo Jesus, "Paan kaw magmulongan hên êmbayro. [44] Ayn makarani

‡ 6:19 Marcos 6:49. § 6:31 Ha habin Griego: puto. Habaytoy mabaha ha Exodo 16:4-5. * 6:32 ha Griego: puto.

kangko no a hila ipakarani kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko.
Haka hikon taganá ya mamabiyay kanla ha Allon Pamanukom. 45 Nakahulat ha mihay hulat
lan mámipamwang ni Apo Namalyari hên hato, 'Toroan hilangan ni Apo Namalyari.'†
Kabay kaganawan ya ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampakamwang bayro, ay
dumani kangko. 46 Habaytoy a labay habiên ya main nanan nakahêlêk kan Apo Namalyari,
ya Tatang ko, ta ayn nakahêlêk kana no alwan kakapag ko ya ubat kana.

47 "Pakagilamên yo. Hilay ampaniwala kangko, ay main biyay ya ayn angga. 48 Hikoy
nanad kaên‡ ya ampam-in biyay ya ayn angga. 49 Hi Apo Namalyari ay nam-in kaên ya
ambaêgên lan manna kanlan ninuno yo hên haton atsi hila ha kabalah-balahan, êmbayro
man ay natsi hila. 50 Noa, hilay mangan hên pêtêg ya kaên ya ubat ha langit, ya inungkat
ko, ay ahinan matsi. 51 Haka hiko ya maialimbawa ha pêtêg ya kaên§ ya ubat ha langit, ya
ampam-in biyay ya ayn angga. Hilay mangan habaytsi ya kaên ay madyanan biyay ya ayn
angga. Ya kaên ya idin ko ay lawini ko, ta êmên kaganawan ay madyanan biyay ya ayn
angga."

52 Gawan habaytoy hinabi ni Apo Jesus, ay nihuhubakan hilay kaatag Israelita, ya wanla,
"Ay-êmên nan maidin kantamoy lawini na, ta êmên tamon kaên ya habayto?"

53 Kabay wani Apo Jesus, "Pakagilamên yo. No a kaw mangan lawini ko, hên Taga-Langit,
ya In-anak Tawo, haka no a kaw minêm daya ko, ay ayn kaw hên biyay ya ayn angga. 54 Hilay
ampangan hên lawini ko, haka ampinêm hên daya ko, ay main biyay ya ayn angga, haka
biyayên ko hila ha Allon Pamanukom. 55 Ya lawini ko ay mantêg kaên haka ya daya ko ay
mantêg pan-inêmên. 56 Hilay ampangan hên lawini ko haka ampinêm hên daya ko ay main
pakikimiha kangko, haka hikoy main pakikimiha kanla. 57 In-utoh ako ni Apo Namalyari,
ya Tatang ko, ya angkabiyay. Haka angkabiyay ako gawan ha kapangyarihan na. Êmên êt
bayro mabiyay hilay mangan lawini ko gawan ha kapangyarihan ko. 58 Hikoy maialimbawa
ha pêtêg ya kaên ya ubat ha langit, haka hilay mangan hên habaytsi, ay mabiyay hên ayn
angga. Habaytsi ya kaên ay alwan nanad ha kaên ya indin ha ninuno yo. Nangan hila
noa, natsi hila morin." 59 Hên hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ay atsi ya ha sinagoga ha
Capernaum hên ampanoro.

60 Mal-at kanlan antoroan ni Apo Jesus, ya nanggilam hên habaytoy hinabi na, ay
naghabin, "Nabyat ya habaytoy hinabi na. Kayno ayn maniwala kana."

61 Muwang ni Apo Jesus ya nagmulongan hilay kaatag ya antoroan na, kabay hinabi na,
"Gawan habaytoy hinabi ko, ay labay yo kon lakwanan? 62 Hino awud ya daygên yo no
mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên paitag-ay ha langit, ha ubatan ko?
63 Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya mam-in biyay ya ayn angga. Alwan tawo ya ampam-in
habayto. Ya hinabi ko ay ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, haka habaytoy ampam-in
biyay ya ayn angga. 64 Noa, main kaatag kamoyu ya a ampaniwala ha hinabi ko." Ta ubat
hên una, ay muwang nay na ni Apo Jesus no hino hila ya a maniwala kana, haka no hino
ya mangi-upit kana. 65 Wana êt, "Gawan muwang ko ya main kamoyu ya a ampaniwala
kangko, ay hinabi ko ya ayn makapaidani kangko no alwan kalabayan ni Apo Namalyari,
ya Tatang ko."

66 Paubat hên habayto ay nilakwanan la hi Apo Jesus hên mal-at kanlan antoroan na,
haka a hilay na ampakihonol kana. 67 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway
tagahonol na, "Labay yo ko etaman hên lakwanan?" 68 Kabay wani Simon Pedro,
"Panginoon, hino ya lakwên naên? Kakapag mo ya main habi ya ampam-in biyay ya ayn
angga! 69 Ampaniwala kay kamo, haka muwang naên taganá ya hika ya Cristo, ya ayn
hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari." 70 Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla,
"Awo, gawan hikoy namili kamoyu, ya labinloway tagahonol ko. Êmbayro man, ya miha
kamoyu ay mahuloran ni Satanas." 71 Ya inungkat na, ay yabay ya miha kanlan labinloway
tagahonol na, ya hi Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote ta hiyay mangi-upit kana.

---

† 6:45 Isaias 54:13. ‡ 6:48 Ha Griego: puto. § 6:51 Ha Griego: puto.

7

Hi Apo Jesus haka hilay patêl na

1 Amêhên, ay nanoro ya tana hên kalamo na hilay tagahonol na ha probinsyan Galilea.
A nay na pon labay hên manoro ha probinsyan Judea, gawan labay la yan patsên bayro
hên poon lan Israelita. 2 Marani yanay Pista hên Tolda, yabay ya mihay pista lan Israelita
ta êmên la maihipan ya pamangillag ni Apo Namalyari ha ninuno la, haton atsi hila ha
kabalah-balahan. 3 Kabay hinabi hên ali na kana, ya wanla, "Awta a ka mag-alíh din
maniraw ha probinsyan Judea, ta êmên hilay anhumonol kamo bayro, ay makahêlêk hên
kapapaêpapah, ya andaygên mo. 4 Ta no labay mo hên mamwangan la ya tungkol kamo,
ay ipamwang minay andaygên mo. No ampanyag ka hên kapapaêpapah, ay ipamwang
mina dayi." 5 Hinabi lay habayto ta hila man, ay a ampaniwala kana. 6 Hinabi ni Apo Jesus
kanla, "Laamêhên akon mita, ta alwa ko pon oras. Noa, hikaw, ay malyari kaw nan mita
ha hinoman ya oras ya labay yo. 7 Alwan hikaw ya angkahêmêkan lan tawo, noa, hikoy
angkahêmêkan la, gawan an-ipamwang ko ya nangarawak ya dyag la. 8 Hikaw tana ya
makipista, ta a kina pon makipista gawan alwa pon oras hên hikoy mita." 9 Pangahabi nan
habayto ay napaibalag ya ha Galilea.

Nakipista hi Apo Jesus ha Pistan Tolda

10 Hên nammitay nay ali na, ay nammita ya etaman hên ayn nakamwang. 11 Bayro ha
balayan Jerusalem ay antapolên la yan poon lan Israelita ha pista, ta wanla, "Anto ya?"
12 Ampihahabian lan tawo no hino ya. Main naghabi, "Mangêd yan tawo." Wanla etaman
hên kaatag, "Anlokoên nay tawo." 13 Noa, gawan ha limo la kanlan ampamaala, ay ayn
naghabi hên tungkol kana ha arapan lan kal-atan.
14 Hên ika-apat ya allo hên pista, ay hinumwên hi Apo Jesus ha Templo, ta nanoro ya
bayro. 15 Nakaêpapah hilay poon lan Israelita, ta wanla, "Antoy pinangwanan nan hata
tawo, hên kamwangan na, ya a ya man nag-aral?"
16 Kabay wani Apo Jesus, "Ya pan-itoro ko ay alwan ubat kangko, noa, ubat kan
Apo Namalyari ya namiutoh kangko. 17 Hilay mabay hên manyag kalabayan na, ay
mamwangan, no ya an-itoro ko ay ubat kana, o no panhabiên kon bat ya laman ihip ko.
18 Hilay ampamitoro hên ubat ha sarili lan kaihipan, ay ampanapol hên pamandayêw hên
kapareho la. Noa, hilay mabay hên padayêw ya namiutoh kanla ay mapaypaniwal-an
haka taganán alwan malaram. 19 Hi apo Moises ya nam-i kamoyu hên Kautuhan ni Apo
Namalyari. Noa, a yo anhonolên ya habayto, ta labay yo kon patsên."
20 Nahên nahabi nay habayto, ay wanla, "Nahapatan kan narawak ya a angkahêlêk. Ayn
mabay hên mamatsi kamo!"
21 Wani Apo Jesus, "Mimihay dinyag ko ha allon pamagsimba haka naubuh kaw hên nag-
êpapah. 22 Dinyanan na kaw ni apo Moises hên utoh ya tuliên yoy anak yo ha ikawalon allo
hên ubat in-anak, haka an-ipatuli yo hila, allo man hên pamagsimba. Habayto ay manan
ugali lan ninuno yo bayo dinyag ya Kautuhan ni apo Moises ya ubat kan Apo Namalyari.*
23 No an-ipatuli yoy anak yo ha allon pamagsimba, ta êmên mahonol ya Kautuhan ni apo
Moises, awta anhulukên yo ko gawan namaalíh akon hakit hên boon lawini hên mihay
lalaki ha allon pamagsimba! 24 Paan kaw bat mam-in hatol ha angkahêlêk yon bêngat, noa,
imbistigaên yo pon bayo kaw manatol."

Ampihahabian la no hi Apo Jesus ya Mesias, ya Cristo

25 Amêhên, main kanlan taga-Jerusalem ya naghabi, "Yabay ya labay lan patsên hên
poon tamo. 26 Atsi ya di hên ampaghabi ha arapan hên kal-atan haka a la ya bawalên. Kayno
muwang lan poon, ya pêtêg ya, hên hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 27 Noa, muwang tamo no ay-iri yan mangubat,
haka no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay ayn kanon makamwang no ay-iri yan
mangubat."

---

* 7:22 Levitico 12:3.

[28] Kabay in-ikhaw ni Apo Jesus ya pamaghabi na ha panoro na ha Templo. “Awo, muwang
yo no hino ko, haka no ay-iri kon nangubat. Noa, main namiutoh kangko, haka a yo ya
muwang ya habayto. Hiyay pêtêg. [29] Kilala ko ya, ta hiyay namiutoh kangko, haka ubat
ako kana.”
[30] Kabay labay la yan dakpên, noa, ayn makarakêp kana, ta alwa na pon oras. [31] Noa,
mal-at ya naniwala ya hiyay Mesias, ya Cristo, ta wanla, “No alwa yan Mesias, ya Cristo ya
habaytsi, no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay makadyag ya kaya hên mal-at pon
ya kapapaêpapah?”

Dakpên la ya dayi hên tanod hi Apo Jesus

[32] Nagilam lan Pariseo ya pagmulong lan tawo ya tungkol kan Apo Jesus. Kabay namiutoh
hila, haka hilay ampamaala kanlan pari hên tanod hên Templo, hên dakpên ya. [33] Amêhên,
wani Apo Jesus, “Pêrad tanay panahon hên makalamo yo ko, ta ahina mabuyot ay mag-
orong kina ha namiutoh kangko. [34] Tapolên yo ko bayto. Noa, a yo ko matapol gawan a kaw
makalako ha lakwên ko.” [35] Kabay wanlan poon lan Israelita ha miha ta miha, “Ato awud ya
lakwên na ta a tamo ya matapol? Mako ya kaya kanlan Israelita, ya atsi bayro ha bansan
Griego, ta toroan na hila, haka hilay kabansa la?” [36] “Hino awud ya labay habiên hên hata
hinabi na, ‘Tapolên yo ko man, ay a yo ko mahêlêk,’ haka ‘Ya lakwên ko, ay a yo malako’?”

Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay dyanan hên bayoy biyay nan Espiritu ni Apo Namalyari

[37] Ha ikawalon allo, ya pinakamaalagáy allo hên pista, ay nirêng hi Apo Jesus, ta nan-
angaw ya, “No angkaangan kaw, ay dumani kaw kangko, ta minêm kaw. [38] Nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘No maniwala kaw kangko, ay magkamain kaw
hên biyay ya nanad sibol ha nakêm yo ya a angkaubuhan lanêm.’ ” [39] Ya inungkat ni Apo
Jesus, ay Espiritu ni Apo Namalyari, ya idin ha balang ampaniwala kana. A ya pon na-idin
ya hatoy Espiritu ni Apo Namalyari, gawan a ya pon natsi, haka nabiyay oman hi Apo Jesus.

No hinoy laman ihip lan tawo tungkol kan Apo Jesus

[40] Main kanlan kal-atan bayro ya nakagilam hên hinabi ni Apo Jesus, ya naghabin, “Yabay
yan taganá ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-êngganan tamo.” [41] Hilay kaatag, ay
naghabin hiyay Mesias, ya Cristo. Noa, wanlan kaatag pon, “A ya maubat ha Galilea ya
Mesias. [42] Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya hiyay Mesias, ay
maubat ha kaapo-apoan ni Arin David, haka ha Betlehem yan ianak ha balayan ni Arin
David.” [43] Alwan mimihay ihip lan kal-atan ya tungkol kan Apo Jesus. [44] Labay lan kaatag,
hên dakpên ya, noa, a la ya dinakêp.

Hilay poon lan Israelita ay a naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo

[45] Nahên nag-orong hilay tanod hên Templo kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan
Pariseo, ay kinotang lan Pariseo kanlan tanod, “Awta a yo ya gintan di?” [46] Wanlan guardya
etaman, “A naên ya dinakêp, ta ayn kay êt nagilam ya magaling maghabi hên nanad kana.”
[47] Amêhên, hinabi lan Pariseo, “Kayno naamuyot na kaw etaman. [48] Ayn kannaên ya Pariseo
o manungkulan ya ampaniwala kana. [49] Kakapag lan kal-atan, ya ayn muwang hên tungkol
ha Kautuhan tamon Israelita, ay ampaniwala kana. Parusaan hila ni Apo Namalyari.” [50] Ya
miha kanlan Pariseo bayro ay hi Nicodemo, ya dinumani kan Apo Jesus hên hato. Wana
kanan kalamo na, [51] “Bawal kanlan Kautuhan tamo hên parusaan ya mihay tawo, no a ya
pon naimbistiga.” [52] Kabay wanla kan Nicodemo, “Taga-Galilea ka etaman? Bahaên moy
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka mo mamwangan ya ayn propeta ni Apo
Namalyari ya maubat ha Galilea.” [53] Bayo nuli hilangan.

8

Ya babayi ya narakêp ha pamakilalaki

[1] Hi Apo Jesus etaman, ay nilumakat ha Tawgtug Olibo. [2] Hên pangamaranon, ay
nilumatêng yay na êt ha Templo hên manoro. Mal-at ya dinumani kana hên labay
manggilam habi na, kabay nikno yan nanoro kanla. [3] Kaban ampikno ya bayro, ay main
nilumatêng ya kaatag kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka ya kaatag kanlan

Pariseo. Main hilan gintan ya mihay babayi ya narakêp ha pamakilalaki. Pinairêng la
ya ha arapan lan kal-atan. 4 Bayo wanla kan Apo Jesus, "Mánoro, hata babayi ay narakêp
ha pamakilalaki. 5 Nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya kailangan batoên ya hilay
babayi ya êmên di angga ha matsi hila. Noa, hinoy mahabi mo ya tungkol kana?" 6 Hinabi
lay habayto ta subukên la ya no magkamali hi Apo Jesus ha pakibat na, ta êmên hila
magkamain hên ibara kana.

Ya dinyag ni Apo Jesus ay, napaiyoko ya, ta pinanulat nay panoron gamêt na ha luta.

7 Gawan ha pamihundo lan mangotáng kana, ay nirêng ya, ta wana, "No main kamoyu
ya a nakadyag hên hinon bawal ha Kautuhan, ay hiyay munan mamato kana." 8 Nahên
nahabi nay habayto, ay inhundo nay panulat na ha luta.

9 Hên pamakagilam lan hinabi na, ay tsiha-tsiha hilan nammita ya hilay nantan
habaytoy babayi kan Apo Jesus. Nunan nammita hilay matoa kanla. Nabalag tana hi Apo
Jesus haka hatoy babayi, ya nakairêng ha arapan na. 10 Amêhên, nirêng hi Apo Jesus ta
hinabi na kanan babayi, "Anto hilay nay nantan kamo di? Ayn namarusa kamo?"

11 Kabay wanan babayi, "Ayn Apo."

Amêhên, wani Apo Jesus, "Hiko man, ay a kata parusaan. Mita kay na, haka itêgên
minay pamanyag mon kasalanan."

Hi Apo Jesus, ya hawang

12 Amêhên, naghabi yay na êt ha kal-atan hi Apo Jesus. Wana kanla, "Hikoy hawang lan
tawo. Hilay humonol kangko, ay madyanan hawang, ya ampam-in biyay, ya ayn angga
hên kalamo ni Apo Namalyari. Maalíh ya kariglêman nakêm la."

13 Kabay wanlan Pariseo kana, "Mimiha mo, ya ampaghabin habain, kabay a ya malyarin
paniwal-an ya habi mo."

14 Wani Apo Jesus kanla, "Ampamaptêg ako man hên tungkol ha sarili ko, ay malyari yon
paniwal-an ya anhabiên ko, ta muwang koy ubatan ko, haka muwang ko ya lakwên ko.
Noa, a yo muwang ya ubatan ko, haka a yo muwang ya lakwên ko. 15 Ya pamanatol yo ay
ubat ha kaihipan yo di ha luta, noa, a ko anhatolan ya hinoman. 16 No manatol ako man,
ay makatoynungan ya pamanatol ko, ta alwan kakapag ko ya ampanatol, ta kalamo ko hi
Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko. 17 Ha Kautuhan yo, ay nakahulat ya no
pareho ya pamaptêg hên loway katawo, ay dapat paniwal-an ya pamaptêg la. 18 Lowa kay
ya ampamaptêg hên tungkol kangko. Hikoy ampaghabi hên tungkol kangko, haka hi Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay ampamaptêg êt, kabay mapaniwal-an
yoy anhabiên naên."

19 Kabay hinabi la kana, "Antoy tatang mo?"

Wani Apo Jesus, "A yo ko kilala, haka a yo kilala ya Tatang ko. No kilala yo ko dayi, ay
makilala yo etaman ya Tatang ko, hi Apo Namalyari."

20 Hinabi ni Apo Jesus ya habayto hên ampanoro ya ha dani hên pamyanan hên pera ya
an-ialay ha Templo. Ayn nandakêp kana, ta alwa na pon oras.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay a makahowên ha langit

21 Amêhên, hinabi nay na êt kanla, "A mabuyot ay mita kina. Kanan habayto ay
pakatapolên yo ko, noa, matsi kaw hên a kaw napatawad. A kaw makalako ha lakwên
ko." 22 Amêhên, hinabi lan poon lan Israelita, "Kayno magpakamatsi ya. Ta wana, 'A kaw
makalako ha lakwên ko.' " 23 Amêhên, wana kanla, "Hikaw ay taga-bayri, ha luta. Hikoy
taga-langit. 24 Kabay hinabi kina kamoyu, ya matsi kaw hên a kaw pon mapatawad. Ta
a kaw mapatawad, no hikaw ay a maniwala ya 'Hikoy Hiko taganá.' " 25 Amêhên, hinabi
la kana, "Hino ka?" Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hiko ya hatoy hinabi kina kamoyu
paubat hên una. 26 Mal-at ya mahabi ko, ya maipintas kamoyu. Noa, pêtêg ya habi ni Apo
Namalyari ya namiutoh kangko, haka ipamwang kon bêngat ya nagilam ko kana."

27 A la naintindihan ya ampaghabi ya hên tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang na.
28 Kabay wani Apo Jesus, "Lano no naipako yo kina ha koros, ay mamwangan yoy na ya
hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay hikoy Mesias, ya Cristo ya nanad ha hinabi

kina. Kanan habayto, ay mamwangan yo etaman, ya kaganawan dyag ko, haka habi ko,
ay impadyag kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. [29] Kalamo ko di hi Apo Namalyari, ya
namiutoh kangko. A na ko anlakwanan, ta panay kon andaygên ya kalabayan na." [30] Mal-at
kanlay nakagilam hên habayto ay naniwalan hiyay Mesias, ya Cristo.

Hilay nagpa-ipoh ha kasalanan

[31] Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanlan Israelita, ya naniwala kana, "No ihundo yoy
pamanhumonol yo ha an-itoro ko, ay hikaw ya pêtêg kon tagahonol, [32] ta mamwangan
yoy kaptêgan, haka ya kaptêgan ay mamialíh kamoyu ha panga-ipoh."
[33] Kabay hinabi la, "Hikay ya kaapo-apoan ni apo Abraham. Haka a kay êt nagpa-
ipoh. Awta hinabi mo ya mag-alíh kay ha panga-ipoh?" [34] Hinabi ni Apo Jesus kanla,
"Pakagilamên yo. Hilay ampanyag kasalanan, ay ampagpa-ipoh ha kasalanan. [35] Ya ipoh,
ay ampakilamo bat ha pamilyan amo na, noa, ya anak nan amo ay kalamo bayro hên ayn
angga. [36] No hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamibuhan kamoyu ha pangaipoh yo, ay
taganán mibuhan kaw ha pangaipoh. [37] Muwang koy kaapo-apoan kaw ni apo Abraham.
Noa, kaapo-apoan kaw man ni apo Abraham, ay labay yo kon patsên, gawan a yo labay
pahowênên ya habi ko ha nakêm yo. [38] Ya panhabiên ko, ay yabay ya namwangan ko
kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Haka hikaw man, ay ampanyag hên namwangan yo
ha tatang yo."

Hi Satanas ya tatang la

[39] Hinabi la kana, "Hi apo Abraham ya tatang naên." Amêhên, hinabi ni Apo Jesus kanla,
"No hikaw ay taganán anak ni apo Abraham, ay ampanyag kaw dayi hên dinyag na. [40] Noa,
labay yo kon patsên, ya hiko ya ampaghabin kaptêgan, ya nagilam ko kan Apo Namalyari.
Ayn yan dinyag hên êmbayro hi apo Abraham ta hiyay nanggilam kan Apo Namalyari. [41] Ya
pandaygên yo ay nanad ha dinyag hên tatang yo." Kabay wanla kana, "Alwa kay anak hên
kaatag. Mimihay Tatang naên haka yabay ya hi Apo Namalyari."
[42] Bayo wani Apo Jesus, "No pêtêg ya hi Apo Namalyari ya Tatang yo, ay lugurên yo ko
dayi, ta hikoy ubat kana, haka atsi kina di. A ko nilumatêng di hên gawan bat ha sarili kon
ihip, noa, gawan in-utoh na ko. [43] A yo angkaintindihan ya anhabiên ko, gawan a yo labay
gilamên ya panhabiên ko. [44] Hi Satanas ya tatang yo. Ta no hinoy labay na, ay yabay ya
andaygên yo. Hiyay mapamatsin tawo ubat hên haton una. A na labay ya kaptêgan, kabay
pêrad man, ay ayn taganán kaptêgan kana. No maghabi ya, ay panay kalaraman ta taganán
mapaglaram ya, haka hiyay ampangubatan hên kaganawan kalaraman. [45] Noa, gawan
anhabiên koy kaptêgan, ay a yo ko ampaniwal-an. [46] Yarin main kamoyu ya makahabin
nakadyag akon kasalanan? No pêtêg ya panhabiên ko, ay awta a yo ko paniwal-an? [47] Hilay
ubat kan Apo Namalyari, ay ampanggilam habi na. Alwa kaw ubat kan Apo Namalyari,
kabay a yo panggilamên ya habi na."

Hi Apo Jesus haka hi apo Abraham

[48] Amêhên, hinabi lan Israelita kan Apo Jesus, "Pêtêg awud ya hinabi naên ya miha ka ya
Samaritano ya nahapatan hên narawak ya a angkahêlêk." [49] "A ko nahapatan hên narawak
ya a angkahêlêk ta muwang ko hên mam-in galang kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Noa,
hikaw, ay a yo ko anggalangên. [50] A ko etaman ampanapol hên galang yo. Noa, labay ni
Apo Namalyari ya hikoy puriên, haka hiyay manatol. [51] Pakagilamên yo! Hilay manggilam
habi ko, ay a matsi makanoman."
[52] Nahên nahabi nay habayto ay wanlan Israelita kana, "Muwang naên amêhên ya
nahapatan ka hên narawak ya a angkahêlêk. Natsi ya hi apo Abraham angga hilay
mámipamwang ni Apo Namalyari. Noa, panhabiên mo, ya hilay ampanggilam habi mo
ay dyanan biyay ya ayn angga. [53] Makapangyarihan ka kaya kan apo Abraham ya natsi,
haka kanlan mámipamwang ni Apo Namalyari ya natsi? Awta! Êndat mo no hino ka?"
[54] Wani Apo Jesus, "No dayêwên koy sarili ko, ay ayn alagá ya habayto. Ya ampandayêw
kangko ay Tatang ko, hi Apo Namalyari. Yabay ya panhabiên yo ya ansimbaên yo. [55] A yo
yan kilala. Noa, kilala ko ya. No habiên ko ya a ko ya kilala, ay hikoy malaram hên nanad

kamoyu. Noa, kilala ko ya, haka anhonolên koy habi na. [56] Hinumigla ya ninuno yo, hi
apo Abraham, hên namwangan na ya tungkol ha pamanlumatêng ko di. Hinumigla ya ta
muwang na hikoy lumatêng."
[57] Wanlan Israelita kana etaman, "Ayn ka pon hên limampoy taon. Nabuyot yay nan natsi
hi apo Abraham. Ay-êmên mo yan nahêlêk?"
[58] Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Pakagilamên yo! Bayo ya in-anak hi apo Abraham, ay
Hikoy Hikina." [59] Gawan hinabi nay habayto, ay namulot hilan bato, ta batoên la ya dayi.
Noa, nipahalimbêng* ya ha pibonakan lan tawo bayro, haka inumawah ya ha Templo hên
a la ya namwangan.

9

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag

[1] Ha pammita na ay nakahêlêk hi Apo Jesus hên mihay lalaki ya buwag paubat hên
in-anak ya. [2] Kabay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, "Mánoro, hinoy nanyag
kasalanan, hata lalaki, o hilay toa na? Awta buwag yay na ubat hên in-anak ya?"
[3] Hinabi ni Apo Jesus, "Ya pangabuwag na, ay alwan gawan kasalanan na, haka alwan
gawan kasalanan hên toa na. Hiyay in-anak hên buwag ta êmên ipahlêk kana ya
kapangyarihan ni Apo Namalyari. [4] Dapat tamon daygên ya an-ipadyag ni Apo Namalyari,
ya namiutoh kangko kaban main pon panaon, ta uston lumatêng ya nanad yabi, ay ayn
kitaminan madyag. [5] Kaban atsi ko pon di ha luta, hikoy hawang lan tawo, ta êmên
mahawangan ya kaihipan."
[6] Nahên nahabi nay habayto, ay nandula ya ha luta. Bayo kingwa nay hata luta ta
impunih na ha mata hên buwag. [7] Bayo wana kana, "Mita kay na, ta magkulamêh ka do
ha lanêm ya pinata-ngalanan Siloe." Ya labay habiên hên Siloe ay in-utoh. Nahên nadyag
hên buwag ya in-utoh ni Apo Jesus kana, ay nuli ya hên ampakahêlêk.
[8] Hilay karani nan bali, haka hilay kaatag hên kabalay na ay naghabi, "Habaytsi awud
ya ampikno hên ampakikwan pera." [9] Wanlan kaatag, "Yabay ya." Noa, wanlan kaatag êt,
"Kalupa na yan bat hên buwag." Amêhên, wanan lalaki, "Hiko ya." [10] Kabay wanla kana,
"Ay-êmên nimukat ya mata mo?" [11] Hinabi na, "Ya lalaki, ya nag langan Jesus, ay nanyag
hên pita ta impunih na ha mata ko. Bayo wana kangko, ya magkulamêh ako do ha lanêm
ha Siloe. Dinyag koy hinabi na, kabay ampakahêlêk kina." [12] Amêhên, wanla kana, "Anto
yay na?" Hinabi na, "A ko muwang."

Kinotang lan Pariseo ya lalaki, ya manan buwag ya ampakahêlêk

[13] Gintan lay hatoy lalaki, ya manan buwag ya ampakahêlêk, kanlan Pariseo. [14] Allon
pamagsimba lan Israelita hên nanyag yan pita hi Apo Jesus, haka na pinamukat ya hata
lalaki. [15] Amêhên, kinotang la yan Pariseo, no pata ampakahêlêk yay na. Kabay wana kanla,
"Namipunih yan pita ha mata ko, bayo hên nagkulamêh ako, ay ampakahêlêk kina."
[16] Wanlan kaatag ya Pariseo, "Hi Jesus, ay alwan ubat kan Apo Namalyari, ta a na
anhonolên ya Kautuhan, ya paan mag-obra ha allon pamagsimba." Noa, wanlan kaatag,
"No makasalanan ya, ay a ya makadyag hên êmbayro ya makapaêpapah." Alwan mimihay
ihip la.
[17] Kabay wanla kanan pinamukat, "Hika bay, ya pinamukat na. Hinoy mahabi mo ya
tungkol kana?"
Amêhên, wanan pinamukat, "Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari." [18] A hila
naniwala ya mana yan buwag, ya pinamukat. Kabay impabaêg lay toa na. [19] Hinabi la
kanla, "Anak yoy hatsi ya buwag hên paubat hiyay in-anak? Ay-êmên ta ampakahêlêk yay
na amêhên?"
[20] Hinabi la, "Hiya ya anak naên, haka buwag yay na hên in-anak ya. [21] Noa, a naên
muwang, no ay-êmên nimukat ya mata na. A naên etaman muwang, no hinoy namamukat
kana. Kotangên yo ya, ta toa yay na. Habiên na no hinoy nalyari kana."

---

* 8:59 Wanlan kaatag ya labay habiên hên Griego di ay 'nagtago ya.'

22 Êmbayro ya hinabi lan toa na, gawan malimo hila ha Pariseo. Ta pinihabian lan poon
lan Israelita, ya bawalên magsimba ha sinagoga ya hilay ampaghabi, ya hi Apo Jesus,
ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên
mamaala. 23 Gawan namwangan lay pinihahabian hên poon la, ay hinabi lan toa na, "Hiya
tana ya kotangên yo ta toa yay na."
24 Kabay impabaêg lan oman ya pinamukat haka la hinabi kana, "Puriên mo hi Apo
Namalyari ta habiên moy kaptêgan. Muwang naên ya makasalanan ya hi Jesus."
25 Amêhên, wanan pinamukat, "A ko muwang no makasalanan ya. Noa, muwang ko ya
mana kon buwag, haka amêhên ampakahêlêk kina."
26 Amêhên, hinabi la, "Hinoy dinyag na kamo? Ay-êmên nan pinamukat ya mata mo?"
27 Kabay wanan pinamukat, "Hinabi kina kamoyu, noa, a kaw nanggilam. Awta labay
yon magilaman oman? Labay yo hên mag-in tagahonol na etaman?"
28 Minusmus la ya, ya wanla, "Hika ya tagahonol na. Noa, hikay ay tagahonol ni apo
Moises. 29 Muwang naên ya naghabi hi Apo Namalyari kan apo Moises. Noa, a naên
muwang no ay-iri ya taga hi Jesus."
30 Wanan pinamukat, "Têh! Pinamukat nay mata ko haka a yo muwang no taga ay-iri
ya! 31 Muwang tamo ya hi Apo Namalyari ay a na panggilamên hilay makasalanan, noa,
gilamên nay balang ampagsimba kana haka ampanyag kalabayan na. 32 Paubat hên dinyag
ya hata luta, ay ayn pon namamukat ha mihay tawo ya buwag paubat hên hiyay in-anak.
33 No hiyay alwan ubat kan Apo Namalyari, ay a na madyag ya kapapaêpapah."
34 Amêhên, hinabi la, "Makasalanan kan in-anak, haka labay mo kay hên toroan?" Nahên
nahabi lay habayto, ay intaboy la ya ha sinagoga.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay nanad buwag

35 Namwangan ni Apo Jesus ya nalyari ha pinamukat na. Hên natapol na ya, ay wana
kana, "Ampaniwala ka kanan Taga-Langit, ya In-anak Tawo?"
36 Wanan pinamukat, "Hino ya, Apo? Labay ko yan paniwal-an"
37 Wani Apo Jesus, "Angkahêlêk mina, ta hiko ya ampaghabi kamo ay habaytoy Taga-
Langit, ya In-anak Tawo."
38 Wanan pinamukat, "Panginoon, ampaniwala ko kamo!" Nandoko ya haka na sinimba
hi Apo Jesus.
39 Hinabi ni Apo Jesus, "Atsi ko ri ha luta ta hatolan koy tawo. Hilay ampangamin ya
buwag ya nakêm la, ay makahêlêk hên kaptêgan. Hilay êndat lan ampakahêlêk hila, ay
mabuwag ya nakêm la." 40 Main Pariseo ha dani ni Apo Jesus ya nakagilam hên habaytoy
hinabi na. Kabay wanla, "Yarin buwag ya nakêm naên etaman!" 41 Hinabi ni Apo Jesus
kanla, "No ampangamin kaw dayi ya buwag ya nakêm yo, ay ayn kaw hên kasalanan. Noa,
gawan anhabiên yo ya alwan buwag ya nakêm yo, ay a maalíh ya kasalanan yo."

10

Ya alimbawa ya tungkol ha mihay mangêd ya pastol

1 Wani Apo Jesus kanlan kal-atan, "Pakagilamên yo! Hilay anhumwên ha koral hên tupa,
hên a magdann ha mantêg ilwangan, ay manakaw. 2 Ya ampagdann ha mantêg ilwangan,
ay mantêg pastol lan tupa. 3 Hilay tanod hên koral hên tupa ay ampanloat hên kabat, ta
êmên ya makadann. Muwang lan tupa ya baêg hên maypastol kanla, ta baêgên nay langan
la, haka humonol hila kana. 4 No naubuh hên na-iawah ya tupa na, ay ampuna ya kanla,
haka humonol hila kana, ta muwang lay pamaghabi na. 5 A la honolên ya pamaghabi hên
kaatag ta muwayu hila, ta a la mapuliah ya pamaghabi hên kaatag." 6 In-alimbawa ni Apo
Jesus ya sarili na bayro, noa, a la naintindihan ya labay nan habiên.

Hi Apo Jesus, ya mangêd ya pastol

7 Kabay hinabi nan oman kanla, "Pakagilamên yo! Hikoy ilwangan hên koral lan tupa.
8 Main nuna kangko ya nanoro hên alwan pêtêg. Hila ay maialimbawa ha mabay manakaw
hên tupa. Noa, hilay tupa, ay a nanggilam ha pamaghabi la. 9 Hikoy nanad ilwangan. Hilay

ampaniwala kangko, haka magdann kangko, ay miligtas. Malyari hilay nan humwên haka
umawah, haka la matapol ya kaganawan kailangan la. [10] Hilay manakaw ay labay lan bat
hên manakaw, mamatsi, haka manira. Noa, hiko, ay atsi ko di ha luta ta êmên mam-in
biyay ya sagana ya ayn pamagkulang.
[11] "Hikoy mangêd ya pastol. Ya mangêd ya pastol ay nakal-an hên matsi ha ikakangêd
hên tupa na. [12] Hilay an-upaan ya pastol, ay alwan nanad hên mangêd ya pastol, ya
ampanlugud ha tupa na. No mahêlêk lay kapalimoy aho, ay lakwanan lay tupa, ta muwayu
hila. Kabay patsên nan ahon lalê ya kaatag tupa, haka mipaplag hilay kaatag. [13] Muwayu
hilay pastol, gawan an-upaan hilan bêngat. Alwa hila hên nanad ha mangêd ya pastol.
A lan anlugurên ya habaytoy tupa, gawan alwan hila ya nag tupa. [14] Hikoy nanad hên
mangêd ya pastol. Muwang koy nakêm lan ampaniwala kangko, haka muwang lay nakêm
ko. [15] Êmbayro êt, ay muwang na ko ni Apo Namalyari ya Tatang ko, haka êmbayro êt,
ay muwang ko ya. Nakal-an ako hên matsi ha ikakangêd lan ampaniwala kangko. [16] Main
akon kaatag tupa, ya ayn di ha koral. Gêtan ko hila etaman ta gilamên lay pamaghabi ko.
Pilalamoên ko hila ta êmên mag-in mimiha hila, haka kakapag ko ya pastol la.
[17] "Anlugurên ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan nakal-an akon matsi ta êmên
ako mabiyay oman. [18] Ayn malyarin mamatsi kangko, no a ko ya paulayan. Nakal-an akon
matsi, haka atsi kangkoy kapangyarihan hên mabiyay oman, ta hatsi ya in-utoh kangko
ni Apo Namalyari, ya Tatang ko."
[19] Gawan hata habi ni Apo Jesus, ay alwan mimihay ihip lan Israelita. [20] Mal-at kanla ya
naghabi, ya wanla, "Hinapatan yan narawak ya a angkahêlêk, haka angkamurit yay na!
Awta panggilamên yoy habi na?" [21] Noa, hinabi lan kaatag, "A ya makahabi hên êmbayro
ya mihay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. A hila makapamukat hên buwag, ya
hilay narawak ya a angkahêlêk."

Hilay poon hên Israelita, ay a ampaniwala kan Apo Jesus

[22] Ha balayan Jerusalem hên habayto ay pista hên pamanêmtêm lan Israelita, ha
pamanlinis lan ninuno la ha Templo, ya dinêmêkan lan kapatsi la. Panaon hên kêbêl
hên habayto, [23] haka hi Apo Jesus ay ampibita-bita ha pinata-ngalanan Portiko* ni Arin
Solomon ha Templo. [24] Amêhên, main hên poon lan Israelita, ya nagpalibot kan Apo
Jesus, ta dakpên la ya dayi ha pamaghabi na. Hinabi la kana, "Mabuyot naên nanan
labay mamwangan no hino kan taganá. Habiên mina dayi ta êmên naên maintindihan
no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas
ya impangako na."
[25] Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Hinabi kina kamoyu noa, a yo ko paniwal-an. Ya
kapapaêpapah ya dyag ko, ya pandaygên ko ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya
Tatang ko, ay ampamaptêg, no hino ko. [26] Noa, a kaw ampaniwala gawan a kaw kalamo
ha ampastolan ko. [27] Hilay ampastolan ko, ay nanad tupa ya ampanggilam hên pamaghabi
ko. Muwang koy nakêm la, haka anhumonol hila kangko. [28] Dyanan ko hilan biyay ya
ayn angga. Antalanên koy biyay la, kabay a hila mipalako ha impiyerno haka a hila ma-
ayu kangko. [29] Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namipatalan hên biyay la kangko, ay
makapangyarihan ha kaganawan kapatsi la. Ayn maka-ayu hên an-illagan na. [30] Hiko, haka
hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay mimiha."
[31] Gawan hinabi nay habayto, ay nangwa hilan bato, ta batoên la ya dayi. [32] Noa, wani
Apo Jesus, "Mal-at ya mangêd ya dinyag ko, ya impadyag na kangko ni Apo Namalyari,
ya Tatang ko. Hino ha dinyag ko, ya namaihip kamoyu hên batoên ako?" [33] Kabay wanlan
Israelita bayro, "Alwan gawan ha mangêd ya dinyag mo, ya pamatoan naên kamo. Noa,
labay naên kan batoên, gawan ha an-ipantag moy sarili mo kan Apo Namalyari. Yarin
a mon ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo kan bêngat!" [34] Kabay wani Apo Jesus,
"Habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kanlan
mánlingon kaso, 'Hinabi ko, ya hikaw ay diyos.'† [35] Bayro ha impahulat ni Apo Namalyari,

---

* 10:23 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 10:34 Exodo 22:8-28, Awit 82:6.

ya pêtêg, ay diyos ya pamaêg na kanlan pinatsiwal-an na hên habi na. [36] Anhabiên yo ya
ammusmusên ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan ha hinabi ko, ya hikoy Anak na!
Noa, ayn kaw hên karapatan hên maghabin êmbayro, ta hikoy pinili na, haka in-utoh di ha
luta. [37] No a ko ampanyag, hên an-ipadyag na kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay a
yo kailangan hên maniwala kangko. [38] Noa, no pandaygên koy an-ipadyag na kangko, awta
a yo paniwal-an ya habi ko! Paniwal-an yo tana dayi ya dyag ko, ta êmên yo maintindihan
ya atsi kangkoy Tatang ko, hi Apo Namalyari, haka hikoy atsi kana."

[39] Gawan habaytoy hinabi na, ay labay lay na êt dayi hên dakpên yan oman. Noa,
ayn makadakêp kana. [40] Nammita yay na êt hi Apo Jesus, ta lumipay ya ha lanêm ya
ampatangalanan lan Ilog Jordan ya pinamawtismoan ni Juan Bautista hên una. Naglaêh ya
bayro hi Apo Jesus. [41] Mal-at ya dinumani kana, ta wanla, "A ya nanyag hên kapapaêpapah
hi Juan, noa, pêtêg ya balang hinabi na, ya tungkol kanan habaytsi." [42] Mal-at bayro ya
naniwala kan Apo Jesus, ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya in-utoh ni Apo Namalyari.

11

Hên natsi hi Lazaro, ya kapotoh pohêl lan Marta haka Maria

[1] Main mihay lalaki ya nag langan Lazaro ya ampaidi ha baryon Betania ha probinsyan
Judea, ha dani hên balayan Jerusalem. Kalamo na ya kapotoh pohêl na hilan Marta haka hi
Maria.* Amêhên, nagkahakit hi Lazaro. [2] (Hi Maria ya namitugtug hên pabango ha bitsih
ni Apo Jesus, haka na punihan hên habot na.) Gawan nagkahakit hi Lazaro, [3] ay impahabi
lan Marta haka Maria kan Apo Jesus, ya wanla, "Panginoon, ampaghakit ya anluguran mon
kalalaki."

[4] Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya impahabi la, ay wana, "A na ikamatsi ya hakit na.
Nalyari ya hatsi, ta êmên maipamwang ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, haka ya
kapangyarihan ko, ya Anak na."

[5] Anlugurên ni Apo Jesus hilay mitataali ya hi Marta, Maria haka Lazaro. [6] Kabay lowa
tanay allo na bayro ha Ilog Jordan paubat hên impamwang kana, ya nagkahakit hi Lazaro.
[7] Amêhên, hinabi na kanlan tagahonol na, "Mag-orong kitamina ha probinsyan Judea."

[8] Kabay wanla kana, "Mánoro, a pon nabuyot, ay labay la kan batoên, hên patsên, hên
hilay poon tamon Israelita bayro. Awta labay mon mag-orong bayro?"

[9] Kabay wani Apo Jesus kanla, "Main labinloway oras, hên hawang, ha balang allo. Hilay
ampammita no mahawang, ay a mibatol, gawan angkahêlêk lay ampam-in hawang kanlan
tawo. [10] Noa, hilay ampammita ha yabi, ay mibatol gawan ayn hawang kanla." [11] Nahên
nahabi nay habayto, ay wana kanla, "Ya kaluguran tamo hi Lazaro, ay nabêlêw. Noa,
lakwên ko ya, ta pukawên ko ya."

[12] Kabay hinabi lan tagahonol na kana, "Panginoon, no nipakatuloy ya, ay mapanat
ya hakit na." [13] Ya labay nan habiên ni Apo Jesus, ay natsi yay na hi Lazaro. Noa, a la
naintindihan ya labay nan habiên, ta êndat la no bêlêw yan taganá hi Lazaro. [14] Kabay
indiretsa nay nan hinabi ni Apo Jesus, "Natsi ya hi Lazaro. [15] Ha ikakangêd yo, ay mahigla
ko, ya ayn ako bayro hên namaalíh hên hakit na, ta êmên mapahanan ya paniwala yo, ya
hikoy Mesias, ya Cristo. Mita kitamina na, ta lakwên tamo ya." [16] Amêhên, wani Tomas, ya
banhagan lan Kambal, "Hali, kihonol kitamo kana, ta êmên kitamo matsi hên kalamo na."

Hi Apo Jesus, ya mamabiyay oman kanlan natsi

[17] Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay ika-apatan allo hên in-ilbêng ya
bangkay ni Lazaro. [18] Tatloy kilometron bêngat ya dayo hên balayan Jerusalem ha baryon
Betania. [19] Kabay mal-at ya Israelita ya taga-Judea ya nilumatêng ta nakidamay kanlan
Marta haka Maria gawan natsi ya kapotoh pohêl la.

[20] Hên nagilam ni Marta, ya anlumatêng hilan Apo Jesus, ay immawah ya, ta nanupa
kanla. Noa, hi Maria, ay a inumawah ha bali. [21] Wani Marta kan Apo Jesus, "Panginoon,
no atsi ka dayi, ay a ya bayton natsi ya kapotoh pohêl ko. [22] Êmbayro man, ay muwang ko,

* 11:1 Lucas 10:38-42, Juan 12:1-3.

ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ay daygên na." [23] Wani Apo Jesus kana,
"Mabiyay yan oman hi Lazaro." [24] Wani Marta kan Apo Jesus, "Awo, Panginoon. Muwang ko
ya mabiyay yan oman ha Allon Pamanukom ya lumatêng ha anggaan hên luta." [25] Amêhên,
wani Apo Jesus, "Hikoy ampam-in biyay haka hikoy mamabiyay oman kanlan natsi. Hilay
ampaniwala kangko, ay mabiyay oman, natsi hila man di ha luta. [26] Hilay ampaniwala
kangko, ay dyanan hên biyay ya ayn angga. Ampaniwal-an mo ya habayto, ya hinabi ko?"
[27] "Awo, Panginoon," wani Marta. "Ampaniwala ko ya hika ya Anak ni Apo Namalyari. Hika
ya Mesias, ya Cristo, ya pan-ênggangan naên di ha luta."

Nanangih hi Apo Jesus

[28] Nahên nahabi nay na ya habayto ni Marta, ay nuli ya ta binaêg na hi Maria, hên in-
inanah na kana ya nilumatêng ya Mánoro, haka impabaêg na ya. [29] Ya dinyag ni Maria hên
nagilam nay habayto, ay tambêng yan nirêng ta nagtagloh ya kana. [30] A ya pon nilumatêng
ha balayan hi Apo Jesus, ta atsi ya pon ha logal ya pinakatupaan kana ni Marta. [31] Nahên
nahêlêk lan taga-Judea, ya kalamo ni Maria ha bali hên ampakidamay kana, ya bigla yan
nammita hi Maria, ay kinamat la ya, ta êndat la no lakwên na ya pinay-ilbêngan hên
bangkay ni Lazaro, hên manangih. [32] Hên nilumatêng hi Maria ha ampaidyanan ni Apo
Jesus, ay nandoko ya ha arapan na, ta wana, "Panginoon, no atsi ka dayi bayri, ay a ya
bayton natsi ya kapotoh pohêl ko." [33] Gawan ampanangih hi Maria haka hilay Israelita,
ya nangamat kana, ay namalagêhbêg ya nakêm ni Apo Jesus. [34] Hinabi na, "Atoy pinay-
ilbêngan yon bangkay na?" Kabay wanla, "Panginoon, kihonol ka kannaên ta hêlkên mo
ya." [35] Nanangih hi Apo Jesus. [36] Kabay wanlan kaatag Israelita, "Nilugud nan taganá hi
Lazaro." [37] Noa, wanlan kaatag, "Hiya ya namamukat hên buwag. Awta pinaulayan na hi
Lazaro hên matsi?"

Hi Lazaro ay biniyay oman ni Apo Jesus

[38] Nahên nilumatêng hila ha lêyang, ya pinay-ilbêngan lan bangkay ni Lazaro, ay
namalagêhbêg ya nakêm ni Apo Jesus. Main nakapênlan ya bato ha bêbêy lêyang. [39] Kabay
wani Apo Jesus, "Alihên yoy bato." Noa, wani Marta, "Panginoon, apat ya allo yay nan
natsi. Nabatay nay bangkay na." [40] Wani Apo Jesus kan Marta, "Hinabi kina kamo ya no
maniwala ka kangko, ay mahêlêk moy kapangyarihan ni Apo Namalyari." [41] Kabay inalíh
la ya habaytoy bato ha pinay-ilbêngan la kan Lazaro. Naningla hi Apo Jesus ta wana,
"Tatang ko ha langit, ampahalamatan kata, gawan ginilam moy halangin ko. [42] Mana kinan
muwang, ya panay mon anggilamên ya kaganawan dawat ko. Noa, hinabi koy habayto, ta
êmên hila maniwala ya atsi bayri, ya hika ya namiutoh kangko." [43] Nahên nahabi na ya
habayto, ay nan-angaw ya, "Lazaro, umawah ka!" [44] Inumawah ya. Ya gamêt haka bitsih
na ay nakabêlbêl, hên nanad ha ugali la ha natsi. Main panyo ya nakabêlbêl ha ulo na.
Amêhên, wani Apo Jesus kanla, "Alihên yoy nakabêlbêl kana ta êmên ya mibuhan."

Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

[45] Mal-at kanlan Israelita ya taga-Judea, ya nangamat kan Maria, ay nakahêlêk hên
biniyay oman hi Lazaro. Kabay naniwala hila kan Apo Jesus ya hiyay Mesias, ya Cristo
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. [46] Noa, ya kaatag ay
nammita, ta hinabi la kanlan Pariseo ya dinyag ni Apo Jesus. [47] Kabay namatsipon hilay
Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari hên kalamo la ha Sanedrin. Pinihahabian la no
hinoy daygên la, gawan hi Apo Jesus ay ampanyag hên mal-at ya kapapaêpapah. [48] Hinabi
la, "No paulayan tamo ya hên manyag hên êmbayro, ay mal-at ya maniwala ya hiyay
Mesias, ya Cristo. Bayo lumatêng hilay hundaloh hên Roma ta hiraên la ya Templo ni
Apo Namalyari, haka bansa tamo."

[49] Noa, ya miha kanla, ya hi Caifas, ya pinakapoon pari, ay naghabi, ya wana, "Ayn kaw
hên muwang! [50] A yo angkaintindihan ya ikakangêd tamo no mimiha tana ya matsi, kanan
matsi kitamon kaganawan ha boon bansan Israel." [51] Ya habaytoy hinabi ni Caifas, ay alwan
ubat ha sarili na, ta habaytoy impapapêt kana ni Apo Namalyari, gawan hiyay pinakapoon

pari hên habaytoy taon. Impapêt na ya hi Apo Jesus ay matsi ha ikakangêd lan Israelita,
52 haka alwan bêngat ha ikakangêd lan Israelita, noa, ta êmên matsipon etaman ya maának
ni Apo Namalyari ya nitatayak ha kaganawan bansa. 53 Paubat hên habayton allo, ay pan-
ihipên la, no ay-êmên lan mapatsi hi Apo Jesus. 54 Kabay a yay na pon nunta ha logal lan
Israelita ya mal-at ya tawo. Naglaêh ya tana hên kalamo na hilay tagahonol na ha balayan
Efraim, ya atsi ha dani hên logal ya kabalah-balahan.

55 Amêhên, hên marani yay na êt ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,† ay mal-at ya
nilumatêng ha balayan Jerusalem, ta honolên lay ugali lan pamaglinis hên sarili la, bayo
hila makipista. 56 Hên a la matapol hi Apo Jesus ha Templo, ay nihahabi hilay tawo ha miha
ta miha no makipista ya hi Apo Jesus, o no a ya, 57 ta namiutoh hilay ampamaala kanlan
pari haka hilay Pariseo, ya no main makahêlêk kan Apo Jesus, ay dapat ipamwang la kanla
ta êmên la ya madakêp.

12

Hên tinugtugan hên pabango hi Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

1 Amêhên, anêm ya allo bayo mag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay
nilumatêng hilan Apo Jesus ha baryon Betania ya balayan ni Lazaro, ya biniyay oman ni
Apo Jesus. 2 Pinanluto hilan Apo Jesus hên maêkan. Namiapag hi Marta. Hi Lazaro etaman,
ay miha kanlan ampangan hên kalamo lan Apo Jesus. 3 Hên ampangan hila, ay nangwa hi
Maria hên bote hên makamal ya pabango† ta intugtug na ha bitsih ni Apo Jesus. Bayo,
pinunihan nan habot na. Hata pabango ay naraêp ha boon bali. 4 Hi Judas Iscariote, ya
tagahonol ni Apo Jesus ya may-upit kana, ay naghabi, ya wana, 5 "Pata a ya inhaliw ya
habaytoy pabango, ya ampag-alaga‡ hên suweldo hên mihay katawo ha mihay taon, ta
indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?" 6 Hinabi nay habayto, alwan gawan ingalo
na ha mairap, noa, gawan hiyay ampanalan hên pera lan Apo Jesus, haka antakawên nay
hatsi ha pansarili na. 7 Wani Apo Jesus kan Judas, "Pata an-abalaên mo ya! Paulayan mo
hi Maria, ta hata dinyag na, ay nanad nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no
matsi kina. 8 Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo
hila, noa, hiko ay a yo panay hên mapagkalamo."

Patsên la dayi hi Lazaro

9 Hên namwangan hên kal-atan kanlan Israelita ya taga-Judea, ya atsi ya ha Betania hi
Apo Jesus, ay nilako la ya. Labay la êt hêlkên hi Lazaro, ya biniyay oman ni Apo Jesus.
10 Labay lan ampamaala kanlan pari, ya anggan hi Lazaro ya ipapatsi la, 11 gawan mal-at ya
Israelita ya nanalibokot kanla, haka ampaniwala hilay na kan Apo Jesus, gawan ha biniyay
nan oman hi Lazaro.

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Ha humonoy allo, ay namwangan hên kal-atan ya nakipista, ya anlumatêng hi Apo
Jesus ha Jerusalem. 13 Nangwa hilan bulong, ya nanad bulong ongot haka nanupa hila kana.
Nipan-angaw hila ha panupa la kana, "Hosanna! Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo
Namalyari! Puriên hi Apo Jesus ya ampamaala ha Israel!" 14 Anlumatêng hi Apo Jesus hên
nakahakay ha bisero hên asno nanad ha nakahulat ha habi ni Apo Namalyari:

15 "Paan kaw malimo, hikaw ya taga-Jerusalem,§ ta anlumatêng ya ampamaala kamoyu, ya
nagpakaaypan nakêm hên himmakay ha bisero hên asno!"

---

† 11:55 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. * 12:1 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † 12:3 nardo ha habin Griego. ‡ 12:5 300 denaryo ha habin Griego. § 12:15 anak ya babayi hên Sion ha habin Griego, Zacarias 9:9.

16 Hên habayto ay a la pon muwang hên tagahonol ni Apo Jesus ya labay habiên hên
habayto. Noa, hên nabiyay yan oman, ay naihipan la ya hatoy nakahulat, ay tungkol kana,
haka nalyari kana.
17 Amêhên, hilay kal-atan ya nakahêlêk hên biniyay nan oman ni Apo Jesus hi Lazaro, ay
naghabi kanlan kaatag, ya pêtêg ya habayto ya dinyag ni Apo Jesus. 18 Mal-at ya nanupa kan
Apo Jesus gawan ha nagilam la, ya biniyay nan oman hi Lazaro. 19 Kabay wanlan Pariseo
ha miha ta miha, "Ayn kitaminan madyag ta naubuh-ubuh hilay nan anhumonol kana."

Main ungnoy Griego ya nanapol kan Apo Jesus

20 Nakipista êt hên magsimba kan Apo Namalyari ya ungnoy Griego. 21 Dinumani hila
kan Felipe, ya taga-Betsaida ha probinsyan Galilea. Hinabi la kan Felipe, "Apo, labay naên
mahêlêk hi Apo Jesus." 22 Hinabi ni Felipe ya kalabayan la kan Andres. Bayo hinabi lan
lowa ya kalabayan lan Griego kan Apo Jesus. 23 Hinabi ni Apo Jesus, "Nilumatêng ya oras
ya ipahlêk ya panga-Diyos ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. 24 Pakagilamên yo, hikoy
maialimbawa ha mihay lahí hên bini hên trigo. No a ya iilbêng ha luta hên nanad natsi,
ay mimiha na tana. Noa, uston atsi yay na ha luta, ay tumubo ya haka managêy yan mal-
at. 25 Hilay ampanlugud hên biyay la hên igit ha pamanlugud la kan Apo Namalyari, ay
maalihan habayto. Noa, hilay ampanlugud kan Apo Namalyari hên igit ha biyay la di ha
luta, ay main biyay ya ayn angga. 26 Hilay mabay hên maghuyo kangko, ay kailangan hên
humonol kangko, ta ya hinon lakwên ko, ay lakwên la etaman. Hilay maghuyo kangko ay
itag-ay ni Apo Namalyari, ya Tatang ko."

Impamwang ni Apo Jesus ya tungkol ha kamatsan na

27 Hinabi na êt ni Apo Jesus, "Angkabyatan ako. Noa, a ko habiên, 'Tatang, iligtas mo ko ha
kairapan ya atsi ha arapan ko.' A ko mahabi ya habayto, gawan nilumatêng ako di ha luta,
ta êmên ko maranasan ya hata kairapan." 28 Wana êt ni Apo Jesus, "Tatang, ipahlêk moy
panga-Diyos mo, ta êmên la ka puriên." Amêhên, wanan habi ya ubat ha langit, "Impahlêk
kina ya panga-Diyos ko, haka ipahlêk kon oman."
29 Naubuh hilan nakagilam hên hatoy habi. Wanlan kaatag ya nangilat. Wanlan kaatag
pon ya main anghel ya naghabi kan Apo Jesus. 30 Wani Apo Jesus, "Habaytoy habi ya
nagilam yo ay impagilam ha ikakangêd yo, alwan ha ikakangêd ko.
31 "Gawan nilumatêng ya pamanatol ni Apo Namalyari ha tawo ha luta. Alihên ya
tungkulan ni Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. 32 Haka hiko, uston
itag-ay ako ha koros, haka mag-orong ha langit, ay ingalwan ko hilay tawo ha balang
bansa ta êmên hila makarani kangko." 33 Hinabi nay habayto ta êmên na ipamwang no
ay-êmên yan matsi. 34 Hinabi lan naka-tsipon, ya wanla, "Namwangan naên ha Kahulatan
ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ay mabiyay hên ayn
angga. No hika ay habaytoy Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay-êmên mon mahabi ya hika
ay matsi ha koros? Hino ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo?" 35 Wani Apo Jesus kanla, "Hiko
ya maialimbawa ha hawang, ay a magbuyot di kamoyu. Dapat manonol kaw ha intoro ko
kamoyu kaban atsi ko pon di. Habayto ay nanad kaw hên ampitan allo, ta êmên a kaw
mayabyan. No mita kaw hên dêmm ay mitama kaw. 36 Kaban atsi ko pon di, ay maniwala
kaw kangko ta êmên kaw mag-in tawo ya nahawangan ya kaihipan."

Hilay Israelita, ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo

Pamakahabi nan habayto, ay nammita ya haka a yay na nagpahlêk kanla. 37 Agyan kal-
atan ya kapapaêpapah ya dinyag na ha arapan la, ay mal-at pon êt kanla ya a naniwala ya
hiyay Cristo. 38 Nalyari ya habayto ta êmên matupad ya impamwang ni Propeta Isaias, ya
wana:

"Panginoon, ayn naniwala ha impamwang naên. Ayn naniwala agyan impahêlêk minay
kapangyarihan mo kanla."*

39 A hila malyarin maniwala, ta nanad êt ha hinabi ni Propeta Isaias, ya wana:

* 12:38 Isaias 53:1.

40 "Binuwag ni Apo Namalyari ya ihip la, ta êmên la a maintindihan, haka pinakdêy na êt
ya nakêm la. Dinyag nay habayto ta êmên hila a maghêhê hên dumani kana, haka
ta êmên a na hila iumang kana."†
41 Hinabi nay habayto ni Propeta Isaias gawan impahalumata kana ya panga-Diyos ni
Apo Jesus. Haka naghabi yan tungkol kana.
42 Êmbayro man, ay mal-at kanlan ampamaala kanlan Israelita ya naniwala ya hi Apo
Jesus, ay hiyay Cristo. Noa, gawan malimo hila kanlan Pariseo, ay a la impamwang
kanlan kaatag, ta kayno bawalan hila hên makilamo ha kapareho lan Israelita ha sinagoga.
43 Nalabayan la awud ya pamandayêw hên tawo kanan pamandayêw ni Apo Namalyari.

Ya impamwang ni Apo Jesus ay impahabi kana ni Apo Namalyari

44 Amêhên, nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha kal-atan. In-ikhaw nay pamaghabi na, ya
wana, "Hilay ampaniwala kangko, ay ampaniwala etaman kan Apo Namalyari ya namiutoh
kangko. 45 Hilay nakahêlêk kangko ay nakahêlêk kan Apo Namalyari, ya namiutoh kangko.
46 Nilumatêng ako di ha luta hên nanad ha hawang, ta êmên hilay maniwala kangko ay
ahina paidi ha kariglêman. 47 Hatolan hilay a naniwala ha nagilam lay habi ko, noa, alwan
hiko ya manatol kanla, ta a ko nilumatêng di hên parusaan ya hinoman. Noa, nilumatêng
ako di ta êmên iligtas hila. 48 Hilay ampangara kangko, haka a ampaniwala ha habi ko ay
maparusaan. Ya habi ya impamwang ko ay mamarusa kanla ha anggaan hên luta. 49 Ta
a ko naghabi ha sarili kon tungkulan, noa, ya Tatang ko hi Apo Namalyari ya namiutoh
kangko ay namihabi kangko no hinoy habiên ko. 50 Muwang ko ya utoh na, ay mam-in
biyay hên ayn angga hên kalamo na, ha ampaniwala kana. Kabay ya impahabi na kangko
ay anhabiên ko."

13

Inuyahan ni Apo Jesus ya bitsih lan tagahonol na

1 Nilumatêng ya yabi hên bayo mag Pistan Pangaligtas. Muwang ni Apo Jesus ya
nilumatêng ya panaon hên pamag-alíh na di ha luta, ta êmên ya mag-orong kan Apo
Namalyari, ya Tatang na. Anlugurên na hilay tagahonol na, ya atsi di ha luta. Haka an-
ipahlêk na, no ay-êmên ya pamanlugud na kanla hên angga ha anggaan.
2 Kaban ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan tagahonol na, ay naipaihip ni Satanas
kan Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote, ya ipulong na hi Apo Jesus. 3 Muwang nay
na ni Apo Jesus ya in-ubuh hên indin kana ni Apo Namalyari, ya Tatang na, ya kaganawan
kapangyarihan. Muwang na êt, ya ubat ya kan Apo Namalyari, haka mag-orong yay na
kana. 4 Kabay haton ampangan hila ay nirêng ya hi Apo Jesus, ta nag-alíh ya hên pangkêbêl
na, bayo pintêh na ya awak na hên makarang ya tuwalya. 5 Nanad andaygên lan ipoh, ay
nangwa yan lanêm, ta indin na ha palanggana, haka na inuyahan ya bitsih lan tagahonol
na. Bayo pinunihan na hên tuwalya ya nakaptêh ha awak na.
6 Hên dinumani ya kan Pedro, ay wani Pedro, "Awkêh! Pata hika pon, Panginoon, ya
manguyah hên bitsih ko?"
7 Hinabi ni Apo Jesus, "A mo maintindihan amêhên, ya andaygên ko, noa, maintindihan
mina lano."
8 Hinabi kana ni Pedro, "Panginoon, taganán a ko ipauyah ya bitsih ko kamo." Amêhên,
wani Apo Jesus, "No a kata uyahan, ay ayn kan pamakilamo kangko."
9 Kabay hinabi ni Pedro, "Panginoon, no êmbayro awud, ay alwan bêngat hên bitsih ko
ya ipauyah ko kamo, noa, gamêt ko, haka ulo ko etaman."
10 Hinabi ni Apo Jesus, "No nagpalyuy nay mihay tawo, ay a nay nan kailangan hên
magpalyu hên oman ta malinis yay na. Bitsih na tana ya uyahan na. Noa, main miha
kamoyu ya alwan malinis." 11 (Hinabi nay êmbayro ni Apo Jesus, ta muwang na no hino ya
mangi-upit kana.)

---

† 12:40 Isaias 6:10.

12 Hên nauyahan ni Apo Jesus ya bitsih la, ay inhulod nay na êt ya pangkêbêl na. Nag-
orong yay na ha panganan, ta kinotang na hila, no naintindihan la ya dinyag na kanla, ya
wana, 13 "Ambaêgên yo ko hên Mánoro, haka Panginoon. Pêtêg ya anhabiên yo ta hikoy
habayto. 14 No hiko, ya Panginoon yo, haka Mánoro yo, ya nanguyah hên bitsih yo, hikaw
etaman êt ya kailangan manguyah hên bitsih hên miha ta miha. 15 Dinyanan kataw hên
alimbawa ta êmên yo ko tuwarên. 16 Pakagilamên yo! Ya tungkulan hên mihay ipoh ay
alwan matag-ay ha tungkulan hên amo na. Haka hatoy in-utoh, ay alwan matag-ay ya
tungkulan ha nay-utoh kana. 17 No angkaintindihan yo, ya hata anhabiên ko kamoyu, ta
daygên yo, ay ingalwan kaw ni Apo Namalyari.
18 "Alwan kaganawan yo ya ingalwan, ta muwang koy nakêm hên pinili ko. Noa,
kailangan matupad ya habi ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, 'Hikoy in-upit hên
kaaêm ko.'* 19 Anhabiên ko ya hatsi kamoyu, bayo ya malyari, ta êmên no malyari yay na, ay
maniwala kaw ya 'Hikoy Hiko taganá.' 20 Pakagilamên yo. Hilay ampananggap ha in-utoh
ko, ay hiko êt ya antanggapên la. Haka hilay ampananggap kangko, ay ampananggap ha
namiutoh kangko."

Inungkat ni Apo Jesus ya pami-upit kana
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

21 Pangahabi nan habayto, ay namalagêhbêg ya nakêm na. Bayo wana kanla, "Pakagil-
amên yo! Miha kamoyu ya mangi-upit kangko." 22 Amêhên, nihêhêlêk hila ya tagahonol
na, ta a la muwang no hinoy an-ungkatên na. 23 Ya tagahonol na, ya banhagan lan
anlugurên ni Apo Jesus, ay atsi ha dani na. 24 Kabay siningyalan ya ni Simon Pedro, ya
ikotang na, no hinoy an-ungkatên na ya may-upit kana. 25 Kabay dinumani ya kan Apo
Jesus, hên indani nay ulo na ha pagaw na, ta wana, "Panginoon, hinoy may-upit kamo?"
26 Hinabi ni Apo Jesus, "Ya dyanan ko hên puto ya ubat kon intsil-tsil, ay hiya ya may-
upit kangko." Kabay nangwa yan puto, haka ubat nan intsil-tsil, ay indin na kan Judas
ya anak ni Simon Iscariote. 27 Hên kingwa ni Judas ya puto, ay hinuloran ya ni Satanas.
Hinabi ni Apo Jesus kan Judas, "Daygên mina ya labay mon daygên." 28 Noa, miha man
kanla ha kaaêm na, ay ayn nakamwang no awta nahabi nay habayto. 29 Gawan hi Judas, ya
magkatalan hên pera la, êndat la no pinahaliw yan bêngat ni Apo Jesus hên kailangan la
ha pista, o no in-utoh na ya hên mam-i hên pera ha mangairap. 30 Hên naêkan nay na ni
Judas ya puto, ay nammita yay na. Nariglêm hên habayto.

Ya bayon utoh

31 Hên nammita yay na hi Judas, wani Apo Jesus, "Ya malyari laamêhên, kangkon Taga-
Langit, ya In-anak Tawo, ay mamipahlêk hên panga-Diyos ko, haka mam-in pamagpuri
kan Apo Namalyari. 32 Haka no mapuri yay na hi Apo Namalyari gawan kangko, ay tampol
nan ipahlêk ya panga-Diyos ko. 33 Maanak ko, naipêk tanay panaon hên makalamo yo
ko. Tapolên yo ko, noa, anhabiên ko kamoyu, hên nanad ha hinabi kina kanlan poon
lan Israelita, ya a kaw makapakilako ha anlakwên ko. 34 Habaytsi ay mihay bayoy utoh
ya an-idin ko kamoyu. Mililugud kaw! No ay-êmên kataw hên anlugurên ay, êmên êt
bayro ya pamililugud yo. 35 No ampililugud kaw, ay mamwangan hên kal-atan, ya hikaw
ay tagahonol ko."

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

36 Amêhên, wani Simon Pedro kan Apo Jesus, "Apo, antoy lakwên mo?" Kabay wani
Apo Jesus, "Ha anlakwên ko, a ka pon makapakilako amêhên, noa, humonol ka tana lano."
37 Wanay na êt ni Pedro, "Panginoon, pata a ko pon makapakihonol kamo amêhên? Nakal-
an akon matsi ha ikakangêd mo." 38 Wani Apo Jesus, "Yarin nakal-an ka hên matsi ha
ikangêd ko! Pakagilamên mo. Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo mon habiên, ya a
mo ko muwang."

---

* 13:18 Awit 41:9.

14

Hi Apo Jesus ya dann ya palako ha Tatang na ha langit

1 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Paan kaw mampotog. Ihundo yoy paniwala yo kan Apo
Namalyari haka maniwala kaw etaman kangko. 2 Ha langit ha ampaidyanan hên Tatang
ko, ay mal-at ya paidyanan. No alwan pêtêg ya habayto, ay yarin habiên koy êmbayro?
Muna kina bayro, ta il-an koy paidyanan yo. 3 No atsi kina bayro, haka no nail-an kina ya
paidyanan yo, ay mag-orong kina, ta gêtan kataw bayro ha ampaidyanan ko. 4 Muwang
yoy na bayto, ya dann ya palako do ha anlakwên ko.” 5 Amêhên, hinabi kana ni Tomas,
“Panginoon, a naên muwang ya lakwên mo, ay-êmên naên mamwangan ya dann?” 6 Kabay
hinabi ni Apo Jesus, “Hiko ya dann ya palako kan Apo Namalyari, ya Tatang ha langit. Hiko
ya ampamipamwang hên kaptêgan ya tungkol kana, haka hiko ya ampam-in biyay ya ayn
angga. Ayn midani kana, no a ya magdann kangko. 7 No muwang yo no hino kon taganá,
ay kilala yo etaman ya Tatang ko. Paubat amêhên, ay kilala yo yay na, haka nanad nahêlêk
yo yay na.”
8 Amêhên, hinabi kana ni Felipe, “Panginoon, ipahlêk mo kannaên ya Tatang mo. Bayo
ayn kay kaatag ya tapolên.” 9 Kabay wani Apo Jesus, “Felipe, nabuyot yo kinan kalamo.
Angga amêhên, ay a mo ko pon kilala? No nahêlêk yo ko, ay nahêlêk yoy nay Tatang ko.
Pata hinabi mo ya ipahlêk ko kamo ya Tatang ko? 10 Yarin a ka ampaniwala, ya mimiha kay
ni Tatang? Hiko ay atsi kana, haka hiya ay atsi kangko. Ya anhabiên ko, ay angkaubat
kana alwan ha sarili ko. Êmbayro etaman ya kaganawan dyag ko, ay angkaubat kana.
11 Maniwala kaw ha hinabi ko ya atsi ko ha Tatang ko, haka ya Tatang ko ay atsi kangko. No a
kaw maniwala ha anhabiên ko, maniwala kaw tana, gawan ha kapapaêpapah ya andaygên
ko. 12 Anhabiên ko kamoyu, ya hinon ampanlugud kangko, ay makadyag etaman hên
andaygên ko, haka mal-at pon di, ta mag-orong kina ha Tatang ko. 13 Ya hinon pakikwaan
yo kan Tatang, gawan ha pakikimiha yo kangko, ay daygên ko ta êmên mapuri hi Tatang,
gawan kangko, ya Anak. 14 Ya hinon pakikwaan yo kangko gawan ha pakikimiha yo kangko,
ay daygên ko.”

Impangako ni Apo Jesus ya dyanan hila hên Espiritu ni Apo Namalyari

15 “No anlugurên yo ko, tuparên yoy an-iutoh ko kamoyu. 16 Haka makidawat ako kan Apo
Namalyari, ya Tatang ko, ya dyanan na kaw hên miha pon ya Kahawop yo, ya makalamo
yo hên ayn angga. 17 Yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari ya an-ipamwang hên kaptêgan.
Hiya ay a matanggap lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, gawan a la ya angkahêlêk,
haka a la ya angkabalayan. Noa, balay yo ya, ta atsi ya kamoyu, haka lumatêng ya allo, ay
humapat ya kamoyu.
18 “A kataw ibalag hên nanad ha olila ta mag-orong ako kamoyu. 19 A mabuyot ay, a la kina
mahêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Noa, hikaw, ay mahêlêk yo ko. Gawan
mabiyay kon oman, ay mabiyay kaw etaman. 20 Kanan habayto, ay mamwangan yo ya hiko,
ay main pakikimiha ha Tatang ko, haka hikaw etaman ay main pakikimiha kangko, haka
hiko ay main pakikimiha kamoyu.
21 “Hilay ampanggilam haka ampanupad hên utoh ko, ay ampanlugud kangko. Hilay
ampanlugud kangko, ay lugurên hên Tatang ko. Lugurên ko hila êt, haka ipamwang ko
kanla, ya tungkol kangko.” 22 Kabay hinabi ni Judas (alwan Judas Iscariote), “Panginoon,
awta kannaên kan bêngat magpabalay? Awta a mo ipamwang ya tungkol kamo kanlan
kaganawan tawo ha luta?” 23 Naghabi hi Apo Jesus, “Hilay ampanlugud kangko, ay manyag
hên anhabiên ko. Lugurên hila hên Tatang ko, haka humapat kay kanla. 24 Hilay a
ampanlugud kangko, ay a hila etaman manyag hên anhabiên ko. Ya anhabiên ko kamoyu,
ay angkaubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya nay-utoh kangko.”
25 “Habaytoy hinabi kina kamoyu kaban kalamo yo ko pon. 26 Noa, lano, ay mamiutoh hi
Apo Namalyari, ya Tatang ko, hên Espiritu na, ya mag-in Kahawop yo. Hiyay mamihundo
hên panoro ko kamoyu hên kaganawan, haka hiya ya maypaihip kamoyu hên kaganawan
intoro ko kamoyu.”

[27] "Paan kaw manyagah. Paan kaw malimo. Ta patêkbêkên koy ihip yo. Ya kapatêkbêkan
ya an-idin ko kamoyu, ay pêtêg ya kapatêkbêkan. Habayto ay alwan nanad ha kapatêk-
bêkan ya an-ungkatên lan tawo di ha luta. [28] Nagilam yoy hinabi ko kamoyu ya hikoy
mag-alíh. Haka mag-orong ako kamoyu. No anlugurên yo ko dayi, ay ikahigla yo dayi
ya pag-orong ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta daêg na ko gawan ya tungkulan na
ay matag-ay ha tungkulan ko. [29] Anhabiên kina kamoyu ya hatsi bayo malyari, ta êmên no
malyari ya, ay maniwala kaw, ya pêtêg ya hinabi ko. [30] A kina pakakarangên ya pamaghabi
ko kamoyu, ta anlumatêng hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.
Ayn yan kapangyarihan kangko. [31] Êmbayro man, ta êmên mamwangan hên balang miha,
ya anlugurên ko ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay andaygên ko ya hatoy an-iutoh na
kangko. Hali awud, mita kitamina."

15

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha mihay poon ubas

[1] Kaban ampammita hila, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, "Hiko ya mantêg
hên poon ubas, haka ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ya ampanayhay hên ubasan.
[2] Ampotohên na hilay hanga ko ya ayn tagêy, haka anlinisan na hilay hanga ya main tagêy,
ta êmên lalo hilan managêy. [3] Nilinisan kaw na gawan ha paniwala yo ha hinabi ko kamoyu.
[4] Ihundo yoy pakikimiha yo kangko, haka hiko man, ay ihundo koy pakikimiha ko kamoyu.
A ya managêy ya hanga hên ubas, no a ya nakatumpang ha poon. Êmbayro êt kamoyu, no
a yo ihundo ya pakikimiha yo kangko."

[5] Bayo inoman nan inungkat ya alimbawa na, ya wana, "Hiko ya poon hên ubas haka
hikaw ya hanga. Hilay ampamihundo hên pakikimiha la kangko, ta êmên ako etaman
magkamain pakikimiha kanla, ay hilay nanad ha hanga ya managêy hên bapan lakê,
gawan ayn kaw madyag, no hikaw ay nakapapawa kangko. [6] Hilay a ampamihundo hên
pakikimiha la kangko, ay nanad hilan hanga ya itapon. No mayango ya êmbayroy hanga,
ay tsiponên hila tana, ta ulamên. [7] Noa, no ihundo yo ya pakikimiha yo kangko, haka
no maglaêh ha nakêm yo ya habi ko, ay pakikwaan yo ya hinoman ya labay yo kan
Apo Namalyari, ta idin na kamoyu. [8] Angkapuri ya Tatang ko no hikaw ay ampanagêy
hên bapan lakê, haka angkapaptêgan hên hikaw ay tagahonol ko. [9] No ay-êmên ya
pamanlugud na kangko hên Tatang ko, ay êmbayro êt ya pamanlugud ko kamoyu. Ihundo
yoy pakikimiha yo kangko, ta ha êmbayro ay panay yon mapakinabangnan ya pamanlugud
ko. [10] No anhonolên yoy utoh ko, ay mapakinabangnan yoy pamanlugud ko kamoyu.
Nanad kangko, anhonolên ko êt ya kaganawan utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka
panay kon pakinabangnan ya pamanlugud na."

[11] "Hinabi koy habayto kamoyu, ta êmên kaw milamo ha hadyay kahiglaan ko. [12] Habaytsi
ya utoh ko kamoyu ya milulugud kaw hên nanad hên pamanlugud ko kamoyu. [13] Ayn
pamanlugud ya igit ha pamanlugud hên mihay lalaki, ya ihalanggo nay biyay na kanlan
kaluguran na. [14] Hikaw ay kaluguran ko, no anhonolên yoy an-iutoh ko. [15] A kataw nan
baêgên tagahuyo, ta a na muwang hên tagahuyo, ya andaygên hên amo na. Noa, binaêg
kataw hên kaluguran ko, ta hinabi kina kamoyu ya kaganawan ya nagilam ko kan Apo
Namalyari, ya Tatang ko. [16] Alwan hikaw ya namili kangko, ta hiko ya namili kamoyu. In-
utoh kataw hên maypamwang hên habi ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta êmên mal-at ya
maniwala, haka hilay nanad ayn anggay tagêy hên paniwala yo. Ta no daygên yoy habayto,
ay idin na kamoyu ya hinon pakikwaan yo, gawan ha pakikimiha yo kangko. [17] Habaytsi ya
an-ioman kon iutoh kamoyu, ya milulugud kaw."*

Angkahêmêkan hilay anhumonol kan Apo Jesus

[18] Wanay na êt ni Apo Jesus, "No angkahêmêkan la kaw lan a ampagpalokop kan Apo
Namalyari, ay ihipên yo ya bayo la kaw kinahêmêkan, hiko pon ya kinahêmêkan la. [19] No
alimbawa ta tuwarên yoy ugali la, ay lugurên la kaw. Noa, a yo hila antuwarên, ta pinili

* 15:17 Juan 15:12.

kataw na hên mag-in tagahonol ko. Kabay angkahêmêkan la kaw. [20] Paka-ihipên yo ya
hinabi ko kamoyu, ya tungkulan hên mihay ipoh ay alwan matag-ay ha tungkulan hên
amo na.† Pinairapan la ko, haka pairapan la kaw. No hinonol lay hinabi ko, ay honolên
lay panhabiên yo. [21] Daygên lay hatsi kamoyu gawan ha pakikimiha yo kangko ta a la kilala
hi Apo Namalyari, ya nay-utoh kangko. [22] No a ko dayi nilumatêng di ha luta hên nanoro
kanla, ay mahabi la ya a la muwang ya kasalanan awud ya andaygên la. Noa, amêhên, a lay
na mahabi ya a la muwang ya kasalanan ya andaygên la, ta tinoroan ko hilay na. [23] Hilay
anhumêmêk kangko, ay anhumêmêk etaman kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. [24] Nanyag
akon kapapaêpapah ha arapan la, ya a pon nadyag hên hinoman, kabay a lay na mahabi ya
alwan kasalanan, ya hila ay a ampaniwala kangko. Nahêlêk la man ya kaganawan dinyag
ko, ay angkahêmêkan la ko, haka angkahêmêkan la hi Apo Namalyari, ya Tatang ko. [25] Noa,
êmên din taganá, gawan natupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan na, ya
wana, 'Bat la kon kinahêmêkan.' "‡

[26] Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Lumatêng ya allo, ay iutoh ko kamoyu ya Kahawop
yo, ya Espiritu hên kaptêgan, ya ubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hiya ya mamaptêg
hên tungkol kangko. [27] Hikaw êt ya mamaptêg ha kaganawan dinyag ko, ta paubat hên una,
ay kalamo kataw na."

16

[1] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "Mana kinan hinabi ya habayto kamoyu, ta
êmên yo ihundo ya paniwala yo kangko. [2] Paalihên la kaw ha sinagoga yo. Lumatêng ya
panaon ay main mamatsi kamoyu, ta êndat la no ampaghuyo hila kan Apo Namalyari no
patsên la kaw. [3] Daygên lay habayto ta a la nabalayan hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka
a la ko nabalayan. [4] Mana kinan anhabiên ya habayto kamoyu, ta no lumatêng ya allo, ya
daygên lay habayto kamoyu, maihipan yo ya nagilam yo kangko."

Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya maypalinaw hên in-toro ni Apo Jesu-Cristo

Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, "A ko pon hinabi ya habaytsi kamoyu, ta kalamo
yo ko pon. [5] Noa, habiên kina, ta mag-orong kina kan Apo Namalyari, ya Tatang ko,
ya nay-utoh kangko. Ayn man kamoyu hên ampangotang kangko no antoy lakwên ko.
[6] Noa, hadyay lungkot yo tana gawan hinabi kina kamoyu ya habayto. [7] Êmbayro man,
ay dapat yon mamwangan ya kaptêgan. Ya pamag-alíh ko, ay ha ikakangêd yo, ta a ya
lumatêng di kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya Kahawop yo, no a ko mag-alíh. No
atsi kina bayro kan Apo Namalyari ay iutoh ko yay na kamoyu. [8] Ha pamanlumatêng na,
ay ipaihip na kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya alwan usto ya an-ihipên la
tungkol ha kasalanan, haka tungkol ha katoynungan, haka tungkol ha pamanatol ni Apo
Namalyari. [9] Mamwangan la ya makasalanan hila, gawan a hila naniwala ya hikoy Anak na.
[10] Mamwangan la ya hikoy makatoynungan, ta mag-orong kina kana, ya Tatang ko. Bayo a
yo kinan mahêlêk. [11] Mamwangan la ya lingonên hilan parusaan, gawan hinatolan yay na
hên parusaan hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari."

[12] "Mal-at pon dayi ya habiên ko kamoyu. Noa, a pon agyu hên ihip yo amêhên.
[13] Panlumatêng hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya ubatan hên kaganawan kaptêgan,
ipamwang na kamoyu ya boon kaptêgan, ta a ya mag-habi ha sarili nan ihip, noa, ya habiên
nan bêngat, ay hatoy nagilam na kan Apo Namalyari. Haka ipamwang na êt kamoyu ya
a pon nalyari. [14] Ipahlêk na ya panga-Diyos ko, haka ipamwang na kamoyu ya laman ihip
ko. [15] Ya laman ihip ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay habayto êt ya laman ihip ko, kabay
hinabi ko ya laman ihip ko, ya ipamwang na kamoyu."

Ya kalungkutan ay hagilyan hên kahiglaan

[16] Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "A mabuyot, ay a yo kina
mahêlêk. Bayo, a mabuyot, mahêlêk yo kon oman."

---

† 15:20 13:16. ‡ 15:25 Awit 35:19 haka Awit 69:4.

[17] Nihahabi hilay nay tagahonol na, ya wanla, “Hino raw ya labay nan habiên? Pata
hinabi nay a mabuyot, ay a tamo yay nan mahêlêk, bayo a mabuyot, ay mahêlêk tamo yay
na êt. Haka wana êt ya, lakwên na hi Apo Namalyari, ya Tatang na. [18] Hinoy labay habiên,
hên hinabi na ya a mabuyot? A tamo muwang no hino ya labay nan habiên.”
[19] Namwangan ni Apo Jesus ya labay lan kotangên, kabay hinabi nay na kanla, ya wana,
“Ampangotang kaw ha hinabi ko ya a mabuyot ay a yo kinan mahêlêk, bayo a mabuyot
ay mahêlêk yo kina êt. [20] Pakagilamên yo. Manangih kaw haka manyêngên kaw. Noa,
hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari ay humigla. Hikaw ay maglungkot pon, noa, ya
kalungkutan yo ay hagilyan hên kahiglaan.
[21] “Habayto ay nanad ha mihay babayi, no angkatanam nay na ya manganak ya, ay
ampaglungkot ya pon, ta nilumatêng ya oras hên kairapan na. Noa, no na-ianak nay na,
ay a nay nan maihipan ya kairapan, gawan kahiglaan na ha anak na. [22] Êmên kaw êt bayro.
Ampaglungkot kaw amêhên, bayo no mahêlêk yo kon oman, ay humigla kaw hên taganá.
Ya kahiglaan yo ay a maayu hên hinoman.
[23] “A yoy nan kailangan hên mangotáng hên hinoman kangko ha alloy habayto.
Pakagilamên yo, ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay idin
na gawan ha pakikimiha yo kangko. [24] Angga amêhên, ay ayn kaw pon pinakikwaan kana
gawan ha pakikimiha yo kangko. Noa, amêhên, ay panay kaw dayi hên kikwa, ta dyanan
na kaw, ta êmên kaw magkamain hên hadyay kahiglaan.”

Hinambut ni Apo Jesus ya nangarawak

[25] Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Habaytoy hinabi ko kamoyu hên
paalimbawa. Noa, lumatêng ya panaon, ay a kinan maghabi kamoyu hên paalimbawa,
ta ipakapuliah kinan habiên kamoyu ya tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. [26] Ha
alloy habayto, ay makikwa kaw kana, gawan ha pakikimiha yo kangko. A ko anhabiên
kamoyu ya pakikwa kataw hên hinoman kana, [27] gawan hiyan taganá ya ampanlugud
kamoyu. Anlugurên na kaw gawan anlugurên yo ko haka ampaniwala kaw ya hiko ay ubat
kana. [28] Hiya ya ubatan ko hên nilumatêng ako di ha luta. Haka mag-orong kina kana.”
[29] Hên nagilam lay habayto hên hilay tagahonol na, ay wanla, “Awo, Panginoon. Amêhên,
angkaintindihan naên ya anhabiên mo, ta impakapuliah mina. Alway nan paalimbawa
ya anhabiên mo. [30] Amêhên, ay muwang naên ya muwang moy balang hino. Muwang
moy kotang ya atsi ha ihip hên balang tawo. Kabay ampaniwala kay, ya hika ay ubat kan
Apo Namalyari.” [31] Wani Apo Jesus, “Awo, ampaniwala kaw na amêhên. [32] Noa, ihipên
yoy habaytsi. Marani yanay oras ya mapitatayak kaw. Ibalag yo ko, ta muli kaw ha bali
yo. Êmbayro man, kalamo ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko. [33] Hinabi kina kamoyu ya
habayto, ta êmên kaw magkamain kapatêkbêkan hên ihip gawan ha pakikimiha yo kangko.
Êmbayro man, ay main kaw pon hên kairapan di ha luta. Noa, pakataniêhên yoy nakêm
yo, ta hinambut kinay nangarawak di ha luta.”

17

Nanalangin hi Apo Jesus

[1] Hên nahabi nay na ni Apo Jesus, ya habayto, ay naningla ya ha langit ta wana, “Tatang,
nilumatêng ya oras. Ipahlêk minay panga-Diyos ko, ya Anak mo, ta êmên ko ipahlêk ya
panga-Diyos mo etaman. [2] Ta indin mo kangko ya tungkulan hên mamaala ha balang miha,
ta êmên hila dyanan biyay ya ayn angga ya impatsiwala mo kangko. [3] Habaytsi ya biyay
ya ayn angga, ya makilala la ka, ya kamiha-mihaan Diyos, haka mamwangan la ko, hi Apo
Jesu-Cristo ya in-utoh mo. [4] Impahlêk koy panga-Diyos mo di ha luta ta nayari kina ya
impadyag mo kangko. [5] Amêhên, Tatang, ha arapan mo, ay ipahlêk mo dayi ya panga-
Diyos ko, ya atsi kangko hên kalamo kata haton bayo êt dinyag ya hata luta.
[6] “Impabalay kata kanlan impatsiwala mo kangko, ya hilay pinili mo ha kal-atan tawo ha
luta. Kamo hila, bayo impatsiwala mo hila kangko. Hinonol la etaman ya in-utoh mo kanla.
[7] Amêhên muwang lay na ya hika ya ubatan hên kaganawan ya dinyag haka hinabi ko.

[8] Gawan ginilam la ya intoro kina kanla, ya namwangan ko kamo, haka taganán muwang
la, ya hiko ay ubat kamo, haka ampaniwala hila, ya hika ya namiutoh kangko.
[9] "Hila ya an-ihalangin ko. A ko an-ihalangin hilay a ampagpalokop kamo. Noa, an-
ihalangin ko hilay impatsiwala mo kangko, ta kamo hila. [10] Ya hinoman ya atsi kangko,
ay kamo, haka ya hinoman ya atsi kamo, ay kangko. Angkahêlêk ya panga-Diyos ko
gawan ha paniwala la kangko. [11] Mag-alíh kina di ha luta, ta mag-orong kina kamo. Noa,
atsi hila pon di ha luta. Tatang koy banal, illagan mo hilay impatsiwala mo kangko
ha kapangyarihan mo, ta êmên mag-in mimihay nakêm la, hên nanad nakêm mo haka
nakêm ko, ya mimiha. [12] Kaban kalamo la ko, di ha luta, ay inillagan ko hila gawan ha
kapangyarihan mo, haka ayn kanla ya nidayo kangko, no alwan bêngat hatoy miha ya
manan tinalagá ya midayo ya, haka milako ha kaparusaan, ta êmên matupad ya nakahulat
ha Kahulatan mo.* [13] Marani ya pamag-orong ko kamo. Kabay ipagilam ko kanla ya
hatsi, ya an-ihalangin ko kamo, kaban atsi ko pon di ha luta, ta êmên hila magkamain
hên hadyay kahiglaan, hên nanad ha kahiglaan ko. [14] Naidin kina kanla ya habi mo, bayo
kinahêmêkan hila hên a ampaniwala, ya hiko ay ubat kamo. Kinahêmêkan hila, gawan ayn
hilan pamakilamo kanlan a ampaniwala kangko, hên nanad kangko ya ayn pamakilamo
kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [15] A ko an-ihalangin ya alihên mo hila di ha
luta, noa, an-ihalangin ko ya illagan mo hila kan Satanas. [16] Ayn hilan pamakilamo kanlan
a ampaniwala kangko, hên nanad kangko ya ayn pamakilamo kanlan a ampagpalokop
kan Apo Namalyari. [17] Ha pamanggilam lan habi mo ya kaptêgan ay ipapawa mo hila hên
manyag kalabayan mo. [18] No ay-êmên ya pay-utoh mo kangko kanlan a ampaniwala kamo,
êmên êt bayro ya pay-utoh ko kanla, ta êmên hila manoro kanlan a ampaniwala kamo.
[19] An-italagá koy sarili ko hên manyag kalabayan mo, ta êmên hila etaman ay mitalagá hên
manyag kalabayan mo.
[20] "Alwan bêngat hilay habaytsi ya tagahonol ko ya an-ihalangin ko kamo, noa, hato êt
ya maniwala kangko gawan ha an-itoro la. [21] Tatang, an-ihalangin ko hilangan ta êmên
mag-in mimihay nakêm la, hên nanad ha nakêm mo haka nakêm ko ya mimiha. Atsi hila
dayi kantamo hên nanad atsi ka kangko, haka nanad atsi ko kamo, ta êmên hilay tawo ha
luta ay maniwala ya hika ya nay-utoh kangko. [22] No ay-êmên mo kon dinyanan karangalan,
ay êmbayro êt ya dinyanan ko hilan karangalan, ta êmên mag-in mimihay nakêm la, hên
nanad ha nakêm mo haka nakêm ko ya mimiha. [23] Hiko ay atsi kanla, haka hika ay atsi
kangko, ta êmên mag-in ayn pamagkulang ya pagmimiha la. Haka, ta êmên mamwangan
lan a ampaniwala kamo, ya hika ya nay-utoh kangko. Haka, ta êmên la mamwangan ya
anlugurên mo hila, ya nanad ha pamanlugud mo kangko.
[24] "Tatang ko, labay kon makalamo ko hilay impatsiwala mo kangko ha langit, ta êmên
la mahêlêk ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko, ya indin mo kangko gawan
ha pamanlugud mo kangko paubat hên a pon dinyag ya hata luta. [25] O Tatang ko, ya
makatoynungan, a la ka kilala lan a ampagpalokop kamo. Noa, hiko, ay kilala kata, haka
habaytsi hilay tagahonol ko, ay muwang la, ya hika ya nay-utoh kangko. [26] Impakilala
kata kanla haka ihundo katan ipakilala kanla, ta êmên hila milulugud, hên nanad ha
pamanlugud mo kangko ta êmên hikoy magpaidi kanla."

18

Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

[1] Hên naihalangin ni Apo Jesus ya habayto, ay nammita yay na hên kalamo nay
tagahonol na hên palako ha lipay hên hapa ya nag langan Cedron. Bayro ha lipay, ya
nilako lan Apo Jesus, ay mal-at ya intanêm ya poon olibo. [2] Amêhên, hi Judas Iscariote,
ya may-upit kan Apo Jesus, ay muwang na ya habaytoy logal, ya panay lan anlakwên lan
Apo Jesus. [3] Bayro na hilan nilako ni Judas hên kalamo nay ungno kanlan ampagbantay
ha Templo haka mihay pangkat hên hundaloh, ya impalako bayro hên ampamaala kanlan

* 17:12 Awit 41:9.

pari haka hilay Pariseo. Ampantan hila hên pag-atáng haka almas. [4] Gawan muwang na
ngan ni Apo Jesus ya malyari kana ay tinupa na hila haka na hinabi kanla, ya wana, "Hinoy
antapolên yo?"
[5] Kabay wanla, "Antapolên naên hi Jesus, ya taga-Nazaret." Bayo hinabi ni Apo Jesus,
"Hikoy habayto." Kalamo lan hundaloh hi Judas, ya nay-upit kan Apo Jesus. [6] Pamakahabi
ni Apo Jesus ya hiyay habaytoy antapolên la, ay nipaorong hila haka hila nipatumba ha
luta.
[7] Kabay nangoman yan nangotang hi Apo Jesus, ya wana, "Hino ya antapolên yo?"
Hinabi la, ya wanla, "Hi Jesus ya taga-Nazaret."
[8] Amêhên, wani Apo Jesus, "Hinabi kina kamoyu, ya hiko yan makê. No hiko ya
antapolên yo, ay paulayan yo hilay tagahonol ko." [9] Hinabi nay habayto ta êmên matupad
ya hinabi na, ya ayn miha man kanlan impatsiwala kana, ya midayo kana hên mipalako ha
kaparusaan.
[10] Biglan inanoh ni Simon Pedro ya êtak na, ta tsinigpah nay têkk* ni Malco, ya mihay
ipoh hên pinakapoon pari. [11] Wani Apo Jesus kan Pedro, "Igoma moy êtak mo, ta kailangan
kon têêhên ya kairapan, ta habaytsi ay kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko."

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Anas ya manan pinakapoon pari

[12] Dinakêp hi Apo Jesus, ta ginapoh ya gamêt na, hên hilay hundaloh hên kalamo lay
kapitan la haka hilay Israelita ya tanod hên Templo. [13] Hiyay gintan pon kan Anas, ya ampo
ni Caifas. Habaytsi hi Caifas ay pinakapoon pari hên panaon hên habayto. [14] Hi Caifas ya
naghabi kanlan kapareho nan poon lan Israelita ha Templo, ya mangêd ay miha tana ya
matsi para ha kal-atan.†

Hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Lucas 22:55-57)

[15] Hi Simon Pedro, haka miha pon ya tagahonol ni Apo Jesus ay hinumonol kanlan Apo
Jesus. Gawan kilala yan pinakapoon pari ya hatoy miha, ay nakahowên ya ha bakod hên
lote hên pinakapoon pari hên kalamo lan Apo Jesus. [16] Nabalag hi Pedro ha danin kabat hên
bakod. Immawah ya hatoy mihay tagahonol, ya kabalay hên pinakapoon pari, ta kinahabi
nay babayi ya ampagbantay ha kabat hên bakod, haka na pinahowên hi Pedro. [17] Kinotang
nan hatoy babayi kan Pedro, ya wana, "Miha ka ha tagahonol nan habaytoy dinakêp?"
Kabay wani Pedro, "Alwa." [18] Gawan nakêbêl hên habayto, namagkêt hên uling hilay ipoh,
haka hilay tanod, bayo nanêngêy hila. Hi Pedro ay kalamo lan nakairêng hên ampanêngêy.

Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

[19] Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas, ya pasado ya pinakapoon pari, hên tungkol ha
tagahonol na, haka tungkol ha panoro na. [20] Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hikoy
nanoro ha arapan lan kal-atan. Hikoy panay hên nanoro ha sinagoga haka ha Templo
ya pagtsiponan hên Israelita. Ayn akon hinabi hên patago. [21] Pata hiko ya kotangên mo?
Ya kotangên mo dayi ay hatoy nanggilam hên habi ko, ta muwang la no hinoy hinabi ko
kanla." [22] Hên pangahabi ni Apo Jesus hên habayto, ay tsinampaling ya hên hatoy mihay
bantay ya atsi bayro, ya wana, "Pata êmbayro ya hinabi mo ha pinakapoon pari?" [23] Wana
etaman ni Apo Jesus, "No naghabi kon alwan mangêd, paptêgan mo. No mangêd ya hinabi
ko, awta tsinampaling mo ko?" [24] Amêhên, hi Apo Jesus ay impagtan ni Anas kan Caifas,
ya pinakapoon pari hên habayto. Nakagapoh pon ya gamêt na.

Hinabi nay nan oman ni Pedro ya a na muwang hi Apo Jesus
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

[25] Kaban atsi ya pon bayro hi Simon Pedro hên ampanêngêy, ay kinotang la yan oman,
ya wanla, "Alwan hika ya mihay tagahonol hên tawoy hato?" Impuglaoh ni Pedro, ya
wana, "Alwa." [26] Atsi bayro ya mihay kamag-anak hên ipoh ya tsinigpahan ni Pedro hên

---

* 18:10 Tsinigpah ya panabtab ya têkk ni Malco. † 18:14 Juan 11:49-52.

têkk. Miha ya etaman kanlan ipoh hên pinakapoon pari. Kinotang na kan Pedro, ya wana,
"Alwan hika ya nahêlêk ko hên kalamo ni Jesus do ha mal-at ya poon olibo?" Hinabi ni
Pedro, ya wana, "Alwa." [27] Nahên minghan nay na êt impuglaoh ni Pedro, ya a na muwang
hi Apo Jesus, ay nangkatsi ya mihay manok.

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

[28] Hên nayari lay nan kinotang hi Apo Jesus ha bali ni Caifas, ay gintan la yay na ha bali ni
Gobernador Pilato, ya taga-Roma. Dali allo hên habayto. Hilay Israelita ay a hinumwên‡
ha bali na ta marani yanay Pistan Pangaligtas ha Egipto§ haka labay lan mangan ha pista.
[29] Kabay immawah ya hi Gobernador Pilato ta kinotang na hila, no hinoy an-ibara la kan
Apo Jesus.
[30] Hinabi lan Israelita, ya wanla, "No ayn ya dayin dinyag ya alwan mangêd, ay a naên
ya gintan di kamo."
[31] Hinabi ni Gobernador Pilato kanla, ya wana, "Hikaw tana ya manatol kana hên
pamanhumonol ha Kautuhan yo."
Noa hinabi lan Israelita, ya wanla, "Ayn kay karapatan hên hatolan hên patsên ya
hinoman." [32] Nalyari ya habayto ta êmên matupad ya hinabi ni Apo Jesus no ay-êmên
yan matsi.
[33] Hi Gobernador Pilato, ay nag-orong ha bali na, haka na impabaêg hi Apo Jesus, ta
kinotang na ya, "Hika ya ari hên Israelita?"
[34] Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Habain ay ubat ha sarili mon kaihipan, o main naghabin
habain kamo?"
[35] Hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, "Yarin Israelita ko? Hilay kapareho mon
Israelita, haka hilay ampamaala kanlan pari yo, ya nantan kamo di. Hino awud ya dinyag
mo?"
[36] Hinabi ni Apo Jesus kana, "Ya pamanlokop ko ay alwan di ha luta. No di ha luta ya
pamanlokop ko, ay impaglaban la ko dayi hên tagahuyo ko, ta êmên a la kon dakpên lan
Israelita. Noa, alwan di ha luta ya pamanlokop ko."
[37] Amêhên, nangotang hi Gobernador Pilato, ya wana, "No êmbayro, ay ari ka?"
Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hika ya naghabi hên hikoy mihay ari. In-anak ako di
ha luta ta êmên mamipamwang hên kaptêgan. Hilay mabay hên mamwangan ya kaptêgan,
ay ampanggilam hên anhabiên ko."
[38] Kabay wani Gobernador Pilato, "Hino awud ya kaptêgan?"

Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Pangahabi na ay nangoman yan immawah hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanlan
Israelita, ya wana, "Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil kana. [39] Main kaw hên kaugalian,
ha balang Pistan Pangaligtas, ya kailangan kon ibuhan ya mihay nakahukul. Labay yon
ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?" [40] Noa, naubuh hilan nan-angaw, ya wanla, "Alwan
habain. Hi Barrabas tana ya ibuhan." (Hi Barrabas ay mihay nanalanghang ha gobyerno.)

19

[1] Gawan ha kalabayan lan ampamaala ha Templo, ay impalatiko ni Gobernador Pilato
hi Apo Jesus. [2] Ha pammusmus lan hundaloh kana, ay nangwa hilan nanad tanyuong ya
pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatakopan hên mahampat
ya takop, ya kulay ubi, ya nanad ha takop lan ari. [3] Bayo miha-miha hilan dinumani kana,
ta wanla kana, "Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!" Haka la ya pinagtatampaling.
[4] Immawah oman hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanla, iarap ko ya kamoyu ta
êmên yo mamwangan ya ayn akon nahêlêk ya kasalanan na. [5] In-awah la hi Apo Jesus

‡ 18:28 Bawal kanlan Israelita hên humwên ha bali hên alwan Israelita. Haka bawal kanlan Israelita hên makipista no hinumwên hila ha balin alwan Israelita ta itad hilan narêmêk. § 18:28 Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

ya pinakopyaan lan korona ya dyag ha diwi, haka pinatakopan hên kulay ubi. Bayo hinabi
kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, "Hêlkên yoy habaytsi." [6] Hên nahêlêk lay na hi Apo
Jesus hên poon pari, haka hên hilay bantay ha Templo, ay in-angaw la, ya wanla, "Ipako
ya ha koros! Ipako ya ha koros!" Noa, hinabi kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, "Hikaw
tana ya maypako kana ta ayn akon nahêlêk ya dinyag nay kasalanan." [7] Naghabi hilay
Israelita, ya wanla, "Main kay hên anhonolên ya utoh ya hêpat yan patsên, ta hinabi na,
ya hiya kanoy Anak ni Apo Namalyari."
[8] Nahên nagilam ni Gobernador Pilato ya hata hinabi la, lalo yay nan nalimwan.
[9] Nangoman yan hinumwên ha lalên bali na ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, "Taga-
ayri ka?" Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. [10] Kinotang na yay na êt, ya wana, "Pata a mo
labay maghabi kangko? A mo muwang ya main akon kapangyarihan hên ipabuhan kata,
o ipapako ka ha koros?" [11] Bayo naghabi hi Apo Jesus, ya wana, "Madyag moy habain, ta
dinyanan na kan tungkulan ni Apo Namalyari. Kabay mabyat ya kasalanan lan nantan
kangko di kanan kasalanan mo." [12] Nahên nagilam ni Gobernador Pilato ya hinabi ni Apo
Jesus, ay labay na ya dayi hên ibuhan, noa, nan-angaw hilay Israelita, ya wanla, "No ibuhan
moy habain, alwa kan kaluguran nan Emperador, ya poon mo ha Roma. Ta no hinoman ya
ampaghabin hiya ay mihay ari, ay kapatsi nan Emperador." [13] Hên nagilam ni Gobernador
Pilato ya pangahabin êmbayro, ay in-awah na hi Apo Jesus, haka ya nikno ha iknoan hên
panlingonan hên kaso, ha logal ya nag langan Gabata ha habin Hebreo, ya main intabladoy
bato.
[14] Allo hên habayto hên pamaglêan ha Pistan Pangaligtas. Maranin ugto hên hinabi ni
Gobernador Pilato kanlan Israelita, ya wana, "Hatsi yay na ya ari yo." [15] Nan-angaw hila,
ya wanla, "Patsên ya! Patsên ya! Ipako ya ha koros!" Amêhên, wani Gobernador Pilato,
ya wana, "Labay yo yan ipako ha koros, ya ari yo?" Amêhên, naghabi hilay ampamaala
kanlan pari ya wanla, "Ayn kay hên kaatag ya ari no alwan ya Emperador." [16] Kabay indin
ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus kanla ta êmên la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

Kingwa la hi Apo Jesus, [17] ta impabalangaw kana ya mihay koros hên palako ha logal ya
ambaêgên hên Bungo (Golgota ha habin Hebreo, ya habi lan Israelita). [18] Panlumatêng la
bayro, ay impako la hi Apo Jesus ha koros ha pibonakan hên loway nakapako êt ha koros la.
Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha
dapit uki ni Apo Jesus. [19] Nanulat hi Gobernador Pilato. Ya wanan hulat, "Hi Jesus, ya taga-
Nazaret, ya Ari lan Israelita." Bayo la indin ya hata hulat ha koros, ha ugton ulo ni Apo
Jesus. [20] Inhulat nay habayto ha habin Hebreo, Latin, haka Griego. Mal-at kanlan Israelita
ya namahan habayto, ta narani ya ha balayan, ya pinaypakoan kan Apo Jesus. [21] Kabay
hinabi lan ampamaala kanlan pari lan Israelita kan Gobernador Pilato, ya wanla, "Paan
mon ihulat 'ya Ari hên Israelita,' noa, ya ihulat mo dayi ay, 'Hinabin hatsi, ya hiya ya Ari
lan Israelita.' " [22] Hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, "Ya naihulat ko, ay naihulat kina."
[23] Hên naipako lay na hên hundaloh hi Apo Jesus, ay kingwa la ya takop na, bayo
piniaatagan lan apat. Haka la êt kingwa ya hatoy pangkêbêl na ya ayn tayi. [24] Pinihahabian
lan hundaloh, ya wanla, "Paan tamon pigi-gihian ya hatsi, ta mahayang tamo. Mahampat,
ay magpalabonutan kitamo no hinoy makapiuli." Nalyari ya habayto, ta êmên matupad
ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana,

"Pini-aatagan la ya takop ko, bayo hatoy pangkêbêl ko ay pinagpalabonutan la."*
Ta êmbayro ya dinyag lan hundaloh.
[25] Ha danin koros ha pinaypakoan kan Apo Jesus, ay nakairêng ya indo na, bayo mihay
babayi ya kapotoh pohêl hên indo na, haka hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya ahawa
ni Cleopas. [26] Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya indo na, haka hatoy banhagan lan anlugurên
nan tagahonol na, ya atsi ha dani na, ay hinabi na, ya wana, "Indo, atsi ya anak mo."

* 19:24 Awit 22:18.

[27] Hinabi na êt ha tagahonol na, ya wana, “Atsi di ya indo mo.” Kabay paubat hên habayto,
ay pinagkalamo na ya indo ni Apo Jesus ha bali na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 44-49)

[28] Muwang ni Apo Jesus ya nayari ya kaganawan ya impadyag kana ni Apo Namalyari.
Haka ta êmên matupad ya atsi ha Kahulatan na, ay hinabi na, “Angkaangan ako.” [29] Atsi
bayro ha nanad kolo, ya main nangiho ya alak. In-iptêh la ya nanad bolak ha makarang
ya hanga hên isopo. Bayo indêrê la ha nangihoy alak, ya atsi ha nanad kolo, ta intag-ay la
ha bêbêy ni Apo Jesus ta êmên na halêphêpên. [30] Hên hinalêphêp nay na ni Apo Jesus ya
nangihoy alak, ay hinabi na, ya wana, “Nayari yana.” Nagkulaêy ya ulo na hên natsi yay
na.

Nilatog hên hundaloh ya lawini ni Apo Jesus

[31] Allon pamaglêan la ha pamagsimba haka pista la hên habayto. Nilako la hên Israelita
hi Gobernador Pilato, ta a la labay ilaêh ha koros ya natsi no allon pamagsimba. Haka
maalagá kanla ya habaytoy allon pamagsimba ta napitagon pista ya êt, kabay pinakihabi
la kan Gobernador Pilato, ya ipapakli ya but-on ahêl hên nakapako ha koros ta alihên bayro
ya bangkay la. [32] Kabay nilako lay na êt hên hundaloh hên pinakli ya but-on ahêl lan loway
nakapako hên kalamo ni Apo Jesus. [33] Hên lumatêng hila kan Apo Jesus, ay nahêlêk la,
ya mana yay nan natsi. Kabay a lay na pinakli ya but-on ahêl na. [34] Noa, nilatog hên
mihay hundaloh ya lawini ni Apo Jesus ha aypan tagyang, bayo biglan namoganggang
ya daya haka lanêm. [35] Habaytoy nalyari, ay pêtêg, ta ya nakahêlêk hên nalyari, ay
mapaypaniwal-an. Kabay an-ipamwang na ya kaganawan ya nahêlêk na, ta êmên hikaw
man, ay maniwala. [36] Nalyari ya habayto, ta êmên matupad ya Kahulatan ni Apo Namalyari,
ya ayn mapakli ya miha man ha but-o na.† [37] Haka main êt kaatag ya nakahulat ha
Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan, “Pakahêlkên lay hatoy nilatog la.”‡

Ya pamilbêng kan Apo Jesus
(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

[38] Hên nayari ya habayto, ay pinakihabi ni Jose ya taga-balayan Arimatea, kan Gober-
nador Pilato, ya paulayan yan may-ilbêng bangkay ni Apo Jesus. Hatsi hi Jose, ay mihay
ampaniwala kan Apo Jesus, noa, a na impamwang ya paniwala na, gawan malimo ya kanlan
poon lan Israelita. Pinaulayan ya etaman ni Gobernador Pilato. Kabay kingwa ni Jose ya
bangkay ni Apo Jesus. [39] Kalamo ni Jose hi Nicodemo, ya dinumani kan Apo Jesus hên
haton mihay yabi. Nantan yan tatlumpo ya kilo hên pabango, ya piniagêm hên mira haka
aloe. [40] Kingwa lay bangkay ni Apo Jesus, ta dinyanan lan pabango kaban kinêlkêlan la ya
hên takop, ya naputsi gawan ha kaugalian lan Israelita no main iilbêng. [41] Ha dani hên
pinaypakoan kan Apo Jesus, ay main pananêman. Bayro ha pananêman, ay main pay-
ilbêngan ya nanad lêyang ya bayon dyag, ya a êt pinay-ilbêngan. [42] Indin lay bangkay
ni Apo Jesus bayro, gawan narani, haka gawan kailangan yan iilbêng, bayo matatay allo,
gawan habaytoy bisperas hên pista, haka bisperas allon pamagsimba la.

20

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman
(Mateo 28:1; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

[1] Naririglêm pon hên allon Dominggo, ay nilumatêng hilan Maria Magdalena ha pinay-
ilbêngan kan Apo Jesus. Nahêlêk la ya natulid ya hadyay hêlay bato, ya intakap ha bêbêy
hên pinay-ilbêngan. [2] Gawan ha nahêlêk la, ay nuwayu hilan nagtagloh kan Simon Pedro,
haka kanan tagahonol, ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus. Hinabi la kanla, “Kingwa
la ya bangkay hên Panginoon ha pinay-ilbêngan kana. Haka a naên muwang no ay-iri
la yan gintan.” [3] Kabay hi Pedro, haka hatoy tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni

† 19:36 Awit 34:20; Bilang 9:12; Exodo 12:43-46. ‡ 19:37 Zacarias 12:10.

Apo Jesus, ay nagtagloh bayro ha pinay-ilbêngan. [4] Niagnan hilan nuwayu, noa, hi Pedro
ay naunaan yan hatoy mihay tagahonol ha pinay-ilbêngan. [5] Napaiyoko ya, ta hinilip na
ya lalên lêyang. Nahêlêk na ya hatoy pinamunggoh ha bangkay ni Apo Jesus, noa, a ya
pon hinumwên. [6] Hên nilumatêng ya hi Pedro, ay tinumagloh yan hinumwên ha lalên
lêyang. Nahêlêk na etaman, ya atsi ya awud bayro ya pinamunggoh ha bangkay ni Apo
Jesus. [7] Main êt bayro, hên nakapapawa, ya nanad mahlay ya panyo, ya pinangêlkêl ha ulo
hên bangkay ni Apo Jesus. [8] Amêhên, hinumwên yay na etaman ya hatoy tagahonol ya
nunan nilumatêng bayro. Nahêlêk na êt ya habayto, kabay naniwala yay na, ya nabiyay
yan oman hi Apo Jesus. [9] Agyan impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan na, ya kailangan
mangoman mabiyay hi Apo Jesus, ay a la êt naintindihan ya habayto. [10] Amêhên, nuli hilay
nay loway tagahonol ni Apo Jesus ha bali la.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

[11] Nakabita hilay nay loway tagahonol ni Apo Jesus hên nilumatêng bayro hi Maria
Magdalena ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Nakairêng ya bayro ha bêbêy hên lêyang hên
ampanangih. Kaban ampanangih ya, ay hinilip nay lalên lêyang. [12] Nahêlêk na bayro ya
loway anghel ya nakatakop hên naputsi ya nakaikno ha ubatan hên bangkay ni Apo Jesus,
miha ha dapit ulo haka miha ha dapit bitsih. [13] Kinotang la hi Maria, "Pata ampanangih
ka?"

Hinabi na, ya wana, "Kingwa la ya bangkay hên Panginoon ko, haka a ko muwang no
ay-iri la yan gintan."

[14] Hên namalingay hi Maria hên nahabi nay habayto, ay nahêlêk na hi Apo Jesus ya
nakairêng bayro, noa, a na ya nabalayan. [15] Kinotang ya ni Apo Jesus, ya wana, "Pata
ampanangih ka? Hinoy antapolên mo?" Êndat ni Maria hên hiya ya manayhay hên
tanaman bayro. Kabay kinotang na, ya wana, "Apo, no hika ya nangwa kana, itoro mo
kangko no ay-iri mo yan gintan ta kowên ko ya." [16] Amêhên, wani Apo Jesus kana, "Maria."
Inumarap hi Maria kan Apo Jesus, ta wana, "Raboni." (Ya labay habiên hên "Raboni" ay
"Mánoro" ha habin Hebreo ya habi lan Israelita.) [17] Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana,
"Paan mo kon talanên ta a ko êt nakaorong kanan Tatang. Lakwên mo hilay patêl ko
ta habiên mo kanla ya mag-orong kina kanan Tatang ko, ya Tatang yo etaman, kan Apo
Namalyari, ya Diyos ko haka Diyos yo." [18] Kabay nagtagloh yay na hi Maria Magdalena
kanlan tagahonol na, ta wana, "Nabiyay yan oman ya Panginoon! Nahêlêk ko ya!" Bayo
hinabi na êt ya impahabi na kana ni Apo Jesus.

Nagpahlêk ya hi Apo Jesus kanlan tagahonol na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

[19] Hên yabi yana hên habayton allon Dominggo, ay naka-tsipon hilay tagahonol na.
Impakakabat lay bali ta angkalimo hila ha poon lan Israelita. Namakonkaynaman ay
nirêng ya hi Apo Jesus ha bonak la. Hinabi na, "Patêkbêkên ni Apo Namalyari ya nakêm
yo." [20] Pangahabi nan habayto, ay impahlêk na kanla ya hugat ha gamêt na, haka ha aypan
tagyang na. Nabalayan la yay na bayto, kabay hadyay kahiglaan lan tagahonol na. [21] Hinabi
nay na êt ni Apo Jesus kanla, "Magkamain kaw hên kapatêkbêkan nakêm. No ay-êmên
na kon in-utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmên êt bayro hên an-iutoh kataw."
[22] Pangayari nan naghabi ay pinahlêpan na hila haka na hinabi, "Tanggapên yoy Espiritu
ni Apo Namalyari. [23] Hiyay mamitoro kamoyu, ta no habiên yo ya main tawo ya pinatawad
ha kasalanan la, ay taganán pinatawad hila ni Apo Namalyari. Haka no habiên yo ya a hila
pinatawad ha kasalanan la, ay a hila taganán pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan
la."

Hi Tomas ay a naniwala ha hinabi kana ya nangoman nabiyay hi Apo Jesus

[24] Hi Tomas, ya miha kanlan labinlowa, ya ambanhagan Kambal, ay ayn bayro hên
nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. [25] Kabay hinabi kana hên kaatag ya tagahonol,
ya wanla, "Nabiyay yan oman ya Panginoon. Nahêlêk naên ya." Noa, hinabi ni Tomas, ya

wana, “A ko maniwala ya nabiyay yan oman, angga ha a ko pon mahêlêk ya ubatan hên
pako ha gamêt na, haka no a ko pon magap-an ya hugat ha aypan tagyang na.”
[26] Hên mayari ya waloy allo, nangoman hilan ni-tsi-tsipon ha bali, ya hilay tagahonol na.
Kalamo la hi Tomas. Naubuh hên nakakabat ya ilwangan, noa, nakahowên ya hi Apo Jesus,
biha nirêng ya ha bonak la. Hinabi nay na êt, ya wana, “Magkamain kaw hên kapatêkbêkan
nakêm.” [27] Bayo hinabi na kan Tomas, “Pakahêlkên mo, haka gap-an moy hugat ha gamêt
ko haka ha aypan tagyang ko. Paan kan mag-alangan. Maniwala kay na.” [28] Hinabi ni
Tomas, ya wana, “Panginoon ko, hika awud hi Apo Namalyari.” [29] Amêhên, hinabi kana
ni Apo Jesus, ya wana, “Ampaniwala kay na, gawan ha nahêlêk mo kina? Lalo hilan an-
ingalwan ya ampaniwala kangko, agyan a la ko angkahêlêk.”

No awta hinulat ya hata libro

[30] Bapan lakê pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus ya nahêlêk lan tagahonol na.
Noa, a naihulat bayri ha libro. [31] Ya naihulat di ay inhulat, ta êmên kaw maniwala ya hi Apo
Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ya pinili nan mamaala.
Ta no maniwala kaw, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga, gawan ha pakikimiha yo
kan Apo Jesus.

21

Nagpahêlêk ya hi Apo Jesus ha pito kanlan tagahonol na

[1] Hên nayari ya habayto, ay nagpahlêk yay na êt hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. Êmên
di ya pangapalyari ha Dagat-dagatan hên Tiberias. [2] Mikakalamo hilan Simon Pedro, hi
Tomas ya banhagan lan Kambal, hi Natanael ya taga-Cana, ha probinsyan Galilea, ya loway
anak ni Zebedeo, haka ya lowa pon êt ya tagahonol ni Apo Jesus. [3] Hinabi kanla ni Simon
Pedro, ya wana, “Manlapêt ako.” Hinabi lan kaatag, ya wanla, “Kilako kay kamo.” Amêhên,
ay nammita hilay na hên hinumakay ha bangka, noa, ayn hilan nakwa hên yabin habayto.
[4] Hên dali allo, ay nakairêng hi Apo Jesus ha laylay lanêm, noa, a la ya nabalayan hên
tagahonol na. [5] Kinotang na hila, “Maanak ko, main kaw hên nakwa?” Kabay wanla, “Ayn
kay nakwa.” [6] Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Itata yo ha dapit panabtab hên
bangka ya lambat yo ta êmên kaw makakwa.” Kabay intata la ya lambat la, haka hên
habayto êt, ay a lay na maguloy-guloy ya lambat la ha kal-atan hên nakwa la. [7] Amêhên,
hinabi na kan Pedro hên hatoy mihay tagahonol, ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus,
ya wana, “Hi Panginoon ya awud ya habayto!” Hên nagilam ni Simon Pedro ya hinabi
kana, ay nagbaro ya, ta a ya nakabaro. Hên nakabaro yay na, ay naglukho yay na ha lanêm
ta nanawonghong ya hên lakwên kumustaên hi Apo Jesus. [8] Ya kaatag ya tagahonol, ay
nagbangkan palako ha laylay hên ampigu-guluyan ya lambat ya napno hên kênan lanêm.
A hila marayo ha laylay lanêm ta siyamapo ya metros tana.
[9] Hên nakalatêng hilay na ha laylay lanêm ay nakahêlêk hila hên apoy, ya main in-iyaw
ya kênan lanêm haka puto. [10] Amêhên, wani Apo Jesus kanla, “Mantan kaw di hên kêna ya
nakwa yo.” [11] Hi Simon Pedro ay hinumakay ha bangka ta hinawpan na hilay kalamo na
hên mangguloy hên lambat, ya napno hên mangahlay ya kêna ya main bilang hên magatoh
boy limampo boy tatlo. A ya nagihi ya lambat agyan êmbayroy kal-atan kêna. [12] Wani Apo
Jesus kanla, “Kaw di, ta mangan kitamo.” Miha man kanla, ay ayn naghêkaw nakêm hên
mangotáng kana no hino ya, ta muwang la ya hiya ya Panginoon. [13] Amêhên, kingwa ni
Apo Jesus ya puto, haka kênan lanêm ta indin na kanla. [14] Habaytoy katatlo nan pagpahlêk
ni Apo Jesus kanlan tagahonol na paubat hên nabiyay yan oman.

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Pedro

[15] Hên nayari hilan nangan, ay kinotang ni Apo Jesus hi Simon Pedro, ya wana, “Simon,
anak ni Juan, anlugurên mo kon igit kanlan habaytsi ya kaatag ya tagahonol ko?” Kabay
wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya anlugurên kata.” Amêhên, wani Apo
Jesus, “Hayhayên mo hilay bayon ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha biseron tupa.”
[16] Amêhên, katalwa nay na êt kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, “Simon, anak ni Juan,

anlugurên mo ko?” Bayo wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya anlugurên kata.”
Amêhên, wani Apo Jesus, “Hayhayên mo hilay ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha
tupa.” [17] Ikatlo yan kinotang ni Apo Jesus, ya wana, “Simon, anak ni Juan, anlugurên mo
ko?” Amêhên, hinumakit ya nakêm ni Pedro ha katatlo yan kinotang. Hinabi na, ya wana,
“Panginoon, muwang moy balang hino. Muwang mo ya anlugurên kata.” Amêhên, hinabi
kana ni Apo Jesus, ya wana, “Hayhayên mo hilay ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha
tupa. [18] Anhabiên ko kamo ya kaptêgan. Hên alwa ka pon mantêg toa, ay ampabaroan
moy sarili mo, haka anlakwên moy labay mon lakwên. Noa, pantumoa mon pêtêg, ay
ipaktang moy gamêt mo ta kaatag ya mamikêlêkêl kamo, haka la ka gêtan do ha a mo
labay lakwên.” [19] Hinabi kana ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên mamwangan no ay-êmên
yan matsi hi Pedro, ta êmên madyanan pamagpuri hi Apo Namalyari. Amêhên, hinabi ni
Apo Jesus kana, ya wana, “Ihundo moy pamakihonol mo kangko.”

Hi Juan ya mihay tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus

[20] Namalingay hi Pedro, haka na nahêlêk ya anhumonol kanla hi Juan, ya hatoy
tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus. Hatoy namidanin ulo ha pagaw ni
Apo Jesus hên nangotang, “Panginoon, hinoy may-upit kamo?” hên nangan hilay na hên
haton yabi hên dinakêp la hi Apo Jesus. [21] Hên nahêlêk ya ni Pedro, kinotang na kan Apo
Jesus, ya wana, “Panginoon, hino etaman ya malyari di ha tawoy hatsi? Ay-êmên yan
matsi?” [22] Hinabi ni Apo Jesus ya wana, “No labay kon mabiyay yan angga ha pag-orong
ko, ay ayn kay nan pakiêmên bayro. Ya daygên mo, ay humonol ka kangko.” [23] Gawan
ha hinabi nay habayto, ay nibahwag kanlan ampaniwala kan Apo Jesus ya balita ya a ya
matsi ya tagahonol ya hatsi. Noa, a na hinabi ni Apo Jesus, ya a ya matsi. Ta, ya hinabi na
ay, “No labay kon mabiyay yan angga ha pag-orong ko, ay ayn kay nan pakiêmên bayro.”
[24] Habaytsi ya tagahonol ya banhagan lan anlugurên ni Apo Jesus, hiya ya ampamaptêg ha
balang nakahulat di. Hiya êt ya nanulat hên kaganawan hên habaytsi, haka muwang naên
ya pamaptêg na ay kaptêgan.

Ya tawlin inhulat ni Juan, ya tagahonol, ya ambanhagan lan anlugurên ni Apo Jesus

[25] Mal-at pon ya dinyag ni Apo Jesus. No ihulat ya kaganawan ya habayto, ay kayno a
mihukad di ha luta ya kal-atan kahulatan ya maihulat.

Ya Dyag lan Apostol

Paunan habi

Di ha hulat ya nag langan 'Ya Dyag lan Apostol,' ay inhundo ni Lucas ya unan hulat na ya nag langan 'Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas.' Ya una nan an-ipamwang bayri, ay no ay-êmên impakatoro hên unan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya Mangangêd ya Habi tungkol kana "ha balayan Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri man ya logal di ha boon luta." (1:8) Hatsi ya pangapalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ya Cristiano ay nag-umpisa ha bansan Israel. Hi Lucas ay nag-in kalamo ni apostol Pablo ha kaatag ya pamanlumagay na hên manoro. Kabay muwang nan taganá ya nalyari.

Dinyanan nan alagá bayri ha hinulat ni Lucas, ya dyag hên Espiritu ni Apo Namalyari ya nilumatêng hên main kalamoy kapangyarihan para kanlan ampaniwala ha Jerusalem hên haton allo hên Pentecostes. Ya nakahulat bayri, ay an-ipahlêk êt ya kapangyarihan hên Mangêd ya Habi ha biyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Mabáha êt di ya tungkol ha pamilalamo lan ampaniwala.

Hilay tawo ha bansan Israel, ya kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ay ambaêgên Israelita o Judio. Hila ay ampaniwala kan Apo Namalyari haka ha Manan Tsipan, noa, ya kal-atan kanla ay a ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay hiyay an-êngganan lay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari ha Manan Tsipan. Hilay apostol ay Israelita êt, noa, taganán muwang la ya hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako. Ha pangipalinaw lan apostol, ya nabiyay yan oman hi Apo Jesu-Cristo, haka ha pangipalinaw la ya hiyay nakatupad hên tungkol ha Mámiligtas ya nakahulat ha Manan Tsipan, ay main etaman kanlan kapareho lan Israelita ya naniwala ya hiyay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari.

Main êt alwan kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ya ambaêgên alwan Israelita, o alwan Judio, o Gentil, ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Anak ni Apo Namalyari. Hila ay ayn muwang hên tungkol ha Manan Tsipan. Êndat lan Israelita ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a madyanan biyay ya ayn angga hilay alwan Israelita ya naniwala, no a la honolên ya ugali ya intoro ni apo Moises ha Manan Tsipan. Kabay impamwang ni Apo Namalyari kanlan apostol, ya alwan pamanhumonol ha ugali ya intoro ni apo Moises ya makapiligtas, noa, ya paniwalan bat, ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari ya makapiligtas (10:1-11:18; 15:1-34).

Hên habayton panaon lan apostol, ay angkalokopan ya bansan Israel hên bansan Italia. Ya pinakapoon hên bansan Italia ay atsi ha balayan Roma, ya kapitolyo hên Italia. Ya pamaêg kana ay Emperador. Hiyay namiutoh hên hundaloh ha balang bansa ya angkalokopan na. Hiya êt ya namili kanlan ari haka gobernador ya ampanalan kanlan habaytoy bansa.

Kabooan hên pinakalaman

Pamaglêan lan apostol hên mamaptêg 1:1-26
- a. Ya tawlin utoh haka pangako ni Apo Jesu-Cristo 1:1-14
- b. Ya kahagili ni Judas 1:15-26

Ya pamaptêg lan apostol ha Jerusalem 2:1-8:3

Ya pamaptêg lan apostol ha Judea haka Samaria 8:4-12:25

Ya pamanoro ni apostol Pablo 13:1-28:31
- a. Ya unan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 13:1-14:28
- b. Ya pami-tsi-tsipon ha Jerusalem 15:1-35
- c. Ya ikalwan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 15:36-18:22
- d. Ya pangatlon pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 18:23-21:16
- e. Hi apostol Pablo, ya nakahukul ha Jerusalem, Cesarea haka Roma 21:17-28:31

[1] Panlugurên kon Teofilo, ha unan hulat, ay nanulat ako hên tungkol ha dinyag ni Apo
Jesus, haka ya balang in-aral na paubat hên haton una yan nanoro [2] angga ha allon hiyay
ampitag-ay hên palako ha langit. Bayo ya tinumag-ay, ay ha kapangyarihan hên Espiritu ni
Apo Namalyari, ay hinabi na pon kanla ya dapat lan daygên, ya hilay pinili nan apostol. [3] Ha
apatapo ya allo paubat hên natsi ya ha koros haka nabiyay oman, ay panay yan nagpahlêk
kanlan apostol, haka mal-at ya dinyag nay pamaptêg hên hiyay taganán nabiyay oman.
Haka intoro na ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
[4] Minghan hên naka-tsipon hila, hinabi ni Apo Jesus kanla, "Paan kaw pon mag-alíh di ha
balayan Jerusalem. Ênggananyo pon ya impangako hên Tatang ko, ya idigalo na kamoyu
ya nahabi kina. [5] Gawan a mabuyot, ay bawtismoan na kaw ha Espiritu na, ya ipahapat
na kamoyu. Habaytsi ay alwan nanad ha pamawtismo ni Juan Bautista ha lanêm, ya a
namihapat hên Espiritu ni Apo Namalyari."

Ya pamag-orong ni Apo Jesus ha langit

[6] Hên nilalamo hilay apostol hên kalamo ni Apo Jesus, ay kinotang la ya, ya wanla,
"Panginoon, amêhên ana ya pamamaala hên bansan Israel hên nanad ha panaon hên
ninuno tamo?" [7] Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "A yo malyarin mamwangan no
makanon malyari ya habayto. Ya Tatang ko ya ampanalan hên panaon haka kaganawan
ya malyari. [8] Noa, dyanan kaw hên kapangyarihan ha panhumapat kamoyu hên Espiritu
ni Apo Namalyari bayo mamipamwang kaw na hên tungkol kangko bayri ha balayan
Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri man ya logal di
ha boon luta." [9] Hên nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhêlkên la
ya, ay antumag-ay yay na hên palako ha langit haka natagpênan yan ginêm. [10] Kaban
ampakahêlkên lay langit, ay biglan nagpahlêk kanla ya loway anghel ya nakabaron naputsi
ya nirêng ha dani lan apostol. [11] Hinabi lan lowa, "Hikaw ya taga-probinsyan Galilea, awta
ampakahêlkên yoy langit! No ay-êmên yan nitag-ay hi Apo Jesus ha langit hên kalamoy
lêmm, ay êmbayro êt ya pamag-orong na hên main kalamoy lêmm."

Ya kahagili ni Judas Iscariote

[12] Nag-orong hilay nay apostol hên ubat ha Tawgtug Olibo palako ha balayan Jerusalem,
ya dayo bat hên mihay kilometro. [13] Hên nilatêng hilay na ha balayan, ay nunik hilay
na ha pagdahêlan lay kuwarto. Hila ya habaytsi ay hilan Pedro, Juan, Santiago, Andres,
Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago, ya anak ni Alfeo, hi Simon ya ambanhagan
lan Makabayan, haka hi Judas ya anak ni Santiago. [14] Mimihay nakêm la haka panay hilan
ampagtsipon hên manalangin hên kalamoy ungnoy babayi, hi Maria ya indo ni Apo Jesus,
haka hilay lalaki, ya patêl ni Apo Jesus.
[15] Hên nalabah ya ungnoy allo, ay nagtsipon ya magatoh haka lowampo ya patêl ha
Panginoon. Kalamo la hi apostol Pedro ya nirêng ha arapan la, ta wana, [16] "Hikaw ya patêl
ko ha Panginoon, kailangan hên matupad ya impahulat nan Espiritu ni Apo Namalyari kan
Arin David hên hato, ya tungkol kan Judas Iscariote, ya naypadakêp kan Apo Jesus. [17] Hi
Judas Iscariote, ay kalamo naên pinili ni Apo Jesus hên maghuyo kana." [18] (Ya imbayad
kan Judas ha karawakan dinyag na, ay pinanaliw nan luta. Bayro ha luta na ay nanabo
ya. Nilumtoh ya bitoka na haka inumawah ya laman na. [19] Namwangan lan kaganawan
taga-Jerusalem ya nalyari, kabay ha habi la ay binaêg lay habaytoy luta hên Akeldama, ya
labay habiên ay Luta hên Daya.)
[20] Hinabi nay na êt ni apostol Pedro, ya wana, "Êmên di ya nakahulat ha libron Awit,
'Paulayan ya logal na. Alway nan paidyanan ya habayto.'
Nakahulat etaman ya wana,
'Main dayin managili hên manupad ha tungkulan hên mamaala ya indin kana.'
[21] "Kabay dapat kitamon mamili hên mihay kahagili ni Judas. Kailangan miha ya kanlan
panay tamon nakalamo hên kalamo tamo hi Panginoon Jesus, [22] paubat hên binawtismoan
ya ni Juan Bautista angga ha hiyay nitag-ay ha langit. Ya piliên tamo, ay dapat mag-in
kalamo tamo hên mamipamwang hên tungkol ha pangabiyay oman ni Panginoon Jesus."

[23] Kabay pinili la hi Matias haka hi Jose Justus ya ambaêgên Barsabas ya pamilian
lan miha. [24] Nanalangin hila bayto hên wanla, “Panginoon, muwang moy kaihipan hên
hinoman. Ipamwang mo kannaên no hino kanlan hata lowa ya pinili mo [25] hên manupad
ha tungkulan hên pangaapostol ya tinalibatokan ni Judas Iscariote, ya nammita ha logal
ya hêpat kana.” [26] Hên nayari hilan nanalangin, ay pinagpalabonutan lay langan hên hata
lowa, haka nabonut ya langan ni Matias, ya nipahan ha labinmihay apostol.

2

Ya panhumapat hên Espiritu ni Apo Namalyari kanlan ampaniwala kan Apo Jesus

[1] Hên nilumatêng ya pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pentecostes, ay naubuh hilan
nipagtsipon ha mihay bali ya hilay apostol, haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Apo
Jesus. [2] Namakonkaynaman ay main hilan nagilaman ya ubat ha langit ya nanad alaboob
ya main kalamoy makhaw ya angin ha boon bali ya dinyanan la. [3] Nakahêlêk hila hên nanad
dila ya dêkêt ya nipagtayak ha balang miha. [4] Naubuh hilan hinapatan hên Espiritu ni Apo
Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay nag-umpisa hilay nan naghabi ha hino-hino kay
na hên ya habi ya a la muwang.

[5] Hên habayto, ay main Israelita ya ampaidi ha Jerusalem, ya mapanhumonol ha
Kautuhan ni Apo Namalyari, ya ubat ha hino kay na hên ya bansa, kabay hino-hino kay
na hên ya habi la. [6] Hên nagilam lay nanad hên alaboob ya main kalamoy angin, ay
napaidani hila, haka pinilolopungan lay habaytoy ampaniwala kan Apo Jesus. Nag-êpapah
hila no pata ampakapaghabi hilay nay ampaniwala kan Apo Jesus hên habi la. [7] Gawan
ha pamag-êpapah la ay hinabi la, ya wanla, “Pata ampakapaghabin êmên di hilay hata
taga-probinsyan Galilea! [8] Ay êmên hilan ampakapaghabin hino-hino kay na hên habi
tamo? [9] Main di kantamon taga-Partia, main taga-Media, main taga-Elam, main êt hên
ampaidi ha Mesopotamia, ha Judea, ha Capadocia, ha Ponto, haka ha Asia. [10] Main pon
êt kantamo hên taga-Frigia haka Panfilia, Egipto, angga ha logal hên Libia ha dani hên
Cirene. Ya kaatag kantamo ay taga-Roma, [11] main Israelita, haka main alwan Israelita ya
anhumonol ha paniwala tamon Israelita. Ya kaatag kantamo ay taga-Creta haka Arabia.
Yan angkagilaman tamina ya tungkol ha kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Namalyari gawan
ampakahabi hilay nan habi tamo, ya ampaniwala kan Apo Jesus.” [12] Gawan ha hadyay
pamag-êpapah la, ay a la makwan maihip ya nalyari. Kabay ampikokotang hila ya wanla,
“Hino ya labay habiên hên habaytsi?”

[13] Noa, ya kaatag kanla ay naghabin main lamoy pamandaêh, ya wanla, “Lahing hilan
bat ya habain!”

Ya pamipamwang ni apostol Pedro

[14] Nirêng hilay labinloway apostol, haka in-ikhaw ni apostol Pedro ya pamaghabi na
ya wana, “Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya kaatag pon ya atsi bayri ha balayan
Jerusalem. Pakagilamên yon mangêd ya habiên ko kamoyu. [15] Êndat yon lahing kay. Alwa
kay lahing, ta alas nuwebe pon hên maranon. [16] Ha nalyari kannaên, ay natupad ya hinabi
ni Propeta Joel, ya wana,

[17] ‘Habaytsi ya anhabiên ni Apo Namalyari. Ya daygên ko ha tawlin* allo, ta êmên yo
mamwangan ya dapat yon daygên, ay êmên ya di.
Ipahapat koy Espiritu ko kanlan balang miha.
Ipamwang lan maának yo ya ipaihip ko kanla.
Hilay miyawhay yo ay makahêlêk hên halumata, ya ipahlêk ko kanla
haka hilay toay lalaki ya ampamaala ay manaynêp hên ipataynêp ko kanla.
[18] Kanlan ampaghuyo kangko, ya lalaki haka babayi, ay
ipahapat ko ya Espiritu ko,
haka ipamwang la ya ipaihip ko kanla.
[19] Haka manyag akon kapapaêpapah ha luta haka ha angkahêlêk ha langit.

* 2:17 Paubat hên nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo di ha luta angga ha pamag-orong na di ha luta.

Magkamain daya, apoy, haka makugpa ya ahuk.
[20] Dumiglêm ya allo bayto,
haka umurit ya buwan hên nanad daya.
Lumatêng bayto ya allo, ya ayn kapantag ha kapapaêpapah ya kapangyarihan, yabay ya allon pamag-orong hên Panginoon.
[21] Haka hinoman ya ampakiingalo ha Panginoon ay miligtas ha parusa hên kasalanan la.'†
Habaytoy impamwang ni Propeta Joel."

[22] Inhundo nay pamaghabi na ni apostol Pedro, ya wana, "Kabay hikaw ya kapareho kon Israelita, pakagilamên yoy habaytsi! Hi Apo Jesus ya taga-Nazaret ay in-utoh ni Apo Namalyari. Pinaptêgan ni Apo Namalyari ya tungkulan ya indin na kan Apo Jesus ha kapapaêpapah ya dyag, ya main kapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kana. Muwang yo etaman ya habayto, ta nalyari ya habayto di kamoyu. [23] Yabay ya hi Apo Jesus ya mana nay nan tinalagá ni Apo Namalyari hên idin na ha gamêt yo, haka muwang ni Apo Namalyari ya daygên yo kana. Impapako haka impapatsi yo ya ha koros ha nangarawak ya tawo. [24] Noa, hi Apo Jesus ay imbuhan ha kapangyarihan hên kamatsan ta hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, ta ya kamatsan ay ayn kapangyarihan kana. [25] Ta ya habi ni Apo Jesus ay impamwang ni Arin David hên hato, ya wana,
'Nahêlêk ko ya Panginoon ya panay atsi ha arapan ko, ta hiyay panay hên ampanawop kangko, kabay a ko malimo.
[26] Kabay angkahiglay boon nakêm ko.
Mahiglay pamagpuri ko kamo.
Main akon kasiguradoan ha impangako mo,
[27] gawan a mo paulayan ya kaêlwa ko ha logal lan natsi.
A mon paulayan hên gumata ha pay-ilbêngan ya bangkay hên mapaypaniwal-an mo ya ayn kapantag ha kangêran.
[28] Intoro mo kangko ya dann ya palako ha biyay ya ayn angga.
Hika ya taganán mamahigla kangko no makit katay nan arap-arapan.'‡
Habaytoy inhulat ni Arin David." wani apostol Pedro.

[29] Bayo wana, "Kapareho kon Israelita, pakaihipên yoy habaytsi. Hi Arin David, ya ninuno tamo ay natsi, haka ya pinay-ilbêngan kana ay atsi kantamo, ya angkahêlêk angga amêhên. [30] Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari, haka muwang nay impangako ni Apo Namalyari kana, ya miha kanlan kaapo-apoan na ay mag-in ari hên nanad kana. [31] Ya pangabiyay oman hên Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay impamwang ni Arin David hên hinabi nan êmên di, ya wana,
'A ya pinaulayan hên mag-buyot ha logal lan natsi. A pinaulayan hên gumata ya lawini na.'
[32] Habaytoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámiligtas, ay ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus, ya biniyay oman ni Apo Namalyari. Haka muwang naên ya habayto, ta naubuh naên yan nahêlêk hên nabiyay yan oman, haka habaytoy an-ipamwang naên. [33] Hiyay intag-ay ha langit ni Apo Namalyari, ya Tatang na, haka hiyay dinyanan tungkulan. Ha tungkulan na, ay namihapat yan Espiritu ni Apo Namalyari kannaên. Yabay ya impangako na, ya angkahêlêk haka angkagilaman yo amêhên. [34] Ta main yan hinulat hi Arin David ya tungkol ha Panginoon na, ya intag-ay ha langit, alwan tungkol ha sarili na. Hatsi ya hinulat na, ya wana,
'Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko, ya wana,
"Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
[35] angga ha hambutên ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo." '
"§

[36] Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, "Kabay hikaw haka ya balang kapareho kon Israelita, ay dapat mamwangan ya hi Apo Jesus ya impapatsi yo ha koros, ay

† 2:21 Joel 2:28. ‡ 2:28 Awit 16:8-11. § 2:35 Awit 110:1.

yabay ya dinyag ni Apo Namalyari hên Panginoon, haka Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala!”
37 Hên nagilam la ya hinabi kanla ni apostol Pedro, ay angkahêmêkan lay sarili la. Kabay
kinotang la hi apostol Pedro haka hilay kaatag ya apostol, ya wanla, “Hikaw ya kapareho
naên Israelita, hino awud ya dapat naên daygên?”
38 Hinabi kanla ni apostol Pedro, ya wana, “Ya balang miha kamoyu, ay dapat hên
maghêhê. Dapat talibatokan yoy pamanyag hên kasalanan, haka pabawtismo kaw ha
langan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmên mapatawad ya kasalanan yo, haka ta êmên na ipahapat
kamoyu ni Apo Namalyari ya Espiritu na. 39 Ta ya Espiritu ni Apo Namalyari ay impangako
kamoyu etaman, haka kanlan maának tamo, haka kanlan kaapo-apoan tamo, haka kanlan
atsi ha mangarayo ya logal. Awo bay, namipangako hi Apo Namalyari, ya Panginoon tamo,
hên ipahapat ya Espiritu na kanlan pinili na, hên mag-in kana.” 40 Mal-at pon ya pamaptêg
kanla ni apostol Pedro, haka inaralan na hila, ta êmên hila miakay ha kaptêgan, ya wana,
“Makiingalo kaw kan Apo Namalyari, ya iligtas kaw ha parusa ya ayn angga ya lumatêng
kanlan ampanyag karawakan!” 41 Mal-at ya naniwala ha impamwang ni apostol Pedro
kabay binawtismoan la hila. Ha alloy habayto ay tatlon liboy nipahan kanlan ampaniwala
kan Apo Jesus. 42 Inhundo lay pamanggilam la ha intoro lan apostol. Nakiagêm hila ha
pami-tsi-tsipon lan apostol hên manalangin, haka magkomunyon hên main mangêd ya
pamilalamo.

Ya pamilalamo lan ampaniwala kan Apo Jesus

43 Gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay namaalíh hilay apostol hên hakit hên
kal-atan, haka nanyag hila hên kaatag pon ya kapapaêpapah ha ikakangêd lan atsi bayro,
kabay naubuh hilan nipag-êpapah, hên main kalamoy pamanggalang kan Apo Namalyari.
44 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay ampagmimihan nakêm haka ya pibandian la ay
ampiaagêmên la. 45 An-ihaliw lay pibandian la, ta ya pera ya naabli la ay an-idin do ha
ampangailangan hên balang miha. 46 Allo-allo hilan ampagtsipon ha Templo. Ampiaaêm
hila haka ampagkomunyon hila ha bali la hên mahiglay nakêm. 47 Panay lan ampuriên hi
Apo Namalyari. Haka hila ay an-igalang hên hinoman ya atsi bayro. Allo-allo ay an-ipahan
kanla hên Panginoon ya hilay ampiligtas ha parusa ya ayn angga.

3

Pinabita ni apostol Pedro ya a ampakabita

1 Minghan hên alas tres hên maapon, ya oras hên panalangin lan Israelita ay nilumohan
hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Templo. 2 Bayro ha Templo, ay main ambaêgên
Mahampat ya Ilwangan. Allo-allo ay anggêtan la bayro ya mihay lalaki, ya mamalimos,
ya a ampakabita hên paubat hên in-anak ya, ta ampakikwa yan pera kanlan anhumwên
bayro. 3 Hên nahêlêk na hilay loway apostol ya anhumwên ha Templo, ay nakikwa yan
pera kanla. 4 Pinakahêlêk la ya, bayo wani apostol Pedro kana, “Hêlkên mo kay!” 5 Kabay
pinakahêlêk na hila ta êndat nan dyanan la yan pera. 6 Noa, wani apostol Pedro kana,
“Taganán ayn akon pera,* noa, hawpan kata. Ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo, ya
taga-Nazaret, ay an-iutoh katan mirêng haka mita!” 7 Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt
na ta hinawpan na yan nirêng ya habaytoy lalaki ya a ampakabita. Namakon, ay tambêng
hinumkaw ya bitsih haka boklong na. 8 Naglukho yay nan nirêng, haka nakilako yay na
kanlan apostol Pedro hên hinumwên ha Templo hên ampakabita hên paglukho-lukho hên
ampagpuri kan Apo Namalyari. 9 Nadambi la ya, hên kal-atan ya atsi bayro. 10 Nabalayan
la ya, ya hiya awud ya hatoy lalaki ya a ampakabita ya ampakikwa hên pera ha Mahampat
ya Ilwangan, haka nipag-êpapah hila ha nalyari kana.

Ya impamwang ni apostol Pedro bayro ha Portiko ni Arin Solomon ha Templo

* 3:6 Ha habin Griego: pilak o ginto.

[11] Pangayarin habayto, hên atsi hilay loway apostol ha ambaêgên lan Portiko† ni Arin
Solomon ya atsi bayro êt ha Templo, ay hatoy lalaki ya ampakabitay na ay nayêngyêng
hên a mabay paibul-ih kanla. Naubuh etaman hên nuwayun dinumani kanlay kal-atan
ampipag-êpapah ha nalyari. [12] Hên pamakahêlêk ni apostol Pedro kanlan kal-atan, ay
wana kanla, "Hikaw ya patêl ko, ya kapareho kon Israelita, awta ampag-êpapah kaw ha
nalyari? Pata ampakahêlkên yo kay? Kayno êndat yon napabita naên ya ha sarili naên
kapangyarihan o gawan mangêd ya ugali naên! [13] Taganán alwan hikay, noa, hi Apo
Namalyari ya namabita kanan hata lalaki. Hiya ya ansimbaên lan ninuno tamo, ya hilan
apo Abraham, apo Isaac haka hi apo Jacob, haka hiya ya namabita kanan hata lalaki, ta
êmên mamwangan ya panga-Diyos ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus ya nanyag kalabayan na di
ha luta, ay atsi ha langit amêhên hên ampamaala. Yabay ya a yo pinaniwal-an, ya indin
yo kanlan manungkulan, haka ya inara yo, agyan ibuhan ya dayi ni Gobernador Pilato.
[14] Hiya ya Banal haka Makatoynungan, noa, a yo yan pinaniwal-an, yan hatoy mapamatsi,
ay impabuhan yo kan Gobernador Pilato! [15] Impapatsi yo, ya ampam-in biyay ya ayn
anggaan, noa, biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka hikay ya ampamaptêg ya biniyay
yan oman gawan nahêlêk naên ya. [16] Ya kapangyarihan ni Apo Jesus haka ya paniwala
kana, ay namabita kanan hata lalaki ya angkahêlêk yo, ya muwang yo. Hiyay makhaw di
ha arapan yo gawan ha paniwala kan Apo Jesus.
[17] "Patêl ko, muwang koy impapatsi yo ya, gawan a yo muwang ya hiyay Mesias, ya Cristo.
Hila man ya ampamaala, ay a la muwang ya hiyay habayto. [18] Ha dinyag yo ay natupad ya
impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya dapat magdusa
haka matsi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala. [19] Kabay dapat kaw hên maghêhê, haka dapat kaw hên mag-orong kan
Apo Namalyari ta êmên kaw mapatawad ha kasalanan yo. [20] No daygên yoy habayto, ay
papaynawaên hên pakhawên ni Apo Namalyari ya nakêm yo haka iutoh na kamoyu hi Apo
Jesus, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili na hên mamaala kamoyu.
[21] Hiyay dapat paidi pon ha langit angga ha matupad ya kaganawan ya impapapêt ni Apo
Namalyari kanlan banal ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên hato. [22] Ta êmên ya
di ya hinabi ni apo Moises hên hato, 'Lumatêng ya allo ay main propeta, ya nanad kangko,
ya iutoh kamoyu ni Apo Namalyari, ya Panginoon. Hiyay mihay kapareho tamon Israelita.
Dapat yon honolên ya hinon habiên na kamoyu. [23] Ya balang a humonol kanan habaytoy
mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ay ipapawa kanlan ampaniwala
kan Apo Namalyari ta patsên na hila.' "‡
[24] Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, "Hilay propeta ni Apo Namal-
yari paubat kan apo Samuel ay pare-parehon namipamwang hên angkalyari amêhên.
[25] Hikitamo ya kaapo-apoan lan propeta ni Apo Namalyari, ya pinaypangakoan na hên
habaytsi ya Mesias, ya Cristo. Haka hikitamo êt ya kalamo ha kahundoan ni Apo Namalyari
ha ninuno tamo. Nanad ha hinabi na kan apo Abraham, ya wana, 'Ingalwan ko hilay kal-
atan ha balang bansa ha boon luta gawan ha mihay kaapo-apoan mo. Habaytoy hinabi ni
Apo Namalyari.' "§ [26] Inhundo nay na êt ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, "Kabay
unan in-utoh ni Apo Namalyari kantamon Israelita, hi Apo Jesus, ya nanyag kalabayan na
di ha luta. Hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala, ya nangingalo kantamo hên namipatalibatok ha kasalanan tamo."

4

In-arap hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Sanedrin

[1] Hên ampaghabi pon hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha kal-atan ya atsi bayro ha
Portiko* ni Arin Solomon ha Templo, ay main nilumatêng ya ungnoy pari ya ampamaala
ha Templo, kalamo lay kapitan lan ampamantay ha Templo, haka ungnoy Saduseo, ya a

† 3:11 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. ‡ 3:23 Deuteronomio 18:19. § 3:25 Genesis 22:18. * 4:1 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

ampaniwala ya biyayên oman ya hilay natsi. [2] Hadyay huluk la kanlan loway apostol gawan
an-itoro la kanlan tawo ya biniyay oman hi Apo Jesus, haka habaytsi ay ampamaptêg ya
mabiyay oman hilay natsi. [3] Kabay dinakêp la hilay loway apostol, noa, gawan yabi yana,
ay inhukul la hila pon hên angga ha humonoy allo. [4] Êmbayro man, ay mal-at kanla ya
nakagilam ha pamipamwang lan apostol, ya naniwala kan Apo Jesus. Kabay nag-in liman
libo (5,000) hilay nay lalaki ya ampaniwala.
[5] Hên humonoy allo, ay ni-tsi-tsipon ha Jerusalem hilay mánoron Kautuhan ni apo
Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay kaatag pon ya ampamaala ha
Israelita. [6] Atsi êt bayro hi Anas, ya pinakapoon pari, haka hi Caifas, hi Juan, hi Alejandro,
haka hilay kaatag ya lalaki ya kamag-anak ni Anas. [7] In-arap hi apostol Pedro haka hi
apostol Juan ya ubat ha hukulan ta kinotang la hila ya wanla, "Hinoy nam-i kamoyu hên
kapangyarihan ta napabita yoy hata lalaki ya a ampakabita?"
[8] Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay naghabi hi apostol Pedro,
ya wana, "Anggalangên kon mangatoa ya main tungkulan ha bansa, haka hikaw ya
kaatag pon di ya main tungkulan, [9] no angkotangên yo kay hên tungkol ha kangêran ya
dinyag naên ha mihay lalaki ya ampaghakit, haka no ay-êmên yan nakabita, [10] ay dapat
mamwangan yo haka ya balang kapareho tamon Israelita ya habaytsi. Ya hata lalaki ay
ampakairêng amêhên di ha arapan yo hên ayn nanan hakit, gawan ha kapangyarihan
ni Apo Jesu-Cristo ya taga-Nazaret, ya impapatsi yo ha koros, ya biniyay oman ni Apo
Namalyari. [11] Hiyay in-alimbawa ha impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kanan Mesias,
ya Cristo, ya wanan hulat,
'Ya bato ya intapon yon mámipairêng hên bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato ta êmên
mag-in napah-êy ya bali.'†
[12] Ayn kaatag ha boon luta ya makapiligtas kantamo ha parusa ya ayn anggaan no alwan
hi Apo Jesu-Cristo, ya in-utoh ni Apo Namalyari."
[13] Nipag-êpapah hilay ampamaala ha Templo ha kakhawan nakêm lan loway apostol,
hên namwangan la ya naaypan bat ya pinag-aralan la. Namwangan lay na, ya hila awud
ya kala-kalamo ni Apo Jesus. [14] Noa, ayn hilay nan mahabi ta angkahêlêk lay nay lalaki,
ya ampakabitay na, ya nakairêng hên kalamo lan apostol. [15] Kabay pinaawah la hila pon
hilan apostol Pedro ha pami-tsi-tsipon lan Sanedrin, bayo pinihabian la no hinoy daygên
la. [16] "Hino" wanla, "ya daygên tamo kanlan habaytsi? A tamina maipuglaoh ya habaytsi
ya dinyag lay kapapaêpapah, ta hilay atsi di ha boon Jerusalem ay ampakamwang hên
dinyag la. [17] Ta êmên a lalon mibahwag ya habaytsi, ay bawalên tamo hilan maghabi hên
tungkol kan Jesus ha hinoman."
[18] Kabay impabaêg hilan oman haka binawal hila, ya paan hila mamitoro o maghabi
man hên tungkol kan Apo Jesus. [19] Noa, hinabi lan apostol, "Hikaw ya manimbángan no
hinoy mangêd ha arapan ni Apo Namalyari, no humonol kay kamoyu, o no humonol kay
kan Apo Namalyari. [20] Ta a naên maipatgên ya pamipamwang hên nahêlêk haka nagilam
naên kan Apo Jesus." [21] Amêhên, lalo la hilan binawal biha hila imbuhan. A la maihipan
no ay-êmên la hilan maparusaan, ta kal-atan ya taga-Jerusalem ay ampagpuri kan Apo
Namalyari, gawan ha napabita lan apostol ya habaytoy lalaki, [22] ya maigit apatapoy taon
hên habayto.

Nanalangin hilay ampaniwala kan Apo Jesus ya dyanan hilan hêkaw nakêm

[23] Hên naibuhan hilay loway apostol, ay nagtagloh hilay na ha kalamo lan ampaniwala
kan Apo Jesus, haka la impamwang ya hinabi kanla hên poon pari haka hilay toa ya main
tungkulan ha bansa. [24] Hên nagilam lay habayto, ay nipagpuri hila kan Apo Namalyari,
ya wanla, "Panginoon, hika ya nanyag hên langit, luta, dagat, haka ya kaganawan ya atsi
kanla! [25] Ya Espiritu mo ay namipahabi kan Arin David, ya ninuno naên, ya naghuyo kamo,
ya wana,
'Pata hadyay omot ulo lan alwan Israelita kan Apo Namalyari?

† 4:11 Awit 118:22.

Awta ampangihip hilan ayn kapukatan ya kapareho kon Israelita?
[26] Hilay ari ya ampamaala bayri ha luta, haka hilay kaatag ya ampamaala, ay ampi-tsi-
tsipon hên manalanghang kan Apo Namalyari haka ha tinalagá nan mag-in Mesias,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.'‡
[27] Muwang naên ya habaytoy impahabi mo kan Arin David hên hato, ay natupad. Ta di ha
Jerusalem, ay nagkamiha hilan Herodes Antipas, hi Poncio Pilato, hilay alwan Israelita,
haka hilay kapareho naên Israelita, hên patsên hi Apo Jesus, ya ayn hinon kasalanan,
ya nanyag kalabayan mo di ha luta, ya tinalagá mon mag-in Mesias, ya Cristo. [28] Gawan
makapangyarihan ka, ay dinyag lan bêngat ya mana minan tinalagá. [29] Haka amêhên,
Panginoon, pansinên mo dayi ya habla la kannaên, haka pakhawên moy nakêm naên, ha
paghuyo naên kamo ha pamipamwang hên habi mo. [30] Dayi ipahlêk moy kapangyarihan
mo ta êmên kay makapaalíh hên hakit haka makadyag hên kaatag pon ya kapapaêpapah,
gawan kan Apo Jesus, ya ayn hinon kasalanan, ya nanyag kalabayan mo di ha luta."
[31] Pangayari lan nanalangin, ay nayêgyêg ya pinagtsiponan la. Ha kapangyarihan hên
Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinumkaw ya nakêm lan namipamwang hên habi na.

Ayn nay-imot hên bandi na ha miha ta miha

[32] Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay nagkamiha hên kaihipan boy nakêm, haka ayn
kanla ya nay-imot hên bandi la ha miha ta miha. [33] Ha makhaw ya kapangyarihan hên
Espiritu ni Apo Namalyari ay impamwang lan apostol ya biniyay oman hi Panginoon
Jesus. Haka ya ayn kapantag ya ingalo na, ay atsi ha balang ampaniwala. [34-35] Ayn kanlan
nagkulang ha hinon kailangan, ta hilay main luta o bali, ay namihaliw hên habayto, haka
la indin kanlan apostol ya naablian la, bayo indin lan apostol kanlan ampangailangan.
[36] Êmbayro êt ya dinyag ni Jose ya taga-Chipre, ya mihay Levita ya kaapo-apoan ni apo
Levi§ Ya pamaêg lan apostol kana ay Bernabe, ya labay habiên mamahiglan nakêm. [37] Main
yan luta hi Bernabe ya inhaliw na, haka na indin kanlan apostol ya naablian na.

5

Hi Ananias haka hi Safira

[1] Main miahawa ya nag langan Ananias haka Safira ya namihaliw hên luta la etaman.
[2] Noa, pinagkamihaan lan miahawa ya a lan iubuh hên idin kanlan apostol, ya hatoy
naablian la ha luta la. Kabay kaatag bat hên naablian la ya gintan ni Ananias kanlan
apostol. [3] Noa, wani apostol Pedro kana, "Ananias, pata nagpatukso ka kan Satanas, hên
naglaram ka ha Espiritu ni Apo Namalyari hên nagbabaran indin moy boon naablian yo?
[4] Yarin alwan kamoyu ya habaytoy luta hên a yo pon inhaliw! Yarin alwa êt kamoyu ya
naablian yo! Pata pinagkamihaan yon maglaram hên indin yoy kabooan naablian? A
ka naglaram ha tawo, noa, naglaram ka kan Apo Namalyari!" [5] Pamakagilam ni Ananias
hên habayto, ay natsi ya. Hadyay nay pag-êpapah lan nakagilam ha nalyari kana. [6] Main
miyawhay bayro ya namipungguh hên bangkay na ta gintan hên in-ilbêng.
[7] Pamakalabah hên tatloy oras, ay nilumatêng ya ahawa ni Ananias, ya hi Safira, ya ayn
kamuwang-muwang ha nalyari ha ahawa na. [8] Hinabi ni apostol Pedro kana, ya wana,
"Habiên mo kangko no hahatsin bat ya naablian yon miahawa ha luta yo."
"Awo, habain bat."
[9] Kabay wani apostol Pedro kana, "Pata pinagkamihaan yon subukên ya Espiritu nan
Panginoon? Anlumatêng hilay nay-ilbêng hên bangkay hên ahawa mo, haka hilay na êt
ya manapwat hên bangkay mo hên mamilbêng." [10] Tampol yan natsi hi Safira. Panhumwên
lan miyawhay, ay nahêlêk lay nay bangkay na. Kabay in-ilbêng lay na êt ya bangkay na ha
dani hên pinay-ilbêngan lan ahawa na. [11] Hadyay limo lan patêl ha Panginoon ya angkapi-
tsi-tsipon haka hadyay limo lan balang miha ya nakagilam hên nalyari kan Ananias haka
kan Safira.

Mal-at ya inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya atsi kanlan apostol

‡ 4:26 Awit 2:1. § 4:36 Ya mihay anak ni apo Israel.

12 Hên habayto ay mal-at ya inalihan hakit, haka mal-at ya kaatag ya kapapaêpapah ya
dinyag lan apostol ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan. Angkapi-
tsi-tsipon hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Templo, ha logal ya ambaêgên
Portiko* ni Arin Solomon. 13 Hilay a ampaniwala kana, ay a ampaidani kanla ta malimo
hila hên makilamo kanla. Êmbayro man, ay anggalangên lay ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo. 14 Noa, lalo hên anlum-at hilay kal-atan lalaki haka babayi ya ampaniwala kan
Panginoon. 15 Gawan ha mal-at ya kapapaêpapah ya andaygên lan apostol, ay anhapwatan
lan ayn hakit, ya ampipaghakit, ha pangkatuluyan la, hên gêtan ha danin dann, ta êmên
ha pamagdann ni apostol Pedro, ay maêtêban hila man hên anino na ya kaatag kanla, ay
maalíh ya hakit la. 16 Main êt kal-atan ya nilumatêng ya naubat ha balayan ya nakapalibot
ha Jerusalem. Anggêtan la hilay main hakit haka hilay ampairapan hên nangarawak ya
a angkahêlêk. Impaalíh ya hakit lan main hakit, haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya
ampamairap kanlan kaatag.

Ya pamairap kanlan apostol

17 Hadyay kahêm hên pinakapoon pari, haka hên kalamo nay panay Saduseo, ha
angkadyag lan apostol. 18 Kabay dinakêp la hilay apostol ta inhukul. 19 Noa, hên yabin
habayto, ay niloat hên mihay anghel hên Panginoon ya kabat hên hatoy hukulan, haka
na hila pinaawah ya apostol, ta wana kanla, 20 "Mamipamwang kaw kanlan atsi bayro ha
Templo hên tungkol ha bayon biyay ya an-idin ni Apo Namalyari." 21 Hinonol lan apostol
ya hinabi na, kabay hên dali alloy na, ay hinumwên hilay na ha Templo ta nanoro.

Noa, a la muwang hên pinakapoon pari haka hilay kalamo na, ya nakaawah hilay nay
apostol ha hukulan. Hên nilumatêng hila ha pagtsiponan la, ay impaalap la ya boon
Sanedrin haka ya kaganawan toa ya main tungkulan ha bansa. Biha namiutoh hilan bantay
ya kowên hilay apostol ha hukulan. 22 Noa, pamanlumatêng lan bantay ha hukulan, ay
ayn hilay na bayro, kabay tampol hilan nag-orong ta inhumbung kanlan naka-tsipon ya
wanla, 23 "Hên nilatêng kay ha hukulan, ay nakakabat ya, haka hilay bantay ay atsi bayro
ha kabat. Noa, hên niloat naên ya habaytoy kabat, ay ayn hilay na bayro ya apostol!" 24 Hên
nagilam lan poon lan ampamantay ha Templo, haka hilay poon pari ya habayto, ay a la
makwan maihip no hino pon ya malyari. 25 Namakonkaynaman ay main nilumatêng ya
namihumbung, ya hatoy impahukul la, ay atsi ha Templo hên ampanoro. 26 Kabay inalap
la hilay apostol, hên kapitan lan bantay ha Templo hên kalamo na hilay bantay. Gintan
lay apostol hên a la hila pinahakitan, ta malimo hilay bantay ya batoên hila hên antoroan
lan apostol.

27 Paglatêng la bayro ha pagtsiponan lan Sanedrin, ay in-arap hilay apostol, ta kinotang
na hila hên pinakapoon pari. 28 Wana kanla, "Impapakabawal naên kamoyu ya paan yoy
nan itoro ya tungkol kan Jesus. Yan lalo yon intoro ya tungkol kana ha boon Jerusalem,
haka ampalwahên yo pon êt hên hikay ya main kasalanan ha pangamatsi na!"

29 Noa, hinabi lan apostol Pedro, ya wanla, "Hi Apo Namalyarin bêngat ya dapat naên
honolên, alwan tawo. 30 Hi Apo Namalyari, ya ansimbaên hên ninuno tamo, ay namabiyay
oman kan Apo Jesus ya impapatsi yo ha koros. 31 Hi Apo Namalyari etaman ya namitag-
ay kana hên mag-in Poon haka Mámiligtas tamon Israelita, ta êmên kitamo mapatawad
ha kasalanan ya ampaghêhêan haka antalibatokan tamo. 32 Ampaptêgan naên, haka
ampaptêgan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya an-ipahapat na kanlan anhumonol kana,
ya habaytsi ya nalyari kan Apo Jesus."

33 Pamakagilam lan ampamaala hên habayto, ay hadyay tulaw la, haka labay la hilay
nan patsên ya apostol. 34 Noa, nirêng ya mihay Pariseo, ya kalamo hên Sanedrin ya nag
langan Gamaliel, ya mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya anggalangên hên kal-
atan. In-utoh na, ya iawah hila pon ya apostol ha pami-tsi-tsipon la. 35 Bayo wana kanlan
naka-tsipon, "Kapareho kon Israelita, pakaihipên yo pon mangêd ya daygên yo kanlan
habaytsi. 36 Hên hato ay main êt êmên di ya nalyari. Hi Teudas ya nagbabara hên mihay

* 5:12 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

makhaw ya ampamaala, ay nakahagyat hên apat a gatoh ya lalaki ya nakilamo kana. Noa,
a nadyag ya labay nan daygên, ta hên napatsi ya, ay nangapi-hihiyay hila tanay habaytoy
kalamo na. 37 Pangayarin habayto, ay êmbayro êt ya nalyari kan Judas, ya mihay taga-
probinsyan Galilea, hên haton panaon hên pamamayad hên buwih. Nakahagyat ya êt hên
kal-atan lalaki. Hên napatsi ya, ay nangapi-hihiyay etaman hilay nahagyat na. 38 Kabay
ampakihabi ko kamoyu amêhên, ya paan yo hilan pakiêmênan hilay habaytsi. Paulayan
hila tana, ta no habaytsi ya andaygên la, ay ubat bêngat kanla, ay ayn hilan madyag. 39 Noa,
no ubat kan Apo Namalyari ya andaygên la, ay a yo hila mapatunggên. Ta kayno lumtaw
kaw hên anhumalanghang kana!" Habayto ya imbilin ni apo Gamaliel kanla.

Kabay hinonol lan naka-tsipon ya aral na. 40 Pinahowên la hilan oman ya apostol.
Impalatiko hila haka binawal la hilan manoro hên tungkol kan Apo Jesus. Pangayari, ay
imbuhan la hila. 41 Nag-alíh hilay apostol ha arapan Sanedrin. Hadyay kahiglaan la gawan
intad hila ni Apo Namalyari hên hêpat hên mipakarêng-êy gawan ha pamanhumonol la
kan Apo Jesus. 42 Allo-allo ay inhundo lay pamanoro haka pamipamwang ha Templo angga
ha binali-bali, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya an-êngganan la.

6

Ya pamili ha pitoy mamaala ha pamiarasyon

1 Hên panaon hên habayto, kaban anlum-at hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay main
kanla ya ampaghabin Griego, ya ampagreklamo kanlan kapareho lan Israelita ya ampani-
wala kan Apo Jesus, ya ampaghabin Hebreo. Panhabiên la ya angkapaulayan hilay babayin
Griego ya ayn nanan ahawa, ha pami-arasyon ha pan-allo-allo lan pamangailangan.
2 Kabay impa-tsipon lan labinloway apostol ya kaganawan lan ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo ta wanla, "Alwan mangêd hên mamaala kay ha rasyon ta mapaulayan naên ya
pamipamwang hên Habi ni Apo Namalyari. 3 Kabay patêl, mamili kaw na ha kalamo
yo hên pitoy lalaki, ya muwang yoy nay mangêd ya ugali, ya main kagalingan, haka
panay ampamiyay ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Idin naên kanla ya
tungkulan hên mami-arasyon. 4 Hikay etaman, ay maiubuh naên bayto ya ihip naên ha
panalangin haka ha pamipamwang hên Habi ni Apo Namalyari."

5 Nalabayan lan naka-tsipon ya hinabi lan apostol, kabay namili hilay na. Ya miha
ya pinili la ay hi Esteban. Nananiêh ya paniwala na haka atsi kana ya kapangyarihan
nan Espiritu ni Apo Namalyari. Pinili la etaman hilan Felipe, Procoro, Nicanor, Timon,
Parmenas, haka hi Nicolas. Hi Nicolas ya taga-Antioquia, ay mihay alwan Israelita, noa,
anhumonol yay na ha paniwala lan Israelita, haka ampaniwala ya etaman ya hi Apo Jesus
ay habaytoy impangakon Mámiligtas. 6 In-arap lay hatoy pitoy pinili la kanlan apostol.
Impalunto lan apostol ya gamêt la kanla ta inhalangin la hila.

7 Kabay lalon nipamwang ya habi ni Apo Namalyari, hên angga ha panlulum-at hilay
ampaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Mal-at etaman ya pari ya naniwala.

Ya pandakêp kan Esteban

8 Atsi kan Esteban ya kapangyarihan haka ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari.
Namaalíh yan hakit lan kal-atan haka nanyag ya êt hên kaatag ya kapapaêpapah ha
ikakangêd lan atsi bayro. 9 Noa, pinakihubakan la yan ungnoy kalamo la ha ambaêgên
Sinagoga lan Ipoh ya Imbuhan. Habaytsi ya sinagoga ay angkaboo hên Israelita ya taga-
Cirene, taga-Alejandria, taga-probinsyan Cilicia, haka taga-Asia. 10 Noa, a la ya mahambut
ha pamakibat, gawan ha kagalingan pamaghabi na ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari.
11 Kabay hên ayn makamwang, ay inamuyot lay ungnoy lalaki ya maghabin kalaraman.
Habaytsi ya impahabi la kanla, "Nagilam naên ya hinabi ni Esteban ya pamanira ha
Kautuhan ni apo Moises haka kan Apo Namalyari!" 12 Ya hinabi la ay nakapahuluk kanlan
toa ya main tungkulan ha bansa, kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan
kal-atan ya atsi bayro. Kabay dinakêp la hi Esteban, haka la ya in-arap ha Sanedrin.

13 Namiarap hila etaman hên naghabin kalaraman ya halanghang kan Esteban ya wanla,
"Hata lalaki, ay ayn têgên ha pamaghabi hên halanghang ha Templo ni Apo Namalyari
haka ha Kautuhan ni apo Moises. 14 Nagilam naên êt ya hinabi na ya agwatên kano ni
Jesus ya taga-Nazaret, ya habaytsi ya Templo, haka omanên na kano ya ugali ya impahonol
kantamo ni apo Moises!" 15 Hilay kaganawan kalamo hên Sanedrin ay namakahêlêk kan
Esteban, haka la nahêlêk ya lupa na, ya nanad lupa hên mihay anghel ni Apo Namalyari.

7

Ya hinabi ni Esteban ha arapan Sanedrin

1 Kinotang nan pinakapoon pari hi Esteban, no pêtêg ya habaytoy imbara kana.
2 Hinabi ni Esteban, ya wana, "Hikaw ya patêl ko haka matoa ko, pakagilamên yo ya
anhabiên ko. Hên haton a ya pon ampaidi ha balayan hên Haran, hên idi ya pon ha
Mesopotamia, hi apo Abraham, ya ninuno tamo, ay nagpahlêk kana, hi Apo Namalyari ya
ayn kapantag ha kapangyarihan, kangêran haka kahampatan. 3 Wana kan apo Abraham,
'Mag-alíh ka bayri ha luta mo. Ibalag moy kamag-anak mo ta lakwên moy logal ya itoro
ko kamo.'
4 "Kabay immalíh hi apo Abraham bayro ha luta na ha bansan Caldeo ta napaidi ya ha
Haran. Hên pangamatsi hên tatang na, ay in-álih na ya ni Apo Namalyari bayri ha lutan
Canaan ya andyanan tamo amêhên. 5 Êmbayro man, ay a na ya pon dinyanan hên nanawa
man ya hukat hên luta bayri. Noa, impangako kana ni Apo Namalyari, ya habaytsi ya lutan
Canaan, ay idin kana, haka ha mag-in kaapo-apoan na. Hên nangako hi Apo Namalyari hên
habayto, ay ayn ya pon anak hi apo Abraham. 6 Êmbayri ya hinabi ni Apo Namalyari kana,
'Hilay mag-in kaapo-apoan mo ay paidi ha kaatag ya bansa. Daygên hilan ipoh bayro, haka
hila pairapan ha apat a gatoh ya taon. 7 Noa, parusaan ko hilay mamaipoh kanla. Panga-
ubat kanan habayto, ay mag-alíh hila bayro, ya mag-in kaapo-apoan mo, ta bayri la kon
simbaên.' Êmbayroy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Abraham. 8 Haka in-utoh na ya
êt hên dapat tuliên ya mag-in kaapo-apoan na ya palatandaan hên kahundoan na kanla.
Kabay hên in-anak hi apo Isaac, hên nakalabah ya waloy allo ay tinuli na yay na ni apo
Abraham. Êmbayro êt ya dinyag ni apo Isaac kan apo Jacob, ya anak na. Hi apo Jacob, ya
ambaêgên hên apo Israel etaman, ay êmbayro êt ya dinyag na ha labinloway anak na, ya
ninuno tamo.
9 "Noa, hi apo Jose, ya miha kanlan labinloway anak ni apo Jacob, ay kinahêman lan kaka
na. Kabay inhaliw la ya hên mag-in ipoh ha bansan Egipto. Noa, a na yan pinaulayan ni
Apo Namalyari, 10 ta pinataniêh na ya ha kaganawan kairapan ya dinanan na. Dinyanan
na yan kamwangan hên makilamo, haka kagalingan hên umarap kanan Faraon, ya ari, ya
pinakapoon hên bansan Egipto. Kabay dinyanan na yan Faraon hên tungkulan hên mag-in
gobernador ha boon bansan Egipto haka mamaala ha kaganawan ya atsi ha bali ni Faraon.
11 "Hên gobernador* yay na hi Jose hên pitoy taon, ay ayn nanan tumubo ha kaganawan
tanaman gawan a nanguran ha pitoy taon ha bansan Egipto haka ha bansan Canaan. Kabay
nadanasan lay hadyay kairapan. Ayn hilay nan mapangwaan hên maêkan ya hilay ninuno
tamo ha Canaan. 12 Hên namwangan ni apo Jacob† ya main awud hên mahaliw ya trigo
ha bansan Egipto, ay in-utoh na hilay anak na hên manaliw. Habaytoy unan pammako
la bayro, ay a la ya nabalayan hi apo Jose. 13 Ha ikalwan oman hên pammako la bayro, ay
nagpabalay hi apo Jose kanla. Kabay namwangan hên Faraon ya tungkol ha mipapatêl
haka ya toa ni apo Jose. 14 Kabay impauli ni apo Jose ya tatang na, hi apo Jacob, haka hilay
kaganawan kamag-anak na, ya pitumpo boy limay katawo. 15 Haka nanugêl hi apo Jacob
ha bansan Egipto hên angga ha natsi ya. Hilay maának na ya ninuno tamo ay natsi bayro
etaman. 16 Ya bangkay la ay in-uli di ha luta tamo ta in-ilbêng ha Siquem ha pay-ilbêngan,
ya hinaliw ni apo Abraham hên hato ha maának ni Hamor.

---

* 7:11 Indin ni Apo Namalyari kan apo Jose ya kagalingan hên mamahinêp hên kal-atan trigo ha pitoy taon hên katsighaw ha Egipto. † 7:12 Genesis 42-50.

17 "Hên marani yay na ya panaon hên panupad ni Apo Namalyari ha pangako na kan
apo Abraham ya idin kanlan mag-in kaapo-apoan na ya lutan Canaan, ay kal-atan lay nan
ninuno tamo ha Egipto. 18 Ya bayon ari ha Egipto hên habaytoy panaon ay a na muwang‡
ya tungkol kan apo Jose. 19 Inutakan haka pinairapan nay ninuno tamo ha pamatoluk na,
ya itapon lay bingot ta êmên hila matsi. 20 Hên panaon hên habayto ay in-anak hi apo
Moises, ya mihay anak ya bapan mahampat. Hinayhay la ya pon, hên toa na, ha bali la,
hên tatloy buwan, 21 bayo hên in-awah la ya, ay main babayi bayro ya nangwa kana. Hiyay
anak hên habaytoy ari. Intad na ya hi apo Moises hên mantêg nan anak. 22 Tinoroan la hi
apo Moises ha kamwangan lan taga-Egipto ya manga-talino kabay hiyay nag-in magaling
ha pamaghabi haka magaling ha kaganawan dyag.
23 "Hên apatapoy taon nay na ni apo Moises, ay naihipan nan hirawên hilay kapareho
nan Israelita, ta hêlkên na no hinoy nay angkalyari kanla. 24 Hên atsi yay na bayro, ay
nahêlêk na ya mihay kapareho na ya ampairapan hên mihay Egipcio. Hinawpan§ nay
kapareho na, haka ha pamihigantsi na hên kapareho na, ay pinatsi nay hatoy Egipcio.
25 Êndat na no angkaintindihan lan kapareho na ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hên
mamibuhan kanla ha pangaipoh la. Noa, a la naintindihan. 26 Hên humonoy allo, ay
nahêlêk nay loway kapareho na ya ampihuhubakan. Labay na dayi ya makiúmang hila,
kabay wana, 'Patêl, awta ampihuhubak kaw ya parehon Israelita?' 27 Noa, intolak hi apo
Moises hên hatoy namahakit ha kapareho na, ta wana, 'Yarin main kan tungkulan hên
mamaala haka manlingon kannaên! 28 Labay mo kon patsên hên nanad ha pamatsi mo
naapon kanan Egipcio!' 29 Hên pamakagilam ni apo Moises hên habi na, ay nuwayu yan
nagtago hên nanugêl ha logal ya ambaêgên Madian. Bayro yan nakapag-ahawa haka
nakapag-anak hên loway lalaki.
30 "Pangalabah hên apatapo ya taon, ay nagpahlêk kan apo Moises ya mihay anghel ni
Apo Namalyari ha dani hên Tawgtug Sinai ha kabalah-balahan, ha mihay naaypa ya poon
kayo ya andungkêt. 31 Nag-êpapah hi apo Moises ha nahêlêk na. Kaban ampaidani ya ta
puliahên na ya, ay nagilam nay habi hên Panginoon, ya wana, 32 'Hiko hi Apo Namalyari ya
ansimbaên lan ninuno mo, ya hilan Abraham, Isaac haka Jacob.' Namêgpêg hi apo Moises
gawan limo na, haka malimo yan manlêk. 33 Hinabi nay na êt hên Panginoon kana, ya wana,
'Alihên moy panlatop hên bitsih mo ta luta ko ya habaytsi. 34 Angkahêlêk ko ya hadyay
pamairap kanlan pinili ko, ya atsi bayro ha Egipto. Angkagilaman koy pamakiingalo la
kangko. Kabay atsi ko bayri hên ibuhan hila. Mako ka di, ta paorongên kata ha Egipto.' "
Habayto ya hinabi ni Apo Namalyari.
35 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, "Hi apo Moises ay a tinanggap hên
kapareho na hên hinabi la, ya wanla kana, 'Yarin main kan tungkulan hên mamaala
haka manlingon kaso naên!' Yan hiya êt ya in-utoh ni Apo Namalyari hên mamaala
haka mamibuhan kanla ha hawop hên anghel, ya nagpahlêk kana ha naaypa ya poon
kayoy andungkêt. 36 Hiya êt ya namaala kanlan kapareho na, ha pag-alíh la ha Egipto ha
pamanyag hên kal-atan ya kapapaêpapah bayro ha Egipto, ha Dagat ya nag langan Naorit
haka ha apatapo ya taon la ha kabalah-balahan. 37 Hiya êt hi apo Moises ya nag-habi ha
kapareho na, ya wana, 'Hi Apo Namalyari ya mamili hên mihay kapareho tamon Israelita
hên mag-in propeta na, hên nanad kangko.' 38 Hiya êt, hi apo Moises, ya kalamo hên ninuno
tamo hên nagtsipon hila ha kabalah-balahan, ya kinahabi hên anghel ha Tawgtug Sinai,
ha kabalah-balahan, hên indin kana ya habi ni Apo Namalyari ya ampam-in biyay ya in-
intsilga na kantamon kaapo-apoan na.
39 "Noa, a la ya hinonol hên ninuno tamo. A la ya tinanggap, ta labay lay na êt hên mag-
orong ha Egipto. 40 Hên nabuyotan hi apo Moises bayro ha Tawgtug Sinai, ay kinahabi
la ya kaka na, hi Aaron, ya panyag na hilan diyos-diyosan ya mamaala kanla gawan a la
muwang no hinoy nalyari kan apo Moises ya nantan kanla hên ubat ha Egipto. 41 Kabay
nanyag hilan rebulto hên alwan pêtêg ya diyos ya kalupan biseron baka. Pangayari ay

‡ 7:18 Gawan nakalabah ya apat a gatoh ya taon hên gintan la hi apo Jose ha Egipto. § 7:24 Exodo 2:12.

nipamatsi hilan ayop ta in-arap la bayro ha rebulto. Nagkaluto hila haka nagpakahigla hila
bayro hên nagsimba ha arapan hên habaytoy rebulto ya bat lan dinyag. 42 Gawan bayro, ay
tinalibatokan hila ni Apo Namalyari haka na hila pinaulayan hên magsimba ha allo, buwan
haka bêtêwên. Bayron natupad* ya impahulat ni Apo Namalyari ha mihay mámipamwang
hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
'Hikaw ya Israelita, alwan hiko ya pinamatsi yo hên ayop ha apatapo ya taon hên atsi kaw
ha kabalah-balahan!
43 Ya ampigêgêtan yo ay tolda nan alwan pêtêg hên diyos ya nag langan Moloc,
haka ya bêbêtêwênan nan diyos-diyosan Renfan.
Yabay ya indukit yo ha kayo haka ansimbaên yo.
Kabay paalihên kataw di ta ipalako kataw ha kapatsi yo ha marayo pon ha balayan
Babilonia.' "
44 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, "Kala-kalamo lan ninuno tamo ha
kabalah-balahan ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana. Habaytoy
palatandaan kanlan ninuno tamo ya a na hila paulayan. Ha panyag lan habaytoy Toldan
Tsipan, ay tinoto lay impahlêk ni Apo Namalyari kan apo Moises. 45 Hên natsi hi apo
Moises, ta hi apo Josue ya namaala kanlan ninuno tamo, ay gintan lay Toldan Tsipan
ni Apo Namalyari di ha Canaan, hên nanugêl hila di, hên panga-ubat lan impaalíh ni
Apo Namalyari ya manan ampipaidi bayri. Atsi ya pon di ya habaytoy Toldan Tsipan
ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana, hên panaon ni Arin David. 46 Hi Arin David
ay iningalwan ni Apo Namalyari haka kinotang na kan Apo Namalyari no malyari yan
mangipairêng† hên paidyanan na, ya mapagsimbaan kana, hên ninuno tamon kaapo-
apoan ni apo Jacob. 47 Yan ya anak ni Arin David, hi Arin Solomon ya nakapipairêng hên
habayto.
48 "Noa, hi Apo Namalyari, ya ayn kapantag, ay a ya ampaidi ha bali ya dyag hên tawo,
ta êmên di ya hinulat ni Propeta Isaias, ya wanan hulat,
49 'Wanan Panginoon, "Ampamaala ko ha langit haka ha luta.
Kabay panyag yo ko man hên bali, ay a ya maipareho ha ampaidyanan ko,
50 gawan ha hiko ya nanyag hên kaganawan." ' "‡
51 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, "Kakakdêyan ulo yo! Angga amêhên
ay nanad kaw kanlan a ampanonol kan Apo Namalyari, ta a yo labay gilamên ya habi na.
Nanad kaw hên ninuno yo, ya a hinumonol ha kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari.
52 Hilay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay naubuh hên pinairapan
lan ninuno yo! Pinatsi lay in-utoh na ya namipapêt ha pamanlumatêng di hên Mesias, ya
Cristo, ya impulong yo bayo impapatsi yo. 53 Hikaw pon êt ya nananggap hên Kautuhan ni
Apo Namalyari ya indin lan anghel kanlan ninuno tamo, bayo a yo ya hinonol."

Pinagbabato la hi Esteban angga ha hiyay natsi

54 Pamakagilam lan ampamaala ha hinabi ni Esteban, ay hadyay tulaw la. 55 Noa, atsi
kan Esteban ya kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Naningla ya ha langit haka
nahêlêk nay kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari ya ayn kapantag. Nahêlêk na êt
hi Apo Jesus ya nakairêng ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. 56 Kabay wana, "Awkêh!
Hêlkên yo! Nakaloat ya langit haka nakairêng ya ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya
Taga-Langit, ya In-anak Tawo!"
57 Tinagpênan lay têkk la ta êndat la no andêmêhên na hi Apo Namalyari. Nipan-angaw
hila gawan huluk la, haka piniaagnan la yan dinawhong hi Esteban. 58 Pinigogoluyan la yan
paawah ha balayan Jerusalem ta pinagbabato la ya. Hilay tistigos ya naghabin kalaraman
ya halanghang kan Esteban, ay namibalag hên takop lay pangkêbêl ha bitsih hên mihay
lalaki ya nag langan Saulo. 59 Kaban ampibabatoan la ya, ay ampanalangin ya, hi Esteban,
ya wana, "Panginoon Jesus, ipaulay kina kamo ya kaêlwa ko." 60 Nandoko ya bayo ya

* 7:42 Amos 5:25-27. † 7:46 Awit 132:2-5. ‡ 7:50 Isaias 66:1-2.

nan-angaw hên hadyay hêkaw, ya wana, “Panginoon, patawarên mo hila di ha dinyag la kangko.” Natsi yay na bayto.

8

1 Hinumigla hi Saulo ha pamatsi la kan Esteban.

Ampairapan ni Saulo hilay ampaniwala kan Apo Jesus

Paubat ha allon habayton pinatsi hi Esteban, ay pinairapan hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Kabay nanga-pitatayak hila ha probinsyan Judea haka ha probinsyan Samaria. Hilay labinloway apostol tana ya nabalag ha Jerusalem. 2 Ya bangkay ni Esteban etaman, ay in-ilbêng hên kayêngênan lan mangangêd, ya mapanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari.

3 Noa, hi Saulo ay ampakikwanan na hilan pairapan haka ubuhên na hila dayi hên patsên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta anhowên-howênên na hila ha binali-bali, ta hinoman ya mahêlêk na kanlan anhumonol kan Apo Jesus, mag-in lalaki o babayi, ay andakpên na hilan angguluyên hên gêtan ha hukulan.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ay intoro ha probinsyan Samaria

4 Hilay ampaniwala kan Apo Jesus etaman, ay nanga-pitatayak, haka ay idi hila man hên milatêng, ay an-ipamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 5 Hi apostol Felipe ay nilumohan ha mihay mahlay ya balayan ya angkasakopan hên Samaria ta impamwang na kanlan atsi bayro ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. 6 Hên nagilam la ya panoro ni apostol Felipe, haka angkahêlêk lay kapapaêpapah ya andaygên na, ay ginilam lan mangêd ya an-itoro na. 7 Mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kaatag, ya nipan-angaw hên inumalih hila hên ampaalihên na hila ni apostol Felipe. Kal-atan ya a maigalaw ya lawini, haka kal-atan ya pilay, ya nangaba-tsikwad ya bitsih, ay ampakabitay na. 8 Kabay hadyay higla lan ampaidi bayro ha balayan hên Samaria.

9 Noa, main mihay lalaki ya nag langan Simon, ya ampaidi bayro, ya ampaghalumangka paubat hên hato pon. Kabay hilay taga-Samaria ay ampag-êpapah kana. An-ipaglambung na ya hiyay mihay makhaw ya ampamaala. 10 Anggilamên la yan kaganawan taga-Samaria, hilay mangabandi haka hilay mangairap. Ya panabêt la kan Simon, ay hiyay Kapangyarihan hên mihay diyos, ya ambaêgên lan Makhaw. 11 Ampaniwal-an la ya gawan nabuyot yay nan ampaghalumangka haka nabuyot hilay nan ampag-êpapah ha andaygên na. 12 Noa, hên naniwala hila ha impamwang kanla ni apostol Felipe ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias, ay nagpabawtismo hilay lalaki haka babayi ha langan ni Apo Jesu-Cristo. 13 Hi Simon ay naniwala etaman, haka panga-ubat na hên binawtismoan, ay nakilako ya kan apostol Felipe haka ampag-êpapah ya ha kapapaêpapah ya andaygên ni apostol Felipe.

14 Hên nagilam lan apostol ha Jerusalem, ya ampaniwala hilay nay taga-Samaria ha habi ni Apo Namalyari ya intoro ni apostol Felipe, ay in-utoh la hi apostol Pedro haka hi apostol Juan bayro. 15 Paglatêng lan apostol Pedro ay impanalangin la hila bayro ya naniwala kan Apo Jesus ta êmên humapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. 16 Dinyag lay habayto gawan ya Espiritu ni Apo Namalyari ay a pon hinumapat kanlan taga-Samaria, ta binawtismoan hilan bat ha langan ni Panginoon Jesus. 17 Impalunto lan apostol Pedro ya gamêt la kanlan nipaniwala kan Apo Jesus, biha hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari.

18 Hên nahêlêk ni Simon ya kapapaêpapah ya dyag hên Espiritu ni Apo Namalyari ya hinumapat ha pinayluntoan lan gamêt lan apostol, ay in-amlog na kanlan apostol ya pera, 19 ya wana, “Dyanan yo ko etaman hên kapangyarihan, ta êmên hinoman ya paluntoan kon gamêt ay mahapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari.”

20 Noa, hinabi kana ni apostol Pedro, ya wana, “Hika haka ya pera mo ay mipalako ha impiyerno gawan êndat mon mahaliw moy an-idigalo ni Apo Namalyari. 21 A na ka dinyanan tungkulan ni Apo Namalyari hên kilamo ha panoro naên gawan alwan usto ya

nakêm mo ha arapan na. [22] Paghêhêan haka talibatokan minay pamanyag karawakan, haka
ka makiingalon manalangin ha Panginoon ya dayi ay patawarên ka ha karawakan ya an-
ihipên mo. [23] Ta angkahêlêk ko ya gawan hadyay kahêm mo ay anhumahakit ya nakêm mo,
haka a ka makaalíh ha pangaipoh mo ha pamanyag kasalanan."

[24] Hinabi ni Simon kanlan apostol Pedro, ya wana, "Ampakihabi ko awud kamoyu ya
ihalangin yo ko ha Panginoon, ta êmên ko a maranasan ya hatoy hinabi yo kangko!"

[25] Pangayari lan nanoro hên Mangangêd ya Habi ya nagilam la kan Panginoon Jesus, haka
namaptêg ha nahêlêk la hên hiyay kalamo la, ay nag-orong hila ha Jerusalem hi apostol
Pedro haka hi apostol Juan. Ha pag-orong la ay an-ipamwang lay Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo ha kal-atan baryo ha probinsyan Samaria.

Hi apostol Felipe haka ya mihay taga-Etiopia

[26] Hi Felipe etaman, ay main mihay anghel hên Panginoon ya naghabi kana, ya wana,
"Tampol kan magtagloh ha dapit timog ha dann ha kabalah-balahan ya angkaubat ha
Jerusalem ha palako ha balayan Gaza." [27] Tampol yan nammita hi Felipe. Kaban atsi ya
ha dann, ay nahêlêk nay mihay pinagtsiwal-an hên poon lan bansan Etiopia, ya reyna o
Candace. Habaytoy pinagtsiwal-an, ay ampamaala ha kaganawan pibandian nan habaytoy
reyna. Angkaubat ya ha Jerusalem ta nagsimba ya kan Apo Namalyari. [28] Pauli yay na hên
habayto hên nakahakay ha kalesa. Ambahaên nay habi ni Apo Namalyari ya inhulat ni
Propeta Isaias, ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. [29] Hinabi
nan Espiritu ni Apo Namalyari kan apostol Felipe, ya wana, "Pakarani ka ha anhakyan
nan habain haka makipantag ka kana." [30] Nuwayun nagpakarani hi apostol Felipe haka
ya nanggilam hên inhulat ni Propeta Isaias, ya ambahaên hên hatoy pinagtsiwal-an.
Kinotang na ya, "Angkaintindihan moy habain ya ambahaên mo?"

[31] Wanan pinatsiwal-an, "Ay-êmên kon maintindihan ya habaytsi no ayn mamipamulah
kangko?" Hinagyat na hi apostol Felipe hên mikno ha dani na. [32] Habaytoy Kahulatan
ya ambahaên na ay impahulat* ni Apo Namalyari kanan mihay mámipamwang na ya hi
Propeta Isaias. Êmên ya di:

"Hiyay nanad tupa ya anggêtan ha paypatsan,
nanad ya êt hên biseron tupa ya ayn labak kaban an-orogan.
Pinaulayan na hila.
[33] Hiyay minusmus haka impakarêng-êy. Intad la yan ayn karapatan.
Ayn yan kaapo-apoan,
ta pinaipêk lay biyay na di ha luta."

[34] Hinabi nan pinatsiwal-an kan apostol Felipe, ya wana, "Ipalinaw mo raw kangko no
hinoy an-ungkatên nan mámipamwang ni Apo Namalyari, ha binasa ko, ya sarili na, o
kaatag?" [35] Impalinaw ni apostol Felipe, ya tungkol kan Apo Jesus ya habayto. Ya hiyay
Mámiligtas ya an-êngganan la, ya nilumatêng. Biha impalinaw na êt kana ya kaatag pon
ya tungkol ha Mangêd ya Habi. [36] Ha pamammita la ay nilatêng hila ha mihay logal ya
nag lanêm. Kabay wanan pinatsiwal-an, "Main lanêm di. Malyari mikinan bawtismoan?"
[37] (Hinabi kana ni apostol Felipe, ya wana, "Malyari, no ampaniwala kan boon nakêm."
Naghabi ya etaman, "Ampaniwala ko ya hi Apo Jesu-Cristo ay anak ni Apo Namalyari.")

[38] Pinatêgên nan pinatsiwal-an ya kalesa, ta nunaoy hila hên nilumohan ha lanêm, ta
binawtismoan na ya ni apostol Felipe. [39] Pag-alíh la ha lanêm, ay kingwa hi apostol Felipe
hên Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat hên habayto ay a yay na nahêlêk hên hatoy
pinatsiwal-an. Êmbayro man, ay inhundoy nay pamammita na hên hadyay higla. [40] Hi
apostol Felipe etaman, ay namwangan na ya hiyay gintan hên Espiritu ni Apo Namalyari
ha balayan Azoto. Paubat bayro ay impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo
Jesu-Cristo ha balang balayan ya angkadanan na, angga ha niabot ya ha balayan Cesarea.

---

* 8:32 Isaias 53:7-8.

9

Hên naniwala hi Saulo kan Apo Jesu-Cristo
(Dyag 22:6-16; 26:12-18; Galacia 1:11-17)

1 Kanan habayto, ay pan-ihundo ni Saulo ya pamalimo haka pamatsi na kanlan
ampaniwala ha Panginoon. Dinumani ya ha pinakapoon pari, 2 ta nakikwa yan kahulatan
ya main yan tungkulan hên humwên ha hinoman ya sinagoga ha balayan Damasco, ta
êmên na hila dakpên hên gapohên, hên gêtan ha Jerusalem ya hilay ampaniwala ha toro
ni Panginoon Jesu-Cristo, mag-in lalaki o babayi.
3 Ha pammita na, hên narani yay na ha Damasco, ay namakonkaynaman, ay main
kapahilêw ya ubat ha langit ya nakapalibot kana. 4 Nihubhub ya ha luta, biha main yan
nagilam ya naghabi kana, ya wana, "Saulo, Saulo! Awta ampairapan mo ko?"
5 Kabay nangotang etaman hi Saulo, "Hino ka, Panginoon?"
"Hiko hi Jesus, ya ampairapan mo." wanan habi. 6 "Mirêng ka haka pakha ka ha balayan
Damasco, ta habiên la kamo bayro ya dapat mon daygên."
7 Nakatsigag hilay kalamo ni Saulo. Nagilam lay habi noa, ayn hilan mahêlêk. 8 Nirêng
hi Saulo, haka immukat nay mata na, noa, a yay nan makahêlêk. Kabay inakay la ya tana
hên palako ha Damasco. 9 Tatloy allo yan a ampakahêlêk. A ya êt nangan haka ninêm.
10 Bayro ha Damasco ay main mihay ampaniwala kan Apo Jesus ya nag langan Ananias.
Kinahabi yan Panginoon ha pahalumata, ya wana, "Ananias!"
Kabay naghabi hi Ananias, ya wana, "Hino awud ya habayto Panginoon?"
11 Wanan Panginoon kan Ananias, "Magtagloh ka ha bali ni Judas, bayro ha dann ya
ambaêgên lan Matoynung, ta ikotang mo ya mihay lalaki ya taga-Tarso. Ya langan
na ay Saulo, hiyay ampanalangin amêhên. 12 Ha mihay pahalumata, ay nahêlêk na ka
hên anhumwên ha ampaidyanan na bayo impalunto moy gamêt mo kana ta êmên ya
makahêlêk."
13 Noa, hinabi ni Ananias, ya wana, "Panginoon, mal-at ya namihumbung kangko
hên tungkol kanan habain, haka tungkol ha pamarusa na kanlan ampaniwala kamo ha
Jerusalem. 14 Haka atsi ya di ha Damasco hên main tungkulan ya naubat kanlan ampamaala
kanlan pari hên dakpên na hilay ampagsimba kamo." Habaytoy hinabi ni Ananias.
15 Noa, wanan Panginoon kana, "Êmbayro man, ay lakwên mo ya, ta hiya ya pinili ko
hên mamipamwang hên tungkol kangko, kanlan alwan Israelita haka kanlan poon la, haka
kamoyun Israelita. 16 Hikoy mamipamwang kana hên kal-atan ya kairapan ya dapat nan
têêhên ta êmên maipamwang ya tungkol kangko."
17 Kabay nammita yay na hi Ananias ta hinumwên ya ha andyanan ni Saulo. Impalunto
nay gamêt na kana ta wana kan Saulo, "Patêl, in-utoh na ko ni Panginoon Jesus, ya
nagpahlêk kamo ha dann hên palako ka bayri. In-utoh na ko bayri ta êmên ka makahêlêk
oman, haka ka mahapatan hên Epiritu ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan."
18 Namakonkaynaman ay main natata ya nanad hikhik hên kênan lanêm ya naubat ha
mata ni Saulo, haka yay na nakahêlêk. Nirêng yay na, ta tampol yay nan nagpabawtismo.
19 Pangayari, ay nangan yay na haka nag-orong ya hêkaw na.

Ya paypamwang ni Saulo ha Damasco

Nanugêl ya bayro ha Damasco hi Saulo hên ungnoy allo kanlan ampaniwala kan Apo
Jesus. 20 Tampol nan impamwang ha mal-at ya sinagoga, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo
Namalyari.
21 Ampag-êpapah hilay kal-atan ya ampakagilam hên panoro na. Hinabi la, "Hiyay
namairap kanlan nipaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Haka atsi ya di ha Damasco
hên main tungkulan ya naubat kanlan ampamaala kanlan pari ha Jerusalem hên gapohên
na hilay ampagsimba kan Apo Jesus hên gêtan hila ha arapan la ha Jerusalem."
22 Noa, lalon hinumkaw ya nakêm ni Saulo haka hiyay nag-in magaling ha pamaptêg na
hên tungkol kan Apo Jesus, ya hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya pinili ni Apo

Namalyari hên mamaala, ya an-êngganan la. Kabay hilay Israelita bayro ha Damasco, ya anhumalanghang kan Saulo, ay ayn mahabi kana.

23 Hên nakalabah ya ungnoy allo, ay pinulong la yan poon lan Israelita. 24 Allo-yabi,
ay nakal-an hilan manambang kana ha paawah ha balayan, ta labay la yan patsên. Noa,
namwangan ni Saulo ya habayto. 25 Kabay mihay yabi ay pinaikno la hi Saulo ha mahlay
ya lubon hên hilay nahagyat nan maniwala kan Apo Jesus, ta in-antotoh la ya ha paka hên
matag-ay ya bakod hên Damasco, ta êmên ya makatakah ha namulong kana.

Ya pamag-orong ni Saulo ha Jerusalem

26 Paglatêng ni Saulo ha Jerusalem, ay labay na dayi hên makilamo kanlan ampaniwala
kan Apo Jesus. Noa, nalimwan hila kana, ta a hila maniwala ya ampaniwala yay na etaman
kan Apo Jesus, hi Saulo. 27 Noa, nilamoan na ya ni Bernabe kanlan apostol. Ta impamulah
na kanla no ay-êmên nan nahêlêk ni Saulo ya Panginoon, hên atsi ya ha dann. Hinabi na
êt ni Bernabe kanla ya kakhawan nakêm ni Saulo hên namipamwang hên tungkol kan Apo
Jesus ha Damasco. 28 Paubat hên habayto, ay kala-kalamo la yay na hi Saulo hên ampanoro
ha Jerusalem. Kakhawan nakêm na hên ampanoro hên tungkol kan Panginoon Jesus.
29 Main êt bayro hên Israelita ya ampaghabin Griego. Hi Saulo ay nakihabi kanla, haka
nakihubakan ya kanla, kabay labay la yan patsên. 30 Hên namwangan lan ampaniwala kan
Apo Jesus ya labay la yan patsên, ay in-atêl la ya hi Saulo ha balayan Cesarea, haka la ya
pinabita ha balayan hên Tarso.

31 Gawan êmbayroy nalyari, ay tinunggên pon ya gulo ha boon probinsyan Judea,
probinsyan Galilea, haka ha probinsyan Samaria, kabay main pon kapatêkbêkan hilay
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Angkapahanan hila, haka antumaniêh ya
paniwala la gawan ha hawop hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha ampamiyay
hila hên main galang ha Panginoon.

Hi apostol Pedro ha balayan Lida haka ha balayan Jope

32 Hi apostol Pedro etaman, ha pamanlumagay na hên maniraw kanlan ampaniwala
kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiniraw na hilay ampaniwala ha balayan Lida. 33 Bayro
nan nahêlêk ya mihay lalaki ya nag langan Eneas, ya nakakatuloy hên waloy taon gawan
nalumpo ya. 34 Wani apostol Pedro kana, “Eneas, inalíh ni Panginoon Jesu-Cristo ya
hakit mo. Mirêng ka ta ikumpini minay angkatuluyan mo.” Tampol yan nirêng etaman.
35 Kaganawan lan atsi bayro ha balayan Lida haka hilay taga patal Saron, ay nakahêlêk kan
Eneas ya ampakabitay na, kabay naniwala hila ha Panginoon.

36 Ha balayan Jope ay main mihay babayi ya hi Tabita ya ampaniwala kan Apo Jesus. Ya
langan na ha habin Griego ay Dorcas, ya labay habiên oyha. An-iubuh nay panaon na ha
pamanyag hên kangêran, ta anhawpan nay mangairap. 37 Kanan habayto ay nagkahakit
ya haka natsi. Pinunahan lay bangkay na ta in-unik lay na ha mihay kuwarto ha tag-ay.
38 Napidani ya balayan Jope haka ya balayan Lida, kabay hên nabalit-an lan ampaniwala
kan Apo Jesus ha Jope, ya atsi ya ha Lida hi apostol Pedro, ay namiutoh hilan loway lalaki
ya makihabi ya tampol yan maniraw ha Jope.

39 Nakilako ya etaman kanla. Panlumatêng la bayro ay gintan la ya ha kuwarto ya
nag bangkay. Hilay babayi ya bawo, ay naubuh hên ampanangih gawan natsi ya hi
Dorcas, ay napaidani kan apostol Pedro ta impakit la kana ya takop la, ya tinayi na hên
haton angkabiyay ya pon. 40 In-ubuh na hilan pinaawah ni apostol Pedro ta nandoko yan
nanalangin. Pangayari ay inarap nay bangkay ni Tabita, ta wana, “Tabita, mimata ka!”
Tampol nan immukat ya mata na ni Tabita. Hên nahêlêk na hi apostol Pedro, ay nikno
yay na. 41 Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt na, ta hinawpan na yan mirêng. Bayo binaêg
na hilay ampaniwala kan Apo Jesus, kalamo hilay bawo ta in-arap na ya kanla hi Dorcas,
ya biniyay oman. 42 Habaytsi ya nalyari ay namwangan ha boon Jope, kabay mal-at ya
naniwala ha Panginoon. 43 Hi apostol Pedro ay nabuyot hên nanugêl ha Jope ha bali ni
Simon, ya máy-il-an hên balat ayop ta daygên hên hino-hino kay na hên ya dyag.

10

Hi apostol Pedro haka hi Cornelio

1 Ha balayan Cesarea ay main lalaki ya nag langan Cornelio. Hiya ay kapitan hên
hundaloh ya taga-Roma. Ya baêg kanlan pangkat na, ay hundalon Italia. 2 Maka-Diyos
hi Cornelio. Hiya haka hilay kaganawan kalamo na ha bali na ay ampagsimba kan Apo
Namalyari. Panay yan ampanalangin, haka ampanawop kanlan Israelita ya mangairap.
3 Mihay maapon hên mag-aalas tres, ay nakahalumata yan mihay anghel ni Apo Namalyari
ya hinumwên ha bali na, ya wana, "Cornelio!"
4 Hadyay limo nan ampamakapopoh hên naghabi, ya wana, "Hino ya habayto, Pangi-
noon?"
Wanan anghel, "Ginilam ni Apo Namalyari ya panalangin mo kana, haka nahêlêk nay
pamanawop mo ha mangairap. 5 Mamiutoh ka amêhên hên ungnoy lalaki ha balayan Jope,
ta alapên la ya mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro. 6 Atsi ya bayro ha bali ni Simon, ya
mihay máy-il-an hên balat ayop, ta daygên hên hino-hino kay na hên ya dyag. Ya bali na
ay atsi ha laylay hên dagat." 7 Pamakaalíh hên anghel, ay binaêg ni Cornelio ya lowa kanlan
ampaghuyo kana, haka mihay hundaloh na ya kapareho nan maka-Diyos. 8 Impamwang
na kanla ya nalyari, bayo in-utoh na hila ha balayan Jope.
9 Hên humonoy allo, hên mag-uugtoy na, ay atsi hilay na ha dann ya pahowên ha Jope.
Hi apostol Pedro etaman, ay nunik ha napatal ya bubungan bali ta manalangin. 10 Kaban
ampanluto hilay kalamo na, ay matsi yay nan lonoh, haka nakahalumata ya. 11 Nahêlêk
nay langit ya nagloat, biha main yan nahêlêk ya nanad mahlay ya uwêh ya an-i-antotoh
ha luta ya nakabitsin ha apat ya duyo. 12 Atsi bayro ya hinon bawal lan kênaên hên hilay
Israelita. Main hino-hino kay na hên ya mahlay ya ayop, boy ya nanad ha utan, haka ya
kaatag ya manok lalê ya imbawal kanla. 13 Nagilam nay habi ya wana, "Mirêng ka, Pedro.
Mamatsi kan kênaên mo!"
14 Noa, wani apostol Pedro, ya wana, "Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan
hên imbawal kannaên Israelita."
15 Nagilam nay na êt oman ya naghabi kana, ya wana, "Alwa minan itad hên bawal, ya
maêkan, ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari." 16 Katatlon nagilam haka nahêlêk ni
apostol Pedro ya habayto. Pangayari, ay nagtag-ay ha langit ya habaytoy nanad uwêh ya
nakaantotoh.
17 Hên ampapakaihipên ni apostol Pedro ya nahalumata na, ay lumatêng hilay in-utoh
ni Cornelio ta namwangan lay nay bali ni Simon, ya máy-il-an hên balat ayop. 18 Namaêg
hila, ya wanla, "Main ampanugêl di ya nag langan Simon Pedro?"
19 Ampapakaihipên na pon ni apostol Pedro ya labay habiên hên nahalumata na hên
hinabi kana hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya wana, "Main tatloy lalaki di ya ampanapol
kamo. 20 Kabay magtaoy kay na ta paan kan mag-alangan hên kilako kanla ta hiko ya
namiutoh kanla." 21 Kabay nagtaoy hi Pedro ta hinabi na kanlan ampanapol kana, ya wana,
"Hiko ya antapolên yo. Hinoy maihawop ko kamoyu?"
22 "In-utoh kay di ni Kapitan Cornelio. Hiyay ampagsimba boy mahonol kan Apo
Namalyari, haka hiyay anggalangên lan Israelita. Kinahabi yan mihay anghel ni Apo
Namalyari ya ipaalap na ka, ta êmên na magilaman ya pamipamwang mo." 23 Pinahowên
na hila ni Pedro ha lalên bali. Hinagyat na hila hên matuloy bayro hên yabin habayto.
Hên humonoy allo, ay nakilako yay na kanla. Nakilako hila etaman kanla ya ungnoy
ampaniwala kan Apo Jesus ya taga-Jope. 24 Hên humonoy allo, ay nilumatêng hilan Pedro
ha balayan Cesarea. Ampangênggan ana hi Cornelio, hilay kamag-anak ni Cornelio, haka
hilay mantêg kabalay ni Cornelio, ya hinagyat na. 25 Hên anhumwên dayi hi apostol Pedro
ay tinupa ya ni Cornelio, hên nanlokob ha arapan ni apostol Pedro ta simbaên na ya dayi.
26 Noa, hinabi ni apostol Pedro kana, ya wana, "Mirêng ka. Paan mo kon simbaên ta tawo
kon bêngat." 27 Hên an-ihundo lay pamihabi la hên pahowên ha bali, ay nahêlêk ni apostol
Pedro ya kal-atan tawo ya naka-tsipon bayro. 28 Wana kanla, "Muwang yoy na ya bawal ha
Kautuhan naên Israelita hên makilamo o maniraw ha alwan Israelita. Noa, impamwang

na kangko ni Apo Namalyari ya hinoman ay paan kon itad hên narêmêk. [29] Kabay hên
impalako yo ko, ay a ko nag-alangan hên nakilako. Haka labay kon mamwangan no awta
impaalap yo ko."
[30] Kabay hinabi ni Cornelio, ya wana, "Main nanan apat ya allo, ha êmên di êt ya
oras hên mag-aalas tres hên maapon, hên ampanalangin ako bayri ha bali ko, ay
namakonkaynaman, ay main nirêng ha arapan ko ya mihay lalaki ya nakatakop hên
ampakahilêw. [31] Hinabi na kangko, ya wana, 'Cornelio! Ginilam ni Apo Namalyari ya
panalangin mo kana, haka nahêlêk nay panawop mo kanlan mangairap. [32] Mamiutoh kan
ungnoy lalaki ha balayan Jope ta alapên la ya mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro. Atsi
ya bayro ha bali ni Simon, ya mihay máy-il-an hên balat ayop ta daygên hên hino-hino kay
na hên ya dyag. Ya bali na ay atsi ha laylay hên dagat.' [33] Kabay tampol katan impaalap.
Halamat etaman ta nakilako ka bayri. Naka-tsipon kay di ha hêlêk ni Apo Namalyari, ta
êmên naên pakagilamên ya impahabi hên Panginoon kamo."

Ya paypamwang ni apostol Pedro

[34] Nanoro yay na hi apostol Pedro, ya wana, "Muwang kinan taganán pêtêg ya pamanlêk
ni Apo Namalyari ha tawo ay pantag. [35] Anlugurên nay hinoman ya main limo kana
haka ampanyag hên kalabayan na, kaapo-apoan man ni apo Israel o alwa. [36] Muwang
yoy na ya Mangêd ya Habi, ya impamwang nay na kannaên Israelita ya tungkol ha
pamakiúmang tamo kana gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon hên balang miha.
[37] Muwang yo etaman ya nalyari ha boon probinsyan Judea, paubat ha probinsyan Galilea
hên namipamwang hi Juan Bautista hên tungkol ha pamawtismo. [38] Muwang yo etaman
ya tungkol kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Impahapat ni Apo Namalyari kana ya Espiritu
na haka kapangyarihan na. Nammita ya ha ay-iri man ya logal, hên ampanyag hên panay
kangêran. Gawan atsi kana hi Apo Namalyari ay ampaalihên na etaman hi Satanas, ya
ampamairap kanlan kaatag.
[39] "Hikay ya apostol ni Panginoon Jesu-Cristo, ay ampamaptêg ha kaganawan kapapaê-
papah ya dinyag na, ha logal naên ha Jerusalem, haka ha kaatag êt ya balayan ha Israel.
Êmbayro man, ay impapatsi la yan impako ha koros. [40] Noa, hên nalabah ya tatloy allo, ay
biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka ya nagpahlêk kannaên. [41] Hikay ay nakaaêm na
hên biniyay yan oman ni Apo Namalyari. A ya nagpahlêk ha kal-atan, noa, kannaên bat
hên pinili ni Apo Namalyari hên mamaptêg ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus. [42] Hikay ya
in-utoh na hên maypamwang hên Mangangêd ya Habi tungkol kana, haka hên mamaptêg
ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hên manatol kanlan natsi haka kanlan angkabiyay, ha
lumatêng ya allo. [43] Hiyay impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari, hên haton lagi. Impapêt la, ya mapatawad ya kasalanan lan maniwala kana
gawan ha kapangyarihan na."

Hilay alwan Israelita ay ampananggap hên Espiritu ni Apo Namalyari

[44] Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pedro, ay hinumapat ya Espiritu ni Apo Namalyari
kanlan Cornelio ya ampanggilam hên toro na. [45] Nipag-êpapah hilay Israelita ya taga-Jope,
ya ampaniwalay na kan Apo Jesus, ya kalamo ni apostol Pedro, no awta hinumapat ya
Espiritu ni Apo Namalyari kanlan Cornelio, ya alwan Israelita. [46] Muwang lay habayto,
ta nagilam la hilan Cornelio hên ampaghabi hên hino-hino kay na hên ya habi, ya a
la muwang, ha pamagpuri la kan Apo Namalyari. Kabay hinabi ni apostol Pedro, ya
wana, [47] "Hinumapat kanlay Espiritu ni Apo Namalyari hên nanad ha nalyari kannaên hên
Israelita. Yarin a hila mabawtismoan agyan alwa hilan Israelita!" [48] Biha in-utoh ni apostol
Pedro ya bawtismoan hilan Cornelio ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo. Pangayari ay
pinakihabi lan Cornelio kan apostol Pedro ya paidi ya pon bayro hên ungnoy allo.

11

Ya pamipamwang ni apostol Pedro kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem

[1] Namwangan lan apostol haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-
Cristo ha probinsyan Judea, ya hilay alwan Israelita, ay ampaniwalay na ha habi ni Apo
Namalyari. [2] Hên nag-orong hi apostol Pedro ha Jerusalem, hinabyanan la yan kapareho
nan Israelita. An-ipalêkpêk la ya dapat patuli hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-
Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. [3] Hinabi la kan apostol Pedro,
ya wanla, "Hinumwên ka ha bali lan alwan Israelita, haka nakiaêm ka êt kanla!" [4] Kabay
impamwang na kanla ya nalyari paubat hên nakahalumata yan hatoy nanad uwêh kaban
ampanalangin ya.
[5] Wana kanla, "Hên atsi ko ha Jope hên ampanalangin, ay nakahalumata ko. Nakahêlêk
akon nanad mahlay ya uwêh ya nakabitsin ha apat ya duyo ya an-i-antotoh ha dani ko,
ya ubat ha langit. [6] Pinakapopoh ko yan mangêd ya habayto bayo nahêlêk ko bayro
ya kaganawan ayop ya bawal tamon kênaên hên hikitamoy Israelita. Main bayro hên
mahlay ya ayop haka ya nanad ha utan haka ya kaatag ya manok lalê ya bawal kantamo.
[7] Nagilam koy habi, ya wana, 'Mirêng ka, Pedro. Mamatsi kan kênaên mo!' [8] Noa, wangko,
'Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan hên bawal kannaên Israelita.'
[9] Nagilam kina êt oman ya habi ya ubat ha langit, ya wana, 'Alwa minan itad hên bawal, ya
maêkan ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari.' [10] Katatlon oman nalyari ya habayto.
Pangayari, ay ginuloy ya habaytoy nanad uwêh hên patag-ay ha langit.
[11] "Kanan habayto, ay main nilumatêng ha bali ya andyanan ko, ya tatloy lalaki ya in-
utoh ni Cornelio, ya mihay alwan Israelita, ya ampaidi ha Cesarea. [12] Hinabi nan Espiritu ni
Apo Namalyari ya paan akon mampotog hên kilako kanla, agyan alwa hilan Israelita. Main
etaman anêm ya patêl ha Panginoon ya taga-Jope, ya nakilamo kangkon palakon Cesarea,
haka hikay ay hinumwên ha bali lan Cornelio. [13] Hinabi ni Cornelio kannaên ya nakahêlêk
yan anghel ha bali na, ya wana kana, 'Mamiutoh kan mangalap hên mihay lalaki ya nag
langan Simon Pedro ha balayan Jope. [14] Habiên na kamoyu no ay-êmên mailigtas ha parusa
ya ayn anggaan ya kaganawan ya atsi ha bali mo.'
[15] "Hên nag-umpisa kon naghabi kanla, ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namal-
yari, hên nanad êt ha panhumapat na kantamo hên haton una. [16] Napanêmtêman ko bayto
ya hinabi ni Panginoon Jesu-Cristo, ya wana, 'Lanêm ya ginamit ni Juan hên namawtismo
ya. Noa, hikaw ay bawtismoan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ipahapat na kamoyu.' [17] No
impahapat ni Apo Namalyari ya Espiritu na kanla, hên nanad ha impahapat na kantamo,
hên babayo kitamo hên naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ay ayn akon tungkulan hên
manalanghang kan Apo Namalyari!" Habayto ya hinabi ni apostol Pedro.
[18] Hên nagilam lay hinabi na, ay intêgên lay pamamintas la kana, ta nagpuri hilay na
kan Apo Namalyari, ya wanla, "No êmbayro awud, ay dinyanan ni Apo Namalyari ya alwan
Israelita, hên panaon, hên maghêhê ha kasalanan la, ta êmên hila madyanan hên biyay ya
ayn angga hên kalamo na."

Hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Antioquia

[19] Paubat hên haton pinatsi hi Esteban, ay hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ay
nanga-pitatayak gawan ha hadyay pamairap kanla. Main nipalako ha probinsyan Fenicia,
ha Chipre, haka ha balayan Antioquia. Ay-iri hila man hên nilatêng, ay impamwang lay
Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Noa, intoro lan bat ya habayto, kanlan
Israelita. [20] Noa, kalamo la hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya taga-
Chipre haka ya taga-balayan Cirene, ya namipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus kanlan Griego* hên nilumatêng hila ha Antioquia. [21] Atsi kanlan nanoro
ya kapangyarihan hên Panginoon, kabay mal-at ya naniwala kana.
[22] Namwangan lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ya angkalyari
ha Antioquia. Kabay in-utoh la hi Bernabe hên maniraw ha Antioquia. [23] Hên nilatêng
bayro hi Bernabe, ay nahêlêk nay iningalwan ni Apo Namalyari ya hilay taga-Antioquia.

* 11:20 Ya alwan Israelita.

Hiyay bapan higla. Inaralan na hila ya ihundo lay paniwala la kan Panginoon Jesus hino-
man ya malyari. [24] Gawan mangêd ya hi Bernabe, haka ampamiyay ya ha kapangyarihan
hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka makhaw ya paniwala na, ay mal-at êt ya naniwala ha
Panginoon.
[25] Pamakayari, ay nagtagloh hi Bernabe ha balayan Tarso, ta tapolên na hi Saulo. [26] Hên
natapol na ya, ay pinagkalamo na ya ha Antioquia. Nanugêl hila bayro hên mihay taon
hên kala-kalamo la hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Nanoro hila ha kal-
atan. Bayro ha balayan Antioquia, ay kauna-unaan hilan binaêg hên Cristiano, ya hilay
ampaniwala kan Panginoon Jesus.
[27] Kanan habayto, ay main ungnoy mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari, ya nilumatêng ha balayan hên Antioquia ya naubat ha Jerusalem. [28] Ha
kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay nirêng ya miha kanla ya nag langan
Agabo, ta impamwang nay magkamain hadyay lonoh ha boon luta. (Natupad ya hatsi
hên haton ampamaala ya pon hi Emperador Claudio.) [29] Tinalagá lan ampaniwala kan Apo
Jesus hên mamagtan hên agyu lan maihawop kanlan patêl ha Panginoon ya ampaidi ha
probinsyan Judea. [30] Êmbayro ya dinyag la, haka la impagtan ya habayto kanlan Bernabe
boy Saulo ta indin la etaman kanlan toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ya angkapi-
tsi-tsipon ha Jerusalem.

12

Nag-umpisay na êt ya hadyay pamairap

[1] Kanan habayto, ay ampairapan ni Arin Herodes* ya kaatag kanlan patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon. [2] Impapotoh nay ulo ni apostol Santiago ya kapotoh pohêl ni apostol
Juan. [3] Hên nahêlêk ni Arin Herodes, ya hinumigla hilay Israelita ha pamamatsi kan
apostol Santiago, ay impadakêp na etaman hi apostol Pedro. (Nalyari ya habayto hên
Pistan Puto ya ayn Pampaalsa.) [4] Pamakadakêp la kan apostol Pedro, ay impahukul la ya,
haka impabantay kanlan hundaloh hên apat ya pangkat, ya main mani apat ya hundaloh.
Naihipan ni Arin Herodes, ya iarap na yan lingonên hi apostol Pedro kanlan kal-atan,
pangayarin pista. [5] Kaban atsi ya ha hukulan hi apostol Pedro, ay an-ipaka-panalangin
la ya, hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

Imbuhan hi apostol Pedro hên anghel ni Apo Namalyari

[6] Hên yabin bayo na yan iarap dayi ni Arin Herodes, ha kal-atan, hi apostol Pedro,
ay nabêlêw hi apostol Pedro hên nakataykala hên loway taykala, ha pibonakan hên
loway hundaloh. Main êt hên hundaloh ya ampagbantay ha kabat hên hukulan.
[7] Namakonkaynaman, ay main mihay anghel hên Panginoon ya namukaw kan apostol
Pedro. Hinumawang ya andyanan lan apostol Pedro. Hinabi nan anghel kana, ya wana,
"Parahên minan mimata!" Tambêng naokal ya taykala ya atsi ha gamêt ni apostol Pedro.
[8] Bayo wanan anghel, "Ihulod minay takop mo, magtagkêh ka, haka ihulod minay apin
bitsih mo, ta kilako ka kangko." Kabay hinonol nay hinabi kana. [9] Nakihonol ya kanan
anghel hên paawah ha hukulan, êndat ni apostol Pedro no alwan pêtêg ya angkalyari kana,
ta êndat na no halumata nay habayto. [10] Nalibahan lay nay unan pangkat hên bantay haka
ikalwan pangkat. Hên atsi hilay na ha kabat hên hukulan ya paawah ha balayan, ay nagloat
yan sarili na ya habaytoy kabat. Hên nakaawah hilay na, ha pamagdann la ha mihay dann
ay biglan napanat ya hatoy anghel.
[11] Namwangan na bayto ni apostol Pedro, ya pêtêg awud ya nalyari kana, kabay wana,
"Muwang kinan pêtêg ya in-utoh ni Apo Namalyari ya anghel na ta inligtas ako ha
pamatsi na kangko ni Arin Herodes ya pan-êngganan lan kapareho kon Israelita ya malyari
kangko." [12] Hên mapakaihip nay na, ya nakabuhan yay na, ay nagtagloh ya ha bali ni
Maria, ya indo ni apostol Juan Marcos. Mal-at ya naka-tsipon bayro hên ampanalangin.
[13] Hên nilumatêng ya bayro, ay namaêg ya. Mihay ipoh ya dalaga ya nag langan Rode ya

* 12:1 Herodes Agripa I. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

napaidani ha kabat. [14] Nabalayan nay baêg ni apostol Pedro, kabay ha hadyay higla na, ay
naliwaan nan loatên ya kabat, ta tampol yan nuwayu hên impamwang ha kalamo na ya atsi
ya ha kabat hi apostol Pedro. [15] "Angkamurit kay na lawêh!" wanla kana. Noa, impilit na
ya atsi ya bayro hi apostol Pedro ha kabat. Gawan a hila naniwala ya nakabuhan hi apostol
Pedro, ay wanla, "Kayno anghel ni Apo Namalyari ya habayto, ya ampangillag kana!" [16] Hi
apostol Pedro etaman, ay pangakantsig ha kabat angga ha niloat lay na. Hên mahêlêk la
yay na, ay nipag-êpapah hilay na. [17] Siningyalan na hila, ya paan hilan maglabak. Hên
nakahowên yay na, ay impamwang na kanla no ay-êmên yan in-awah hên Panginoon ha
hukulan. Hinabi na êt kanla ya ipamwang la ya habaytsi kan Santiago haka kanlan kaatag
ya patêl ha Panginoon. Bayo nag-alíh ya bayro ta nammita ya ha kaatag ya logal.
[18] Hên pangamaranon, ay hadyay gulo lan hundaloh ya ampagbantay ha hukulan ha
pangapanat ni apostol Pedro. A la muwang no hinoy nalyari kana. [19] Impatapol ya ni Arin
Herodes hi apostol Pedro. Hên a lay na matapol, ay impakotang na hilay bantay, bayo
impapatsi na hila.
Hên pangayarin habayto ha probinsyan Judea, ay nammita yay na hi Arin Herodes ha
balayan Cesarea ta nanugêl ya bayro.

Ya pangamatsi ni Arin Herodes

[20] Gawan manay na ya huluk ni Arin Herodes ha taga-balayan Tiro haka ha taga-balayan
Sidon, ay tinalagá lan habayto hên sabay-sabay hên makihabi kana hên makikahundoan
hila kana. Nahagyat la hi Blasto ya ampamaala bayro ha bali ni Arin Herodes hên
hawpan hilan makikatoynungan, gawan angkaubat ha angkasakopan ni Arin Herodes ya
an-ikabiyay la.
[21] Hên niabot ya allon pamiaarap la, ay naghulod hi Arin Herodes hên takop pan-ari,
haka ya nikno ha iknoan nan mamaala ta naghabi yan nabuyot kanla. [22] Nipan-angaw
hilay kal-atan, ya wanla, "Habaytsi ya ampaghabi ay mihay diyos, alwan tawo!" [23] Hên
habayto êt ay dinyanan ya hên hakit hên mihay anghel hên Panginoon gawan tinanggap
nay pamagsimba, ya hêpat bêngat kan Apo Namalyari. Hiya ay inowêl angga ha hiya ay
natsi.
[24] Hên habayto ay panlulum-at hilay ampanggilam hên habi ni apo Namalyari.
[25] Hên nayari nay na ni Bernabe haka ni Saulo ya dyag la ha Jerusalem, ay gintan la hi
Juan Marcos hên paorong ha Antioquia hên kalamo la.

13

In-utoh hi Bernabe haka hi Saulo hên Espiritu ni Apo Namalyari

[1] Main kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ha balayan Antioquia ha
probinsyan Siria, ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main
mámitoro kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesus no hinoy dapat mag-in pamimiyay la.
Ya langan la ay hi Bernabe, hi Simeon, ya ambaêgên lan Negro, hi Lucio ya taga-Cirene,
hi Saulo, haka hi Manaen, ya kapatubo ni Gobernador Herodes Antipas* ha probinsyan
Galilea. [2] Mihay allo hên nagtêêh hila hên a nangan ta êmên la maiboo ya nakêm la ha
pamagsimba la ha Panginoon, ay hinabi kanla hên Espiritu ni Apo Namalyari ya ipapawa
la hi Bernabe haka hi Saulo kanlan kaatag ta main yan ipadyag kanla. [3] Kabay panga-ubat
la hên nagtêêh hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la, ay impalunto lay nay
gamêt la kan Bernabe haka kan Saulo ta inhalangin la hila bayo impabita hilay na.

Ya panoro ha polun Chipre ni Bernabe haka ni Saulo, ya ambaêgên etaman apostol Pablo

[4] Kabay nilumohan hi Bernabe haka hi Saulo ha balayan Seleucia gawan ha utoh nan
Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat bayro ay hinumakay hila ha barko hên palako ha polun
Chipre. [5] Pamiabot la bayro ha balayan hên Salamina, ha polun Chipre, ay impamwang lay
nay habi ni Apo Namalyari ha mal-at ya sinagoga ya pagsimbaan lan Israelita. Kalamo la
hi Juan Marcos ya kahawop la.

---

* 13:1 Lucas 3:1.

[6] Tinêbêh lay balayan hên habaytoy pulo angga ha nakalatêng hila ha balayan hên Pafos.
Bayro lan natupa ya mihay naghalamangka ya nag langan Bar-Jesus. Hiyay mihay Israelita
ya ampagbabaran hiyay mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. [7] Hi
Bar-Jesus ay kalamo nan gobernador ha Chipre, ya hi Sergio Paulo, ya matalino. Impabaêg
hilan Bernabe ni Gobernador Sergio Paulo ta labay nan manggilam habi ni Apo Namalyari.
[8] Noa, hinalanghang hila ni Bar-Jesus ya naghalamangka, ya nag langan Elimas ha habin
Griego, gawan a na labay hên maniwala kan Panginoon Jesus, ya hi Gobernador Sergio
Paulo. [9] Ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kan Saulo, ya ambaêgên
etaman apostol Pablo, ay pinakahêlêk na, hi Elimas, [10] ya wana, "Elimas, anak ka ni Satanas!
Kapatsi ka hên kaganawan maka-Diyos. Panay kalokwan haka karawakan ya andaygên
mo. An-itumbalik moy kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari. [11] Amêhên parusaan na ka.
Mabuwag ka haka a minan mahêlêk ya hawang hên allo hên angga ha allo ya intakda na."

Namakonkaynaman ay nagdiglêm ya hêlêk ni Elimas hên mabuwag ya, kabay ampakapakikwanan nan mangapkap hên mangakay kana. [12] Hên nahêlêk nan gobernador
ya nalyari kan Elimas, ay naniwala ya kan Panginoon Jesus gawan nag-êpapah ya ha
kapangyarihan hên intoro la, ya tungkol ha Panginoon.

Ya panoro ni Bernabe haka ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ya atsi ha danin Pisidia

[13] Ha Pafos, hinumakay hilan apostol Pablo ha barko ya palako ha balayan Perga ha
probinsyan Panfilia. Panlumatêng la bayro ay nilakwanan hila ni Juan Marcos ta nag-
orong ya ha balayan Jerusalem. [14] Hilan apostol Pablo ay nagtagloh ha balayan Antioquia
ya karani hên Pisidia. Ha allon pamagsimba lan Israelita, ay nakiikno hilan nakisimba ha
mihay sinagoga. [15] Main namaha ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan apo
Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip na kanla. Panga-ubat
hên pamaha, ay hinagyat hilan apostol Pablo hên hilay ampamaala, hên manoro kanla no
main hilan iaral kanla. [16] Kabay nirêng ya hi apostol Pablo ta siningyalan na hilay naka-
tsipon ya manggilam hila, biha wana,

"Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari,
ay manggilam kaw ha habiên ko. [17] Hi Apo Namalyari, ya ansimbaên tamon Israelita,
ya namili hên ninuno tamo, bayo pinalakê na hila haton lagi hên ampaidi hila pon ha
bansan Egipto, ya alwa lan bansa. Ha kapangyarihan na, ya ayn kapantag, ay imbuhan
na hila ha pangaipoh la haka hinawpan na hilan mag-alíh ha Egipto. [18] Pinagtêêhan
nay pamanalanghang la kana kaban hinayhay na hila ha kabalah-balahan hên apatapoy
taon. [19] Hên nilumatêng hila ha Canaan, ay hinambut lay pitoy lahin katutubo bayro ha
kapangyarihan na, ta indin nay habaytoy luta kanla, hên hilay ninuno tamon kaapo-apoan
ni apo Israel. [20] Apat a gatoh boy limampoy taon (450) ya nakalabah paubat hên nilumatêng
ya ninuno tamo ha Egipto angga ha nilumatêng ya kaapo-apoan la ha Canaan. Ha Canaan,
ay dinyanan na hila ni Apo Namalyari hên honol-honol ya mánlingon kaso ya namaala
kanla hên angga ha pamamaala ni Samuel† ya mihay mámipamwang hên an-ipaihip kana
ni Apo Namalyari. [21] Hên toa yay na hi Samuel, ay nakikwa hilan ari ya mamaala kanla,
kabay namili hi Apo Namalyari hên mihay lalaki, ya kaapo-apoan ni Benjamin, ya hi Saulo,
ya anak ni Cis, ya mag-in ari la. Hi Arin Saulo ay namaala hên apatapoy taon. [22] Hên inalíh
ni Apo Namalyari hi Arin Saulo ha pamamaala na, ay hi David ya impahili na. Habaytsi ya
pamaptêg ni Apo Namalyari hên tungkol kan David,
'An-ikahigla ko hi David ya anak ni Jesse. Ubuhên nan daygên ya kalabayan ko.' "
[23] Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, "Yabay ya hi Arin David ya
ninuno ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus etaman, ay hiyay Mámiligtas, ya impangako ni Apo
Namalyari kanlan ninuno tamon Israelita. [24] Hên a ya pon mag-umpisa hi Apo Jesus ha dyag
na, ay main lalaki ya nag langan Juan, ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya namipamwang hên
dapat maghêhê haka pabawtismo ya kaganawan kapareho tamon Israelita. [25] Hên marani
nay nan mayari ni Juan ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hinabi na kanlan kal-atan,

† 13:20 Hukom 2:16, 1 Samuel 3:20.

‘Êndat yo no hikoy Cristo ya lumatêng ya an-êngganan yo! Alwan hiko. Noa, marani yay
nan lumatêng. Mangokal man hên hêêl apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta hiyay
makapangyarihan kangko.’ ”
[26] Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, “Kapareho kon kaapo-apoan
ni apo Abraham, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari, kantamo
impamwang no ay-êmên na kitamo iligtas ha parusa ya ayn anggaan. [27] Gawan a la
naintindihan lan ampaidi ha Jerusalem haka hilay ampamaala kanla, ya hi Apo Jesus,
ay habaytoy impangakon Mámiligtas, ya ambahaên la hên balang allon pamagsimba, ha
Kahulatan lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay hila pon êt ya
nanupad hên Kahulatan, hên hinabi la ya dapat yan patsên. [28] Agyan ayn hilan hêpat
ya dahilan hên hiyay patsên, ay pinakipilitan la ya pon êt kan Gobernador Pilato ya
hiyay ipapatsi. [29] Hên nadyag lay na ya habayto, haka naubuh hên natupad ya nakahulat
ya tungkol kana, ay main namiaypan bangkay na ha koros ta in-ilbêng. [30] Noa, hiyay
biniyay oman ni Apo Namalyari. [31] Mal-at ya allo yan nagpahlêk ha mana nan kalamo
hên nilumagay ya hên paubat ha Galilea angga ha Jerusalem. Angga amêhên, ay hila ya
ampamaptêg kanlan kapareho tamon Israelita ya hiyay nabiyay oman. [32] Kabay atsi kay di
hên an-ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi ya impangako ni Apo Namalyari ha ninuno
tamo. [33] Habayto ay tinupad nay na kantamon kaapo-apoan ni apo Israel, hên biniyay nan
oman hi Apo Jesus. Habaytoy nakahulat êt ha ikalwan Awit, ya wana,
‘Hika ya anak ko, haka amêhên impamwang ko ya hikoy Tatang mo.’‡
[34] Haka habaytsi ya hinabi ni Apo Namalyari ya tungkol ha pangabiyay oman ni Apo Jesus,
ya a yay nan matsin oman,
‘Hiko ya mangingalo kamoyu, hên taganán tuparên ya impangako ko kan Arin David.’§
[35] Hi Apo Jesus ya nanupad hên habaytoy impangako, ta habaytsi ya nakahulat ya hinabi
ni Arin David kan Apo Namalyari, ya wana,
‘A mon paulayan hên gumata ha pay-ilbêngan ya lawini hên mapaypaniwal-an mo ya ayn
kapantag ha kangêran.’*
[36] Noa, hên natupad nay na ni Arin David ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay natsi ya,
haka in-ilbêng ya hên kalamo hên ninuno na. Ginumata ya bangkay na ha pay-ilbêngan.
[37] Yan a ginumata ya bangkay ni Apo Jesus ya biniyay oman ni Apo Namalyari. [38] Hikaw ya
kapareho kon Israelita, an-ipamwang naên kamoyu, ya dapat yon mamwangan, ya gawan
ha dinyag ni Apo Jesus, ay mapatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo. [39] Gawan
kan Apo Jesus ay patawaran ya kasalanan lan kaganawan ya ampaniwala kana. Noa, ayn
mapatawad gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. [40] Kabay kaillag kaw
ta êmên a malyari kamoyu ya hinabi lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo
Namalyari hên hato, ya wanla,
[41] ‘Gilamên† yon, hikaw ya mapammusmus!
Mipag-êpapah kaw ha daygên ko, noa, matsi kaw pon êt!
Ta ya andaygên ko amêhên,
ay a yo paniwal-an, main man mamipamwang hên habaytsi kamoyu!’ ”
[42] Hên nayari yay nan namipamwang hi apostol Pablo, hên paawah hilay na ni Bernabe
ha sinagoga, ay pinakihabian hila hên mag-orong hila ha humonoy allon pamagsimba,
ta êmên ihundo ya pamipamwang la. [43] Hên nipan-umawah hila ha sinagoga, ay mal-
at kanlan Israelita haka hilay alwan Israelita, ya anhumonol ha ugali lan Israelita, ya
nangamat kanlan apostol Pablo. Kabay pinakihabian ni apostol Pablo haka ni Bernabe ya
kapareho la ya dapat lan ihundo ya paniwala la ha ingalo ni Apo Namalyari ha pamimiyay
la.
[44] Hên humonoy allon pamagsimba la, ay pêrad tanan naubuh hên nagtsipon ya atsi
bayro ha balayan, ta êmên hila manggilam hên habi ni Apo Namalyari. [45] Nahêm hilay
Israelita ya ampamaala ha sinagoga hên nahêlêk lay kal-atan ya naka-tsipon. Kabay

‡ 13:33 Awit 2:7. § 13:34 Isaias 55:3. * 13:35 Awit 16:10. † 13:41 Habacuc 1:5

hinalanghang lay anhabiên ni apostol Pablo haka la ya minusmus. [46] Noa, a hila nalimwan
ya apostol ta makhaw a nakêm lan naghabi, ya wanla, "Taganán kailangan pon ipamwang
kamoyun kapareho naên Israelita ya habi ni Apo Namalyari. Noa, gawan an-itaah yo ya
habaytsi, ay andaygên yoy sarili yon alwan hêpat hên dyanan hên biyay ya ayn angga.
Kabay mita kay, ta manoro kay kanlan alwan Israelita. [47] Ta habaytsi ya in-utoh kannaên
hên Panginoon, ya wana,
'Pinili kata ta êmên mamahawang hên kaihipan lan alwan Israelita,
Ta êmên gawan kamo, ay miligtas hilay atsi ha boon luta ha parusa ya ayn anggaan.' "‡
Habayto tana ya hinabi ni apostol Pablo haka ni Bernabe.
[48] Hên nagilam lan alwan Israelita, ya habaytsi, ay nipaghigla hilan nagpuri ha Pangi-
noon gawan ha habi na. Haka hilay pinili ni Apo Namalyari hên dyanan biyay ya ayn
angga hên kalamo na, ay naniwala. [49] Kabay nibahwag ya tungkol kan Panginoon Jesus ha
boon logal ya habayto.
[50] Noa, main bayron ungnoy mabandi ya babayi ya alwan Israelita, ya maka-Diyos. Hila,
haka hilay main tungkulan bayro ha balayan Antioquia, ay ginulo lan ampamaala ha
sinagoga, ya a naniwala kan Panginoon Jesus hên ipaplag hilan apostol Pablo bayro ha
balayan Antioquia. Kabay impaplag la hi apostol Pablo haka hi Bernabe. [51] Ingkampag lan
apostol Pablo ya tuwapok ya atsi ha bitsih la ta impahlêk la kanlan Israelita, ya a naniwala
kan Panginoon Jesus bayro ha Antioquia, ya lumatêng kanla ya huluk ni Apo Namalyari.
Pangayarin habayto, ay nammita hilay na ha balayan Iconio. [52] Hila etaman ya taga-
Antioquia ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay ampamiyay hila ha kapangyarihan nan
Espiritu ni Apo Namalyari, haka boon nakêm hilan nagpalokop kana, haka boon nakêm
hilan pinahigla.

14

Ha balayan Iconio

[1] Ha Iconio, nilako ni apostol Pablo haka ni Bernabe, ya sinagoga lan kapareho lan
Israelita hên nanad êt ha balang balayan ya nilako la. Gawan atsi kanla ya Espiritu ni
Apo Namalyari ha paypamwang la, ay mal-at ya Israelita haka Griego* ya naniwala kan
Panginoon Jesus. [2] Noa, hilay Israelita ya a mabay hên maniwala kana, ay namagulon
nakêm lan alwan Israelita, ta êmên hila lumaban kanlan apostol Pablo. [3] Kabay êmbayro
man, ay naglaêh hilay apostol bayro hên makhaw ya nakêm hên namipamwang hên
tungkol ha Panginoon, ya namaptêg hên pêtêg ya an-ipamwang la ya tungkol ha ingalo na,
hên nam-i ya kanla hên kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit haka manyag hên kaatag
pon ya kapapaêpapah. [4] Noa, ayn pakikimiha ya taga-Iconio. Ya kaatag ay nakigampi
kanlan Israelita, haka ya kaatag ay nakigampi kanlan apostol. [5] Main alwan Israelita,
haka habaytoy Israelita ya a naniwala, kalamo lay ampamaala kanla ya ampamalak hên
pairapan hilay apostol hên batoên hila angga ha hilay matsi. [6] Hên namwangan lan apostol
ya balak la, ay nuwayu hila ha Listra haka ha Derbe ya balayan ya atsi ha lokop hên Licaonia
angga ha mamalibot hên habaytoy logal. [7] Bayro lan impamwang ya Mangêd ya Habi
tungkol kan Panginoon Jesus.

Ha Listra

[8] Ha Listra ay main mihay lalaki ya a ampakabita, paubat hên in-anak ya. [9] Nakaikno yan
ampanggilam ha an-ipamwang ni apostol Pablo. Ha pamakahêlêk kana ni apostol Pablo,
ay napansin na, ya main yan paniwala ya makabita ya, [10] bayo wanan namikhaw hên habi
na, "Mirêng ka!" Naglukho yan nirêng ta namita-bita yay na.
[11] Hên nahêlêk lan kal-atan ya dinyag ni apostol Pablo, ay nan-angaw hila ha habin
Licaonia, ya a la naintindihan lan apostol Pablo, "Nag-in tawo hilay diyos haka hiniraw la
kitamo!" [12] Hi Bernabe ay êndat lan hi Zeus, ya mihay andiyosên la haka hi apostol Pablo
etaman, ay êndat la hi Hermes gawan hiyay ampaypamwang hên nanad kan Hermes ya

‡ 13:47 Isaias 42:6, 49:6. * 14:1 Ya alwan Israelita.

miha pon ya andiyosên la. [13] Ha danin balayan Listra ay main pagsimbaan kan Zeus. Ya
pari la bayro ay nantan hên baka ya kinapon ya pinaunoan lan bulaklak, ha ilwangan hên
balayan, ta iátang la dayi kanlan apostol Pablo ha pamagsimba la kanla.
[14] Hên namwangan lan apostol Pablo ya habayto, ay gininit lay sarili lan takop ha lawini
la, ya palatandaan ya taganán a la labay ya habayto. Pinarah-parah lan nagdann ha
pibonakan lan kal-atan ta nan-angaw, [15] "Alwa yo kay atángan! Tawo kay bêngat hên
êmên kamoyu! Atsi kay di hên an-ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus, ta êmên yo talibatokan ya ansimbaên yo, ya alwan pêtêg diyos, ta hi Apo
Namalyari ya angkabiyay ya simbaên yoy naman. Hiyay nanyag hên langit, luta, dagat
haka ya kaganawan ya atsi bayro. [16] Hên haton lagi ay pinaulayan nay ninuno yo, haka
hilay ninuno lan alwan Israelita ha kalabayan la. [17] Êmbayro man, ay panay nan impakit ya
panga-Diyos na ha pam-in uran haka ha pamabokal na ha kaganawan tanaman ha ustoy
panaon, ta êmên kaw hinumigla ha katsighaw yo," habayto tanay in-angaw lan apostol
Pablo. [18] Agyan in-angaw la ya habayto, ay namêrad lay nan pinatsi ya habaytoy baka ya
kinapon ya iátang la dayi hên taga-Listra.
[19] Amêhên, main nilumatêng ha Listra ya Israelita ya ubat ha Antioquia ha sakop hên
Pisidia haka Iconio ya nanulhul kanlan naka-tsipon, kabay binato la hi apostol Pablo ta
êmên ya matsi, haka la ya ginuloy hên in-awah ha balayan, ta êndat la no natsi yay na.
[20] Noa, hên pinilolopungan la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay nirêng ya ta nag-
orong ha balayan. Hên humonoy allo, ay nammita yay na ha balayan Derbe hên kalamo
na hi Bernabe.

Ya pag-orong lan apostol Pablo ha balayan Antioquia ya sakop hên probinsyan Siria

[21] Hên nilumatêng hilay na ha Derbe, ay impamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus, haka mal-at ya nahagyat la hên maniwala kana. Pangayarin habayto ay
nag-orong hilay na êt ha balayan Listra, Iconio, haka Antioquia. [22] Pinataniêh lay nakêm
lan ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balang balayan, haka la hila inaralan ya ihundo
lay paniwala la, gawan mal-at ya kairapan ya kailangan lan danasên bayo hila makahowên
ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. [23] Ha balang logal ya main patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ay namili hilan toa ya mamaala bayro, ha pamili la, ay nagtêêh hila
hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la. Inhalangin la hilay pinili la ya illagan
hilan Panginoon ya ampagtsiwal-an la.
[24] Pangayarin habayto ay nagdann hila ha probinsyan Pisidia angga ha niabot hila ha
probinsyan Panfilia. [25] Bayro ha balayan Perga ha Panfilia, ay namipamwang hilan Mangêd
ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus bayo hila nilumohan ha balayan Atalia. [26] Ubat bayro
ay naghakay hila ha barko hên paorong ha Antioquia ha probinsyan Siria. Habaytoy
ubatan la hên bayo hilan in-utoh, hên haton inhalangin hila, ya illagan haka ingalwan
hila ni Apo Namalyari ha pamipamwang hên tungkol kan Panginoon Jesus, ya natupad
lay na.
[27] Hên pamiabot ni apostol Pablo haka ni Bernabe ha Antioquia, ay binaêg lay patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta ipamwang ya balang impadyag kanla ni Apo
Namalyari, haka no ay-êmên hilan naniwala kan Panginoon Jesus ya hilay alwan Israelita.
[28] Naglaêh hilay na bayro hên kalamo lan ampaniwala.

15

Ya pami-tsi-tsipon lan taga-Antioquia ha balayan Jerusalem

[1] Kaban atsi hi apostol Pablo haka hi Bernabe ha balayan Antioquia, ay main nilumatêng
ya ungnoy taga-probinsyan Judea, ya anhumonol ha ugali ya intoro ni apo Moises.
Tinoroan la hilay patêl ha Panginoon hên êmên di, "A kaw miligtas ha parusa ya ayn
anggaan, no a kaw patuli hên nanad ha ugali ya intoro ni apo Moises." [2] Bayro ha hinabi
la, ay taganán pinakihubakan hila lan apostol Pablo. Kabay napagkamihaan lan patêl ha
Panginoon ya taga-Antioquia hên palakwên la hila ha Jerusalem hilan apostol Pablo, haka

hilay kaatag kanla, ta iarap la ya tungkol ha napihuhubakan la kanlan kaatag ya apostol
bayro ha Jerusalem, haka kanlan toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ha Jerusalem.
[3] Kabay hilan apostol Pablo ay in-utoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha Antioquia. Ha pammita la, ha pagdann la ha probinsyan Fenicia haka probinsyan
Samaria, ay impamwang lan apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya tungkol ha
paniwala lan alwan Israelita kan Panginoon Jesus. Hadyay higla lan patêl ha Panginoon
bayro ha nagilam la. [4] Hên nakalatêng hilay na ha balayan Jerusalem, ay boon nakêm
hilan tinanggap hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, kalamo hilay toa
ya ampamaala kanla, haka hilay apostol. Impamwang lan apostol Pablo ya kal-atan ya
nalyari gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. [5] Noa, nirêng ya ungnoy Pariseo ya
ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya wanla, "Dapat patuli hilay habaytoy alwan Israelita
ya ampaniwala ha Panginoon, haka dapat êt hên ipahonol kanlay Kautuhan ni apo
Moises."
[6] Kabay, ni-tsi-tsipon hilay apostol haka hilay toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon
bayro ha Jerusalem, ta êmên la mapi-iihipan no hino ya dapat lan daygên. [7] Pangayari hên
bapan karang ya pamihahabi la, ay nirêng hi apostol Pedro, ta wana, "Hikaw ya patêl ko
ha Panginoon, kamwangan yo etaman, ya hikoy pinili ni Apo Namalyari kamoyu hên hato,
ta êmên mamipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus, kanlan alwan
Israelita, ta êmên hila maniwala etaman. [8] Haka hi Apo Namalyari, ya ampakamwang hên
laman nakêm, ay hiya êt ya namaptêg hên tinanggap na hila hên impahapat na kanlan
alwan Israelita ya Espiritu na hên nanad ha impahapat na kantamo. [9] Pantag ya pamanlêk
ni Apo Namalyari kanla haka kantamo gawan nilinis na êt ya nakêm la gawan ha paniwala
la kana. [10] Pata magma-makhawan kaw pon kan Apo Namalyari! Pata ipahonol yo kanlan
alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesus ya a la mahonol. A tamo mahonol
ya habayto, haka hila man ya ninuno tamo ay a la êt nahonol! [11] Hikitamoy ampaniwala
kan Panginoon Jesus, ay naligtas ha parusa ya ayn anggaan gawan ha ingalo ni Panginoon
Jesus, êmên hila êt bayro ya alwan Israelita. Naligtas hila etaman gawan ha ingalo na."
[12] Hên nayari yay nan naghabi hi apostol Pedro, ay miha man kanlan kal-atan, ay
ayn hilan maihabi kana. Bayo nanggilam hilay na êt ha pamwang ni Bernabe angga
ni apostol Pablo, ya tungkol ha kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit, haka kaatag
pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Namalyari ha paypamwang la, hên tungkol kan
Panginoon Jesus kanlan alwan Israelita. [13] Pangayari lan Bernabe hên naghabi, ay naghabi
hi Santiago, ya wana, "Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gilamên yo ko. [14] Kaubat-ubat
na pon nangun ni Simon Pedro hên naghabi no ay-êmên na hilan iningalwan ni Apo
Namalyari ya hilay alwan Israelita hên namili kanla hên hilay mag-in kana. [15] Habayto
êt ay impapapêt ni Apo Namalyari hên hato ya nakahulat* ya êmên di,
[16] 'Lumatêng ya allo ay mag-orong ako,
ta ipairêng kon oman ya pamanlokop ni Arin David.
Paubat ha pangahira, ay ipairêng kon oman,
ta êmên mag-in makhaw ya habayto.
[17] Ta êmên hiko, ya Panginoon, ay tapolên lan alwan Israelita, ya pinili ko hên mag-in
kangko.
[18] Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, ay impamwang hên haton lagi.'
[19] "Kabay ha ihip ko, ay paan tamo hilan pairapan ya hilay alwan Israelita, ya
ampaniwalay na kan Apo Namalyari. [20] Ya mangêd, ay hulatan tamo hila hên paan hilan
mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hên hinon ayop
ya a inalihan daya, haka paan hilan mamabayi haka makilalaki. [21] Dapat lan honolên ya
habayto, ta êmên a mahakit ya nakêm lan kapareho tamon Israelita, ta paubat hên haton
lagi, ay ambahaên ha balang sinagoga, ha balang balayan, ya Kautuhan ni apo Moises no
allon pamagsimba tamo." Habaytoy hinabi ni Santiago.

---

* 15:15 Amos 9:11-12.

Ya hulat kanlan alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

22 Kabay hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, kalamo hilay toa
ya ampamaala kanla haka hilay apostol, ay nangapikakahundo hên mamilin loway lalaki
ya iutoh hên mag-in kalamo ni apostol Pablo boy Bernabe ha pammako la ha balayan
Antioquia. Ya pinili la, ay lowa kanlan ampamaala bayro, ya hi Judas ya ambanhagan lan
Barsabas haka hi Silas, ya 23 mantan hên hulat ya êmên di ya laman:
"Hikay ya apostol haka hikay ya toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon bayri ha
Jerusalem, ay ampangumusta kamoyun patêl naên ha Panginoon, ya alwan Israelita, ya
atsi bahên ha balayan Antioquia, haka ha probinsyan Siria angga ha probinsyan Cilicia.
24 Namwangan naên ya main ungnoy ubat di, ya a naên in-utoh, ya namuligaw hên ihip
yo ha toro la kamoyu. 25 Kabay nagtsipon kay haka pinagkamihaan naên hên mamili hên
loway lalaki ya iutoh naên bahên kamoyu. Makilako hila kanlan anlugurên tamon patêl
ha Panginoon, ya hi Bernabe angga hi apostol Pablo. 26 Indin lay biyay la ha pamaghuyo
la kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. 27 Iutoh naên hilan Judas haka hi Silas bahên ta
êmên la maipalinaw hên arap-arapan ya habaytsi ya an-ihulat naên. 28 Impaihip kannaên
hên Espiritu ni Apo Namalyari ya paan naên kaw hên pabyatan hên pahonolên ya a yon
kailangan. Habaytsi ya humonol tana ya dapat yon dayuán. 29 Paan kaw mangan hên
imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan mangna hên hinon ayop ya a inalihan daya,
haka paan kaw mamabayi haka makilalaki. Dayuán yoy habayto. Angga tana bayro ya
mahabi naên kamoyu."
30 Hilay an-iutoh la ay nammitay na ha Antioquia. Panlumatêng la bayro ay tsinipon la
hilay patêl ha Panginoon bayo la indin ya hatoy hulat. 31 Pamakabaha lan hatoy hulat
ay hadyay higla la, gawan ha nagilam la bayro ha hulat. 32 Hi Judas haka hi Silas ay
mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya naiaral la kanlan
patêl ha Panginoon ya namataniêh hên paniwala la kana. 33 Hilay lowa ay mabuyot-buyot
bayro. Hên mita hilay na ay impanalangin hila lan patêl ha Panginoon, ya illagan hila
ha pammita la. Pangayari, ay nag-orong hilay na ha nay-utoh kanla. 34 [Noa, hi Silas ay
napaibalag tana bayro.]† 35 Hi apostol Pablo haka hi Bernabe ay inhundo lay paytoro haka
paypamwang hên tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo ha Antioquia, kalamo hilay mal-at
ya kaatag ya patêl ha Panginoon.

Nakiblag hi apostol Pablo kan Bernabe

36 Pangalabah hên ungnoy allo, ay hinabi ni apostol Pablo kan Bernabe, ya wana,
"Orongên ta hila hên hirawên ya hilay patêl ha Panginoon, ya pinaypamwangan ta hên
habi na ha balang balayan, ta hêlkên ta no hinoy nay angkalyari kanla." 37 Labay ni Bernabe
hên pakilako hi Juan ya ambanhagan hên Marcos. 38 Noa, a nabay hi apostol Pablo hên
pakilako la ya ta hên haton atsi hila ha probinsyan Panfilia ay imbalag na hila ni Juan
Marcos. 39 Gawan ha hadyay pamihubak la ay niblag hilay na ni Bernabe haka hi apostol
Pablo. Pinagkalamo ni Bernabe hi Marcos haka hilay na hinumakay ha barko ya palakon
Chipre. 40 Hi Pablo etaman ay pinagkalamo na hi Silas. Bayo hila nammita ay impanalangin
hila lan patêl ha Panginoon ya illagan hila dayi ni Apo Namalyari. 41 Nammita hilan apostol
Pablo ha probinsyan Siria haka Cilicia hên pinataniêh ya paniwala lan patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon.

16

Pinakilako ni apostol Pablo haka ni Silas, hi Timoteo

1 Nilumatêng hilan apostol Pablo ha balayan Derbe angga ha balayan Listra. Bayro ha
balayan Listra ay main mihay miyawhay ya nag langan Timoteo, ya ampaniwalay na kan
Panginoon Jesu-Cristo. Ya indo na ay Israelita, ya ampaniwala etaman kan Panginoon
Jesu-Cristo. Ya tatang ni Timoteo ay Griego. 2 Hilay patêl ha Panginoon ya atsi bayro ha
Listra angga ha balayan Iconio ay ampamaptêg ya mangêd ya ugali ni Timoteo. 3 Labay ni

† 15:34 Ayn ya habaytsi ha kaatag ya manan Bibliya ha habin Griego.

apostol Pablo hên pakilako na hi Timoteo, kabay impatuli na ya ta êmên la ya tanggapên
hên hilay Israelita, gawan muwang la ya Griego ya tatang ni Timoteo, haka a ya êt impatuli
hi Timoteo. [4] Ha pamagdann la ha binabalayan ay an-ipamwang la kanlan ampaniwala
kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napikakahundoan lan apostol haka hilay toa ya ampamaala
kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya dapat lan honolên. [5] Kabay lalon hinumkaw
ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hiniraw la, haka allo-allo
angkapahanan hila.

Ya impahalumata kan apostol Pablo ha balayan Troas

[6] Ha pammita la ay nagdann hila ha probinsyan Frigia haka Galacia gawan binawal
hila hên Espiritu ni Apo Namalyari hên paan hilan mamipamwang ha probinsyan Asia.
[7] Hên niabot hilay na ha pianggaan hên probinsyan Misia, ay labay la dayin manoro ha
probinsyan Bitinia, noa, binawal hilay na êt hên Espiritu ni Panginoon Jesus. [8] Kabay
nagdann hila tana ha probinsyan Misia angga ha nilumatêng hila ha balayan Troas.
[9] Habayton yabi, ay main yan nahalumata hi apostol Pablo ya mihay lalaki ya taga-
probinsyan Macedonia* ya ampakihabi kana, ya wana, "Maglipay kaw pon di kannaên
ha Macedonia ta hawpan yo kay!" [10] Pangayari hên halumata, ay tampol kay nanapol
hên barko ya mahakyan hên palipay ha probinsyan Macedonia gawan muwang naên ya
an-iutoh na kay ni Apo Namalyari hên ipamwang kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus.

Hi Lydia ay naniwala kan Panginoon Jesus ha Filipos

[11] Paubat ha balayan Troas ay nagtagloh kay ha pulo hên Samotracia. Bayo, pangamara-
non ay inhundo naên ya pamaglipay ha balayan Neapolis. [12] Paubat bayro ay namitsih
kay palako ha balayan Filipos ya pinakamahlay ya balayan ha probinsyan Macedonia
ya sakop hên gobyernon Roma. Naglaêh kay pon bayro. [13] Hên allo-allon pamagsimba
lan Israelita, ay inumawah kay ha balayan, ta nikno kay ha laylay hên ilog ta habayto
kanoy pagtsiponan lan Israelita hên manalangin. Intoro naên kanlan babayi ya naka-
tsipon bayro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. [14] Ya miha kanla bayro,
ya nag langan Lydia, ya taga-balayan Tiatira, ay mámihaliw hên tela ya kulay ubi. Hiyay
ampagsimba etaman kan Apo Namalyari. In-il-an ni Apo Namalyari ya nakêm na hên
pakapaniwal-an nay toro ni apostol Pablo. [15] Ha maparah ya habi ay nagpabawtismo ya hi
Lydia haka hilay kalamo na ya atsi ha bali na. Pangayari ay hinagyat na kay hên magdahêl
ha bali la, ya wana, "No ampaniwala kaw hên pêtêg ya paniwala ko ha Panginoon, ay
magdahêl kaw pon di ha bali." Gawan ampalêkpêkên na kay, ay a naên natanggian ya
pamanagyat na kannaên.

Hi apostol Pablo haka hi Silas ay nahukul ha balayan Filipos

[16] Mihay allo hên anlakwên naên habaytoy panalanginan, ay natupa naên ya mihay
dalaga ya ipoh. Habaytsi ay anhapatan hên narawak ya a angkahêlêk ya main kapang-
yarihan hên manawas. Kal-atan hên pera ya angkakwa lan ámo na gawan ha pamanawas
na. [17] Ampangamat-kamat ya kannaên ni apostol Pablo, ya wana, "Hilay habaytsi ay
ampaghuyo kan Apo Namalyari. An-ipamulah la kamoyu no ay-êmên kaw hên miligtas
ha parusa ya ayn anggaan."

[18] Hên allo-alloy nan habiên ya habayto, ay nanuluk kana hi apostol Pablo, haka na
ya inarap ta hinabyanan nay hinumapat ha dalaga, ya wana, "Ha kapangyarihan ni
Panginoon Jesu-Cristo, ay mag-alíh ka kana." Tampol hên inumalih ya hatoy hinumapat
kana.

[19] Hên nahêlêk lan ámo nan hatoy dalaga ya ayn hilay nan mapangwanan pera, ay
dinakêp la hi apostol Pablo haka hi Silas. Ginuloy la hilan in-arap kanlan manungkulan.
[20] Hên in-arap hilan apostol Pablo kanlan habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma,
bayro êt ha Filipos, ay êmên di ya pamidikil la: "Habaytsi ya loway Israelita ay
ampamuligaw bayri ha balayan tamo. [21] Ya an-itoro la ay ugalin halanghang ha patakaran

* 16:9 Habaytsi ay atsi bayro ha lipay dagat.

tamon taga-Roma. A tamo malyarin tanggapên o honolên ya habayto." [22] Hilay atsi
bayro hên nakalopong, ay nakilamon nandakêp kanlan apostol Pablo. Gawan êmbayro,
ay pinalâboh hilan habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma bayro ha Filipos hilan
apostol Pablo, haka la hila impabarog. [23] Hên nayari hilan binarog, ay impahukul hila haka
in-utoh lan ampamaala ha hukulan ya pakabantayan na hilan mangêd. [24] Kabay inhowên
na hila ha kalalê-lalêan hên hukulan, haka na hila hinipit ya bitsih la hên loway tabla ya
tinalagá hên nilubtan ta êmên main dyanan hên bitsih.
[25] Hên bonak yabi, ay ampanalangin haka ampagkantan pamagpuri kan Apo Namalyari
hi apostol Pablo haka hi Silas. Ampanggilam hilay kapareho lan nakahukul bayro.
[26] Namakonkaynaman, ay nanlayon hên hadyay hêkaw. Kabay nangayêgê ya hatoy huku-
lan. Biglan naubuh hên nangaloat ya kabat, haka nangakalag ya taykala ya pinanggapoh
la kanlan nangahukul. [27] Hên nipaimata ya hatoy ampamaala bayro ha hukulan haka na
napansin ya nangaloat ya kabat, ay inulbut nay hundang na ta magpakamatsi ya dayi ta
êndat na no nakatakah hilay nay nakahukul. [28] Noa, inangawan ya ni apostol Pablo, ya
wana, "Paan kan magpakamatsi ta atsi kay pon di ya kal-atan!"
[29] Namakwa yan pag-atáng ya hatoy ampamaala ha hukulan, haka naparagah yan
hinumwên hên ampamêgpêg hên nanlokob ha arapan lan apostol Pablo angga ni Silas.
[30] Bayo in-awah na hila ha hukulan haka ya nangotang kanla, ya wana, "Hinoy dapat kon
daygên êmên ko miligtas ha parusa ya ayn anggaan?"
[31] Hinabi la etaman, ya wanla, "Maniwala ka kan Panginoon Jesus ta êmên ka miligtas
ha parusa ya ayn anggaan, hika boy hilay kalamo yo ha bali." [32] Ha maparah ya habi ay
impamwang lan apostol Pablo ya habi hên Panginoon ha ampamaala bayro ha hukulan
haka ha kalamo na ha bali. [33] Habayto êt hên yabi hên inuyahan nan bantay ya hugat
lan apostol Pablo, ay hiya haka ya kalamo na ha bali ay tampol hên nagpabawtismo.
[34] Pangayari ay hinagyat na hilan humwên ha bali na ta inapagan na hilan pamangan.
Hadyay higla nan ampamaala ha hukulan haka ya kalamo na ha bali gawan ha naniwala
hilay na kan Apo Namalyari.
[35] Pangamaranon, ay namiutoh ya habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma ya atsi
ha Filipos, hên polis ha hukulan, ya ipaawah lay na kano, hilan apostol Pablo.
[36] Gawan êmbayro, ay hinabi na kan apostol Pablo, hên habaytoy ampamaala ha
hukulan, "Namipagtan hilan habi ya manungkulan hên gobyernon Roma bayri ha Filipos
ya iawah kaw. Kabay mita kaw na dayi hên mapatêkbêk."
[37] Noa, wani apostol Pablo, "Impabarog la kay ha arapan hên kal-atan, haka la kay
impahukul hên a la kay pon nilingon agyan taga-Roma kay! Bayo labay la kay hên ipaawah
hên ayn makamwang! A malyari ya êmbayro! Dapat hilay maglakó di hên mamiawah
kannaên!"
[38] Inhumbung lan polis kanlan manungkulan ya hinabi ni apostol Pablo. Nalimwan hilay
habaytoy manungkulan hên gobyernon Roma hên namwangan la ya taga-Roma hila awud
hilan apostol Pablo. [39] Kabay nagtagloh hila ha hukulan hên nakikwan patawad kanla
haka la hilay na in-awah. Pinakihabi la kanla etaman ya mag-alíh hila ha balayan Filipos.
[40] Pamakaawah la ha hukulan hilan apostol Pablo, ay nagtagloh hila ha bali lan Lydia. Hên
napahigla lay nay nakêm lan patêl ha Panginoon, ay nammita hilay na.

17

Hi apostol Pablo, hi Silas, haka hi Timoteo ha Balayan hên Tesalonica

[1] Hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo ay nagdann ha balayan Amfipolis haka
ha balayan Apolonia angga ha nilatêng hila ha balayan Tesalonica ya main sinagoga lan
Israelita. [2] Gawan nakasanayan nay na ni apostol Pablo hên makisimba hên toroan na
hilay kapareho nan Israelita, ay ha tatloy allon pamagsimba la, ay anlakwên na hila bayro
ha sinagoga la, ta nakipagpalinawan ya kanla ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari. [3] Impalinaw haka pinaptêgan na ya nakahulat bayro ya tungkol ha Mesias, ya
Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya kailangan

nan matsi haka mabiyay oman. Impamwang na kanla ya hi Panginoon Jesus ay habaytoy
Mámiligtas, ya an-êngganan la, ya impangako bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari. [4] Main kaatag Israelita ya nanggilam ha impamwang, haka nakihonol kan
apostol Pablo haka kan Silas. Main etaman bayro hên babayi ya mabandi haka kal-atan
Griego* ya maka-Diyos ya naniwala kan Panginoon Jesus.
[5] Noa, main kaatag ya poon lan kapareho lan Israelita ya nag-inakit kanlan apostol
Pablo. Tsinipon la hilay mapanyag karawakan, ya ampagbabakahaan ha palengke, ya
nangamuyot a êt hên kal-atan hên nanulhul hên boon balayan hên lakwên ya bali ni
Jason ta êndat lan atsi hila bayro hilan apostol Pablo ta paawahên la hila dayi. [6] Hên a
lay na natapol, ay ginuloy lan gintan hi Jason haka kaatag kanlan patêl ha Panginoon,
hên in-arap ha manungkulan hên balayan Tesalonica hên main kalamoy angaw, ya wanla,
"Hilay habaytoy lalaki ay ampamuligaw ha balang logal ya anlakwên la! Amêhên, atsi
hilay na bayri kantamo! [7] Pinakatuloy na hila ni Jason ha bali na, haka hilangan ay
anhumalanghang ha patakaran hên pinakapoon ha Roma ya ampag-ari kantamo, ta
anhabiên la ya main kaatag ya pinakapoon, ya langan na ay Jesus." [8] Hên pamakagilam
lan habayto hên hilay kal-atan, haka hilay manungkulan hên balayan Tesalonica, ay
nangabuligaw hila. [9] Hên tinanggap lay nay impiyansa ni Jason haka ya impiyansa lan
kaatag ya patêl ha Panginoon, ay imbuhan hilay na.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan hên Berea

[10] Hên habayton yabi êt, ay in-aporah la hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo hên
impalakoy na ha balayan Berea. Hên nilumatêng hilay na, ay hinumwên hila ha sinagoga
lan kapareho lan Israelita. [11] Hilay Israelita bayro ha Berea ay loat ya kaihipan, kanan
kaihipan lan Israelita ha Tesalonica. Labay-labay lan manggilam ha panoro ni apostol
Pablo. Allo-allo lan ampag-aralan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êmên
la mamwangan no pêtêg ya an-itoro ni apostol Pablo. [12] Mal-at kanla ya naniwala haka
main etaman bayro hên kal-atan babayi haka lalaki ya Griego ya mabandi. [13] Noa, hên
namwangan lan Israelita ha Tesalonica ya ampaypamwang hi apostol Pablo hên habi ni
Apo Namalyari ha balayan Berea, ay nangamat hilay na êt bayro hên nanulhul kanlan
taga-Berea hên manalanghang kan apostol Pablo. [14] In-aporah la hi apostol Pablo hên hilay
patêl ha Panginoon ha Berea hên impalako ha laylay hên dagat ta êmên ya makahakay ha
barko. Noa, nabalag hi Silas angga hi Timoteo bayro ha Berea. [15] Main ungnoy nangiatêl
kan apostol Pablo hên angga ha balayan Atenas. Hên paorong hilay nay nangiatêl kana,
ay intsipan na kanla ya tampol hilan mangamat hi Silas angga hi Timoteo, no malyari.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan Atenas

[16] Hên an-êngganan ni apostol Pablo hi Silas haka hi Timoteo ha balayan Atenas, ay
namalagêhbêg ya nakêm na ha napansin nay kal-atan hên rebulto hên alwan pêtêg ya
diyos ya ansimbaên lan taga-Atenas. [17] Kabay ya dinyag na, ay bayro ha sinagoga, ay
nakipagpalinawan ya hên kalamo nay kapareho nan Israelita haka hilay kaatag ya maka-
Diyos. Allo-allo ya etaman hên ampakidebate kanlan atsi bayro ha plasa. [18] Bayro ha plasa
ay main mánoro ya Epicureo haka mánoro hên Estoico ya ampakidebate kana. Wanlan
kaatag, "Hinoy an-ilambung nan hata ayn minúwang?"
Wanla êt hên kaatag, "Ampaypamwang ya lawêh hên tungkol ha diyos lan kaatag ya
bansa!" Hinabi lay habayto gawan an-ipamwang na kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan
Panginoon Jesus haka tungkol ha natsi ya biyayên hilan oman. [19] Ha maparah ya habi, ay
gintan la hi apostol Pablo ha pagtsiponan lan manungkulan bayro ha logal ya ambaêgên
lan Areopago, ya wanla, "Labay naên mamwangan no hino ya habaytsi ya bayoy toro ya
an-itoro mo kannaên. [20] Babayo naên magilaman ya habaytsi ya anhabiên mo kabay labay
naên mamwangan no hinoy labay habiên hên habaytsi." [21] (Hilay taga-Atenas haka hilay
kaatag ya ampaidi bayro ay allo-allo lan labay hên manggilam haka pihabian ya hinoman
ya bayoy toro.)

---

* 17:4 Ya alwan Israelita.

22 Kabay nirêng hi apostol Pablo ha arapan lan naka-tsipon ta hinabi na kanla,
"Anggalangên kon taga-Atenas, angkahêlêk ko ya mahipêg kaw ha pamagsimba. 23 Ta ha
pagtawak-tawak ko bayri ha logal yo, ay napansin koy mal-at ya ansimbaên yo. Nahêlêk
ko ya mihay pamiatangan ya nag-hulat hên êmên di, 'Habaytsi ay ha Diyos ya a naên
muwang.' Habaytoy ansimbaên yo, ya a yo man kilala, ay yabay ya an-ipamwang ko
kamoyu. 24 Hiya hi Apo Namalyari ya nanyag hên luta haka ya kaganawan ya atsi bayri.
Hiya ya Panginoon ha langit haka ha luta, kabay a ya ampaidi ha pagsimbaan ya dinyag
tawo. 25 A na kitamon ampanapolan hên hinoman, ta hiyay ampam-in biyay haka inanawa
haka hinoman ya kailangan tamo. 26 Paubat ha mihay ninuno, ay dinyag nay balang láhi
ha boon luta, haka na hila dinyanan hên paidyanan la haka panaon lan mamiyay haka
matsi. 27 Dinyag nay habayto ta êmên la ya tapolên haka mamwangan lan atsi ha luta. Ha
kaptêgan, ay alwa yan marayo ha balang miha kantamo. 28 Nanad ha hinabi kamoyu hên
mihay magaling maghabi, ya wana, 'Hiyay ubatan hên biyay tamo, haka hiyay ampangillag
kantamo ha pammita tamo, haka ha pamimiyay tamo.' Nanad êt ha hinabi lan kaatag
kamoyu ya main kamwangan, ya wanla, 'Hikitamo ay maának ni Apo Namalyari etaman.'
29 Gawan ha hikitamoy anak ni Apo Namalyari, ay paan tamo yan itad ha rebulto ya ginto,
pilak, o bato ya dyag ha kaihipan haka galing hên tawo. 30 Hên hato, ay pinaulayan nay
kasalanan lan ayn muwang hên tungkol kana, noa, amêhên ay an-iutoh nay balang miha
hên maghêhê haka talibatokan ya alwan mangêd ya pamimiyay. 31 Ta intakda nay na ya
Allon Pamanukom ha balang miha ha boon luta. Main ya etaman hên pinili ya manatol
hên main katoynungan. Haka pinaptêgan na, no hino ya habaytoy manatol hên biniyay
na yan oman."
32 Hên nagilam lan naka-tsipon bayro ya tungkol ha pangabiyay lan oman hên hilay
natsi, ay nipakaili hilan nammusmus ya kaatag. Noa, wanlan kaatag ya labay lan
manggilam oman hên tungkol bayro, no minghan a êt. 33 Kabay nammita yay na hi apostol
Pablo. 34 Main ungno bayro ya naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo haka naki-lamo-lamo
kan apostol Pablo. Kalamo la hi Dionisio ya miha kanlan ampamaala bayro ha Areopago,
haka ya mihay babayi ya nag langan Damaris haka hilay kaatag pon.

18

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha balayan Corinto

1 Pangayarin habayto, ay nag-alíh ya hi apostol Pablo ha balayan Atenas, ta nammita ya
ha balayan Corinto. 2 Napagkabalay na bayro ya mihay kapareho nan Israelita, ya in-anak
ha patal Ponto, ya nag langan Aquila. Kalatêng-latêng nan bêngat ni Aquila ha Corinto
hên ubat ha balayan Roma ha bansan Italia, kalamo nay ahawa na hi Priscila. Kabay
immalíh hila bayro ta naubuh hilan impaalíh ni Claudio ya hilay Israelita ha balayan Roma.
Ha pamaniraw ni apostol Pablo kanlan miahawa, 3 ay napaidi ya tana bayro kanla gawan
magdya-dyag hilan tolda hên nanad êt ha andaygên na. Kabay hiya ay nag-in kalamo lay
na hên manyag hên tolda. 4 Balang allon pamagsimba ay atsi ya ha sinagoga, ta êmên
makipagpalinawan kanla. Labay na hila dayi hên mapaniwala kan Panginoon Jesus ya
hilay kapareho nan Israelita haka hilay Griego.*
5 Hên nilumatêng hi Silas haka hi Timoteo ya ubat ha probinsyan Macedonia, ay allo-
allo nay nan naarap ni apostol Pablo ya pangitoro hên habi ni Apo Namalyari ha sinagoga,
hên ampaptêgan na kanlan kapareho nan Israelita ya hi Panginoon Jesus ay ayn kaatag
no alwan ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari
hên mamaala. 6 Noa, hên nilabanan la hi apostol Pablo hên kapareho nan Israelita hên
main lamoy pammusmus, ay ingkampag nay tuwapok ya atsi ha takop na, ta êmên la
mamwangan ya paulayan na hilay na. Wana êt kanla, "Ayn kinan kasalanan no migtan kaw
man ha parusa ya ayn anggaan! Paubat amêhên ay toroan kinay alwan Israelita." 7 Kabay
nag-alíh ya ha sinagoga ta nanoro ya tana ha bali nan mihay lalaki, ya ampagsimba kan
Apo Namalyari, ya nag langan Ticio Justo. Ya bali na ay atsi ha danin sinagoga. 8 Hi Crispo,

* 18:4 Ya alwan Israelita.

ya ampamaala ha sinagoga haka hilay kalamo na ha bali, ay naniwala ha Panginoon. Mal-
at êt kanlan taga-balayan Corinto ya ampanggilam hên pamanoro ni apostol Pablo ya
naniwala ha Panginoon haka nagpabawtismo.
9 Hên mihay yabi ay nagpahalumata ya Panginoon kan apostol Pablo, ya wana, "Paan
kan malimo. Ihundo moy pamanoro mo, hinoman ya malyari, 10 gawan mal-at bayri ha
balayan ya maniwala kangko. Hikoy kalamo mo kabay ayn makaantsi kamo." 11 Kabay
naglaêh ya bayro hi apostol Pablo hên mihay taon haka anêm ya buwan hên nangitoro
hên habi ni apo Namalyari.
12 Noa, hên nag-in gobernador ha probinsyan Acaya, hi Galio, ay nagkamiha hilay
Israelita, hên dakpên la hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha mánlingon kaso, 13 ya
wanla, "Habaytsi ya ampaytoro hên mihay pamagsimba kan Apo Namalyari ya bawal ha
Kautuhan ya anhonolên naên Israelita."
14 Hên maghabi ya dayi hi apostol Pablo, ay nuna yan naghabi hi Galio, "No ya
ampihahabian yon Israelita, ay tungkol ha mihay mabyat ya kasalanan, o narawak ya
dinyag ni Pablo ya bawal ha patakaran gobyerno, ay gilamên kataw dayi. 15 Noa, no tungkol
bat ha habi, langan, haka Kautuhan yon Israelita ya humbung yo, ay dali kaw na! Taganán
a ko hatolan ya habain." 16 Kabay impaawah na hilay na bayro ha panlingonan kaso.
17 Hi Sostenes ya miha kanlan ampamaala ha sinagoga ya nantan kan apostol Pablo, ay
dinakêp lan alwan Israelita, ta tinumbuk la ya ha arapan hên panlingonan kaso. Noa, a
hila pinakiêmênan ni Gobernador Galio.

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria

18 Naglaêh ya pon bayro ha balayan Corinto hên nabuyot-buyot hi apostol Pablo,
pangayarin habayto ay nagtsipan yay na kanlan patêl ha Panginoon, biha hinumakay
yay na ha hakayan pandagat ya palakon Siria hên kalamo na hilay miahawa ya hi Priscila
haka hi Aquila. Hên nilumatêng hila ha Cencrea, nagpaorog hi apostol Pablo gawan ha
tsipan na kan Apo Namalyari. 19 Hên nilatêng hila ha balayan Efeso, ay nakiblag yay
na kanlan miahawa ta makipagpalinawan ya ha sinagoga kanlan kapareho nan Israelita.
20 Pinakihabian la ya hi apostol Pablo hên magbuyot ya pon bayro kanla, noa, hinabi na
ya a ya. 21 Nagtsipan ya tana kanla ya no kalabayan ni Apo Namalyari, ay mag-orong ya.
Pangayarin habayto, ay hinumakay yay na ha hakayan pandagat hên paalíh ha balayan
Efeso.
22 Hên nilatêng yay na ha balayan Cesarea, ay nilumakat ya ha balayan Jerusalem ta
hiniraw na hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bayro, biha nilumohan yay na
êt ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria. 23 Hên nabuyot-buyot ya bayro, ay nag-orong
yay na êt ha probinsyan Galacia haka Frigia ta pinataniêh nay paniwala lan ampaniwala
kan Panginoon Jesus ha balang logal bayro.

Hi Apolos ay nilumatêng ha balayan Efeso haka ha balayan Corinto

24 Amêhên, ay main Israelita ya nag langan Apolos ya nilumatêng ha balayan Efeso.
Hiyay in-anak ha Alejandria. Magaling yan makipagpalinawan haka mal-at ya kamwangan
na ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. 25 Hiyay tinoroan hên toro ni Panginoon
Jesus, haka mahiglay nakêm nan ampanoro hên kaptêgan hên tungkol kana hên main
kahipêgan. Êmbayro man, ay muwang nan bêngat ya intoro ni Juan Bautista ya tungkol
ha pamawtismo. 26 Makhaw ya nakêm nan namipamwang ha sinagoga. Hên nagilam ni
Priscila angga ni Aquila ya panoro na, ay hinagyat la ya ha bali la, haka la impalinaw
kana no ay-êmên nan an-iligtas ni Apo Namalyari hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus.
27 Amêhên, hên labay ni Apolos hên maniraw ha probinsyan Acaya, ay nanulat hilay patêl
ha Panginoon ha balayan Efeso ya tanggapên la ya dayi hi Apolos hên hilay ampaniwala
kan Panginoon Jesus ha Acaya. Impagtan la kana ya habaytoy hulat. Hên nilatêng yay
na bayro, ay mahlay ya naihawop na kanlan naniwala gawan ha ingalo ni Apo Namalyari.
28 Ta ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay hinabyanan na hilay Israelita

ha arapan hên kal-atan, ha kagalingan nan ampaptêgan, ya hi Panginoon Jesus ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

19

Hi apostol Pablo ha balayan Efeso

1 Kaban atsi ya hi Apolos ha balayan Corinto, hi apostol Pablo etaman ay nagdann ha
logal ya kapanawgtugan angga ha nilumohan ya ha balayan Efeso. Nalatêng na bayro
ya ungnoy ampaniwala kan Panginoon Jesus. 2 Kinotang na hila ni apostol Pablo no
hinapatan hilay na hên Espiritu ni Apo Namalyari, hên naniwala hila kan Panginoon Jesus.
A hila êt kano, ta a la êt muwang ya main Espiritu ni Apo Namalyari. 3 Kinotang nay
na êt ni apostol Pablo no hino awud ya naintindihan la ha pamawtismo kanla. Hinabi
la ya pamawtismo kanla ay nanad ha intoro ni Juan Bautista. 4 Impamwang ni apostol
Pablo kanla ya habaytoy pamawtismo ni Juan Bautista, ay palatandaan hên naghêhê
hila ha kasalanan la ya hilay Israelita. Impamwang etaman ni Juan ya dapat maniwala
ha anlumatêng ya anhumonol kana, ya ayn kaatag no alwan hi Panginoon Jesus. 5 Hên
nagilam lay habayto, ay nagpabawtismo hilan oman ha palatandaan ya ampaniwala hilay
na ha langan ni Panginoon Jesus. 6 Hên impalunto ni apostol Pablo ya gamêt na kanla,
ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nipaghabi hilay na ha habi, ya a la
muwang, haka la hinabi ya impaihip kana ni Apo Namalyari. 7 Main manga labinlowa ya
nagpabawtismo hên habayto.

8 Ha tatloy buwan bayro ha sinagoga, ay makhaw ya nakêm ni apostol Pablo hên
namipamwang haka nakipagpalinawan hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.
9 Noa, main ungno kanla ya a naniwala gawan kakdêyan ulo la. Hinabi lay nangarawak
ya tungkol ha toro ni Panginoon Jesus ha arapan hên naka-tsipon. Kabay immalíh ya
bayro hi apostol Pablo haka hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta inhundo lay
pamipagpalinawan la ha kuwartoy panoroan ni Tirano. 10 Loway taon hên pamihundo ni
apostol Pablo hên habayto, kabay naubuh hilan nakagilam hên habi hên Panginoon ya
hilay Israelita, haka hilay Griego* ya ampaidi ha probinsyan Asia.

Ya maának ni Esceva

11 Hên habayto ay dinyanan ya ni Apo Namalyari hi apostol Pablo hên kapangyarihan
hên manyag hên hadyay kapapaêpapah. 12 Kabay mag-in panyo o hinon takop ya ubat ha
lawini ni apostol Pablo, ay kowên la ta gêtan kanlan main hakit, ta êmên mag-alíh ya hakit
la haka ya nangarawak ya a angkahêlêk.

13 Bayro êt ha balayan Efeso, ay main ungnoy Israelita ya ampanêbêh hên mamaalíh
hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo. Hên nahêlêk lay andaygên ni
apostol Pablo, ay labay lan totoên hên habtan ya langan ni Panginoon Jesus ha pamaalíh
lan nangarawak ya a angkahêlêk, ya wanla, "Ha kapangyarihan ni Jesus ya an-ipamwang ni
apostol Pablo, ay an-iutoh ko kamoyu ya mag-alíh kaw bahên." 14 Kalamo ha ampamaalíh
hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, ay hilay pitoy anak nay lalaki
hên mihay pinakapoon pari hên Israelita ya nag langan Esceva.

15 Noa, hên ampamaalíh hila dayi hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay
tawo, ay hinabi nan habaytoy narawak ya a angkahêlêk kanla, "Kilala ko hi Jesus haka
muwang ko ya tungkol kan Pablo. Noa, hino kaw ta pakiêmênan yo ko!" 16 Tampol na hilan
dinawhong haka hinambut hên hatoy hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk ya hatoy
pitoy anak ni Esceva, kabay nikagigibak ya takop la haka nikahuhugat ya lawini la hên
hilay timmakah bayro ha bali nan hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk.

17 Habaytoy nalyari kanlan pitoy anak ni Esceva ay namwangan ha boon balayan Efeso,
mag-in kanlan Israelita angga kanlan Griego.† Kabay naubuh hilan nipag-êpapah haka la
pinuri hi Panginoon Jesus. 18 Mal-at kanlay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay inamin
haka inhuko lay bulá la ha arapan lan kal-atan ta pinaghêhêan lay na. 19 Mal-at kanlan

* 19:10 Ya alwan Israelita. † 19:17 Ya alwan Israelita.

mapanawas, ay nanipon hên libro ya ginamit la ha pamanawas la, haka la in-ulam ha
arapan lan kal-atan. Hên binilang la ya alagá hên inulam la, ay niabot ya ha 50,000 ya
pera ya pilak. [20] Ha êmbayroy nalyari, ay lalo hên nibahwag ya habi ni Apo Namalyari,
kabay lalon nilum-at ya naniwala ha Panginoon.

Nangapigugulo hila ha balayan Efeso

[21] Pangayarin habayto, ay nakapêptêng ya ihip ni apostol Pablo hên magdann ha
probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Acaya ta maniraw ya ha balayan Jerusalem
angga ha balayan Roma. [22] Impauna na ha Macedonia ya lowa kanlan kahawop na ya hi
Timoteo haka hi Erasto. Hi apostol Pablo etaman ay nabalag pon ha balayan Efeso ha
probinsyan Asia.

[23] Hên atsi ya pon bayro ha Efeso hi apostol Pablo ay nagkamain hên taganán mahlay
ya gulo gawan ha pamitoro nan toro ni Panginoon Jesus. [24] Ta gawan ha panoro ni apostol
Pablo, ay ayn hilay nan pangwanan hên kal-atan pera ya mihay magpipinday hên pilak ya
nag langan Demetrio haka hilay mag-obra na. Hilay ampanyag hên nanaway bali-balian
ha kalupan templo la ya pamyanan lan rebulto hên diyos lan Efeso ya nag langan‡ Diana.
[25] Tsinipon ni Demetrio ya hilay mag-obra na haka ya kaatag ya magpipinday ta wana kanla,
"Hikaw ya kalamo ko, muwang yo ya pamaminday bat ya angkaubatan hên katsighaw
tamo. [26] Angkahêlêk yo haka angkagilaman yo ya andaygên ni Pablo. Anhabiên na ya alwan
pêtêg diyos ya andaygên hên gamêt, haka kal-atan hên naamuyot na hên a maniwala kan
Diana, alwan bat di ha balayan Efeso, noa, ha boon probinsyan Asia. [27] Kabay miparawak
ya kapanapolan tamo haka taganán a lay nan pansinên ya pamaminday tamo. Alwan bat
habayto, noa, ya pagsimbaan kan Diana, haka hiya man, ya pinaka-diyos tamo, ay a lay
nan galangên di ha Asia angga ha boon luta."

[28] Hên pamakagilam lan kalamo ni Demetrio hên habayto, ay hadyay tobag la, haka
nipan-angaw hila, "Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha Efeso!" [29] Kabay nagkamain
hên gulo ha boon Efeso. Dinawhong hên dinakêp lan taga-Efeso hi Gayo haka hi Aristarco
ya taga-Macedonia, ya kalamo ni apostol Pablo ha panlumagay. Biha ginuloy hila ha
pagtsiponan la. [30] Labay na dayi ni apostol Pablo hên maniraw bayro ha pagtsiponan la,
noa, binawal la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus. [31] Ya kaatag kanlan kaluguran na
ya manungkulan ha probinsyan Asia ay namiutoh hên makihabi kana ya paan ya dayi
hên maniraw ha pagtsiponan. [32] Nagulo hilay naka-tsipon bayro. Alwan pare-pareho
ya an-iangaw lan naka-tsipon, ta kal-atan la ay a la muwang no awta naka-tsipon hila.
[33] Impaarap lan Israelita ya mihay kalamo la, ya hi Alejandro ya mamipalinaw hên alwan
hilay Israelita ya pinangowangkitan hên gulo. Siningyalan na hilay naka-tsipon hên paan
maglabak ta maghabi yay na. [34] Noa, hên nabalayan lan kal-atan ya hi Alejandro ay mihay
Israelita, ay in-angaw la hên loway oras ya, "Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha
Efeso!"

[35] Ha maparah ya pangahabi, ay napatunggên na hilay ampipan-angaw, hên mihay
manungkulan ha balayan Efeso. Haka wana kanla, "Kapareho kon taga-Efeso, ayn miha
kantamo ya a ampakamwang ya hikitamoy ampamantay ha pagsimbaan kan Diana, ya
makapangyarihan, haka hatoy rebulto na ya natatan ubat ha langit. [36] Ayn makapaghabin
alwan pêtêg ya habaytsi ya anhabiên ko, kabay magpatêkbêk kaw haka pakaihipên
yo pon ya andaygên yo. [37] Hilay habaytsi ya gintan yo bayri, ay a hila nanakaw ha
pagsimbaan tamo, haka a hila naghabin halanghang ha diyos tamo. [38] Kabay no main
hilan idungot hilan Demetrio haka hilay kalamo nay magpipinday, ay malyari lan iarap
ha mánlingon kaso ta nakal-an hilan manoyo hên kaganawan kaso yo. [39] Noa, no main kaw
pon êt hên kaatag ya idikil, ay malyarin pihahabian tamo ha humonoy pamagtsipon ha
pamanhumonol ha patakaran tamo. [40] Ampotogên ako ha nalyari amêhên, ta malyari la
kitamon idikil lan taga-Roma ya ampanggulo kitamo. No daygên lay habayto, ay kaingalo

‡ 19:24 Ha Griego: Artemis.

kitamo, ta ayn kitamon makatoynungan ha guloy habaytsi.” [41] Hên pangayari nan naghabi,
ay pinabita na hilay na ya naka-tsipon.

20

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Grecia

[1] Hên pamakayarin gulo ha balayan Efeso, ay impabaêg ni apostol Pablo ya hilay
ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta pinakhaw nay nakêm lan tinoroan, hên ihundo lay
paniwala la kana. Pangayari, ay nagtsipan yay na kanla ta mita yay na hên palakon
probinsyan Macedonia. [2] Hiniraw na hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balayan ya
atsi bayro, ta pinakhaw nay nakêm lan tinoroan, hên ihundo lay paniwala la. Pangayari
ay inhundo nay pammita na hên angga ha probinsyan Grecia. [3] Naglaêh ya pon bayro
hên tatloy buwan. Maghakay ya dayi ha barko hên palako ha probinsyan Siria, noa, hên
namwangan na ya main kapareho nan Israelita ya nagmulongan kana, ay naihipan na
tanan magdann ha probinsyan Macedonia ha pag-orong na. [4] Hilay nakilako kan apostol
Pablo, ay hi Sopater ya taga-Berea, ya anak ni Pirro, hi Aristarco haka hi Segundo ya taga-
Tesalonica, hi Gayo, ya taga-Derbe, hi Timoteo, ya taga-Listra, haka hi Tiquico haka hi
Trofimo, ya taga-Asia. [5] Nuna hilay habayto kannaên ta inêngganan la kay ha balayan
Troas. [6] Noa, hikay etaman ay nag-alíh ha balayan Filipos hên pamakayari hên pista lan
Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Himmakay kay ha barko hên
angga ha nilatêng kay ha balayan Troas hên panlimay allo. Nanugêl kay bayro hên pitoy
allo.

Ya tawlin pamaniraw ni apostol Pablo ha Troas

[7] Ha unan allon habayton parominggo* ay ni-tsi-tsipon kay ya Israelita ta nagkomunyon
kay, ya pamanêmtêm ha pangamatsi ni Panginoon Jesus. Nangaral ya hi apostol Pablo
hên angga ha bonak hên yabi, ta mita ya ha humonoy allo. [8] Mal-at ya dêkêt bayro ha
pinagtsiponan naên ha ikatlon palapag bali. [9] Main mihay miyawhay, ya nag langan Eutico
ya nakaikno ha mihay dorongawan, ya nakabêlêw ha kakarangan hên pamangaral ni
apostol Pablo. Nanabo yan paubat ha ikatlon palapag hên habaytoy bali ya pinagtsiponan,
kabay hên nilako la ya, ay natsi yay na. [10] Noa, hên tinumaoy hi apostol Pablo hên
nangalakop kana, ay wana, “Paan kaw manyagah, ta angkabiyay ya!” [11] Pangayarin
habayto, ay nunik yay na êt hi apostol Pablo, bayro ha pinagtsiponan, ta pangayari naên
nangan, ay inhundo nay panoro na hên angga ha maranon bayo nammita kay. [12] Hi Eutico,
ya nangoman nabiyay, ay in-atêl la ha bali na, hên hadyay higla la gawan nabiyay ya.

Pamag-alíh ni apostol Pablo ha Troas palakon Mileto

[13] Pinagkablag naên hi apostol Pablo ta hinumakay kay ha barko ta napihabian naên ya
danan naên ya ha balayan Ason. Hiya etaman, ay namitsih. [14] Hên napipihlêk kay bayro
ha balayan Ason, ay hinumakay yay na hên kalamo naên hên palako ha balayan Mitilene.
[15] Paubat ha balayan Mitilene ay naghakay kay ha barko hên angga ha nilatêng kay ha êtêb
hên Pulo hên Quio. Hên humonoy allo, ay nipadann kay ha êtêb hên Pulo hên Samos, haka
ha humonol êt ya allo ay nilatêng kay ha balayan Mileto. [16] Inihip ni apostol Pablo ya a yay
na pon magdann ha balayan Efeso ta êmên ya a maabala ha probinsyan Asia, gawan labay
nay nan makalatêng kay ha balayan Jerusalem bayo mag allo hên Pentecostes.

Ya pamagtsipan ni apostol Pablo kanlan toa ya ampamaala ha pagtsiponan lan patêl ha Panginoon ha Efeso

[17] Hên ungnoy nay allo naên lan apostol Pablo ha balayan Mileto, ay namipagtan ya
hên habi kanlan toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
balayan Efeso ya maniraw hila kana ha balayan Mileto. [18] Paglatêng la kana ay kinahabi
na hilay na, ya wana kanla, “Muwang yo ya nag-in biyay ko hên haton unan allon
nilumatêng ako bayri ha probinsyan Asia. [19] Booy nakêm kon nagpakaaypa hên naghuyo

* 20:7 Yabin Sabado hên habayto, ta kanlan Israelita, yabay ya umpisan unan allo hên mihay parominggo.

ha Panginoon haka namalagêhbêg ya nakêm ko hên main pamagtêêh ha kal-atan hên
pamairap la kangko hên kapareho kon Israelita ha pagmulongan la kangko. [20] Muwang yo
etaman ya a ko nag-alangan ha pamanawop kamoyu hên namipamwang haka nanoro hên
tungkol kan Panginoon Jesus ha arapan man hên kal-atan haka ha binali. [21] Impakaaral
ko etaman kanlan kapareho kon Israelita, haka kanlan Griego† ya dapat lan paghêhêan
haka talibatokan ya kasalanan la, ta dapat magpalokop hilay na kan Apo Namalyari hên
maniwala kan Panginoon Jesus.
[22] "Mita kina ha balayan Jerusalem ha utoh kangko hên Espiritu ni Apo Namalyari. A
ko muwang no hinoy malyari kangko bayro. [23] Ya muwang kon bat, ay ha balang balayan
ya lakwên ko, ay an-ipamwang na kangkon Espiritu ni Apo Namalyari, ya ihukul ako haka
makaranas akon kairapan. [24] Noa, ayn kangko no mikarang ya biyay ko bayri ha luta o
no ahê, ta ya maalagá kangko ay matupad koy an-ipadyag na kangko ni Panginoon Jesus.
Yabay ya pamipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol ha ingalo ni Apo Namalyari.
[25] "Nakilamo ko kamoyu hên hato, kaban an-ipamwang koy tungkol ha pamanlokop ni
Apo Namalyari. Noa, amêhên ay muwang kina ya a yo kina hên mahêlêk oman. [26] Kabay
ampapakahabiên ko kamoyu amêhên, ha alloy habaytsi, ya alwan hiko ya main kasalanan
no parusaan na kaw ni Apo Namalyari hên ayn anggaan. [27] Ta a ko nag-alangan ha paytoro
kamoyu hên hinoman ya labay nan ipamwang kamoyu ni Apo Namalyari. [28] Illagan yoy
sarili yon pamanhumonol kan Apo Namalyari. Illagan yo etaman ya pamanhumonol lan
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta pinili na kaw hên Espiritu ni Apo Namalyari
hên mamaala kanla hên nanad ha pagpastol yo, ha tupa yo. Hila ay inligtas hên natsi ya hi
Panginoon Jesus ya Anak ni Apo Namalyari. [29] Muwang ko, ya no ayn kina bayri, ay main
mipanlumatêng ya maytoro hên alwan kaptêgan, ta labay lan alihên ya paniwala yo kan
Panginoon Jesus. Hila ay nanad ahon lalê ya mapangyat ya mandawhong kamoyu hên
ayn ingalo. [30] Agyan ha kalamo yo, ay main lumtaw ya maghabi hên alwan kaptêgan, ta
êmên la maamuyot hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus. [31] Kabay pakaillag kaw, haka
panay yon panêmtêmên ya in-aral ko kamoyu ha boon tatloy taon, ya allo-yabi ayn têgên
ya pamanayhay ko kamoyu, hên main lamoy pamanangih gawan anlugurên kataw.
[32] "Amêhên, ay an-ipatsiwala kataw kan Apo Namalyari, haka ha Mangêd ya Habi
tungkol kan Panginoon Jesus ya ampamataniêh hên nakêm yo. Habaytoy Mangêd ya
Habi, ay mam-in biyay ya ayn angga, ya in-il-an ni Apo Namalyari para ha balang miha
ya impapawa na hên mag-in kana. [33] A ko kinaridyaan ya pera o takop hên hinoman.
[34] Muwang yo etaman ya napudpud ya gamêt ko ha pamag-obra ko ta êmên kay main
mapangwaan hên ikabiyay naên mikakalamo. [35] Ha pamag-obra ko, ay dinyanan kataw
hên alimbawa, ya ha kahipêgan tamo ay madyanan tamo hilay a ampaka-obra ya taganán
ampangailangan. Dapat tamon panêmtêmên ya hinabi ni Panginoon Jesus, ya wana, 'Mas
mahigla ya nakêm lan ampam-i kisa ya nakêm lan andyanan.' "
[36] Hên pamakayari nan naghabi, ay nandoko ya hên kalamo na hilay toa ya ampamaala
kanlan taga-Efeso ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, haka hila nanalangin. [37] Naubuh
hilan nanangih, haka an-alakopên la ya hên an-aroên hi apostol Pablo. [38] Hadyay pamag-
lungkot la hên pamakagilam lan hinabi na ya a la yay na mahêlêk hên oman. Bayo in-atêl
la yay na ha barko ya hakayan na.

21

Ya pammako ni apostol Pablo ha balayan Jerusalem

[1] Pamakayari naên hên nagtsipan kanla, ay naghakay kay ha barko ya nagtagloh ha
Cos. Hên humonoy allo, ay naghundo kay hên nagbiyahe ha Pulo hên Rodas. Paubat
bayro ay nagbiyahe kay ha balayan hên Patara. [2] Paglatêng naên bayro, ay tampol kay
nakatapol hên mihay barko ya palako ha Fenicia, ya angkasakopan hên Siria, kabay tampol
kay hinumakay. [3] Hên niêtêb kay ha Pulo hên Chipre ya angkaipatanêh ha dapit uki ay
naghundo kay etaman hên angga ha nilatêng kay ha probinsyan Siria. Tinunggên ya ha

† 20:21 Ya alwan Israelita.

balayan Tiro, ya anhakyan naên, ta habaytoy pamitaoyan la hên kalga hên barko. [4] Kaban
an-itaoy lay kalga, ay tinapol naên hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ya atsi bayro,
ta napaidi kay pon bayro kanla hên pitoy allo. Gawan ha impaihip nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan patêl ha Panginoon, ay ambawalên la ya hi apostol Pablo hên paan yay
na dayi hên mako ha balayan Jerusalem ta kayno main mamatsi kana. [5] Noa, hên nayari
ya pag-laêh naên bayro ay nag-alíh kay. Hila etaman ya patêl ha Panginoon ya lalaki haka
ahawa la haka maának la, ay namiawyon kannaên ha liglig hên balayan hên angga ha
laylay hên dagat. Hên atsi kay bayro ha laylay dagat ay nipandoko kay ta nanalangin kay
ha Panginoon. [6] Nagtsipan kay ha miha ta miha. Hinumakay kay bayto ha barko, haka nuli
hilay na.

[7] Paubat ha balayan Tiro ay inhundo naên ya pamanlumagay naên hên angga ha
nakalatêng kay ha balayan Tolemaida. Bayron pinakikitan naên hên namapayabi ya
hilay patêl ha Panginoon. [8] Hên humonoy allo, ay naghundo kay ha pamammita hên
palako ha balayan Cesarea. Haka naglaêh kay ha bali ni Felipe, ya mangitoro hên Mangêd
ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Hiya ya miha kanlan pitoy lalaki ya pinili* hên
hato ha Jerusalem. [9] Hi Felipe ay main apat ya anak, ya babayi ya ayn pon ahawa, ya
dinyanan ni Apo Namalyari hên kapangyarihan hên mamipamwang hên impaihip na
kanla. [10] Hên nabuyot-buyot kay bayro, ay main nilumatêng ya mihay mámipamwang
ni Apo Namalyari, ya nag langan Agabo, ya nilumohan hên ubat ha probinsyan Judea.
[11] Nilako na kay haka na kingwa ya tagkêh ni apostol Pablo ta ginapoh nay sarili nan bitsih
haka gamêt na, bayo wana, "Habaytsi ya hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari, 'Êmên di ya
daygên la kanan nagtagkêh hên habaytsi bayro ha Jerusalem hên hilay Israelita haka idin
la ya ha gamêt lan alwan Israelita.' " [12] Pamakagilam naên hên habayto, ay hikay haka hilay
nakalamo naên, ya taga bayro, ay ampakihabi kana hên paan yay na dayi hên lumakat ha
balayan Jerusalem. [13] Noa, wani apostol Pablo hên naghabi, "Hinoy andaygên yo, pata
ampipanangih kaw! Paan yon paynaên ya nakêm ko! Nakal-an ako hên pagapoh haka
matsi ha Jerusalem gawan ha pamaghuyo ko kan Panginoon Jesus."

[14] Hên a naên ya mabawalan hên mita, ay tinunggên kay hên maghabi, ta hinabi naên
tana, ya kalabayan hên Panginoon ya mahonol. [15] Pamakayarin ungnoy allo ay nagkumpini
kay ta lumakat kay ha Jerusalem. [16] Main ampaniwala kan Panginoon Jesus ya nakilako
kannaên, ya taga-Cesarea haka la kay in-atêl ha bali ni Minason ya taga-probinsyan Chipre
haka bayro kay tanan nakikatuloy kana. Hiya etaman ya unan naniwala kan Panginoon
Jesus.

Ya paniraw ni apostol Pablo kan Santiago

[17] Hên nilatêng kay ha Jerusalem, ay mahigla la kay hên tinanggap hên patêl ha
Panginoon. [18] Hên humonoy allo, ay naniraw kay lan apostol Pablo kan Santiago. Naubuh
hila bayro ya toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. [19] Pangayari
na hilan kinumusta, ay miniha-miha nan impamwang kanla ya dinyag ni Apo Namalyari
ha pamanoro na kanlan alwan Israelita ha ay atoman ya logal ya pinanoroan na.

[20] Hên pamakagilam lan habayto, ay pinuri la hi Apo Namalyari. Noa, hinabi la kan
apostol Pablo, ya wanla, "Muwang mo patêl, bayri ha Jerusalem, ay main libo-libo ya
kapareho tamon Israelita, ya naniwalay na kan Panginoon Jesus, haka ampakahonolên
lay Kautuhan ya impahonol kantamo ni apo Moises. [21] Nabalit-an la ya antoroan mo hilay
kapareho tamon Israelita ya ampaniwalay na kan Panginoon Jesus, ya ampaidi ha logal lan
alwan Israelita, ya paan hila kanon humonol ha Kautuhan ni apo Moises, nanad ha paan
lay nan ipatuli ya anak la, haka paan hilan humonol ha kaatag ya natotoan tamo ha toa
tamo. [22] Hino ya daygên tamo, ta êmên la mamwangan ya alwan pêtêg ya nabalit-an la?
Siguradon mamwangan la ya nakalatêng kay na bayri ha Jerusalem. [23] Dapat mon daygên
ya anhabiên naên. Main apat ya lalaki bayri ya maranin matupad ya impangako la kan Apo
Namalyari. [24] Kilako ka kanla ha Templo ha panupad lan impangako la, haka honolên yo

* 21:8 Dyag 6:1-6.

ya pagpalinis ha pamanhumonol ha Kautuhan tamon Israelita, biha hikay nay baala hên
mamayad ha gastosên la ha paypaboko lan ulo la, haka ya iátang lay ayop. Mamwangan
bayto ya kaganawan ya alwan pêtêg awud ya nabalit-an la ya tungkol kamo, ta hika man, ay
anhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. [25] Hila etaman ya alwan Israelita ya ampaniwalay
na kan Panginoon Jesus, ay hinulatan naên hilay na hên aral naên, ya paan hilan mangan
hên hinoman ya imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hên daya boy
ayop ya giniêk. Hinulatan naên hila êt ya paan hilan mamabayi haka makilalaki."
[26] Hên humonoy allo, ay nakilako hi apostol Pablo kanlan apat. Biha ya hinumwên ha
Templo, ay naglinis ya pon ayon ha ugali lan Israelita. Pangayarin habayto ay impamwang
nay na ni apostol Pablo ha pari no hinon allo ya matupad ya impangako lan apat, kan Apo
Namalyari, ta habaytoy allo ya pamiátang lan ayop.

Dinakêp hi apostol Pablo ha Templo

[27] Hên maranin mayari ya pampiton allon pamaglinis lan apat, ay main Israelita ya taga-
probinsyan Asia ya nakahêlêk kan apostol Pablo ha lalên Templo. Hila ay nanulhul kanlan
kal-atan ya atsi bayro haka la ya dinakêp hi apostol Pablo. [28] Êmên di ya in-angaw la,
"Hikaw ya kapareho naên hên Israelita, hawpan yo kay. Ta habaytsi ay ampaytoro hên
narawak kano ya bansan Israel, haka narawak ya Kautuhan ni apo Moises haka ya Templo
ni Apo Namalyari. Biha andêmêkan na êt ya hata Templo, ta ampantan ya êt hên Griego†
di ha lalên hata Templo ni Apo Namalyari." [29] Hinabi lay habayto ta nahêlêk lay kalamo
ni apostol Pablo, ya hi Trofimo, ya taga-balayan Efeso, ya alwan Israelita, ha balayan
Jerusalem, haka êndat la no pinagkalamo na ya ni apostol Pablo ha Templo.
[30] Hên nagilam lan kal-atan ha Templo ya habayto, ay naubuh hilan nagulo. Pinaragah
lan dinakêp hi apostol Pablo bayro ha lalên Templo, haka la ya pinagguguloy hên paawah
ha Templo bayo la tampol hên inhara ya kabat. [31] Hên patsên la yay na dayi hi apostol Pablo,
ay main naghumbung ha pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma, ya destino bayro ha
Jerusalem, ya nagulo hilay kaganawan ya taga-Jerusalem. [32] Tampol nan impabaêg hilay
kapitan, haka ya kaatag ya hundaloh na, ta nuwayu hila hên nagtagloh ha gulo. Hên
nahêlêk lan Israelita ya pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma haka ya kalamo nay
hundaloh, ay intunggên lay pamahakit la kan apostol Pablo. [33] Napaidani ya pinakapoon
lan hundaloh ha bansan Roma kan apostol Pablo, ta dinakêp na ya, haka na ya impagapoh
hên loway taykala. Biha na hila kinotang ya atsi bayro, no hino hi apostol Pablo, haka no
hinoy nadyag nay karawakan.
[34] Alwan pare-pareho ya an-iangaw lay pakibat lan naka-tsipon bayro. Gawan ha hadyay
gulo, ay a na mamwangan hên pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma no hinoy
kaptêgan, kabay namiutoh yan hundaloh na ya gêtan la hi apostol Pablo ha kampo la, ta
êmên la ya pakakotangên. [35] Panlumatêng la ha eran hên kampo, ay napilitan ya hundaloh
hên buwatên hi apostol Pablo gawan ampigagalmotan la yan kal-atan. [36] Ampakikamat-
kamatan la hilan apostol Pablo hên hilay kal-atan hên ampamiangaw kana, "Patsên ya!
Patsên ya!"

Ya pamiligtas ni apostol Pablo hên sarili na

[37] Hên ihowên la yay na dayi hi apostol Pablo ha kampo, ay kinotang nay pinakapoon
lan hundaloh ha bansan Roma, ha habin Griego no malyari na yan mapakihabian. Kabay
wana kan apostol Pablo, "No kamwang kan maghabin Griego, [38] ay alwa ka awud habaytoy
taga-Egipto ya nakanon bêngat hên nanulhul kanlan kal-atan, haka nantan hên apat ya
libo ya nilumaban ha gobyerno ha kabalah-balahan." [39] Naghabi etaman hi apostol Pablo,
"Hiko ya miha ha Israelita, ya in-anak ha Tarso ha probinsyan Cilicia. Ya balayan Tarso ay
muwang ha ayri man ya logal. Ampakihabi ko kamo ya paulayan mo kon makipagpalinaw
kanlan naka-tsipon bayri." [40] Hi apostol Pablo ay pinaulayan hên pinakapoon lan hundaloh
ha bansan Roma, kabay nirêng yay na ha eran ta siningyalan na hilay naka-tsipon, ta

† 21:28 Ya alwan Israelita.

êmên hila patêkbêk. Hên a hilay na naglabak, ay naghabi yay na hi apostol Pablo ha habin
Hebreo ya habi lan Israelita, ya wana,

22

1 "Matoa ko haka patêl ko, gilamên yoy habiên ko amêhên ha pamiligtas ko hên sarili
ko."
2 Hên nagilam lan Israelita ya naghabi hi apostol Pablo ha habin Hebreo, ya habi la, ay a
hilay nan taganán naglabak, kabay inhundo nay na habaytoy pamaghabi na.
3 "Hikoy mihay Israelita ya in-anak ha balayan Tarso ha probinsyan Cilicia. Hinumlay
ko bayri ha Jerusalem. Ya nanoro kangko ay hi Gamaliel. Intoro na kangkoy Kautuhan
ya anhonolên lan ninuno tamon Israelita. Booy nakêm kon naghuyo kan Apo Namalyari,
nanad êt kamoyu amêhên. 4 Hên hato ay pampairapan ko hilay anhumonol ha toro ni
Panginoon Jesus hên angga ha impapatsi ko ya kaatag kanla. Lalaki haka babayi, ay
impadakêp ko hilan ginapoh haka impahukul. 5 Ya pinakapoon pari haka ya kaganawan
toa ya nag tungkulan ha bansa, ay malyarin mamaptêg ha anhabiên ko, ta hila ya nam-
i kangko hên kahulatan para kanlan kapareho tamon Israelita ha balayan Damasco, ya
dakpên kon gapohên hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, hên gêtan hila bayri, ta êmên
hila parusaan.

Impamwang ni apostol Pablo no ay-êmên yan binayo ni Jesus ya taga-Nazaret

6 "Hên narani kina ha balayan Damasco, hên mag-uugtoy na, namakonkaynaman ay
nahukloban kon kapahilêw ya hawang ya ubat ha langit. 7 Nihubhub ko ha luta, haka
nakagilam kon habi, ya wana kangko, 'Saulo, Saulo, awta ampairapan mo ko?' 8 Naghabi ko,
'Hino ka Panginoon?' Bayo wana kangko, 'Hiko hi Jesus ya taga-Nazaret, ya ampairapan
mo.' 9 Hilay kalamo ko ay nakahêlêk hên habaytoy hawang, noa, a la nagilam ya hinabi
hên habaytoy naghabi kangko. 10 Nangotang ko, 'Hinoy dapat kon daygên Panginoon?'
Haka wanan Panginoon kangko, 'Mirêng ka, ta magtagloh ka ha balayan Damasco. Habiên
lay na kamo bayro ya kaganawan balak ni Apo Namalyari ya daygên mo.' 11 Hên a ko
makahêlêk gawan habaytoy kapahilêw ya hawang, ay hilay kalamo ko ay namiakay kangko
ha Damasco.
12 "Bayro ha Damasco ay main mihay lalaki ya nag langan Ananias. Anhumonol ya ha
Kautuhan ya anhonolên tamon Israelita, haka anggalangên la yan kaganawan kapareho
tamon Israelita ya ampaidi bayro. 13 Nilako na kon hiniraw, ta wana, 'Patêl kon Saulo,
makahêlêk kan oman!' Hên habayto êt, ay tampol ko yan nahêlêk. 14 Wana êt, 'Hi Apo
Namalyari ya sinimba hên ninuno tamo, ay namili kamo hên hato pon, ta êmên mo
mamwangan ya kalabayan na, haka ta êmên mo mahêlêk ya Mesias, ya Cristo, haka
magilaman ya pamaghabi na. 15 Ta hika ya mamipamwang ha balang miha, ya nahêlêk mo
haka nagilam mo. 16 Kabay amêhên, galingên mina! Mirêng ka ta mamaêg ka ha Panginoon
hên paghêhêan moy kasalanan mo. Pabawtismo ka, haka ipauyah mina kana ya kasalanan
mo.' Habaytoy hinabi ni Ananias kangko."

Impamwang ni apostol Pablo ya pangiutoh kana hên manoro kanlan alwan Israelita

17 "Hên pamag-orong ko bayri ha Jerusalem, hên ubat ha Damasco, kaban ampanalangin
ko ha Templo, ay nagkamain kon halumata. 18 Bayro ha halumata ko ay nahêlêk ko hi
Panginoon Jesus, haka na hinabi kangko, ya wana, 'Parahên mon mag-alíh di ta a la
paniwal-an ya pamaptêg mo hên tungkol kangko.' 19 Noa, hinabi ko, 'Panginoon, kayno
maniwala hila no maintindihan la ya binayo ko, ta muwang lan kal-atan ya ha balang
sinagoga, ay an-ipadakêp, an-ipahukul, haka an-ipapatok ko hilay ampaniwala kamo.
20 Hên ampatsên la hi Esteban, ya ampamaptêg kamo, ay atsi ko bayro hên kalamo la. Hiko
pon êt ya nagbantay hên takop lay pangkêbêl lan namatsi kana.' 21 Bayo wana kangkon
Panginoon, 'Êmbayro man, ay an-iutoh kata ha marayo hên maypamwang hên tungkol
kangko kanlan alwan Israelita.' Habaytoy hinabi hên Panginoon kangko," wani apostol
Pablo.

Hi apostol Pablo haka ya pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma

22 Hên nahabi nay habayto ya tungkol ha alwan Israelita, ay a lay na labay manggilam
habi na, ta namiangaw hilan êmên di, "Patsên ya! Patsên ya! A ya dapat mabiyay!"
23 Ha pamiangaw la, ay pinaragah lan inalíh ya takop la ya pangkêbêl, haka namihabol
hilan tuwapok ha tag-ay gawan ha hadyay huluk la. 24 Ya pinakapoon lan hundalon
Roma ay namiutoh hên ihowên la hi apostol Pablo ha kampo, ta barogên ya, ta êmên na
pakibatan ya kotang la kana, no hinoy dinyag na, no pata êmbayroy angaw lan kapareho
nan Israelita. 25 Noa, hên naigapoh la yay na ha paygapohan, ta barogên la ya, ay wani
apostol Pablo ha kapitan hên hundaloh ya nakairêng ha dani na, ya wana, "Mangêd kaya
ha patakaran hên gobyerno ya bat barogên ya mihay taga-Roma hên a pon nalingon ya
kaso na?"
26 Pamakagilam nan habayto, ay nilako nan kapitan ya pinakapoon lan hundalon Roma
ta wana kana, "Ay-êmên, ha taga-Roma ya awud!"
27 Kabay nilako hi apostol Pablo hên pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma ta wana,
"Habiên mo kangko no taga-Roma kan taganá?" Hinabi ni apostol Pablo ya taga-Roma
yan taganá.
28 Biha hinabi nan pinakapoon lan hundalon Roma, ya mal-at ya imbayad na bayo ya nag-
in taga-Roma. Amêhên hinabi nay na êt ni apostol Pablo, ya wana "Noa, hikoy taganán
taga-Roma hên paubat hên hikoy in-anak."
29 Tampol nagdayo kana ya hilay nakal-an hên mangotáng kan apostol Pablo. Agyan
hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ay nalimwan, gawan namwangan na ya taganán
taga-Roma hi apostol Pablo, ya bat nan naipagapoh ta êmên barogên.

Hi apostol Pablo ay in-arap ha Sanedrin

30 Gawan labay nan pinakapoon lan hundaloh ha bansan Roma hên mamwangan no hino
ya an-ibara la kan apostol Pablo hên hilay kapareho nan Israelita, ay ha humonoy allo, ay
inubuh nan impa-tsipon ya hilay ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, bayo
impaokal na hi apostol Pablo ta impaarap na ya kanla.

23

1 Kaban ampakahêlkên ni apostol Pablo ya hilay kalamo hên Sanedrin, ay wana kanla,
"Patêl, muwang ni Apo Namalyari ya malinis ya konsinsya ko ha pamaghuyo ko kana
paubat hên hato angga amêhên." 2 Hên pamakagilam na ni Ananias, ya pinakapoon pari ya
hinabi na, ay namiutoh ya kanlan karani ni apostol Pablo ya tampalingên la ya ha bêbêy.
3 Kabay wana kana ni apostol Pablo, "Tampalingên ka ni Apo Namalyari ha ikamatsi mo,
ha pagbabara mon anhumonol ka ha Kautuhan ha paypatampaling mo kangko, ta bawal
ha Kautuhan ya habayto." 4 Naghabi hilay hatoy karani ni apostol Pablo, ya wanla kana,
"Ammusmusên moy pinakapoon pari ni Apo Namalyari!" 5 Wana etaman ni apostol Pablo
kanla, "Patêl ko, a ko muwang ya hiya awud ya pinakapoon* pari ni Apo Namalyari, ta
nakahulat, 'Alwa yon paghabian hên narawak ya ampamaala kamoyu.' "
6 Hên napansin ni apostol Pablo ya main bayron Saduseo† haka Pariseo‡ ay in-ikhaw
nay habi na, ya wana kanla, "Patêl, hikoy Pariseo, ta anak ako hên mihay Pariseo.
An-imbistigaên la ko di amêhên gawan angkasigurado ko ya mangoman mabiyay ya
nangamatsi." 7 Hên nahabi nay habayto, ay nangapihuhubak hilay Pariseo haka hilay
Saduseo. Kabay napiatag hilay naka-tsipon. 8 (Hilay Pariseo ay ampaniwala hên
mangoman mabiyay ya nangamatsi. Ampaniwala hila êt ya main anghel haka kaêlwa.
Noa, hilay Saduseo ay a ampaniwala ya main habayto.) 9 Ya pamiaangaw la ay taganán
hinumkaw! Nirêng ya ungnoy mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ta wanla,
"Ayn kay hên mahêlêk ya kasalanan nan habaytsi ta kayno main mihay anghel o kaatag
ya ubat ha langit ya nakihabi kana!" 10 Hên hadyay nay pamihuhubak la, ay nalimo ya
hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ta kayno maobot ya halap na ha pamipapaktang

* 23:5 Exodo 22:28. † 23:6 A hila ampaniwala ya mangoman mabiyay ya hilay natsi. ‡ 23:6 Ampaniwala hila ya mangoman mabiyay ya hilay natsi.

la kan apostol Pablo. Kabay in-utoh na ha hundaloh na ya pakikwanan lan kowên kanla,
haka la ya ihowên ha kampo la.
[11] Habayton yabi, ay nagpahlêk ya Panginoon kan apostol Pablo, ta wana kana,
"Pakhawên moy nakêm mo, ta no ay-êmên ya pamaptêg mo kangko bayri ha balayan
Jerusalem, ay êmên êt bayro ya kailangan mon daygên ha balayan Roma."

Pinulong hi apostol Pablo hên hilay kapareho nan Israelita

[12] Pangamaranon ay pinulong hên ungnoy Israelita hi apostol Pablo. Nangako hila ha
sarili la ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi. [13] Maigit ha apatapo ya
lalaki ya namulong kana. [14] Dinumani hilay na kanlan toa ya main tungkulan ha bansa,
haka kanlan ampamaala kanlan pari, ta wanla, "Hikay ay nagmimihan nakêm ya a kay
manaway hên kaên angga ha a naên ya mapatsi hi Pablo. [15] Kabay hikaw haka ya Sanedrin,
ay dapat mamagtan hên habi kanan pinakapoon lan hundalon Roma, ya gêtan la yan oman
di kamoyu hi Pablo ta waringan pakakotangên yo yan mangêd ya tungkol ha kaso na. Ha
dann pon, ay patsên naên yay na."
[16] Habaytoy pamamulong kan apostol Pablo ay namwangan hên angkên nay lalaki ha
patêl nay babayi. Kabay hinumwên ya habaytoy angkên na ha kampo lan hundaloh,
ta impamwang nay habayto kan apostol Pablo. [17] Impabaêg ni apostol Pablo ya mihay
kapitan ta wana kana, "Pakilamoan moy hata miyawhay kanan pinakapoon yon hundaloh,
ta main yan ihumbung kana." [18] Kabay nilamoan na ya kanan pinakapoon lan hundalon
Roma, ta wana kana, "Impabaêg akon nakahukul ya nag langan Pablo, ta pinakihabi na
kangko ya lamoan koy hata miyawhay kamo, ta main yan ihumbung kamo." [19] In-akay
hên pinakapoon lan hundaloh ya hatoy miyawhay hên gintan ha duyo ya ayn tawo hên
pinakihabian, ta kinotang na ya, no hinoy ihumbung na kana. [20] Naghabi ya miyawhay,
"Nagkamiha hilay kapareho naên hên Israelita ya pakikwaan la kamo nobukah hi apostol
Pablo hên kotangên la ya waringan hên iarap ha Sanedrin, hên pakakotangên. [21] Noa, paan
mo hilan panggilaman, ta tambangan la yan maigit hên apatapo ya lalaki ya kapareho kon
Israelita. Nagmimiha hilan nakêm ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi.
Nakal-an hilay na, haka an-êngganan la tana ya pakibat mo, no malabay ka, o no ahê."
[22] Binawal na yan pinakapoon lan hundaloh ya paan nan habiên ha hinoman ya habaytoy
inhumbung kana, biha pinabita na ya.

Impaatêl hi apostol Pablo kan Gobernador Felix ha balayan Cesarea

[23] Impabaêg nay nan pinakapoon lan hundalon Roma ya lowa kanlan kapitan na, ta
wana kanla, "Mamil-an kaw hên lowang gatoh ya hundaloh haka pitumpo ya nipagkabayo
haka lowang gatoh ya nipagtandos, ta alas nuweben yabi amêhên, ay mita kaw hên
palakon Cesarea. [24] Mangil-an kaw êt hên kabayo ya hakayan ni Pablo, haka iatêl yo ya
kan Gobernador Felix. Pakaillagan yo yan mangêd." [25] Êmbayri ya laman hên hulat ya
impagtan na kanla:
[26] "Panggalangên kon Gobernador Felix, hiko hi Claudio Lisias ya ampanulat kamo.
Angkumustaên kata. [27] Habaytsi ya lalaki ay dinakêp lan kapareho nan Israelita, ta patsên
la yay na dayi, noa, hên namwangan ko ya miha yay taga-Roma, ay inligtas la ya hên
hundaloh ko, ta êmên la ya a mapatsi. [28] Ha labay kon mamwangan no hinoy pan-ibara la
kana, ay impagtan ko ya kanlan Sanedrin la. [29] Bayro kon namwangan ya ampamibad-an
la kana, ay tungkol awud ha Kautuhan la, ya a la angkapikakahundoan. Noa, alwan hêpat
ya habayto hên hiyay ipapatsi o ipahukul. [30] Amêhên, ta namwangan kina ya anhablaên la
yay na hên kapareho nan Israelita, ay tampol ko yay nan an-ipaatêl bahên kamo. In-utoh
ko hila etaman ya namibara kana, ya iarap lay na kamo, ya an-ibara la kana."
[31] Hinonol la etaman hên hundaloh ya in-utoh kanla. Pangayabi, ay kingwa lay na
hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha balayan Antipatris. [32] Pangamaranon, ay nag-orong
hilay nay kaatag ya hundaloh ha kampo la, noa, inhundo lay pamammita la hên habaytoy
nipagkabayo. [33] Hên paglatêng la ha Cesarea, ay gintan la hi apostol Pablo haka hatoy hulat
ha gobernador. [34] Hên nabaha nay na ni Gobernador Felix, ya habaytoy hulat ay kinotang

na ya hi apostol Pablo no taga-ayri ya. Haka hên namwangan na ya taga-Cilicia ya, [35] ay
wana kana, "Lingonên koy kaso mo ha pamanlumatêng hên hilay nangidikil kamo." Biha
na in-utoh ya pakabantayan la ya, hi apostol Pablo, ha mahlay ya bali na, ya impairêng ni
Arin Herodes hên hato.

24

In-arap la hi apostol Pablo kan Gobernador Felix

[1] Pangalabah hên limay allo, ay nilumatêng ha Cesarea hi Ananias, ya pinakapoon pari
hên kalamoy ungnoy toa ya main tungkulan ha bansa, haka hi Tertulo, ya mihay abogado.
Indikil lay na kan Gobernador Felix ya pamara la kan apostol Pablo. [2] Hên in-arap hi apostol
Pablo kanla, ay inumpisaan nan habiên ni Tertulo ya an-ibara la kan apostol Pablo, ya
wana,

"Panggalangên kon Gobernador, mahlay ya utang nakêm naên kamo ha kapatêkbêkan
ya nabuyot naên angkaranasan, haka ha kaatag pon ya binayo mo bayri kannaên gawan
ha kagalingan mo. [3] An-igalang naên ya habayto haka taganán ampahalamatan naên ka
hên ayn angga, hên hikay ya atsi ha ay-irin logal. [4] Noa, ta êmên a naên ka maabala pon,
ay ampakidawat ko kamo ya gilamên mo pon ya habiên naên kamo ha kangêran nakêm
mo. [5] Nahêlêk naên ya habaytsi, ya taganán ampanggulo ya, haka ampamagulo kanlan
kapareho naên Israelita ha balang lakwên na, hên lumaban ha gobyernon Roma. Hiyay
miha kanlan ampamaala ha ambanhagan lan Nazareno, ya anhumonol ha toro ni Jesus ya
taga-Nazaret. [6] Labay na êt hên dêmêkan ya Templo naên ha Jerusalem, hên mamihowên
ya dayi hên alwan kapareho naên Israelita bayro, kabay dinakêp naên ya. [Haka parusaan
naên ya dayi hên pamanhumonol ha Kautuhan naên, [7] noa, nilumatêng hi Claudio Lisias
haka pinatoluk na ya kannaên hên kingwa hi Pablo. [8] Biha in-utoh na êt ni Claudio kannaên
ya bayri naên yay nan ipalingon kamo ya kaso ni Pablo,]* ta ha pamangotang mo kana ay
mamwangan mon pêtêg ya kaganawan ya an-ibara naên kana." [9] Hilay kaatag ya Israelita
ya kalamo ni Tertulo ay nakiuyon ha hinabi na, haka la êt pinaptêgan ya kaganawan hinabi
na.

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Gobernador Felix

[10] Hên siningyalan yay nan Gobernador Felix hi apostol Pablo ya hiyay nay maghabi, ay
wani apostol Pablo,

"Panggalangên kon Gobernador, paubat hên hato, ay muwang kina ya hika ya mán-
lingon kaso bayri ha bansa naên, kabay angkahigla kon mangatoynungan ha arapan mo
hên mamiligtas hên sarili ko. [11] No imbistigaên mo, ay mamwangan mo, ya ayn pon
hên labinloway allo, paubat hên nilumatêng ako ha Jerusalem hên magsimba kan Apo
Namalyari. [12] Minghan man ay a la ko êt hên nahêlêk lan Ananias ya nakihubakan ha
hinoman ha lalên Templo, o nanulhul man hên kal-atan ha ay-iri man ya sinagoga naên
o ha kaatag man ya logal. [13] Ayn hilan maiarap kamoyu ya mamaptêg ha an-ibara la
kangko. [14] Noa, an-aminên ko kamo, anlugurên kon Gobernador, ha pamagsimba ko kan
Apo Namalyari, ya Diyos hên ninuno naên, ay anhumonol ko ha toro ni Panginoon Jesus
ya anak na, ya an-itad lan habaytsi hên alwan pêtêg ya toro. Noa, naubuh kon anhonolên
ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari. [15] Nanad êt kanlan Ananias, ay ampaniwala ko ya biyayên oman
ni Apo Namalyari ya nangamatsi, hilay mahonol kana haka hilay alwan mahonol kana.
[16] Kabay ampakiwanan kon panay manyag kangêran, ta êmên mag-in malinis ya konsinsya
ko kan Apo Namalyari haka ha tawo.

[17] "Pamakayari hên ungnoy taon hên ayn ako ha Jerusalem, ay nag-orong kina hên
mamiatêl hên hawop kanlan kapareho kon Israelita ya ampangailangan, haka mamiátang
kon ayop kan Apo Namalyari. [18] Kaban atsi ko ha Templo hên ampanyag hên habayto,
hên kayari-yari ko ya pamaglinis ha pamanhumonol ha Kautuhan naên, ay nalatngan la

* 24:8 Ya nakahulat bayri ha pibonakan hên hata [ ] ay ayn ha kaatag ya Bibliyan Griego.

ko hên kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia. Ha kaptêgan, ay ayn hilan nalatngan ya
lakê ya tawo haka ayn ampanggulo. [19] Hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay
dapat mamihumbung bayri no main hilan an-ibara kangko. [20] Gawan ha ayn hila bayri ya
hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay dapat habiên lan Ananias, ya kapareho
kon Israelita ya atsi bayri amêhên no hinoy narawak ya nahêlêk la kangko hên in-arap la
ko ha Sanedrin. [21] Para kanla lawêh, ay alwan mangêd hên naikhaw ko ha arapan la, ya
angkotangên la ko gawan ha paniwala ko, ya mangoman mabiyay ya nangamatsi. Kabay
angkotangên yo ko amêhên di ha arapan yo."
[22] Hên pamakagilam ni Gobernador Felix hên habi ni apostol Pablo, ay intêgên nay na
pon ya pamanlingon hên kaso ta mal-at ya muwang nay tungkol ha toro ni Panginoon
Jesus. Biha wana, "Ha pamanlumatêng ni Claudio Lisias, ya pinakapoon lan hundaloh ay
ihundo koy pamanlingon hên kaso mo." [23] Biha in-utoh nay kapitan ya ampagbantay kan
apostol Pablo, ya bantayan la ya, noa, paan yan gapohên haka paulayan la ya, hên hirawên
la ya hên hilay kabalay na hên hawpan la ya ha kailangan na.

Hi apostol Pablo ay in-arap kan Gobernador Felix haka ha ahawa na

[24] Pamakayarin habayto, ay main yan nilako hi Gobernador Felix. Hên nakalabah hên
ungnoy allo, ay nilumatêng ya hên kalamo nay ahawa na hi Drusila, ya mihay Israelita
hên nanad kan apostol Pablo. Impaalap na hi apostol Pablo, ta êmên la magilaman ya
tungkol ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. [25] Noa, hên an-ipamwang ni apostol
Pablo ya tungkol ha pamimiyay ya pamanhumonol kan Apo Namalyari, haka ya tungkol
ha pamagpigil ha sarili haka ya pamanukom ni Apo Namalyari ha lumatêng ya allo, ay
nalimwan ya hi Gobernador Felix, ya wana, "Mita ka pon ta no maarap ko, ay ipaalap
katan oman." [26] Ha pagtsiwala ni Gobernador Felix hên dyanan yan pera ni apostol Pablo,
ta êmên na ya ibuhan, ay panay na yan impaalap hên kahabiên.
[27] Hên nalabah ya loway taon ay hi Porcio Festo ya nanagili kan Gobernador Felix. Gawan
ha labay ni Gobernador Felix hên main hilan utang nakêm kana ya hilay Israelita, ay
pinaulayan na ya tana ha hukulan hi apostol Pablo.

25

Pinakidawat ni apostol Pablo hên iarap la ya tana kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma

[1] Hi Festo ay nilumatêng ha Cesarea ta hiyay nag-in kahagili ni Gobernador Felix.
Pangalabah hên tatloy allo, ay nilumakat ya ha Jerusalem. [2] Hên nilumatêng ya bayro
hi Festo, ay in-arap lan ampamaala kanlan pari haka hilay kaatag ya main tungkulan ha
Israelita kana ya an-ibara la kan apostol Pablo. [3] Pinakidawat la kana ya ipagtan na yay
na ha Jerusalem hi apostol Pablo, gawan main nag balak hên patsên la yay na hi apostol
Pablo ha dann. [4] Noa, wana kanla ni Gobernador Festo, "Hi Pablo ay nakahukul bayro ha
balayan Cesarea, haka tampol kon mag-orong bayro. [5] Kabay pakilamo yo kangko ya hilay
manungkulan, ya mamibara kana, no main yan nadyag ya karawakan."
[6] Namalabah ya pon hên walo o mapoy allo hi Gobernador Festo ha balayan hên
Jerusalem biha ya nag-orong ha balayan Cesarea. Hên humonoy allo, ay nikno yay
na ha panlingonan na hên kaso haka na impakwa hi apostol Pablo hên iarap kana.
[7] Panlumatêng ni apostol Pablo, ay pinalibutan la yan Israelita ya ubat ha Jerusalem. A
la mapaptêgan ya kal-atan ya nangabyat ya imbara la kana. [8] Hinabi ni apostol Pablo, ya
wana, "Panggalangên kon Gobernador, ayn akon dinyag ya halanghang ha Templo, o ha
Kautuhan ya anhonolên naên Israelita, mag-in kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-
atan bansa ya sakop hên boon Roma."
[9] Noa, gawan ha labay ni Gobernador Felix hên main hilan utang nakêm kana ya hilay
Israelita ya ubat ha Jerusalem, ay kinotang na hi apostol Pablo no labay nan maglakó
ha Jerusalem ta bayro na tanan lingonên ya kaso na. [10] Noa, naghabi hi apostol Pablo,
"Panggalangên kon Gobernador, atsi ko bayri ha arapan mo, hên panlingonan nan
pinakapoon ha Roma. Kabay bayri mo kon dapat lingonên. Hikan taganá ya magmuwang,

ya ayn akon nadyag ya halanghang kanlan kapareho kon Israelita. [11] No nanalanghang ako
ha patakaran, o ha hinoman ya dapat hên pamatsan kangko, ay ayn akon maikatoynungan.
Noa, ayn kaptêgan ya an-ibara la kangko, haka ayn karapatan ya hinoman hên idin la ko
kanla. Kabay ampakihabi kon umarap ko kanan Emperador,* ya pinakapoon ha kal-atan
bansa ya sakop hên boon Roma."
[12] Nagpapayo ya pon hi Gobernador Festo ha tagapayo na, biha wana kan apostol Pablo,
"Gawan hinabi moy labay mon umarap kanan Emperador, ay ipagtan kata bayro kana."

Nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa

[13] Pamakalabah hên ungnoy allo, ay nilumatêng ha Cesarea hi Arin Agripa† haka ya ali
na, hi Bernice, ta êmên maniraw kan Gobernador Festo. [14] Gawan nabuyot-buyot hilay
na bayro, ay nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa, tungkol ha kaso ni apostol
Pablo, ya wana, "Hi Felix ay main yan imbalag bayri, ya nakahukul. [15] Hên naniraw ako
ha balayan Jerusalem, ay namihumbung hilay ampamaala kanlan pari lan Israelita, haka
hilay toa ya main tungkulan ha bansa, hên tungkol kana haka nakihabi hila ya habiên ko ya
dapat yay nan patsên. [16] Noa, wangko kanla, 'Alwan ugali naên hên taga-Roma, ya bat hên
patsên ya nakadikil, angga ha a pon mangatoynungan, ya nakadikil hên mamiligtas hên
sarili na ha namidikil kana.' [17] Hên naka-tsipon hila bayri kangko ha Cesarea, ya namidikil
kana, ay a kina pinabuyot, ta hên humonoy allo ay nikno kina ha iknoan kon panlingonan
haka impakwa ko yay na hi Pablo.
[18] "Hên nangapiarap hilay na, ay ayn hila man hên imbara ya mabyat ya kasalanan ya
an-êngganan kon ipatan lan ibara kan Pablo. [19] Yan, ya pinamidikilan lan bat kan Pablo
ay tungkol bêngat ha paniwala hên Israelita, haka tungkol ha mihay nag langan Jesus
ya natsi, ya an-ipalêkpêk ni Pablo, hên nabiyay oman. [20] A ko muwang no ay-êmên kon
lingonên ya habayto, kabay kinotang ko hi Pablo no labay nan maglakó ha Jerusalem, ta
bayro ya tanan lingonên. [21] Noa, a ya nabay hi Pablo, ta pinakihabi na ya ipalingon na tana
kanan Emperador ha Roma, kabay impabantay ko ya hên angga ha maipaatêl ko ya kana
ha Roma."
[22] Amêhên, wani Agripa kan Gobernador Festo, ya wana, "Hiko man, ay labay ko yan
magilaman hên maghabi ya habain."
Naghabi ya etaman hi Gobernador Festo, ya wana, "Nobukah magilaman mo ya."

In-arap hi apostol Pablo kanlan Agripa

[23] Hên humonoy allo, ay hinumwên bayro ha panlingonan, hi Agripa haka hi Bernice,
ya nakatakop hên bapan hampat. Kalamo lay ampamaala kanlan hundaloh haka hilay
mabandi bayro ha Cesarea. Biha impahowên ni Gobernador Festo hi apostol Pablo.
[24] Naghabi hi Gobernador Festo, ya wana, "Panggalangên kon Arin Agripa, haka hikaw ya
naka-tsipon bayri. Habaytsi ya angkahêlêk yo, ay indikil la kangko hên kapareho nan
Israelita ha Jerusalem haka bayri ha Cesarea. In-angaw la ya dapat yan patsên. [25] Noa, ha
kakokotang ko kana, ay ayn akon mahêlêk ya bat hên pamatsan kana. Noa, gawan labay
nan ipagtan ko ya kanan Emperador, ay binalak kon ipagtan ko ya kana ha Roma. [26] Noa,
ayn akon maihulat ya tungkol kana, ya malyarin ipagtan ko kanan Emperador‡ no pata
an-ipagtan ko hi Pablo kana. Kabay in-arap ko ya kamoyu, lalon-laloy na kamo anlugurên
kon Arin Agripa, ta êmên main kon maihulat kanan Emperador pangayarin pamangotang
tamo kan Pablo. [27] Ta para kangko, ay ayn pukat hên gêtan kanan Emperador, ya mihay
nakahukul, hên a angkapaptêgan ya kaso ya an-ibara kana."

26

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Arin Agripa

---

* 25:11 Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma. † 25:13 Herodes Agripa II. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. ‡ 25:26 Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hên boon Roma.

1 Pamakayari nan naghabi ni Gobernador Festo, ay wani Arin Agripa* kan apostol Pablo,
"Malyari minan habiên ya pamiligtas mo ha sarili mo!" Impaktang ni apostol Pablo ya
gamêt na, ha pam-i na hên galang, biha inumpisaan nay nan hinabi ya pamiligtas nan
sarili na.
2 "Panggalangên kon Ari, mahigla ko hên hika ya makaarap ko hên ikatoynungan ya
pamiligtas hên sarili ko, ha bat lan imbara kangko hên hilay kapareho tan Israelita. 3 Ta
paubat hên hato, ay kamwangan mina ya natotoan tamo ha toa tamo, haka ya a tamo
pamikakasundo hên hikitamo ya Israelita, kabay ampakihabi ko kamo ya pagtêêhan mo
kon gilamên.
4 "Muwang lan kaganawan hên kapareho ta, no ay-êmên ya nag-in biyay ko hên paubat
haton anak ako ha balayan Tarso, ha probinsyan Cilicia angga hên atsi kina bayro ha
Jerusalem. 5 Mana lay nan muwang, haka mapaptêgan la, no labay la, ya paubat hên hato,
ay hikoy mihay kalamo lan Pariseo. Hikay ya Pariseo ay pinakamahonol ha kaganawan
paniwala naên hên Israelita. Mahipêg ko etaman hên hinumonol ha kaganawan paniwala
naên. 6 Haka amêhên, ay atsi ko bayri hên angkotangên, gawan ha paniwala ko ha
impangako ni Apo Namalyari ha ninuno tamo ya biyayên nan oman ya nangamatsi.
7 Habaytoy pangako na kantamon kaapo-apoan lan labinloway anak ni apo Israel, ya pan-
êngganan lan kapareho tan Israelita ha pamagsimba la kan Apo Namalyari hên allo-yabi,
ay habayto êt ya pinangubatan hên pamidikil kangko. Panggalangên kon Ari, hila pon êt
ya kapareho ta, ya ampamara kangko, gawan ha paniwala ko ya biyayên oman ni Apo
Namalyari, ya nangamatsi, gawan biniyay nan oman hi Jesus ya taga-Nazaret. 8 Pata
angkairapan ka hên maniwala hên a ambiyayên oman ni Apo Namalyari ya nangamatsi!
9 "Hên haton una kon namwangan ya tungkol kan Jesus ya taga-Nazaret, ay êndat
ko etaman hên dapat kon daygên ya madyag ko, ya halanghang kanlan tagahonol na.
10 Kabay êmbayro tana ya dinyag ko ha Jerusalem. Mal-at ya ampaniwala kan Jesus ya
taga-Nazaret, ya impahukul ko ha tungkulan ya indin la kangkon ampamaala kanlan pari.
No main hatolan hên patsên, ay atsi ko bayro hên ampakiawyón ha ampam-in hatol. 11 Ha
kaganawan sinagoga ay ampairapan ko hilay ampaniwala kan Jesus ya taga-Nazaret, ta
êmên patolukên ko hila dayi hên maghabi hên halanghang kana, haka ha hadyay tulaw
ko ay angkorongan ko hilan pairapan ha ay-iri man ya logal ya ampuwayuên la, agyan ha
balayan hên alwan Israelita."

Impalinaw ni apostol Pablo no ay-êmên yan naniwala kan Jesus ya taga-Nazaret

12 Inhundo ni apostol Pablo ya pamaghabi na ya wana, "Habayto êt ya pinangubatan no
awta kon nammita ha Damasco, hên main kahulatan ya ubat kanlan ampamaala kanlan
pari, ya main akon tungkulan hên magdadakêp kanlan ampaniwala kan Jesus ya taga-
Nazaret. 13 Anggalangên kon Ari, kauugtoan allo hên atsi kay ha dann, hên nahêlêk ko
ya mihay hadyay hawang ya ubat ha langit ya kapahilêw ya maigit pon ha hawang allo.
Habaytoy napaihoklob kannaên hên hikay ya mikakalamo. 14 Naubuh kay hên nihubhub ha
luta, haka nakagilam kon baêg ha habin Hebreo, ya wana, 'Saulo, Saulo, awta ampairapan
mo ko! Hika ta êt ya ampamahakit hên sarili mo, nanad kan ampanabêng hên natayad.'
15 Biha wangko kana, 'Hino ka Panginoon?' Bayo wanan Panginoon, 'Hiko hi Jesus, ya
ampairapan mo. 16 Mirêng kay na ta napahlêk ko kamo ta êmên hika ya iutoh kon maghuyo
kangkon mamaptêg hên tungkol ha nahêlêk mo amêhên, haka hatoy ipahlêk ko êt kamo.
17 Iligtas kata ha kapareho mon Israelita haka kanlan alwan Israelita ya pamiutuhan ko
kamo. 18 Iutoh kata kanlan habayto ta êmên ka manoro kanlan atsi ha kariglêman ni
Satanas, ta êmên la talibatokan ya habayto hên dumani ha kahawangan ni Apo Namalyari.
No maniwala hila kangko, ay patawarên hila ha kasalanan la, haka milamo hila kanlan
pinili ni Apo Namalyari, hên mag-in kana.' Habayto ya hinabi hên Panginoon Jesus
kangko."

Impalinaw ni apostol Pablo ya pamaghuyo na kan Panginoon Jesus

---

* 26:1 Herodes Agripa II. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

[19] "Paubat hên hato, anggalangên kon Ari, ay a ko nagpantok ha hinabi nan hatoy
halumata ya ubat ha langit. [20] Nanoro ko ha balayan Damasco, ha balayan Jerusalem haka
ha boon angkasakopan hên probinsyan Judea, ya logal lan kapareho tan Israelita, bayo
nanoro ko etaman kanlan alwan Israelita. An-intoro ko kanla ya dapat hilan maghêhê,
haka dumani kan Apo Namalyari. Habaytoy pamaghêhê la, ay dapat mahêlêk ha dyag
la. [21] Gawan ha habaytoy pamanoro ko, ay dinakêp la ko hên kapareho kon Israelita, hên
atsi ko ha lalên Templo, haka patsên la kina dayi. [22] Noa, minghan man, ay a na ko êt
hên pinaulayan ni Apo Namalyari ha pamaptêg ko ha balang hino. Ayn kon anhabiên ya
kaatag ha impamwang lan apo Moises haka ya kapareho nan mámipamwang hên impaihip
ni Apo Namalyari kanla. [23] Impapêt la ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon
Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya kailangan nan matsi haka mabiyay
oman. Haka gawan hiyay unan nabiyay oman ubat ha natsi, ay hiyay mamipamwang
kanlan kapareho tan Israelita haka kanlan alwan Israelita, no ay-êmên na hilan mailigtas
ha kariglêman ni Satanas."

[24] Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pablo, ay makhaw nan hinabi ni Gobernador Festo,
ya wana, "Angkamurit ka, Pablo! Ya pamalumbang mo ha pamag-aral mo ay ampakamurit
kamo!" [25] Noa, hinabi ni apostol Pablo, ya wana, "Anggalangên kon Gobernador, A ko
angkamurit. Panay kaptêgan ya anhabiên ko. [26] Muwang nan anggalangên tamon Ari ya
tungkol bayro ta ayn namitago hên habayto. Kabay a ko angkarêng-êy hên ihabi kana ya
habiên ko. [27] Anggalangên kon Ari, ampaniwala ka kanlan mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari? Muwang koy ampaniwala ka!" [28] Wani Arin Agripa etaman kan
apostol Pablo, "Yarin maparah mo kon amuyotên hên mag-in Cristiano!" [29] Hinabi ni
apostol Pablo, ya wana, "Mag-in maparah o mabuyot man, ay an-ihalangin ko kan Apo
Namalyari ya alwan hikan bêngat, noa, ya balang miha ya ampakagilam amêhên, ay mag-
in kapareho kon ampaniwala kan Panginoon Jesus. Noa, a ko labay ya mihukul kaw."

[30] Hên nayarin naghabi hi apostol Pablo, ay nirêng hi Arin Agripa, hi Gobernador Festo,
hi Bernice haka hilay nakaikno hên kalamo la. [31] Hên nakaawah hilay na, ay wanla ha
miha ta miha. "Ayn yan nadyag ya narawak hi Pablo ya pamatsan o pamihukul man kana."
[32] Bayo hinabi ni Arin Agripa kan Gobernador Festo, ya wana, "No a na dayin pinakihabi ni
Pablo ya iarap nay kaso na kanan Emperador, ay malyari yay na dayin ibuhan."

27

Pamaghakay lan apostol Pablo hên palako ha balayan Roma

[1] Hên napikakayarian lay na, ya hikay ay dapat gêtan ha balayan Roma, ha Italia, ay
impatsiwala hi Pablo haka hilay kaatag êt ya nangahukul, kan Kapitan Julio, ya mihay
kapitan hên hundaloh hên Roma, ya ambaêgên "Pangkat nan Emperador." [2] Himmakay
kay ha mihay barko ya ubat ha balayan hên Adramitio palako ha laylay hên lanêm hên
pantauyan lan taga probinsyan Asia. Nammitay na ya hatoy barko ya anhakyan naên hên
kalamo hi Aristarco ya mihay taga-Tesalonica ha probinsyan Macedonia. [3] Ha humonoy
allo, ay nilumatêng kay ha balayan Sidon. Gawan mangêd ya nakêm ni Kapitan Julio, ay
pinaulayan na ya hi apostol Pablo hên hirawên na ya kabalay na, êmên la ya mahawpan
ha pangangailangan na. [4] Hên nag-alíh kay bayro ha balayan Sidon, ya anhakyan naên ya
barko ay anhalongatên hên angin, kabay nagdann kay tana ha dani hên pulo hên Chipre ta
nihalimbêng ha angin. [5] Nagdann kay ha dagat ya atsi ha êtêb hên probinsyan Cilicia, haka
ha probinsyan Panfilia angga ha niabot kay ha balayan Mira ha probinsyan Licia. [6] Bayron
nakatapol hi Kapitan Julio hên barko ya naubat ha balayan Alejandria ya palakon balayan
Italia, haka na kay pinahakay bayro.

[7] Ampakanawa ya anhakyan naên ya barko gawan pahalongat kannaên ya angin, kabay
inabutan kay hên ungnoy allo, bayo kay niabot ha êtêb hên balayan hên Gnido. Paubat
bayro, ay a kay midann ha bêtlay dagat kabay nagdann kay tana ha dani hên Salmon
ha Pulo hên Creta. [8] Nairapan ya barko hên nagdann ha laylay hên lanêm hên angga ha

nilatêng kay ha mihay logal ya ambaêgên lan Payhalimbêngan Barko ya narani ha balayan
hên Lasea.
[9] Ha ungnoy allo ya nahayang ha pamanlumagay naên, ay kapapotog hên maghundo,
gawan panaon* bagyo. Kabay wani apostol Pablo kanla, [10] "Hikaw ya patêl ko, muwang
ko ya no ihundo tamo ya habaytsi ya pamanlumagay tamo, ay alwan bat kalga tamo, noa,
ya barko haka biyay tamo ay atsi ha kapapotog etaman. Kabay paan kitaminan mita."
[11] Noa, hinonol ni Kapitan Julio ya hinabi lan kapitan hên barko haka ya nagbandi hên
barko ya dapat tampol hilan mita, kanan impayo ni apostol Pablo. [12] Gawan alwan mangêd
ya habaytoy dinyanan naên hên pagtunggênan barko ha panaon hên bagyo, ay labay lan
kal-atan ya kalamo naên ya ihundo naên ya biyahe naên. Labay la dayi hên maabutan lay
Fenice ha pulo hên Creta, ya mangêd ya pantunggênan barko ha panaon hên bagyo gawan
nihalimbêng ha angin.

Ya makhaw ya bagyo ha dagat

[13] Hên tinunggên ya makhaw ya angin, ta main mangêd ya angin ya ampangubat ha
timog, ay êndat lan malyari kay hên maghakay. Kabay inhakay lay nay pabato, ta
naghundo kay hên nagdann ha laylay hên lanêm ha Pulo hên Creta. [14] Noa, namakonkay-
naman ay bininhêkan kay hên hadyay hêkaw hên bagyo, ya naubat ha tawgtug hên Creta.
[15] Gawan ahina makwan mahalongat hên barko ya angin, ay pinaulayan naên tanay barko
hên impayidpid no ayrin palako man ya angin. [16] Hên nipadpad kay ha dani hên mihay
nanaway pulo ya ambaêgên Cauda, ay nihalimbêng kay pon ha angin, kabay nairapan kay
man, ay inhakay naên ya pon ya hatoy bangka ya pangguluyên hên barko. [17] Hên naihakay
naên ya bangka, ay kinêlkêlan la ya barko hên mangahlay ya yubil ta êmên a maagwat ya
lolog na. Ha limo la ya mipayidpid kay ha kabalahan Sirte, ya atsi ha dani hên bansan Libia,
ay in-aypa lay mahlay ya tolda ya pinaglayag hên barko ta êmên pakanawa yan mipayidpid
hên angin. [18] Bininhêkan kay êt hên hadyay hêkaw hên bagyo, kabay ha humonoy allo,
ay inumpisaan lay nan inhamwag ha dagat ya kaatag ya karga. [19] Hên humonoy allo, ay
inhamwag lay na êt ya kaatag ya manigamit-gamit hên barko ha dagat. [20] Hên hadyay
hêkaw pon hên bagyo, haka hadyay buyot naên hên a nahêlêk ya allo haka bêtêwên, ay
naalihan kay tsiwala hên miligtas ha kamatsan.
[21] Hên nabuyot kay hên a nakaêkan, gawan ha kayagahan naên hên pangênggan hên
tunggên ya bagyo, ay nirêng ya hi apostol Pablo, ta wana, "Hikaw ya kalamo ko, no
pinanggilaman yo dayi ya hinabi ko ya manugêl kitamo pon ha pagtunggênan hên barko
ha Creta, ay ayn dayin karga ya inhamwag ha dagat haka ayn dayin nahira. [22] Noa,
ampakihabi ko kamoyu ya pataniêhên yoy nakêm yo, gawan ayn matsi ya miha man
kantamo, ta barkon bat ya mangahihira. [23] Muwang koy habayto, ta nayabi ay nagpahlêk
kangko ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya ampaghuyuan haka ansimbaên ko. [24] Hinabi
na kangko ya wana, 'Pablo, paan kan malimo, ta dapat kan umarap kanan Emperador.
Haka gawan ha ingalo ni Apo Namalyari, ay iligtas na etaman ya hilay kalamo mo ha
barko.' [25] Kabay pataniêhên yoy nakêm yo, ta ampagtsiwala ko kan Apo Namalyari, ya
malyari ya inhabi kangko. [26] Noa, mipayidpid ya barko tamo hên angin ha mihay pulo."
[27] Hên ikalabin-apat ya yabi naên ha dagat, hên nipadpad kay hên angin ha dagat ya
ambaêgên lan Adriatico, hên bonak yabi ay napansin lan siman ya andumani kay ha laylay
lanêm. [28] Kabay hinukat lay kalalêan hên lanêm haka la namwangan ya lowampoy dêpa
hên lalên lanêm bayro. Hên nikakahig hên pêrad ya barko, ay nanukat hilay na êt haka
la namwangan ya labinlima tanay dêpa hên kalalêan lanêm. [29] Nalimwan hila, ta kayno
misapung ya barko ha bato. Ya dinyag la, ay innabo la ha lanêm ya apat ya pabato ha
bandan bulin barko, ta êmên ya dayi tunggên. (Nangwa hila etaman hên yubil ya pamtêh†
lan tabla, ya nanad manobela hên barko.) An-ipanalangin la etaman, ya dayi ay tampol
mawatah. [30] Labay lan siman dayi hên magtakah hila, kabay in-aypa lay habaytoy bangka

* 27:9 Ha habin Griego êmên di ya nakahulat: "Nakadann ya allo hên magtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin." † 27:29 Dyag 27:40.

ha lanêm ta nagbabara hên maynabo hên pabato ha unaan hên barko. [31] Noa, hinabi ni
apostol Pablo kan Kapitan Julio haka kanlan hundaloh na, “No a hila patêkbêk bayri ha
barko ya siman, ay ayn miligtas kamoyu.” [32] Kabay bintah lan hundaloh ya yubil hên hatoy
bangka, haka la pinaulayan ya habayto hên mianol.
[33] Hên maranin maranon, ay naubuh na hilan hinagyat hên mangan ni apostol Pablo,
ya wana, “Ikalabin-apat ya allo amêhên, ya a kaw nangan gawan ha kayagahan yon
pangênggan hên tunggên ya bagyo. [34] Kabay ampakihabi ko ya mangan kaw pon dayi
hên pêrad, ta kailangan yoy habaytsi ta êmên kaw hên humkaw. Ayn matsi kantamo, o
mahakitan man.” [35] Hên pangahabi nan habayto ni apostol Pablo, ay nandampot yan puto,
impahalamat na kan Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan, haka na pinutoh-potoh, haka
ya nangan. [36] Gawan ha hinabi ni apostol Pablo, ay naubuh hên hinumkaw ya nakêm la,
kabay nangan hila etaman. [37] (Ya kabooan naên ya nakahakay ha barko ay lowang gatoh
boy pitumpo boy anêm.) [38] Hên nangabhoy hilay na, ay intapon lay na ha dagat ya tagan
hên trigo ta êmên lumpaw ya hatoy barko.

Nangahihira ya barko ya anhakyan lan apostol Pablo

[39] Hên humonoy maranon, ay main hilan naipatanêh ya laylay lanêm, noa, a la muwang
no hinon pulo ya habayto. Nadambi lay kabalahan awud hên habaytoy laylay lanêm,
kabay napikakayarian lan ipatunggên ya barko bayro no malyari. [40] Kabay bintah lay nay
yubil hên habaytoy apat ya pabato ta pinaulayan la bayro ha lalên dagat. Inokal la êt ya
hatoy yubil ya pinamtêh lan tabla, ya nanad manobela hên barko, ya pinamiptêhan la
hên innabo‡ lay pabato. Intag-ay la etaman ya layag ha unaan, ta êmên ya ipayidpid hên
angin hên palako ha laylay lanêm ya barko. [41] Noa, hên marayo kay pon ha laylay lanêm,
ay niballok ya unaan hên barko ha balah. A yay na taganán maalíh bayro. Nangaagwat ya
bulian hên barko gawan ampungkogên hên mangakhaw ya tandulon.
[42] Labay lan hundaloh hên patsên ya nakahukul ta êmên ayn makakaway hên makatakah
kanla. [43] Noa, binawal hila ni Kapitan Julio, ta labay nan miligtas hi apostol Pablo.
Pinalukho na hila ha dagat ya kamwang hên mangaway ta êmên hila miabot bayro ha
laylay lanêm ya angkahêlêk la. [44] Hilay kaatag etaman ay inutuhan na hên mipangwa hên
tabla o kaatag ya kayo ya ubat ha barko. Ha êmbayro ay niabot kay ha laylay lanêm hên
ayn man miha ya nalêmêh.

28

Hilan apostol Pablo ha Pulo hên Malta

[1] Hên naligtasan naên hên niabot ha laylay lanêm, ay namwangan naên ya habaytoy
pulo awud ay ambaêgên lan Malta. [2] Bapan hampat ya pamananggap la kannaên hên
hilay taga-Malta. Gawan uran haka nakêbêl, ay pinangatog la kay, haka dinambi la kay
hên mangêd. [3] Hi apostol Pablo etaman, ay namumpon hên kayo. Hên niohong na
habayto bayro ha nakaatog, ay main inumawah ya utan gawan angkanangnang yan apoy.
Habaytoy utan, ya nagkamandag, ay nangumbibit hên nangayat hên gamêt ni apostol
Pablo. [4] Hên nahêlêk lan taga bayro ya hatoy utan ya nakabitsin ha gamêt na, ay nahabi
la ha miha ta miha, “Mapamatsi yan tawoy habain ya lalaki. Nakaligtas ya ha dagat, noa,
matsi yan taganá gawan ha kasalanan na.” [5] Noa, ingkampag nan bêngat ni apostol Pablo
ha apoy ya hatoy utan, haka a ya man hên nahakitan. [6] An-êngganan la bayro ya gumayá
hi apostol Pablo o kaya biglan matumba hên matsi. Hên nabuyot hilay nan nag-êêtpan,
ta ayn etaman hên angkalyari kana, ay nagbayo hilan ihip, ya wanla, “Miha yay diyos ya
habain!”
[7] Ha dani hên habaytoy logal ya pinaidyanan naên ay bali nan ampamaala bayro ha pulo,
ya nag langan Publio, ya mahiglan nananggap kannaên hên tatloy allo. [8] Hên habayto
êt, ay an-omotên haka antakaên ya tatang ni Publio. Hiniraw na ya ni apostol Pablo ta
impanalangin na ya hên impalunto nay gamêt na kana. Tampol etaman nag-alíh ya hakit

‡ 27:40 Dyag 27:29.

na. [9] Nibahwag ya habaytoy nalyari, kabay nipanlumatêng hilay kaatag ya nipaghakit,
haka namaalíh hi apostol Pablo hên hakit la etaman. [10] Dinyanan la kay hên mal-at ya
digalo, haka hên mag-alíh kay bayro, ay mal-at êt ya inhakay la ha barko, ya pangailangan
naên ha biyahe.

Ya palako ha balayan Roma paubat ha Malta

[11] Tatloy buwan ya nalabah bayo kay nakaalíh ha pulo ya ambaêgên lan Malta.
Nakahakay kay ha mihay barko, ya ubat ha balayan Alejandria, ya namalabah êt hên
abagat bayro ha Malta. Habaytoy barko ay nag batêk ni Castor haka Polux ya kambal,
ya diyos, ya ansimbaên lan mal-at ya siman. [12] Nagdann kay ha balayan hên Siracusa, haka
namalabah kay bayro hên tatloy allo. [13] Inhundo naên ya pamanhumakay ha barko, hên
angga ha niabot kay ha balayan Regio. Pangalabah hên mihay allo naên bayro, ay main
mangêd ya angin ya naubat ha timog ha ubatan naên, kabay inhundo naên ya biyahe naên
angga ha niabot kay ha pagtunggênan hên barko ha Puteoli ha ikalwan allo. [14] Main kay
bayron napagkahabi ya ungnoy patêl ha Panginoon ya nanagyat kannaên hên paidi bayro
hên pitoy allo. Pamakalabah, ay inhundo naên ya tawlin pamammita naên hên palako ha
balayan Roma hên nammitsih. [15] Hên namwangan lan patêl ha Panginoon ya atsi bayro
ha Roma, ya atsi kay ha dann hên magpalako bayro, ay marayo ya binita la hên nanupa
kannaên. Hilay kaatag ay nanupa kannaên ha Foro de Apio, haka hilay kaatag ay nanupa
kannaên ha Tres Tabernas. Hên pamakahêlêk kanla ni Pablo ay nagpahalamat ya kan Apo
Namalyari, ta hinumkaw ya nakêm na.

Nakalatêng hilan apostol Pablo ha balayan Roma

[16] Hên milatêng kay ha balayan Roma, ay pinaulayan la hi apostol Pablo hên mangupa
hên bali, ya paidyanan na hên kalamoy mihay hundaloh ya ampagbantay kana.

[17] Pamakalabah hên tatloy allo, ay impa-tsipon ni apostol Pablo hilay kapareho nan
Israelita, ya ampamaala bayro kanlan Israelita ha Roma. Hên naka-tsipon hilay na, ay
wana kanla, "Hikaw ya patêl ko, agyan ayn akon dinyag ya halanghang ha kapareho
tamon Israelita, o ha ugali hên ninuno tamo, ay dinakêp la kon kapareho tamo ha balayan
Jerusalem, haka la ko indin ha gamêt lan ampamaala ya ubat bayri ha balayan hên Roma.
[18] Hên pangayari lan nilingon ya kaso ko, ay ibuhan la kina dayi ta gawan ayn hilan nahêlêk
ya dapat lan pamatsan kangko. [19] Noa, hên a hila taganán nabay hên habayto, ya kapareho
tamon Israelita, ay napilitan kina hên iarap ya kaso ko kanan Emperador, ayn ako man hên
idikil kanlan kapareho tamon Israelita. [20] Impa-tsipon kataw ya kapareho kon Israelita
amêhên, gawan labay kataw hên makahabi, ta êmên yo maintindihan ya nakagapoh ko
hên habaytsi ya taykala, gawan bat ha paniwala ko ha Mámiligtas ya impangako, ya an-
êngganan tamon hikitamoy Israelita."

[21] Wanla etaman kana, "Ayn kay hên natanggap ya hulat ya ubat ha probinsyan Judea ya
tungkol kamo. Haka ayn hilan hinabi ya narawak ya tungkol kamo hên hilay patêl tamo
ya ubat bayro. [22] Êmbayro man, ay labay naên hên magilaman no hino ya mahabi mo, ta
muwang naên ya ha ay-iri man ya logal, ay mal-at ya ampaghabin halanghang kamoyun
anhumonol ha toro ni Jesus."

[23] Ni-tsi-tsipan hilan mihahabi ha kaatag ya allo. Hên nilumatêng ya habaytoy allo, ay
mal-at ya naniraw ha ampaidyanan ni apostol Pablo. Namapayabi yan nangipamwang
kanla, haka nan ampaptêgan ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Impamwang
na etaman ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-
ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya tungkol ha Mámiligtas, ta êmên na hila mapaniwala
ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy Mámiligtas. [24] Main kanlan Israelita ya naniwala ha
hinabi ni apostol Pablo, haka main kaatag ya a naniwala ha hinabi na. [25] Kabay a hila
angkapikasundo ha hinabi ni apostol Pablo. Hên mag-alíh hilay na dayi, ay hinabi na êt
kanla, "Pêtêg bay ya impahabi nan Espiritu ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, kanlan
ninuno tamo, ya wana,

[26] 'Hali, lakwên mo hila ta habiên mo kanla,

Pakagilamên yo man, ay a yo maintindihan,
haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwangan ya anhêlkên yo. Habayto ya habiên mo kanla,
[27] ta mangakdêy ya nakêm lan habayto.
Ampagmamatlakan, haka ampagbuwag-buwagan hila ha kaptêgan,
ta no alwa dayin êmbayro, ay makahêlêk, makagilam, haka makamulah hila, ta kayno pakarani hila kangko,
haka patawarên ko hila.'*
Habayto ya wanan Panginoon." [28] Wana êt kanla ni apostol Pablo, "Kabay labay kon ipamwang kamoyu ya main in-utoh ya mamipamwang kanlan alwan Israelita, hên habaytsi ya kaligtasan ya ubat kan Apo Namalyari. Haka hila etaman ya alwan Israelita, ay manggilam hila." [29] [Hên nayari nan hinabi ni apostol Pablo ya habayto, ay nag-alíh hilay nay kapareho nan Israelita hên hadyay pamihuhubakan la ha miha ta miha.]†
[30] Loway taon yan napaidi hi apostol Pablo ha balayan hên Roma ha an-upaan nay bali, haka mahiglay nakêm na hilan ampahowênên ya ampaniraw kana. [31] Makhaw ya nakêm na hên impamwang haka intoro ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo kanlan naniraw kana, haka ayn nanaad kana.

* 28:27 Isaias 6:9-10. † 28:29 Ayn ya ha Bibliyan Griego ya habaytsi.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Roma

Paunan habi

Hata inhulat ni apostol Pablo ay kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Roma ta êmên la muwang ya labay na hilan hirawên, haka ta êmên la muwang ya pahawop ya kanla ha pamanlumagay na ha bansan España. An-ipamwang na kanla ya tungkol ha biyay ya ayn angga gawan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka no ay-êmên dapat mamiyay hên mihay Cristiano hên allo-allo.

An-ipamwang na êt di, ya balang miha, Israelita man o alwa, ay makasalanan haka kailangan parusaan hên ayn angga. Noa, hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. Iligtas na hila ha parusa ya ayn angga, gawan bat ha ayn kapantag ya ingalo na, alwan gawan ha pamanhumonol la ha hinon kautuhan. An-ipamwang na êt di ya hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, ay magkamain pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo.

An-ipamwang ni apostol Pablo ya kal-atan kanlan Israelita ay a naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmbayro man, ay a na hila pinaulayan ni Apo Namalyari hên anggan-angga. Ta iningalwan na ya alwan Israelita hên dinyanan hilan panaon, ta êmên hila maniwala etaman. Lano mapakinabangnan lan Israelita etaman ya ingalo na.

Kabooan hên laman hên hata hulat:

Umpisan hulat 1:1-17

Makasalanan ya balang miha, haka kailangan hên iligtas ha parusa 1:18-3:20

No ay-êmên na kitamon an-iligtas ni Apo Namalyari 3:21-4:25

Ya bayoy biyay gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo 5:1-8:39

Ya tinalagá ni Apo Namalyari para kanlan Israelita 9:1-11:36

Ya ugali hên Cristiano 12:1-15:13

Katganan habi 15:14-16:27

[1] Hiko hi Pablo, ya ampanulat, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pinili na ko ni Apo
Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo, hên mangitoro hên Mangêd ya Habi
tungkol ha biyay ya ayn angga ya ubat kan Apo Namalyari.
[2] Habaytoy Mangêd ya Habi, ay mana nay nan impangako, ta impahulat na kanlan
mámipamwang hên an-ipaihip na kanla ha Banal ya Kahulatan na. [3-4] Habaytoy Mangêd ya
Habi ay tungkol ha Anak na, ya Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya nag-in tawo, hên hiyay
in-anak ha kaapo-apoan ni Arin David. Napaptêgan ya panga-Diyos na hên hiyay biniyay
oman gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. [5] Gawan kan Apo Jesu-
Cristo, ay indin kangko ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ya tungkulan
hên mag-in apostol, hên mangitoro ha balang bansa, ta êmên main alwan Israelita ya
mangipakarani hên maniwala, haka humonol kana. [6] Haka hikaw bahên ha balayan Roma,
ay kalamo kaw bayro ha hinagyat ni Apo Namalyari hên mag-in kan Panginoon Jesu-
Cristo.
[7] Habaytsi ya hulat ko ay para kamoyun atsi bahên ha balayan Roma ya anlugurên ni
Apo Namalyari ya pinili na hên mag-in kana.

An-ihalangin kataw ya ingalwan na kaw ni Panginoon tamon Jesu-Cristo haka ni Apo
Namalyari, ya Tatang tamo. Patêkbêkên la dayi ya nakêm yo.
[8] Mu-muna, ay an-ipagpahalamat kataw kan Apo Namalyari, ta ya paniwala yo kan
Apo Jesu-Cristo ay namwangan ha boon luta. Haka anggilamên ni Apo Namalyari
hata pagpahalamat ko gawan kan Apo Jesu-Cristo. [9] Muwang ni Apo Namalyari, ya
ampaghuyuan ko hên boon nakêm ha pangipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol

ha Anak na, ya panay kataw hên an-ilamo ha pamanalangin ko. [10] Nabuyot kinan an-
ipanalangin haka ampakidoko kan Apo Namalyari, no kalabayan na, ay dyanan na kon
panaon hên makahiraw ako bahên kamoyu. [11] Labay-labay kon maniraw kamoyu, ta labay
kon itoro kamoyu ya intoro kangkon Espiritu ni Apo Namalyari, ta êmên tumaniêh ya
paniwala yo. [12] Ya labay kon habiên, ay mapipapakhaw kitamon nakêm gawan ha paniwala
tamo, ya paniwala yo haka ya paniwala ko.
[13] Patêl ha Panginoon, labay kon mamwangan yo, ya kata-ungno kinan labay maniraw
bahên, noa, panay hên main ampakaabala kangko. Labay ko dayi hên mapahanan hilay
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bahên gawan ha panoro ko, hên nanad ha nalyari kanlan
kaatag ya logal lan alwan Israelita. [14] Main akon utang nakêm kan Apo Namalyari hên
mangipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha balang miha, kanlan taga-balayan
o mag-in marayo ha balayan, kanlan main pinag-aralan o mag-in ayn pinag-aralan.
[15] Kabay labay-labay kon ipamwang etaman bahên kamoyu ha balayan Roma, ya tungkol
ha Mangêd ya Habi.

Ya kapangyarihan hên Mangêd ya Habi

[16] A ko an-ikarêng-êy ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy
kapangyarihan ni Apo Namalyari ha ikaligtas hên kaganawan ya ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo. Muna kanlan Israelita, bayo kanlan alwan Israelita. [17] Ta gawan ha Mangêd
ya Habi, ay mamwangan tamo no ay-êmên na kitamon an-itad ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan. Ya pinangubatan hên habayto ay yabay ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo.
Ta nakahulat ha impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di, "Hilay an-itad ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala la, ay dyanan hên biyay ya ayn angga."*

Makasalanan ya balang miha

[18] Hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, ay namipamwang hên huluk na kanlan ayn
limo kana, haka kanlan ampanyag karawakan, ta ya karawakan la, ay ampakahabát
ha pamanhumwên hên kaptêgan hên tungkol kana ha ihip la, [19] gawan malinaw nan
impamwang kanla ni Apo Namalyari ya mamwangan hên tungkol kana. [20] A ya man
angkahêlêk hi Apo Namalyari, ay paubat hên dinyag nay hata luta, ay angkahêlêk ha
kaganawan dinyag na, ya panga-Diyos na haka kapangyarihan na ya ayn angga. Kabay
a la mahabi ya ayn Diyos. [21] Ta agyan muwang la ya main Diyos, ay a la yan ansimbaên o
ampahalamatan man, yan bat hilan ampangihip hên ayn kapukat-pukat, gawan binuwag
ya kaihipan la ha kaptêgan. [22] Ampagmuwang-muwangan hila, noa, anlumtaw hilan ayn
minúwang. [23] Ta kisa simbaên la hi Apo Namalyari ya ayn ubatan haka ayn angga, yan
ansimbaên lay rebulto hên tawo, haka ayop hên nanad ha manok, baka, haka utan.
[24] Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini la.
Taganán kapaparêng-êy ya andaygên la ha lawini hên miha ta miha. [25] Ta ya kaptêgan
ya tungkol kan Apo Namalyari, ay hinagilyan lan alwan pêtêg, ta ya sinimba haka
pinaghuyuan la, ay dinyag bat ni Apo Namalyari. A la sinimba haka pinaghuyuan hi Apo
Namalyari ya nanyag hên habayto. Hiya ya hêpat hên simbaên hên angga-angga! Amen.
[26] Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini,
hên nanad ha ampitakêh hên parehon babayi, ya dapat bat ha lalaki haka babayi ya
miahawa. [27] Haka êmbayro êt kanlan lalaki, tinalibatokan lay pamakitakêh ha babayi, ta
maotoy hila ha kapareho lan lalaki. Kapaparêng-êy ya andaygên la ha miha ta miha, haka
antanggapên lay nay parusa ya hêpat ha pandaygên la.
[28] Gawan a la anggalangên hi Apo Namalyari, ay pinaulayan na hilay na ha hinon
karawakan kalabayan kaihipan la. Kabay andaygên lay nay alwan hêpat hên daygên.
[29] Antalanên hilan kaganawan alwan mangêd, karawakan, kapanalarêhan, haka karawakan
kalabayan lawini. Panay hilan ampanyag karidyaan, pamatsin kapareho, pamanubuk,
kalokwan, pamairap, pamandikaw, pamanyakaw, [30] pamaniran kapareho, panhumêmêk
kan Apo Namalyari, kamusmusan, kapagmahlayan, kalangkaan, kapanalanghangan ha

* 1:17 Habacuc 2:4.

toa, haka mapangihip hila hên kaatag pon ya karawakan ya madyag la. [31] Mapanyag hilan
ayn kapukatan, alwa hilan mapaypaniwal-an, alwan mangêd ya nakêm la, haka alwa hilan
maingaloên. [32] Agyan muwang lay na ya parusaan ni Apo Namalyari hên kamatsan ya
hilay manyag êmbayro, ay daygên la pon êt, haka an-ikahigla la pon êt ya kapareho lan
ampanyag hên êmbayro.

2

Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari

[1] Kayno an-ihipên yo ya dapat parusaan ya habaytoy mapanyag karawakan ya inungkat
ko. Noa, kaillag kaw, ta ha pamanatol yo hên kapareho yo, ay anhabiên yoy dapat kaw
hên parusaan, ta hikaw man, ay ampanyag hên karawakan, haka lano kiarap kaw kan Apo
Namalyari ha Allon Pamanukom na. [2] Muwang tamina ya makatoynungan ya pamanatol
ni Apo Namalyari hên parusaan hilay mapanyag karawakan. [3] Noa, hikaw ya ampamintas
kanlan mapanyag karawakan, êndat yon makatakah kaw ha parusa ni Apo Namalyari,
ya hikaw man êt, ay ampanyag hên karawakan! [4] Kayno an-itad yon ayn pukat ya ayn
kapantag ya pamangingalo, haka pamagtêêh ni Apo Namalyari kamoyu!

Yarin a yo muwang ya andyanan na kaw hên panaon hên maghêhê hên manalibokot
ha pamanyag yon kasalanan! [5] Noa, ha kakdêyan ulo yo, hên a kaw ampaghêhê, ay
ampabyatên yoy parusa ni Apo Namalyari kamoyu lano no lumatêng ya Allon Pamanukom
na ya makatoynungan, [6] ta tumbahan na ya balang miha ha dinyag la. [7] Mam-i yan biyay
ya ayn angga kanlan ampagtêêh hên mag-in ikahigla na. [8] Noa, parusaan na hên ayn
ingalo hilay makasarili, ya a ampanonol ha kaptêgan ya ubat kana, ta ampanyag hila
tanan karawakan. [9] Hadyay kairapan ya maranasan lan balang mapanyag karawakan,
haka mamalagêhbêg ya nakêm la, kapareho kon Israelita, o alwan Israelita. [10] Noa, hilay
mapanyag kangêran, ay ingalwan na hên dyanan karangalan, dayêw haka kapatêkbêkan
ha biyay ya ayn angga, kapareho kon Israelita man, o alwan Israelita. [11] Gawan hiyay ayn
anggampian, ta pantag ya panlêk na ha balang miha.

[12] Hinoman ya nanyag kasalanan, ay idayo kan Apo Namalyari hên parusaan hên ayn
angga. Hilay Israelita, ya nagmuwang hên Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo
Moises, ay parusaan, ta a la hinonol ya habayto. Hila etaman ya alwan Israelita, ya ayn
muwang hên tungkol ha Kautuhan, ay a hila parusaan ha a la hinonol ya habayto, noa,
parusaan hila ha pamanyag lan karawakan. [13] Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan, ay habaytoy mahonol ha Kautuhan, alwan hilay nakagilam haka a hinumonol.
[14] Hila etaman ya alwan Israelita, ay ayn muwang hên tungkol ha Kautuhan ya indin ni
Apo Namalyari kan apo Moises. Êmbayro man, ay main kanla ya mapanyag kangêran,
gawan ha nakêm la, ya nanad main kautuhan. [15] Ha pamanyag lan kangêran, ay nanad
nakahulat ha nakêm la ya Kautuhan. Minghan an-ipapanêmtêm hên konsinsya la kanla ya
nakadyag hilan karawakan, minghan etaman, ay an-ipapanêmtêm na kanla ya nakadyag
hilan kangêran. [16] A na liwaan ni Apo Namalyari ya habayto ha Allon Pamanukom, uston
ipalingon na kan Apo Jesu-Cristo, ya kaganawan dinyag lan balang miha anggan ya inlihim
la. Habaytoy agpang ha Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko.

Ya Israelita haka ya Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises

[17] Hikaw ya kapareho kon Israelita, êndat yon madyanan kaw hên biyay ya ayn angga,
gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, haka an-ipaglambung yo ya muwang yo hi Apo
Namalyari. [18] Muwang yo kano ya kalabayan na, haka no hinoy mangêd ya dapat daygên,
gawan pinag-aralan yoy Kautuhan. [19] Êndat yon ampakaakay kaw kanlan nanad buwag ya
kaihipan! Êndat yon nanad kaw hên hawang ya ampamahawang hên dann hên palako kan
Apo Namalyari para kanlan nanad atsi ha kariglêman. [20] Êndat yon gawan atsi kamoyu ya
Kautuhan, ay muwang yoy hinon kamwangan, haka êndat yon pêtêg ya hinon anhabiên
yo. [21] Ampanoro kaw ha kaatag! Awta a yon an-honolên ya an-itoro yo! Ambawalên yo
hilay manakaw, noa, ampanakaw kaw etaman! [22] Ambawalên yo hilan manakêh ha alwa

lan ahawa, noa, ampamabayi haka ampakilalaki kaw etaman! Anhumêmêk kaw ha rebulto
hên alwan pêtêg ya diyos, noa, anhumwên kaw hên manakaw bayro ha pagsimbaan kanla!
23 An-ipaglambung yoy kangêran hên Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises,
noa, an-ipakarêng-êy yo hi Apo Namalyari, ha a yon anhonolên ya habaytoy Kautuhan na!
24 Habaytoy inungkat ha impahulat ni Apo Namalyari ya êmên di, "Hilay alwan Israelita,
ay ampammusmus kan Apo Namalyari gawan kamoyun Israelita."*
25 Ya pamatuli kantamo ay kamwangan ya hikitamo ay pinili ni Apo Namalyari, noa, no
a tamo anhonolên ya Kautuhan, ay ayn pukat ya pamatuli kantamo, ta nanad kitamo tana
kanlan alwan Israelita, ya a tinuli. 26 Noa, hilay alwan Israelita, ya a tinuli, ya anhumonol
ha Kautuhan, ay nanad mantêg tinuli, ta an-itad hila ni Apo Namalyari hên pinili na.
27 Haka hila ya maghabi hên dapat kaw parusaan ni Apo Namalyari, gawan atsi kamoyu
ya Kautuhan, yan a yo anhonolên ya habayto. 28 Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên pinili
na hên mag-in kana, ay alwan hilay Israelita, ya tinuli. 29 Noa, ya an-itad ni Apo Namalyari
hên pinili na hên mag-in kana, ay hilay binayo ya nakêm, ya nanad mantêg hên tinuli, ya
nalinisan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Malyarin a hila dayêwên hên kapareho la, noa,
taganán dayêwên hila ni Apo Namalyari.

3

1 Kayno an-ihipên yoy êmên di, "No êmbayro awud, ay hinoy alagá hên panga-Israelita
tamo kanlan alwan Israelita? Hinoy makwa tamon Israelita ha pangatuli tamo?" 2 Habiên
ko etaman kamoyu ya taganán main alagá hên panga-Israelita tamo haka ya pangatuli
tamo, ta impatsiwala ha ninuno tamon Israelita ya habi ni Apo Namalyari. 3 Pêtêg ya main
kapareho tamon Israelita ya alwan mahonol kan Apo Namalyari. Yarin a na tuparên ni Apo
Namalyari ya impangako na, gawan main nag-in alwan mahonol kana! 4 Ahê! Malaram
man ya balang miha, ay taganán alwan malaram hi Apo Namalyari! Ihipên yoy nakahulat,
ya wana,
"Apo Namalyari, pêtêg ya hinon anhabiên mo,
haka panay kan ampanambut, no main ibara kamo."*
5 Main pilosopo ya ampaghabi ya alwan makatoynungan hi Apo Namalyari ha pamarusa
na kantamo, ta ya katoynungan na kano, ay angkahêlêk bat gawan ha karawakan
tamo. 6 Taganán alwan pêtêg ya habayto! Ta no alwa yan makatoynungan hi Apo
Namalyari ha pamarusa na kantamon Israelita, no manyag kitamon karawakan, ay alwa
yan makatoynungan ha pamarusa na ha alwan Israelita.
7 Kayno main maghabi ya dapat a hila parusaan gawan makasalanan hila, ta ha kalokwan
la, ay mahêlêk ya kaptêgan hên habi ni Apo Namalyari, haka hiyay puriên. 8 Hilay
ampaghabin êmbayro, ay nanad lay nan anhabiên ya êmên di, "Hali, manyag kitamon
karawakan, ta êmên ya mapuri hi Apo Namalyari!" Haka main ampamibara kangko, ya
êmbayroy an-itoro ko! Hilay parusaan ni Apo Namalyari haka habaytoy hêpat kanla.

Pamaptêg ya ayn hinoman ya banal ha hêlêk ni Apo Namalyari

9 Yarin hikitamoy Israelita ay mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita!
Mana kinan intoro kamoyu ya balang miha ay antalanên hên kasalanan. 10 Gawan
nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Ayn tawo ya ayn kasalanan. Ayn taganán miha man ya ayn kasalanan.
11 Ayn miha man ya main ustoy pamangintindi hên tungkol kan Apo Namalyari,
haka ayn ampanapol kana.
12 Ya balang miha, ay nagdayo kana. Naubuh hilan nag-in ayn pukat.
Ayn miha man ya mapanyag kangêran."†
13 "Ya pamaghabi la ay hadyay dawak, hên nanad ha nabata ya ubat ha pamilbêngan natsi
ya inloat.
Panay kalokwan ya panhabiên la."‡

* 2:24 Ezekiel 36:22. * 3:4 Awit 51:4. † 3:12 Awit 14:1-3, 53:1-3. ‡ 3:13 Awit 5:9.

"Mapanira ya panhabiên la, hên nanad utan ya makamatsi."§
14 "Panay kapanuboyan haka kahêmêkan ya atsi ha bêbêy la."*
15 "Maparah hilan makamatsi hên kapareho la.
16 Antoman ya lakwên la, ay manira hila, haka main mag-in kapaingalo gawan kanla.
17 A hila taganán kamwang hên makilamo haka mag-in mapatêkbêk."†
18 "Ayn hilan pamanggalang kan Apo Namalyari, gawan ayn hilan limo kana."‡
19 Habaytoy nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ay para kantamon, Israelita, ya atsi ha aypa hên Kautuhan ni apo Moises, kabay malinaw ya ayn hinoman ya makapaghabi ya ayn yan kasalanan ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ta ya balang miha ha boon luta ay makasalanan, haka hêpat hên parusaan. 20 Ayn miha man ya an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta ayn taganán makahonol hên habayto. Noa, gawan ha Kautuhan, ay mamwangan no hino ya kasalanan haka mamwangan ya makasalanan ya balang miha.

Ayn kitamon kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari no ampaniwala kitamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo

21 Noa, amêhên, ay impamwang kantamo, no ay-êmên na kitamon an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka habayto ay alwan ha pamanhumonol ha Kautuhan. Habaytoy inungkat ha inhulat ni apo Moises haka ha inhulat lan kaatag ya mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. 22 Amêhên, an-itad na kitamina hên ayn kasalanan, ya balang ampaniwala ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo, Israelita man o alwa. 23 Ta ya balang miha ay nakadyag hên kasalanan, haka main pamagkulang kan Apo Namalyari. 24 Êmbayro man, ay amêhên an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ya indigalo na kantamo, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha parusa hên kasalanan tamo. 25 Hiyay in-utoh ni Apo Namalyari hên mag-in átang, ya pamayad hên kasalanan tamo. Haka gawan ha daya na, ay mapatawad ya kasalanan tamo no maniwala kitamo kana. In-utoh ni Apo Namalyari hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên maipahlêk ya main katoynungan ya mana nan dinyag hên bayo nan in-utoh hi Apo Jesu-Cristo, ta ha pamagtêêh na, ay a na pon pinarusaan ya tawo hên haton lagi ha pamanyag lan kasalanan, 26 noa, amêhên ay impahlêk na, ya a na naliwaan ya habaytoy kasalanan la hên hato, ta pinilamo nay na ha kasalanan ya binayaran ni Apo Jesu-Cristo. Kabay napaptêgan ya andaygên na ay main katoynungan, haka an-itad na hên ayn kasalanan, ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
27 Kabay a tamina maipaglambung, ya gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan, ay ayn kitaminan kasalanan! Ta an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. 28 Ta malinaw ya hikitamoy an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka alwan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan. 29 Hikaw ya kapareho kon Israelita, kayno êndat yon hi Apo Namalyari ay Diyos tamon bat hên Israelita! Alwa! Hiyay Diyos hên alwan Israelita etaman! 30 Gawan ha mimihay Diyos, ay an-itad na kitamon Israelitay ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad êt kanlan alwan Israelita. 31 Noa, paan yon ihipên ya ayn nanan pukat ya Kautuhan gawan an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta no ampaniwala kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ay lalo tamon mahonol ya Kautuhan.

4

Hi Apo Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan
(Galacia 3:6-9)

1 Ihipên tamo hi apo Abraham ya ninuno naên Israelita. Awta hiyay intad hên ayn kasalanan ni Apo Namalyari? 2 No hiyay intad hên ayn kasalanan gawan ha dinyag na, ay

§ 3:13 Awit 140:3. * 3:14 Awit 10:7. † 3:17 Isaias 59:7-8. ‡ 3:18 Awit 36:1.

main ya dayin maipaglambung. Noa, ha kaptêgan, ayn yan maipaglambung ha arapan ni
Apo Namalyari. [3] Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana ha Kahulatan,
"Naniwala hi Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay hiyay intad ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan."* [4] Hilay ampakiobra ay ampananggap hên upa, alwan digalo, ta
habayto ay pinaghayngêtan la. [5] Noa, an-itad ni Apo Namalyari ya hilay makasalanan
hên ayn kasalanan, hên alwan gawan ha pamaghayngêt la, noa, gawan ha paniwala la
kana. [6] Hên hato, ay wani Arin David ya iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên
ayn kasalanan, hên alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan ha paniwala la.
[7] "Iningalwan hilay pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan la, ta inalíh nay na kanla.
[8] Iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan."†

[9] Yarin kannaên bat Israelita ya tinuli, ya habaytoy pangingalo ni Apo Namalyari! Alwa!
Ta habayto ay para etaman kanlan alwan Israelita a hila man tinuli. Ihipên tamon oman
ya impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol kan apo Abraham, ya naniwala ha hinabi ni
Apo Namalyari, kabay intad ya ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. [10] Nakano yan intad
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hi apo Abraham, bayo ya tinuli, o pangayari? Hi apo
Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hên bayo ya tinuli, ya labay habiên
hên bayo ya nag-in Israelita. [11] Tinuli ya ha pamaptêg ya hiyay intad ni Apo Namalyari hên
ayn kasalanan gawan ha paniwala na. Kabay hiyay nag-in nanad ninuno lan ampaniwala
kan Apo Namalyari, ya an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, agyan a hila tinuli, ya
labay habiên agyan alwa hilan Israelita. [12] Hiya etaman ya ninuno naên Israelita ya tinuli,
ya ampaniwala ha impangako ni Apo Namalyari hên nanad ha paniwala ni Abraham hên
bayo ya tinuli, ya palatandaan ya ampaniwala ya kan Apo Namalyari.

Ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham

[13] Hên haton lagi, ay impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanlan mag-in
kaapo-apoan na, ya ingalwan na hilay tawo ha balang bansa.‡ Habayto ay alwan gawan
ha pamanhumonol ni apo Abraham ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala na kan Apo
Namalyari. Gawan habaytoy paniwala na, ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan. [14] Ta no alimbawa, ta hilay anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hên impangako
ni Apo Namalyari, ay ayn kapukatan ya paniwala, haka ya impangako. [15] Ta ya Kautuhan
ay main kalamoy parusa. Gawan no main Kautuhan, ay main humalanghang.

[16] Kabay ya pangako ay matupad bat kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmên
na maidigalo ya habayto gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kanlan balang miha ya main
paniwala nanad kan apo Abraham, alwan bat kanlan kapareho kon Israelita, ya dinyanan
Kautuhan. Gawan hi apo Abraham ay nanad ninuno hên balang miha ya ampaniwala kan
Apo Namalyari. [17] Gawan habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kan apo
Abraham, "Pinili kata hên mag-in ninuno hên kal-atan bansa."§ Matupad ya habayto,
ta ya nangako, ya pinaniwal-an ni apo Abraham, ay hi Apo Namalyari, ya nanyag hên
boon luta ha utoh nan bêngat, haka main kapangyarihan hên biyayên ya natsi. [18] Agyan
ayn ana ha ihip ni apo Abraham, ya magkaanak ya kan Sara, ta mantêg hilay nan toa
ya miahawa, ay naniwala ya, ya hiyay mag-in ninuno hên kal-atan bansa, hên nanad
ha hinabi ni Apo Namalyari kana, ya wana, "Ya mag-in kaapo-apoan mo ay a makwan
mabilang, hên nanad ha bêtêwên ya a makwan mabilang."* [19] Agyan mantêg yay nan toa
ta mag-magatoh ya taon na, haka layuh ya hi Sara, ya ahawa na, ay a naalíh ya paniwala
na. [20] A ya nag-alangan ha pangako kana ni Apo Namalyari, noa, tinumaniêh ya paniwala
na ha pamagsimba na kan Apo Namalyari. [21] Booy nakêm nan naniwala, ya agyu ni Apo
Namalyari hên tuparên ya impangako kana. [22] Gawan ha paniwala na, ay hiyay intad ni
Apo Namalyari hên ayn kasalanan. [23] Hata habi, ya "Hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan,"† ay alwan bat para kan apo Abraham, [24] noa, habayto ay para kantamo etaman.

---

* 4:3 Genesis 15:6 † 4:8 Awit 32:1-2. ‡ 4:13 Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18. § 4:17 Genesis 17:5. * 4:18 Genesis 15:5. † 4:23 Genesis 15:6.

Ta hikitamoy ampaniwala kan Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon tamon
Jesu-Cristo, ay itad etaman hên ayn kasalanan. [25] Hi Panginoon Jesu-Cristo ay in-utoh ni
Apo Namalyari hên matsi gawan ha kasalanan tamo, haka hiyay biniyay oman, ta êmên
hikitamo ay itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.

5

Hi Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari

[1] Gawan ha paniwala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay an-itad kitamina ni
Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka gawan ha pangamatsi ni Panginoon tamon
Jesu-Cristo, ay niúmang kitamina kan Apo Namalyari. [2] Gawan ha paniwala tamo kan
Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay angkatanggap tamina ya ayn kapantag ya ingalo ni
Apo Namalyari. Haka hadyay kahiglaan tamo, ta angkasigurado tamo ya lano, ay
makapakilamo kitamo kana ha langit. [3] Alwan bêngat habayto, noa, an-ikahigla tamo
êt ya kairapan, haka pamanubuk ya angkaranasan tamo, gawan habaytoy ampakapitoro
kantamo hên mag-in mapagtêêh. [4] Haka ya pamagtêêh tamo, ay ampakapahigla kan Apo
Namalyari, kabay angkasigurado tamo ya lano, ay makalamo tamo ya ha langit nanad
ha impangako na. [5] Haka a maglungkot ya ihip tamo, ta angkasigurado tamo ya lano,
ay tuparên ni Apo Namalyari ya habaytoy impangako na, gawan pinaptêgan nay hadyay
pamanlugud na kantamo, ya angkatanam tamo gawan ha Espiritu na ya indigalo na
kantamo.

[6] Ta hên nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay natsi ya hi Apo
Jesu-Cristo ha ikakangêd tamon makasalanan, ya a makapiligtas hên sarili ha parusa.
[7] Kantamon tawo, ay bihiran main matsi para ha mihay kapareho tamo ya mahonol ha
Kautuhan ni Apo Namalyari, êmbayro man, ay malyarin main maghêkaw nakêm, hên
matsi para ha mihay maingaloên, ya mapanyag kangêran. [8] Noa, hi Apo Namalyari etaman,
ay pinaptêgan nay pamanlugud na kantamo, ta hên haton makasalanan kitamo pon, ay in-
utoh na hi Apo Jesu-Cristo hên matsi ha ikakangêd tamo. [9] Amêhên, ta an-itad na kitamina
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo ha pangamatsi na,
ay taganán iligtas na kitamo ni Apo Jesu-Cristo ha hadyay pamarusa ni Apo Namalyari lano
ha Allon Pamanukom na. [10] Hên hato, ay hikitamoy kapatsi ni Apo Namalyari, noa, amêhên
ay niúmang kitamina kana, gawan ha pangamatsi hên Anak na, kabay angkasigurado
tamo ya ligtas kitamina ha parusa, gawan kanan Anak na hi Panginoon Jesu-Cristo, ya
angkabiyay ha langit hên ampanawop kantamo. [11] Alwan bat habayto, noa, amêhên hi Apo
Namalyari ya simbaên haka an-ikahigla tamo, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo,
ya pinangubatan hên pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari.

Gawan kan Adan, ay nagkamain kasalanan, haka gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay nagkamain kaligtasan

[12] Ya pinangumpisaan hên pamanyag kasalanan hên balang miha bayri ha luta, ay
hi Adan, haka gawan ha kasalanan na, ay hiyay natsi. Kabay paubat hên habayto, ay
maubuh kitaminan matsi, gawan kaganawan tamo ay nakadyag kasalanan. [13] Bayo nan
indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan apo Moises, ay makasalanan hilay nay tawo.
Noa, ya pamanyag lan kasalanan, ay alwan halanghang kanlan habaytoy Kautuhan, gawan
ayn pon ya habaytoy Kautuhan hên hato. [14] Êmbayro man, ay muwang tamo ya paubat
hên panaon ni Adan angga ha panaon ni apo Moises, ay kamatsan ya nag-in tagêy hên
pamanyag kasalanan, agyan ya kasalanan la ay alwan êmên nanad ha kasalanan ni Adan
ya a nanonol ha utoh ni Apo Namalyari.

Main pareho kan Adan haka kan Apo Jesu-Cristo, yabay ya pangadamay hên kal-atan
gawan kanla. [15] Noa, taganán alwan magkapareho ya imbalag la ha kal-atan. Pêtêg ya
nagkamain hên kamatsan ya balang tawo, gawan ha kasalanan nan mihay tawo, ya hi
Adan, noa, taganán makapangyarihan ya indigalo ni Apo Namalyari ha kal-atan gawan
ha ingalo na, ya indigalo na gawan ha ayn kapantag ya ingalo hên mihay tawo, ya hi

Apo Jesu-Cristo. [16] Mas makapangyarihan ya ayn kapantag ya ingalo, ya indigalo ni Apo
Namalyari, kanan kasalanan ni Adan. Gawan ha kasalanan ni Adan, ay mananggap hên
kamatsan ya balang miha. Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay
mapatawad, haka maitad hên ayn kasalanan ya balang miha. [17] Gawan ha kasalanan nan
mihay tawo, ya hi Adan, ay nanambut ya kamatsan, kabay nagkamain hên kamatsan ya
balang tawo. Noa, taganán makapangyarihan ya dinyag nan mihay tawo, ya hi Apo Jesu-
Cristo, ta gawan kana, ay maubuh hên madyanan biyay ya ayn angga, hên mamaala hên
kalamo na, ya hilay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, ya pinaigan na hên ayn
kapantag ya ingalo na.

[18] Kabay, no ay-êmên mananggap hên kamatsan ya balang miha, gawan ha unan
kasalanan ni Adan, ay êmbayro êt, gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ya ayn
kasalanan, ay maitad ni Apo Namalyari ya balang miha hên ayn kasalanan, ta êmên
hila madyanan hên biyay ya ayn angga. [19] Gawan ha pamanalanghang ni Adan, kan Apo
Namalyari, ay mal-at ya nag-in makasalanan, noa, ha pamanhumonol ni Apo Jesu-Cristo
kan Apo Namalyari, ay mal-at ya itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.

[20] Hên indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan na, ay namwangan lan tawo ya mal-at
awud ya kasalanan la. Noa, nilum-at man ya pamanyag kasalanan, ay lalon nilum-at ya
ingalo na. [21] Kabay no ay-êmên ya kamatsan ay nag-in tagêy hên pamanyag kasalanan, ay
amêhên, gawan an-itad na kitamina na hên ayn kasalanan, ay ampamaala ya ayn kapantag
ya ingalo na, ta êmên kitamo madyanan biyay ya ayn angga, gawan kan Panginoon tamon
Jesu-Cristo.

6

Ya pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo

[1] Hino awud ya mahabi tamo? Maghundo kitamo hên manyag kasalanan, ta êmên
mapahanan ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo? [2] Paan! Ta hikitamo ay
nanad natsi ya ahina ampakadyag kasalanan. Kabay paan taminan ihundo ya pamanyag
kasalanan. [3] Yarin a yo muwang ya hên binawtismoan kitamo, ay nagkamain kitamon
pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kalamo kitamo ha kamatsan na! [4] Kabay
nanad kitamo hên kalamo na hên natsi haka in-ilbêng hên hikitamo ay binawtismoan,
ta êmên kitamo magkamain hên bayoy pamimiyay hên nanad ha pamamiyay oman kan
Apo Jesu-Cristo, gawan ha ayn kapantag ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya Tatang
tamo.

[5] Ta no inlamo kitamo kan Apo Jesu-Cristo ha kamatsan na hên indayo ha manan
pamimiyay tamo, ay taganán inlamo kitamo ha pangabiyay nan oman hên nadyanan
kitamo hên bayoy pamimiyay. [6] Ta muwang tamo ya nakalamo kan Apo Jesu-Cristo
hên impako ha koros ya manan pangatawo tamo, haka ya kalabayan tamo hên manyag
kasalanan, ta êmên a kitamina talanên hên kasalanan. [7] Gawan hilay natsi, ay ahinan
antalanên hên kasalanan. [8] Haka no nakalamo kitamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo,
ay ampaniwala kitamo ya angkabiyay kitamina para maghuyo kan Apo Namalyari gawan
ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. [9] Muwang tamo ya nangoman yan nabiyay hi Apo
Jesu-Cristo, haka a yay na mangoman matsi. Ayn nanan kapangyarihan kana ya kamatsan.
[10] Ya pangamatsi na ay minghan bat hên para ha kasalanan tamo. Ya pangabiyay na, ay ta
êmên ya maghuyo kan Apo Namalyari. [11] Kabay dapat tamon itad ya sarili tamo hên nanad
natsi, ya ahina ampakadyag kasalanan, ta angkabiyay kitamina para maghuyo kan Apo
Namalyari gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

[12] Kabay paan taminan ipatalan ya sarili tamo ha kasalanan, ta êmên a kitamo manyag
karawakan kalabayan lawini. [13] Paan paulayan hên manyag kasalanan ya hinon atsi ha
boon lawini tamo. Noa, iubuh tamon idin ya boon lawini tamo kan Apo Namalyari êmên
manyag kangêran, ta habaytoy hêpat kantamo, ya nanad natsi, ya dinyanan nan bayoy
biyay. [14] Gawan ahina dapat manalan kantamo ya kasalanan, ta ayn kitamina ha aypa hên
Kautuhan, noa, ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari.

Dapat iubuh ya boon lawini haka nakêm ha pamanyag kangêran

15 Ay-êmên? Yarin manyag kitamon kasalanan gawan ayn kitamina ha aypan Kautuhan,
ta ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari! Ahê! 16 Yarin a
yo muwang no paipoh kaw, ay ipoh kaw hên anhonolên yo! No anhonolên yoy kasalanan,
ay matsi kaw hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, no
mahonol kaw kan Apo Namalyari, ay mag-in mangêd ya pamimiyay yo. 17 Noa, halamat kan
Apo Namalyari, ta hikaw ya manan ipoh hên kasalanan, ay boon nakêm hên ampanonol ha
kaptêgan ya intoro kamoyu. 18 Imbuhan na kaw ni Apo Namalyari ha aypa hên kasalanan,
kabay mahonol kaw na kana ha paghuyo yo kana. 19 Paalimbawa ya toro ko, ta êmên yo
tampol maintindihan gawan alwa pon nananiêh ya paniwala yo. Hên hato, ay impaipoh
yoy sarili yo ha pamanyag hên karêmêkan, haka ya hinon karawakan. Noa, amêhên ay
dapat yon iubuh ya boon lawini haka nakêm yo ha pamanhumonol kana, ta êmên mag-in
mangêd ya pamimiyay yo hên marayo ha karawakan.
20 Hên haton ipoh kaw hên kasalanan ay ayn kaw muwang ya tungkol ha mag-in mahonol
kana. 21 Yarin ikakangêd yo ya mana yon dinyag ya an-ikarêng-êy yo amêhên! Hilay
ampanyag hên êmbayro ay matsi, hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn
angga. 22 Noa, amêhên ta alwa kaw nan ipoh hên kasalanan, ta ampaghuyo kaw na kan Apo
Namalyari, ay ampamiyay kaw hên pamanhumonol ha kalabayan na, haka madyanan kaw
hên biyay ya ayn angga. 23 Gawan hêpat ha kasalanan ya kamatsan, ya main parusa ya ayn
angga, noa, biyay ya ayn angga, ay an-idigalo ni Apo Namalyari, gawan ha pakikimiha
tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

7

Ayn kitamina ha aypa hên Kautuhan

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya maintindihan yoy humonol ya
alimbawa, ya tungkol ha patakaran hên gobyerno, ta muwang yo ya kaban angkabiyay
kitamo, ay atsi kitamo ha aypa hên habaytoy patakaran. Noa, no matsi kitamo, ay ayn
kitamina ha aypa hên habayto. 2 Alimbawa, wanan patakaran ya mihay babayi ya main
ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa na, kaban angkabiyay ya pon. Noa, no matsi ya ahawa
na, ay ayn yay na ha aypa hên patakaran hên tungkol ha miahawa. 3 Ha maparah ya habi,
no makiahawa yan oman kaban nabiyay ya ahawa na, ay wanan patakaran ya ampakilalaki
ya. Noa, no matsi ya ahawa na, ay ayn yay na ha aypa hên patakaran hên tungkol ha
miahawa, haka a ya ampakilalaki no makiahawa yan oman.
4 Patêl ko ha Panginoon, êmbayro êt etaman, ay nanad natsi kitamina ha kapangyarihan
hên Kautuhan hên natsi kitamo hên inlamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros, ta
êmên kitamo makalamo kana ha pangabiyay nan oman, hên maghuyo kan Apo Namalyari.
5 Hên haton anhonolên tamo pon ya kalabayan hên lawini tamo hên manyag kasalanan, ay
napahanan ya karawakan kalabayan lawini tamo hên namwangan tamoy Kautuhan. Haka
ya pamanyag tamon habayto, ay namidayo kantamo kan Apo Namalyari hên parusaan hên
ayn angga. 6 Noa, amêhên, gawan nakalamo kitamina ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay
ayn kitamina ha aypa hên habaytoy Kautuhan. Kabay mahiglay nay pamaghuyo tamo kan
Apo Namalyari, gawan ha bayoy pamimiyay tamo ha pamanawop hên Espiritu na, alwan
nanad hên haton napilitan kitamo hên humonol ha Kautuhan.

Gawan ha Kautuhan ay mamwangan tamo no hinoy kasalanan

7 Êndat lan kaatag ya Kautuhan ay pinangubatan hên kasalanan. Noa, hên ayn pon
Kautuhan, ay main nanan kasalanan. No ayn Kautuhan, ay a ko dayi namwangan ya
kasalanan awud ya andaygên ko. Ta alimbawa, no ayn utoh ya bawal hên mag-in maridya,
ay a ko dayin muwang ya kasalanan ya habayto. 8 Mana kinan makasalanan kabay hên
namwangan ko ya bawal awud ha Kautuhan ya mag-in maridya, ay pinukaw hên kasalanan
ya atsi kangko, ya kalabayan kon manyag hên hinon karidyaan. Ta no ayn Kautuhan, ay a
tamo mamwangan ya ampanyag kitamon kasalanan. 9 Nahawang ya ihip ko hên hato hên

a ko angkaintindihan ya laman hên Kautuhan. Noa, hên naintindihan kina, ay bigla kon
namwangan ya ampanyag ako awud hên kasalanan. [10] Bayro kon namwangan ya nidayo
ko awud kan Apo Namalyari. Ya Kautuhan ay indin ta êmên itoro ya dann ya palako ha
biyay ya ayn angga. Noa, gawan a ko hinumonol ha Kautuhan, ay migtan ako dayi ha
kamatsan hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. [11] Ya kalabayan
kon manyag kasalanan ay nanloko kangko, ta êndat ko ya magkamain akon biyay ya ayn
angga ha pamanhumonol ko ha Kautuhan. Noa, ha kaptêgan, ay a ko awud anhumonol ha
Kautuhan, kabay nidayo ko kan Apo Namalyari hên parusaan hên ayn angga.
[12] Kabay, banal ya Kautuhan, haka ya balang utoh ay usto haka mangêd ta ubat hila
kan Apo Namalyari. [13] Kayno êndat lan kaatag ya Kautuhan ya namigtan dayi kangko ha
kamatsan, hên nidayo kan Apo Namalyari. Taganán alwan Kautuhan ya namigtan dayi
kangko ha kamatsan hên nidayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa,
gawan ha kasalanan, ay nagêtan ako dayi ha kamatsan, gawan ha a ko hinumonol ha
Kautuhan. Tinalagá ni Apo Namalyari ya main Kautuhan, ta êmên mapaptêgan no ay-
êmên karawak ya kasalanan.

A tamo madyag ya kahampatan ya labay tamon daygên

[14] Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan gawan ubat hila ha Espiritu ni Apo Namalyari.
Noa, hiko etaman, ay tawo kon bêngat ya makasalanan. Nanad akon inhaliw hên nag-in
ipoh hên kasalanan. [15] A ko angkaintindihan ya sarili ko. Ta a ko madyag ya labay kon
daygên. Ta hatoy a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên ko. [16] Kabay ha a ko labay
hên manyag hên karawakan ya andaygên ko, ay habaytoy ampamaptêg ya an-uyunên
ko ya mangêd ya habaytoy Kautuhan. [17] Kabay alwan hiko ya ampanyag hên habaytoy
karawakan gawan ha kalabayan ko, noa, gawan ha nangarawak ya kalabayan hên lawini
ko hên manyag kasalanan. [18] Gawan muwang ko ya ayn pêrad man kangêran ya ubat
ha kalabayan lawini ko hên manyag kasalanan, ta agyan labay kon manyag kangêran,
ay a ko madyag ya habayto. [19] Ta a ko ampanyag hên kangêran ya labay kon daygên,
haka ya karawakan ya a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên ko. [20] No ihundo koy
pamanyag hên a ko labay, ay alwan gawan ha kalabayan ko ya hikoy ampanyag hên
habaytoy karawakan, noa, gawan ha kalabayan hên lawini ko hên manyag kasalanan.
[21] Kabay angkaêtpanan ko ha sarili ko, ya agyan labay kon manyag kangêran, maparah
akon manyag karawakan. [22] Boon nakêm haka ihip ko, ay anlugurên koy Kautuhan ni
Apo Namalyari, [23] noa, muwang kina ya kaatag ya ampamaala ha lawini ko. Yabay ya
kasalanan, haka habaytoy kasalanan ay ampanalanghang ha Kautuhan ni Apo Namalyari
ya labay kon honolên, kabay ampakadyag akon kasalanan, haka hikoy antalanên hên
kasalanan. [24-25] Kapapaingalo kon taganá! Habaytsi ya angkalyari kangko. Boon nakêm
ko ay labay kon humonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, ya lawini ko ay antalanên
hên kasalanan. Hinoy makapiligtas kangko ha kalabayan lawini ko hên manyag kasalanan,
ya ampamigtan kangko ha kamatsan, hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên
ayn angga?
Halamat kan Apo Namalyari ta gawan ha dinyag ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay
manambut kitamo!

8

Ya pamimiyay lan ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari

[1] Hikitamoy main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay taganán ahinan lingonên hên
parusaan para ha kasalanan tamo. [2] Gawan dinyanan kitamon bayoy biyay ya indigalo
hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamamaala na ha biyay tamo, ay ayn
kitamina ha aypa hên kapangyarihan hên kasalanan tamo, ya mamigtan dayi kantamo ha
kamatsan, hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. [3] Ya Kautuhan
ay a makapialíh kantamo ha lokop hên kapangyarihan hên kasalanan tamo, gawan
tawo kitamon bat ya a ampakahonol ha Kautuhan. Noa, dinyag ni Apo Namalyari ya a
madyag hên Kautuhan. In-utoh nay kamiha-mihaan nan Anak ya nag-in tawo, ta êmên

hiyay parusaan para ha kasalanan tamo. Ha êmbayro ay inalíh ni Apo Namalyari ya
kapangyarihan hên kasalanan, ya nanalan ha lawini tamo. [4] Dinyag ni Apo Namalyari
ya habayto, ta êmên hikitamo ya ampaakay ha Espiritu na, haka a anhumonol ha
kalabayan hên lawini tamo hên manyag kasalanan, ay main kapangyarihan hên manonol
ha Kautuhan.
[5-6] Ta hilay mapanyag kalabayan lan lawini la hên manyag kasalanan, ay bayron bat
nakapêptêng ya kaihipan la, kabay migtan hila ha kamatsan hên midayo kan Apo
Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, hilay mapanyag kalabayan hên Espiritu
ni Apo Namalyari, ay nakapêptêng ya kaihipan la kana, kabay mag-in mapatêkbêk ya
kaihipan la, haka madyanan hilan biyay ya ayn angga. [7] Gawan hilay nakapêptêng ya
kaihipan ha kalabayan lawini la hên manyag kasalanan, ay anhumalanghang kan Apo
Namalyari. A la anhonolên ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ta ha kaptêgan, ay a la mahonol
ya habayto. [8] Hilay anhumonol ha kalabayan lan lawini la hên manyag kasalanan, ay a
ampakapahigla kan Apo Namalyari.
[9] Noa, hikaw etaman, ay ampaidi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka hiyay
nay anhonolên yo, alway nan kalabayan lawini yo hên manyag kasalanan. Pakaihipên
yo, ya hilay a ampaidyanan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay alwa pon kan Apo Jesu-
Cristo. [10] Noa, no ampaidi ya kamoyu hi Apo Jesu-Cristo, matsi man ya lawini yo, gawan
ha kasalanan, ay mabiyay ya espiritu yo ha langit gawan intad na kaw ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan. [11] Miha pon, ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay namabiyay oman kan
Apo Jesu-Cristo, kabay no ampaidi ya kamoyu ya Espiritu na, ay lano, habaytoy Espiritu
ya mamabiyay kamoyun oman.
[12] Kabay patêl ha Panginoon, main kitamon utang ya nakêm hên honolên ya Espiritu ni
Apo Namalyari, haka alway nan kalabayan lawini tamo hên manyag kasalanan. [13] Ta no
anhonolên yo pon ya kalabayan hên lawini yo hên manyag kasalanan, ay migtan kaw ha
kamatsan hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, madyanan
kaw hên biyay ya ayn angga, no ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay
talibatokan yoy kalabayan yo hên manyag kasalanan. [14] Ta hilay paakay ha Espiritu ni
Apo Namalyari ay yabay ya maának ni Apo Namalyari. [15] Ta gawan ha Espiritu ni Apo
Namalyari, ya indigalo ni Apo Namalyari kantamo, ay hikitamoy dinyag maának ni Apo
Namalyari. A na kitamo dinyag ipoh ya malimon maparusaan ya nanad mana tamon
pamimiyay. Noa, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay mabaêg tamo
yay nan Tatang hi Apo Namalyari. [16] Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ya ampamaptêg
hên kalamo hên nakêm tamo, ya hikitamo ay maának nay na ni Apo Namalyari. [17] Haka
gawan maának na kitamina, ay tanggapên tamo ya in-il-an na para kantamo hên kalamo ni
Apo Jesu-Cristo. Ta no têêhên tamoy pamairap* gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-
Cristo, hên nanad ha pamakiatag tamo hên hiyay nagdusa, ay mamaala kitamo etaman
hên kalamo na ha langit.

Ya pamangênggan ha pamamaala hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo

[18] No an-ihipên koy kairapan ya angkatanam tamo di ha luta, ay taganán tampol tamon
liwaan ya habayto, gawan lano ay mamaala kitamo hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo ha langit
hên ayn angga. [19] Alwan bat hikitamo noa, ya kaganawan ya dinyag ni Apo Namalyari, ay
labay-labay hên tampol nay na dayin ipamwang no hino hilay mantêg nan maának. [20] Ta
inalíh na pon ni Apo Namalyari ya alagá hên dinyag na. A la labay hên parusaan hilan
êmbayro, noa, habaytoy tinalagá na. Êmbayro man, ay main hilan maêngganan, [21] gawan
tinalagá ni Apo Namalyari ya kaganawan ya dinyag na, ay mibuhan ha kapangyarihan hên
kamatsan, haka milamo ha maának na lano hên bayoên, boy dyanan hên kahampatan ya
ayn kapantag. [22] Muwang tamo ya paubat hên haton lagi, ay ampan-agul ya kaganawan
dinyag, hên nanad ha babayi ya angkairapan ha pamanganak. [23] Alwan bat hilay habaytoy
kaatag ya dinyag ya angkairapan, noa, hikitamo êt, ya pinaigan hên Espiritu ni Apo

* 8:17 2 Corinto 1:5, 1 Pedro 4:13, 2 Timoteo 2:11-12.

Namalyari, ya unan indigalo ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala. Ya kaihipan tamo
ay nanad ampan-agul êt ha pamangênggan tamo ha pamipamwang ni Apo Namalyari
ya hikitamoy mantêg nan maának, ya hagilyan lano ya lawini hên panlangit ya ahina
matsi. [24] Gawan habaytoy an-êngganan tamo paubat hên naligtas kitamo. Ta no natupad ya
habayto, ay yarin êngganan tamo ya pon! Ayn ampangênggan ha natupad. [25] Noa, gawan
a pon natupad ya an-êngganan tamo, ay ampangênggan kitamo hên main pamagtêêh.
[26] Alwan bat ha sigurado tamo ya maêngganan tamo ya habayto, noa, ya Espiritu ni
Apo Namalyari ay ampanawop kantamo etaman ha pamanalangin tamo, gawan a tamo
muwang, no ay-êmên, haka no hino ya dapat tamon ihalangin. Kabay hiyay ampakihabi
kan Apo Namalyari para kantamo hên main pamanguyámêh, ya a makwan habtan. [27] Hi
Apo Namalyari etaman, ya ampakamwang hên laman nakêm, ay muwang na etaman ya
an-iabot kana hên Espiritu na, ya ampakihabi kan Apo Namalyari para kantamo, ya pinili
na hên mag-in kana, ta habaytoy ayon ha kalabayan na.
[28] Muwang tamo ya balang angkalyari kantamo ay mag-in ha ikakangêd tamon am-
panlugud kana, ya pinili na ha pamanhumonol ha tinalagá na. [29] Hên haton lagi, hên
bayo na dinyag ya luta, ay muwang nay na ni Apo Namalyari no hinoy mag-in maának
na, haka pinili na hila hên humonol ha pamimiyay hên Anak na, ya hi Apo Jesu-Cristo.
Ha êmbayro ay hi Apo Jesu-Cristo ya mag-in pinakakabaya tamon kal-atan mipapatêl.
[30] Haka hikitamoy pinili na hên mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay hinagyat na hên
humonol kana. Intad na kitamo êt hên ayn kasalanan, haka lano ay makapakiatag kitamo
ha pamamaala ni Apo Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo

[31] Kabay mahabi tamo, ya gawan gampian na kitamo ni Apo Namalyari, ay taganán
ayn makahambut kantamo! [32] A na in-imot ya kamiha-mihaan nan Anak, ya hi Apo
Jesu-Cristo, ta in-utoh nan matsi ha ikakangêd tamon balang miha. No dinyag ni Apo
Namalyari ya habayto, yarin a na idin kantamo ya kaganawan kailangan tamo! [33] Yarin
main makapayhumbung hên kasalanan tamo kan Apo Namalyari, ya namili kantamo,
haka namitad kantamon ayn kasalanan! [34] Ayn taganán makapaghabi ya dapat kitamon
parusaan ha impiyerno, gawan hi Apo Jesu-Cristo mismo ya natsi para kantamo! Biniyay
yan oman, haka atsi yay na hên ampamaala ha dapit panabtab ni Apo Namalyari,
hên ampakihabi kan Apo Namalyari ha ikakangêd tamo. [35] Ayn taganán makapihiyay
kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo! Agyan malatngan kitamo hên kairapan,
kapahiran nakêm, pamairap kantamo hên kapareho tamo gawan ha paniwala tamo,
hadyay lonoh, ayn maitakop, hinoman ya kapapotog, o patsên la kitamo man, ay ayn
taganán makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. [36] Ya êmbayroy
kairapan ay nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Gawan ha paniwala naên kamo, Panginoon, ay labay la kay patsên hên boon allo.
Nanad kay hên tupa ya maranin patsên."†
[37] No maranasan tamo man ya êmbayroy kairapan, ay taganán ubuhên tamon hambutên
ya habayto, gawan kan Apo Jesu-Cristo ya ampanlugud kantamo. [38] Angkasigurado ko
ya matsi kitamo man, o mabiyay kitamo pon, ay matanam tamoy pamanlugud na.
Ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, anghel man, o hilay
nangarawak ya a angkahêlêk, o hinon kapangyarihan, o hinon angkalyari amêhên, o ya a
êt nalyari, ya lumatêng, [39] o hinon atsi bayro ha tag-ay o bayri ha aypa, o hinoman pon ya
a inungkat, ay taganán ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Namalyari, ya
angkatanam tamo gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

9

Makatoynungan hi Apo Namalyari hên mangingalo ha labay na

† 8:36 Awit 44:22.

[1] Main akon labay ipamwang kamoyu ya tungkol ha kapareho kon Israelita ya taganán
pêtêg. Muwang koy pêtêg ya habaytsi gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo, haka
malinis ya konsinsya ko gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ampamaala ha nakêm
ko. [2] Hadyay kalungkutan ko haka ampamalagêhbêg ya nakêm ko, [3] ta kal-atan kanlan
kapareho kon Israelita ay a pon ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay hiyay Mámiligtas ya
an-êngganan la. No malyari dayi, ay hiko tanay parusaan ha impiyerno miligtas hila tana
dayi. [4] Ta hila ay kapareho kon Israelita, ya dinyanan karapatan ni Apo Namalyari hên
mag-in maának na. Impahlêk na kanla ya panga-Diyos na. Mangêd ya nakipagkahundoan
ya kanla. Indin na kanla ya pangako na ya ingalwan na hila, haka mal-at pon ya pangako,
haka ya Kautuhan. Intoro na kanla ya pêtêg ya pamagsimba. [5] Ya ninuno naên ay
anggalangên hên paubat hên haton lagi, haka ya Mesias, ya Mámiligtas ya hi Apo Jesu-
Cristo ay nangubat kanla hên hiyay nag-in tawo. Hiya hi Apo Namalyari ya ampamaala ha
hinon atsi ha langit haka ha luta. Puriên ya hên ayn-angga. Amen.

[6] A ko anhabiên ya a natupad ya impangako ni Apo Namalyari kanlan kapareho kon
Israelita gawan ha kal-atan la, ya a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta main Israelita ya
alwan taganán maának ni Apo Namalyari. [7] Haka miha pon, ya intad ni Apo Namalyari hên
mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham ay hilan bat ya kaapo-apoan nan anak na, ya hi Isaac,
ta wani Apo Namalyari kan apo Abraham, "Ya itad mon kaapo-apoan mo, ya impangako ko
kamo, ay hilay habayton bat ya mangubat kan Isaac."* [8] Ya labay habiên, ay a nan ubuhên
ni Apo Namalyari hên itad maának na ya mag-in kaapo-apoan ni apo Abraham, noa, hilay
haton bêngat ya mangubat kan Isaac, ya impangako. [9] Ta habaytsi ya impangako ni Apo
Namalyari kan apo Abraham, ya wana, "Mag-orong ako di ha mihay taon. Ha pag-orong
ko ay manganak hên lalaki ya ahawa mo, ya hi Sara."†

[10] Alwan bêngat habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ya ampamipahlêk
no ay-êmên yan ampamili hi Apo Namalyari. Ta main êt êmbayro ya nalyari kanlan
kambal ya hi Jacob haka hi Esau, ya anak ni Isaac kan Rebecca. [11-12] Gawan bayo hilan
in-anak ya kambal haka bayo hila nakadyag hên kangêran o karawakan, ay impamwang
nay na ni Apo Namalyari ya tinalagá na, ta êmên mamwangan ya pinili na kanlan lowa,
ay alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan antuparên nay tinalagá na, ta hinabi na kan
Rebecca, ya wana, "Ya unan umawah kanlan lowa ay maghuyo ha humonol kana."‡
[13] Êmbayro êt ya labay habiên hên impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, "Hi Jacob ay
nilugud ko, noa, hi Esau ay a ko labay."§

[14] Kayno main maghabi ya main yan anggampian hi Apo Namalyari. Taganán a la dapat
habiên ya habayto! [15] Gawan main yan katoynungan hên manyag habayto, ta wana kan apo
Moises, "Angkaingalo ko ha labay kon kaingalwan."* [16] Kabay muwang tamo ya pamamili
ni Apo Namalyari hên mag-in maának na, ay alwan pamanhumonol ha kalabayan tawo,
o gawan ha dyag la, noa, gawan ingalo na. [17] Ihipên tamo ya Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari, no hinoy nakahulat bayro ya hinabi ni Apo Namalyari kan Faraon, ya
ari ha Egipto hên haton lagi, "Dinyag katan ari ta êmên ipahlêk ya kapangyarihan ko
kamo, haka ta êmên mamwangan ha boon luta ya langan ko."† [18] Kabay muwang tamo
ya angkaingalwan na, ay hatoy labay nan kaingalwan. Haka pakdêyên nay ulo lan hatoy
labay nan pakdêyên ya ulo.

Parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan

[19] Kayno main kamoyu ya mangotáng hên êmên di, "No êmbayro, ay awta anhêhêên
ni Apo Namalyari ya tawo ha pamanyag kasalanan? Hinoy makahalanghang ha tinalagá
na?" [20] Ya mahabi ko etaman, ay tawo kan bêngat. Ayn kan katoynungan hên mangotáng
kan Apo Namalyari hên êmbayro. Yarin main korên ya mangotáng ha nanyag kana, "Awta
dinyag mo kon êmên di?" [21] Atsi kanan manyag korên no hinoy daygên na. Bayro ha

* 9:7 Genesis 21:12. † 9:9 Genesis 18:10,14. ‡ 9:11-12 Genesis 25:23. § 9:13 Malakias 1:2-3. * 9:15 Exodo 33:19. † 9:17 Exodo 9:16.

naorit ya luta ya gamitên na, ay malyari yan manyag hên pan-allo-allo hên gamitên o ya
pambisitan bat, atsi kana ya habayto.
22 Êmbayro êt kan Apo Namalyari. Main yan katoynungan hên manyag no hinoy labay
na. No labay nan ipahlêk ya huluk na haka ya kapangyarihan na hên parusaan hilay
mapanyag karawakan, ay atsi kana. Noa, pinagtêêhan na hila pon, 23 ta êmên maipahlêk
ya panga-Diyos na kanlan an-ingalwan na, ya in-il-an na hên mag-in kalamo na ha langit.
24 Kalamo kitamo bayro ha an-ingalwan na ya pinili na, haka alwan bat hikay ya Israelita,
noa, hikaw êt ya alwan Israelita. 25 Habayto ay nanad ha impahulat na kan apo Oseas,
"Hilay a ko pinili, ay itad kon pinili ko, haka hilay a ko nilugud, ay lugurên ko.
26 Bayro ha logal ya pinaghabian ko kanla ya alwa hilan maának ko, ay baêgên hilay nan
maának ni Apo Namalyari, ya angkabiyay hên angga-angga."‡
27 Habaytsi etaman ya impamwang ni Propeta Isaias ya tungkol ha Israelita, ya wana,
"Mag-in hila man hên kalakê hên balah ha laylay hên dagat, ay u-ungnon bêngat kanla ya
miligtas.
28 Ta bigla nan ubuhên hên parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan di ha luta."§
29 Wana pon êt ni Propeta Isaias,
"Ha ingalo hên Panginoon ya makapangyarihan, ay namitagan yan ungno kannaên hên
Israelita.
No a na dayin dinyag ya habayto, ay nag-in kitamina dayin nanad kanlan taga-Sodoma,
haka taga-Gomorra ya inubuh hên pinatsi."*

Hilay Israelita ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay yabay ya Mesias, ya Cristo ya impangako

30 Habaytsi tanay kabooan hên labay kon habiên. Hilay alwan Israelita, ya a pinakik-
wanan hên mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, ay intad nan ayn kasalanan,
gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. 31 Noa, hilay Israelita ya pinakikwanan hên
mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha pamanhumonol la ha Kautuhan ni
apo Moises, ay a awud nag-in ayn kasalanan. 32 A hila nag-in êmbayro, gawan êndat lan
mag-in hilan ayn kasalanan ha pamanyag lan kangêran alwan gawan ha paniwala. A hila
naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta hiyay nanad ha bato ya pinibátolan la. 33 Habaytoy nanad
êt ha nakahulat ya tungkol ha Mesias, ya Cristo,
"Hêlkên yo! Main akon indin ya miha ya nanad bato ha Sion.† Hiyay pinibátolan la. Noa,
hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm."‡

10

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, boon nakêm, ay labay ko dayin miligtas ya kapareho
kon Israelita. Habaytoy panay kon an-ihalangin kan Apo Namalyari. 2 Angkapaptêgan ko
ya ampatolukên lan maghuyo kana, noa, alwan usto ya pamaghuyo la. 3 Gawan matag-
ay ya nakêm la, ay a la antanggapên ya an-idigalo ni Apo Namalyari, no ay-êmên na hila
dayin itad hên ayn kasalanan, ta êndat la ya itad hilan ayn kasalanan ha pamanhumonol
ha Kautuhan. 4 Noa, gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ayn nanan an-itad hên ayn kasalanan
ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan ya
kaganawan ya ampaniwala kan Cristo.

Ya kaligtasan ay para ha balang miha

5 Habaytsi ya hinulat ni apo Moises ya tungkol ha mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni
Apo Namalyari, gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ya wanan hulat, "Hilay taganán
ampanonol ha balang utoh ay madyanan biyay ya ayn anggaan."* 6 Noa, impahulat êt
ni Apo Namalyari ya ampamipamwang kantamo ya gawan bêngat ha paniwala kan Apo
Jesu-Cristo, ay an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên nanad ayn kasalanan. Êmên
di ya wanan habaytoy hulat, "Paan yon habiên ha nakêm yo, ya kailangan main munik

‡ 9:26 Oseas 2:23, 1:10. § 9:28 Isaias 10:22-23. * 9:29 Isaias 1:9. † 9:33 balayan Jerusalem. ‡ 9:33 Isaias 8:14, 28:16. Hêlkên etaman ha 1 Pedro 2:6-8. * 10:5 Levitico 18:5. Hêlkên yo etaman ha Galacia 3:12.

ha langit hên mangalap kan Cristo. 7 Haka paan yon habiên ha nakêm yo, ya kailangan
main tumaoy ha logal lan natsi hên mamabiyay kan Cristo. 8 Ta atsi kamoyu ya habi ni
Apo Namalyari. Atsi ya ha nakêm yo, haka maipamwang yo ya." Habaytoy habi ni Apo
Namalyari ya an-ipamwang naên ya tungkol ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 9 Yabay ya
no ipamwang yo hi Apo Jesu-Cristo, ya hiyay pinaka-Panginoon, haka ampaniwala kaw
hên boon nakêm ya hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, ay miligtas kaw. 10 Gawan boon
nakêm kitamon ampaniwala, ay an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan,
haka ha pamipamwang tamo ya ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay miligtas
kitamo. 11 Bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay main nakahulat, ya wana,
"Noa, hilay ampaniwala kana, ay a mahira ya nakêm."† 12 Ya labay habiên hên habayto,
ay parehon bat ha hêlêk ni Apo Namalyari, ya hilay Israelita, haka hilay alwan Israelita.
Mimihay Panginoon hên balang miha, haka mahiglay nakêm yan ampam-i ha kaganawan
ampakiingalo kana. 13 Ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Hinoman ya
makiingalo ha Panginoon ay miligtas."‡

14 Noa, ay-êmên hilan makapakiingalo ha Panginoon ya kaatag, no ayn hila pon paniwala
kana? Ay-êmên hilan maniwala kana, no a la pon nagilam ya tungkol kana? Haka ay-
êmên lan magilaman ya tungkol kana, no ayn mamipamwang kanla hên habayto? 15 Haka
ay-êmên magkamain hên mámipamwang no ayn mamiutoh kanla? Ha kaptêgan ay main
nanan in-utoh, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Ampakapahigla hilay
mámipamwang hên mangangêd ya habi!"§ 16 Noa, u-ungnon bat ya naniwala ha Mangêd
ya Habi, ta wanan hulat ni Propeta Isaias, "Panginoon, hinoy naniwala ha hinabi naên?"*
17 Êmbayro man, ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo ay nangubat ha pamanggilam hên
kaptêgan ya tungkol kana.

18 Yarin a la êt nagilam hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
Taganán nagilam lay na, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Nibahwag ha boon luta ya balita.
Ayn hinon logal ya a naabutan hên habayto."†
19 Yarin a la êt naintindihan hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
Siguradon naintindihan lay na, noa, a la pinaniwal-an ya habayto, ta impahulat ni Apo
Namalyari kan apo Moises, ya wanan hulat,
"Paimonên kataw kanlan alwan Israelita, haka pahulukên kataw kanlan ayn muwang hên
tungkol kangko."‡
20 Ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias ay malinaw. Êmên di ya wanan hulat,
"Hilay a nanapol kangko ay hila ya nakahêlêk kangko.
Nagpahlêk ako kanlan a nanapol kangko."§
21 Habaytsi pon ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol ha kapareho
kon Israelita,
"Bapan buyot kinan ampanagyat kanla, noa, alwa hilan mahonol, haka nakdêy ya ulo la."*

11

An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay Israelita

1 Kayno êndat yon tinalibatokan hila ni Apo Namalyari ya hilay kapareho kon Israelita
gawan a hila naniwala! Siguradon ahê! Ta hiko man ay mihay Israelita, haka hi apo
Abraham haka hi apo Benjamin ay ninuno ko. 2 A na pinaulayan ni Apo Namalyari ya
una nan pinili hên hato. Panêmtêmên yoy balita ni apo Elias* kan Apo Namalyari hên
tungkol ha dinyag lan kapareho nan Israelita, ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat
ni Apo Namalyari, ya wana, 3 "Panginoon, pinatsi lay kapareho kon mámipamwang hên
an-ipaihip mo kannaên. Inagwat lay pamiulaman hên an-iátang kamo. Mimiha ko tanay

† 10:11 Isaias 28:16. ‡ 10:13 Joel 2:32. § 10:15 Isaias 52:7. * 10:16 Isaias 53:1. † 10:18 Awit 19:4.
‡ 10:19 Deuteronomio 32:31. § 10:20 Isaias 65:1. * 10:21 Isaias 65:2. * 11:2 1 Hari 19.

natágan haka labay la kon patsên." [4] Noa, hinabi kana ni Apo Namalyari, ya wana, "Main
pon hên piton libo ya lalaki ya kapareho mo ya impapawa ko ya a ampagsimba kan Baal,
ya alwan pêtêg diyos." Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Elias. [5] Êmbayro êt
amêhên, main pon ungnoy kapareho kon Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya
pinili ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag. [6] Haka no hikay pinili gawan
ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay habaytoy alwan gawan ha hinon kangêran dyag naên,
noa, gawan bat ha ingalo na, ya ayn kapantag.

[7] Ya labay habiên hên habayto, ay u-ungnon bat ya kapareho kon Israelita ya labay
hên mag-in ayn kasalanan, ay pinili hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hilay kal-atan
ay pinakdêy nay na ya ulo. [8] Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan
hulat,

"Dinyanan hila ni Apo Namalyari hên kaihipan hên nanad ha kaihipan hên mihay
angkabêlêw.
Kabay angga amêhên, agyan main hilan mata, ay a hila ampakahêlêk, haka agyan main
hilan têkk, ay a hila ampakagilam."†

[9] Haka main yan impahulat hi Apo Namalyari kan Arin David, ya tungkol kanlan ayn
paniwala, ya wanan hulat,

"Dayi ya kaluto la, ay mag-in nanad paên ha pamandakêp kanla. Bigla hila dayin
madakêp hên nanad ha manok lalê, o ayop ya minabo ha patsibung ta êmên hila
maparusaan.
[10] Gumulagê ta dayi ya mata la, ta êmên hila a kahêlêk,
haka dayi tumukoko‡ hila kaban angkabiyay hila, gawan ha kairapan ya angkatanam la."§

[11] Nibatol hilay kapareho kon Israelita, ta a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo. Kayno
êndat yon a hilay na miligtas! Alwa, ta main hila pon hên panaon hên miligtas! Gawan
ha pamibatol la, ya kasalanan la ya a hila naniwala, ay nadyanan kaligtasan hilay alwan
Israelita, kabay mangimon hilay Israelita, gawan labay la etaman hên miligtas. [12] Hadyay
ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita gawan ha kasalanan lan Israelita ya a
naniwala. Kabay taganán igit pon bayro ya ingalo na kanla no maniwala hilay nay Israelita.

Ya kaligtasan lan alwan Israelita

[13] Habaytsi etaman ya labay kon habiên kamoyun alwan Israelita. Gawan hikoy in-utoh
ni Apo Namalyari hên manoro kamoyu, ay boon nakêm kon tuparên ya tungkulan ko, [14] ta
êmên hila mangimon hilay kapareho kon Israelita, haka ha êmbayro, ay main ungno kanla
ya miligtas. [15] Ta no ya pamaulay kanla, ay nag-in dann ta êmên madyanan kaligtasan hilay
alwan Israelita, hên makiúmang kan Apo Namalyari, ay lalon mangêd no maniwala hila
kan Apo Jesu-Cristo ya hilay kapareho kon Israelita, ta nanad bayton nabiyay oman ya
natsi.

[16] Ya ninuno naên hên Israelita ay maialimbawa ha duman ya imparaêp kan Apo
Namalyari. Haka hikay, ay maialimbawa ha kaganawan ya nagapah, ya kan Apo Namalyari
etaman. Ya ninuno naên hên Israelita, ay maialimbawa etaman ha yamot hên mihay kayo.
Haka hikay, ay maialimbawa ha hanga. No kan Apo Namalyari ya yamot, ay kana ya
anggan hanga. [17] Main kapareho kon Israelita ya nanad hanga hên mantêg kayon olibo,
ya pinutoh gawan a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka hikaw ya alwan Israelita,
ay nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê, ya pinutoh, haka intumpang ha
pinamutohan hên hanga hên mantêg olibo. [18] Kabay paan yon musmusên hilay nanad
hanga ya pinutoh, haka paan kaw maglambung, ta alwan hikaw ya ampamabiyay ha
yamot, noa, ya yamot ay ampamabiyay kamoyu.

[19] Kayno main kamoyun maghabin êmên di, "Mangêd kay ya alwan Israelita, ta main
pinutoh, ta êmên kay mihagili kanla." [20] Pêtêg ya main pinutoh, ta êmên kaw mihagili
kanla. Noa, pinutoh hila gawan a hila naniwala, haka inhagili kaw kanla gawan ha
paniwala yo. Kabay paan kaw mangihip ya mangêd kaw kanla, paan kaw magmahlay,

---

† 11:8 Deuteronomio 29:4, Isaias 29:10. ‡ 11:10 bumokót. § 11:10 Awit 69:22-23.

haka kaillag kaw, [21] ta no a na ampahayangan ni Apo Namalyari ya mantêg hanga, ay
yarin pahayangan na kaw, ya intumpang bat! [22] Bayri tamon mahêlêk no ay-êmên yan
mangingalo, haka no ay-êmên yan mamarusa. Pinarusaan na hilay a naniwala, noa,
an-ingalwan na kaw no ihundo yoy paniwala yo. Noa, no a yo ihundo ya paniwala yo
kanan ampangingalo kamoyu, ay potohên na kaw. [23] Hila man ya kapareho kon Israelita
ay maitumpang, no a la ipalêkpêk ya kakdêyan ulo la hên a maniwala, ta main yan
kapangyarihan hi Apo Namalyari hên itumpang hilan oman. [24] No hikaw ya alwan Israelita,
ya nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê ya pinutoh, ay naitumpang ni Apo
Namalyari ha pinamutohan hên hanga hên mantêg olibo, ay taganán maitumpang nan
oman ya mantêg hanga ha ubatan la.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan Israelita

[25] Patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên ipamwang kamoyu ya a pon impamwang
hên hato, ta êmên a kaw mangihip ya mangêd kaw kanlan kapareho kon Israelita. Ya
kakdêyan ulo la hên a maniwala hên hilay kapareho kon Israelita, ay angga ha a maboo
ya bilang lan alwan Israelita ya miligtas. [26] Pangayarin habayto ay miligtas ya kaganawan
kapareho kon Israelita hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

"Ya Mámiligtas ay lumatêng hên ubat ha Sion, alihên nay karawakan lan kaapo-apoan ni
apo Jacob.
[27] Haka habaytoy pamanupad kon kahundoan ko kanla hên hato, ya alihên koy kasalanan
la."*

[28] Gawan ha a la tinanggap ya Mangêd ya Habi, hilay Israelita, ay hilay nag-in kapatsi ni
Apo Namalyari, haka habaytoy nag-in ikakangêd yon alwan Israelita. Noa, anlugurên na
hila pon êt, ta gawan hilay pinili na hên hato, haka gawan ha impangako na ha ninuno la.
[29] Ta a ampangoman ya ingalo na, haka ya tinalagá na kanlan pinili na. [30] Hikaw ya alwan
Israelita, ay a kaw pon hinumonol kana hên hato, noa, naingalwan kaw na, gawan ha a
pamanhumonol lan Israelita. [31] A hila pon ampanonol kana, noa, lano mapakinabangnan
la etaman ya ingalo ni Apo Namalyari nanad ha napakinabangnan yo ya ingalo na kamoyu.
[32] Pinaulayan na ya balang miha hên mag-in ipoh ha pamanalanghang, ta êmên na hila
maingalwan.

Puriên hi Apo Namalyari

[33] Ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari! Ayn anggaan ya kagalingan haka
kamwangan na! Ayn ampakaintindi ha hinon tinalagá na, haka no ay-êmên nan tuparên
ya habayto! [34] Ta êmên ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

"Ayn hinoman ya makamwang hên kaihipan ni Apo Namalyari.
Haka ayn hinoman ya makapayo kana."†
[35] "Ayn hinoman ya nakapam-i kan Apo Namalyari,
ta êmên hila main maêngganan kana ta ya kaganawan ay ubat kana."‡
[36] Gawan hiyay nanyag hên kaganawan, haka hiyay ampamaala bayro. Puriên ya hên ayn
angga! Amen.

12

Ya bayoy biyay lan main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo

[1] Patêl ko ha Panginoon, gawan ha hadyay ingalo ni Apo Namalyari kantamo, ay
ampakihabi ko kamoyu ya idin yoy boon biyay boy nakêm yo kan Apo Namalyari hên
nanad átang, ya angkabiyay, ya banal, haka ya an-ikahigla kana. Habaytoy hêpat ya
pamagsimba kana. [2] Paan kaw pagtan kanlan a ampagpalokop kana, noa, paulayan yon
bayoên na ya kaihipan yo, ta ha êmbayro ay mag-in bayo ya pamimiyay yo. Mamwangan
yoy kalabayan na haka umayon kaw bayro, ta êmên yo madyag ya mangêd, haka ya
ikahigla na, haka ya taganán usto.

---

* 11:27 Isaias 59:20-21, Jeremias 31:31, 34. † 11:34 Isaias 40:13, 1 Corinto 2:16. ‡ 11:35 Job 41:11.

[3] Gawan ha tungkulan hên apostol ya indin ni Apo Namalyari kangko, ay an-aralan
kataw ya paan kaw magmahlay, noa, dapat kaw mag-in manakêm no an-ihipên yoy
galing, ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.
[4] Ya lawini tamo ay kabooan hên ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo,
haka alwan pare-pareho ya andaygên lan habaytoy pinilalamo. [5] Êmbayro etaman ya
hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, agyan mal-at kitamo, ay maialimbawa kitamo
ha mimihay lawini, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka ampihahawop
kitamo. [6] Ya balang miha kantamo, ay dinyanan ni Apo Namalyari hên galing ya dapat
tamon gamitên. No indin kantamo ya galing hên mamipamwang hên an-ipaihip na
kantamo, ay ipamwang tamo ya habayto ha pamanhumonol ha paniwala tamo kana. [7] No
indin kantamo ya galing hên manawop ha kapareho, ay dapat pêtêg ya pamanawop tamo.
No indin kantamo ya galing hên manoro, ay dapat magpakahipêg kitamo ha pamanoro
tamo. [8] No indin kantamo ya galing hên mam-in aral, haka mamakhaw nakêm, ay dapat
habayto ya daygên tamo. No indin kantamo ya galing hên mam-i, ay dapat mahiglay
nakêm tamo hên mam-i. No indin kantamo ya galing hên mamaala, ay magpakahipêg
kitamon mamaala. No indin kantamo ya galing hên mangingalo, ay mangingalo kitamo
ha kaatag hên main kahiglaan.
[9] Dapat mag-in pêtêg ya pamanlugud tamo. Dapat kahêmêkan tamoy karawakan. Dapat
panay hên manyag kangêran. [10] Dapat milulugud haka migagalang kitamo. [11] Dapat
boon nakêm kitamo hên magpakahipêg hên maghuyo ha Panginoon. [12] Dapat ikahigla
tamo ya an-ênggananan tamo, dapat tamon têêhên ya kairapan, haka dapat ihundo tamoy
pamanalangin kan Apo Namalyari. [13] Dapat tamon hawpan hilay kapareho tamon pinili na
hên mag-in kana ha pangangailangan la, haka dapat mahiglan nakêm tamon pahowênên
ha bali tamo ya hilay anlumagay.
[14] Dapat tamon ihalangin ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ya ampamairap
kantamo. Paan tamo hilan ihumpa. [15] Dapat makihigla kitamo kanlan angkahigla,
haka makilungkot kitamo kanlan ampaglungkot. [16] Dapat mamiyay kitamo hên main
pakikimiha. Paan kitamon mag-in matag-ay ya nakêm, noa, makilamo kitamo kanlan
maaypa ya tungkulan. Paan tamon ihipên ya hikitamon bat ya main kamwangan.
[17] Paan tamon tumbahan hên narawak ya nanyag karawakan kantamo. Pakikwanan
tamon manyag hên kangêran, ta êmên ayn mamintas kantamo. [18] No malyari, ay
pakikwanan yon makilamo hên mangêd ha balang miha. [19] Anlugurên kon patêl ha
Panginoon, paan kaw manumbah kanlan ampanyag karawakan kamoyu, ta ipaulay yo tana
kan Apo Namalyari ya habayto. Ta main yan impahulat hi Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Hiko ya Panginoon yo ya manumbah kanlan manyag karawakan kamoyu."*
[20] Alwan bat habayto, noa, dapat tamo etaman hên honolên ya habaytsi ya impahulat ni
Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"No angkablay lonoh ya kapatsi yo, ay pakanên yo ya, haka no kainêm ya, ay painêmên
yo ya. Ha pamakan haka pamainêm yo kana, ay mipakarêng-êy ya haka maghêhê
ya."†
[21] Manambut kitamo no tumbahan tamon kangêran ya ampanyag karawakan kantamo.

13

Dapat palokop kanlan ampamaala ha gobyerno

[1] Ya balang miha kantamo ay dapat palokop kanlan ampamaala ha gobyerno, ta ya
balang tungkulan hên mamaala ay ubat kan Apo Namalyari, haka hilay ampamaala ay
pinili na. [2] Kabay hilay anhumalanghang kanlan ampamaala, ay anhumalanghang kanlan
pinili ni Apo Namalyari, haka parusaan hila. [3] Hilay ampamaala ay dapat kalimwan hên
mapanyag karawakan. Hilay mapanyag kangêran ay ayn ikalimo kanlan ampamaala.
Kabay no labay tamon a malimo kanlan ampamaala, ay magpakadyag kitamon kangêran,

* 12:19 Deuteronomio 32:35. † 12:20 Kawikaan 25:21-22.

ta êmên la kitamon dayêwên hên ampamaala kantamo. [4] Hilay ampamaala ay dinyanan
ni Apo Namalyari hên tungkulan la ha ikakangêd tamo. Noa, no manyag kitamon
karawakan, ay dapat kitamon malimo kanla, ta main hilan katoynungan hên mamarusa
kanlan mapanyag karawakan. [5] Kabay dapat kitamon palokop kanla, alwan bat ha malimo
kitamon parusaan, noa, gawan muwang tamo ya usto haka alwan usto.
[6] Ampamayad kitamon buwih gawan muwang tamo ya hêpat ya habayto, ta hilay
ampamaala, ya dinyanan tungkulan ni Apo Namalyari, ay angkumagal ha ikakangêd
tamo. [7] Dapat tamon bayaran hên main pamanggalang ya hinon buwih ya hingilên lan
ampamaala kantamo. Dapat tamo hilan galangên ya hilay ampamaala kantamo.

Dapat manlugud ha kapareho

[8] No main kitamon utang, ay dapat tampol tamo hên bayaran ya habayto. Noa, ya utang
nakêm tamon manlugud ha kapareho tamo, ay dapat ayn angga. Hilay ampanlugud ha
kapareho la ay anhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari. [9] Habaytoy Kautuhan, nanad
ha, "Paan mamabayi o makilalaki, paan mamatsin kapareho, paan manakaw, paan bat
maridya," haka ya kaatag ya Kautuhan, ay angkaboo ha mimihay utoh, "Lugurên moy
kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo." [10] Ta no anlugurên tamoy
kapareho tamo, ay a tamo hilan ampanyagan karawakan, haka anhonolên tamo bayto ya
kabooan hên Kautuhan.
[11] Dapat tamon daygên ya habayto, ta no ialimbawa tamo ya hata panaon ha angkawatah,
ay mahabi ko ya nilumatêng ya oras êmên mimata, ta ya pamiligtas ni Apo Jesu-Cristo
kantamo ha karawakan hên hata luta, ay marani yana. Marani ya amêhên kanan una
kitamon naniwala. [12] Nanad kariglêman yabi ya karawakan bayri ha luta, noa, amêhên
ay nanad angkawatah. Kabay itêgên tamoy pamanyag karawakan, haka boon nakêm
kitamon manyag kangêran, ta habaytoy nanad ha an-ihulod tamoy kangêran, ya nanad
ha pinaka-kalahag pagaw tamo ha pamanlumaban kan Satanas. [13] Dapat kitamon mamiyay
hên malinis, ta atsi kitamina ha hawang. Paan kitamon maglahing, paan makilahingan,
paan mamabayi, paan makilalaki, haka paan manyag hên hinon karawakan kalabayan
lawini, paan makihubakan haka paan mahêm. [14] Ya dapat tamon daygên ay totoên tamoy
pamimiyay ni Panginoon Jesu-Cristo, paan tamon honolên ya kalabayan lawini tamo hên
manyag kasalanan.

14

Paan mihahatol ya patêl ha Panginoon
(1 Corinto 8:1-13; 10:23-33)

[1-2] No main patêl ha Panginoon, ya alwa pon nananiêh ha paniwala, ya ampag-alangan
pon no imbawal ni Apo Namalyari hên mangna hên kêna, ta panay gulay tana ya pangkaên
la, ay tanggapên yo hila, haka alwa yo hilan pakihubakan, ampaniwala kaw man ya ayn
hinon pamangan ya imbawal ni Apo Namalyari. [3] Paan kaw mihahatol hên tungkol bayro,
ta pare-pareho kaw tinanggap ni Apo Namalyari. [4] Ayn kitamon karapatan hên manatol ha
nakiamo ha kaatag, haka êmbayro êt, ay ayn kitamon karapatan hên manatol ha kapareho
tamon patêl ha Panginoon. Ya Panginoon ay ampamaala kantamo, haka mahawpan na
kitamon pare-pareho hên manyag no hinoy usto.
[5] Main kantamon patêl ha Panginoon ya ampaghabi ya main allo, ya taganán in-il-an
para magsimba kan Apo Namalyari, haka wanlan kaatag ya hinoman ya allo ay malyarin
magsimba. Wangko etaman, ya dapat magsimba kaw ha pamanhumonol yo ha nakêm yo.
[6] Hilay ampagsimba ha hinoman ya allo, ay ampagsimba ha Panginoon. Hilay mangna hên
hinon kêna ya an-ipahalamat la pon kan Apo Namalyari, ay gawan ha pamanggalang la
ha Panginoon. Haka hilay a ampangna hên hinon kêna, ay gawan êt ha pamanggalang
la ha Panginoon, haka ampagpahalamatan la hi Apo Namalyari. [7] Ta ayn kantamo ya
ampamiyay o matsi man ha ikahigla tamon bat, [8] ta dapat ha ikahigla hên Panginoon ya
pamimiyay haka ya kamatsan tamo. Kabay no angkabiyay kitamo pon o natsi man, ay
kana kitamon Panginoon. [9] Gawan hi Apo Jesu-Cristo ay natsi haka nangoman nabiyay,

ta êmên na mag-in Panginoon lan angkabiyay haka Panginoon lan natsi. [10] Kabay paan
kitamon mihahatol o mimusmusan, ta lano pare-pareho kitamon umarap ha hukoman ni
Apo Namalyari. [11] Ta êmên ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Hikoy Panginoon yo, ya ampaghabi hên taganán matupad ya habaytsi. Ya balang miha
ay mandoko ha arapan kon magsimba kangko hên habiên ya hikoy Diyos."
[12] Kanan habayto, ay umarap ya balang miha kan Apo Namalyari, ta lingonên kitamo.

Paan manyag hên hinoman ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên kapareho tamo
(1 Corinto 6:12-20; 8:1-13)

[13] Kabay paan kitamon miaatol, haka siguradoên tamo hên a manyag hên hinoman ya
pangubatan hên pamanyag kasalanan hên kapareho tamo. [14] Gawan ha pakikimiha ko
kan Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán muwang ko ya ayn pamangan ya an-ibawal ni
Apo Namalyari, noa, no an-ihipên hên kaatag ya main pamangan ya an-ibawal ni Apo
Namalyari, ay taganán kasalanan lay na no kaên lay habayto. [15] A kitamo ampanlugud no
angkaên tamo ha arapan hên patêl tamo ha Panginoon ya muwang tamoy bawal kana,
ta no matukso yan mangan etaman, ay habaytoy makahakit hên nakêm na. Hiya man
ay patêl tamo ha Panginoon ya inligtas gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, kabay
paan tamon kaên ya pangubatan pamigtan hên hinoman ha impiyerno. [16] Agyan alwa
bawal kantamoy habaytoy pamangan, ay paan tamon kaên, ta êmên ayn makapaghabi ya
nanyag kitamon karawakan. [17] Ta ya maalagá ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay alwan
pamangan o inêmên, noa, ya pamag-in mahonol kana, haka ya pamikakasundo, haka
ya kahiglaan gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. [18] No êmbayro ya
pamimiyay tamo ha pamaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ay ikahigla kitamo ni Apo Namalyari,
haka galangên la kitamo hên kapareho tamo.

[19] Kabay pakikwanan tamon daygên ya pangubatan hên pamikakasundo, haka ya
makapataniêh hên paniwala hên balang miha. [20] Paan tamon hiraên ya paniwala kan Apo
Namalyari ya indin na ha patêl tamo ha Panginoon, gawan bat ha pamangan. Agyan alwan
bawal kantamo ya hinon pamangan, ay paan tamon kaên ya pangubatan hên pamanyag
kasalanan hên kaatag. [21] Paan kitamon mangna hên kêna, o minêm alak, o manyag hên
hinoman ya pangubatan hên mag-in kasalanan hên patêl tamo ha Panginoon. [22] Paan
tamon ipamwang ha kaatag ya paniwala tamo ya tungkol ha imbawal, haka a imbawal
ni Apo Namalyari, ta hiya haka hikitamo bat ya dapat magmuwang hên habayto. Mahigla
kitamo, no manyag kitamo hên alwan halanghang ha konsinsya tamo. [23] Noa, no ampag-
alangan kitamo no bawal ya hinoman ya pamangan, ay paan kaên ya habayto, ta no
kaên tamo ya, ay kasalanan ya habayto gawan halanghang ya ha muwang tamoy mangêd.
Hinoman ya andaygên tamo ya halanghang ha muwang tamoy mangêd ay kasalanan.

15

Dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho

[1] Hikitamo ya nananiêh ya paniwala, ay pagtêêhan tamo hilay a pon nananiêh ya
paniwala. Paan kitamon manyag bêngat hên ikahigla haka ikakangêd tamo. [2] Ya balang
miha ay dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho tamo. Dapat tamon
daygên ya habayto ta êmên tumaniêh ya paniwala la. [3] Hi Apo Jesu-Cristo man, ay a na
dinyag ya ikahigla hên sarili na. Minusmus la ya man, ay dinyag nay ikahigla ni Apo
Namalyari. Ta nanad hiyay main habi di ha Kahulatan, "Ha pammusmus la kamo, ay hiko
ya minusmus la."* [4] Paan yon liwaan ya kakwaan tamon aral, ya kaganawan impahulat ni
Apo Namalyari ha Kahulatan hên hato, ta êmên ha pamagtêêh, haka kahiglaan nakêm ya
ubat ha Kahulatan, ay maihundo tamoy pamangênggan tamo ha idigalo na kantamo. [5] Hi
Apo Namalyari ya ampangubatan hên pamagtêêh haka pamahiglan nakêm. Dayi hawpan
na kaw hên mamiyay hên main pamikakasundo ha pamanungtung yo ha pamimiyay ni
Apo Jesu-Cristo, [6] ta êmên kaw milalamo hên magpuri kan Apo Namalyari, ya Tatang ni
Panginoon tamon Jesu-Cristo.

---

* 15:3 Awit 69:9.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita

7 No ay-êmên na kaw tinanggap ni Panginoon Jesu-Cristo, ay êmbayro êt ya pamanang-
gap yo ha miha ta miha, ta êmên ya mapuri hi Apo Namalyari. 8 Hên haton lagi, ay nangako
hi Apo Namalyari kanlan ninuno naên Israelita, ya mamiutoh yan Mámiligtas, ya Mesias.
Ha pamanupad ni Apo Jesu-Cristo bayro ha impangako ni Apo Namalyari, ya mamiutoh
yan Mámiligtas, ay namwangan naên ya pêtêg awud hên ampanupad hi Apo Namalyari
hên pangako na. 9 Gawan êt bayro ha pamanupad ni Apo Jesu-Cristo, ay naipahlêk ni
Apo Namalyari ya ingalo na kanlan alwan Israelita. Haka gawan bayro ha ingalo na, ay
ampagpuri hilay na kana. Habaytoy nakatupad ha impahulat ni Apo Namalyari kan Arin
David hên hato, ya wani Arin David,
"Puriên kata hên kalamo ko hilay alwan Israelita,
haka magkanta kon pamagpuri kamo!"†
10 Inungkat hila êt di ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"Maghigla kaw, ya alwan Israelita hên kalamo yo hilay pinili ni Apo Namalyari!"‡
11 Nakahulat êt, ya wana,
"Hikaw ya alwan Israelita, puriên yoy Panginoon!
Hikaw ya atsi ha kaganawan bansa, ay magpuri kaw ngan kana!"§
12 Êmbayri êt ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol kan Apo Jesu-
Cristo, ya wanan hulat,
"Lano, ay lumatêng ya mihay kaapo-apoan ni apo Jesse.
Hiyay iutoh ni Apo Namalyari hên mamaala kanlan alwan Israelita.
Haka taganán muwang la, ya tuparên nay impangako na."*
13 An-ihalangin kataw ya pahiglaên na dayi ni Apo Namalyari ya nakêm yo, haka dyanan na
kaw hên kapatêkbêkan ihip gawan ha paniwala yo kana, ta êmên ha kapangyarihan hên
Espiritu na, ay mapahanan pon ya kasiguradoan yo, ya matanggap yoy impangako na.

Ya panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

14 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, angkasigurado ko ya panay mangêd ya andaygên
yo. Usto ya angkaintindihan yoy kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari, haka malyari yon
toroan ya kapareho yo hên tungkol bayro. 15 Êmbayro man, ay di ha hulat ko ay indiretsa
koy kaatag ya toro ko, ta êmên a yo maliwaan ya habayto. Diniretsa kataw, gawan ha
indin kangkoy tungkulan ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag, 16 ta
êmên ko mapaghuyuan hi Apo Jesu-Cristo hên mamipamwang hên Mangangêd ya Habi
ya ubat kan Apo Namalyari kanlan alwan Israelita. Hilay mag-in nanad in-átang kan Apo
Namalyari ya an-ikahigla na, gawan dinyag hila hên Espiritu na hên banal. 17 Gawan ha
pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo, ay malyari kon ipagmahlay ya pamaghuyo ko kan Apo
Namalyari. 18 Ayn akon kaatag ya maipagmahlay, no alwan ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta
êmên mahagyat hilay alwan Israelita hên humonol kan Apo Namalyari gawan ha hinabi
haka dinyag ko, 19 haka gawan ha makapangyarihan ya kapapaêpapah ya nadyag, gawan ha
kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Kabay ha ay-irin logal ya pinanoroan ko,
paubat ha balayan Jerusalem angga ha probinsyan Ilirico, ay impamwang kina ya Mangêd
ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 20 Mimihan bat ya ampakapakikwanan ko. Yabay ya
maipamwang ko ya Mangêd ya Habi kanlan a pon nakagilam hên tungkol kan Apo Jesu-
Cristo, ta êmên a ko manoro kanlan tinoroan hên kaatag. 21 Ha panoro ko ay angkatupad
ya habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan,
"Hilay a pon nakagilam hên tungkol kana, ay makagilam hên tungkol kana,
haka makamulah hên tungkol kana."†

Labay ni apostol Pablo hên maniraw ha balayan Roma

---

† 15:9 Awit 18:49. ‡ 15:10 Deuteronomio 32:43. § 15:11 Awit 117:1. * 15:12 Isaias 11:10. † 15:21 Isaias 52:15.

[22] Gawan habaytoy pamanoro ko ha hino-hinon logal, ay panay angkaabala ya pamaniraw ko bahên. [23] Noa, amêhên ta nayari ya pamanoro ko bayri, haka gawan nabuyot kinan
labay-labay hên maniraw kamoyu, [24] ay magdann ako bahên kamoyu ha pammako ko ha
bansan España. Panga-ubat kon nanugêl bahên, ta napipapahigla kitamina, ay pahawop
ako kamoyu ha pamanlumagay ko ha bansan España. [25] Noa, amêhên, ay iatêl ko pon ya
pera ya ihawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem ya kapareho
kon Israelita, [26] ta hilay patêl ha Panginoon ha probinsyan Macedonia haka Acaya ya alwan
Israelita, ay nahiglan nami-tsipon hên alay ya ihawop ha mangairap ya patêl ha Panginoon
bayro ha Jerusalem. [27] Mahiglay nakêm lan nami-tsipon hên alay gawan ha utang nakêm la
kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem. Gawan napakinabangnan lan alwan Israelita ya
Mangêd ya Habi ya ubat kanlan kapareho kon Israelita, ay hêpat ya pamanawop la. [28] Kabay
no naiatêl kinay habaytoy pera, ay magdann kina bahên kamoyu ha pamanlumagay ko ha
España. [29] Haka muwang ko ha pamaniraw ko bahên, ay taganán mapakinabangnan tamo
ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo.

[30] Patêl ko ha Panginoon, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka gawan ha
pamanlugud, ya an-indin kantamo hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampakihabi ko
kamoyu ya boon nakêm yo kon ihalangin, [31] ya illagan ako ni Apo Namalyari kanlan ayn
paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya atsi ha probinsyan Judea. Haka ipanalangin yo êt ya
habaytsi ya pera ya anggêtan ko, ya dayi nakal-an hên tanggapên lan kapareho tamon
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, [32] ta ha êmbayro, no kalabayan ni
Apo Namalyari, ay mahigla ya pamanlumatêng ko bahên, haka mapahigla yo ko. [33] An-
ihalangin kataw kan Apo Namalyari ya pinangubatan hên kapatêkbêkan ihip, ya panay na
kaw lamoan. Amen.

16

Pangumusta ni apostol Pablo

[1] Di ha hulat ko, ay ipabalay ko kamoyu ya mihay babayi ya hi Febe, ya patêl tamo ha
Panginoon ya ampanawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan
Cencrea. [2] Panlumatêng na bahên, ay dapat mahiglay nakêm yo yan tanggapên, ya hêpat
kantamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Dayi hawpan yo ya ha kaganawan
kailangan na, ta hiya man ay mal-at ya nahawpan nay na, anggan hiko.

[3] Ikumusta yo ko kan Priscila haka Aquila, ya miahawa ya kapareho kon ampaghuyo kan
Apo Jesu-Cristo. [4] Nakal-an hilan matsi ta êmên la iligtas ya biyay ko ha kapapotog. Alwan
bat hiko ya ampagpahalamat kanla, ta ampagpahalamat êt kanla ya hilay alwan Israelita,
ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ay-iri man ya logal. [5] Ikumusta yo ko êt
kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha bali lan Priscila haka Aquila.

Ikumusta yo ko êt kan Epeneto ya anlugurên kon patêl ha Panginoon ya unan naniwala
kan Apo Jesu-Cristo ha probinsyan Asia. [6] Ikumusta yo ko êt kan Maria ya mahipêg hên
nagpagal hên nanaglap kamoyu. [7] Ikumusta yo ko êt kanlan Andronico haka Junia ya
kapareho kon Israelita, ya nakalamo ko ha hukulan. Hilay taganán kilala lan apostol haka
hilay nuna kangkon naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

[8] Ikumusta yo ko êt kan Ampliato ya anlugurên ko ha Panginoon, [9] haka kan Urbano, ya
kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka kan Estaquis, ya anlugurên ko, [10] haka
kan Apeles, ya namaptêg hên paniwala na kan Apo Jesu-Cristo, haka ha kalamo na ha bali
ni Aristobulo. [11] Ikumusta yo ko êt kan Herodion ya kapareho kon Israelita. Ikumusta yo
ko êt kanlan ampaniwala ha Panginoon ya atsi ha bali ni Narciso.

[12] Ikumusta yo ko êt kanlan Trifena haka Trifosa ya mahipêg hên tagahuyo hên
Panginoon. Ikumusta yo ko êt kan Persida ya anlugurên kon patêl ya nagpagal ha
pamaghuyo ha Panginoon. [13] Ikumusta yo ko êt kan Rufo, ya muwang gawan ha kahipêgan
pamaghuyo na ha Panginoon. Ikumusta yo ko êt kanan indo ni Rufo ya nanad sarili kon
indo. [14] Ikumusta yo ko êt kanlan Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas haka
kanlan patêl ya kalamo la. [15] Ikumusta yo ko êt kanlan Filologo, Julia, Nereo haka ha

kapotoh pohêl na ya babayi, haka kan Olimpas haka kanlan kaganawan ya pinili ni Apo
Namalyari hên mag-in kana, ya kalamo la.
16 Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon. Angkumustaên kaw lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
ay-iri man ya logal.

Kaatag pon ya utoh

17 Hikaw ya patêl ha Panginoon, ampakihabi ko kamoyu ya kaillag kaw kanlan mapaniran
pagmimiha yo, ta ya toro la ay halanghang ha ustoy toro ya pinaniwal-an yoy na. Dayuán
yo hila. 18 Ta hilay êmbayro ay ahê hên ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo ya Panginoon
tamo, ta sarili lan kalabayan tana ya an-ihipên la. Gawan ha nangaayang ya habi haka
pamandayêw ay angkaloko hilay bat makihonol ha hinon habi. 19 Ya pamanhumonol yo
kan Apo Jesu-Cristo ay angkabalit-an ha ay-iri man ya logal. Kabay angkahigla ko kamoyu.
Êmbayro man, ay labay ko ya mag-in kaw hên magaling ha pamanyag kangêran, haka
linaw ha pamanyag karawakan. 20 A mabuyot, ay ipahambut na kamoyu hi Satanas ni Apo
Namalyari ya ampam-in kapatêkbêkan ihip.
Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.
21 Angkumustaên na kaw ni Timoteo, ya kalamo ko ha pamipamwang hên Mangangêd
ya Habi. Angkumustaên na kaw lan kapareho kon Israelita ya hilan Lucio, Jason haka
Sosipatro.
22 Tercio ya pinamihulatan kon hata hulat ay ampangumusta êt kamoyu gawan hiyay
kapareho tamon ampaniwala ha Panginoon.
23 Angkumustaên na kaw ni Gayo ya kinatulyan ko. Di ha bali na ay angkapi-tsi-tsipon
kay ya patêl ha Panginoon. Angkumustaên na kaw ni Erasto, ya ampamaala di ha pera hên
balayan, haka ya patêl tamo hi Cuarto.
24 [Dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon Jesu-Cristo. Amen.]

Ya tawlin pamagpuri

25 Puriên ya hi Apo Namalyari! Ampakataniêh yan paniwala yo gawan ha Mangêd ya Habi
ya an-itoro ko ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy a pon impamwang hên haton lagi,
26 noa, impamwang amêhên gawan ha impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámipamwang
hên impaihip na kanla hên hato ha Kahulatan. Hiya ya ayn umpisa haka ayn angga, ay
namiutoh kantamo hên ipamwang ya habayto ha balang logal, ta êmên main humonol
hên maniwala kana ha balang bansa.
27 Mimiha na ni Apo Namalyari ya magmuwang hên balang hino. Puriên ya angga-angga
gawan kan Apo Jesu-Cristo! Amen.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Bayri ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay inhulat na ya alwan mangêd ha pamimiyay la, ta labay na ya bayoên la ya habayto. Ya balayan Corinto ay atsi ha lokop hên probinsyan Acaya, ya atsi ha lokop hên bansan Italia, hên habayton panaon ni apostol Pablo. Hilay tawo bayro ay ampaghabi hên habin Griego. Ya balayan Corinto ay andayêwên gawan ha kahipêgan haka ha kamwangan lan ampaidi bayro, noa, hadya êt ya karawakan la, haka hino-hinoy paniwala la bayro.

Hadyay potog ni apostol Pablo hên namwangan na ya ayn hilay nan pamikakasundo ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bayro, haka gawan karawakan kalabayan lawini ya andaygên lan kaatag. Pinakibatan nay kotang la hên tungkol ha pamiahawa, no hino ya dapat lan daygên lan babayi ya bawo haka ya kaatag ya ayn ahawa, haka ya tungkol ha pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtêg ya diyos. Nanulat ya êt hên tungkol ha kagalingan, pamangintindi boy kaatag ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka hên tungkol ha pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo boy hilay ampaniwala kana.

Labay na ya magkamain hilan kangêran ha pamimiyay la, kabay hinulatan na hila.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-9
Ayn pamikakasundo ha pami-tsi-tsipon lan ampaniwala 1:10-4:21
Dapat paral-an hilay patêl ha Panginoon, ya ampanyag karawakan 5:1-13
Ya pamiarap hên kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hên gêtan ha manungkulan 6:1-11
Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari 6:12-20
Ya kotang tungkol ha pamag-ahawa 7:1-40
Ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini haka ya pamag-ahawa 5:1-7:40
Hilay ampaniwala haka a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 8:1-11:1
Biyay lan ampaniwala kan Apo Namalyari haka ya pamagsimba la 11:2-14:40
Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo haka hilay ampaniwala kana 15:1-58
Ya idigalo kanlan ampaniwala ya taga-Judea 16:1-4
Ya pamaglêan ni apostol Pablo haka ya tawlin habi 16:5-24

1 Hiko hi Pablo, ya pinili ni Apo Jesu-Cristo hên mag-in apostol na, gawan ha kalabayan ni
Apo Namalyari. Hi Sostenes, ya patêl tamo ha Panginoon, ay kalamo kon ampangumusta
kamoyu.
2 Anhulatan kataw bahên ha Corinto, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Ha
pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay hikaw ya inorong na hên impapawa êmên manyag
kangêran, hên kalamo lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya kapareho tamon
ampanalangin kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ha ayri man ya logal.
3 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan, haka ingalwan kaw dayi
ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ayn kapantag ya ingalo ya ubat kan Apo Jesu-Cristo

4 Panay kataw an-ipagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaên ko, gawan ha ayn
kapantag ya ingalo na kamoyu, ya tinanggap yoy na ha pamakimiha yo kan Apo Jesu-
Cristo. 5 An-ipagpahalamat kataw, ta gawan ha pamakimiha yo kana, ay dinyanan na kaw
hên hino-hino kay na hên ya kagalingan, ta êmên yo maintindihan haka maipamwang
ya tungkol kana. 6 Ya intoro naên kamoyu, ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, ay
kaptêgan ya angkahêlêk ha pamimiyay yo. 7 Kabay a kaw ampagkulang ha hinoman ya

an-idin nan Espiritu ni Apo Namalyari, kaban an-êngganan yon mag-orong ya Panginoon
tamon Jesu-Cristo. 8 Pataniêhên nay nakêm yo, kaban atsi kitamo pon bayri ha luta, êmên
na kaw malatêng hên ayn kapintasan ha allon pamag-orong na. 9 Mapaypaniwal-an hi Apo
Namalyari, ya namili kamoyu, ta êmên kaw magkamain hên pamakilamo ha Anak na, ya
hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya toro kanlan main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-papawá ha balayan Corinto

10 Hikaw ya patêl ko ha pakikimiha kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ampakihabi ko
kamoyu, ya magmimiha kaw hên nakêm, ihip haka pamaghabi, ta êmên maalíh ya pami-
gagampi yo. 11 Hikaw ya patêl ko, an-iaral koy habayto kamoyu, ta main ubat ha bali ni Cloe,
ya namipamwang kangko ya angkapi-huhubak kaw. 12 Êmên ya di ya labay kon habiên,
ya tungkol kamoyu: wanan miha, "Anhonolên koy an-itoro ni Pablo." Wanay na êt hên
miha, "Kan Apolos ako." Main kaatag kamoyu ya ampaghabin, "Anhonolên koy an-itoro
ni apostol Pedro." Haka main êt hên ampaghabin, "Anhonolên koy an-itoro ni Apo Jesu-
Cristo." 13 Yarin mapiaatagan hi Apo Jesu-Cristo! Yarin hiko, hi Pablo, ya natsi ha koros
ha ikakangêd yo! Yarin binawtismoan kaw ha langan ko! 14 Ampahalamatan ko hi Apo
Namalyari ta hi Crispo haka hi Gayon bêngat ya binawtismoan ko bahên kamoyu, 15 ta êmên
ayn makapaghabin binawtismoan kaw ha tungkulan ko. 16 (Main êt awud ya binawtismoan
ko, ya hi Estefanas haka ya pamilya na. Ayn kinan muwang ya kaatag ya binawtismoan
ko.) 17 Ta a na ko in-utoh ni Apo Jesu-Cristo hên mamawtismo, noa, in-utoh na ko hên
idiretsa kon ipamwang ya Mangêd ya Habi, ya tungkol kana ta êmên a maalihan alagá ya
pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros.

Hi Apo Jesu-Cristo, ya kapangyarihan haka ya kamwangan ni Apo Namalyari

18 Ya toro tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros ay kamulalaan kanlan
mipalako ha impiyerno. Noa, kantamon an-iligtas na, ay habayto ay kapangyarihan ni
Apo Namalyari êmên miligtas kitamo ha impiyerno. 19 Ta nakahulat ha Kahulatan* ni Apo
Namalyari, ya wana, "Alihên koy kamwangan lan manga-talino, ta ipamwang ko ya ayn
kapukatan ya habayto." 20 No êmbayro, ay ay-êmên hilay main kamwangan? Ay-êmên hi-
lay mánoron Kautuhan ni apo Moises? Ay-êmên hilay magaling hên magdebate amêhên.
Intad nay na ni Apo Namalyari hên kamulalaan, ya kamwangan lan a ampagpalokop kana.
21 Ta gawan ha kamwangan ni Apo Namalyari, ay a na pinaulayan ya hiya ay makilala,
gawan ha talino lan a ampagpalokop kana. Ya labay na ay miligtas kitamo ya ampaniwala,
gawan ha pangipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, agyan habiên lan main
kamwangan ya ubat di ha luta, ya kamulalaan, ya toro ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
22 Hilay kapareho kon Israelita, ay ampanapol hên kapapaêpapah, bayo hila maniwala ya
pêtêg ya angkagilaman la hên tungkol ha tinalagá ni Apo Namalyari. Haka hilay alwan
Israelita, ay ampanapol hên kamwangan. 23 Êmbayro man, ay an-ipamwang naên ya
tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya natsi ha koros. Habayto ay kapahuluk ha kapareho kon
Israelita. Haka habayto ay an-itad lan kamulalaan, lan alwan Israelita. 24 Noa, kantamon
pinili ni Apo Namalyari, hên nag-in kana, Israelita man, o alwa, hi Cristoy kapangyarihan
haka kagalingan ni Apo Namalyari. 25 Ta ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo ha koros, ya
êndat lan kaatag, ay kamulalaan ni Apo Namalyari, ay magaling pon ha kamwangan
hên hinon tawo. Êndat lan kaatag ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay palatandaan
hên ayn kapangyarihan hi Apo Namalyari, noa, ya kapangyarihan ya ginamit na, ay
makapangyarihan pon ha kapangyarihan hên hinon tawo.

26 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, pakaihipên tamo no ay-êmên ya pangatawo tamo
hên bayo na kitamo pinili ni Apo Namalyari hên humonol kan Apo Jesu-Cristo. Main
ungnon bêngat kantamo ya main galing ha hêlêk lan tawo di ha luta. Main ungnon bêngat
kantamo ya main tungkulan. Haka ungnon bêngat kantamo ya mabandi. 27 Ta pinili na
kitamo, ya ayn minúwang ha hêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta êmên
mipakarêng-êy hilay ampaghabi ya hila ay main kamwangan. Pinili na kitamoy makapêy

* 1:19 Isaias 29:14.

ha hêlêk lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên mipakarêng-êy hilay ampaghabin
makhaw hila. [28] Pinili na kitamoy manga-aypa ha hêlêk lan tawo, hên daygên ayn pukat
ya hilay manga-tag-ay ya tungkulan ha hêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.
[29] Dinyag nay habayto, ta êmên ayn hinoman ya makapaglambung ha arapan na. [30] Ya
pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay nangubat kan Apo Namalyari. Hi Apo Jesu-Cristo
ya nag-in kamwangan tamo. Gawan kana ay inakbusan kitamo ha pangaipoh tamo ha
kasalanan. Gawan êt kana ay hikitamoy an-intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan,
haka a kitaminan manalagá hên manyag kasalanan. [31] Kabay nanad ha nakahulat ha
Kahulatan ni Apo Namalyari, "Ya dyag ni Apo Namalyari ya dapat tamon ipagmahlay no
main kitamon labay hên ipagmahlay."†

2

An-ipamwang ni apostol Pablo hi Apo Jesu-Cristo, ya impako ha koros

[1] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hên nanoro ko bahên kamoyu hên nangipamwang
hên impamwang ni Apo Namalyari kangko, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na pon
impamwang ha kaatag, ay alwan mangalalê ya pamaghabi ko, haka a ko nanggamit hên
kagalingan lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. [2] Ta tinalagá ko ya ayn akon kaatag ya
ipamwang kamoyu, no alwan bat hi Apo Jesu-Cristo, haka lalon-laloy na, ya pangamatsi na
ha koros. [3] Hên haton atsi ko bahên, ay alwan makhaw ya nakêm ko haka namêgpêg ako ha
hadyay limo ko, ta atsi ha ihip ko ya kayno a ko madyag ya an-ipadyag ni Apo Namalyari
kangko. [4] Ha pamaghabi ko haka ha pangipamwang ko, ay a kataw hên inamuyot hên
mangangêd ya habi hên tungkol bêngat ha kamwangan hên tawo. Noa, ya pamaghabi ko,
haka ya pangipamwang ko, ay kalamo hên kapapaêpapah ya ubat ha kapangyarihan nan
Espiritu ni Apo Namalyari.
[5] Kabay ya paniwala yo ay gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, alwan gawan ha
kamwangan hên tawo bayri ha luta.

Ya kamwangan ni Apo Namalyari

[6] Main kamwangan ya an-ipamwang naên kanlan nakataniêh ya nakêm ha paniwala
la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy kamwangan ay alwan kamwangan di ha luta haka
alwan kapangyarihan lan ampamaala, ya main anggaan. [7] Noa, ya kamwangan ya an-
ipamwang naên ay babayon impamwang ni Apo Namalyari. Binalak na hên haton lagi,
ya hikitamoy makapakilamo ha panga-Diyos na ha langit. [8] Habaytoy pamipamwang ay a
lan naintindihan lan ampamaala di ha luta, ta no naintindihan la dayi, ay a la ya impapako
ha koros hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn kapantag, ya Panginoon hên langit. [9] Noa, ya dinyag ni
Apo Namalyari ay nanad ha nakahulat ha Kahulatan na, ya wana:

"Ayn pon nakahêlêk o nakagilam, haka ayn pon nakaihip, hên in-il-an ni Apo Namalyari
kanlan ampanlugud kana."*

[10] Noa, habaytoy impamwang kantamo hên Espiritu ni Apo Namalyari. Hiya ya main
kamwangan ha kaganawan kamwangan. Muwang na êt ya mangalalê ya atsi ha ihip ni
Apo Namalyari. [11] Ayn hên ampakamwang hên laman nakêm tamo no alwan hikitamon
bat. Êmbayro êt hi Apo Namalyari. Ayn makamwang hên laman nakêm na, no alwan bat
ya Espiritu na. [12] Hata Espiritu na, ay tinanggap taminan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ta êmên tamon maintindihan ya kaganawan ya indigalo na kantamo. A tamo tinanggap ya
kaihipan ya ubat kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [13] Kabay an-ipamwang naên,
ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, kamoyun hinapatan nay na. Ya an-ipamwang naên
ay alwan ubat ha kamwangan hên tawo. [14] Habaytoy an-ipamwang naên ay a maintindihan
lan a pon hinapatan hên Espiritu na, ta êndat la no kamulalaan ya habayto, gawan a
la angkaintindihan ya angkaintindihan tamo ya hinapatan ana. [15] Hikitamoy an-akayên
nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampanimbángan, no mangêd o alwan mangêd ya
kaganawan. Noa, hilay a pon hinapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay a ampakaintindi

† 1:31 Jeremias 9:24. * 2:9 Isaias 64:4.

hên pangatawo tamon an-akayên nan Espiritu na. [16] Ta êmên di ya nakahulat ha Kahulatan
ni Apo Namalyari:
"Ayn hinoman ya makamwang hên kaihipan ni Apo Namalyari.
Haka ayn hinoman ya malyarin mam-in payo kana."†
Noa, hikitamoy hinapatan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay atsi kantamo ya kaihipan,
ya nanad kaihipan ni Apo Jesu-Cristo.

3

Hilay ampaghuyo kan Apo Namalyari

[1] Patêl ko ha Panginoon, hên atsi ko bahên kamoyu, ay a kataw tinoroan hên mangalalê
ya toro ya nanad ha an-itoro ko kanlan hinapatan Espiritu ni Apo Namalyari. Noa,
tinoroan kataw hên nanad kanlan ampanyag hên kalabayan lan lawini, ta nanad kaw ha
nanaway anak, ya a pon nakataniêh ya nakêm ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. [2] Kabay
ya pamanoro ko kamoyu, ay nanad kataw hên pinainêm hên gatas, ta nanad kaw hên a
pon makaêkan hên mantêg ya pamangan. A kataw tinoroan hên mangalalê ya tungkol
kan Apo Namalyari, ta angga amêhên, ay a yo pon angkaintindihan ya habayto. [3] A yo pon
angkaintindihan ya mangalalê ya tungkol kan Apo Namalyari, gawan andaygên yo pon
ya kalabayan hên lawini yo. Ta ampag-inakit kaw, haka ampakihubak kaw. Habayto ay
ampamaptêg hên dyag yo, ay nanad pon kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. [4] Ta
wanan miha, "Anhonolên koy an-itoro ni apostol Pablo." Haka wanay na êt hên miha,
"Anhonolên koy toro ni Apolos." Ha habi yon habayto ay nanad kaw pon kanlan ayn
paniwala kan Apo Jesu-Cristo.
[5] Awta? Hino hi Apolos? Haka hino ko? Hikay ya tagahuyon bat ni Apo Namalyari ya
anggamitên na, ta êmên kaw maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Tsi-tsi-iha kay ampanyag
hên an-ipadyag na kannaên ni Apo Namalyari. [6] Hikoy nanad mihay namitanêm hên bini.
Hi Apolos ay nanad hên mihay nanugtug lanêm ha intanêm. Noa, hi Apo Namalyari ya
namatubo. [7] Di ha paytoron habi na, ay alwan hiko, ya nanad ampangitanêm, ya dapat
dayêwên. Haka alwan hilay ampaytugtug lanêm ha intanêm, ya dapat dayêwên. Noa, hi
Apo Namalyari ya ampamatubo, ya dapat puriên. [8] Hiko ya nanad ampangitanêm, haka
hila ya nanad ampaytugtug ha intanêm, ay parehon bêngat ha hêlêk ni Apo Namalyari.
Hiyay ampam-i kannaên hên tsi-tsi-ihan úpa naên bayro ha pinagpagalan naên. [9] Hikay ay
parehon tagahuyo ni Apo Namalyari, haka hikaw ay nanad ha pananêman na ya an-obraên
naên.
Nanad kaw êt hên bali ya an-ipairêng ni Apo Namalyari. [10] Ha ayn kapantag ya ingalo
ya indigalo ni Apo Namalyari kangko, ay nanad akon mihay magaling ya manyag bali ya
namipairêng hên napah-êy ya tarêk, ta hikoy nunan nanoro kamoyu hên tungkol kan Apo
Jesu-Cristo. Kaatag etaman ay nanad ampamihundo hên pamanyag bali, ta an-ihundo lay
paytoro la kamoyu hên tungkol kana. Noa, kailangan kaillag, ya balang ampamihundo ha
pamanyag bali, no ay-êmên ya pamanyag la. [11] Ta mimiha na ni Apo Jesu-Cristo, ya nanad
napah-êy ya tarêk hên habain ya bali. Dapat ayn ihagili kana, ta hiyan bat ya makapiligtas
kantamo. [12] Hino-hino kay na hên ya anggamitên lan ampamihundo hên manyag bali.
Main ampanggamit hên a maulam hên nanad ha ginto, pilak haka mangakamal ya bato.
Hilay kaatag ay ampanggamit hên maulam hên nanad ha kayo, yabot, o aray. [13] Ha Allon
Pamanukom ni Apo Jesu-Cristo, ay subukên ya dyag hên balang miha ha apoy, ta êmên
mamwangan no ay-êmên kakangêd ya. [14] No a maulam ya impairêng bayro ha napah-êy
ya tarêk, ay makatanggap hilan úpa, hilay habaytoy in-alimbawa kanlan namipairêng hên
habayto. [15] No maulam ya impairêng la, ay a hila makatanggap hên úpa. Maligtas tanay
biyay la hên nanad kanlan inligtas ha bali ya angkaulam.
[16] Nanad a yo muwang ya hikaw ay bali ni Apo Namalyari, ya ampaidyanan nan Espiritu
na! [17] Ya bali ni Apo Namalyari ay impapawan bat para kana, haka hikaw ay habaytoy bali
na. Hilay manyag hên manira kamoyu ay hiraên na.

† 2:16 Isaias 40:30.

18 Alwa yon lokoên ya sarili yo. No êndat yon matalino kaw ha hêlêk lan tawo di ha luta,
ya mangêd ay talibatokan yoy habayto, ta êmên kaw magkamain mantêg kamwangan ha
hêlêk ni Apo Namalyari, agyan itad la kaw bayton ayn minúwang. 19 Ta ya kamwangan lan
a ampagpalokop kana, ay kamulalaan ha hêlêk na. Êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan*
na: "Andakpên ni Apo Namalyari hilay êndat lan manga-talino hila, ta ipahlêk na kanla
ya ayn pukat, ya êndat lan kamwangan." 20 Wana† êt ha Kahulatan na: "Muwang hên
Panginoon ya ayn pukat ya an-ihipên lan main kamwangan ha hêlêk lan tawo di ha luta."
21 Kabay paan yon ipaglambung ya pamanhumonol yo ha miha man kannaên, ta naubuh
kay hên in-utoh kamoyu. Ya balang hino ay kamoyu, 22 mag-in hiko, o hi Apolos, o hi Pedro,
o kaatag ya atsi bayri ha luta. Ya biyay yo, ya kamatsan yo, ya allo amêhên, haka ya alloy
lumatêng, ay panay ubat kan Apo Namalyari ha ikakangêd yo, 23 gawan ha pakikimiha yo
kan Apo Jesu-Cristo, ya main pakikimiha kan Apo Namalyari.

4

Hilay apostol ni Apo Jesu-Cristo

1 Hikay ya apostol ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat mamwangan ha paghuyo naên kana.
Impatsiwala ni Apo Namalyari kannaên ya toro na, ya a na impamwang hên haton lagi.
2 Hilay dinyanan tungkulan, ay dapat mag-in mapaypaniwal-an. 3 Ayn pukat ya laman ihip
yo, haka ya laman ihip hên kaatag ha pamangotang kangko hên tungkol ha paniwala ko.
Hiko man, ay a ko angkotangên ya sarili ko. 4 Malinis ya nakêm ko. Noa, a ko anhabiên
ya ayn akon kasalanan. Mimiha na ni Panginoon ya manatol kangko. 5 Kabay paan kaw
mangatol. Ênggananyoy pamanatol hên Panginoon. Iubuh nan ipamwang ya a pon
nailtaw, haka ya kaihipan hên balang miha. Bayo dayêwên ni Apo Namalyari ya dapat
nan dayêwên.
6 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ha ikakangêd yo ay in-alimbawa ko hi Apolos haka ya
sarili ko, ta êmên yo maintindihan ya aral ya nakahulat. Ta no honolên yoy habayto, ay
mag-in pantag ya hêlêk yo kannaên hên pare-parehon tagahuyo ni Apo Namalyari. 7 Alwa
kaw mangêd ha kapareho yo. Ya kaganawan atsi kamoyu, ay ubat kan Apo Namalyari,
kabay paan yon ipaglambung ya indigalo kamoyu, ya waringan pinagpagalan yo.
8 Kayno êndat yon atsi kamoyu ya kaganawan ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo
Namalyari. Kayno êndat yon mangêd kaw kannaên, haka ampamaala kaw na. Mangêd
dayi no êmên bayro, ta êmên yo kay makalamo ha pamamaala yo. 9 Ha ihip ko, ay nam-
i hi Apo Namalyari kannaên, ya apostol na, hên pinakamaaypa ya tungkulan ha hêlêk
lan tawo. An-itwad la kay hên nanad kanlan ampatsên, ya an-ibita pon hên ipahlêk
ha balang miha, kanlan tawo haka anghel. 10 Gawan ha pamaghuyo naên kan Apo Jesu-
Cristo, ay an-itad la kay hên mangakapêy ya ayn minúwang. Noa, anhabiên yo ya hikaw
ay manga-talino, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay etaman, ay alwa
kay hên makhaw kano. Noa, hikaw ay mangakhaw kano. A la kay anggalangên, noa,
anggalangên la kaw. 11 Paubat hên hato angga amêhên hikay ya kit, ay angkablay lonoh
haka angkaangan. Ya takop naên ay nikagugulot. Ampatokên la kay. Ayn kay hên sarilin
logal ya paidyanan. 12 Hikay ay ampagpagal ha an-ikabiyay naên. Musmusên la kay man
ay an-ihalangin naên hila. No ampairapan la kay ay ampagtêêhan naên ya pamairap la
kannaên. 13 No anhiraên la kay, ay ampakibatan naên hila hên naamêy ya pamaghabi.
Paubat hên hato angga amêhên ay an-itad la kay hên basura, ya intapon.
14 Hiko ya ampanulat hên habaytsi kamoyu, alwan ha an-ipakarêng-êy kataw, noa,
antoroan kataw ta hikaw ay nanad kinan anak ya anlugurên ko. 15 Main man hên mapon
libo ya manoro kamoyu hên tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiko pon êt ya pinagka-
toa yo ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ta hiko ya nangitoro kamoyu hên Mangêd
ya Habi tungkol kana. 16 Kabay ampakihabi ko kamoyu, ya daygên yo kon alimbawa.
17 Kabay ampalakwên ko bahên hi Timoteo, ya anlugurên haka tapat kon anak ha paniwala,

* 3:19 Job 5:13. † 3:20 Awit 24:11.

ta êmên na ipaihip kamoyu, ya an-itoro ko. Ha kaganawan logal, ay habaytsi ya an-itoro
ko kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.
18 Main ungno kamoyu bahên, ya ampaglambung, ya êndat la no a ko makalako bahên.
19 No kalabayan hên Panginoon, ay tampol kataw hirawên. Mamwangan kina bayto, no
main hilan kapangyarihan hilay ampaglambung, o no angga hilan bat ha bêbêy. 20 Ta
no nagpalokop kitamina kan Apo Namalyari, ay mahêlêk ya kapangyarihan na ha biyay
tamo hên alwan bat ha habi. 21 Hinoy labay yo? Ha paniraw ko kamoyu, ay mantan akon
pangumpah kamoyu, o matoroan kataw hên main pamanlugud haka kaaypaan nakêm?

5

Dapat paral-an hilay patêl ha Panginoon, ya ampanyag karawakan

1 Angkababalit-an ko ya main kamoyun ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya miha ya
ampanyag hadyay karawakan kalabayan lawini, ta antakhên nay ikalwan ahawa hên
tatang na. Hila man ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a ampanyag hên êmbayro
ya karawakan. 2 Alwan bat habayto ta ampaglambung kaw êt, ya dapat yon ikalungkot,
haka ya ampanyag hên êmbayro ya karawakan, ay dapat yon paalihên ha pami-tsi-tsipon
yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. 3 Agyan ayn ako bahên, ay atsi kamoyu ya nakêm
ko, kabay anhabiên ko ya dapat yon paral-an ya ampanyag hên êmbayro. 4 Kabay ihipên
yoy aral ko kamoyu, no magtsipon kaw hên pihabian ya dapat yon daygên. Ha tungkulan
haka kapangyarihan ni Panginoon Jesus, ay 5 paulayan yoy nan pairapan ni Satanas ya
lawini hên ampanyag hên habayto, ta êmên na talibatokan ya karawakan dyag na, haka
êmên miligtas ya kaêlwa na ha allon pamag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo.
6 Alwan mangêd ya kalangkaan yo. Muwang yoy na ya hata kahabian, ya wana, "Ya
pêrad ya pampaalsa ay makapakahlay hên kal-atan arina." Kayno totoên lan kaatag
ya habaytoy narawak ya dyag, ya nanad ha pampaalsa bayro ha kahabian. 7 Dapat yon
alihên ya nangarawak, ya nanad pampaalsa, ta dinyag na kaw ni Apo Jesu-Cristo hên ayn
kasalanan ha arapan ni Apo Namalyari. Dapat yon alihên ya habaytoy nangarawak, ta
êmên ya pamimiyay yo, ay mag-in nanad bayon puto, ya ayn pampaalsa, ya an-ilamo
ha biseron tupa ya in-átang, ya pampaskwa. Gawan natsi yay nay namiligtas kantamo,
ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa bayro ha biseron tupa.*
8 Kabay magpakahigla† kitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên mamiyay hên ayn
kasalanan, haka karawakan, ta dapat panay kangêran haka kaptêgan ya pamimiyay tamo.
9 Hinulatan kataw hên hato, ya paan kaw makilamo kanlan mapanyag karawakan
kalabayan lawini. 10 Ya labay kon habiên, ay hilay mapanyag karawakan, ya ampaniwalay
na kan Apo Jesu-Cristo, ya dapat yon dayuán. Kaban atsi kaw di ha luta, ay panay
yon matupa hilay mapanyag karawakan, ya a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya
hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini, kapanalarêhan, kapanakawan, haka hilay
ampagsimba ha alwan pêtêg ya diyos. Taganán a yo hila madayuán kaban atsi kaw
pon di ha luta. 11 Ya labay kon habiên, ay paan kaw makilamo kanlan ampaghabin
patêl hila ha Panginoon, noa, mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini, karidyaan,
kapamusmusan, kapaniraan, kapaglahingan, kapanakawan, o magsimba ha alwan pêtêg
ya diyos. Paan kaw makiaêm man kanla.
12 Ayn kitamon tungkulan hên hatolan hên parusaan hilay a pon ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo. Ya dapat tamon lingonên hên parusaan, ay hilay ampaniwalay na, ya
mapanyag karawakan, ya ampakilamo ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon.
13 Lingonên ni Apo Namalyari hên parusaan hilay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
Ya dapat yon daygên, ay paalihên yoy habaytoy ampanyag hadyay karawakan kalabayan
lawini ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon.

---

* 5:7 Exodo 12:5. † 5:8 (nanad kitamon makipista ha Pistang Pangaligtas ha Egipto) Exodo 13:7, Deuteronomio 16:3.

6

Ya pamiarap hên kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hên gêtan ha manungkulan

1 No main kamoyu ya main reklamo laban ha kapareho yon ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo, ay dapat marêng-êy hilan mangiarap kanlan mánlingon kaso, ya ayn pon paniwala
kan Apo Jesu-Cristo. Dapat palingon hila ha kapareho lan ampaniwala. 2 Yarin a yo
muwang ya lano, ay hikitamoy main paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya manatol hên
parusaan hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari! No hatolan tamo hilay ayn paniwala
kan Apo Jesu-Cristo lano, ay malingon tamo pon kaya ya alwan nabyat ya kaso hên
kapareho tamon main paniwala! 3 Lano, hatolan tamo hilay anghel ha langit. No mahatol
tamoy anghel, ay malingon tamo pon kaya ya angkalyari hên allo-allo di ha luta amêhên?
4 No main kaw hên kaso ya êmên di, awta an-iarap yo hila kanlan ayn paniwala kan Apo
Jesu-Cristo? 5 Kaparêng-êy hên iarap ya kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ha
mánlingon kaso, ya ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Siguradon main kapareho yo
ya kamwang hên mamitoyo hên a angkapikakasundo. 6 Yan an-iarap yoy kapareho yon
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mánlingon kaso ya a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
7 Ya pamididikil yo hên miha ta miha ay pamaptêg hên main kaw hên pamagkulang
kan Apo Namalyari. Ya mangêd, ay têêhên yo tana ya kasalanan la kamoyu. Haka
paulayan yo hila tana dayi hên mangwan bandi yo. 8 Yan, hikaw pon êt ya ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ay ampipapahakitan hên nakêm ha miha ta miha, haka ampangwan
bandi hên kapareho yo man ampaniwala. 9 Nanad a yo pon muwang, ya hilay mapanyag
karawakan, ay a makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari. Paan yon lokoên ya sarili
yo. A makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari, hilay mapanyag karawakan kalabayan
lawini, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hilay mamabayi, hilay makilalaki,
hilay mámigagalaw ya parehon lalaki o parehon babayi, 10 hilay mapanakaw, hilay
mangatalarêh, hilay mapaglahing, hilay mapammusmus, haka hilay mapanloko. Ayn
kanla ya makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari. 11 Main ungno kamoyu ya nanyag
hên êmbayro hên hato. Noa, gawan ha kapangyarihan ni Panginoon Jesu-Cristo haka ya
Espiritu ni Apo Namalyari, ay hikaw ay nilinisan, hikaw ay pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana, haka hikaw ay an-itad na hên ayn kasalanan.

Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari

12 Main kamoyu, ya ampaghabin madyag tamina ya hinon a imbawal ni Apo Namalyari.
Êmbayro man, ay mal-at ya dyag, ya alwan ha ikakangêd tamo. Haka a ko dapat manyag
hên a ko maitêgên, no labay nan itêgên kina ya habayto. Ta no panay kon andaygên
ya habayto, ay nanad hikoy nag-in ipoh hên andaygên ko. 13 Pêtêg ya anhabiên yo ya
pamangan ay para ha bitoka, haka ya bitoka ay pangipalamnan hên pamangan. Lumatêng
ya allo ay parehon hiraên ni Apo Namalyari. Kabay alwan maalagá ya pamangan. Ya
maalagá ay lawini tamo, ta habayto ay alwan para manyag karawakan kalabayan, noa,
habayto ay pan-ihuyo ha Panginoon, haka hiya ya mam-in kaganawan kailangan hên
habayto. 14 Ya lawini tamo ay biyayên nan oman ni Apo Namalyari nanad ha biniyay nan
oman hi Panginoon Jesu-Cristo ha kapangyarihan na.
15 Muwang yoy na ya lawini tamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nakalamo ha
pinakalawini na. Awta magpapawa kaw pon êt, hên kilamo ha lawini hên babayi ya
magatê, ya narawak ya pamimiyay? Paan kaw manyag hên êmbayro! 16 Yarin a yo muwang,
ya lalaki ya ampanakêh ha êmbayroy magatê ya babayi, ya narawak ya pamimiyay, ay
mag-in mimiha tanay lawini la? Nakahulat ha Kahulatan* ya impahulat ni Apo Namalyari
kan apo Moises, ya êmên di, "Hilay loway ampitakêh ay mimihay lawini." 17 Noa, ya main
pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay espiritu na haka ya Espiritu ni Apo Jesu-
Cristo.
18 An-ipakihabi ko kamoyu, ya paan kaw migalaw ya alwan miahawa. Gawan habaytoy
kasalanan ay makarêmêk hên sarilin lawini yo hên igit pon ha pamanyag hên kaatag

* 6:16 Genesis 2:24.

ya kasalanan. [19] Pakaihipên yo, ya lawini yo ay bali hên Espiritu ni Apo Namalyari ya
impahapat na kamoyu, haka ampaidi ya kamoyu. Ya lawini yo, ay alway nan kamoyu,
ta kanay na. [20] Ta binayaran kaw na hên daya ni Apo Jesu-Cristo, kabay gamitên yoy lawini
yo êmên mapuri hi Apo Namalyari.

7

Ya tungkol ha pamakiahawa

[1] Amêhên, habaytsi ya mahabi ko tungkol ha kotang yo, ha hulat yo kangko, no mangêd
ha lalaki ya paan makiahawa. [2] Gawan mal-at bahên ya ampigalaw ya alwan miahawa, ay
mangêd ya mag-ahawa ya balang miha, ta êmên hila a matukso hên manyag karawakan
kalabayan hên lawini. [3] Dapat tuparên lan miahawa ya tungkulan la ha ahawa la hên
mitakêh. [4] Ya lawini nan babayi ay mag-in kanay nan ahawa nay lalaki, haka ya lawini nan
lalaki ay mag-in kanay nan ahawa nay babayi. [5] Alwa yon iimot ya lawini yo ha miha ta
miha, angga ha a yo pon napihabian hên ipêptêng yoy ihip yo ha panalangin hên ungnoy
allo. Pangayari hên panalangin yo, ay dapat kaw na hên mitakêh, ta êmên a kaw tuksoên
ni Satanas hên makilalaki o mamabayi, no a yo mapigil ya kalabayan lawini yo.

[6] Habayto ya hinabi ko kamoyu, ay alwan utoh, noa, payo kon bat. [7] Labay ko dayi ya
ayn kaw hên ahawa, hên nanad kangko. Noa, tsi-tsi-iha kitamon biyay ya indigalo ni Apo
Namalyari. Hilay kaatag ay pinaigan na hên mag-ahawa, haka hilay kaatag ay pinaigan na
hên a mag-ahawa.

[8] Aralan kataw ya ayn êt ahawa, haka hikaw ya kinamatsan ahawa, ya paan kaw mag-
ahawa hên nanad kangko ya a nag-ahawa. [9] Noa, no a yo mapigil ya lawini yo, ay mag-
ahawa kaw tana. Ta mangêd ya mag-ahawa kaw kanan mag-in magulo ya nakêm yo, hên
gawan ha kalabayan lawini yo.

[10-11] Habaytsi ya utoh ha nipag-ahawa, ay ubat ha Panginoon, alwan ubat kangko, ya paan
hilan makihiyay ya babayi ha ahawa la. Êmbayro êt kanlan lalaki ya paan lan ihiyay ya
ahawa la. Noa, no makihiyay hilay babayi ha ahawa la, ay paan hilan makilamo ha kaatag
ya lalaki. Makapakiúmang hila yato ha ahawa la, no labay la.

[12] Kanlan miahawa ya a pon parehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay habaytsi ya
anhabiên ko. Ayn yan hinabi ya tungkol di, hi Panginoon Jesus. No main lalaki, ya
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main ahawa ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-
Cristo, ay a la dapat hên ihiyay ya ahawa la, no labay la pon hên makilamo kanla, ya
babayi. [13] Êmbayro êt kanlan babayi ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo. No a hila pon
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya ahawa la, ay a la dapat hên ihiyay ya ahawa la, no labay
lan lalaki hên mihundo ya pamilamo la. [14] Gawan an-itad ni Apo Namalyari hên malinis, ya
ahawa la, ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha pakikimiha la ha ahawa lay
ampaniwalay na. No alwa dayin pêtêg ya habayto, ay a na hila dayin itad hên malinis ni
Apo Namalyari ya anak la, noa, ha kaptêgan ay an-itad na hilan malinis. [15] Noa, no main a
pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya labay hên mamihiyay hên ahawa la, ay paulayan
yo hila. Ha êmbayro, ay pareho hilay nan nanad ayn ahawa. Ta labay ni Apo Namalyari ya
ayn gulo ha pamimiyay tamo. [16] Kayno hikaw ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ay
mag-in dann, ta êmên ya ahawa yo ay maniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo.

Hinoman ya pamimiyay ya naidigalo hên Panginoon kantamo, ay habaytoy dapat tamon ihundo

[17] Êmbayro man, ay hi Panginoon ya namidigalo kantamo hên tsi-tsi-ihan pamimiyay,
haka dapat ihundo tamoy habayto, hinagyat na kitamo man ni Apo Namalyari hên
magpalokop kana. Habayto ya an-iutoh ko ha ay-atoman ya main patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon. [18] No alimbawa ta nag-in Cristiano hilay kapareho kon Israelita, ya
impatuli hên hato, ay a la dapat ikarêng-êy ya impatuli hila. Êmbayro etaman, no nag-in
Cristiano hilay a pon impatuli, ay paan hilay nan patuli. [19] Maalagá ya pamanhumonol ha
utoh ni Apo Namalyari, alwan ya pamanhumonol ha manan ugali naên Israelita, nanad

ha patuli. [20] No ay-êmên ya pamimiyay tamo, hên bayo kitamo nagpalokop kan Apo Jesu-
Cristo, ay êmên tana bayro ya pamimiyay tamo amêhên ha nagpalokop kitamina kana.

[21] No alimbawa, ta ipoh kitamo hên nagpalokop kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay ihundo
tamo ya pangaipoh tamo. Noa, no labay lan amo tamo, ya ibuhan la kitamo ha pangaipoh,
ay makaalíh kitamina bayto ha pangaipoh tamo. [22] Ta hilay ipoh ya nagpalokop kan
Apo Jesu-Cristo, ay nanad imbuhan, agyan ipoh hila pon hên tawo. Êmbayro etaman,
hikitamoy alwan ipoh, ya nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in kitamon nanad ipoh
ni Apo Jesu-Cristo ta huyuên tamo ya. [23] Gawan hikitamoy nagpalokop kan Apo Jesu-
Cristo, ay binayaran kitaminan daya ni Apo Jesu-Cristo. Kabay paan kitamon paipoh ha
kaatag. [24] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinoman ya pamimiyay tamo, hên a kitamo
pon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay kailangan ihundo tamo ya habayto, hên main
pamakilamo kan Apo Namalyari.

Ya kotang ya tungkol kanlan ayn ahawa

[25] Amêhên, patêl ko ha Panginoon, hikaw etaman ya ayn ahawa, ay ayn akon utoh ya
ubat ha Panginoon ya tungkol di. Noa, gawan ha hikoy mihay mapaypaniwal-an hên
Panginoon, ay aralan kataw ha ingalo na. [26] Gawan ha kairapan amêhên, ya mangêd, ay
paan pon makiahawa. [27] Hikaw ya lalaki, no main kaw hên ahawa, ay paan yo hilan ihiyay.
Haka no ayn kaw êt hên ahawa, ay paan kaw pon makiahawa. [28] Noa, no makiahawa kaw,
ay alwan kasalanan ya habayto. Êmbayro etaman kanlan dalaga, ay alwan kasalanan no
makiahawa hila. Noa, labay kon midayo kaw ha kairapan ya angkaranasan lan nipag-
ahawa.

[29] Êmên ya di ya labay kon mamwangan yon patêl ko ha Panginoon: Pêrad tanay panaon
para huyuên ya Panginoon. Kabay paubat amêhên, ay dapat huyuên lan nipag-ahawa
ya Panginoon hên nanad kanlan ayn ahawa. [30] Hikaw ya ampaglungkot, ay ihundo yoy
pamaghuyo yo ha Panginoon hên ahina ampangabala kamoyu ya an-ikalungkot yo. Hikaw
etaman ya main ikahigla, ay ihundo yoy pamaghuyo yo hên ahina ampangabala kamoyu
ya an-ikahigla yo. Hikaw ya main hinaliw, ay ihundo yoy pamaghuyo yon nanad hên ayn
kamoyu ya hinaliw yo. [31] Paan tamon ubuhên ya hêkaw tamo ha hinoman di ha luta. Ta
ahina hên mabuyot ya hata luta.

[32] A ko labay ya maabala kaw. Hikitamoy lalaki, ya ayn ahawa, ay maiubuh tamoy hêkaw
tamo ha ikahigla hên Panginoon. [33] Noa, hilay lalaki, ya main ahawa, ay maubuh ya hêkaw
la di ha luta, no ay-êmên lan mapahigla ya ahawa la, [34] kabay loway an-ihipên la. Êmbayro
êt etaman hilay babayi ya ayn ahawa, haka hilay dalaga pon. Maiubuh lay sarili la ha
pamaghuyo ha Panginoon. Noa, ya ampansinên lan babayi ya nag ahawa, ay tungkol di ha
luta, ta labay lan mapahigla lay ahawa la.

[35] Anhabiên koy habaytsi kamoyu ha ikakangêd yo. Alwan ha an-igpitan kataw. Labay
kon bêngat ya ayn makaabala kamoyu ha hêpat haka mangêd ya pamaghuyo yo ha
Panginoon.

[36] Tungkol etaman ha mikabaan, ya ampikakono no ihundo lay kasal la, ay habaytsi ya
aral ko kanla: no ya ihip hên lalaki ay nakapêptêng ha kabaan na, ay kailangan ihundo
lay kasal la. Alwan kasalanan ya habayto, ta napikasundo hilay nan mikasal. [37] Noa, no
ayn ha nakêm hên lalaki ya makiahawa, ta main yan pamagpigil ha sarili na, ta tinalagá
nay na ya a ya makiahawa, ay mangêd ya paan hilay nan makiahawa. [38] Kabay mangêd ya
mag-ahawa, noa, ya mangêd pon, ay paan mag-ahawa.

[39] Hilay babayi ya main ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa la, kaban angkabiyay hila
pon. Noa, no matsi ya ahawa la, ay malyari hilan makiahawa ha hinon labay la, no
kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. [40] Noa, ihip ko, ay mahigla hila no paan
hilay nan makiahawan oman. Haka muwang ko, ay atsi kangko etaman ya Espiritu ni Apo
Namalyari.

8

Ya pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag

1 Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamangan ya
imparaêp ha arapan lan ansimbaên lan kaatag.
Ya balang miha kantamo ay main kamwangan. Ya kamwangan ay mangihobohob
kantamo hên mag-in mapagmatag-ay. Noa, no mililugud kitamo, ay ampataniêhên tamoy
kapareho tamo. 2 No êndat tamo ya hukad ya kamwangan tamo, ay a tamo awud muwang
ya main kitamo pon hên dapat mamwangan. 3 Noa, kilala ni Apo Namalyari ya balang
ampanlugud kana.
4 Amêhên, pakibatan koy kotang yoy tungkol ha pamangan ya imparaêp ha ansimbaên
lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtêg ya diyos. Muwang tamo ya ayn hilan pukat, ta
mimihay Diyos haka yabay ya hi Apo Namalyari. 5 Mal-at man ya alwan pêtêg diyos
ya anhabiên la, ya atsi kano ha langit haka ha luta, ya êndat lan pêtêg hên diyos haka
panginoon, ay 6 para kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay Diyos. Yabay
ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nanyag hên kaganawan. Ampamiyay kitamo ta
êmên humuyo haka magsimba kana. Mimihay Panginoon tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-
Cristo ya kalamo ni Apo Namalyari hên nanyag hên balang hino, haka hiyay namiúmang
kantamo kan Apo Namalyari.
7 Noa, main ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a ampakaintindi ya mimiha ni Apo
Namalyari ya main kapangyarihan, ta sanay hilay na ha alwan pêtêg ya diyos ya mana
lan ansimbaên, haka êndat la pon ya main hilan hêkaw. Kabay no mangan hilan imparaêp
kanlan habayto, ay ampanyag hilan bawal ha konsinsya la. 8 Noa, alwan pamangan ya
makapiúmang kantamo kan Apo Namalyari. Ayn kana no mangan kitamon imparaêp o
no a tamon kaên ya habayto.
9 Noa, kaillag kitamo ta agyan ayn pamangan ya bawal kantamo, ay kayno hikitamoy
mag-in pangubatan kasalanan hên kaatag, ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo
Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. 10 Hikaw ya ampakaintindi ya
ayn pamangan ya bawal, ay paan kaw bat hên mangan hên imparaêp ha arapan hên alwan
pêtêg ya diyos. Kayno main makahêlêk kamoyu ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo
Namalyari ya habayto, haka matukso hilan mangan hên bawal ha konsinsya la. 11 Kabay
gawan ha pamangintindi yo, ya ayn pamangan ya bawal, ay nakadyag kasalanan hilay
patêl tamo ha Panginoon ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan
hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. Hila man ay patêl tamo ha Panginoon ya inligtas
gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo. 12 Gawan nangan kaw hên habayto, ay nakadyag
kaw hên kasalanan kanlan ampag-alangan pon, no pêtêg nan binawal ni Apo Namalyari
ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka nakadyag kaw hên kasalanan
kan Apo Jesu-Cristo. 13 Kabay para kangko, no mikasalanan hilay ampag-alangan pon no
binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, gawan ha
ampangan akon imparaêp, ay a kina kaên ya habayto, ta êmên hila a mikasalanan ya patêl
ko ha Panginoon.

9

A ya nanggamit hên karapatan na ha pangaapostol na hi apostol Pablo

1 Yarin ayn akon karapatan hên manyag hên hinon labay kon daygên, ya a mantan ha
kasalanan! Yarin alwa kon mantêg apostol hên Panginoon tamon Jesu-Cristo!* Yarin a ko
ya nahêlêk! Hikaw bay ya tistigos ya hikoy mihay tagahuyo na, ta naniwala kaw kana hên
nanoro ko kamoyu. 2 Agyan a la kon ambalayên apostol hên kaatag, ay ayn ya habayto.
Noa, hikaw, ay dapat muwang yoy na, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya
ampamaptêg ha pangaapostol ko.

* 9:1 Dyag 9:1-7.

[3] Habaytsi ya anhabiên ko kanlan ampamintas kangko. [4] Pakaihipên yo ya tungkulan
hên mihay apostol. Yarin ayn kay hên karapatan hên pakanên hên antoroan naên!
[5] No alimbawa ta main akon ahawa ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay yarin a ko
ya magêtan no an-ipamwang ko ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, nanad
kanlan Pedro haka hilay patêl ni Apo Jesu-Cristo, ya anggêtan lay ahawa la ha anlakwên
la! [6] Yarin lo-lowa kay ni Bernabe ya ayn karapatan hên iubuh ya hêkaw naên ha panoro
hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo! [7] Alimbawa, yarin ayn suweldo hilay hundaloh! Yarin a
la pakinabangnan hên main tanaman, ya tagêy hên tanaman la! Yarin a pakinabangnan
hên ampanayhay hên ayop ya ayop la!

[8] Ya anhabiên ko ay alwan bêngat ugali tamo, noa, nakahulat etaman ha Kautuhan ya
impahulat ni Apo Namalyari. [9] Êmên ya di ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya
impahulat na kan apo Moises: "Alwa yon bawalên ya ayop yo hên mangan no anggamitên
yo yan panggiêk."† Yarin impahulat ni Apo Namalyari ya habaytsi gawan bêngat ha
ayop! [10] Alwa! Ta hikay ya apostol, ya in-alimbawa na bayro. Hilay manyarol haka
hilay manggapah ay maêngganan lay atag la. [11] Ya panoro naên kamoyu ay nanad ha
nangitanêm kay hên habi ni Apo Namalyari ha nakêm yo. Kabay main kay hên karapatan
hên mananggap hên kailangan naên ha allo-allo. [12] No hilay kaatag ya ampanoro kamoyu
ay main maêngganan, ay hikay pon ya dapat main maêngganan, ta hikay ya nunan nanoro
kamoyu.

Noa, a naên ginamit ya karapatan naên ha pangaapostol, ta tinêêh naên tana ya
kairapan, ta êmên kay a mag-in habkol ha paniwala yo ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo
Jesu-Cristo. [13] Muwang yo bay, ya hilay pari ya ampaghuyo ha Templo, ay andyanan hên
pamangan.‡ Haka hilay ampaghuyo ha pamiulaman hên an-iátang kan Apo Namalyari,
ay andyanan hên atag ha imparaêp. [14] Êmbayro etaman ya pan-iutoh hên Panginoon, ya
hilay ampanoro hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat dyanan
hên kaganawan kailangan la hên antoroan la.§

[15] Noa, hiko, ay a ko ginamit ya karapatan ko ha pangaapostol. Haka a kataw anhulatan
amêhên, ta êmên kikwan hawop yo. Mangêd ya matsi ko pon, kanan alihên kangko
ya malyari kon ipagmahlay, ya a ko ampakikwa hên main ako man hên karapatan hên
êngganan kamoyu. [16] A ko labay habiên ya an-ipagmahlay ko ya panoro kon Mangangêd
ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta anhonolên kon bat ya in-utoh kangko. Kaingalo
ko no a ko itoro ya hata Mangêd ya Habi, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. [17] No alimbawa
ta hiko ya namili hên mag-in mánoro hên habayto, ay manapol ako bayton suweldo. Noa,
ampanoro ko gawan impatsiwala ni Apo Namalyari ya habaytoy pamanoro kangko. [18] Hino
bayto ya makwa ko ha pagal ko? Ayn kaatag no alwan ya kahiglaan ko ha panoro hên
Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hên ayn suweldo, main ako man karapatan
hên mananggap hên suweldo.

[19] Alwa kon ipoh hên hinoman ya tawo. Noa, nanad an-itad kon ipoh ya sarili ko ha
balang miha, ta êmên ako hên makaakay hên mal-at ya tawo hên maniwala kan Apo
Jesu-Cristo. [20] No kalamo ko hilay kapareho kon Israelita, ay ampakilamo ko kanla hên
mangêd, ta êmên ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro man ya ayn kina ha
aypa hên Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay anhonolên ko
pon ya habaytoy Kautuhan, ta êmên ko hila maiakay hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.
[21] Êmbayro etaman, no kalamo ko hilay ayn ha aypa hên Kautuhan ni Apo Namalyari, hilay
alwan Israelita, ay ampakilamo ko kanla, ta êmên ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo. Ta
no anhonolên koy in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, ay anhonolên ko êt bayto ya Kautuhan ni
Apo Namalyari. [22] No kalamo ko hilay alwan nakatanièh ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ay ampakilamo kon mangêd kanla, ta êmên ko mapatanièh ya paniwala la. Ampakilamo
kon mangêd ha balang miha, ta êmên ko hila maiakay hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo,

† 9:9 Deuteronomio 25:4. ‡ 9:13 Deuteronomio 18:1-4. § 9:14 Mateo 10:10, Lucas 10:7, 1 Timoteo 5:17.

hinoman ya kailangan kon daygên. [23] An-ubuhên kon daygên ya habayto, ta êmên hiko
man ay makapakiatag ha ingalo ya an-idin ni Apo Namalyari gawan ha Mangêd ya Habi
tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
[24] Muwang tamo ya ha mihay hali-tagtágan ay ampakiwanan lan kal-atan ya primyo,
noa, mimihan bêngat ya makakwan habayto. No ipantag tamoy pamanhumonol tamo
kan Apo Jesu-Cristo ha mihay hali-tagtágan ya main primyo, ay dapat pakikwanan tamon
huyuên mangêd hi Apo Namalyari, ta êmên tamo makwa ya primyo. [25] Hilay ampammayu
ha hali-tagtágan ay main pamagpigil ha sarili haka allo-allo hila hên ampakapagsanay,
ta êmên la makwa ya mihay primyo ya tampol mahira. Noa, ya ampakikwanan tamon
anhumonol kan Apo Jesu-Cristo, ay ayn anggaan. [26] Kabay nanad akon mihay ampuwayu
ha hali-tagtágan, ya a ampihayahay ha dapat nan danan, ya ayn têgên ha puwayu hên
angga ha milatêng ya ha pianggaan. Nanad ako etaman hên mihay boksingero, ya
ampakatumbuk hên kailangan nan tumbukên. [27] Main akon pamagpigil ha sarili ko, ta
êmên ko a madyag ya karawakan kalabayan hên lawini ko. Ta kayno ubat kon impamwang
ha kaatag no ay-êmên makwa ya primyo, ay hiko pon êt ya a makakwa hên habayto.

10

Paan magsimba ha alwan pêtêg ya diyos

[1] Patêl ko ha Panginoon, main akon labay hên ipaihip kamoyu ya nalyari hên hato ha
ninuno naên hên Israelita, ha panaon ni apo Moises. Ha pamammita lan ubat ha bansan
Egipto, ay naubuh hilan hinaninungan ni Apo Namalyari hên lêmm. Haka naubuh hilan
namatah ha ambaêgên lan Dagat ya Naorit.* [2] Ya pamangillag kanla hên ginêm, haka
ya pamagbatah la ha Dagat ya Naorit ay, yabay ya nanad pangabawtismo la, ta êmên
mamwangan ya anhumonol hila kan Moises. [3] Naubuh hilan nangan hên pamangan ya
indin ni Apo Namalyari ya ubat ha langit.† [4] Haka naubuh hila etaman hên ninêm ha
lanêm ya impaawah na ha bato. Ya alimbawa hên habaytoy bato, ay hi Apo Jesu-Cristo, ya
mantêg lan kalamo ya nam-i kanla hên kailangan la.‡ [5] Êmbayro man, ya kal-atan kanla
ay a an-ikahigla ni Apo Namalyari, kabay pinatsi hila, haka ya but-o la, ay nikalat bayro
ha kabalah-balahan.§
[6] Habaytoy nalyari kanlan ninuno naên Israelita, ay alimbawa haka aral kantamo.
Paan tamon labayên ya karawakan hên alwan nanad kanlan ampanlabay hên alwa lan
ikakangêd.* [7] Paan kitamon magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hên êmên kanlan kaatag
ninuno, hên hato. Ta nakahulat ha kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, "Nipammikno
hila hên nangan haka ninêm ha nagkaluto, haka nipaghayaw hila êt ha pamagpuri kanan
habaytoy alwan pêtêg diyos."† [8] Paan kitamon manyag hadyay karawakan kalabayan
lawini, hên êmên ha dinyag lan kaatag hên hato, gawan dinyag lay habayto, ay pinatsi ya
main lowampo boy tatlon libo ha mihay allo.‡ [9] Haka paan tamon subukên ya Panginoon
hên êmên ha dinyag lan kaatag hên hato, hên pinatsi hila hên utan.§ [10] Haka paan kitamon
nagmulongan hên nanad ha dinyag lan kaatag hên hato. Gawan ha nagmulongan hila ay
impapatsi hila ni Apo Namalyari ha Anghel hên kamatsan.*
[11] Ya nalyari kanlan ninuno naên hên Israelita, ay alimbawa ha bawal hên daygên. Haka
inhulat ya habaytsi ta êmên mag-in aral kantamo. Ta hatsi ya ampaidyanan tamoy luta ay
main anggaan.
[12] Kabay hinoman kantamo ya ampangihip ya hiyay napah-êy ha paniwala, ay dapat
kaillag, ta kayno matukso ya. [13] Ayn panubuk ya nilumatêng kantamo ya a pon dinanas
hên kaatag. Tapat hi Apo Namalyari, haka a na paulayan hên subukan kitamo hên igit

---

* 10:1 Exodo 13:21, 22, Exodo 14:22-29. † 10:3 Exodo 16:35. ‡ 10:4 Exodo 17:6; Bilang 20:11. § 10:5 Bilang 14:29, 30. * 10:6 Bilang 11:4. † 10:7 Exodo 32:6. ‡ 10:8 Bilang 25:1-18. § 10:9 Bilang 21:5, 6. * 10:10 Exodo 12:23; Bilang 14:1-38, 16:41-49.

ha matêêh tamo, ta dyanan na kitamo hên hêkaw ta êmên mapagtêêhan haka mahambut
tamoy habayto.
[14] Kabay anlugurên kon patêl, paan kaw magsimba ha alwan pêtêg ya diyos. [15] Magaling
kaw hên ampangihip, kabay manimbángan kaw dayi ha anhabiên ko no pêtêg ya, o alwa.
[16] Alimbawa, no magkomunyon kitamo, ay an-ipagpahalamat tamo ya daya haka lawini ni
Apo Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pakikimiha tamo kana, haka ya pakikimiha tamon
ampaniwala kana. Ya puto ay boo, ta êmên kitamo mapiaaêm.† [17] Mal-at kitamo man, ay
nanad mimiha kitamo, gawan ha pakikimiha tamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, ya
nanad ha puto ya boo, ya binih-il, ta êmên kaganawan tamo ay makaêkan.
[18] Ihipên yon kapareho kon Israelita. Main hilan pakikimiha kan Apo Namalyari, no
ampangan hilan an-iparaêp la kana.‡ [19] Ha pamawal ko kamoyu hên mangan hên imparaêp
ha rebulto hên alwan pêtêg ya diyos, ay taganán alwan labay habiên ya main alagá ya
habaytoy imparaêp. Êmbayro etaman, ay taganán ayn alagá ya alwan pêtêg ya diyos. [20] Ha
kaptêgan, ya an-iparaêp lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ha arapan hên alwan
pêtêg ya diyos, ay an-iparaêp la ha nangarawak ya a angkahêlêk, ya kalamo ni Satanas,
alwa kan Apo Namalyari. A ko labay ya main kaw hên pakikimiha kanlan nangarawak ya a
angkahêlêk.§ [21] Bawal hên magkomunyon ha arapan ni Apo Namalyari no ampangan haka
ampinêm kaw hên imparaêp kanlan nangarawak ya a angkahêlêk. [22] No ihundo yoy pangan
yo hên imparaêp kanlan nangarawak ya a angkahêlêk, ay ampaimonên yoy Panginoon.
Yarin matakahan tamoy pamarusa ni Apo Namalyari!*
[23] Main ampaghabin madyag tamo ya hinon labay tamon daygên. Pêtêg ya habayto.
Noa, main dyag ya alwan ha ikakangêd hên kapareho tamo. Haka ya kaatag ya dyag ay
makahabkol ha pangakay hên kapareho tamo hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.† [24] Dapat
tamon daygên ya ikakangêd hên kapareho tamo, alwan bêngat ya ikakangêd hên sarili
tamo.
[25] Malyari tamon kênaên ya hinoman ya kêna ya an-ihaliw la ha palengke hên ayn pag-
alangan no imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos ya habayto, ta êmên a yumagah ya nakêm
tamo. [26] Ta ayn bawal ya hinon maêkan, gawan nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari,
ya wanan hulat, "Ya luta haka ya atsi ha luta ay kanan Panginoon."‡
[27] Kabay, no hagyatên kitamo hên mangan ha bali hên a pon nagpalokop kan Apo Jesu-
Cristo, ay mangan kitamo tana, hên paan kitamon mangotáng no imparaêp ya habayto
ha alwan pêtêg ya diyos, ta êmên a yumagah ya nakêm tamo. [28] Noa, no main maghabi
kantamo, ya imparaêp ya habayto ha alwan pêtêg ya diyos, ay paan kitaminan mangan,
ta êmên a mag-in habkol kanlan namihumbung kantamo, haka ta êmên a yumagah ya
nakêm [29] lan habaytoy namihumbung kantamo. Ta hinoy makwa tamo no ipalêkpêk tamoy
karapatan tamo hên mangan hên habaytoy imparaêp, no êndat lan namihumbung ya
kasalanan hên mangan habayto? [30] Haka hino awud ya makwa tamo, no isadsad tamo hên
mangan hên naipahalamat tamina kan Apo Namalyari, no pintasan kitamo hên habaytoy
namihumbung kantamo? Ayn bay!
[31] Ya dapat, ay ha pangan tamo, o pamminêm, o hinoman ya andaygên tamo, ay ihipên
tamo ya ikapuri ni Apo Namalyari. [32] Dapat ayn mahêlêk ha pamimiyay tamo ya mag-in
habkol ha pangakay hên hinoman hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo, Israelita man o alwa.
Haka paan kitamon manyag hên hinoman ya pangubatan hên matukso ya kapareho tamon
ampaniwala kana. [33] Daygên yo dayi ya andaygên ko. Ampakikwanan kon mapahigla
ya balang miha ha kaganawan dyag ko. A ko antsikapên ya sarili kon ikakangêd. Ta
antsikapên koy ikakangêd hên kal-atan, ta êmên ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo.

11

[1] Manungtung kaw kangko hên êmên ha panungtung ko kan Apo Jesu-Cristo.*

---

† 10:16 Mateo 26:26-28, Marcos 14:22-24, Lucas 22:19, 20. ‡ 10:18 Deuteronomio 14:22-27. § 10:20 Deuteronomio 32:17. * 10:22 Deuteronomio 32:21. † 10:23 1 Corinto 6:12. ‡ 10:26 Awit 24:1. * 11:1 1 Corinto 4:16, Filipos 3:17.

Ya mihay ugali ha pamagsimba, haka tungkol ha pagpalokop

2 Andayêwên kataw ta anhonolên yoy intoro ko kamoyu ha hinoman ya andaygên
yo, haka anhonolên yoy ugali ha pamagsimba ya intoro ko kamoyu. 3 Noa, labay kon
maintindihan yo, ya balang lalaki, ay atsi ha lokop ni Apo Jesu-Cristo. Hilay babayi
etaman, ay atsi ha lokop hên ahawa la. Hi Apo Jesu-Cristo etaman ay atsi ha lokop ni Apo
Namalyari. 4 Kabay ha pamagsimba tamo, no alimbawa ta main lalaki ya nakabawmbong,
ya ampanalangin, o ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kana, ay ampam-
in dêng-êy kan Apo Jesu-Cristo, ya ampanlokop kana. 5 Haka no alimbawa ta main babayi
ya ayn bawmbong ya ampanalangin, o ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari
kana, ay ampam-i yan dêng-êy ha ahawa nay ampanlokop kana. Nanad yan babayi ya
kinalbo, ya kaparêng-êy. 6 No main babayi ya a mabay hên magbawmbong, ya mangêd, ay
pakalbo ya tana. Noa, gawan kaparêng-êy hên pakalbo, ay dapat magbawmbong ya.
7 Hikitamoy lalaki etaman, ay paan magbawmbong, gawan hikitamoy panlêkan hên
itsura haka tungkulan ni Apo Namalyari. Noa, hilay babayi ay panlêkan hên tungkulan
hên lalaki, kabay dapat magbawmbong hila.† 8 Gawan hên dinyag ni Apo Namalyari, ya
unan lalaki haka babayi, ya babayi ay dinyag ha tagyang hên lalaki. Alwan lalaki ya dinyag
ha tagyang hên babayi. 9 A na etaman dinyag ni Apo Namalyari ya lalaki ha ikakangêd hên
babayi. Noa, dinyag nay babayi ha ikakangêd hên lalaki.‡ 10 Kabay dapat magbawmbong
hilay babayi, kamwangan hên hilay ampagpalokop ha ahawa la, ta êmên hila man ya
anghel ni Apo Namalyari, ay mamwangan, ya kamwang hilan mam-in galang ya hilay
babayi. 11 Êmbayro man, ha pakikimiha tamo ha Panginoon, ay kailangan lan babayi ya
lalaki. Haka kailangan lan lalaki ya babayi. 12 Gawan ya unan babayi ay dinyag man ni Apo
Namalyari ha tagyang hên lalaki, ay paubat hên habayto, ay balang lalaki ay in-anak hên
babayi. Haka hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên balang miha haka ya kaganawan
dinyag.
13 Amêhên, manimbángan kaw no hêpat ha mihay babayi hên magbawmbong no
manalangin ya kan Apo Namalyari ha arapan hên kaatag! 14 Paubat hên haton lagi, ay
atsi ha ihip hên tawo, ya kaparêng-êy ya lalaki ya makarang ya habot. 15 Noa, ikahampat
hên babayi, no a na potohên ya habot na. Ta indin kana ni Apo Namalyari ya habayto
hên pinakabawmbong na. 16 No labay yon makihubakan tungkol bayro, ay mahabi ko, ya
habaytoy mana kinan ugali, haka manay nan ugali lan kapareho kon patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya logal.

Komunyon, ya pamangan ya in-utoh ni Apo Jesu-Cristo
(Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

17 Ha humonol ya toro, ay a kataw malyarin dayêwên, gawan ya pami-tsi-tsipon yon
patêl ha Panginoon, ay alwan ha ikakangêd yo, ta ha ikadawak yo awud ya habain. 18 Una,
ay ipamwang ko kamoyu, ya nabalit-an ko, ya ayn kaw hên pakikimiha ha pami-tsi-tsipon
yon patêl ha Panginoon. Siguro pêtêg ya nabalit-an ko. 19 Kailangan ya habayto, ta êmên
mamwangan no hino kamoyu ya mantêg hên ampaniwala. 20 Ha pami-tsi-tsipon yon patêl
ha Panginoon, ay a yo ya awud an-ihipên ha pagkomunyon yo, nanad ha in-utoh na
kantamo. 21 Ta ha pangan yo, ay a kaw ampiêênggan. Ta main munan mangan haka minêm
hên main kahibaan, kabay main hên ahina kaêkan haka ya kaatag ay ampipaglahing.
22 Yarin ayn kaw hên sarilin bali! Dapat mangan haka minêm kaw pon ha bali yo, ta êmên
yo a hibaan ya lamo yo ha pami-tsi-tsipon yo hên magkomunyon. Dapat yon daygên ya
habayto, ta êmên yo a musmusên hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka ta êmên
yo a ipakarêng-êy ya mangairap. Hino pon ya mahabi ko kamoyu? Êndat yon dayêwên
kataw? A ko!
23 Intoro kina kamoyu, ya toro, ya tinanggap ko kanan Panginoon Jesus, ya êmên ya di:
Ha yabin in-upit hi Panginoon Jesus, kaban ampangan ya hên kalamo na hilay labinloway
tagahonol na, ay nandampot yan puto, ta 24 impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari,

† 11:7 Genesis 1:26-27. ‡ 11:9 Genesis 2:18-23.

haka na pino-potoh, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha ikakangêd yo.
Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan.” 25 Êmbayro êt, hên nayari
hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta wana, “Habaytsi ya
daya ko ya nanad pinakapirma hên bayoy kahundoan ni Apo Namalyari, haka hilay pinili
na hên mag-in kana. Inêmên yoy habaytsi, haka balang kaw minêm, ay dapat yo kon
panêmtêmên.”§ Êmbayro ya in-utoh ni Panginoon Jesus.

26 Ta balang kaw magkomunyon, hên angga ha pag-orong na di, ay an-ipamwang yo
ya natsi ya hi Panginoon Jesus. 27 Kabay no bat kaw hên magkomunyon, hên alwan
hêpat ya an-ihipên o ya andaygên yo, ay taganán mikasalanan kaw, ta andaygên yon ayn
alagá ya lawini haka daya na. 28 Kabay bayo kitamon magkomunyon, ay pakapoliahên
tamoy nakêm tamo hên kikwan patawad ha nadyag tamoy kasalanan. 29 Ta no a tamon
ampaalagaan ya lawini hên Panginoon, ha pamagkomunyon tamo, ay parusaan kitamo.
30 Kabay mal-at kamoyu ya ampaghakit haka ayn higlay lawini, haka main nanan natsi.
31 Noa, no pakapoliahên tamoy nakêm tamo, hên kikwan patawad ha nadyag tamoy
kasalanan, bayo kitamo magkomunyon, ay a kitamo bayton parusaan hên Panginoon.
32 Noa, no amparusaan na kitamon Panginoon, ay an-itoynong na kitamo, ta êmên kitamo
a mipalako ha impiyerno, hên kalamo lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.

33 Kabay patêl ha Panginoon, no magkomunyon kaw, ay miêênggan kaw. 34 No anlonohên
kaw, ay dapat mangan kaw pon ha bali yo, bayo kaw mi-tsi-tsipon ta êmên a kaw parusaan
ni Apo Namalyari. Ya tungkol ha kaatag ya labay kon ipamwang kamoyu, ay itoro ko tana
ha paglatêng ko bahên.

12

Ya kagalingan, pamangintindi haka kaatag ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

1 Amêhên, hikaw ya patêl ko, ay labay kon mamwangan yoy kaptêgan ya tungkol ha an-
idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari. 2 Muwang yo, ya hên haton a kaw pon ampagsimba
kan Apo Namalyari, ay angkaamuyot kaw hên magsimba ha rebulto hên alwan pêtêg ya
diyos, ya a kahabi. 3 Kabay an-ipamwang ko kamoyu, ya no atsi kantamo ya Espiritu ni
Apo Namalyari, ay a tamo maihumpa hi Apo Jesu-Cristo. Haka ayn makapaghabi, ya hi
Apo Jesu-Cristoy Panginoon, no ayn kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.

4 Hino-hino kay na hên ya galing haka pamangintindi ya an-idigalo hên Espiritu ni Apo
Namalyari kantamo, noa, mimiha na ya ampamidigalon habayto. 5 Ya pamaghuyo tamo
ay alwan pare-pareho. Noa, mimihay Panginoon ya ampaghuyuan tamo. 6 Alwan pare-
pareho ya andaygên nan kapangyarihan ni Apo Namalyari ha biyay tamo, noa, mimiha
na ni Apo Namalyari ya ubatan hên kapangyarihan ya atsi kantamo. 7 Ya balang miha
kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay andyanan nan Espiritu ni Apo Namalyari
hên tsi-tsihan galing ha ikakangêd tamon angkapi-tsi-tsipon. Habaytsi ya galing ay
ampamaptêg hên atsi kantamo ya Espiritu na. 8 Ya kaatag ay andyanan nan Espiritu hên
galing hên mamipamwang hên kamwangan ya ubat kan Apo Namalyari, haka ya kaatag,
ay andyanan nan galing hên mamipamwang hên tungkol kan Apo Namalyari. 9 Ya kaatag
ay andyanan nan makhaw ya paniwala ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ya kaatag
ay andyanan nan kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit. 10 Ya kaatag ay andyanan
nan kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah. Ya kaatag ay andyanan nan galing haka
hêkaw nakêm hên mamipamwang hên an-ipaihip na kanla. Ya kaatag, ay andyanan nan
kagalingan hên manimbángan, ta êmên la mamwangan ya pêtêg ya indigalo na, o no ubat
kanlan Satanas. Ya kaatag, ay andyanan nan kagalingan hên maghabi ha hino-hino kay na
hên ya habi ya a tamo muwang. Haka kanlan kaatag êt, ay andyanan nan pamangintindi,
ta êmên la ipamwang ya impahabi na kanlan habaytsi. 11 Mimiha nan Espiritu ni Apo
Namalyari ya ampamidigalo hên habayto. Hiyay ampam-i kantamon balang miha ya
ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên tsi-tsihan galing ha labay nan idin.*

§ 11:25 Exodo 24:6-8. * 12:11 Roma 12:6-8.

Ya kabooan lawini

12 Ya lawini tamo ay kabooan hên ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo.
Agyan mal-at ya pinilalamo, ta êmên maboo ya lawini tamo, ay mimihay lawini tamo.
Êmbayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, haka hikitamoy kal-atan ya pinakalawini na.† 13 Ta
binawtismoan kitamina ha Espiritu ni Apo Namalyari ya mimiha. Kabay nag-in kitamon
kalamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, Israelita kitamo man, o Griego kitamo, o ipoh
kitamo man, o alwan ipoh, ta hinapatan kitamon mimihay Espiritu, yabay ya Espiritu ni
Apo Namalyari.
14 Ya pamilalamo tamon patêl ha Panginoon ay maialimbawa ha mihay lawini, ya mal-at
ya pinilalamo, ta êmên ya maboo. 15 Alimbawa, no habiên hên bitsih, ya alwa hilan gamêt,
kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo, ay agyan habiên lay habayto, ay taganán
nakalamo hila ha lawini tamo. 16 Êmbayro etaman no alimbawa ta habiên hên têkk ya alwa
hilan mata, kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo, agyan êmbayro ya habiên la,
ay taganán nakalamo hila ha lawini tamo. 17 No panay tanan mata, ya kabooan hên lawini
tamo, ay hino bayto ya panggilam tamo? No panay etaman têkk ya kabooan lawini tamo,
ay hino awud ya pandaêp tamo? 18 Taganán tinalagá ni Apo Namalyari ya kabooan lawini
tamo ha mal-at ya pinilamo ta habaytoy kalabayan na. 19 Ay-êmên maboo ya lawini tamo
no ayn mal-at ya pinilalamo? 20 Ha kaptêgan, kal-atan ya pinilamo, ta êmên maboo ya
lawini tamo.
21 Alimbawa ha lawini tamo, ay a na dapat habiên hên mata tamo ha gamêt tamo, ya a hila
kailangan. A na etaman dapat habiên hên ulo tamo ha bitsih tamo, ya a na hila kailangan.
22 Ya êndat tamon alwan maalagá ha lawini tamo, ay habaytoy taganán kailangan. 23 Ya an-
ihipên tamo, ya alwan maalagá ha lawini tamo, ay habayto ya anhayhayên tamon mangêd.
Haka ya an-ikarêng-êy ha lawini tamo, ay antagpênan tamo. 24 Noa, ya mangahampat ha
lawini tamo, ay a tamon kailangan hên tagpênan. Binoo ni Apo Namalyari ya lawini tamo,
ta êmên madyanan pamandayêw ya kailangan dayêwên. 25 Kabay dapat main pakikimiha
ya kabooan lawini tamo. Haka dapat mihahawop hilay pinilalamo. 26 No angkairapan ya
miha, ay angkairapan ya balang miha. No andayêwên ya miha, ay dapat mag-in ikahigla
hên balang miha ya habayto.
27 Ya labay habiên hên habayto, ay hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ay nanad kabooan hên pinakalawini na, haka ya balang miha kantamo ay kalamo ha
pinakalawini na. 28 Kantamon ampaniwala kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên dyanan
kitamon tsi-tsihan galing ya ubat ha Espiritu na. Una, main kantamo ya dinyanan nan
galing hên mag-in apostol na. Ikalwa, main kantamo ya dinyanan nan galing hên mag-
in mámipamwang hên an-ipaihip na kanla. Ikatlo, ay main kantamo ya dinyanan nan
galing hên mag-in mánoro hên habi na. Bayo main êt kantamo ya dinyanan nan galing
hên manyag kapapaêpapah, haka kaatag ay dinyanan nan galing hên mamaalíh hên
hakit. Main kantamo ya dinyanan nan galing hên manawop ha kapareho la. Main
kantamo ya dinyanan nan galing hên mamaala, haka main kantamo ya dinyanan nan
galing hên maghabi ha kaatag ya habi ya a la muwang.‡ 29 Hikitamo ya ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo, ay alwan kaganawan apostol, alwan kaganawan hên mámipamwang hên
an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, alwan kaganawan hên mánoro hên habi na, alwan
kaganawan hên main kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah, 30 alwan kaganawan
hên main kapangyarihan hên mamaalíh hên hakit, alwan kaganawan hên main galing
hên maghabi ha kaatag ya habi ya a tamo muwang, haka alwan kaganawan hên main
galing hên ipamulah ya labay habiên hên anhabiên la ha habi ya a la muwang. 31 Kabay
pakikwanan tamoy maalagáy galing ya ikakangêd tamo, haka ya ikakangêd hên kapareho
tamo.

Amêhên, toroan kataw hên tungkol ha mangêd pon, ha hinoman ya galing ya indin
kantamo.

---

† 12:12 Colosas 1:18. ‡ 12:28 Efeso 4:11.

13

Ya pamanlugud

1 Makapaghabi kitamo man hên habi hên kaatag, haka habi lan anghel, no ayn kitamon
panlugud ha kapareho tamo, ay nanad kitamon tonoy ya bat hên ampagtonoy hên ayn
labay habiên. 2 Malyarin main kitamon galing, ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari,
hên nanad ha pamipamwang hên an-ipaihip na kantamo. Malyari etaman hên main
kitamon pamangintindi ha kaganawan a pon impamwang. Malyari êt hên main kitamon
kaganawan kamwangan ya mamwangan lan tawo ya tungkol kan Apo Namalyari. Haka
malyari ya main kitamon paniwala ya makhaw ya makapiálih hên tawgtug. Noa, no ayn
kitamon pamanlugud ha kapareho tamo, ay ayn pukat ya habayto.* 3 Idigalo tamo man
ya kaganawan pibandian tamo ha mangairap, haka paulayan tamo man hên ulamên† ya
lawini tamo, no ayn kitamon pamanlugud ha kapareho tamo, ay a tamo mapakinabangnan
ya dinyag tamo.
4 No mapanlugud kitamo, ay mapagtêêh kitamo, haka maingaloên kitamo. Alwa
kitamo maridya, mapaglalang, o mapagmatag-ay. 5 No mapanlugud kitamo, ay alwa
kitamon mapammusmus, maimot, mahuhulukên, o mapagtanêm hên hakit nakêm. 6 No
mapanlugud kitamo, ay a tamo an-ikahigla ya karawakan. Noa, an-ikahigla tamoy
kaptêgan. 7 No mapanlugud kitamo, ay matêêhan tamo ya hinon angkalyari, haka a maalíh
ya tsiwala tamo ha kapareho tamo, a etaman maalíh ya pamangênggan tamon kangêran,
haka matagalan tamo ya hinoman.
8 Ya galing ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya nanad ha pamipamwang hên
an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay main angga. Êmbayro êt ya galing hên mag-
habi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay main anggaan. Haka ya pamipamwang
hên tungkol kana, ay main angga etaman. Noa, ya pamanlugud ay ayn angga, 9 ta ya
kamwangan, ya tungkol kana, haka ya pamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay
kulang pon. 10 Noa, ha pamanlumatêng nan ganap ay maalíh ya main pamagkulang.
11 Alimbawa, hên anak kitamo pon, ya ihip, pamangintindi, haka ya habi tamo ay nanad
kanlan anak. Noa, gawan toa kitamina, ay inalíh tamina ya nanad ha pandaygên lan anak.
12 Êmbayro êt kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya kamwangan tamo, ya tungkol
kan Apo Namalyari amêhên, ay kulang pon, nanad ha pamanlêk ha solamin ya naburarêg.
Noa, lano, lumatêng ya allo, ay mahêlêk tamina hi Apo Namalyari, hên arap-arapan, hên
ayn kulang, ta makilala tamo ya, hên nanad ha pagkakilala na kantamo.
13 Kabay hata tatlo ay ayn angga. Una, ya paniwala tamo kana, ikalwa ya pamangênggan
tamo ha pamag-orong na hên mantan kantamo ha ampaidyanan na ha langit, haka
ikatlo, ya pamilulugud tamo. Noa, ya pinakamangêd kanlan habaytoy tatlo ay yabay ya
pamilulugud.

14

Ya kaatag pon ya tungkol ha an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

1 Mangêd ya pakikwanan tamon mag-in malugud. Pakaêngganan tamo êt ya an-idigalo
nan Espiritu ni Apo Namalyari, lalon-laloy na, ya galing hên mamipamwang hên an-
ipaihip na kantamo. 2 No ampaghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay
hi Apo Namalyarin bêngat ya kahabi tamo, gawan ayn kaatag ya makamulah ha anhabiên
tamo ha kapangyarihan hên Espiritu na. 3 Noa, no mamipamwang kitamo hên an-ipaihip
ni Apo Namalyari kantamo, ay mag-in nananiêh ya paniwala lan ampanggilam, maaralan
hila, haka mahawpan hila hên magtêêh ha kairapan. 4 No ampaghabi kitamo ha habi,
ya a tamo muwang, ay sarili tamon paniwalan bêngat ya ampataniêhên tamo. Noa, no
mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mapataniêh ya
paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. 5 Labay ko dayin makapaghabi

* 13:2 Mateo 17:20, 21.21; Marcos 11:23. † 13:3 o êmên main kitamon maipaglambung.

kitamon kaganawan ha habi, ya a tamo muwang. Noa, mangêd pon ya mamipamwang
kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo. Gawan maalagá pon ya habayto, kanan
maghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, maliban ha main mamipamulah
hên anhabiên tamo, ta êmên mapataniêh ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-
tsi-tsipon.
[6] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no alimbawa ta maniraw ko bahên, ta maghabi ha
habi, ya a tamo muwang, ay a yon mapakinabangnan ya habayto. Noa, no mamitoro
ko hên habi ni Apo Namalyari, o mamipamwang kamoyu hên an-ipaihip na kangko, ay
mahawpan kaw. [7] Êmbayro êt ha bulongudyong o ha gitara man ya antsig-tsigên, ya alwan
usto ya pangatono, ay hinoy mapakinabangnan tamo, no a tamo maintindihan ya habayto!
[8] Haka nanad etaman ha tambuyok ya ampatonoyên, no umpisan labanan, no alwan usto ya
tonoy, ay ayn makapaglêan hên makilaban! [9] Êmbayro etaman ya pamaghabi tamo ha habi
ya a tamo muwang, ay ayn makamulah hên anhabiên tamo, haka ayn bayton kapukatan
ya habi tamo. [10] Mal-at ya habi bayri ha luta, haka ya balang miha ay main labay habiên.
[11] Noa, no a tamo angkaintindihan ya anhabiên hên kahabi tamo, ay pareho kitamo hên a
mapikakaintindi nanad kitamon dayuhan, ya ubat ha marayo ya bansa. [12] Gawan ha labay-
labay yon digaloan kaw nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya una ya dapat yon pakikwanan,
ay mapataniêh ya paniwala hên balang miha kamoyun patêl ha Panginoon, ya angkapi-
tsi-tsipon.
[13] Ha êmbayro, ay hikitamo ya ampaghabi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay
kailangan manalangin kitamo etaman, ya maipamwang tamo dayi ya anhabiên tamo.
[14] Ta no ampanalangin kitamo ha habi ya a tamo muwang, ay ampanalangin ya espiritu
tamo, noa, a mapakinabangnan hên ihip tamo ya panalangin tamo. [15] Hino bayto ya dapat
tamon daygên? Ya daygên tamo ay manalangin kitamo, haka magkanta kitamo ha espiritu
tamo ha kaatag ya habi. Dapat kitamo êt hên manalangin, haka magkanta ha mantêg
habi tamo, hên gamitên ya ihip tamo. [16] Ha pagpahalamat tamon panalangin kan Apo
Namalyari, ha kaatag ya habi, ayn makapaghabin, "Amen." gawan a la angkaintindihan
ya anhabiên hên espiritu tamo. [17] Agyan ampagpahalamat kitamo ha kaatag ya habi, ay
habayto ay a mapakinabangnan hên kapareho tamo, ha pamataniêh hên paniwala la no a
la angkaintindihan.
[18] Ampahalamatan ko hi Apo Namalyari, ta ampakapaghabi ko ha habi, ya a ko muwang,
hên igit kamoyun kaganawan. [19] Noa, ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon, ay
mangêd pon, ya maghabi kitamon li-limay habi ya angkaintindihan, ya makab-in aral,
kanan libo-liboy habi ya a angkaintindihan. [20] Patêl ko ha Panginoon, ha tungkol di, ay
paan kaw mag-in kaihip hên anak. Malyari yon tuwarên ya anak, ya ayn muwang ha
karawakan. Noa, ya pamangihip yon tungkol di, ay dapat mag-in nanad ihip lan manakêm.
[21] Êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, "Mamiutoh akon
tawo ya ubat ha kaatag ya bansa, ya ampaghabi hên kaatag ya habi, ta êmên manggilam
hilay Israelita. Noa, agyan iutoh ko hilay maghabi kanla ha kaatag ya habi, ay a hila
manggilam."* [22] Di ha kahulatan ay mamwangan tamo ya galing hên maghabi ha habi, ya a
tamo muwang, ay indin ni Apo Namalyari êmên mamwangan lan a pon ampaniwala kana,
ya kapangyarihan na. Noa, ya galing hên mamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay
para mapataniêh ya paniwala tamon ampaniwalay na.
[23] Kabay ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon, ay dapat main mamipamulah
hên anhabiên tamo ha habi ya a tamo muwang. Ta kayno main maniraw, ya main
kalamoy a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka no ayn mamipamulah, ta bat
kitamon mipaghabi ha habi ya a tamo muwang, ay habiên la tana ya murit kitamo.
[24] Noa, no ha pami-tsi-tsipon tamo, ay an-ipamwang tamo ha mantêg habi tamo ya an-
ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mamwangan lan habaytoy naniraw ya makasalanan
hila. [25] Mahawangan bayto ya kaihipan la, haka hila mandoko hên kikwan patawad ha

* 14:21 Isaias 28:11-12.

nadyag lay kasalanan, haka la simbaên hi Apo Namalyari, ya wanla, “Pêtêg awud, hi Apo Namalyari ay atsi di hên kalamo yo.”

Dapat alwan magulo ya pami-tsi-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

26 Patêl ko ha Panginoon, labay kon habiên, ya no mi-tsi-tsipon kitamo hên magsimba
kan Apo Namalyari, ay dapat ya kaganawan dyag tamo, ay mamataniêh hên paniwala lan
angkapi-tsi-tsipon. Main magkanta, main manoro, main mámipamwang hên habi ni Apo
Namalyari, main maghabi ha habi, ya a tamo muwang, haka main etaman mamipamulah
hên hinabi lan habayto. 27 No main maghabi ha habi ya a na muwang, ay hukad ya lowa
o tatlo ya mibanoh, haka kailangan main mamipamulah hên hinabi lan habayto. 28 No
ayn bayro ya mamipamulah hên hinabi la, ay paan hilan maghabi ha pami-tsi-tsipon lan
patêl ha Panginoon, ta maghabi hila tana kan Apo Namalyari ha nakêm la. 29 Tungkol
etaman kanlan mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, ay lowa o tatlo
etaman ya mibanoh, ta dapat manimbángan lan kaatag ya nagilam la, no ubat kan Apo
Namalyari, ya habayto o alwa. 30 No main kaatag pon ya main labay hên ipamwang, ya ubat
etaman kan Apo Namalyari, kaban ampaghabi ya miha, ay dapat tunggên pon ya hatoy
ampaghabi, ta êmên ya makahabi ya miha. 31 Hikitamo ya angkapi-tsi-tsipon ay maubuh
hên malyarin miha-mihan mamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ta
êmên maubuh kitamon matoroan, ta êmên mapataniêh ya paniwala tamo. 32 Hila man ya
mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, ya dinyanan nan dapat habiên, ay
kailangan mibabanoh hên mag-habi. 33 Taganán a na labay ya main gulo ha pami-tsi-tsipon
tamon patêl ha Panginoon.

Ya dapat ugaliên di, ay nanad ha andaygên ha balang pami-tsi-tsipon lan pinili ni Apo
Namalyari hên mag-in kana. 34 Kailangan patêkbêk hilay babayi. Bawal kanlan maghabi
ha pami-tsi-tsipon, ta nakahulat ha Kautuhan naên hên Israelita, ya bawal kanlan babayi
hên mamaala. 35 No main hilan labay mamwangan, ay dapat kotangên lay ahawa la, no
lumatêng hila ha bali la. Kaparêng-êy hên maghabi ya babayi ha lalên pagtsiponan ha
oras hên pamagsimba.

36 Yarin ubat kamoyu ya habi ni Apo Namalyari? O êndat yon hikaw bêngat ya
ampakamwang hên tungkol kan Apo Namalyari? 37 Hinoman ya ampangihip, ya hila ay
mámipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hinoman ya ampangihip ya
hila ay an-akayên hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay dapat lan balayên ya habaytsi ya hulat
ko kamoyu, ay pêtêg ya utoh ni Apo Namalyari. 38 Ya a ampamansin hên habaytsi, ay alwa
yon pansinên.

39 Kabay, patêl ha Panginoon, hangarên yo ya mag-in mámipamwang hên an-ipaihip ni
Apo Namalyari kamoyu, noa, paan yo hilan bawalên ya ampaghabi ha kaatag ya habi, ya a
tamo muwang. 40 Dapat hêpat haka ayn gulo ya kaganawan dyag yo ha pami-tsi-tsipon yo.

15

Ya panga-biyay oman ni Apo Jesu-Cristo

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, amêhên, ay an-ipaihip ko kamoyu ya Mangêd ya Habi
ya impamwang ko kamoyu, ya ginilam yo, ya ampaniwal-an yoy na. 2 Habaytsi ya Mangêd
ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya impamwang ko kamoyu, ay makapiligtas kantamo
ha parusa, no ihundo tamoy mantêg ya paniwala tamo.

3 Habaytsi ya intoro ko kamoyu, ya impamwang kangko, ay maalagá ha kaganawan
intoro ko. Yabay ya, hi Apo Jesu-Cristo ay natsi ta êmên mapatawad ya kasalanan tamo.
Nalyari ya habayto hên nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.*
4 In-ilbêng hi Apo Jesu-Cristo, haka ha ikatlon allo, ay biniyay yan oman hên nanad ha
nakahulat etaman ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.† 5 Nagpahlêk ya kan
Pedro, bayo nagpahlêk ya etaman kanlan kaatag ya tagahonol na, hên kalamo la hi Pedro.‡

* 15:3 Isaias 53:5-12. † 15:4 Awit 16:8-10; Mateo 12:40; Dyag 2:24-32. ‡ 15:5 Mateo 28:16-17; Marcos 16:14; Lucas 24:34,36; Juan 20:19.

[6] Bayo nagpahlêk ya etaman ha maigit pon ha liman gatoh ya patêl ha Panginoon ya naka-
tsipon. Mal-at kanla, ay angkabiyay pon. Noa, ya kaatag kanla ay nunay na ha ikalwan
biyay. [7] Nagpahlêk ya êt kan Santiago, bayo nagpahlêk yay na êt oman kanlan apostol na,
hên naka-tsipon hilangan.

[8] Hiko etaman, ay pinagpahlêkan nay na êt ha katatawlian, hên a ko an-ihipên.§
[9] Anhabiên koy habaytsi ta ha kaganawan apostol, ay hikoy pinaka-maaypa, haka a
ko dayin baêgên apostol gawan pinairapan ko hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.*
[10] Êmbayro man, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay hikoy nag-in
apostol. A nahayang ya ingalo na kangko. Ta gawan habaytoy ingalo na, ay nagpagal
ako hên igit pon kanlan kaatag ya apostol, ha pamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-
Cristo gawan ha ingalo na kangko, alwan gawan ha sarili kon hêkaw. [11] Ubat kanla man
o ubat kangko, ay pareho kay hên ampamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya
pinaniwal-an yo.

Ya tungkol ha pangoman pangabiyay lan natsi

[12] Amêhên, gawan ha an-ipamwang ya hi Cristoy biniyay oman, ay dapat ayn kantamon
maghabin a biyayên oman ya hilay natsi. [13] Ta no a hila biyayên oman, ay labay habiên,
a biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. [14] Ta no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay ayn
kay hên ipamwang kamoyu, haka ayn kaw hên paniwal-an. [15] No a ya biniyay oman hi
Apo Jesu-Cristo, ay ampaglaram kay hên tungkol kan Apo Namalyari, ta hinabi naên ya
biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo. Noa, no pêtêg ya a biyayên oman ya hilay natsi, ay a
na bayto biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. [16] Ta no a biyayên ya hilay natsi, ay a ya biniyay
oman hi Apo Jesu-Cristo. [17] Haka no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay alwan pêtêg
ya paniwala tamo, haka a kitamo bayto pinatawad ha kasalanan tamo. [18] No a ya biniyay
oman hi Apo Jesu-Cristo, ay labay habiên a pinatawad ya kasalanan lan natsi ya naniwala
kana, ta nipalako hila ha impiyerno. [19] No ya pamangênggan tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay
para din bat ha biyay tamo ha luta, ay taganán ayn kapaingalo no alwan hikitamo.

[20] Noa, ha kaptêgan, ay biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang tamo ya
biyayên oman ya hilay natsi. [21] No ay-êmên nagkamain hên kamatsan gawan kan Adan,
ya unan tawo, ay êmbayro êt ya pangabiyay oman, ay gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya nag-
in tawo. [22] Kaganawan tamo ay matsi gawan kan Adan. Êmbayro êt, gawan ha pakikimiha
tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay mabiyay kitamon oman. [23] Noa, tsi-tsihan biyayên oman.
Nuna hi Apo Jesu-Cristo. Haka ha pag-orong na di, ay biyayên nay nagpalokop kana,
[24] bayo lumatêng baytoy anggaan, hên idin nay na kan Apo Namalyari ya Tatang tamo,
ya tungkulan nan mamaala panga-ubat nan hambutên ya kaganawan kapatsi na, ya hilay
ampamaala, haka hilay main kapangyarihan. [25] Ta taganán, kailangan hên mamaala hi Apo
Jesu-Cristo angga ha mahambut ya balang kapatsi na.† [26] Ya tawlin kapatsi, ya hambutên
na, ay kamatsan, [27] ta êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan‡ ni Apo Namalyari, "Impahuko
kana ni Apo Namalyari ya kaganawan ya dinyag." Muwang tamo ya a na impahuko ni
Apo Namalyari ya sarili na kan Apo Jesu-Cristo, gawan impahuko nan bat kan Apo Jesu-
Cristo ya kaganawan ya dinyag na. [28] Noa, no naubuh hên impahuko ya balang hino kan
Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari, ay hi Apo Jesu-Cristo man, ay paihuko ha
kapangyarihan ni Apo Namalyari ya namahuko hên balang hino kan Apo Jesu-Cristo, ta
êmên hi Apo Namalyari ya taganán mamaala ha balang hino.

[29] Orongên tamon ihipên ya main taganán pangabiyay oman. Hila man ya am-
pabawtismo hên oman para kanlan natsi ya a pon binawtismoan, ay ampamaptêg, hên
ampaniwala hila ha pangabiyay oman. [30] Yarin bat kay panay hên paipasubo ha kairapan,
no a hila biyayên oman ya hilay natsi! [31] Allo-allo, pêrad ako ta dayin natsi. Anhabiên
koy habayto ta hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-ipagmahlay ko, hên gawan ha
pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon tamo. [32] Main taganán pangabiyay

§ 15:8 Dyag 9:3-6. * 15:9 Dyag 8:3. † 15:25 Awit 110:1. ‡ 15:27 Awit 8:6.

oman. Kabay di ha balayan Efeso, ay matêêh koy kapalimoy pamakihubak, ya nanad
ha pamanlumaban ha ayop ya makamatsi. No ayn pangabiyay oman, ay a kina dayin
lumaban ta honolên ko tanay hata kahabian, ya wana, "Magpakapda kitaminan mangan,
haka minêm ta ayn kitamon maêngganan ya ubat kan Apo Namalyari."§
33 Paan yon lokoên ya sarili yo ta pêtêg ya habaytsi ya humonol ya kahabian ya
wana, "No makilamo kitamo kanlan mapanyag karawakan, ay manwad kitamo kanla."
34 Magpakatino kaw, haka talibatokan yoy karawakan. Ya kaatag kamoyu, ay alwan pêtêg
ya pamakakilala kan Apo Namalyari, haka habaytoy dapat yon ikarêng-êy.

Ya mag-in lawini tamo ha pangabiyay hên oman

35 Main mangotáng ya wanla, "Ay-êmên nan biyayên oman ni Apo Namalyari ya hilay
natsi? Ay-êmên ya lawini tamo bayto?" 36 Paan kitamon mag-in ayn minúwang. Nanad êt
bêngat hên but-o hên tanaman ya kailangan hên itanêm ha luta bayo ya mabiyay oman.
37 Ya an-itanêm tamo ay but-o. Noa, no tumubo yay na ay alwa yay nan but-o, ta mag-in
tanaman yay na. 38 Noa, atsi kan Apo Namalyari no hinoy mag-in lawini hên hino-hinon
but-o. 39 Alwan pare-parehoy laman hên dinyag na. Mihay laman tamo. Mihay laman hên
kênan lanêm. Miha ya laman hên manok lalê haka ya kaatag pon ya ayop.
40 Main dinyag ya panluta haka main etaman dinyag ya panlangit. Mihay kahampatan
hên dinyag ya panluta, haka kaatag ya kahampatan hên dinyag ya panlangit. 41 Mihay
kahampatan hên hênag allo, haka kaatag ya kahampatan hên hênag hên buwan. Miha pon
êt ya kahampatan hên hênag hên bêtêwên. Haka hilay bêtêwên ay tsi-tsihan kahampatan
hên hênag.
42 Êmbayro etaman ya lawini tamo amêhên, ay alwan pareho ha lawini lan biyayên oman
ni Apo Namalyari, ta ya bangkay ya an-iilbêng ay anggumata. Noa, ya lawini ya biyayên
oman ay ahina hên gumata. 43 Ya bangkay ya an-iilbêng ay alwan mangahampat haka
ayn hilan alagá. Noa, ya lawini ya biyayên oman, ay mag-in mahampat haka makhaw.
44 Ya in-ilbêng ay lawini ya panluta. Noa, ya lawini ya biyayên oman, ay mag-in lawini
ya panlangit. Gawan main lawini ya panluta, ay main etaman lawini ya panlangit. 45 Ta
nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Ya unan tawo ya dinyag, ay
hi Adan, ya biniyay ni Apo Namalyari hên dinyanan hên kaêlwa." Noa, hi Apo Jesu-Cristo,
ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên lawini ya
panlangit. Hi Apo Jesu-Cristo ya mam-in biyay ya panlangit.* 46 Munay lawini ya panluta,
bayo lanoy na ya lawini ya panlangit. 47 Hi Adan, ya unan tawo, ay ubat ha luta, ta luta ya
ginamit ni Apo Namalyari ha pamanyag kana. Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa
ha ikalwan Adan, ay taga-langit. 48 Hikitamoy kaapo-apoan ni Adan, ay panluta ya lawini
tamo. Noa, hilay makapikilako lano ha langit, ay mag-in panlangit, hên nanad kan Apo
Jesu-Cristo ya taga-langit. 49 No ay-êmên kitamoy nanad kan Adan amêhên, ay êmên bayro
etaman ay mag-in kitamo hên nanad kan Apo Jesu-Cristo lano.
50 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hata lawini tamo, ya main laman haka daya ay alwan
panlangit. Ta hata lawini ya main anggaan, ay a makapakiatag ha biyay ya ayn anggaan.
51 Pakagilamên yo ya habaytsi ya kapapaêpapah ya impamwang ni Apo Namalyari: Pag-
orong ni Apo Jesu-Cristo, ay main yan malatêng ya angkabiyay di ha luta. Hila, haka
hilay nunan natsi, ay bayoên na ngan. 52 Namakonkaynaman, ha mihay karêrêpan mata,
ha tonoy hên tambuyok, ay omanên biyayên ya hilay natsi, ta hilay dyanan hên lawini
ya ahina matsi hên angga-angga.† 53 Ta tinalagá ni Apo Namalyari ya hata lawini tamo,
ya main kamatsan haka anggumata, ay hagilyan hên lawini ya ayn kamatsan ya ahina
gumata. 54 Kabay, no nahagilyan ya main kamatsan, hên ayn kamatsan, ay matupad ya
nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "Nahambut ya kamatsan kabay
taganán ayn nanan kamatsan!"‡ 55 "Taganán ayn nanan panambut ya kamatsan! Taganán
ayn nanan kapangyarihan ya kamatsan hên mamatsi!"§ 56 Makamatsi ya pamanyag

§ 15:32 Isaias 22:13. * 15:45 Genesis 2:7. † 15:52 1 Tesalonica 4:15-17. ‡ 15:54 Isaias 25:8. § 15:55 Oseas 13:14 (LXX).

hên kasalanan, haka no nahambut kitamon kasalanan, ay nalyari ya habayto, gawan
ha pamanyag tamo hên bawal ha Kautuhan ni Apo Namalyari. [57] Noa, magpahalamat
kitamo kan Apo Namalyari, ya ampam-i kantamo hên panambut ha kasalanan gawan kan
Panginoon tamon Jesu-Cristo.
[58] Kabay, anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakatalanên yoy paniwala yo kana, hên
paan paamuyot ha kaatag ya toro. Panay kaw magpakahipêg ha pamaghuyo yo kana, ta
muwang yoy na, ya pamagpagal yo kana, ay a mahayang.

16

Ya tungkol ha pamanipon, hên idigalo kanlan mangairap ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

[1] Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamanipon yon
ihawop yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya atsi ha Jerusalem ha
probinsyan Judea, ay kailangan yon daygên hên nanad ha hinabi ko kanlan patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Galacia.* [2] Balang unan allo ha parominggo, ay dapat
mangil-an ya balang miha kamoyu hên hatoy agyu na. Bayo, tsiponên yoy habayto, ta
êmên ahina kailangan hên manipon, no atsi kina bahên. [3] Ha paglatêng ko bahên, ay
ipagtan ko kanlan napili yo, ya natsipon yoy ihawop yo kanlan atsi bayro ha Jerusalem.
Ihulat ko êt ya ipahlêk la bayro, ya main hilan karapatan hên mantan hên hawop yo. [4] No
alimbawa ta kailangan hên hikoy mantan hên habayto ha Jerusalem, ay pakilako ko hila.

Ya pamaglêan ni apostol Pablo hên lumagay

[5] Maniraw ko bahên kamoyu ha balayan Corinto panga-ubat ko ha probinsyan Mace-
donia, ta tinalagá kon bayro kon magdann.† [6] Labay kon magbuyot bahên, kayno angga
ha makalabah ya panaon hên kêbêl, ta êmên ko pahawop kamoyu ha humonol ya
pamanlumagay ko ha ayri man ya lakwên ko. [7] A ko labay hên magdann bêngat bahên,
ta labay kon magbuyot bahên, no kalabayan hên Panginoon.
[8] Maglaêh ko bayri ha Efeso angga ha Pistan Pentecostes.‡ [9] Bayri ko pon, gawan mal-at
ya mabay hên manggilam hên toro ko. Main etaman mal-at ya anhumalanghang kangko.§
[10] Ha pamanlumatêng na bahên ni Timoteo, ay pakilamoan yo yan mangêd, ta êmên ya a
manyagah, ta hiyay kapareho kon ampaghuyo ha Panginoon.* [11] Paan yo yan musmusên,
noa, galangên yo ya, haka dapat hawpan yo ya, ta êmên mahigla ya pag-orong na di, ta
an-êngganan naên yan kapareho kon tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.
[12] Amêhên, patêl ko ha Panginoon, ya tungkol etaman kan Apolos, ay pinakikwanan kon
impapakahabi kana ya maniraw ya bahên, hên kalamo lan patêl, noa, a na labay amêhên,
ta lano tana kano no maarap na.

Tawlin habi

[13] Pakaillag kaw. Magpakataniêh kaw ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Pataniêhên
yoy ihip yo haka pakhawên yoy nakêm yo. [14] Dapat main pamanlugud ya hinoman ya
andaygên yo.
[15] Patêl ko ha Panginoon, muwang yo hilay atsi ha bali† ni Estefanas, ya nunan naniwala
kan Apo Jesu-Cristo bahên ha Acaya, ya probinsya yo, ay ampaghuyoy na kan Apo
Namalyari ha panawop kanlan kapareho tamon pinili na hên mag-in kana. Ampakihabi
ko kamoyu ya [16] palokop kaw kanlan nanad kanla, haka kanlan kapareho lan ampagpagal
ha pamaghuyo kan Apo Namalyari.
[17] An-ikahigla ko ya pamanlumatêng bayri, lan Estefanas, Fortunato, haka Acaico, gawan
andaygên lay a yo madyag, gawan a kitamo napilalamo. [18] Hilay namahigla kangko, hên
nanad ha pamahigla la kamoyu. Dambiên yo hilan mangêd ya hilay tawo ya nanad kanla.
[19] Angkumustaên la kaw hên patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon di ha probinsyan
Asia. Angkumustaên la kaw hên boon nakêm hi Aquila, hi Priscila, haka hilay patêl

* 16:1 Roma 15:25, 26. † 16:5 Dyag 19:21. ‡ 16:8 Levitico 23:15-21; Deuteronomio 16:9-11. § 16:9 Dyag 19:8-10. * 16:10 1 Corinto 4:17. † 16:15 1 Corinto 1:16.

ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha bali la.‡ [20] Angkumustaên kaw êt hên patêl ha
Panginoon bayri.
Mikukumusta kaw, ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad patêl
ha Panginoon.
[21] Hiko hi Pablo ya ampanulat hên habaytsi.
[22] Parusaan dayi ni Apo Namalyari hilay ayn pamanlugud ha Panginoon.
Marana tha! O Panginoon naên, dayi tampol kan lumatêng.
[23] Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon Jesus.
[24] Anlugurên kataw ya kaganawan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

‡ 16:19 Dyag 18:2.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay hinabyanan na hila gawan ayn hilan pamikakasundo, haka gawan ha main hilan kaatag pon ya andaygên ya alwan mangêd. Hiniraw na hila êt (2 Corinto 2:1; 12:14; 13:1-2) noa, a hila êt nanggilam, kabay hadyay lungkot na hên nag-orong ya ha balayan Efeso.

Nanoro ya ha balayan Troas bayo ha probinsyan Macedonia, haka bayro nan natupa hi Tito ya ubat ha balayan Corinto. Hadyay higla ni apostol Pablo hên namwangan na kan Tito ya naghêhê hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, haka ayn hilay nan hakit nakêm kan apostol Pablo (2 Corinto 7:5-7).

Di ha ikalwan hulat na kanla, ya hinulat na hên atsi ya ha probinsyan Macedonia, ay hinulat na no awta hinabyanan na hila hên haton main ungno kanlan angkapi-tsi-tsipon ya nanalanghang kana. Hinabyanan na hila ha unan hulat na kanla, hên alwan ha pahakitan ya nakêm la noa, êmên ipamwang kanla no ay-êmên kahlay ya pamanlugud na kanla. An-ipahlêk na di ha ikalwan hulat kanla ya labay nan makipagkahundo kanla. Habaytsi ya humonol êt ya laman hên hata hulat na:

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-11
Ya an-ihipên ni apostol Pablo hên tungkol kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Corinto haka hên tungkol ha pamimiyay na haka ya an-itoro na 1:12-7:16
Ya utoh ni apostol Pablo hên tungkol ha pamanipon hên ihawop kanlan ampaniwala ha Jerusalem 8:1-9:15
An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulan na ha pangaapostol na 10:1-13:10
Tawlin habi 13:11-13

1 Hiko hi Pablo ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo. Kalamo ko di hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala.

Ampanulat ako hên habaytsi kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto haka kamoyu ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha boon probinsyan Acaya.

2 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Pamahalamat ni apostol Pablo ha pamitalaba ni Apo Namalyari kana

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Hiyay pinangubatan hên ingalo haka pamitalaba ya ayn kapantag. 4 Antalabaên na kitamo ha kaganawan kairapan tamo, ta êmên makatalaba kitamo êt hên kaatag, hên nanad ha pamitalaba na kantamo. 5 No ay-êmên ya hadyay pamairap kannaên, gawan ha pamakimiha naên kan Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamitalaba na kannaên. 6 Ya hadyay kairapan ya andanasên naên haka ya pamairap kannaên ha pamanoro hên habi ni Apo Namalyari, ay ha ikakangêd haka ha ikaligtas yo. Ha pamitalaba na kannaên ni Apo Namalyari, ay makapaytalaba kay etaman kamoyu, ta êmên yo matêêh ha parehon pamairap ya ampagtêêhan naên. 7 Angkasigurado naên ya ihundo yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ta muwang naên no pairapan kaw man, hên nanad kannaên, ay talabaên na kaw etaman ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamaytalaba na kannaên.

8 Patêl ha Panginoon, labay naên hên mamwangan yoy hadyay pamairap kannaên, hên atsi kay ha probinsyan Asia. Êndat naên no matsi kay, ta pêrad tanan a naên matêêh ya habayto. 9 Taganán êndat naên no nilumatêng ya anggaan biyay naên. Nalyari ya

habayto ta êmên kay a pahimala ha kagalingan naên, noa, kan Apo Namalyari bat, ya
ampam-in biyay kanlan natsi. [10] Hiyay namiligtas kannaên ha kamatsan, haka hiya pon
êt ya ampamiligtas kannaên. Angkasigurado naên ya iligtas na kay ha kaganawan ya
mamatsi kannaên. [11] Ihundo yo dayi ya pangipanalangin yo kannaên, ta êmên mal-at ya
magpahalamat kan Apo Namalyari gawan ha pamakibat na hên pangipanalangin kannaên
hên kal-atan.

No pata a ya pon nakahiraw kanla hi apostol Pablo

[12] An-ipagmahlay naên, ya malinis ya konsinsya naên ta ayn pagbabara, haka panay
main kaptêgan ya dinyag haka hinabi naên ha balang miha, lalon-laloy na kamoyu.
Habaytoy alwan gawan ha sarili naên kamwangan, noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo
ni Apo Namalyari. [13-14] Ta ya an-ihulat naên kamoyu, ay ayn kaatag no alwan ya agyu yon
bahaên haka maintindihan. Amêhên ay a yo pon mantêg hên angkaintindihan ya ugali
naên, noa, dayi maintindihan yoy nan mangêd, ta êmên ha pamag-orong ni Panginoon
Jesu-Cristo, ay maipagmahlay yo kay haka maipagmahlay naên kaw etaman.

[15] Gawan angkasigurado ko ya an-ipagmahlay yo kay, ay naihipan ko hên haton una
ya hirawên kataw bahên hên katalwa, ta êmên katalwa kataw mapahigla. [16] Naihipan
kon magdann ako bahên ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, haka ha pamag-
orong hên ubat di, ay magdann kina êt dayi bahên, ta pahawop ako ha kailangan ko ha
pamanlumagay ko ha probinsyan Judea. [17] Gawan ha a ko nagdann bahên ha pamaniraw ko
di ha probinsyan Macedonia, ay kayno êndat yon bat ampangoman ya ihip ko, hên nanad
kanlan ayn limo kan Apo Namalyari ya bat hên maghabi hên awo hên a la tuparên. [18] Tapat
hi Apo Namalyari, haka tapat kay etaman. A kay ampaglaram. [19] Taganán a ya balingbing
hi Apo Jesu-Cristo, ya anak ni Apo Namalyari, ya impamwang naên ni Silvano haka hi
Timoteo kamoyu, ta panay nan antuparên ya pangako na. [20] Hi Apo Jesu-Cristo ay nanupad
hên balang impangako ni Apo Namalyari, kabay ampakapaghabi kitamo hên "Amen" ya
labay habiên "taganán pêtêg ya habayto" no puriên tamo hi Apo Namalyari gawan kan
Apo Jesu-Cristo! [21] Hi Apo Namalyari ya ampamataniêh hên paniwala tamo kan Apo Jesu-
Cristo, haka hiya ya namili kantamo hên maghuyo kana. [22] Hiya êt ya namahapat kantamo
hên Espiritu na, ya nanad tatak, ya pamaptêg ya kana kitamo. Haka gawan ampaidi ya
kantamo ya Espiritu na, ay angkasigurado tamo ya tuparên nay kaganawan impangako na
kantamo.

[23] A ko pon naniraw bahên kamoyu ha Corinto amêhên, ta êmên ko a makapaghabi hên
ikahakit hên nakêm yo. Muwang ni Apo Namalyari ya pêtêg ya an-ihulat ko, ta muwang
nay laman hên nakêm ko! [24] Alwan ha labay naên hên mamiutoh kamoyu no hino ya dapat
yon paniwal-an, ta muwang naên ya nakataniêh kaw na ha paniwala. Ya labay naên bat,
ay hawpan kaw, ta êmên kaw mag-in mahigla ha pamimiyay yo ya hêpat ha mantêg ya
pamanhumonol kan Apo Jesu-Cristo.

2

[1] Kabay naihipan ko ya a ko pon maniraw kamoyu bahên ta êmên a kataw mahabyanan
oman hên makabalagêhbêg nakêm yo. [2] Ta no palungkutên koy nakêm yo, ay hino pon
bayto ya mamahiglan nakêm ko! Ayn! [3] Kabay indiretsa koy pamanulat ko kamoyu bayro
ha mihay hulat, ta êmên ha pamaniraw ko bahên, ay maayos ya pamimiyay yo, haka a
yo ko palungkutên, noa, hikaw dayi ya mamahigla kangko. Ta sigurado ko ya ikahigla yo
etaman, ya ikahigla ko. [4] Hên haton hinabyanan kataw bahên ha hulat ko kamoyu, ay pêrad
tanan a ko matêêh ya nakêm ko ya namalagêhbêg haka hadyay pamanangih ko. Hinulatan
kataw alwan ha mamalungkot kamoyu, noa, êmên ipamwang kamoyu no ay-êmên kahlay
ya pamanlugud ko kamoyu.

Dapat patawarên ya habaytoy patêl ha Panginoon ya nanyag kasalanan

[5] Amêhên, tungkol kanan habain ya nanyag kasalanan, ya namalungkot kangko, ay
alwan hikon bat ya dinyanan nan kalungkutan, noa, namalungkot ya êt ha balang miha
kamoyu o pêrad tanan balang miha kamoyu ta a ko labay pakahlayên ya dinyag na. [6] Hukad

anay pamarala yo kana. [7] Gawan naghêhê yay na, ay patawarên yo ya etaman, haka
talabaên yo ya, ta êmên ya a mantêg mahiraan nakêm. [8] Kabay an-ipapakahabi ko kamoyu
ya ipahlêk yo kana, ya hiyay taganán anlugurên yo pon. [9] Hinulatan kataw êt hên hato,
ta êmên ko mamwangan no mahonol kaw ha balang in-utoh ko kamoyu. [10] No patawarên
yoy ampakikwan patawad, ay patawarên ko ya etaman no main yan dinyag ya dapat kon
patawarên. Daygên koy habayto ha ikakangêd yo ha arapan ni Apo Jesu-Cristo, [11] ta êmên
kitamo a mahambut ni Satanas no a kitamo mamatawad. Gawan taganán muwang tamina
ya karawakan ya labay nan daygên kantamo ni Satanas.

Nanyagah hi apostol Pablo hên atsi ya ha balayan Troas

[12] Hên nilumatêng ako ha balayan Troas, ta êmên ipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo, ay in-il-an awud hên Panginoon ya nakêm la bayro, ta mal-at ya
nanggilam ha toro ko. [13] Noa, niyumagah ako êt ta a ko natapol bayro hi Tito, ya patêl
ko ha Panginoon. Kabay nagpamwang kina hên nagtagloh ha probinsyan Macedonia.

Pamanambut gawan kan Apo Jesu-Cristo

[14] Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta gawan ha pamakimiha naên kan Apo Jesu-Cristo,
ay an-ilamo na kay ya ampanoro ha pamanambut na. Ha panoro naên, ay ampiabot
ha boon luta ya kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya nanad ha pabango ya
anhumngaw. [15] Gawan ha panoro naên hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay
hên pabango ya ampamahigla kan Apo Namalyari haka ya angkaraêp lan main kaligtasan,
haka hilay mipalako ha impiyerno. [16] Kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad
kay hên pabango, ta hilay dyanan hên biyay ya ayn angga. Noa, kanlan a ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hên anggumata, ta hila ay mipalako ha impiyerno. No
alwan ha hawop hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn makapitoro hên Mangangêd ya
Habi! [17] Ta hikay ya taganán in-utoh ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamakimiha naên
kan Apo Jesu-Cristo, ay boon nakêm naên ipamwang ya Mangêd ya Habi ha arapan ni Apo
Namalyari. Alwa kay nanad hên kaatag ya ampagkaperaan bat ya habi na.

3

Ya bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kantamo

[1] Kayno êndat yon andayêwên naên ya sarili naên oman. Yarin kailangan naên ya hulat
ya ubat ha kaatag ta êmên yo kay paniwal-an! Yarin kailangan naên ya hulat ya ubat
kamoyu ya ipahlêk ha kaatag ta êmên kay paniwal-an! [2] Hikaw tana ya nanad pinakahulat
naên ta êmên kay paniwal-an, gawan mahêlêk hên kaatag, no ay-êmên binayo ya biyay
yo gawan ha panoro naên kamoyu. [3] Haka mahêlêk hên kaatag ya biyay yo, ya binayo ni
Apo Jesu-Cristo, kabay hikaw ay nanad hulat na. Habaytoy alwa hên nanad ha Kautuhan
ni Apo Namalyari ya nakadukit ha pinipakay bato, noa, nanad nakêm yo ya hinulatan hên
Espiritu ni Apo Namalyari, gawan ha toro naên kamoyu.

[4] Angkahabi naên hên êmbayro gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari,
gawan kan Apo Jesu-Cristo. [5] No ha sarili naên, ay a naên agyu ya pamanoro haka ya
kaatag pon ya andaygên naên, ta hi Apo Namalyari ya ampanawop kannaên, [6] ta êmên
naên maitoro ya tungkol ha bayoy kahundoan na. Habaytoy bayoy kahundoan na, ay
alwan nanad ha Kautuhan, ya ampam-in kaparusaan ya ayn angga kanlan a anhumonol
ha nakahulat bayro. Ta ya bayoy kahundoan ay tungkol ha andaygên nan Espiritu na ha
nakêm, haka habaytoy ampam-in biyay ya ayn angga.

[7] Bayro ha pam-in manan kahundoan, ay impahlêk ni Apo Namalyari ya kapangyarihan
na kanlan Israelita, ta angkapanat man, ay atsi pon kan apo Moises ya kapahilêw ya
kahampatan ni Apo Namalyari hên babayo nan indin kanla ya Kautuhan ya nakadukit
ha pinipakay bato. Kabay angkahilêw hila no hêlkên lay lupa ni apo Moises. No êmbayroy
kapangyarihan ya impahlêk ni Apo Namalyari hên indin nay Kautuhan ya ampam-in
parusa ya ayn angga, [8] ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlêk ha bayoy
kahundoan, gawan ha pamanhumapat nan Espiritu ni Apo Namalyari! [9] No main lamoy

kapahilêw ya kahampatan ya Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, ay taganán
makapangyarihan pon êt bayro ya mahêlêk ha bayoy kahundoan, no ay-êmên na kitamon
itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. [10] Pêtêg hên nanad nabaw-ahan ya kapahilêw
ya kahampatan hên Kautuhan, gawan ha hadyay kapahilêw ya kahampatan hên bayoy
kahundoan! [11] No main kapahilêw ya kahampatan hên babayon indin ya Kautuhan, ya
main anggaan, ay lalon kapahilêw ya kahampatan hên bayoy kahundoan, ya ayn anggaan!
[12] Gawan angkasigurado naên ya ayn anggaan ya bayoy kahundoan, ay taganán makhaw
ya nakêm naên hên itoro ya habayto, [13] alwan nanad hên hato kan apo Moises ya
naghalimbêng lupa na, ta êmên a mahêlêk lan kapareho nan Israelita ya pamagpanat
hên kapahilêw ya kahampatan hên nayari yan naghabi kanla. [14] Noa, kinumdêy ya ulo
la, haka angga amêhên nanad naghalimbêng ya ihip lan kaapo-apoan la, no ambahaên
lay manan kahundoan ya hinulat ni apo Moises, ta a maalíh ya nakahalimbêng angga ha
a hila maniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya Mesias, ya impangakon Mámiligtas.
[15] Angga amêhên, ay nanad main nakahalimbêng ha kaihipan la no ambahaên lay hinulat
ni apo Moises. [16] Noa, no maniwala hila ha Panginoon, ay maalíh ya nanad nakahalimbêng
ha kaihipan la. [17] Ya Panginoon ya inungkat ko, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari,
haka no atsi ya ha nakêm tamo, ay alwa kitaminan antalanên hên kasalanan, haka a
kitamina ampanapol hên biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ha Kautuhan. [18] Amêhên,
ya balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay alway nan nanad kan apo Moises
hên haton naghalimbêng ya lupa na, ta amêhên angkahêlêk ha biyay tamo ya kapahilêw ya
kahampatan hên Panginoon Jesus. Ta ya ampamabayo hên nakêm haka biyay tamo, angga
ha hikitamoy mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.

4

Ya Mangêd ya Habi ay in-alimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya atsi ha pamyanan ya maparah mapha

[1] Gawan ha ingalo ni Apo Namalyari ay ampanoro kay, kabay a kay angkaalihan hêkaw
nakêm ha pamanoro naên. [2] Andayuán naên ya kaparêng-êy ya andaygên lan kaatag ya
an-itago la. Ayn kalokwan ha pamanoro naên, haka a naên an-omanên ya Habi ni Apo
Namalyari. Noa, an-ipamwang naên ya kaptêgan ha balang miha, haka muwang la, haka
muwang ni Apo Namalyari ya habayto. [3] No main pon hên nanad nakahalimbêng ha ihip
lan antoroan naên hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay habayto
ay gawan mipalako hila ha kaparusaan ya ayn anggaan. [4] A hila naniwala ta ya nakêm la
ay binuwag ni Satanas, ya anhonolên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Binuwag
nay nakêm la, ta êmên a la maintindihan ya paypamwang hên Mangangêd ya Habi ya
tungkol ha panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya namipahlêk kantamo
no ay-êmên ya ugali ni Apo Namalyari. [5] Haka hiyay an-ipamwang naên, alwan tungkol
ha sarili naên. An-ipamwang naên ya hi Apo Jesu-Cristo ay Panginoon tamon balang
miha. Hikay etaman, ay tagahuyo yo gawan kana. [6] Ta hi Apo Namalyari ya naghabi,
"Magkamain hawang ha kariglêman," ay hiya êt ya nam-in hawang ha nakêm naên, ta
êmên naên maintindihan ya panga-Diyos na ya mahêlêk kan Apo Jesu-Cristo.

[7] Noa, hikay ay maialimbawa ha pamyanan ya dyag ha tagumbid ya maparah mapha,
haka ya Mangêd ya Habi ay maialimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya indin bayro.
Ha êmbayro ay malinaw ya angkaubat kan Apo Namalyari, ya kapangyarihan ya ayn
kapantag, haka alwa kannaên. [8] Hino-hino kay nahên ya pamairap kannaên, noa, a kay
ampahambut ha pamairap. Angkagulo ya ihip naên, noa, a kay angkahiraan nakêm.
[9] Ampairapan la kay, noa, a na kay ampaulayan ni Apo Namalyari. Ampatsên la kay
dayi, noa, angkabiyay kay pon. [10] Ay-iri man ya lakwên naên, ay panay kamatsan ya an-
arapan naên, nanad kay kan Apo Jesu-Cristo hên atsi ya pon di ha luta, ta êmên mahêlêk
etaman ha lawini naên ya biniyay yan oman, ta ya kapangyarihan na ay ampangillag
kannaên. [11] Ta kaban angkabiyay kay pon di ha luta, ay panay kamatsan ya an-arapan
naên, gawan ha pamaghuyo naên kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên mahêlêk ya biniyay yan

oman ha pamangillag na kannaên ha lawini naên ya main angga. [12] Agyan kamatsan ya
an-arapan naên di ha luta, ay madyanan kaw tana dayi etaman hên biyay ya ayn angga
gawan ha panoro naên kamoyu.
[13] Ampanoro kay gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari, hên nanad kan
Arin David ya nanulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, "Main akon hinabi
gawan ampaniwala ko kamo, Apo Namalyari."* Êmbayro êt ya paniwala naên, kabay an-
ipamwang naên ya ampaniwal-an naên. [14] Ampanoro kay gawan muwang naên, ya hi Apo
Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon Jesu-Cristo, haka hiyay mamabiyay oman
etaman kannaên, gawan ha pakikimiha naên kan Panginoon Jesu-Cristo. Êmbayro êt ya
malyari kamoyu ta ilamo na kitamo ha ampaidyanan na. [15] Ya kaganawan pamairap ya
antêêhan naên, ay ha ikakangêd yo, ta no mal-at ya makatanggap hên ayn kapantag ya
ingalo na, ay mapahanan pon hilay ampagpahalamat haka ampagpuri kan Apo Namalyari.

Nakapêptêng ya ihip lan apostol Pablo ha hinon makalangit

[16] Kabay a kay angkahiraan nakêm, ta pêrad-pêrad man hên angkamatsi ya lawini naên,
ay anhumigla ya nakêm naên. [17] Angkairapan kay man di, ay nanad alwan mabuyot haka
alwan mabyat ya habaytoy kairapan, no iparis ya ha biyay tamo lano ha langit, ya ayn
kapantag haka ayn angga. [18] Kabay nakapêptêng ya ihip naên ha hinon makalangit ya ayn
angga, alwan ha hinon atsi bayri ha luta ya main angga.

5

[1] Gawan muwang tamina, ya no matsi ya lawini tamo ya nanad tolda ya ampaidyanan
tamo, ay dyanan na kitamo ni Apo Namalyari hên lawini ya panlangit ya a matsi hên
angga-angga. [2] Ampiuuyamêh kitamo bayri, gawan labay-labay naên ana dayin makapaidi
ha langit, hên main lawini ya panlangit. [3] Labay tamina dayin ihulod ya lawini ya
panlangit, ta êmên main bayoy lawini ya kaêlwa tamo, ha pangamatsi tamo. [4] Pêtêg
ya angkabyatan kitamo di ha lawinin panluta, haka ampiuuyamêh kitamo, gawan labay
tamina dayin mapahilyan hên lawini ya panlangit, ya hata lawini tamo ya panluta. Alwan
ha labay taminan matsi, noa, labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya main biyay ya
ayn angga, ya hata lawini ya main angga. [5] Hi Apo Namalyari ya namil-an kantamo hên
lawini ya panlangit, haka angkasigurado tamo ya pêtêg ya habayto, gawan ha Espiritu na
ya impahapat na kantamo.
[6] Kabay panay makhaw ya nakêm naên, agyan muwang naên, ya kaban atsi kay pon
bayri ha lawini ya panluta, ay ayn kay pon ha langit ha pandyanan hên Panginoon.
[7] Angkasigurado naên ya makapaidi kay bayro lano, gawan ha paniwala naên, kabay
nakapêptêng ya ihip naên bayro, gawan nanad angkahêlêk naên ya habayto. [8] Awo.
Makhaw ya nakêm naên. Haka labay naên dayi hên makapaidi yana bayro, ha langit, ha
pandyanan hên Panginoon. [9] Noa, atsi kay man di ha luta, o mag-in bayro man ha langit,
ay nakapêptêng ya ihip naên hên manyag hên ikahigla na. [10] Ta ha Allon Pamanukom, ya
balang miha kantamo ay kiarap kan Apo Jesu-Cristo, ta tumbahan na kitamo ha dinyag
tamoy mangêd man, o narawak, hên angkabiyay kitamo pon bayri ha luta.

Niúmang kitamo kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo

[11] Gawan muwang tamo ya kapalimo ya habaytoy Allon Pamanukom ni Panginoon Jesu-
Cristo, ay ampakikwanan naên hên hagyatên ya balang miha hên maniwala kana. Muwang
ni Apo Namalyari ya habayton bat ya labay naên, haka dayi muwang yo etaman ya
habayton bat ya labay naên. [12] Kayno êndat yo ya andayêwên naên ana êt ya sarili naên.
Alwa! Ta labay naên bat ya main kaw hên mahabi kanlan ampammusmus kannaên. An-
ipagmahlay lan bat ya angkahêlêk la hên mata la, a lan dyanan pukat ya laman nakêm. [13] No
êndat lan kaatag ya angkamurit kay, ay ayn kannaên ya habayto, ta anhonolên naên ya
kalabayan ni Apo Namalyari. No habiên lan kaatag etaman, ya muwang naên ya mangêd
haka alwan mangêd, ay ha ikakangêd yoy habayto. [14] Ta ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo,

* 4:13 Awit 116:10.

ay ampamakhaw hên nakêm naên, hên ihundo ya panoro naên, gawan taganán muwang
naên, ya hiyay natsi para ha balang miha, kabay ya balang miha ay intad hên natsi hên
kalamo na. [15] Natsi ya ha ikakangêd hên balang miha, ta êmên hikitamo ya nanad hên
kalamo na hên nabiyay yan oman* ay mamiyay hên alway nan para ha sarili tamo, noa,
para kana ya natsi haka nabiyay oman hên para kantamo.
[16] Kabay paubat amêhên ay a naên anhabiên ya mangêd o narawak ya mihay tawo gawan
ha angkahêlêk, ta êmbayroy dinyag naên kan Apo Jesu-Cristo hên haton una. Êndat naên
no tawo yan bêngat, ta a naên tampol namwangan ya hiya awud, ya Mesias, ya Cristo,
ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. [17] Kabay hilay main
pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay nabayoy na. Ayn ana ya mana lan karawakan ihip
haka ugali, ta naubuh hên nabayo ya habayto. [18] Habaytoy dinyag ni Apo Namalyari ya
namiúmang kantamo kana gawan ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo. Haka hiyay namiutoh
kannaên hên ipamwang ha kaatag ya tungkol ha pamiúmang na. [19] An-itoro naên, ya
gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay an-iúmang ni Apo Namalyari kana, ya kaganawan ya mabay
hên pay-úmang kana, ta patawarên na hila ha kasalanan la. Yabay ya impatsiwala na
kannaên hên itoro.
[20] Kabay hikay, ay in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, haka nanad mismo hi Apo Namalyari ya
ampakidoko kamoyu ha anhabiên naên. Gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ampakihabi naên
kamoyu, ya makiúmang kaw kan Apo Namalyari. [21] Hi Apo Jesu-Cristo ya ayn kasalanan,
ay intad ni Apo Namalyari hên makasalanan gawan ha kasalanan tamo, ta êmên na kitamo
maitad hên ayn kasalanan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

6

[1] Gawan ha ampanawop kay kan Apo Namalyari ha pamiúmang hên tawo kana, ay
ampakihabi kay ya a yon daygên ayn pukat ya ingalo na ya ayn kapantag. [2] Ta impahulat
ni Apo Namalyari, ya wana,
"Ha panaon ya intakda ko, ay ginilam koy panalangin mo.
Haka hên nilumatêng ya allon pamiligtas ko kamo, ay hinawpan kata."*
Pakagilamên yo! Tanggapên yoy na dayi ya ingalo ni Apo Namalyari! Amêhên ya allo
hên pamiligtas!
[3] A naên labay hên mag-in habkol ha pangaligtas hên hinoman, ta êmên a kay pintasan
ha pamanoro hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. [4] Ha balang
andaygên naên, ay pan-ipahlêk naên, ya hi Apo Namalyari ya anhuyuên naên. Habaytoy
mahêlêk ha pamagtêêh naên ha hinon kairapan, pamagdusa, kapapotog, [5] pamatok,
pamihukul, pamabugbog hên dinawhong kay, hadyay pagal ha pamagobra, pamagpuyat,
haka lonoh. [6] Mahêlêk etaman ya hi Apo Namalyari ya anhuyuên naên ha kangêran
pamimiyay naên, ha kamwangan naên ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ha pamagtêêh
naên, ha kangêran nakêm naên, ha pamanyag naên kangêran ha kapangyarihan hên
Espiritu na, ha mantêg ya pamanlugud naên, [7] haka ha panoro naên hên kaptêgan ha
kapangyarihan na. Ya pamanhumonol naên kana, ay pinakakalahag haka pinakahundang
naên. [8] Ha pamaghuyo naên kan Apo Namalyari, ay main ampanggalang kannaên, haka
main ampanira kannaên. An-itad la kay hên mapaglaram, kaptêgan man ya an-itoro naên.
[9] Muwang la man hên balang miha, ya apostol kay, ay an-itad la kay hên alwan apostol.
Êndat la, no angkamatsi kay. Noa, hêlkên yo, angkabiyay kay pon! Amparusaan kay, noa,
a kay angkamatsi. [10] Panay kay anhumigla, ampakaranas kay man hên kalungkutan. An-
itad la kay hên mairap, noa, mal-at ya ampananggap hên ingalo ni Apo Namalyari, gawan
ha toro naên. Ayn kay pibandian panluta, noa, atsi kannaên ya kaganawan pibandian
panlangit.
[11] In-ubuh kon impamwang kamoyu ya laman nakêm naên. Hadyay pamanlugud naên
kamoyu. [12] Ayn pamagkulang ya pamanlugud naên kamoyu, noa, natambaang kaw na ha

* 5:15 Roma 6:4. * 6:2 Isaias 49:8.

pamanlugud yo kannaên. [13] Hikaw ay nanad maának ko, kabay lugurên yo kay etaman dayi.

Paan panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo

[14] Paan kaw panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Yarin mapilamo ya mapanyag kangêran haka ya mapanyag karawakan! Yarin mapilamo ya hawang haka ya kariglêman! [15] Yarin mapikasundo hi Apo Jesu-Cristo haka hi Satanas! Yarin mapikasundo hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka hilay ayn paniwala kana! [16] Yarin maihowên ha Templo ni Apo Namalyari, ya rebulto hên alwan pêtêg ya diyos! Hikitamo ya pinaka-Templo ni Apo Namalyari, gawan impahulat ni Apo Namalyari, ya wana,
"Paidi ko ha maának ko, hên panay manlamo kanla.
Hikoy mag-in Diyos la, haka hilay mag-in anak ko."†
[17] Kabay wana êt hên Panginoon,
"Dayuán yo hilay mapanyag karawakan, haka papawa kaw kanla."‡
"Paan kaw manyag hên hinoman ya karêmêkan, ya kasalanan, ta êmên kataw matanggap.
[18] Ta hikoy mag-in Tatang yo,
haka hikaw ay mag-in maának ko."§
Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari ya makapangyarihan.

7

[1] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, gawan habayto ya impangako ni Apo Namalyari kantamo, ay dapat alihên tamo ya kaganawan pamanyag karawakan ya ampakarêmêk hên nakêm, haka lawini tamo. Dapat mamiyay kitamo hên ayn kapintasan gawan ha pamanggalang tamo kana.

An-ikahigla ni apostol Pablo ya pamaghêhê lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

[2] Lugurên yo kay etaman dayi, ta ayn kay hên kasalanan kamoyu. A naên kaw inamuyot hên manyag karawakan ha pamanoro naên, o ha pamimiyay man. A naên kaw êt hên niloko. [3] A kataw ampintasan, ta mana kinan hinabi, ya anlugurên naên kaw hinoman ya angkalyari ha pamimiyay tamo, o ha kamatsan man, ay a magbayo ya pamanlugud naên kamoyu. [4] Pêtêg kataw hên ampagtsiwal-an, haka panay kataw hên andayêwên ha arapan hên kaatag. Ampakadanas kay man hên kaganawan kairapan, ay angkatalaba ko, haka hadyay kahiglaan nakêm ko.

[5] Agyan ha probinsyan Macedonia, ay ayn painawa ya lawini naên, ta hino-hino kay na hên ya kairapan ya nadanasan naên ta main nanalanghang kannaên, haka niyumagah êt ya nakêm naên. [6] Noa, hi Apo Namalyari ya ampamitalaba kanlan angkahiraan nakêm, ay hiya êt, ya nanalaba kannaên ha pamanlumatêng ni Tito. [7] Haka alwan bat ya pamanlumatêng na ya nanalaba kannaên, noa, nanalaba êt kannaên ya pamipamwang na kannaên hên tungkol ha pamitalaba yo kana, gawan ha hadyay lêngêw yo kangko, ta pinaghêhêan yoy dinyag yoy alwan mangêd, haka ha pamakigampi yo kangko. Pamakagilam kon imbalita na, ay lalo kon hinumigla.

[8] Nakab-i ko man hên kalungkutan kamoyu hên babayo yon tinanggap ya unan hulat ko, ay a kinan anhêhêên ya sarili ko ha pamanulat kon habayto, agyan hinêhê ko ya sarili ko pon hên namwangan ko ya nakbêk kaw bayro ha hinulat ko. [9] Amêhên ay mahigla ko, alwan gawan ha nakab-i kon ikabêlêgêhbêg nakêm yo, noa, mahigla ko ta habaytoy namitolak kamoyu êmên yo paghêhêan ya pinaulayan yoy karawakan ya nalyari kamoyu. Habaytoy bêlêgêhbêg nakêm yo ay ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, kabay pinakinabangnan yoy habayto. [10] Êmbayroy bêlêgêhbêg nakêm ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay ampamitolak kantamo hên manalibokot ha karawakan, ha ikaligtas tamo hên ayn nanan anhêhêên ya sarili. Noa, ya bêlêgêhbêg nakêm lan a ampagpalokop

† 6:16 Levitico 26:12, Jeremias 32:38, Ezekiel 37:27. ‡ 6:17 Isaias 52:11. § 6:18 Isaias 43:6.

kan Apo Namalyari, ya a manalibokot ha karawakan, ay ampamitolak kanla ha kamatsan,
ya kaparusaan ya ayn angga. [11] Pakaihipên yoy nalyari ha biyay yo gawan ha bêlêgêhbêg
nakêm yo, ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari! Kinahêmêkan yoy sarili yo, haka
hadyay limo yo, ya maparusaan kaw, kabay tampol yoy nan pinaral-an ya nanyag
kasalanan ya pinaulayan yo hên hato. Ha êmbayro ay naipahlêk yoy na ha kaatag, ya
anhumonol kaw na ha kalabayan ni Apo Namalyari. Labay-labay yo kon mahêlêk, ta êmên
miúmang ya pamilalamo tamo.

[12] Amêhên ay malinaw no awta êmbayroy laman hên hatoy hulat ko kamoyu. Habay-
toy alwan bat ha nanyag kasalanan o ha pinanyagan kasalanan, noa, ta êmên na êt
maipamwang kamoyu ni Apo Namalyari, no ay-êmên ya pamanlugud yo kannaên. [13] Ha
dinyag yoy habayto, ay taganán tinalaba kay.

Alwan bêngat habayto, noa, napahigla kay êt ha kahiglaan ni Tito, gawan pinahigla
yo ya haka hinumawang ya ihip na hên atsi ya bahên. [14] Impagmahlay kataw kan Tito,
bayo ya naniraw kamoyu, haka a ko etaman nipakarêng-êy kana, ta no ay-êmên hên pêtêg
ya kaganawan intoro naên kamoyu, ay êmbayro êt, ay napaptêgan nay pamidayêw naên
kamoyu, ha arapan na. [15] Napahanan ya pamanlugud na kamoyu gawan ha pamanggalang
yo ha pamananggap yo kana, haka ha boon nakêm yon hinonol ya hinabi na kamoyu.
[16] Hadyay kahiglaan ko gawan sigurado ko ya ihundo yoy pamanyag hên kalabayan ni Apo
Namalyari.

8

Dapat boon nakêm ya pam-i

[1] Patêl ko ha Panginoon, labay kon mamwangan yoy tungkol ha dinyag nan ayn
kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
probinsyan Macedonia. [2] Ta ampakaranas hila man hên hadyay kairapan, ay ayn angga
ya kahiglaan la, haka ampagkulang hila man ha kaganawan kailangan la, ay mahiglay
nakêm lan nam-i. [3] Hilay nam-i hên mahiglay nakêm, hên alwan bat ha kaya la, noa,
igit pon bayro. Ampaptêgan koy habayto, [4] ta nakiingalo hila kannaên ya dyanan hilan
panaon hên manawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha balayan
Jerusalem ha probinsyan Judea ya ampangailangan. [5] Haka igit pon ha an-êngganan
naên, ay nagpalokop hila ha Panginoon, bayo hinawpan la kay êt ha pamanhumonol la
ha kalabayan ni Apo Namalyari. [6] Gawan hilay taga-Macedonia ay nanyag hên habayto,
haka gawan hi Tito ya nunan nama-tsipon hên maihawop yo kanlan patêl ha Panginoon
ha Jerusalem, ya ampangailangan, ay naihipan ko ya hiyay dapat kon iutoh kamoyu, ta
êmên na kaw mahawpan hên yariên ya pamitsipon yon habaytoy pamipahlêk hên ingalo
yo. [7] Gawan hikaw ay ampibahwag gawan ha kataniêhan paniwala yo, pamipamwang yon
habi ni Apo Namalyari, kamwangan yo tungkol kana, kahipêgan yo, haka pamanlugud yo
kannaên, ay labay naên dayi hên maibahwag etaman ya ingalo yo.

[8] Alwa ha an-utuhan kataw hên mam-i, noa, an-ipamwang kon bat kamoyu ya kahipêgan
pamanawop lan kapareho yon patêl ha Panginoon, ta no tuwarên yoy pamam-i la, ay
mamwangan naên ya pêtêg ya pamanlugud yo. [9] Muwang yo no ay-êmên kahlay ya
ayn kapantag ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ta atsi man kana ya kaganawan
bandi ha langit, ay imbalag na pon ya habayto hên hiyay nag-in tawo, ta êmên kitamo
magkamain pibandian ha langit.

[10] Amêhên, ya mahabi ko hên tungkol ha habaytoy pamitsipon hên maihawop yo, ay
mangêd no yariên yoy habayto, gawan haton nagdann ya taon, ay hikaw ya mu-munan
labay-labay hên mam-i, haka nag-umpisa kaw na hên manipon. [11] Yariên yo dayi ya
habayto, ta êmên ha kahipêgan ya impahlêk yo hên una, ay maboo ya idin yo ha agyu
yon idin. [12] Ta no ha mahiglay nakêm ya pam-i yo, ay antanggapên ni Apo Namalyari ya
pan-idin yo. A na an-êngganan ya mam-i kaw hên a yo kayan idin.

[13] A ko labay hên mag-in pabyat hila kamoyu, ya hilay patêl ha Jerusalem, ta êmên mag-
in mabandi hila. Labay kon bat mabaw-ahan ya pamagkulang la ha pamangailangan.

[14] Nitsighaw kaw amêhên, kabay mahawpan yo hila. Lano etaman no nitsighaw hila, ta
magkakulang kaw ha pamangailangan, ay mahawpan la kaw. Ha êmbayro ay mihahawop
kaw. [15] Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol ha nanipon hên
manna, ya kaên ya ubat ha langit,
"Hilay nanipon hên mal-at, ay a nagsobra,
haka hilay nanipon hên pêrad, ay a etaman hên nagkulang."*
[16] Ampahalamat ako kan Apo Namalyari ta hi Tito, ay dinyanan nan kahipêgan nakêm
hên manawop kamoyu hên nanad kahipêgan nakêm ko hên manawop kamoyu. [17] Muwang
koy habayto, ta hên impakihabi ko kan Tito ya iutoh ko ya kamoyu, ay labay-labay na
etaman, ta mana nay na awud hên labay hên maniraw bahên. [18] Pakilamo ko kana ya
mihay patêl tamo ha Panginoon, ya nibahwag ha kaganawan pagtsiponan lan patêl ha
Panginoon, gawan ha pamipamwang na hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo
Jesu-Cristo. [19] Alwan bêngat habayto, noa, hiyay pinili la hên mag-in kalamo naên ha
pamiatêl hên hawop yo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Ya
êmbayroy pamaghuyo naên, ay ha ikapuri hên Panginoon, haka maipahlêk ya kangêran
nakêm naên kanlan mairap.
[20] Ampangillag kay, ta êmên ayn mamintas kannaên ha pamanipon haka pamitayak hên
mahlay ya an-ihawop. [21] Ampakikwanan naên hên mag-in usto ya habayto, alwan bat ha
hêlêk ni Apo Namalyari noa, ha hêlêk hên balang miha.
[22] Pakilamo naên êt kanlan habaytoy lowa, ya miha pon ya patêl tamo. Nahêlêk naên
ya kahipêgan na ha kaganawan dyag. Haka amêhên, ay labay-labay na hên manawop
kamoyu gawan sigurado ya, ya labay yon manawop. [23] Hi Tito etaman, ay hiyay kalamo
ko haka kahawop ko ha pamaghuyo kamoyu. Haka hila etaman ya loway kaatag pon ya
patêl ha Panginoon, ay pan-iutoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ikapuri
ni Apo Jesu-Cristo. [24] Kabay ipahlêk yo kanla ya pamanlugud yo, ta êmên la mapaptêgan
kanlan patêl ha Panginoon ha ayri man ya pagtsiponan lan patêl ha Panginoon, ya pêtêg
ya pamidayêw naên kamoyu ha arapan la.

9

Pamanipon hên ihawop kanlan patêl ha Panginoon ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea

[1] A kina kailangan hên ihundo ya pamanulat ko kamoyu hên tungkol ha pamanawop
kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, [2] ta muwang koy nakal-an
kaw hên manawop, haka an-ipagmahlay kataw ha taga-probinsyan Macedonia. Gawan
hinabi ko kanla ya hikaw ya taga-balayan Corinto, haka ya kaatag pon ya taga-probinsyan
Acaya, ay nakal-an hên mam-i hên hato pon nagdann ya taon. Hên namwangan la ya
labay-labay yo hên mam-i, ay napukaw êt ya kalabayan lan mam-i. [3] Noa, an-ipauna ko
hilan Tito bahên, ta êmên ko a mipakarêng-êy ha pangipagmahlay kamoyu, haka êmên
mail-an ya ihawop yo, hên nanad ha hinabi ko. [4] Ta kayno mipakarêng-êy ako no main
makilamo kangko bahên ya patêl ha Panginoon, ya taga-probinsyan Macedonia, haka
mahêlêk la kaw ya a nakal-an. Ta no êmbayro, ay mipakarêng-êy kaw etaman. [5] Kabay
pinakihabian ko hilan Tito, ya hila pon ya muna bahên, êmên mail-an ya impangako yoy
ihawop yo. Ha êmbayro, ay mahêlêk kamoyu, ya mahigla kaw mam-i, haka a kaw napilitan.
[6] Pakaihipên yoy habaytsi, hilay ampamitanêm hên pêpêrad, ay ampamopol hên
pêpêrad. Haka hilay ampamitanêm hên mal-at, ay ampamopol hên mal-at. [7] Ya balang
miha ay kailangan hên mam-i hên pamanhumonol ha nakêm la, alwan ha angkapilitan
bêngat, haka ayn kalamoy pamaghêhê ha sarili, ta anlugurên ni Apo Namalyari hilay
ampam-i hên mahiglay nakêm. [8] Mitsighaw kaw ha kaganawan kailangan yo gawan kan
Apo Namalyari, ta êmên kaw makab-i hên kailangan lan kaatag. [9] Habaytoy nanad ha
impahulat ni Apo Namalyari hên tungkol ha mapanyag kangêran,
"Mapam-i ya kanlan ampangailangan, haka ya pamanyag nan kangêran ay ayn angga."*

---

* 8:15 Exodo 16:18. * 9:9 Awit 112:9.

[10] Hi Apo Namalyari ya ampam-i hên bini ya an-itanêm, haka ampamatubon habayto, ay
hiya êt ya mamahan hên atsi kamoyu, ta êmên mapahanan êt ya pamanyag yon kangêran
ha pam-i. [11] Ha balang hino, ay patsighawên na kaw, ta êmên mapahanan êt ya pam-i
yo hên boon nakêm. Lum-at bayto ya pahalamat kan Apo Namalyari, gawan ha hawop
yo ya gêtan naên kanla. [12] Ta ha pam-i yo, ay mahawpan hilay pinili ni Apo Namalyari
hên mag-in kana ha Jerusalem ya ampangailangan, haka mahigla hilan mipagpahalamat
kan Apo Namalyari. [13] Ya boon nakêm yon pam-i kanla, haka ha kaatag, ay mamaptêg ya
anhonolên yoy Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay puriên la
hi Apo Namalyari. [14] Kabay boon nakêm la kaw hên lugurên haka ihalangin gawan ha a
makwan ihipên ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari ya pinangubatan hên pam-i
yo. [15] Halamat kan Apo Namalyari ha indigalo na kantamo ya ayn taganán kapantag, haka
ya a makwan ihipên!

10

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulan na ha pangaapostol na

[1] Hiko, hi Pablo, ay maaypa ya nakêm kano no arap-arapan, noa, maigpit kano no
ampanulat ako ubat ha marayo. Noa, gawan ha kaaypaan nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya
maingaloên, ay ampakihabi kon nangaamêy ya habi, [2] ya a dayi kailangan hên mag-in
maigpit ako, no atsi ko ha arap-arapan yo, ta kaya kon habyanan hilay ampaghabi ya
ayn ya ha pamimiyay naên, ya Espiritu ni Apo Namalyari. [3] Pêtêg ya tawo kay bat! Noa,
a kay anlumaban kanlan anhumalanghang ha andaygên ni Apo Namalyari, hên nanad
ha pamanlumaban lan tawo di ha luta. [4] Ta ya armas naên ay alwan nanad armas lan
tawo di ha luta. Noa, ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay yabay ya panlaban ta
êmên mahambut ya hêkaw ni Satanas, ha pamipamwang naên ya kamalian hên toro
lan anhumalanghang kan Apo Namalyari, [5] haka ya kaihipan lan mapagmatag-ay, ya
ampamaabala kanla ha pamikiúmang la kan Apo Namalyari. Angka-pabayo naên ya
kaganawan kaihipan, ta êmên habaytoy mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo.
[6] Hikaw etaman, uston napaptêgan yoy nay pamanhumonol yo, ay nakal-an kay hên paral-
an hilay alwan mahonol kan Apo Jesu-Cristo.

[7] Paan kaw mapaniwala ha angkahêlêk yon bat! No angkasigurado yo ya apostol ni Apo
Jesu-Cristo ya mihay tawo, ay dapat yon ihipên ya hikay man, ay apostol ni Apo Jesu-
Cristo. [8] No an-ipagmahlay naên man ya tungkulan ya indin kannaên hên Panginoon, ay
a kay mipakarêng-êy ta malinaw ya pêtêg ya anhabiên ko, ta habaytoy tungkulan naên,
ay ha ikataniêh hên paniwala yo, alwan ha ikaalíh hên paniwala yo. [9] Paan yon ihipên ya
ampalimoên kataw ha hulat ko. [10] Main ampaghabi ya maigpit ako kano ha pamanulat ko,
noa, paglatêng ha arap-arapan, ay angkalimo kon maghabin êmbayro, kabay ayn pukat
kano ya anhabiên ko. [11] Dapat lan mamwangan hên hilay ampaghabin êmbayro, ya no
ay-êmên ya an-ihulat ko, ay êmbayro ko êt ha arap-arapan, ta pêtêgên ko ya hinulat ko.

[12] Hikay etaman, ay a naên an-ipagmahlay ya sarili naên hên nanad ha pandaygên lan
kaatag. Ha pangamulala la, ay ampanukat hilan kangêran la ha kangêran hên kapareho la.
[13] Noa, hikay etaman, ay an-ipagmahlay naên bat ya impadyag kannaên ni Apo Namalyari,
haka kalamo bayro ya pamanoro naên kamoyu. [14] Ha tungkulan naên kamoyu, ay a naên
ampalumbangan ya impadyag ni Apo Namalyari kannaên, ta hikay ya nunan nilumagay
hên namipamwang kamoyu hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. [15] Ya
pamagmahlay naên, ay alwan palumbang ha impadyag kannaên. A naên ipagmahlay
ya pinagpagalan hên kaatag. An-êngganan naên ya tumaniêh ya paniwala yo, ta êmên
mapahanan ya madyag naên bahên. [16] Maipamwang naên bayto ya Mangêd ya Habi
tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha mangarayo ya balayan ya a pon naabutan. Haka ayn
mahabi ya an-ipagmahlay naên ya pinagpagalan lan kaatag.

[17] Honolên tamo ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, "No main labay hên
magmahlay, ay dapat nan ipagmahlay ya dinyag hên Panginoon." [18] Ayn pukat ya lambung
lan mapaglambung! Noa, ya pamandayêw ya ubat kan Apo Namalyari ay main pukat.

11

Impamwang ni apostol Pablo ya tungkol kanlan nagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo

[1] Dayi maintindihan yo ko, no hiko man ya ampaghabin nanad ayn minúwang. Têêhên
yoy pamaghabi ko! [2] Anlugurên kaw hên nanad ha pamanlugud ni Apo Namalyari kamoyu.
Ya kaalimbawaan yo ay mihay malinis ya dalaga ya a pon nakitakêh. Ya kaalimbawaan ni
Apo Jesu-Cristo, ay mihay lalaki ya an-ikasal kanan habaytoy dalaga. Ya kaalimbawaan ko
etaman ay mihay ampanayhay hên habaytoy dalaga ta êmên ko ya iarap kan Apo Jesu-
Cristo hên malinis. [3] Noa, ampotogên ako, ta kayno midayo kaw ha pêtêg ya pamanlugud
yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy nanad ha nalyari kan Eva, ya niloko ni Satanas. [4] Ta
tampol yon antanggapên ya hinon anlumatêng ya ampangitoro hên tungkol kan Apo
Jesus, alwa man hên pareho ha toro naên. Natanggap yoy na ya Espiritu ni Apo Namalyari,
yan antanggapên yo êt ya hinon kaatag ya espiritu. Tinanggap yoy nay Mangêd ya Habi
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, yan antanggapên yo êt ya hinon bayon paniwala.

[5] Anhabiên la ya hila kano ya mantêg hên apostol ni Apo Namalyari, noa, ha ihip ko
etaman, ay a ko angkatawli kanlan habayto. [6] Malyarin ayn akon galing hên mag-habi ha
arapan hên kal-atan, noa, muwang koy anhabiên ko! Siguradon muwang yo etaman ya
pêtêg ya habayto, ta napaptêgan yoy na.

[7] A ko etaman impabayad ya pamipamwang ko hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan
Apo Jesu-Cristo. Mahabi yo warin kasalanan ya habayto? Nagpakaaypa ko, ta êmên kaw
mitag-ay. [8] Ya nam-in pamangailangan ko hên haton antoroan kataw, ay hilay patêl ha
Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya logal, kabay nanad ko hilay nan pinamaw-
ahan ha pamangailangan la, êmên kataw matoroan. [9] Hên nagkulang ako ha kaganawan
kailangan hên atsi ko bahên, ay a ko nag-in pabyat kamoyu, ta inatlan la ko hên patêl ya
taga-probinsyan Macedonia. Kabay paubat hên hato angga amêhên, ay a ko nag-in pabyat
kamoyu. [10] Gawan ampaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, haka gawan hiyay taganán pêtêg,
ay pêtêg etaman ya anhabiên ko. Ipagmahlay ko ha boon probinsyan Acaya, ya a ko nag-
in pabyat kamoyu. [11] Awta kaya, a ko pahawop kamoyu? Yarin gawan a kataw anlugurên!
Muwang ni Apo Namalyari ya anlugurên kataw!

[12] Ihundo ko ya a ko nag-in pabyat kamoyu, ta êmên a mahabi lan alwan pêtêg apostol,
ya pamaghuyo la, ay pareho ha pamaghuyo naên. [13] Hila ay alwan pêtêg apostol. Hilay
manloko hên ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. [14] Paan yon pag-êpapahan ya main
ampagbabaran apostol hila ni Apo Jesu-Cristo. Hi Satanas man, ay ampagbabara ya hiyay
anghel hên hawang ya ubat kan Apo Namalyari. [15] Kabay paan yon pag-êpapahan ya hilay
tagahuyo ni Satanas, ay ampagbabara hên hila ay mahonol ya tagahuyo ni Apo Namalyari.
Ya mag-in parusa la lano, ay hêpat ha andaygên lay karawakan.

Ya kairapan ya nadanasan ni apostol Pablo ha pangaapostol na

[16] Paan kaw mangihip hên ayn akon minúwang. No êndat yon ayn akon minúwang,
ay hali gilamên yoy nay pamaglambung ko, ta anggilamên yo etaman ya pamaglambung
lan kaatag. [17] Ya pamaglambung ko, ay alwan kaugalian ni Panginoon Jesu-Cristo, noa,
kaugalian lan ayn minúwang. [18] Gawan main bahên kamoyu ya ampaglambung hên
tungkol ha panluta, ay hiko man, ay makalambung, ta êmên ko mailaban ya tungkulan
ko ha pangaapostol ko. [19] Siguradon paulayan yo kon maglambung, ta anggilamên yoy
paglambung lan ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. Êndat yon manga-galing kaw
mangihip! [20] Ampaulayan yon ipohên la kaw, an-tsi-tsikmêên, panlokoên, musmusên,
haka tampalingên. [21] Yarin mangêd ya êmbahên ya andaygên la kamoyu! An-aminên ko
ya a ko madyag ya êmbahên kamoyu!

Noa, ya paglambung lan habain, ay agyu ko êt hên tuwarên, hên nanad ayn minúwang.
[22] Hebreo hila man, ay Hebreo ko etaman! Israelita hila man, ay Israelita ko etaman!
Láhi hila man ni apo Abraham, ay láhi ko etaman ni apo Abraham. [23] Anhabiên la ya
tagahuyo hila ni Apo Jesu-Cristo, noa, nanad pamaghabin mihay angkamurit, ay anhabiên
ko ya hikoy taganán tagahuyo na. Mahipêg ako kanla, panay akon angkahukul gawan ha

pamanoro hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, panay akon angkalatiko, haka panay akon
ampamêrad matsi. [24] Katalima kon nilatiko hên mani tatlumpo boy siyam ya latiko hên
kapareho kon Israelita. [25] Katatlo kon pinagpapatok hên hundalon gobyernon Roma.
Minghan akon pinagbabato, katatlon nangaagwat ya barko ya anhakyan ko, haka minghan
mamapayabi haka mamapawatah ako hên nakababad ha bonak hên dagat. [26] Mal-at ya
naranasan koy kapapotog ha panay akon anlumagay hên manoro. Angkaanol ako ha ilog,
haka anhabatên akon manakaw. Atsi ko ha kapapotog gawan ha kapareho kon Israelita,
haka gawan kanlan alwan Israelita. Atsi ko ha kapapotog ha balayan, ha kabalah-balahan,
ha dagat, haka gawan kanlan ampagbabara ya patêl hila ha Panginoon. [27] Naranasan ko
êt ya hadyay pamagkulang ha pamangailangan, haka ya hadyay pagal ha pamag-obra.
Panay akon angkapuyat, panay akon anlonohên haka kainêm. Naranasan ko êt ya hadyay
kêbêl haka ayn maisambra. [28] Miha êt, ay panay anyumagah ya kaihipan ko ha patêl ha
Panginoon ha kaganawan pagtsiponan la. [29] Angkadamay ako ha kaganawan angkaranasan
la, no angkumbêl hila ha paniwala la, ay anyumagah ya nakêm ko. Haka hadyay huluk ko
ha pangubatan hên pamanyag kasalanan la.

[30] Gawan kailangan kon maglambung, ay ipaglambung ko ya ayn akon madyag ha sarili
kon hêkaw haka galing. [31] Muwang ni Apo Namalyari ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo ya
pêtêg ya an-ihulat ko. Puriên ya hên ayn-angga! [32] Hên atsi ko ha balayan Damasco, ay in-
utoh ni Arin Aretas ya ipabantay ni gobernador ya awahan ha balayan ta êmên ipadakêp
ako. [33] Noa, ingkulug la kon patêl ha Panginoon ha mahlay ya lubon, haka impadann la ko
ha dorongawan hên in-antotoh ha bakod hên balayan, kabay nakatakah ako.

12

Ya impahalumata kan apostol Pablo

[1] Angkapilitan akon maglambung, ayn man kapukat-pukat ya paglambung. Ipaglam-
bung ko amêhên, ya impahalumata haka ya impaihip kangko hên Panginoon. [2] Main akon
kilala ya lalaki* ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Nakalabah ya mapo boy apat ya
taon hên hiyay gintan ha ikatlon langit, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang
no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang
hên habayto. [3] Omanên kon ihulat, ya hiyay gintan ha Paraiso, ya ampaidyanan ni Apo
Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo
Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto. [4] Bayro ha langit ya ambaêgên Paraiso, ay
main yan nagilam ya a makwan ipamwang ha kaatag, haka binawal êt ni Apo Namalyari
hên ipamwang. [5] Nakal-an akon ipaglambung ya habaytoy lalaki. A ko ipaglambung ya
sarili ko, noa, ipaglambung kon bat ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing.
[6] No labay kon maglambung, ay a ko maghabi hên nanad pamaghabin ayn minúwang, ta
panay pêtêg ya anhabiên ko. Noa, a ko maglambung, ta a ko labay hên itag-ay ko hên igit
ha dapat. Labay kon mamwangan ako gawan ha kangêran dyag ya angkahêlêk ha biyay ko
haka gawan ha angkagilaman la ha toro ko.

[7] Ta êmên ko a ipagmahlay ya kapapaêpapah ya impahêlêk ni Apo Namalyari kangko,
ay pinaulayan nan hikoy pairapan hên in-utoh ni Satanas ya nanad diwi ha lawini ko
ya taganán a mialíh. [8] Katatlo kon impanalangin ha Panginoon ya alihên na ya habayto.
[9] Noa, wana kangko, "Hukad ya pangingalo ko kamo ta êmên mo matêêh ya habayto,
haka lalon mamwangan ya kapangyarihan ko no ayn kan sarilin hêkaw haka galing."
Ya pamagkulang ko ha sarilin hêkaw haka galing, ay yabay ya tana ya an-ipaglambung
ko, ta êmên mahêlêk kangko ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. [10] Kabay napatêkbêk
ya nakêm ko, no gawan ha pamaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, ay angkaranasan ko
ya kakulangan ha sarili kon hêkaw haka galing, o pammusmus, o kairapan, o hadyay
pamairap, o ya kapapotog. Ta no ayn akon sarilin hêkaw haka galing, ay ampakhawên
ako ni Apo Jesu-Cristo.

---

* 12:2 An-ipamwang ni apostol Pablo ya nalyari kana, noa, an-idann na ha istorya hên kaatag.

Ya pamanlugud ni apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

11 No ya pamanulat ko ay nanad pamanulat hên ayn minúwang, ay habaytoy gawan
hikaw ya nangipilit kangko hên ipagmahlay ya sarili ko gawan a yo ko an-ipaglaban ha
arapan lan ampaghabin apostol hila. A ko ampitawli kanlan habain ya ampagbabaran
apostol, ayn ako man hên sarilin kaya. 12 Hên haton atsi ko bahên kamoyu, ay namwangan
yo etaman ya pêtêg akon apostol, gawan ha hino-hino kay na hên ya kapapaêpapah haka
makapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kangko. Inhundo koy impadyag na
kangko hên main pamagtêêh. 13 Parehon bat ya pamanoro ko kamoyu, haka ya pamanoro
ko kanlan kaatag ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ayri man ya logal. Mihan
bêngat ya alwan pareho, yabay ya a ko nag-in pabyat kamoyu ta a ko nakikwa hên hinoman
kamoyu. No êndat yon kasalanan ko kamoyu ya habayto, ay patawarên yo ko.
14 No makahiraw ako bahên, ay pantatloy nan pamaniraw koy habayto. Labay kon
pataniêhên ya paniwala yo, haka nanad hên hato, ay a ko mag-in pabyat kamoyu, ta
alwan pibandian yo, noa, pamanlugud yo ya antapolên ko. Ta hikoy nanad toa yo, haka
ya dapat manipon hên para ha anak, ay toa la, alwan anak ya manipon hên para ha toa.
15 An-ikahigla kon idin ya kaganawan atsi kangko, anggan sarili ko ha ikakangêd yo. Noa,
kayno gawan ha hadyay pamanlugud ko kamoyu, ay pêpêrad ya pamanlugud ya itumbah
yo kangko! 16 Muwang yo ya a ko nag-in pabyat ha hinoman kamoyu. Noa, main ungno
kamoyu ya ampaghabi hên hikaw ya tsinêkmê ko. 17 Awta? Tsinêkmê kataw ha hinon
kalamo ko ya in-utoh ko bahên? 18 Pinakihabian ko hi Tito hên maniraw bahên, haka
pinakilamo ko kana ya mihay patêl ha Panginoon. Awta? Hi Tito ya nanêkmê kamoyu?
Yarin alwan mimihay pamimiyay naên! Yarin alwan pareho ya pamakilamo naên!
19 Awta? Êndat yon an-iligtas naên ya sarili naên ha arapan yo? Alwa! Anlugurên kon
patêl ha Panginoon, gawan ha pakikimiha naên kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ipalinaw ko ha
arapan ni Apo Namalyari ya ha ikataniêh hên paniwala yo ya kaganawan ya anhabiên, haka
andaygên naên. 20 Mampotog ako ta kayno ha pamaniraw ko bahên, ay main akon mahêlêk
ha pamimiyay yo ya a ko malabayan, haka mahêlêk yoy pamarala ko kamoyu, ya a yo labay
mahêlêk. Ta kayno makalatêng akon ampihuhubakan, ampiriridyaan, ampihuhuluk,
pami-iimot, pamidadaêh, pamididikaw, kalangkaan, haka kaguloan. 21 Ampotogên ako
ta kayno mipakarêng-êy akon oman ha arapan ni Apo Namalyari gawan kamoyu no
makalatêng akon êmbayroy pamimiyay yo. Ampotogên ako êt ta kayno malatêng ko
hilay nanyag kasalanan hên hato ya a pon naghêhê hên nanalibokot ha pamanyag lan
karawakan kalabayan lawini nanad ha pamanakêh ha alwa lan ahawa, haka ya panay hên
pamanyag hên kaatag êt ya kagatêan ya kapaparêng-êy. Mamalagêhbêg ya nakêm ko no
êmbayroy malatêng ko.

13

Kaatag pon ya babalá haka pangumusta

1 No makahiraw ako bahên, ay pantatlon pamaniraw ko ya habayto. Haka no main bahên
ya kailangan kon lingonên, ay mahonol ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
"No main hên ambad-an hên nanyag hên karawakan, ay kailangan main lowa o tatloy
katawo ya mamaptêg."* 2 Ha ikalwan pamaniraw ko bahên, ay binawal ko hilay nipanyag
kasalanan. No a la êt intunggên ya habayto, ay omanên kon habiên kanla, anggan kanlan
ampakihonol kanla ya ubuhên ko hilan paral-an. 3 Daygên koy habayto ha kapangyarihan
ni Apo Namalyari, ta êmên ko paptêgan kamoyu ya ampangubat kan Apo Jesu-Cristo ya
anhabiên ko. Taganán makapangyarihan ya haka paral-an na kaw no habaytoy kailangan
yo. 4 Hên natsi ya ha koros, ay êndat lan kaatag ya ayn yan kapangyarihan, noa, hên
nabiyay yan oman, ay namwangan la, ya atsi kana ya ayn kapantag ya kapangyarihan ni
Apo Namalyari. Ha pamaniraw ko bahên, ay tinêêh ko ya andaygên yoy karawakan, gawan
ha pakikimiha ko kana. Noa, ha pag-orong ko bahên, gawan êt ha pakikimiha ko kana, ay

* 13:1 Deuteronomio 19:15.

mahêlêk yo ya main akon kapangyarihan ya ubat kan Apo Namalyari hên paral-an hilay
mapanyag karawakan, no a la itunggên ya habayto.
[5] Nakêm yo, ya dapat yon pakapoliahên no ampamiyay kaw hên main paniwala kana.
Taganán muwang yo ya atsi kamoyu hi Apo Jesu-Cristo! Kayno ayn ya pon kamoyu, no
a kaw pon ampaniwala kana. [6] Taganán mamwangan yo êt ya hikoy pêtêg ya apostol na!
[7] Noa, an-ihalangin naên kan Apo Namalyari ya a kaw dayi manyag hên hinon karawakan
ya dapat pamaral-an kamoyu, alwan ha ikadayêw naên, noa, êmên kaw makadyag no
hinoy mangêd, lumtaw kay man hên nanad ayn kapangyarihan gawan a naên naipahlêk
ya tungkulan naên hên paral-an kaw. [8] Ta a kay malyarin humalanghang ha kaptêgan, noa,
an-ipamwang naên ya habayto. [9] Ta humigla kay no nakataniêh ya paniwala yo, lumtaw
kay man hên nanad ayn kapangyarihan. An-ihalangin naên kaw, ya madyag yoy mangêd
ha hêlêk ni Apo Namalyari. [10] An-ihulat koy habaytsi kaban ayn ako pon bahên, ta êmên ha
paglatêng ko, ay a kina kailangan hên ipahlêk kamoyu ya tungkulan ya indin na kangko ni
Apo Namalyari hên paral-an kaw. Ta habaytoy tungkulan ay ha ikataniêh hên paniwala
yo, alwan ha ikaalíh hên paniwala yo.
[11] Patêl ko ha Panginoon, angga tana pon di. Kaillag kaw. Pakikwanan yon mag-
in mangêd ya pamimiyay yo, haka pakahonolên yoy kaganawan imbilin ko kamoyu.
Mikakahundo kaw haka milalamo kaw hên mangêd ta no daygên yoy habayto ay magpaidi
ya kamoyu hi Apo Namalyari, haka maranasan yo ya pamanlugud haka kapatêkbêkan ya
ubat kana.
[12] Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon.
Angkumustaên la kaw hên kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
[13] An-ihalangin kataw ya panay na kaw ingalwan ni Panginoon Jesu-Cristo, haka panay
yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka maubuh kaw hên magkamain hên
mangêd ya pamilalamo ha miha ta miha gawan atsi kamoyu ya Espiritu na.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Galacia

Paunan habi

Hên intoro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo kanlan alwan Israelita, ay tinanggap la ya habayto, noa, nilumtaw ya kotang no dapat lan honolên ya Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises. Bayro kanlan ampaniwala ha Galacia, ya mihay probinsyan Roma ha Asia Menor, ay main nilumatêng ya ampanoro hên kailangan honolên ya Kautuhan ni apo Moises bayo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. Labay ni apostol Pablo di ha hulat na kanlan taga-Galacia, ay paorongên hila ha pêtêg ya paniwala, ta nitama hilay na bayro ha alwan pêtêg ya toro.

Hinulat ni apostol Pablo di, ya hilay tawo ay mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-10
Ya pangaapostol ni apostol Pablo 1:11-2:21
No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari 3:1-4:31
Paan mag-orong ha pangaipoh 5:1-26
Dapat mihahawop 6:1-10
Tawlin habi 6:11-18

[1] Hiko hi Pablo ya mihay apostol, ya in-utoh ni Apo Namalyari. Alwan tawo ya namili hên
nangiutoh kangko, ta ya nangiutoh kangko, ay hi Apo Jesu-Cristo, haka ya Tatang na, hi
Apo Namalyari, ya namabiyay kanan oman. [2] Hilay kalamo ko di, ya patêl ha Panginoon, ay
kalamo ko hên ampangumusta kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bahên
ha probinsyan Galacia.
[3] An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan
kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka Panginoon Jesu-Cristo. [4] Ha kalabayan
nan Tatang tamo, hi Apo Namalyari, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya lawini na hên
matsi, gawan ha kasalanan tamo, ta êmên kitamo miligtas haka midayo ha kaganawan
nangarawak ya angkalyari amêhên di ha luta. [5] Puriên hi Apo Namalyari hên angga-angga.
Amen.

Ya pêtêg ya toro ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo

[6] Hi Apo Namalyari ya nanagyat kamoyu, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-
Cristo. Ampag-êpapah ako kamoyu ta nataluh yo yan tinalibatokan ta nagtugigih kaw ha
alwan pêtêg ya toro. [7] Ya Mangêd ya Habi, ya miligtas kitamo gawan ha paniwala tamo
kan Apo Jesu-Cristo, ay ahina maioman. Noa, main ampanggulo hên ihip yo ta labay lan
itumbalik ya habayto ya kaptêgan. [8] Main man anghel ya ubat ha langit, o miha kannaên
man, ya ampamitoro hên halanghang ha intoro naên kamoyu, ay parusaan ya dayi ni
Apo Namalyari ha impiyerno. [9] Omanên kina êt habiên kamoyu ya habaytoy hinabi naên
haton bayri, no main mamitoro kamoyu hên kaatag ya toro ha tinanggap yoy nay toro, ay
parusaan ya dayi ni Apo Namalyari ha impiyerno.
[10] Hino ya mahabi yo ha an-ipamwang ko? Kapareho ko, o hi Apo Namalyari ya labay
kon pahiglaên? Kayno êndat yo no hikoy ampanapol êt hên pamandayêw hên tawo, hên
nanad ha mana kon andaygên. No ampanapol akon pamandayêw hên tawo, ay alwa kon
tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.

No ay-êmên nag-in apostol hi Pablo

[11] Patêl ko, labay kon mamwangan yo ya Mangêd ya Habi ya impamwang ko kamoyu, ay
alwan ubat ha kaihipan tawo. [12] Alwan tawo ya namidaoh o namitoro hên habayto kangko,
noa, hi Apo Jesu-Cristo ya namipamwang hên habayto kangko.
[13] Kayno nabalitaan yo kina no ay-êmên ya biyay ko hên haton bayri ha pamanhumonol
ko ha paniwala naên hên Israelita. Hên hato ay hadyay pamairap ko kanlan ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo, ta labay kon ubuhên hilan patsên. [14] Ha kal-atan naên Israelita ya
kapareho kon edad ay hiko ya pinakamahipêg ha pamanhumonol ha kaugalian hên ninuno
naên.
[15] Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay pinili na kina hên hato êt,
bayo ko in-anak, ta daygên na kon tagahuyo na. [16] Kabay hên impamwang na kangko ya
Anak na ya hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên ko ya itoro kamoyun alwan Israelita, ay hinonol ko
yan tampol hên a kina nakikwa hên payo ha hinoman ya tawo. [17] Haka a ko nilumakat ha
balayan Jerusalem hên nagpatoro kanlan nuna kangkon nag-in apostol. Noa, nagtagloh
ako ha logal ya marayo ha tawo ha bansan Arabia. Hên pinag-aralan koy kahulatan ni
Apo Namalyari bayro, ay nag-orong ako ha balayan Damasco. [18] Pangayari hên tatloy taon
ay nilumakat ako ha balayan Jerusalem hên nakibalay kan Pedro. Nilaêh ako bayro kana
hên labinlimay allo. [19] Ayn akon nahêlêk bayro ya kaatag ya apostol no alwan bêngat hi
Santiago ya ali ni Apo Jesu-Cristo.
[20] Pêtêg ya an-ihulat ko kamoyu. A ko ampaglaram. Muwang ni Apo Namalyari.
[21] Pangayari hên habayto ay nammita ko ha probinsyan Siria haka Cilicia. [22] A la ko êt
mantêg muwang hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan Judea.
[23] Nagilam lan bêngat ha kaatag ya ampaghabi ya wanla, "Ya ampamairap kantamo pon
haton bayri, ay ampamitoroy na amêhên, hên tungkol ha paniwala kan Panginoon Jesu-
Cristo, ya paniwala ya labay nan hiraên hên haton allo." [24] Pinuri la hi Apo Namalyari
gawan ha nalyari kangko, ya no ay-êmên akon nagkamain hên paniwala ya nanad kanla.

2

Naniraw ana êt hi apostol Pablo ha Jerusalem

[1] Pangayari hên labin-apat ya taon ay nilumakat kina êt ha balayan Jerusalem. Kalamo
ko hi Bernabe haka pinakilako ko êt hi Tito. [2] Nilumakat kina êt bayro ta impaihip
kangko ni Apo Namalyari ya dapat kon maniraw bayro kanlan ampamaala kanlan patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Kanlan ampamaala bêngat, ay impalinaw ko ya an-
itoro* ko kamoyun alwan Israelita. Impamwang koy habayto, ta a ko labay ya mag-in ayn
alagá, ya pagal ko hên hato angga amêhên. [3] Nakiuyon hila etaman ha impamulah ko ta a
la impatuli hi Tito ya kalamo ko, Griego ya man ya a pon tinuli. [4] Noa, ya nalyari ay main
nakilamo bayro hên ungnoy kaparehon Israelita ya waringan ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo, ta labay la kay hên imatonan gawan ayn kitamina ha aypa lan Kautuhan ni apo
Moises gawan main kitaminan pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo. Labay lan pahonolên la
kitamo pon bayro ha Kautuhan hên nanad hên ipoh. [5] Noa, pêrad man, ay a kay nakiuyon
kanla, ta êmên a mahamutan hên alwan kaptêgan ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo
Jesu-Cristo, ya ampaniwal-an yo.
[6] Hila man ya ambalayên poon lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
Jerusalem, ay ayn hilan impahan ya dapat kon itoro. Ayn kangko no hino hila ta pare-
pareho kitamo ha arapan ni Apo Namalyari. [7] Pinaniwal-an la ko ya hiko ay pinili ni Apo
Namalyari hên mangitoro hên Mangêd ya Habi kamoyun alwan Israelita. Hi Pedro etaman,
ay pinili nan mangitoro kanlan kapareho naên Israelita. [8] Gawan bay, no ay-êmên na yan
hinawpan ni Apo Namalyari hi Pedro ha pangaapostol na kanlan kapareho naên Israelita,
ay êmbayro êt, ay hinawpan na ko etaman ha pangaapostol ko kamoyun alwan Israelita.
[9] Kabay hi Santiago, hi Pedro, haka hi Juan ya ambalayên poon lan patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ay nananggap kannaên hên mag-in kalamo la, hên

* 2:2 Ya miligtas kaw gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. A yoy nan kailangan palokop ha kaugalian naên Israelita hên nanad ha panuli.

nabalayan la ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kangko. Napikahundoan naên
ni Bernabe ya ihundo ya panoro naên kamoyun alwan Israelita, ta hila etaman ay ihundo
lay panoro la kanlan kapareho naên Israelita. [10] Pinakihabi lan bêngat kannaên ya a naên
paulayan hilay mangairap kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem.
Mahigla ko etaman hên manyag habayto.

Hinabyanan ni apostol Pablo hi apostol Pedro

[11] Minghan, hên naniraw hi Pedro bayro kannaên ha balayan Antioquia, ay arap-arapan
ko yan hinabyanan gawan main yan dinyag ya alwan mangêd. [12] Ta haton minghan in-utoh
kannaên ni Santiago ya ungnoy lalaki, ya Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.
Bayo hila nilumatêng ay ampangan yay na hi Pedro hên kaaêm lan kapareho yon alwan
Israelita. Noa, hên nilumatêng hilay habaytoy in-utoh ni Santiago ay nagpakanawa yan
nagdayo hên nagpapawa kanlan kaaêm na, gawan bawal kannaên hên Israelita, hên kiaêm
kanlan alwan Israelita. Dinyag nay habayto ta malimo ya hên mahabyanan yan Israelita
ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, no labay la
hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. [13] Haka hilay kaatag ya patêl ha Panginoon ya
Israelita, ay nanoto kan Pedro, ya waringan a hila kiaêm kanlan alwan Israelita, kabay hi
Bernabe ay naamuyot etaman ha pagbabara la. [14] Hên nahêlêk ko ya ampidayo hilay na
ha kaptêgan hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay hinabi ko kan Pedro ha
arapan lan kal-atan, ya wangko, "No hika, ya mihay Israelita, ay a kay nan anhumonol ha
ugali naên, ay dapat a mon patolukên hilay alwan Israelita hên humonol."

Mag-in kitamo hên ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo

[15] Hinabi kina êt kanlan kal-atan hên taga-Antioquia, ya wangko, "Hikay ya Israelita,
ay alwan nanad kamoyun alwan Israelita. [16] Êmbayro man, ay muwang naên ya a nan
an-iúmang kana ni Apo Namalyari hên an-itad hên ayn kasalanan ya hinoman gawan
ha pamanhumonol la ha Kautuhan ni apo Moises. An-itad na kitamo ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan gawan bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay man ya
Israelita ay ampaniwala kana, ta êmên na kay itad hên ayn kasalanan gawan ha paniwala
naên kana, alwan gawan ha pamanhumonol naên ha Kautuhan.
[17] "Labay-labay tamon mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, hên gawan
bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, wanlan kaatag ya kapareho kon
Israelita ya kasalanan kano ya habain, ta a tamo anhonolên ya Kautuhan. No êmbayro
dayi, ay hi Apo Jesu-Cristo awud ya ubatan kasalanan tamo. Taganán alwan pêtêg ya
habayto. [18] Ta no muwang tamina ya an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn
kasalanan gawan bêngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, anhabiên tamo
ya kailangan tamon honolên ya Kautuhan bayo na kitamo itad hên ayn kasalanan, ay
kasalanan ya habayto. [19] Ta gawan ha Kautuhan, ya a ko kayan honolên, ay namwangan
ko, ya hinatolan akinan matsi hên ipapawa kan Apo Namalyari, kabay an-itad kinay sarili
kon natsi ha Kautuhan ta êmên ko madyag ya kalabayan ni Apo Namalyari. [20] Nanad
akinan natsi hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka hiya tana ya angkabiyay kangko.
Kabay, kaban atsi ko pon kanan hata lawini ko di ha luta, ay ampamiyay ako hên gawan
ha paniwala ko kana, ya Anak ni Apo Namalyari, ya namihalanggo hên biyay na ha koros
gawan ha pamanlugud na kangko. [21] A ko andaygên hên ayn alagá ya ayn kapantag ya
ingalo ni Apo Namalyari. Ta no gawan bêngat dayi ha pamanhumonol ha Kautuhan ya
pan-itad na kitamon ayn kasalanan, ay a yay na dayi natsi hi Apo Jesu-Cristo." Habayto
ya hinabi ko kanlan taga-Antioquia.

3

Mangêd ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo kanan pamanhumonol ha Kautuhan

[1] Hikaw ya taga-probinsyan Galacia, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kaw
nan ayn minúwang. Awta naamuyot kaw ha alwan pêtêg? Impamulah kinan mangêd

kamoyu no pata natsi hi Apo Jesu-Cristo ha koros. [2] Pakaihipên yo ya hinumapat ya
kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan ha paniwala yo ha nagilam yoy tungkol kan
Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises. [3] Nanad
a kaw ampangihip. Hên una ay naniwala kaw kan Apo Jesu-Cristo ya mag-in kaw hên
mangêd ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari. Awta labay yoy na êt hên mag-in
mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari ha sarili yon dyag? [4] Naliwaan yoy na lawêh ya kairapan
ya dinanan yoy na. Dapat yon ihipên ya dinanan yo. [5] Indin ni Apo Namalyari ya Espiritu
na kamoyu haka nanyag yan kapapaêpapah ha pibonakan yo, hên gawan ha paniwala
yo ha nagilam yoy tungkol kan Apo Jesu-Cristo. A na dinyag ya habayto, hên gawan ha
pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises.

[6] Daygên tamon alimbawa hi apo Abraham. Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari
ya tungkol kana, "Naniwala hi apo Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay intad ya
ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan."* [7] Kabay dapat yon maintindihan ya hilay main
paniwala kan Apo Jesu-Cristo ay an-itad mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham. [8] Haton
lagi êt, ay nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya itad na kaw ya alwan
Israelita hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala. Habain ya labay habiên ni Apo Namalyari
hên hinabi na kan apo Abraham ya wana, "Gawan kamo ay ingalwan ko hilay tawo ha
balang bansa."† [9] Kabay an-ingalwan ni Apo Namalyari hilay main paniwala kan Apo Jesu-
Cristo, hên nanad ha pangingalo na kan apo Abraham ya naniwala ha impangako kana.

[10] Noa, hilay êndat lan mag-in hilan ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha
pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay kalamo lan parusaan na. Ta nakahulat ha
Habi ni Apo Namalyari, "Hilay a anhumonol ha balang utoh ya nakahulat ha Kautuhan,
ay parusaan hên ayn angga."‡ [11] Muwang tamo ya ayn hinoman ya itad ni Apo Namalyari
hên ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan, ta nakahulat êt ha Habi na
ya habaytsi: "Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, ay hilay mamiyay gawan
ha paniwala la kana."§ [12] Noa, ya pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises ay marayo
ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo ta impahulat na êt ni Apo Namalyari ya habaytsi: "Hilay
anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hên biyay ya ayn angga."*

[13] Noa, gawan ayn makahonol ha balang mihay Kautuhan, ay hikitamo ay kalamo ha
inhumpa ni Apo Namalyari hên parusaan. Noa, daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha
parusa hên kasalanan tamo. Muwang tamo ya nalatngan nay parusa ni Apo Namalyari
ta impahulat ya habaytsi ha Kahulatan ni Apo Namalyari: "Nalatngan ya parusa ni
Apo Namalyari, hên hilay pinatsi ha koros."† [14] Inhalanggo ni Apo Jesu-Cristo ya
sarili na, ta êmên, ya kangêran ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ay
mipalako etaman kamoyun alwan Israelita, hên gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.
Gawan habayto, ay hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pare-pareho kitamon
makatanggap hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya impangako na.

A nabayo hên Kautuhan ya impangako ni Apo Namalyari

[15] Patêl ko ha Panginoon, muwang tamina ya no main lowa kantamo ya main kahundoan
ya nipagpermaan, ay ayn nanan hinoman ya makapibayo o makapahan hên habayto.
Gilamên yo, ta êmên ya di ya an-ipamwang ko kamoyu. [16] Hên haton lagi, hên ayn pon
Kautuhan, ay nangako hi Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanan miha kanlan
mag-in kaapo-apoan na, ya ingalwan na hila. Miha wangko, ta ya habi kaapo-apoan, ya
impahulat ni Apo Namalyari ay labay habiên mimiha, alwan kal-atan. Habaytoy miha ay
hi Apo Jesu-Cristo, ya kaapo-apoan ni apo Abraham. [17] Ya labay kon habiên ay êmên di: Ya
pangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham ha kahundoan la, ya miligtas hila gawan kan
Apo Jesu-Cristo, ay a mabayo hên gawan bat ha Kautuhan ni apo Moises, ya indin ni Apo
Namalyari hên pagkalabah hên 430 taon. [18] Ya ingalo ni Apo Namalyari, ay a na an-idin

* 3:6 Genesis 15:6. † 3:8 Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18. ‡ 3:10 Deuteronomio 27:26. § 3:11 Habacuc 2:4.
* 3:12 Levitico 18:5. † 3:13 Deuteronomio 21:23.

kantamo hên gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan ni apo Moises. Ha kaptêgan,
ay indin ni Apo Namalyari ya ingalo na kan Apo Abraham gawan ha pangako na, alwan
gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan.
[19] Malyarin main mangotáng: No êmbayro awud, ya main nanan pangako, pata indin
êt ya Kautuhan? Indin êt ni Apo Namalyari ya habaytoy Kautuhan ta êmên mamwangan
no hino ya kasalanan ha hêlêk na, ta habaytoy Kautuhan ay dapat lan honolên, kaban a
ya pon nilumatêng ya kaapo-apoan ni apo Israel, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya pinangakoan.
Habaytoy Kautuhan, ay impahabi ni Apo Namalyari kanlan anghel na, kan apo Moises.
[20] Noa, ya pamidin nan pangako, ay a na impadann ha anghel o ha kaatag, ta indiretsa na
kan apo Abraham.

Main anggaan ya tungkulan hên Kautuhan

[21] Kayno êndat yo no ampihahalanghang ya Kautuhan ni apo Moises haka ya impangako
ni Apo Namalyari. Alwa. Ta no main dayin Kautuhan ya ampam-in biyay ha langit, ay
pamanhumonol tamo dayi hên habayto ya pangubatan hên pan-itad na kitamo ni Apo
Namalyari hên ayn kasalanan. [22] Noa, nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na, ya ayn
makaalíh ha kapangyarihan hên kasalanan. Kabay kaapo-apoan man ni apo Abraham
o alwa, ay kailangan maubuh kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên tamo
matanggap ya ingalo ya impangako ni Apo Namalyari. [23] Bayo impamwang ya main
kaligtasan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay atsi kitamo pon ha aypa hên Kautuhan.
[24] Gawan ha Kautuhan ay namwangan tamo ya makasalanan kitamo haka namwangan
tamo ya kailangan kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo ta êmên na kitamo itad hên
ayn kasalanan ni Apo Namalyari. [25] Amêhên ta ampaniwala kitamina kan Apo Jesu-Cristo,
ay ayn kitamina ha aypa hên Kautuhan.
[26] Kabay hikaw ngan, Israelita man o alwa, ay nag-in anak ni Apo Namalyari, gawan
ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. [27] Gawan hikaw ngan, ya binawtismoan gawan
ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in kaugali na, ya nanad imbaro yo yay
na. [28] Israelita kaw man o alwa, ipoh kaw man o alwa, lalaki man o babayi ay main
kitaminan pakikimiha, hên gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. [29] No main
kaw hên pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay hikaw ay kaapo-apoan ni apo Abraham haka
makatanggap kaw etaman hên impangako ni Apo Namalyari kana.

4

[1] Gilamên yo êt ya êmên di ya an-ipamwang ko kamoyu. No main mihay mabandi ya
natsi, ya nag mimihay anak, ay hata anak ay kapareho na êt bêngat hên ipoh kaban
nanawa ya pon, agyan kana ya bandi hên toa na, [2] gawan dapat nan honolên ya utoh
hên ampanayhay kana, hên angga ha miabot ya ha panaon, ya intakda nan toa na, ya
hiyay manalan hên impamana kana. [3] Êmbayro kitamo êt, hên a kitamo pon naniwala kan
Apo Jesu-Cristo, ta atsi kitamo pon ha aypa hên manan paniwala di ha luta. [4] Noa, hên
nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay in-utoh nay Anak na di ha luta,
hên ianak hên mihay babayi, haka kaban anhumlay ya ay hinonol nay Kautuhan ni apo
Moises. [5] In-utoh ya di ta êmên na kitamo ialíh ha aypa hên habaytoy Kautuhan ta êmên
kitamo mag-in anak ni Apo Namalyari.
[6] Haka gawan hikitamo ay anak nay na ni Apo Namalyari, ay impahapat na kantamo
ya Espiritu na, ya impangako ni Apo Jesu-Cristo. Habaytoy Espiritu ay ampam-i kantamo
hên karapatan hên baêgên yan, "Tatang ko" hi Apo Namalyari. [7] Kabay amêhên hikaw ay
maának nay na ni Apo Namalyari. Alwa kaw nan ipoh ha aypa hên manan paniwala di ha
luta, noa, hikaw ay anak ni Apo Namalyari, ta andyanan na kaw hên hatoy an-idin na ha
maának na.

Naingalwan ni apostol Pablo hilay taga-probinsyan Galacia

[8] Hên a yo êt kilala hi Apo Namalyari, ay nanad kaw hên ipoh ya atsi ha lokop lan
a angkahêlêk, ya hilay ayn mantêg hên tungkulan. [9] Noa, amêhên ta kilala yoy na hi
Apo Namalyari...o mangêd awud habiên, amêhên ta kilala na kaw na...awta labay yo hên

palokop a êt kanlan a angkahêlêk, ya ayn tungkulan? Nanad hên labay yoy na êt hên mag-
in ipoh. [10] Êndat yon mangêd kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari no anhonolên yo ya manan
ugali ya tungkol ha allo, buwan, panaon, haka taon hên pamagsimba. [11] Mampotog ako
kamoyu, ta kayno nahayang bêngat ya pamagpagal ko kamoyu.

[12] Ampakihabi ko kamoyun mangêd ya tuwarên yo ko ya ayn kina ha aypa hên Kautuhan.
Kaapo-apoan ako man ni apo Israel, ay nakitad kina kamoyun alwan kaapo-apoan na, ya
a na dinyanan ni Apo Namalyari hên Kautuhan. Hên haton atsi ko bahên kamoyu ay ayn
kaw hên dinyag ya narawak kangko. [13] Muwang yo ya nakatoro ko kamoyu hên Mangêd
ya Habi hên haton una, gawan ha hakit ko. [14] Nakabyat ko man kamoyu gawan ha hakit
ko, ay a yo ko kinahulapoan, haka a yo ko kinadamogan. Noa, tinanggap yo ko hên nanad
ha mihay anghel ni Apo Namalyari o hi Apo Jesu-Cristo mismo. [15] Hadyay kahiglaan yon
nanawop kangko hên hato. Muwang ko ya hên hato no malyarin bêngat, ay agyan mata
yo ay idin yo kangko. Awta alwa kaw nan mahigla kangko amêhên? [16] Amêhên ay an-itad
yo kinan kapatsi yo, hên gawan ha inhabi koy kaptêgan kamoyu.

[17] Hilay ampanoro hên kaatag ya toro, ay labay-labay la kaw hên amuyotên ha alwan
pêtêg, noa, alwan mangêd ya labay la kamoyu. Labay lan bêngat hên mipakarayo ya
nakêm yo kangko ta êmên kaw milamo kanla. [18] Alwan narawak hên makihawpan no
ha ikakangêd ya habayto, haka panay, alwan bêngat no atsi ko bahên. [19] Anlugurên kon
maának, nanad akon mihay babayi ya ampanganak ya ampananam hên hadyay ilab angga
ha mag-in nanad ugali ni Apo Jesu-Cristo ya ugali yo. [20] No atsi ko dayi bahên amêhên, ay
matanam yoy yagah nakêm ko kamoyu.

Ya alimbawa ya tungkol kanlan Sara haka ni Agar

[21] Hatsi ya mihay kotang ko kamoyun labay paaypa ha Kautuhan ni apo Moises.
Angkaintindihan yoy labay habiên hên habaytoy Kautuhan? [22] Nakahulat ha Hulat ni
Apo Namalyari, ya hi apo Abraham, ay main loway anak ya lalaki. Ya miha ay anak ni
Agar, ya ipoh, haka ya miha ay ha mantêg nan ahawa. [23] Ya anak na kan Agar, ya ipoh,
ay in-anak gawan ha naihipan lan bêngat lan apo Abraham haka hi Sara. Noa, ya anak
na kan Sara, ya mantêg nan ahawa, ay na-ianak gawan ha pangako ni Apo Namalyari.
[24] Hatoy loway indo ay kaalimbawaan hên loway kahundoan. Ya mihay kahundoan ay
ubat ha Tawgtug hên Sinai ha Arabia, ta bayro indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan
apo Moises. Habayto ya kahundoan ay nanad kan Agar, ya ipoh haka ha anak na ya nag-
in ipoh. [25] Hi Agar ay kaalimbawaan hên Tawgtug hên Sinai ha Arabia haka ya balayan
Jerusalem, gawan habayto ay ampaidyanan hên kapareho kon Israelita ya nanad ipoh,
gawan anhumonol hila ha Kautuhan ni apo Moises. [26] Noa, hi Sara ya alwan ipoh, ay nanad
ha ikalwan kahundoan, ta kaalimbawaan nay bayon balayan Jerusalem, bayro ha langit,
haka hiyay nanad indo tamo, ya alwan ipoh ha Kautuhan. [27] Ta nakahulat ha Kahulatan ni
Apo Namalyari ya êmên di, "Humigla ka ya babayi ya a nagkaanak. Iangaw moy kahiglaan
mo, ya hika ya a nakadanas hên ilab panganak, ta mal-at pon ya anak hên babayi ya
dinamog, kanan babayi ya nag-ahawa."

[28] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hi Isaac ay nag-in anak ni Sara, hên gawan ha pangako
ni Apo Namalyari kan apo Abraham. Hikitamoy nag-in anak ni Apo Namalyari, hên gawan
ha pangako na kan apo Abraham etaman. [29] Hi Isaac, ya anak ni Sara ay in-anak gawan ha
kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Hi Ismael, ya anak ni Agar, ay in-anak hên
gawan ha naihipan lan bêngat lan apo Abraham haka hi Sara. Pinairapan ni Ismael hi Isaac.
Êmên êt bayro ya angkalyari amêhên. [30] Noa, nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo
Namalyari ya êmên di, "Ipaplag mo ya babayi, ya ipoh, haka ya anak na, ta ya anak na, ay
a malyarin makiatag ha bandi ya ipamana na ha anak na ha mantêg nan ahawa." [31] Kabay
patêl ko ha Panginoon, hikitamo ay alwan nanad anak hên mihay ipoh, ta hikitamo ay
anak nay na ni apo Abraham ha mantêg nan ahawa ya hi Sara.

5

Paan mag-orong ha pangaipoh

1 Imbuhan kitamina ni Apo Jesu-Cristo ha pangaipoh tamo. Kabay pakataniêhên yoy
nakêm yo haka paan kaw mag-orong ha pangaipoh yo.
2 Pakagilamên yo. Hiko hi Pablo ya ampaghabi kamoyu ya no magpatuli kaw gawan
êndat yon hikaw ay mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari, ay a yoy nan ma-
pakinabangnan ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo. 3 Anhabiên kon oman kamoyun lalaki
ya malabay hên magpatuli, ya no êmbayro ya labay yo, ay kailangan yon honolên ya
kaganawan Kautuhan ni apo Moises. 4 Hikaw ya labay hên itad hên ayn kasalanan ni Apo
Namalyari gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, ay ampidayo kan Apo Jesu-Cristo
haka antalibatokan yoy ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. 5 Noa, hikay, ay an-
êngganan naên, ya maiúmang kay kan Apo Namalyari uston itad na kay hên ayn kasalanan
gawan ha paniwala naên kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy malyari ha kapangyarihan
hên Espiritu ni Apo Namalyari. 6 Ta no ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay alway
nan maalagá kan Apo Namalyari no tuli kitamo o alwa, ta ya paniwala ya angkahêlêk ha
dyag tamo, ya main pamanlugud ay yabay ya maalagá kana.
7 Hên hato ay anhumonol kaw ha kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hinoy
namagulon nakêm yo ta pinatgênan yoy pamanhumonol yo ha kaptêgan? 8 A ya manyag
hên êmbayro hi Apo Namalyari, ya nanagyat kamoyu hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo.
9 Kaillag kaw ta êmên a la kaw maamuyot, ta habaytoy alwan pêtêg ya toro la, ay nanad
ha pampaalsa kanan hata kahabian, ya wana, "Ya pêrad ya pampaalsa ya pinakigawgaw
ha kal-atan arina ay ampakapaalsa hên habayto ngan." 10 Êmbayro man, ay gawan
ha pakikimiha tamo kan Panginoon Jesu-Cristo, ay angkasigurado ko ya honolên yoy
kaptêgan. Angkasigurado ko etaman ya parusaan ni Apo Namalyari hilay ampamagulo
kamoyu.
11 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, main kaatag ya ampaghabin ya an-itoro ko pon
ya kailangan hên patuli. No an-itoro ko ya kailangan hên patuli, pata angga amêhên
ay ampairapan la ko? No êmên bayro, ay a dayi mam-in yagah kanla ya pangitoro ko
hên tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros. 12 Ya labay ko kanlan habain ya
ampamagulo hên nakêm yo, ay magpakapon hila tana.
13 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinagyat kaw ni Apo Jesu-Cristo hên mag-alíh ha
aypa hên Kautuhan. Noa, paan kaw manyag hên nangarawak ya kalabayan hên lawini
gawan bêngat ha ayn kaw ha aypa hên Kautuhan. Noa, dapat mihahawop kaw hên
main pamanlugud. 14 Gawan ha angkaboo ya kaganawan Kautuhan ni Apo Namalyari ha
mimihay utoh, "Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo hên sarili mo."
15 Noa, no ihundo yoy pamipapatsi yo, ay mahira ya pamilalamo yo.

Ya pamimiyay ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari

16 Habaytsi ya aral ko kamoyu: palokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari ta êmên a kaw
makadyag hên nangarawak ya kalabayan lawini yo. 17 Ta ya nangarawak ya kalabayan hên
lawini, ay halanghang ha kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka ya kalabayan
hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay halanghang etaman ha nangarawak ya kalabayan hên
lawini. Habaytoy lowa ay ampihalanghang. Kabay a yo madyag ya labay yon daygên. 18 No
nagpalokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn kaw na ha aypa hên Kautuhan.
19 Mabalayan ya nangarawak ya dyag hên lawini, hên nanad ha pamanakêh ha alwan
ahawa, pamanyag hên kaatag êt ya kagatêan, haka ya panay hên pamanyag hên habaytoy
karêmêkan ya kapaparêng-êy, 20 ya pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos, manggamit hên
dangá, humêmêk, pamipapatsi, pamangimon, tulawên, mag-in matalarêh, pamitatayak,
pamigagampi, 21 karidyaan, pamaglahing, panay makilahingan, haka kaatag êt ya dyag ya
êmên bayro ya karawakan. Omanên kon habiên ya hinabi ko kamoyu hên hato, ya hilay
ampanyag hên êmbayro ay a makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.

22 Noa, no atsi kantamo ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mag-in kitamon malugud,
mahigla, mapatêkbêk ya nakêm, mapagtêêh, maingaloên, mapaypaniwal-an, 23 maaypay
nakêm haka mapagpigil ha sarili. No êmên di ya ugali tamo ay alwan bawal ha patakaran
ya dyag tamo. 24 Hikitamo ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay ahina hên manyag
hên nangarawak ya kalabayan hên lawini ta nanad impako tamina ya habayto ha koros hên
kalamo ni Apo Jesu-Cristo. 25 Dinyanan na kitamon Espiritu ni Apo Namalyari hên bayoy
biyay, kabay dapat palokop kitamina kana. 26 Paan kitamon magmahlay, paan mamahuluk
hên miha ta miha, haka paan miriridyaan.

6

Dapat mihahawop

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main kamoyu ya nakadyag hên kasalanan, ay hikaw
ya ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay aralan yo ya hên maaypa ya nakêm ta êmên
ya miúmang kan Apo Namalyari. Haka kaillag kaw, ta kayno hikaw êt ya matukso. 2 Dapat
mihahawop kaw ta ha pamihahawop yo ay mahonol yoy utoh ni Apo Jesu-Cristo. 3 No
main kamoyu ya êndat na ya hiyay mangêd ha kaatag, ay anlokoên nay sarili na. 4 Dapat
pakaihipên hên balang miha ya sarili nan dyag, ta no mangêd, ay malyari yan humigla.
Paan iparis ya dyag na, ha dyag lan kaatag, 5 ta ya balang miha ay main yan sarilin dyag ya
dapat nan daygên.

6 Ha hinon angkakwa nan antoroan, ay dapat atagan nay ampaypamwang kana hên Habi
ni Apo Namalyari.

7 Paan yon lokoên ya sarili yo. Hi Apo Namalyari ay a maloko hên hinoman. No hinoy
intanêm tamo ay habayto êt ya popolên tamo. 8 Hilay mapanyag hên karawakan kalabayan
hên lawini la, ay makakwa hên kaparusaan ya ayn anggaan ha impiyerno. Noa, hilay
ampanyag hên kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay makakwa hên biyay ya ayn
anggaan ya an-idin nan Espiritu ni Apo Namalyari. 9 Paan kitamon humawa ha pamanyag
hên kangêran, ta lano ha lumatêng ya allo, ay main kitamon matanggap no a kitamo
anhumawa. 10 Kabay kaban angkabiyay kitamo pon ay manyag kitaminan kangêran ha
balang miha, lalon-laloy na kanlan patêl tamo ha Panginoon.

Tawlin aral ni apostol Pablo kanlan taga-Galacia

11 Hatsi ya angkahêlêk yo ya mangahlay ya letra ay hiko ya nanulat hên hatsi ha mantêg
kon gamêt.

12 Hilay kapareho kon mánoro ya Israelita ya ampanapol hên pamandayêw kanlan
kapareho naên Israelita, ay ampamatoluk kamoyu hên patuli kaw. Andaygên lay habayto
ta êmên a hila pairapan, hên nanad kanlan kaatag ya ampaniwala ya hukad ana ya
pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka ahina kailangan patuli. 13 Tinuli hila man,
ay a hila anhumonol ha kaatag ya Kautuhan. Noa, labay lan patuli kaw, ta êmên hila
main maipagmahlay ha kapareho naên ya Israelita, ya hikaw ay napahonol lan magpatuli.
14 Noa, hiko ay ayn akon kaatag ya an-ipagmahlay, no alwan ya pangamatsi ni Panginoon
Jesu-Cristo ha koros. Gawan ha pangamatsi na, ay ayn nanan alagá kangko ya maalagá
kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Haka ha hêlêk la kangko ay ayn akon alagá.
15 Kantamon main pakikimiha kana, ay alwan maalagá no tinuli kitamo o ahê. Ya maalagá
ay binayo ya ugali tamo. 16 Hikaw ya anhumonol ha toro ko, ay mag-in dayin mapatêkbêk
ya ihip yo ta hikaw ay mantêg hên anak ni Apo Namalyari. Dayi ingalwan na kaw ngan.

17 Ampakihabi ko ya paubat amêhên, ay a kinan papotogên ya miha man kamoyu, ta
hukad ana kangko ya hikoy nangapipiyatan gawan ha pamanhumonol ko kan Apo Jesu-
Cristo.

18 Hikaw ya patêl ko, dayi ingalwan kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Amen.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Efeso

Paunan habi

Nanulat hi apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Una nan impamwang kanla, ya daygên ni Apo Namalyari lano, ya tsiponên na ya atsi ngan ha langit, haka ya atsi ngan ha luta, ta ikamihan na kan Apo Jesu-Cristo ya pamaala hên habayto (1:10). Kabay labay ni apostol Pablo ya balang miha ay magkamain dayin pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo, haka dapat mahêlêk ya habayto ha pamimiyay la.

In-alimbawa na, ya pami-tsi-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay lawini haka in-alimbawa na hi Apo Jesu-Cristo ha pinakaulo hên habaytoy lawini. In-alimbawa na êt hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay bali haka hi Apo Jesu-Cristo ya pinakamaalagáy bato ta êmên mag-in napah-êy ya bali.

Hinulat na êt di ya tungkol ha pamimiyay hên miahawa (5:21-33), anak haka toa (6:1-4), tagahuyo haka amo (6:5-9). Hinulat na êt di ya tungkol ha panlaban kan Satanas (6:10-20).

Kabooan hên pinakalaman
Paunan Habi 1:1-2
Ya ingalo ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo 1:3-3:21
Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 4:1-6:20
Ya tawlin habi 6:21-24

1 Hiko hi Pablo, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni Apo
Namalyari.
Hatsi ya hulat ko, ay kamoyun taga-balayan Efeso ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana, ya mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo.
2 An-ihalangin kataw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw
dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ingalo ya angkatanggap lan ampaniwala gawan ha pakikimiha la kan Apo Jesu-Cristo

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo, ta gawan ha
pakikimiha tamo kana, ay namidigalo hi Apo Namalyari kantamo hên kangêran ya ubat ha
langit ya andaygên nan Espiritu ni Apo Namalyari ha nakêm tamo. 4 Mana na kitaminan
pinili ni Apo Namalyari hên magkamain pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, hên a pon dinyag
ya hata luta. Tinalagá nay habayto, ta êmên hikitamoy mag-in banal hên ayn kapintasan
ha hêlêk na. Gawan ha pamanlugud na kantamo, 5 hên hato pon, ay pinili na kitamo hên
mag-in maának na gawan kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy labay na hên malyari kantamo.
6 Kabay puriên tamo hi Apo Namalyari, gawan ha a makwan ihipên ya ayn kapantag ya
ingalo na kantamo, hên indin na ya anlugurên nan Anak êmên matsi ha ikakangêd tamo.
7 Daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha pangakbus ha parusa hên kasalanan tamo,
ta êmên kitamo mapatawad. Êmbayro ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari 8 ya
indin na kantamo hên booy nakêm. Hên main kalamoy kamwangan haka pamangintindi,
9 ay impamwang na kantamo ya daygên na, ya a pon impamwang, ta atsi ya pon ha ihip
na, ya tinalagá na, ya tuparên ni Cristo. 10 Ta ya daygên na, no lumatêng ya intakdan allo,
ay tsiponên na ya kaganawan ya atsi ha langit, haka ha luta, ta ikamihan na kan Cristo, ya
pamaala hên habayto ngan.
11 Gawan ha pakikimiha naên kan Cristo, ay dinyag na kitamo ni Apo Namalyari hên
anak na gawan ha kalabayan na. Habaytoy tinalagá na hên haton lagi, haka panay nan
andaygên ya tinalagá na. 12 Hikay ya unan nangênggan kan Cristo, ay tinalagá ni Apo
Namalyari hên mamiyay hên magsimba kana gawan ha panga-Diyos na.
13 Hikaw ay nagkamain hên pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo etaman hên ginilam yoy
Mangêd ya Habi, ya kaptêgan, ya ligtas kitamo gawan kana. Haka dinyanan na kaw ni

Apo Namalyari hên Espiritu na ya impangako na. Ya pam-i hên Espiritu na ay nanad
pamaptêg ya hikitamo ay kana, haka [14] nanad bandi ya impauna, ya kasiguradoan ya iboo
nay kaligtasan tamo, haka ya kaganawan ya impangako na. Puriên tamo ya panga-Diyos
na.

Ya inhalangin ni apostol Pablo

[15] Amêhên, paubat hên namwangan ko ya tungkol ha paniwala yo kan Panginoon Jesus
haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, [16] ay a
ko an-itêgên ya pamagpahalamat ko kan Apo Namalyari gawan kamoyu. Panay kataw an-
ihalangin. [17] An-ihalangin ko kan Apo Namalyari ya ampuriên tamon Tatang, ya namiutoh
kan Panginoon Jesu-Cristo, ya dyanan na kaw hên kamwangan haka pamangintindi ya
tungkol kan Apo Namalyari ya ubat ha Espiritu na. [18] An-ihalangin ko êt ya mahawangan
ya kaihipan yo, ta êmên yo maintindihan ya pangako na kantamo hên pinili na kitamo
hên makilamo kana hên angga-angga. Dayi maintindihan yo etaman ya kal-atan ingalo
ya idin kantamo gawan hikitamo ay pinili na hên mag-in kana. [19] An-ihalangin ko êt ya
maintindihan yo, ya a makwan maihip ya kapangyarihan ni Apo Namalyari ya anggamitên
nan manyag kangêran ha nakêm tamon ampaniwala. Habaytoy kapangyarihan na, [20] ay
ginamit na hên biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo, haka hên pinaikno na ya ha dapit
panabtab na ha langit hên mamaala hên kalamo na. [21] Kabay makapangyarihan hi Apo
Jesu-Cristo ha kaganawan ya ampamaala haka ha kaganawan ya main tungkulan. Hiyay
pinakamatag-ay ha langit haka ha luta amêhên haka hên angga-angga. [22] In-ubuh nan
indin ni Apo Namalyari ha aypa hên kapangyarihan na ya habayto, haka hiyay dinyag nan
pinaka-ulo tamo ya ampaniwala kana. [23] Hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay
pinakalawini na, ya nanad kabooan* na. Haka hiya ya kabooan hên kaganawan.

2

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay main bayoy biyay

[1] Hên hato ay nanad kaw natsi gawan ha kasalanan yo kan Apo Namalyari. [2] Hên hato
ay angkagtan kaw ha karawakan ugali haka uso lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari,
haka hinonol yo hi Satanas, ya poon lan narawak ya a angkahêlêk. Angga amêhên, ay
hiya ya ampamaala ha biyay lan tawo ya a anhumonol kan Apo Namalyari. [3] Hên hato,
ay hikitamo ngan ay nanad kanla. Andaygên tamoy nangarawak ya kalabayan hên lawini
haka ihip tamo. In-anak kitamo hên main nanan kasalanan kabay hikitamoy kalamo lan
kaatag ya makasalanan ya parusaan ni Apo Namalyari.

[4] Noa, ayn pamagkulang ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo haka hadyay pamanlugud
na kantamo. [5] Natsi kitamo man, gawan kasalanan tamo, ay biniyay na kitamo hên kalamo
ni Apo Jesu-Cristo. Ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo, ay ubatan hên
kaligtasan tamon ampaniwala kana. [6] Gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo
ay biniyay kitaminan oman etaman, haka pinaikno kitamo ha langit hên mamaala hên
kalamo ni Apo Jesu-Cristo. [7] Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ta êmên paubat amêhên
hên angga-angga ay maipahlêk nay ayn kapantag ya ingalo na kantamo, ya indigalo na
kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo. [8] Habaytoy ayn kapantag ya ingalo na, ay ubatan hên
kaligtasan tamon ampaniwala kana. Habaytoy kaligtasan tamo haka ya paniwala tamo kan
Apo Jesu-Cristo ay a angkakwa ha pagal tamo, noa, indigalo ni Apo Namalyari ya habayto.
[9] Kabay ayn maipagmahlay ya hiya ay naligtas ha sarili nan dyag. [10] Gawan bay hikitamo
ay dinyag ni Apo Namalyari haka binayo nay biyay tamo hên manyag kangêran gawan ha
pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hên hato pon una ay tinalagá na ya hikitamo ay
manyag habaytoy kangêran.

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay nanad mimihay bansa

[11] Pakaihipên yo ya hikaw ay anak hên alwan Israelita. An-itad la kaw hên ayn alagá lan
Israelita, gawan a kaw tinuli. Êndat la no anak hila ni Apo Namalyari gawan ha pangatuli

* 1:23 Colosas 1:18.

la. Noa, ya pangatuli ay dyag bat hên tawo ha balat. [12] Hên hato ay marayo kaw kan Apo
Jesu-Cristo. Kaatag kaw kannaên Israelita ya pinili ni Apo Namalyari. Kabay alwa kaw
kalamo ha pangako ni Apo Namalyari kannaên. Ayn kaw hên kasiguradoan ya madyanan
kaw hên biyay ya ayn angga haka a yo muwang hi Apo Namalyari. [13] Noa, agyan marayo
kaw kan Apo Namalyari hên hato, ay nidani kaw na kana gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo.
[14] Hiya ya pinangubatan hên pamakilamo tamo, ta hên hato ay hikay ya Israelita, haka
hikaw ya alwan Israelita ay main kitamon nanad bakod ya pamihuhuluk, ya namihiyay
kantamo. Noa, habaytoy inalíh nay na. [15] Hên natsi ya ha ikakangêd tamo, ay inalíh nay
alagá hên Kautuhan naên hên Israelita no ay-êmên dumani kan Apo Namalyari. Kabay
mimihay bansa kitamina ha arapan ni Apo Namalyari, haka amêhên ay angkapisusundo
kitamina, ya hikay ya Israelita haka hikaw ya alwan Israelita. [16] Impa-úmang na kitamon
pare-pareho kan Apo Namalyari, hên mag-in pinakalawini na hên natsi ya ha koros. Kabay
angkapisusundo kitamina. [17] Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpaidi di ha luta hên namipamwang
hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamiúmang tamo kan Apo Namalyari. Impa-úmang
na kaw ya marayo kana, haka hikay ya Israelita ya banhagan lan narani kana. [18] Gawan kan
Apo Jesu-Cristo ay pare-pareho kitaminan makaarap kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo
ha hawop hên Espiritu na, ya atsi kantamo.

[19] Kabay amêhên, ay alwa kaw nan kaatag kannaên Israelita, ta hikaw ay kalamo lan pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in pamilya na. [20] Hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo
ay nanad bali. Hilay apostol haka mámipamwang ni Apo Namalyari ya nanoro hên habi
na, ay nanad napah-êy ya pundasyon hên habaytoy bali, haka hi Apo Jesu-Cristo ay nanad
pinakamaalagáy bato ya pampah-êy hên habayto. [21] Hi Apo Jesu-Cristo ya pinaykabitan
tamo ngan hên nanad ha kabooan bali ya napah-êy. Haka gawan ha pakikimiha tamo
ha Panginoon, ya habaytoy bali ay anhumlay hên mag-in mihay banal ya templo. [22] Haka
gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay inlamo kaw etaman kanan habaytoy nanad
templo ya naipairêng ya ampaidyanan nan Espiritu ni Apo Namalyari.

3

Ya Panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

[1] Gawan habaytoy dinyag ni Apo Namalyari, ay an-ihalangin kataw. Awo, hiko hi Pablo,
ya nakahukul ha ikakangêd yon alwan Israelita, gawan ha panoro ko hên tungkol kan
Apo Jesu-Cristo. [2] Kayno namwangan yoy na ya impatsiwala kangko ni Apo Namalyari, ya
ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo na kamoyu.
[3] Haka kayno namwangan yoy na ya impamwang ni Apo Namalyari kangko ya tungkol
kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat kinay habayto, di ha hulat. [4] Kabay ha pamaha yon hata
hulat, ay maintindihan yo ya a pon impamwang hên hato, ya tinalagá ni Apo Namalyari,
ya antuparên ni Apo Jesu-Cristo. [5] A na impamwang ni Apo Namalyari ya habayto hên
haton lagi, noa, amêhên, ay impamwang nan Espiritu na kannaên apostol na, haka kanlan
propeta, ya mámipamwang na. [6] Impamwang na ya Mangêd ya Habi, ya alwan hikay bat
ya Israelita ya iligtas na, noa, hikaw etaman ya alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo. Kalamo kaw na kannaên ha pinakalawini na. Haka matanggap yo etaman ya
impangako na gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.

[7] Ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay dinyag
na kon mámipamwang hên habayto ya Mangêd ya Habi. [8] Hikoy pinakamaaypa kanlan
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Êmbayro man ay dinyanan na kon pribileyo hên
mámipamwang kamoyun alwan Israelita hên tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ya maidin
kamoyu, gawan kan Apo Jesu-Cristo. [9] Hi Apo Namalyari, ya nanyag ngan, ay namiutoh
kangko hên ipalinaw ha kaganawan no ay-êmên nan tuparên ya tinalagá na, haka babayo
nan impamwang ya habaytoy tinalagá na. [10] Haka amêhên an-ipamwang nay habayto,
gawan kantamon ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. Uston mahêlêk lan anghel
ya ampamaala, haka kaatag êt ya main kapangyarihan ha langit ya pamakimiha tamon
patêl ha Panginoon, ay mamwangan la hên tungkol ha kamwangan na ya igit ha hinon

kamwangan. [11] Habayto ay tinalagá ni Apo Namalyari hên haton lagi, haka antuparên
nay na gawan kan Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo. [12] Gawan ha paniwala tamo kan
Apo Jesu-Cristo, ay main kitamon pakikimiha kana ya ampamahêkaw hên nakêm tamo
hên umarap kan Apo Namalyari. [13] Kabay ampakihabi ko kamoyu ya paan kaw mahiraan
nakêm gawan ha kairapan ya angkaranasan ko di ha hukulan ta hatsi ay ha ikakangêd yo.

Ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo

[14] Kabay ampandoko ko ha panalangin ko kan Apo Namalyari ya Tatang tamo. [15] Hiya
ya Tatang hên kaganawan maának na ha langit haka ha luta. [16] An-ihalangin ko kana ya
ha kapangyarihan na ya ayn kapantag, ay pahiglaên nay nakêm yo hên Espiritu na. [17] An-
ihalangin ko êt ya magpaidi ya ha nakêm yo hi Apo Jesu-Cristo gawan ha paniwala yo
kana. Dayi mag-in mananiêh ya pamanlugud yo, hên nanad ha kayo ya mangalalê ya
yamot, [18] ta êmên hikaw haka hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay
makaintindi hên ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. [19] Dayi makaranas kaw
hên habaytoy pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo ya a makwan ihipên, ta êmên panay mahêlêk
ha pamimiyay yo ya kabooan hên kabanalan ni Apo Namalyari. [20] Kabay puriên tamina hi
Apo Namalyari. A makwan maihip ya kapangyarihan na ya anggamitên na ha pamabayo
kantamo. Ta hiyay makadyag hên igit êt ha an-idawat tamo kana o ha maabot tamon
ihipên. [21] Hikitamoy ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ay puriên tamo ya hên oras-
oras hên angga-angga. Amen.

4

Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

[1] Hiko ya atsi ha hukulan gawan ha pamanhumonol ko kan Panginoon Jesu-Cristo, ay
ampakihabi kamoyu, ya mamiyay kaw hên mangêd, ya nanad ha tinalagá na hên hinagyat
na kaw hên mag-in anak na. [2] Mamiyay kaw hên maaypa ya nakêm. Gawan ha pamilulugud
yo, ay dapat kaw mag-in mapagtêêh ha pamatawad yo kanlan ampanyag hên alwan
mangêd kamoyu. [3] Magpakahipêg kaw hên milulugud, ta êmên ya pakikimiha yo gawan ha
Espiritu ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatêkbêkan kamoyu, ay a maalíh. [4] Hikitamoy
ampaniwala ay mimiha, hên nanad pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo. Haka mimiha êt ya
Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kantamo. Mimiha êt ya biyay ya ayn angga ya an-
êngganan tamo, gawan impaihip na kantamo hên palokop kana. [5] Mimihan bêngat ya
ampaniwal-an tamo. Yabay ya hi Panginoon ya mimiha haka mimihay bawtismo tamo. [6] Hi
Apo Namalyari ya Tatang tamo ngan ay mimiha. Hiyay makapangyarihan ha kaganawan.
An-ipadyag nay kalabayan na kantamo ngan, haka ampaidi ya kantamo ngan.

[7] Ya balang miha kantamo ay dinyanan ni Apo Jesu-Cristo hên galing ya hêpat kantamo,
gawan ha ayn kapantag ya ingalo na. [8] Êmên di ya nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari
ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, "Hên nag-orong ya ha langit, ay nantan yan mal-at
ya dinakêp, haka main yan indigalo kanlan tawo." [9] No nag-orong ya ha langit, ay labay
habiên nag-aypa ya pon di ha luta. [10] Ya nag-aypa, ay hiya etaman ya nag-orong ha katatag-
ayan langit, ta êmên na daygên hên ayn kapintasan ya kaganawan. [11] Hiya ya namidigalo
hên kagalingan ya main mag-in apostol na, main mag-in propeta, ya mámipamwang
na, main mag-in mamipamwang hên habi na kanlan a pon ampaniwala, main mag-in
pastor haka mánoro kanlan ampaniwalay na. [12] Indigalo nay habaytoy kagalingan ta êmên
hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ay nakal-an hên maghuyo kana, haka
ta êmên tumaniêh ya paniwala tamo ya pinakalawini na. [13] Ha êmbayro ay mag-in mimihay
nakêm tamo ha paniwala haka ha kamwangan tamo kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo
Namalyari. Magkamain kitaminan nakêm ya nanad ha nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya banal.

[14] Habaytoy labay ni Apo Namalyari ta êmên a kitamo magtan ha hino-hinon toro hên
nanad anak ya angkagtan ha nanga-ayang ya habi, o nanad ha bangka ya angkaipayidpid
hên angin. Mangêd no a kitamina paamuyot kanlan mapanloko. [15] Ya mangêd ay
mamiyay kitamo ha kaptêgan gawan ha pamilulugud tamo. Ha êmbayro ay papêrad-pêrad

kitamon mag-in nanad kan Cristo ya pinaka-ulo tamo ngan. [16] Gawan kana, ay hikitamoy
pinakalawini na, ay main pakikimiha hên nanad ha kabooan lawini ya nangapitutumpang
ha pilngoan. No ya balang miha kantamo ay manyag hên an-ipadyag ni Apo Namalyari
hên main pamilulugud, ay humlay haka kumhaw ya pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy biyay kan Panginoon Jesu-Cristo

[17] Amêhên, gawan ha tungkulan ya indin na kangko ni Panginoon ay an-ipapakahabi
ko kamoyu ya taganán a yoy na dapat tuwarên hilay ahê ampagsimba kana, ta ayn alagá
ya pangihip la. [18] Ayn hilan muwang hên tungkol kan Apo Namalyari, haka ayn kanla ya
bayoy biyay ya an-idin na gawan ha kakdêyan ulo la, ya a la ya labay mamwangan. [19] Ayn
hilay nan dêng-êy, kabay ha karidyaan la, ay ampaulayan lay lawini la hên manyag hên
hino-hino kay na hên ya karawakan.

[20] Noa, hikaw ay alwan êmbayro ya napag-aralan yo, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo!
[21] Gawan bay namwangan yoy nay Mangêd ya Habi tungkol kana, haka ya pêtêg ya toro,
gawan atsi kana ya kaptêgan. [22] Kabay alihên yoy mana yon ugali, ya ubat ha mana yon
pamimiyay, ya bat manyag kalabayan lawini, ta ya panyag hên êmbayro ay ikahira yo.
[23] Dapat yon bayoên ya nakêm haka ihip yo, ta êmên ya narawak ay mahagilyan hên
mangêd. [24] Dapat yon ihulod ya bayoy ugali, ya nanad ugali ni Apo Namalyari, ya mahêlêk
ha pamimiyay ya taganán mahonol kana, ya main kabanalan.

[25] Kabay alihên yoy nay ugali yo hên maglaram ta dapat habiên ya kaptêgan ha miha
ta miha, gawan hikitamo ay nanad mimihay lawini ni Apo Jesu-Cristo. [26] No waringan
ta main kaw hên ikahuluk, ay dapat yon tambêng alihên ya habayto, ta êmên a kaw
makadyag kasalanan. Paan yon êngganan ya manaboy allo bayo yon alihên ya huluk, [27] ta
êmên a ya makatukso kamoyu hi Satanas. [28] No alimbawa ta main kamoyu ya manakaw,
dapat itgên nay na ya habayto. Ya mangêd ay magpakahipêg ya tanan mag-obra, ta êmên
na makwa ya kailangan na. No êmbayroy daygên na, ay makahawop ya êt ha kaatag
ya ampangailangan. [29] Paan kaw maghabi hên nangarawak. Dapat panay ha ikakangêd
ya habiên yo, ya makahawop kanlan ampanggilam ayon ha kailangan la. [30] Paan yon
dyanan kalungkutan ya Espiritu ni Apo Namalyari ha panyag yon alwan mangêd, ta hiyay
nanad tatak ni Apo Namalyari kamoyu, ya pamaptêg ya taganán akbusan kaw ha parusa
hên kasalanan yo ha Allon Pamanukom. [31] Alihên yoy kaganawan narawak ya nanad ha
hêmêk, omot ulo, haka huluk. Haka paan kaw mihuhubak. Paan kaw maghabin pamanira
ha kapareho yon tawo. Haka paan kaw mangihip hên manyag karawakan ha kapareho
yo. [32] Ya mangêd ay, mag-in kaw hên mapanawop ha miha ta miha, haka maingaloên.
Mamatawad kaw, ta pinatawad kaw ni Apo Namalyari gawan ha pakikimiha yo kan Apo
Jesu-Cristo.

5

Ya ugali lan nahawangan ya kaihipan

[1] Gawan hikaw ay anak ni Apo Namalyari ya anlugurên na, ay dapat tuwarên yo ya.
[2] Dapat mamiyay kaw hên main pamanlugud ha balang andaygên yo, hên nanad ha
pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo hên indin nay biyay na ha ikakangêd tamo.
Habaytoy dinyag na ay nanad nabango ya paraêp ha arapan ni Apo Namalyari.

[3] Gawan hikaw ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat marayo kaw ha
pamakilalaki, pamabayi, haka ha pamanyag kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini
haka karidyaan. Paan kaw man mamiistoriya hên tungkol bayro ha miha ta miha. [4] Paan
kaw maghabi hên nikadadawak haka ayn pukat, haka hên kaparêng-êy ya ngaw-ngaw
haka istorya. Noa, ya mangêd ay, panay kaw tanan magpahalamat kan Apo Namalyari.
[5] Habaytsi ya pakamwangan yo: A milamo ha lokop ni Apo Namalyari angga kan Apo
Jesu-Cristo ya hilay ampamabayi o ampakilalaki o ampanyag hên hinoman ya karawakan
hên kalabayan lawini. A êt milamo bayro ya hilay maridya ya ayn pamanlugud kan Apo
Namalyari ta kaatag ya andaygên lan diyos la.

[6] Paan kaw paloko ha nangaayang ya habi lan maghabin alwan kasalanan ya babayo
kon inungkat. Ta ya kaptêgan ay parusaan ni Apo Namalyari hilay manyag hên êmbayro.
[7] Kabay paan kaw makilamo kanla. [8] Hên hato ay atsi kaw ha aypa ni Satanas haka
nanad nariglêm ya biyay yo, noa, amêhên ay atsi kaw na kanan Panginoon, haka
nanad nahawangan ya biyay yo. Kabay dapat mag-in hêpat ya pamimiyay yo nanad ha
pamimiyay lan nahawangan ya ihip. [9] Gawan, ya mahêlêk ha pamimiyay lan nahawangan
ya ihip, ay kangêran haka kaptêgan. [10] Dapat yon mamwangan no hino ya ikahigla ni Apo
Namalyari, haka habaytoy dapat yon daygên. [11] Paan kaw kilamo kanlan manyag hên ayn
pukat ya ubat ha kariglêman. Noa, ya daygên yo, ay ihundo yoy pandaygên yoy kangêran,
ta êmên mamwangan ya nangarawak ya dyag la. [12] Gawan bay kapaparêng-êy hên habiên
ya andaygên la hên patago. [13] Noa, gawan ha kangêran dyag yo, ay nanad mahawangan
hilan atáng, haka mamwangan ya andaygên la ay narawak. [14] Haka ya kaganawan ya
angkahawangan, ay mag-in nahawang. Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari,
ya wana,

"Hikaw ay nanad hên nabêlêw o nanad natsi gawan ha kasalanan yo. Magmukat kaw, haka
kaw mimata, bayo hawangan nay na ni Apo Jesu-Cristo ya kaihipan yo."

[15] Kabay kaillag kaw ha pamimiyay yo. Mamiyay kaw hên nanad kanlan nagmuwang
no hinoy ikahigla ni Apo Namalyari, alwan nanad kanlan ayn minúwang. [16] Paan kaw
manayang hên oras. Panay kaw manyag hên kangêran kaban angkabiyay kaw pon, ta
mal-at ya karawakan ya andaygên lan tawo amêhên. [17] Paan kaw mag-in ayn minúwang.
Noa, pakimuwangan yoy kalabayan ni Apo Namalyari.

[18] Paan kaw maglahing ta habaytoy makahira hên mangêd ya pamimiyay. Noa, ya dapat
ay mamaala kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari. [19] No magtsipon kaw ay magkanta
kaw hên kanta ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka ya kaatag êt ya kanta
hên pamagpuri kana, haka ya bayoy kanta ya maka-Diyos. Dapat boon nakêm kaw hên
magkantan pamagpuri ha Panginoon. [20] Dapat panay yon ipahalamat ya kaganawan ya
angkalyari kan Apo Namalyari ya Tatang tamo, gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon
Jesu-Cristo.

Payo ha mitaahawa

[21] Palokop kaw ha miha ta miha gawan ha pamanggalang yo kan Apo Jesu-Cristo. [22] Hikaw
ya babayi ya nipag-ahawa, palokop kaw ha ahawa yo hên nanad ha pamagpalokop yo ha
Panginoon. [23] Gawan bay ya lalaki ay ampamaala ha ahawa na hên nanad ha pamamaala
kantamo ni Apo Jesu-Cristo, ya pinaka-ulo tamon ampaniwala kana, ya pinakalawini na.
Hiya êt ya ampamiligtas kantamo. [24] No ay-êmên ya pamagpalokop tamo kana, ay êmbayro
êt ya hikaw ya babayi ay dapat palokop ha ahawa yo hên boon nakêm.

[25] Hikaw ya lalaki, dapat lugurên yoy ahawa yo hên nanad ha pamanlugud ni Apo Jesu-
Cristo kantamo. Impakit nay pamanlugud na hên indin nay lawini na ha ikakangêd tamo.
[26] Dinyag nay habayto, ta êmên na kitamon tanggapên ni Apo Namalyari paubat hên
nalinisan kitamina ha pamanhumonol ha Habi na, haka ha pagpabawtismo tamo. [27] Dinyag
nay habayto etaman ta êmên hikitamoy ampaniwala kana ay nakal-an hên umarap kana
hên nanad ha mihay dalaga ya angkasalên ya mahampat, mangêd, haka malinis, hên
ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari. [28] Kabay dapat lugurên lan lalaki ya ahawa
la hên nanad ha pamanlugud la ha sarili lan lawini. Hilay lalaki ya ampanlugud ha
ahawa la ay ampanlugud etaman ha sarili la. [29] Ayn anhumêmêk ha sarilin lawini, ta
habaytoy ampakanên haka anhayhayên la hên nanad ha andaygên ni Apo Jesu-Cristo
kanlan ampaniwala kana, [30] gawan bay hikitamo ay pinakalawini na. [31] Nakahulat ha Habi ni
Apo Namalyari ya êmên di, "Gawan di ay lakwanan nan lalaki ya toa na ta milamo hilay nan
miahawa, ta mag-in mimiha hila tana."* [32] Habayto ya inungkat ko, ya nakahulat ha Habi
ni Apo Namalyari, ay main malalê ya labay habiên ya tungkol ha pakikimiha ni Apo Jesu-
Cristo kantamon ampaniwala kana. [33] Êmbayro man, main ya êt labay habiên ya tungkol

* 5:31 Genesis 2:24.

ha mitaahawa. Kabay hikaw ya lalaki ya main ahawa, ay dapat lugurên yoy ahawa yo hên
nanad ha pamanlugud yo ha sarili yo. Hikaw ya babayi etaman, ay galangên yoy ahawa
yo.

6

Aral ha pamilya

1 Hikaw ya anak, dapat yon honolên ya utoh hên toa yo, ta mangêd ya habayto
kanlan main pakikimiha ha Panginoon. 2 Gawan nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari
ya, "Galangên moy toa mo."* Habaytoy unan utoh ni Apo Namalyari ya main lamo hên
pangako. Êmên ya di ya laman hên habaytoy pangako, 3 "ta no daygên yoy habayto, ay
kumarang haka mitsighaw ya biyay yo di ha luta."
4 Hikaw etaman ya toa, paan yon pahulukên ya anak yo. Noa, itoro yo kanla ya labay ni
Panginoon Jesu-Cristo ha biyay la, haka paral-an yo hila no manyag hilan kasalanan.

Hilay tagahuyo haka hilay ámo

5 Hikaw ya nakiámo, ay pakahonolên yoy ámo yo di ha luta hên nanad ha pamanhu-
monol yo kan Panginoon Jesu-Cristo hên main pamanggalang, haka limo. 6 Daygên yoy
habayto, alwan bêngat no main ampamantay kamoyu hên nanad kanlan ampanapol hên
pamandayêw hên tawo, noa, magpakahipêg kaw hên nanad anhuyuên yo hi Panginoon
Jesu-Cristo ha pamanyag kalabayan ni Apo Namalyari hên booy nakêm. 7 Huyuên yoy
ámo yo hên booy nakêm hên nanad ha pamaghuyo yo ha kalabayan nan Panginoon,
ta ha êmbayro ay anhonolên yoy kalabayan nan Panginoon alwan bat kalabayan tawo.
8 Siguradon tumbahan nan Panginoon ya balang miha, ha kangêran ya dinyag la, tagahuyo
man o alwa.
9 Hikaw ya ámo, dapat mag-in mangêd ya pamamaala yo kanlan nakiamo kamoyu. Paan
yo hilan hablaên ta muwang yo ya hikitamo ay main ámo ha langit, ya hi Apo Namalyari
ya ayn ampiliên.

Ya panlaban tamo kan Satanas

10 Amêhên, hatsi ya tawlin toro ko kamoyu, ya tanggapên yoy kapangyarihan ya pan-idin
nan Panginoon kantamon ampaniwala kana, ta êmên yo pataniêhên ya nakêm yo. 11 Ihulod
yo ya kabooan panlaban ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, ta êmên yo mapaglabanan
ya an-ipadanas ni Satanas. 12 Gawan, ya kapatsi tamo ay alwan tawo, noa, hi Satanas,
haka hilay kalamo na ha hêwang ya nangarawak ya a angkahêlêk, ya main tungkulan hên
mamaala kanlan tawo ya atsi pon ha kariglêman di ha luta. 13 Kabay ihulod yoy kabooan
panlaban ya indin ni Apo Namalyari, ta êmên kaw manambut ha panlaban yo kanla, haka
pamakayari yon makilaban ay makhaw kaw pon hên nakairêng.
14 Kabay mirêng kaw hên nakal-an hên lumaban. Dapat panay kaw maghabin kaptêgan,
ya nanad ha an-isinturon yoy kaptêgan.† Dapat mag-in kaw hên mahonol kana, hên nanad
ha an-ihulod yoy habaytoy pamanhumonol, ya nanad pinakakalahag pagaw yo. 15 Dapat
nakal-an kaw hên mamipamwang hên Mangangêd ya Habi hên tungkol kan Apo Jesu-
Cristo ya ubatan hên pamiúmang kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad nag-apin bitsih
yo hên nakal-an hên lumaban. 16 Dapat pakatalanên yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo
ta habayto ay nanad kalahag yo ya panangga boy pamarê ha angkumlab ya tarêm hên
yawo ni Satanas. 17 Ya kasiguradoan hên kaligtasan yo, ay dapat yon ikopya hên nanad
elmit. Haka ya Habi ni Apo Namalyari, ya an-ipaihip kamoyu hên Espiritu na, ay yabay
ya nanad hundang yo. 18 Dapat yon daygên ya habayto ngan, hên main pamakiingalon
manalangin kan Apo Namalyari. Panay kaw manalangin ha hawop hên Espiritu na. Paan
kaw humawa hên manalangin haka ihalangin yo hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana. 19 Ihalangin yo ko etaman ya dyanan na ko ni Apo Namalyari hên galing
ha pamaghabi ta êmên makhaw ya nakêm kon mamipamwang hên Mangangêd ya Habi ya

* 6:2 Genesis 6:2-3; Exodo 20:12; Deuteronomio 5:16. † 6:14 Isaias 11:5.

tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang amêhên. [20] Ihalangin yo ko gawan hikoy mihay
in-utoh na hên ipamwang ya hata Mangêd ya Habi, noa, amêhên ay nakahukul ako gawan
ha pamipamwang kon habayto. Kabay ihalangin yo ko ya maipamwang koy habayto hên
makhaw ya nakêm ta habaytoy an-ipadyag ni Apo Namalyari kangko.

Ya tawlin inhulat

[21] No hiko etaman ya labay yon kotangên, hi Tiquico tanay maghabi kamoyu hên tungkol
kangko haka ya tungkol ha andaygên ko di. Hiya ya mihay anlugurên tamon patêl haka
mapaypaniwal-an ya tagahuyo hên Panginoon. [22] In-utoh ko ya bahên kamoyu êmên yo
mamwangan ya pamibiyay-biyay naên di, haka ta êmên humigla ya nakêm yo.

[23] Patêl ko ha Panginoon, an-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo,
haka hi Panginoon Jesu-Cristo ay mam-in kapatêkbêkan nakêm yo, haka mamipahan hên
pamilulugud yo. Mapataniêh dayi ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. [24] Dayi ingalwan
kaw kaganawan ya ampanlugud kan Panginoon Jesu-Cristo hên main pamanlugud ya ayn
angga.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Filipos

Paunan habi

Hinulatan ni apostol Pablo hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Filipos ha probinsyan Macedonia ya atsi ha logal hên Europa. Ha Dyag 16:6-40 ay mabáha no ay-êmên naipairêng ya habaytoy unan pami-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Europa. Hinulatan na hila ubat ha hukulan ta nagpahalamat ya ha hawop ya impagtan la kana, impalinaw na kanla ya tungkol ha hakit ni Epafrodito ya tawlin nantan hawop la, haka na hila inaralan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-11
Ya pamaptêg ni apostol Pablo 1:12-26
Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 1:27-2:18
Ya tungkol kan Timoteo haka Epafrodito 2:19-30
No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari 3:1-15
Hilay ampanoro hên alwan pêtêg 3:16-21
Ya aral ni apostol Pablo kanlan taga-Filipos ya tungkol ha pamikakasundo haka kapatêkbêkan 4:1-9
Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtan lay hawop kana 4:10-20
Tawlin habi 4:21-23

1 Hiko hi Pablo. Kalamo ko hi Timoteo ya kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo.
Anhulatan kataw ya atsi bahên ha balayan Filipos ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay kamoyu etaman
ya toa ya ampamaala haka ampanawop ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon.
2 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan
kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin ni apostol Pablo hilay taga-Filipos, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

3 Balang kataw angkaihipan ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Filipos,
ay panay akon ampagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaên ko. 4 Panay ako
etaman angkahiglan mangihalangin hên balang miha kamoyu, 5 gawan paubat hên una
kaw naniwala kan Apo Jesu-Cristo, angga amêhên, ay anhawpan yo ko, ta êmên ko maitoro
ya Mangangêd ya Habi ya tungkol kana. 6 Angkasigurado ko ya hi Apo Namalyari ya
ampangubatan hên kangêran ya atsi ha ihip haka biyay yo. Angkasigurado ko êt ya hiya
etaman ya mamihundo ha pandaygên na kamoyu angga ha a mayari ya kalabayan na ha
biyay yo, ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta. 7 Hêpat bat no êmbayroy an-ihipên
ko ya tungkol kamoyu, gawan atsi kaw di ha nakêm ko. Hikaw ay kalamo kon an-ingalwan
ni Apo Namalyari di amêhên ha hukulan, haka hên hato ha pamilaban kon kaptêgan hên
tungkol kan Apo Jesu-Cristo haka ha paypamwang hên habaytoy kaptêgan, ta êmên nag-
in mananiêh ya paniwala yon ampaniwala. 8 Muwang ni Apo Namalyari ya angkalêngêw
ako kamoyu, ta no ay-êmên kaw anlugurên ni Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya
pamanlugud ko kamoyu.
9 An-ihalangin kataw ya mapahanan dayi ya pamilulugud yo, ya kamwangan yo haka
ya pamangintindi yo hên tungkol ha dapat yon daygên, 10 ta êmên yo madyag ya
pinakamangêd. No êmên di, ay malatêng na kaw ni Apo Jesu-Cristo hên malinis ya ayn
kapintasan ha allon pag-orong na di. 11 An-ihalangin ko êt ya mag-in kaw hên taganán
mahonol kana, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên la galangên haka
puriên hi Apo Namalyari.

Ya paypamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo

12 Hikaw ya patêl ko ha balayan Filipos, labay kon mamwangan yo, ya gawan ha
pangakulung ko, ay lalo hên naipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesu-
Cristo. 13 Namwangan lan hundaloh ya ampananod di ha balin ampamaala ha Gobyernon
Roma, haka mal-at pon ya kaatag bayri, ya hikoy nakakulung gawan bêngat ha pakikimiha
ko kan Apo Jesu-Cristo. 14 Gawan ha pangakulung ko, ay mal-at kanlan patêl ha Panginoon
ya tinumanièh ya paniwala, haka lalo lan an-ipamwang ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo
hên ayn limo.

15 Main hên ampamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha angkaridya
hila, o gawan ha labay lan kipatsi. Noa, ya kaatag ay ampamipamwang hên tungkol kana
hên booy nakêm la. 16 Hilay ampamipamwang hên tungkol kana, hên booy nakêm la, ay
ampamipamwang gawan ha pamanlugud la, ta muwang la ya atsi ko di gawan ha pinili
na ko ni Apo Namalyari hên mamaptêg, ya pêtêg ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo
Jesu-Cristo. 17 Hilay ampamipamwang gawan ha angkaridya hila, hên alwan boon nakêm
la, ay êndat la no mapahanan ya kairapan ko di ha hukulan, gawan ha paypamwang la.
18 Êmbayro man ya nakêm lan ampaypamwang, ay mahigla ko, ta an-ipamwang ya tungkol
kan Panginoon Jesu-Cristo, hên gawan ha kangêran nakêm, o karawakan nakêm man.

Ihundo koy pamaghigla ko 19 ta muwang ko ya mibuhan ako, gawan ha pangihalangin
yo kangko, haka gawan ha hawop nan Espiritu ni Apo Jesu-Cristo. 20 Ya pan-êngganan ko,
haka taganán labay ko, ay a ko madyag ya hinoman ya ikarêng-êy ko, noa, panay kumhaw
ya nakêm ko hên manyag hên mamapuri kan Apo Jesu-Cristo, kaban biyay ko êt, o ha
kamatsan ko man. 21 Ta no kotangên yo ko, ay kaban nabiyay ko pon, ay an-iubuh koy sarili
ko kan Apo Jesu-Cristo, haka no matsi ko man, ay ha ikakangêd ko etaman ya kamatsan.
22 No waringan ta a la ko patsên, ay makapaghuyo ko pon kan Apo Jesu-Cristo. Kabay a ko
mahabi no labay kinan matsi, o mabiyay pon. 23 Angkairapan akon mamili, kanlan lowa.
Labay ko hên mag-alíh di ha luta, ta êmên mapagkalamo kina hi Apo Jesu-Cristo, ta pêtêg
hên mangêd ya habayto. 24 Noa, kailangan kon mabiyay pon, ta êmên kataw mahawpan.
25 Angkasiguradoan koy habayto, kabay muwang ko ya kumarang pon ya biyay ko haka a
kataw pon lakwanan, ta êmên kataw mahawpan ha pamihundo yo ha paniwala yo kan Apo
Jesu-Cristo, ya main kahiglaan. 26 Kabay ha pag-orong ko bahên, ay lalo yon maipaglangka
ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo haka kangko.

27 Ya maalagá, ay daygên yoy kangêran ya namwangan yo ha Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo, ta mag-orong ako man kamoyu, o a ko maka-orong, ay mamwangan
ko ya tungkol kamoyu, ya an-illagan yoy pakikimiha yo hên milalamo hên an-ipaglaban
ya paniwala yo ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 28 Paan kaw malimo
ha ampamairap kamoyu, ta no panay makhaw ya nakêm yo hên umarap kanla, ay
mamwangan lan taganá ya parusaan hila ni Apo Namalyari hên ayn angga, haka hikaw ay
iligtas na 29 ta ya karapatan ya indin kamoyun ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ay alwan
bêngat ha paniwala, noa, dapat nakal-an kaw etaman hên magdanas hên kairapan ha
paghuyo yo kana. 30 Haka hata kairapan ya andanasan yo amêhên, ay nanad êt ha dinanas
ko, haka hên nanad ha angkabalit-an yoy andanasan ko êt amêhên.

2

Ya pagpakaaypa haka panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo

1 Patêl ko ha Panginoon, ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay ampam-in hêkaw
hên nakêm yo haka ya pamanlugud na ay ampamaalíh hên yagah yo. Main kaw hên
pamakilamo ha Espiritu ni Apo Namalyari. Main kaw etaman hên pamilulugud haka an-
ingalwan yoy miha ta miha. 2 Kabay pimimihaên yoy ihip haka nakêm yo. Haka lalo kaw
hên milulugud, ta êmên mapahiglay nakêm kon pêtêg. 3 Paan kaw manyag hên hinoman
gawan bat ha sarili yon kalabayan, o gawan kalangkaan yo. Noa, magpakaaypa kaw hên
nakêm ha miha ta miha. Alwa yon ihipên ya mangêd kaw kanlan kaatag. 4 Alwan bêngat ha
sarili yon ikakangêd ya ihipên yo, noa, dapat yon ihipên ya ikakangêd hên kaatag etaman.

[5] Dapat magkamain kaw hên kaaypaan nakêm nanad kan Apo Jesu-Cristo, [6] ta agyan atsi
kana ya panga-Diyos ni Apo Namalyari, ay a na in-imot ya panga-Diyos na. [7] Noa, nanad
imbalag na pon ya habayto hên hiyay nag-in tawo, haka naghuyo hên êmên ipoh. Ha hêlêk
lan tawo kana ay tawo yan bêngat. [8] Nagpakaaypa ya haka hinonol nay kalabayan ni Apo
Namalyari hên pinaulayan na hilan namatsi kana hên impako la ya ha koros. [9] Gawan ha
dinyag na, ay indin ni Apo Namalyari kana ya pinakamatag-ay ya tungkulan ya matag-ay
pon ha hinon tungkulan, [10] ta êmên ya balang miha ya atsi ha luta, haka ha langit haka hilay
naunay na ha mihay biyay, ay mipandokon magsimba kana. [11] Habiên lan kaganawan, ya
hi Apo Jesu-Cristo ay Panginoon. Ha habi lan habayto, ay mapuri hi Apo Namalyari, ya
Tatang tamo.

Hikaw ay nanad hawang ha yabi

[12] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, hên atsi ko bahên kamoyu, ay panay yon dinyag ya
in-aral ko kamoyu. Kabay amêhên, ta ayn ako bahên, ay dapat lalo yon daygên ya in-aral
ko kamoyu gawan ha pamanggalang yo kan Apo Namalyari, haka gawan ha limo yo kana,
ta êmên maboo ya kaligtasan yo. [13] Dapat yon daygên ya habayto, ta hi Apo Namalyari ay
panay hên ampamaihip kamoyu hên manyag kalabayan na, haka andyanan na kaw hên
galing ta êmên yo madyag ya habayto.

[14] Ha hinon andaygên yo, ay paan kaw manotol haka paan kaw makihubak, [15] ta êmên
hikaw ya maának ni Apo Namalyari ay mag-in ayn kapintasan, línaw, ya panay mangêd,
atsi kaw man ha pibonakan lan tawo ya nangarawak ya mapanyag kasalanan. Kabay nanad
kaw hên hênag ya ampam-in hawang bayri ha luta, [16] ta an-ipamwang yo kanla ya habi
ya ampangubatan hên biyay ya ayn angga, ta êmên lano ha allon pamag-orong ni Apo
Jesu-Cristo, ay main akon kahiglaan hên maipagmahlay, ya a nahayang ya pamagpagal ko
kamoyu.

[17] Ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay nanad átang kan Apo Namalyari. Mahigla ko,
haka pahiglaên kataw, patsên la ko man ta ya daya ko ay nanad ha alak ya ibullog ha
pamagsimba kan Apo Namalyari. [18] Dapat ikahigla yo etaman ya êmbayro ta makihigla
kaw kangko.

Ya tungkol kan Timoteo haka Epafrodito

[19] No kalabayan ni Panginoon Jesus, ay tampol ko dayin palakwên hi Timoteo bahên
kamoyu, ta êmên hiko man dayi, ay mapahigla, no mamwangan ko ya tungkol bahên
kamoyu ha pag-orong na di. [20] Ayn kaatag ya êmên kana ya ampakimihan nakêm kangko
hên mabay hên manawop kamoyu. [21] Hilay kaatag ay ampangihip bêngat hên para
ha sarili la. A la an-ihipên ya para kan Panginoon Jesu-Cristo. [22] Noa, hi Timoteo ay
muwang yo etaman ya kangêran ugali na. Muwang yo no ay-êmên na kon hinawpan,
ha pamipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ya panawop na ay
nanad ha panawop hên mihay anak ha toa na. [23] Kabay pamakamwang ko no hinoy malyari
kangko bayri, gawan ha pamanatol hên kaso ko, ay tampol ko yan maiutoh bahên. [24] Haka
sigurado ko, no kalabayan ni Panginoon, ay a mabuyot ay makalako ko bahên etaman.

[25] Naihipan ko ya kailangan kon paorongên bahên hi Epafrodito, ya patêl tamo ha
Panginoon ya in-utoh yo, hên manawop kangko ha balang kailangan ko. Hiyay kapareho
kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kapareho kon hundaloh ni Apo Jesu-
Cristo. [26] Paorongên ko ya bahên ta angkalêngêw yay na kamoyu, haka gawan ampanyagah
ya do ha balita ya nidaoh kamoyu, ya tungkol ha pamaghakit na. [27] Pêtêg bay mabyat ya
hakit na, kabay namêrad ya tanan natsi. Noa, iningalwan na ya ni Apo Namalyari, kabay
namahig-pahig yay na. Alwan bat hi Epafrodito ya iningalwan ni Apo Namalyari, noa, hiko
etaman ya iningalwan na, ta no natsi ya dayi, ay napahanan ya kalungkutan ko. [28] Kabay
taganán labay kon makaorong ya bahên ta êmên kaw humigla ha mahêlêk yo yan oman
haka mabaw-ahan ya yagah ko. [29] Kabay tanggapên yo ya hên hadyay kahiglaan gawan ha
pakikimiha yo kan Panginoon, haka galangên yo hilay ampanyag hên nanad ha dinyag na.

30 Ta ha pamanyag na hên impadyag kana ni Apo Jesu-Cristo, ay namêrad yan natsi. Intaya
nay biyay na ta hiyay nag-in kahagili yo hên manawop kangko.

3

No ay-êmên mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari

1 Patêl ko ha Panginoon, bayo ko anggaan ya hata hulat ko, ay mahabi ko pon kamoyu
ya pakahigla kaw gawan ha pakikimiha yo ha Panginoon. A ko angkahawa hên omanên
hên ihulat ya habaytsi kamoyu, ta ha ikakangêd yo ya hatsi.
2 Kaillag kaw ha nangarawak ya tawo, ya ampangitoro hên dapat patuli kitamo ta
êmên kitamo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. 3 Pakaihipên yon mangêd, ya
alwan hila, noa, hikitamo, ya nanad mantêg hên tinuli, ta ansimbaên tamo ya gawan
ha kapangyarihan hên Espiritu na. Ya pakikimiha naên kan Apo Jesu-Cristo ya an-
ipaglambung naên, alwan ya ugali ya panluwal ya nanad ha pangatuli, ta êmên tamo mag-
in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari.
4 No labay ko, ay malyari kon paniwal-an haka ipaglambung ya ugali ya panluwal gawan
hinonol koy habayto hên igit pon ha hinoman. 5 Ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo
Moises, hikoy tinuli ha panwalon allo ubat akon in-anak. Miha koy pêtêg ya Hebreo, ya
Israelita. Hikoy mihay kaapo-apoan ni apo Benjamin. No tungkol ha Kautuhan etaman, ay
hikoy nag-in mihay Pariseo ya pangkat naên hên Israelita ya pinakamahonol ha Kautuhan
ni apo Moises. 6 Boon nakêm kon namairap kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,
ta êndat kon habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari. No tungkol ha pamanhumonol ha
Kautuhan ni apo Moises, ay ayn maipintas kangko, ta naubuh kon hinonol ya habayto.
7 Noa, hên naniwala ko kan Apo Jesu-Cristo, ay intad kinan ayn pukat, ya êndat ko
hên hato, ay mapakinabangnan ko. 8 Alwan bêngat ya mana kon dyag, noa, ya balang
hino ay an-itad kinan ayn alagá ta pinahilyan kinan pinakamaalagá hên nakilala ko hi
Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon ko. Gawan ha paghuyo ko kana, ay intad kinan basura,
ya ayn alagá, ya balang hino, ta êmên ako makapakilamo kana, 9 haka magkamain akon
pakikimiha kana. Kabay an-itad na kon ayn kasalanan ni Apo Namalyari hên alwan gawan
ha pamanhumonol ko ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala ko kan Apo Jesu-Cristo. 10 Ayn
akon kaatag ya labay no alwan makilala ko hi Apo Jesu-Cristo hên mangêd, ta êmên ko
matanam ha biyay ko ya kapangyarihan na ha pangabiyay nan oman. Labay ko êt ya
hiko ay mag-in êmên kana ha nadanasan nay kairapan, haka pamanhumonol angga ha
kamatsan. 11 Angkasigurado ko ya matsi ko man ay biyayên na ko hên oman ha langit.

Iubuh tamoy biyay tamo angga ha kowên kitamina ni Apo Namalyari

12 A ko mahabi ya nadyag kinay habayto ngan. A ko êt mahabi ya ganap kina, ya ayn
pamagkulang kan Apo Namalyari. Noa, ihundo ko pon ya panyag hên kalabayan na, ta
hi Apo Jesu-Cristo ya ampanalan kangko. 13 Patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya alwa
pon boo ya kamwangan ko tungkol kana, noa, a kinan an-ihipên ya nagdann, ta an-
iubuh ko tanay biyay ko ha an-arapên ko. 14 Nanad ha mihambutan hên nakihali-tagtagan,
diritso kon puwayuên ya nanad digalo, ya biyay ya ayn angga, ya idin ni Apo Namalyari
kangko gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo. 15 Hikitamo ya nakataniêh ya nakêm
ha paniwala ay dapat êmên bayro ya an-ihipên tamo dayi. Noa, no main kamoyu ya
main kaatag ya kaihipan, ay hi Apo Namalyari ya mamipamwang kamoyu no hinoy usto.
16 Êmbayro man, ay kailangan tamon honolên ya namwangan tamina.
17 Patêl ko ha Panginoon, magmimiha kaw nakêm ha pamanoto yo kangko, haka kanlan
ampanoto ha nag-in biyay naên. 18 Panay kon anhabiên kamoyu, haka amêhên omanên
kon habiên hên main lamoy tangih, ya mal-at êt ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo, ta ha
pamimiyay la, ay andaygên lan ayn alagá ya pangamatsi na ha koros. 19 Impiyerno ya
pilakwan la, ta ya kalabayan lawini la ya andaygên lan diyos. Haka an-ipaglambung lay
dapat lan ikarêng-êy, haka an-ihipên lan bêngat ya tungkol ha biyay la bayri ha luta.
20 Noa, kantamo, ay langit ya mantêg tamon logal, ya ubatan ni Panginoon Jesu-Cristo,
ya mámiligtas, ya an-êngganan tamo. 21 Hiya ya managili hên lawini tamon panluta hên

bayoy lawini, hên nanad lawini na, ya panlangit. Daygên nay habayto ha kapangyarihan
na, ya ampamahuko hên balang hino kana.

4

Ya aral ni apostol Pablo ya tungkol ha pamikakasundo haka kapatêkbêkan

1 Patêl ko ha Panginoon, pakataniêhên yoy pakikimiha yo kan Panginoon. Anlugurên
kataw haka angkalêngêw ako kamoyu. Hikaw ya taganán ampamahigla kangko. An-
dayêwên kataw ha arapan lan kaatag. 2 Hikaw, Euodia haka Sintique, ampakihabi
ko kamoyu, ya mikahundo kaw na dayi ya lowa, hên êmên mipatêl ha Panginoon.
3 Ampakihabi ko êt kamo, ya mapaypaniwal-an kon kalamo, ya hawpan mo hilay hata
loway babayi. Habain hilay lowa ay nakahawop kangko ha pamipamwang hên Mangêd
ya Habi, kalamo ni Clemente haka ya kaatag ya kapareho kon mámipamwang. Ya langan
la ay inhulat ni Apo Namalyari ha libro na ya panlêkan langan lan andyanan nan biyay ya
ayn angga, hên kalamo na ha langit.

4 Dapat panay kaw maghigla gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon. An-omanên kon
habiên ya dapat maghigla kaw.

5 Dapat magmaaypa kaw hên nakêm, ta marani yana ya pamanlumatêng nan Panginoon.
6 Alwa yon papotogên ya nakêm yo ha hinon malyari. Noa, ihalangin haka ipakikwa yo hên
main pahalamat, ya kaganawan kailangan yo kan Apo Namalyari. 7 No daygên yoy habayto,
ay dyanan na kaw hên kapatêkbêkan nakêm, ya a makwan maihip, haka habaytoy mag-in
nanad bantay ya ampamantay hên nakêm yo gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.

8 Amêhên, ya tawlin aral ko kamoyun patêl, ay êmên di: dapat panay yon ihipên ya
mangangêd, haka ya hêpat hên dayêwên: ya kaganawan kaptêgan, ya marangal, ya ayn
kapintasan, ya malinis, ya makapalugud, haka ya makapadayêw. 9 No ihundo yoy panyag
yon namwangan yo kangko, haka ya in-aral ko kamoyu, ha pamaghabi ko, haka ha dyag
ko, ay panay na kaw lamoan ni Apo Namalyari, ya ampam-in kapatêkbêkan kantamo.

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtan lay hawop kana

10 Ha pakikimiha ko kan Panginoon, ay an-ikahigla kon taganá, ya ha pamakalabah
hên nabuyot ya panaon, ay naipahlêk yoy pamanlugud yo kangkon oman. Muwang
kon taganá ya a yo ko anliwaan, haka babayo yon naarap hên ipagtan ya hawop yo
kangko. 11 Angkahabi koy habayto hên alwan ha ampanikapan kataw hên hawop yo, ta
mahiglay nay kaihipan ko, hinoman ya angkaranasan ko. 12 Naranasan kinay kairapan,
haka nadanasan ko etaman ya kasaganaan. Ha hinon arapên ko, ay nipasnaw ya ihip
ko, angkabhoy ako man, o matsi kon lonoh, kasaganaan man, o kairapan. 13 Maubuh kon
madyag ya habayto, ta andyanan na ko ni Apo Jesu-Cristo hên kataniêhan nakêm.

14 Êmbayro man, ay mangêd ya dinyag yo hên hinawpan yo ko. 15 Muwang yo etaman
hên taga-Filipos, ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hikaw bêngat ya
nanaglap kangko hên inumalih ako bahên ha Macedonia, hên habayton una kon namitoro
hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 16 Haka hên atsi ko man bayro ha
balayan Tesalonica, ay alwan bat minghan kaw namagtan hên kailangan ko. 17 Alwan ha
ampanapolan kataw ha an-idin yo kangko, noa, ya labay ko ay mapahanan ya itumbah
ni Apo Namalyari kamoyu. 18 Amêhên, ta naubuh kinan natanggap ya impagtan yo kan
Epafrodito ay ampipasnaw kina. Kaalimbawaan hên impagtan yo ay nabango ya paraêp
ya tinanggap ni Apo Namalyari haka nakapahigla kana. 19 Gawan ha pakikimiha yo kan
Apo Jesu-Cristo, ay hi Apo Namalyari, ya main pibandian ya a maubuh, ay mam-i kamoyu
hên kaganawan kailangan yo. Hiya ya ansimbaên ko. 20 Puriên tamo ya, ya Tatang tamo
hên ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

21 Idaoh yoy hata pangumusta naên ha balang pinili ni Apo Namalyari ya main
pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Hilay patêl tamo ay kalamo ko hên ampipangumusta
kamoyu bahên. 22 An-ipadaoh ya pangumusta kamoyu, hên hilay pinili ni Apo Namalyari

hên mag-in kana, ya atsi bayri, lalon-laloy na hilay ampag-obra bayri ha balin ampamaala
ha Gobyernon Roma.
[23] Panay dayin atsi kamoyu ya ingalo ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas

Paunan habi

Ya Colosas ay mihay balayan ha Asia Menor ya atsi ha dapit awahan allo hên balayan Efeso ha dayo hên magatoh boy pitumpo boy limay kilometro. Hên haton ampanoro hi apostol Pablo ha Efeso, hiyay nangiutoh kan Epafras hên manoro hên mangipairêng pami-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Colosas ya balayan ya pinanhumlayan ni Epafras. Amêhên hinulatan hila ni apostol Pablo hên hata hulat gawan namwangan na ya main ampanoron alwan pêtêg, ya nanad ha kailangan simbaên pon ya ungnoy espiritu ya main kanon kapangyarihan bayo mamwangan hi Apo Namalyari, haka madyanan biyay ya ayn angga. Kabay di ha hulat ay impalinaw ni apostol Pablo kanla ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo bêngat ya makapiligtas hên balang miha. Taganán ayn nanan kaatag no alwan hiyan bêngat.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo 1:3-14
Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo 1:15-2:19
Ya bayoy pamimiyay hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo 2:20-4:6
Tawlin pangumusta 4:7-18

1 Hiko hi Pablo. Dinyag na kon apostol na, ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni
Apo Namalyari. Hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay kalamo
kon ampangumusta kamoyu. 2 Habaytsi ya hulat ay kamoyun tapat ya mipapatêl kan
Panginoon Jesu-Cristo, ha balayan Colosas, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo.

Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo

3 Panay kay hên ampagpahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon
Apo Jesu-Cristo, no an-ihalangin naên kaw, 4 ta nagilam naên ya tungkol ha paniwala yo
kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamanlugud yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana. 5 Muwang naên ya main kaw hên paniwala haka pamanlugud, gawan an-êngganan
yoy tanggapên yo lano, ya inlêan para kamoyu ha langit. Tungkol hatsi ya an-êngganan
yo, ay nagilam yoy na paubat êt hên una, hên intoro kamoyu ya kaptêgan, ya Mangêd
ya Habi, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 6 Ya hata Mangêd ya Habi ay ampibahwag ha
ayri man ya logal di ha boon luta. Habaytsi ya ampakabayo hên biyay hên balang miha,
ya nanad hên nalyari kamoyu paubat hên nagilam yo, naintindihan yo, haka nadanasan
yo, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. 7 Ya mapaypaniwal-an ya
tagahuyo, ya namitoro kamoyu hên hatsi, ha hawop naên kamoyu, ay hi Epafras, ya
anlugurên naên. Hiyay kapareho naên hên tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo. 8 Hiya
etaman ya namipamwang kannaên hên tungkol ha pamanlugud yo, ya indin kamoyu hên
Espiritu ni Apo Namalyari.

9 Kabay paubat hên nagilam naên ya habayto, ya tungkol kamoyu, ay panay naên kaw
hên an-ihalangin. Ampakidawat naên kan Apo Namalyari, ya ipakamwang na kamoyu,
ya kalabayan na hên main pamangintindi ya ayn pamagkulang, ya an-idin na kamoyu
hên Espiritu na. 10 Ha êmbayro, ay mag-in mangêd haka ikahigla ni Apo Namalyari, ya
pamimiyay yo. Panay kaw manyag hên kangêran, haka panay mapahanan ya kamwangan
yo kan Apo Namalyari. 11 Pampakidawat naên êt ya pakhawên ni Apo Namalyari ya
nakêm yo hên kapangyarihan, ya a makwan maihip, ta êmên yo mapagtêêhan hên main
kahiglaan, ya hinon angkaranasan yo. 12 Dayi ihundo yoy pamagpahalamat yo kan Apo

Namalyari, ya Tatang tamo, ta dinyag na kitamo hên hêpat hên makapakiatag ha mana,
ya idin na kantamon pinili na hên mag-in kana lano ha lokop na, ya nanad kahawangan.
13 Gawan bay inligtas na kitamo, ha pangaipoh tamo, ha kariglêman hên lokop ni Satanas.
Haka na kitamo indin ha lokop ni Apo Jesu-Cristo, ya anlugurên nan Anak, 14 ya namayad
hên parusan kasalanan tamo, ta êmên kitamo makapakikwan patawad.

Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo

15 Hi Apo Namalyari ay a angkahêlêk. Noa, no ay-êmên ya angkahêlêk tamo kan Apo
Jesu-Cristo, ay êmên ya êt bayro ya ugali ni Apo Namalyari. Hi Apo Jesu-Cristo ya
ampanalan ha kaganawan dinyag. Atsi yay na hên ayn pon dinyag. 16 Impadyag ni Apo
Namalyari kan Apo Jesu-Cristo ya kaganawan dinyag ha langit haka ha luta. Dinyag nay
angkahêlêk tamo. Dinyag na etaman ya a angkahêlêk, ya hilay main kapangyarihan,
haka hilay ampamaala, haka hilay main hên angkalokopan, haka hilay main matag-ay
ya tungkulan. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanyag kanla ha ikakangêd na. 17 Bayo na dinyag
ya hinoman, ay atsi yay na, haka hiyay ampanalan hên habaytoy dinyag na. 18 Hiyay ulo
tamon ampaniwala kana, ta hikitamoy pinakalawini na. Hiyay ubatan hên biyay ya ayn
angga, gawan hiyay unan biniyay oman ni Apo Namalyari ya ahinan matsi. Kabay hiya, ay
ayn kapantag ha hinoman. 19 Ta ya tinalagá ni Apo Namalyari, ay no ay-êmên ya panga-
Diyos na, ay habayto êt ya mag-in panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. 20 Labay na etaman,
ya gawan kan Apo Jesu-Cristo ay maiúmang ya hinoman ha luta haka ha langit kan Apo
Namalyari. Kabay natsi ya hi Apo Jesu-Cristo ha koros.

21 Hên hato ay marayo kaw kan Apo Namalyari haka nanalanghang kaw kana, gawan
ha karawakan ihip haka dyag yo. 22 Noa, amêhên ay impaúmang na kaw ni Apo Jesu-
Cristo kan Apo Namalyari, gawan ha kamatsan na hên indin nay lawini na ta êmên na kaw
maiarap kan Apo Namalyari hên banal ya taganán ayn kapintasan. 23 Habaytoy malyari
no ihundo yoy paniwala yo hên main kataniêhan, ya ayn pêrad man ya pamag-alangan.
Paan yon paulayan hên maalíh kamoyu ya kasiguradoan yo ha Mangêd ya Habi ya ginilam
yo. Habaytoy Mangêd ya Habi, ay an-ipamwang ha balang miha. Hiko man, hi Pablo, ay
nag-in tagahuyo ta êmên maipamwang ya habayto.

Ya impadyag kan apostol Pablo

24 An-ikahigla ko amêhên ya pamagtêêh ko hên hadyay kairapan ha ikakangêd yo. Ta
di ha kairapan hên lawini ko, ay angkatupad ya tinalagá ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd
lan ampaniwala kana ya ayn kaatag no alwan ya pinakalawini na, ya hilay angkapi-tsi-
tsipon hên ampagsimba kana. 25 Ha ikakangêd yo, ay hikoy dinyag ni Apo Namalyari hên
tagahuyo lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên mamipamwang kamoyu hên kabooan
Habi na, 26 ya a nan impamwang paubat hên haton lagi. Noa, amêhên ay impamwang
nay na kantamon pinili na hên mag-in kana ya habayto. 27 Habayto ya impamwang nay
na, ay taganán ayn kapantag ha kangêran, ta habaytoy tungkol ha ingalo na ha alwan
Israelita etaman, hên dyanan hilan biyay ya ayn angga, gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya
ampaidi ha nakêm yon alwan Israelita ya ampaniwala kana. 28 Kabay an-ipamwang naên ya
tungkol kana ha balang miha. An-itoro naên hila hên main kamwangan, ya ubat kan Apo
Namalyari, ta êmên naên hila maiarap kana, hên ayn kapintasan, gawan ha pakikimiha la
kan Apo Jesu-Cristo. 29 Ha kapangyarihan na, ya an-idin na kangko, ay nagpakahipêg kon
an-iubuh ya biyay ko, ta êmên malyari ya habayto.

2

1 Labay kon mamwangan yon taga-Colosas, no ay-êmên kon an-idin ya boon hêkaw ko
ha ikakangêd hên paniwala yo, haka ha ikakangêd lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo
ha balayan Laodicea, haka kaatag ya kapareho yon a êt nakahêlêk kangko. 2 An-iubuh
koy hêkaw ko ha ikakangêd yo ta êmên humigla ya nakêm yo, haka êmên mag-in mimiha
ya nakêm yo ha pamilulugud yo. No êmên di, ay mag-in kaw hên taganán sigurado ha
pamangintindi yo ha kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na impamwang ni

Apo Namalyari hên hato. [3] Hi Apo Jesu-Cristo ya mamipamwang hên pamangintindi haka
kamwangan ni Apo Namalyari ya nanad bandi ya babayon an-ipaawah.
[4] Anhabiên koy habayto kamoyu ta êmên kaw a patukso ha hinoman ya mamidann
kamoyu ha nangaayang ya habi ya alwan pêtêg. [5] Ta atsi kamoyun taga-Colosas ya nakêm
ko, ayn ako man bahên. Angkahigla ko ha pamilalamo yo, haka ha kataniêhan paniwala
yo kan Apo Jesu-Cristo.

Ya pamimiyay ya nanad kan Panginoon Jesu-Cristo

[6] Gawan ha tinanggap yo hi Apo Jesu-Cristo hên nag-in Panginoon yo, ay kailangan yon
mamiyay hên nanad kanlan main pakikimiha kana. [7] Makapamiyay kaw hên êmbayro no
pakataniêhên yoy paniwala yo kana, hên nanad ha kayo ya magyamot hên malalê, haka
no daygên yoy kalabayan na, hên main pamagpahalamat, hên nanad ha intoro kamoyu.
[8] Kaillag kaw, ta êmên kaw a kihonol kanlan ampanoro hên kalokwan haka ya ayn
kapukatan. Ya toro la ay alwan toro ni Apo Jesu-Cristo, ta ya pan-itoro la ay habi-habi
lan manan tawo haka tungkol ha toro* lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [9] Hinabi
koy habayto kamoyu gawan hên atsi ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay atsi kana ya panga-
Diyos ni Apo Namalyari. [10] Haka hikaw, ay ayn kaw na hên kailangan ya kaatag pon, gawan
ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya makhaw ha hinoman ya ampamaala haka main
tungkulan.
[11] Gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad tinuli kaw na ha pamanuli na,
ta tinalibatokan yoy nay kalabayan yon manyag kasalanan. Hata pamanuli ay alwan dyag
hên tawo. [12] Gawan bay hên binawtismoan kaw, ay nanad ha in-ilbêng kaw hên kalamo
ni Apo Jesu-Cristo hên in-ilbêng ya, haka nanad kaw hên biniyay oman hên kalamo na
hên biniyay yan oman. Habaytsi ay gawan ha ampaniwala kaw ha kapangyarihan ni Apo
Namalyari ya namabiyay oman kana.
[13] Hên haton bayri, hikaw ay nanad natsi ha arapan ni Apo Namalyari, gawan ampanyag
kaw hên kasalanan, haka gawan alwa kaw Israelita. Noa, amêhên ay dinyanan na kaw ni
Apo Namalyari hên bayoy biyay, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Inubuh nay
nan pinatawad ya kasalanan yo. [14] Hên natsi ya ha koros hi Apo Jesu-Cristo, ay pinatawad
ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo. Nanad ayn nanan alagá ya nanad listahan hên
kasalanan tamo ya bawal ha Kautuhan ni apo Moises. [15] Gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-
Cristo, ay hinambut na hi Satanas haka hilay kalamo na. Inalíh nay kapangyarihan la,
haka impamwang nay habayto ha balang hino.
[16] Kabay paan kaw manggilam, no ampintasan la kaw gawan a kaw anhumonol ha
patakaran la, hên tungkol ha mangan, minêm, haka allon pamagsimba. Haka paan kaw bat
kipista kanla no bayoy buwan, o kaatag ya pista naên Israelita. [17] Gawan ya pamanhumonol
kanlan habaytoy patakaran, ay nanad bêngat ha pamanhumonol ha anino hên main anino.
Ya labay habiên ay habaytoy intoro hên hato ay palatandaan ha tawo ya lumatêng ya
allo ay main kahagili ya habaytoy patakaran. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo. [18] Paan kaw
manggilam kanlan waringan hên maaypa ya nakêm, ya ampammusmus kamoyu, haka
ampamilit kamoyu hên magsimba ha anghel. Êndat la no mangêd hila kamoyu gawan ha
nahalumata la. Matag-ay ya nakêm la haka marayo kan Apo Namalyari ya ihip la. [19] A hila
nakatumpang kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanad ulo tamon ampaniwala
kana. Hikitamoy pinakalawini na, ay main kitamon pakikimiha kana, hên nanad ha
kabooan hên lawini ya nangapitutumpang hên pilngoan haka êyat. Mabiyay haka humlay
kitamo, gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, no nakatumpang kitamo kan Apo
Jesu-Cristo.

Ya bayoy pamimiyay hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo

---

* 2:8 Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiên hên habaytsi ay hilay nangarawak ya a angkahêlêk, ya ampamaala di ha luta.

[20] Hikaw ay nanad natsi hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo, kabay a yoy nan kailangan
honolên ya toro† lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Awta anhonolên yo pon ya
patakaran nanad ha, [21] "Paan manggapá hên hatsi," o "Paan kaw manaway hên habain,"
o "Paan yon tsig-ên ya habayto." [22] Habaytoy patakaran, haka toro la, ay ayn pukat.
Angkaubat hila ha ihip tawo, ya tungkol ha maêkan, haka mainêm ya angkaubuh. [23] Pêtêg
ya nanad main pukat ya habaytoy patakaran haka toro, ta mangêd ya main mahonol hên
main kahipêgan haka kaaypaan nakêm ha pamagpairap ha sarilin lawini, noa, ayn pukat
ya habayto ha panaad ha karawakan kalabayan lawini.

3

[1] Biniyay kaw oman hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo, ya nakaikno ha dapit panabtab ni
Apo Namalyari, ha langit, hên ampamaala hên kalamo na, kabay pakikwanan yo ya hinon
makalangit. [2] Pakaihipên yoy makalangit, alwan ya makaluta. [3] Daygên yoy habayto ta
nanad kaw natsi ha mana yon pamimiyay, haka main kaw na hên bayoy biyay ya a maayu
kamoyu, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya atsi kan Apo Namalyari. [4] Hi Apo
Jesu-Cristo bay, ya pinangubatan hên bayoy biyay tamo, kabay ha pamag-orong na di ha
luta, ay hikitamo man, ay mahêlêk hên kalamo na, ha kapahilêw ya kahampatan na, ya a
makwan ihipên.

Ya manan pamimiyay, haka ya bayoy pamimiyay

[5] Kabay alihên yoy na ya panyag yo hên kalabayan lawini hên, nanad ha pamakilalaki,
pamabayi, haka kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini. Haka alihên yoy kaotoyan
haka kagatêan, haka hinoman ya a yo an-ikapda, ta ya a yo an-ikapda, ay yabay ya
andaygên yon diyos yo. [6] Gawan habaytoy karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari hilay
alwan mahonol. [7] Hikaw man, hên hato, ay êmbayro ya biyay yo, ta panay kaw nanyag hên
êmbayro. [8] Noa, amêhên, ay dapat yoy nan alihên ya kaganawan narawak ya dyag, hên
nanad ha huluk, tobag, hêmêk nakêm, pamanyakaw, haka ya kaparêng-êy ya nangarawak
ya habi. [9] Paan kaw milalaram, ta inalíh yoy nay mana yon pangatawo, ya pamanyag yon
karawakan. [10] Binayo ni Apo Namalyari ya pangatawo yo, haka panay nay nan ampahanan
ya kamwangan yo hên tungkol kana, ya nanyag kamoyu, ta ambayoên na kaw, angga ha
mag-in kaw hên nanad ha pangatawo na. [11] Kabay amêhên, ha bayoy pangatawo tamo, ay
alway nan maalagá no Israelita kitamo man, o alwa, no tinuli kitamo man, o alwa, o tawon
lalê man, o main kitamon pinag-aralan man, no ipoh kitamo man, o ahê. Ya maalagá
amêhên ay, hi Apo Jesu-Cristo haka hiyay atsi di kantamon ampaniwala kana.

[12] Anlugurên na kaw ni Apo Namalyari, haka pinili na kaw hên mag-in kana, hên
ayn kapintasan. Kabay dapat maingaloên kaw, dapat mag-in mangêd ya nakêm yo,
dapat mapagmaaypa kaw hên nakêm, napita ya nakêm, dapat mapagtêeh kaw. [13] Dapat
mipagtêêhan kaw, haka dapat mipapatawad kaw no main kaw hên pamagkulang ha miha
ta miha, hên nanad ha pamatawad na kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. [14] Kanlan habayto ay
dapat yon pahanan ya pamilulugud, ta êmên mag-in boo ya pakikimiha yo.

[15] Dyanan yo etaman alagá hên mamitoynong kaganawan ya an-ihipên yo, ya kapatêk-
bêkan ya an-idin ni Apo Jesu-Cristo, ta hinagyat na kaw hên makilamo ha pinakalawini
na. Haka dapat panay kaw magpahalamat kana. [16] Ya toro ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat
panay ha ihip yo, panay ha pangitoro yo, haka panay ha pam-i yon payo ha miha ta miha
hên main kagalingan, ya ubat kan Apo Namalyari. Hên main pahalamat ha nakêm yo
kana, kantaên yoy kanta, ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka kaatag êt
ya kantan pamagpuri, haka maka-Diyos. [17] Ya maalagá ay, ha kaganawan habi yo, haka
dyag yo, ay kailangan yon ipahlêk ya ampaniwala kaw kan Panginoon Jesus. Haka panay
kaw magpahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, gawan ha pakikimiha tamo kan
Panginoon Jesus.

---

† 2:20 Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiên hên habaytsi ay hilay nangarawak ya a angkahêlêk, ya ampamaala di ha luta.

Ya kailangan ha pamakilamo ha bayoy pamimiyay

18 Hikaw ya babayi, ya nipag-ahawa, ay dapat palokop kaw ha ahawa yo, ta hêpat ya hatsi,
kanlan main pakikimiha kan Panginoon Jesus.
19 Hikaw ya lalaki, ya nipag-ahawa, ay dapat lugurên yoy ahawa yo, haka alwa yo hilan
daygên ipoh.
20 Hikaw etaman ya anak, ay dapat panay yon honolên ya utoh hên toa yo, ta habayto ay
mamahigla kan Panginoon Jesus.
21 Hikaw etaman ya toa, paan yo hilan pahulukên ya anak yo, ta êmên a mahira ya nakêm
la.
22 Hikaw etaman ya ipoh, ay dapat pakahonol kaw ha amo yo di ha luta. Dapat daygên yo
ya kaganawan an-iutoh la kamoyu, angkahêlêk la man, o ahê, ta andaygên yoy habayto,
alwan bat para humigla hila kamo, noa, boon nakêm yo hilan paghuyuan, gawan ha
pamanggalang yo kan Apo Namalyari. 23 Dapat boon nakêm yon daygên ya hinoman ya
andaygên yo, hên nanad ha anhuyuan yo hi Panginoon Jesu-Cristo, ta alwan kakapag
tawo ya anhuyuan yo. 24 Muwang yo ya tumbahan na kaw lano ni Panginoon Jesu-Cristo
hên impangako na, ta hiya ya anhuyuan yo. 25 Noa, hilay ampamihundo hên manyag
karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari, ta ayn yan ampiliên.

4

1 Hikaw etaman ya ámo, ya nipag-ipoh, ay kailangan hêpat, haka hukad ya idin yo kanla,
ta muwang yo ya main kaw etaman hên Amo ha langit.

Ya kaatag pon ya aral

2 Dapat boon nakêm yon panay ihundo ya panalangin, hên main pahalamat kan Apo
Namalyari. 3 Ihalangin yo kay etaman, ya manyag hi Apo Namalyari hên dann, ta êmên
naên maipamwang ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a êt impamwang hên hato. Atsi ko
di ha hukulan, gawan ha impamwang koy habayto. 4 Ihalangin yo êt, ya maipalinaw koy
habayto hên mangêd, ta habayto ay dapat kon daygên.
5 Pakangêrên yoy pamakilamo yo kanlan a êt ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên
yo maipamwang kanla, ya tungkol kana kaban malyari pon. 6 Pakaihipên yon mangêd, ya
anhabiên yo, ta êmên panay ha ikakangêd la, ya habi yo. No êmên di ya daygên yo, ay
mamwangan yo, no ay-êmên ya mangêd ya pamakibat yo kanlan balang miha.

Tawlin pangumusta

7 Amêhên, no hiko etaman ya labay yon kotangên, ay hi Tiquico tanay maghabi kamoyu,
hên tungkol kangko. Hiyay mihay anlugurên naên patêl ha Panginoon, ya mapaypaniwal-
an ha panawop kangko, haka hiyay kapareho kon tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo.
8 An-iutoh ko ya bahên kamoyu, êmên yo mamwangan, ya tungkol kannaên, haka ta
êmên na pahiglaên ya nakêm yo. 9 Kalamo na hi Onesimo, ya taga bahên kamoyu. Hi
Onesimo ay mihay anlugurên tamon patêl ha Panginoon amêhên. Hiyay mapaypaniwal-
an. Ipamwang la kamoyu ya kaganawan ya nalyari bayri kannaên.
10 Angkumustaên kaw ni Aristarco, ya kalamo kon nakahukul, haka hi Marcos ya patêl
ni Bernabe, ay ampangumusta êt kamoyu. Yabay ya hi Marcos, ya mana kinan hinabi,
ya no lumatêng ya bahên, ay dapat tanggapên yo yan mangêd. 11 Angkumustaên kaw
êt ni Jesus, ya ambanhagan lan Justo. Habaytsi ya tatlon bêngat, ha kapareho kon
Israelita, ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ya kalamo naên hên mangaral hên
tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Pinahigla lay nakêm ko. 12 Angkumustaên
kaw êt ni Epafras, ya mihay taga bahên êt kamoyu, ya mihay tagahuyo ni Apo Jesu-
Cristo etaman. Panay na kaw hên an-ihalangin hên boon nakêm na, ya mananiêh dayi
ya paniwala yo, ta êmên kaw mag-in mahonol, hên ayn kapintasan ha kalabayan ni Apo
Namalyari. 13 Ampaptêgan ko ya hadyay kahipêgan na, ha ikakangêd yo, haka ha ikakangêd
lan ampaniwala ha balayan Laodicea haka ha Hierapolis. 14 Angkumustaên kaw êt ni Demas
haka ni Lucas, ya anlugurên tamoy doktor.

[15] Habiên yo kanlan mipapatêl kan Panginoon Jesu-Cristo ha Laodicea ya angkumustaên
ko hila. Êmbayro êt kan Ninfas, haka hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha
bali na. [16] Pangayari yon bahaên ya hata hulat ko kamoyu, ay ipabaha yo etaman kanlan
patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Laodicea. Êmbayro êt, ay bahaên yo dayi ya
hulat ko ya ubat ha Laodicea. [17] Habiên yo kan Arquipo ya ihundo nay impatsiwala kana
gawan ha pakikimiha na kan Panginoon.
[18] Hikon taganá, hi Pablo, ya ampanulat hên hatsi ya tawlin pamangumusta kamoyu, ta
êmên yo mamwangan ya taganán ubat kangko ya hata hulat. Dayi ihalangin yo ko di ha
hukulan.
Ingalwan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Hên main namaalíh kan apostol Pablo, kan Silas, haka kan Timoteo ha balayan Filipos, ay nanoro hila ha balayan Tesalonica. Ya balayan Tesalonica ay kapitolyo hên probinsyan Macedonia, ya mihay probinsya, ya angkasakopan lan taga-Roma. Main Israelita bayro ya main sinagoga ya pagsimbaan la kan Apo Namalyari. Bayro yan nanoro hi apostol Pablo hên tatloy allon pamagsimba. Impamwang na kanla no ay-êmên nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, ya kailangan yan matsi boy mabiyay oman, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya pan-êngganan lan Israelita, haka hi Apo Jesu-Cristo ya nakatupad hên kaganawan ya impamwang ya tungkol ha Mesias, kabay hiya yan taganá. A lay na dapat êngganan hên kaatag. Magpalokop hila tana dayi kan Apo Jesu-Cristo êmên hila mapatawad haka madyanan hên biyay ya ayn angga hên kalamo ni Apo Namalyari. Ya kaatag kanlan Israelita, ay naniwala ha toro lan apostol Pablo. Main etaman ya kaatag Griego ya naniwala. Kabay nabuyot-buyot ay ampi-tsi-tsipon hila ha bali ni Jason, ya miha kanlan ampaniwala, ya ampanggilam toro lan apostol Pablo.

Amêhên, labay lan Israelita, ya a ampaniwala ha toro lan apostol Pablo, ya dakpên dayi hilan apostol Pablo. Hên namwangan lan Jason ya habayto, ay tambêng lan impalako hilan apostol Pablo ha balayan Berea, ta êmên hila a madakêp. Nanoro hilan apostol Pablo etaman ha Berea, haka main mal-at ya taga-Berea ya naniwala ha toro la. Noa, hên nagilam lan habaytoy Israelita ha Tesalonica ya labay mandakêp kanla, ya atsi hila ha Berea, ay nunta hila ha Berea, ta dakpên la dayi hilan apostol Pablo, noa, in-atêl hi apostol Pablo hên kaatag kanlan ampaniwala ha toro na, ha balayan Atenas. Hilan Silas haka hi Timoteo ay nabalag ha Berea. Nanoro ya etaman hi apostol Pablo ha Atenas, haka main naniwala ha toro na tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hên nabuyot-buyot yay na bayro hi apostol Pablo, ay naglako yay na ha balayan Corinto. Hên atsi ya bayro ha balayan Corinto, ay naihipan nan hulatan hilay taga-Tesalonica ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya unan hulat na kanla.

Kabooan hên pinakalaman

Pahalamat haka pamandayêw 1:2-3:13
Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 4:1-12
Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo 4:13-18
Ya pamangênggan ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 5:1-11
Tawlin aral haka pangumusta 5:12-28

[1] Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyu ya patêl
ha Panginoon ya atsi ha Tesalonica, ya angkapi-tsi-tsipon gawan ha ampaniwala kaw kan
Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka kan Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw
ni Apo Namalyari.

[2] Panay kay ampahalamat kan Apo Namalyari gawan ha paniwala yo, haka panay
naên kaw an-ihalangin. [3] An-ipagpahalamat naên ya dyag yo, gawan paniwala yo,
ya pamagpagal yo ha pamanawop ha kapareho yo, gawan pamanlugud yo, haka ya
pamagtêêh yo ha ampanalanghang kamoyu, gawan angkasigurado yo ya mag-orong ya
hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

[4] Patêl ha Panginoon, anlugurên na kaw ni Apo Namalyari, ta muwang naên ya pinili
na kaw hên mag-in kana, [5] ta ya Mangêd ya Habi ya ampaniwal-an naên, ay impamwang
naên kamoyu ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Hên atsi kay bahên, ay

nahêlêk yo etaman ya pamimiyay naên ha ikakangêd yo. [6] Haka tinoto yo kay boy tinoto
yo hi Panginoon. Ta dinanan yo man ya hadyay pamairap ubat kanlan a ampaniwala, ay
tinanggap yo ya Mangêd ya Habi ya intoro naên kamoyu hên main kahiglaan ya ubat ha
Espiritu ni Apo Namalyari.
[7] Kabay hikaw ay nag-in alimbawa kanlan ampaniwala kan Apo Jesus ha probinsyan
Macedonia haka ha probinsyan Acaya. [8] Alwan bêngat ha probinsyan Macedonia haka
ha probinsyan Acaya, noa, ha ayri man ya logal ay namwangan lan tawo ya Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesus gawan pamimiyay yo haka paniwala yo kan Apo Namalyari.
Kabay a naên kailangan habiên kanla ya tungkol kamoyu. [9] Ta hila ya ampamipamwang
no ay-êmên yo kay tinanggap. Hila êt ya ampamipamwang no ay-êmên yon intêgên ya
pamagsimba yo ha alwan pêtêg ya diyos, ya mana yon pinuri, ta êmên yo simbaên hi Apo
Namalyari ya mantêg ya Diyos, ya angkabiyay. [10] An-ipamwang la êt no ay-êmên yon pan-
êngganan ya pamag-orong hên anak na, ya hi Apo Jesus, ya mangubat ha langit. Hiyay
biniyay oman ni Apo Namalyari haka hiya etaman ya ampamiligtas kantamo ha parusa ya
lumatêng ya ubat kan Apo Namalyari.

2

Ya pamaghuyo ni apostol Pablo ha balayan Tesalonica

[1] Patêl ha Panginoon, muwang yo ya a nahayang ya pamaniraw naên bahên kamoyu
ha Tesalonica, gawan mal-at ya naniwala hên nanoro kay. [2] Muwang yo etaman ya hên
atsi kay pon ha balayan Filipos,* ay minusmus kay haka hadyay pamairap kannaên. Noa,
hên nilumatêng kay bahên kamoyu ay pinatanièh ni Apo Namalyari ya nakêm naên, ta
êmên naên naipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi na, main man mal-at ya kalamo
yo ya nanalanghang kannaên.† [3] Kaptêgan taganá ya intoro naên kamoyu, ta ayn kay
hên narawak ya ihip hên lokoên kaw. [4] Ta impakatsiwala ni Apo Namalyari kannaên ya
pamipamwang hên Mangangêd ya Habi na. Kabay ya pamipamwang naên ay alwan gawan
kalabayan tawo, noa, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari ya ampakamwang hên laman
ihip tamo. [5] Muwang yo haka muwang ni Apo Namalyari ya a kay nanoro kamoyu gawan
ampanapol kay hên bandi, haka a naên kaw dinayêw, ha naayang ya habi gawan main kay
hên labay kamoyu. [6] A naên êt tinapol ya pamandayêw yo, o ya pamandayêw hên kaatag.
[7] Main kay man hên tungkulan gawan hikay ay apostol ni Apo Jesu-Cristo, ay naaypa ya
nakêm naên hên atsi kay bahên. Malugud kay nanad hên indo ya ampanayhay hên mantêg
nan anak. [8] Ha hadyay lugud naên kamoyu, ay namipamwang kay hên Mangangêd ya Habi
ni Apo Namalyari kamoyu, haka a naên in-imot ya biyay naên ha ikakangêd yo. [9] Patêl ha
Panginoon, muwang naên ya a yo naliwaan, ya allo-yabi kay hên nagpagal hên nag-obra,
ta êmên a kay pabyat ha hinoman kamoyu hên mamakan kannaên, hên atsi kay bahên
kamoyu hên ampanoro hên Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari.
[10] Hikaw haka hi Apo Namalyari, ay ampamaptêg ya taganán ayn kapintasan ya
pamakilamo naên kamoyun ampaniwala ha Panginoon, ta hinonol naên ya kalabayan ni
Apo Namalyari hên atsi kay bahên kamoyu. [11] Muwang yo êt ya ugali naên bahên kamoyu,
ay nanad ugali hên mangêd ya toa ha panoro hên anak na. [12] Ta ya dinyag naên, ay tinoroan
naên kaw hên mangêd, haka pinahigla naên ya ihip yo, ta êmên kaw magpakahipêg hên
manyag kangêran, ya ikahigla ni Apo Namalyari ya ampanagyat kamoyu hên palokop
kana, hên makilamo ha ayn kapantag ya karangalan na.
[13] Panay kay etaman ampagpahalamat kan Apo Namalyari gawan namwangan yo, ya
toro naên ya pinaniwal-an yoy na, ay alwan bêngat toro hên tawo, noa, kaptêgan ya
ubat kan Apo Namalyari. Habaytoy habi na ay ampam-i kamoyun ampaniwala hên
kapangyarihan hên manyag kangêran. [14] Hikaw ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-
tsipon, napaptêgan ya ampaniwala kaw, ta hikaw man ay pinairapan lan kabalayan yo,
ya nanad hên nalyari kanlan patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan

* 2:2 Dyag 16:16-24. † 2:2 Dyag 17:5-10.

Judea, ya pinairapan lan kapareho lan Israelita. [15] Hila bay, ya Israelita, ya namatsi
kanlan namipamwang hên habi ni Apo Namalyari hên hato, haka amêhên pinatsi la êt
hi Panginoon Jesus. Hila êt ya nangipaplag kannaên. Anhalanghangên lay kaganawan
tawo haka hi Apo Namalyari. [16] Ta ambawalên la kay hên mamipamwang hên tungkol
kan Apo Jesus kanlan alwan Israelita, ta êmên hila a mailigtas ha parusa ya lumatêng.
Gawan nibunton ya karawakan la, ay nalatngan hilan huluk ni Apo Namalyari ta siguradon
parusaan hila ha parusa ya lumatêng.

Labay ni apostol Pablo hên hirawên na hilan oman ya patêl, ya ampaniwala kan Apo Jesus ha balayan Tesalonica

[17] Patêl ha Panginoon, naipêk man ya panaon hên nangapipapawa kitamo, ay panay
naên kaw hên angkaihipan. Labay-labay naên kaw dayin mahêlêk oman gawan
angkalêngêw kay kamoyu. [18] Labay naên dayi hên mag-orong kamoyu. Hiko man, kata-
ungno kinan labay hên maniraw bahên, noa, panay a ampihundo gawan an-abalaên na kay
ni Satanas. [19] Labay naên kaw hên hirawên, ta hikaw ya an-ikahigla naên, ta angkasigurado
naên ya ihundo yoy paniwala yo. Hikaw ya maipagmahlay naên ha arapan ni Panginoon
tamon Jesus ha pag-orong na di, gawan pinaniwal-an yoy toro naên. [20] Taganán hikaw ya
an-ikahigla naên, haka ya maipagmahlay naên.

3

[1] Kabay hên a naên matêêh ya kalêngêwan naên, ay nabalag kay tana ha balayan Atenas,
[2] ta in-utoh naên tana bahên kamoyu ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya hi Timoteo,
ya ampaghuyo kan Apo Namalyari. Hi Timoteo ay kalamo naên ha pamitoro hên Mangêd
ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. In-utoh naên yan mamataniêh hên paniwala yo,
haka mamahigla hên ihip yo, [3] ta nalatngan kaw man hên habaytoy pamairap, ay ayn dayi
kamoyu ya maalihan paniwala. Ta muwang yo ya habayto ya pamairap, ay tinalagá ni Apo
Namalyari kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. [4] Muwang yo ya habayto, ta hên
atsi kay bahên kamoyu, ay mana naên hinabi ya malatngan kitamo hên pamairap, haka
amêhên natupad ya habayto. [5] Kabay hên a kina nakatêêh gawan panyagah ko hên tungkol
kamoyu ay, in-utoh ko hi Timoteo bahên kamoyu ta êmên ko mamwangan no nananiêh
pon ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Nampotog ako ta kayno natukso kaw ni Satanas,
hên itêgên ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, haka kayno nahayang bêngat ya paytoro
naên kamoyu hên tungkol kana.

[6] Amêhên, nag-orong yay na hi Timoteo ya ubat bahên, haka nantan yan mangêd ya
balita ya tungkol ha paniwala yo, haka ha pamanlugud yo. Hinabi na êt ya panay yo kay
hên angkaihipan, haka angkalêngêw kaw êt kannaên, êmên ha angkalêngêw kay kamoyu.
[7] Kabay, gawan pan-ihundo yoy paniwala yo, ay mahiglay nay ihip naên, angkalatngan kay
man hên hadyay kairapan haka pamairap. [8] Gawan nakataniêh ya paniwala yo, ay mahigla
ya biyay naên. [9] Ayn angga ya pagpahalamat naên kan Apo Namalyari ha pamahigla yo
kannaên. [10] Allo-yabi ay panay naên kaw hên an-ipaka-panalangin ya mahêlêk naên kaw
dayi, ta êmên naên mapahanan ya paniwala yo.

[11] Dayi, hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Panginoon Jesus ya mamaalíh hên
ampamahabkol kannaên ta êmên naên kaw mahiraw. [12] Haka an-ihalangin naên kaw, ya
dayi, ay pahanan hên Panginoon ya pamanlugud yo ha miha ta miha, haka ha kaganawan
tawo, hên nanad ha pamanlugud naên kamoyu. [13] Ta êmên na pataniêhên ya ihip yo, êmên
na kaw malatêng hên ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ha
pag-orong na di ni Panginoon tamon Jesus ubat ha langit, hên kalamo na ya kaganawan
ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

4

Ya pamimiyay ya ampakapahigla kan Apo Namalyari

[1] Patêl ha Panginoon, main kay pon êt hên labay ipamwang kamoyu. Ampakihabi naên
kamoyu ha tungkulan ya indin kannaên ni Panginoon Jesus, ya ipakahundo yo dayi ya

intoro naên kamoyu ya tungkol ha pamimiyay yo, ya pandaygên yoy na, êmên mapahigla
hi Apo Namalyari. [2] Gawan muwang yoy na ya habaytoy intoro naên kamoyu ay ubat kan
Panginoon Jesus. [3] Ta labay ni Apo Namalyari ya taganán ayn kaw hên kasalanan, nanad
ha mamabayi haka makilalaki. [4] Ya balang miha kamoyu ay dapat mangillag hên lawini
na ha karawakan, ta êmên kaw mamiyay hên ayn ikarêng-êy ha arapan tawo, haka banal
ha arapan ni Apo Namalyari. [5] Paan kaw panay hên mangihip hên kalabayan lawini, hên
nanad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [6] Paan yon lokoên ya kapareho yo hên
tungkol ha ahawa na, ta impamwang naên ana kamoyu, ya hi Panginoon ay siguradon
mamarusa ha manyag hên êmbayro. [7] Ta pinili na kitamo ni Apo Namalyari êmên kitamo
mamiyay hên ayn kapintasan ha arapan na. A na kitamo pinili ta êmên manyag hên
karawakan hên kalabayan lawini. [8] Kabay no an-araên yoy hata toro naên, alwan bêngat
hikay ya an-araên yo, noa, an-araên yo etaman hi Apo Namalyari ya nam-i kantamo hên
Espiritu na.
[9] Tungkol ha pamilulugud yon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay a kinan kailangan
ihulat kamoyu, ta tinoroan na kaw na, ya dapat kaw milulugud. [10] Haka ampanlugud kaw
na ha kaganawan patêl ha Panginoon ha boon probinsyan Macedonia. Êmbayro man, ay
ampakihabi naên kamoyu ya pahanan yo pon ya pamanlugud yo kanla. [11] Pakikwanan yon
mamiyay hên mapatêkbêk. Paan kaw makiêmên ha biyay hên kaatag, noa, magpakahipêg
kaw, hên nanad ha intoro naên kamoyu. [12] Ta no daygên yoy habayto, ay a yoy na kailangan
hên kikwa ha kaatag, haka galangên la kaw hên a pon nagpalokop kan Apo Namalyari.

Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo

[13] Patêl ha Panginoon, labay naên hên mamwangan yo ya kaptêgan ya tungkol kanlan
natsi ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmên a kaw maglungkot hên nanad kanlan ayn
kasiguradoan ya mipalako hila ha biyay ya ayn angga hên kalamo ni Apo Namalyari.
[14] Ampaniwala kitamo ya hi Panginoon Jesus ay natsi haka biniyay oman. Êmbayro êt,
ampaniwala kitamo ya biyayên oman ni Apo Namalyari ya hilay natsi ya naniwala kana.
Bayo ipalamo na hila kan Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di ha luta.
[15] Ta habaytsi ya hinabi hên Panginoon, ay an-itoro naên kamoyu amêhên, ya hikitamoy
angkabiyay pon, ha allon pag-orong na di, ay a miuna kanlan natsi hên manupa kana. [16] Ta
kanan habayto, ay muna-oy ya Panginoon ubat ha langit hên kalamo hên makhaw ya utoh,
hên baêg hên miha kanlan pinakapoon hên anghel ni Apo Namalyari, haka ya tonoy hên
tambuyok ni Apo Namalyari. Ha pantumaoy ni Apo Jesu-Cristo ay munan mabiyay oman,
hilay natsi ya nagpalokop kana. [17] Bayo hikitamo ya angkabiyay pon ay tsiponên ha lêmm
hên kalamoy biniyay nan oman hên palako ha langit hên manupa kana. Kabay paubat
habayto, ay makapaidi kitamina ha langit hên kalamo hên Panginoon hên angga-angga.
[18] Habaytsi ya toro ay ipaihip yo ha miha ta miha, êmên kaw mangapipapahigla.

5

Panay kitamon maglêan ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

[1] Patêl ya ampaniwala ha Panginoon, tungkol ha pag-orong hên Panginoon ay a naên
kailangan hên ihulat kamoyu no makano yan mag-orong, [2] ta muwang yoy na, ya a
tamo muwang no makano yan mag-orong, ta ya pag-orong hên Panginoon ay nanad
ha pamanlumatêng hên mihay manakaw ya biglan lumatêng. [3] Habaytoy allo ay habiên
lan a ampaniwala, ya ayn nanan gulo haka ayn nanan ikapotog, noa, kanan habayto, ay
namakonkaynaman ay lumatêng kanla ya kaparusaan ya ayn angga. A hila makapuwayu,
ta siguradon lumatêng ya hata parusa, ya nanad ha siguradon mananam hên ilab ya mihay
babayi ya nabuktot, bayo ya manganak. [4] Noa, hikaw ya patêl ha Panginoon, ay a kaw na
ampanyag hên karawakan ta ayn kaw na ha kariglêman. Kabay a kaw mabigla, bigla man
ya pag-orong na, ya nanad ha pamanlumatêng hên manakaw ya taganán bigla. [5] Hikaw
ngan ay atsi ha kahawangan, hên nanad angkahawangan allo. Ayn kitamina ha kariglêman
hên nanad kariglêman hên yabi. [6] Kabay dapat panay kitamon nakal-an. Dapat panay
kitamon nakamukat hên nakal-an alwan nanad kanlan atsi ha kariglêman ya a nakal-an.

[7] Ta hilay nabêlêw ay angkabêlêw ha yabi, haka hilay mapamminêm alak ay maglahing
ha yabi. [8] Hikitamo, ya nanad angkabiyay ha allo, ay dapat panay kitamon nakal-an
hên manyag kangêran. Dapat tamon pakataniêhên ya paniwala tamo, haka pahanan ya
pamanlugud tamo ya nanad ha kalahag ya ampamiillag kantamo ha karawakan. Dapat
tamo êt hên ihundo ya paniwala tamo ha kasiguradoan hên biyay ya ayn angga, ya nanad
halimbêng hên ulo tamo. [9] Ta a na labay ni Apo Namalyari ya maparusaan kitamo. Pinili
na kitamo ta êmên na kitamo iligtas ni Panginoon tamon Jesu-Cristo ha parusa. [10] Natsi
ya gawan kantamo, ta êmên na kitamo ilamo ha biyay ya ayn angga. Ha pag-orong na di,
gêtan na kitamo ha langit, angkabiyay kitamo man o natsi. [11] Kabay mipapahigla kaw haka
mipapataniêh kaw hên paniwala hên miha ta miha, ya nanad hên andaygên yoy na.

Kaatag pon ya aral haka pangumusta

[12] Ampakihabi naên kamoyun patêl ha Panginoon, ya igalang yo hilay pinili ni Apo
Namalyari ya ampagpagal hên mamaala haka manoro kamoyu. [13] Pakalugurên yo hila hên
main galang gawan ha pamagpagal la. Milalamo kaw hên magpakaaypan nakêm ta êmên
mag-in mimiha ya ihip yo.

[14] Amêhên, ampakihabi naên kamoyun patêl ha Panginoon, ya habyanan yo hilay
mabarog ta êmên hila humipêg. Pahiglaên yoy nakêm lan ampanyagah. Pakataniêhên yoy
ihip lan kinumbêl ya paniwala. Pibat-an yo hilangan hên main kaaypaan nakêm. [15] Alwa
yon tumbahan narawak ya ampanyag kamoyun narawak, noa, panay kaw manyag hên
ikakangêd hên miha ta miha, haka ha kaganawan tawo.

[16] Panay kaw maghigla. [17] Panay kaw hên manalangin. [18] Panay kaw magpahalamat, ha
hinoman ya angkalyari, ta habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala
kan Apo Jesu-Cristo.

[19] Alwa yon habkolên ya an-ipadyag nan Espiritu ni Apo Namalyari kamoyu. [20] Alwa yon
musmusên hilay ampamipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. [21] Êmbayro
man, ay pakaihipên yo pon ya toro la haka honolên yoy nay mantêg ya ubat kan Apo
Namalyari. [22] Haka dayuán yoy kaganawan karawakan.

[23] Amêhên, an-ihalangin naên kaw, ya pataniêhên na kaw ni Apo Namalyari ya ampam-
in kapatêkbêkan ihip, ta êmên yo dayuán ya kaganawan nangarawak. An-ihalangin naên
êt ya illagan na kaw, ta êmên ha pag-orong na di ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay ayn
kaw hên kapintasan ha boon pagkatawo yo, ha espiritu yo, ha kaêlwa yo, haka ha lawini
yo. [24] Haka muwang naên ya tapat hi Apo Namalyari ya namaihip kamoyu hên magpalokop
kana, kabay daygên nay hata inhalangin naên kana.

[25] Patêl ha Panginoon, ihalangin yo kay êt.

[26] Mikukumusta kaw ta êmên ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad
patêl ha Panginoon.

[27] Ampakihabi ko kamoyu ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo, ya bahaên yoy hata hulat
ha arapan lan patêl tamo.

[28] Panay atsi kamoyu dayi ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Habaytsi ay ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica. Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica ay panay ampairapan lan Israelita ya a ampaniwala kana. Kabay hinulatan na hilay na êt ni apostol Pablo ta pataniêhên na dayi ya ihip la.

Angkalipáng ya ihip lan patêl kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Êndat lan kaatag ya nag-orong yay na. Êndat lan kaatag pon ya a lay na kailangan hên humipêg, ta marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Di ha hulat, ay hinabyanan ni apostol Pablo hilay habaytoy ayn nanan hipêg, haka impalinaw na kanla ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pahalamat ha paniwala lan Tesalonica 1:3-12
Aral ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 2:1-17
Aral ya tungkol ha panalangin haka kahipêgan 3:1-16
Tawlin habi 3:17-18

1 Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyun patêl
ha Panginoon ya atsi bahên ha Tesalonica ya angkapi-tsi-tsipon. Hikaw ay atsi ha lokop ni
Panginoon Jesu-Cristo haka ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. 2 An-ihalangin naên kaw
ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari
ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya pamanatol ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

3 Patêl ha Panginoon, dapat panay naên kaw ipahalamat kan Apo Namalyari. Hêpat ya
habayto, gawan angkapahanan ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo haka ya pamanlugud
yo ha miha ta miha. 4 Kabay an-ipagmahlay naên kaw ha kaatag ya patêl ha Panginoon ya
angkapi-tsi-tsipon. An-ipagmahlay naên ya kataniêhan paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo,
ampagtêêhan yo man ya hadyay kairapan haka ya hadyay pamairap.
5 Habayto ay ampamaptêg ya makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari, haka
kabay hikaw ay mag-in hêpat hên ilamo ha pamanlokop na ha langit, ya ikatêêh yon
kairapan. 6 Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari gawan hiyay manumbah
ha ampamairap kamoyu. 7 Ta hikaw ya ampagtêêh hên kairapan ay papaynawaên hên
kalamo naên ha pag-orong ni Panginoon Jesus ya ubat ha langit ya kalamo na hilay
makapangyarihan ya anghel na. 8 Pag-orong na di, ay nakapalibot kana ya hadyay apoy,
ta parusaan nay a nagpalokop kan Apo Namalyari haka a anhumonol ha Mangêd ya
Habi tungkol kan Apo Jesus, ya Panginoon tamo. 9 Ayn angga ya parusa kanla, haka
angga-angga, ay a la mahêlêk ya Panginoon, haka ya kapapaêpapah ya kapangyarihan
na. 10 Maubuh hên malyari ya habayto ha pag-orong na. Mag-orong ya, ta êmên la yan
pag-êpapahan, haka puriên lan kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
Hikaw ay kalamo bayro etaman, ta pinaniwal-an yo, ya impamwang naên kamoyu.
11 Kabay panay naên kaw hên an-ilamo ha panalangin kan Apo Namalyari, ya dayi ay
daygên na kaw hên mangêd, ya hêpat kanlan pinaihipan nan magpalokop kana. Dayi
dyanan na kaw hên kapangyarihan na, ta êmên yo mahonol ya kalabayan yon manyag
kangêran, gawan ha paniwala yo kana. 12 No êmbayro, ay mapuri ya Panginoon Jesus
gawan ha biyay yo, haka hikaw man ay madayêw hên kalamo na, gawan ha ayn kapantag
ya ingalo ni Apo Namalyari haka Panginoon tamon Jesu-Cristo.

2

Ya pay-iltaw hên hadyay dawak ya poon hên kahalanghangan

1 Amêhên, patêl ha Panginoon, ay ipapakalinaw naên kamoyu ya tungkol ha pag-orong
ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka ha pamitsipon na kantamo hên manupa kana.
2 An-ipakihabi naên kamoyu ya paan kaw dayin manyagah o mampotog man, ha balita
ya nilumatêng ana kano ya pag-orong hên Panginoon. Paan kaw maniwala ha balita
la, habiên la man ya impamwang ya habayto hên Espiritu ni Apo Namalyari, o habi
kano, o hulat man ya banhagan lan ubat kannaên. 3 Paan kaw paloko ha panhabiên lan
mapaglaram, ta a ya lumatêng hi Panginoon Jesu-Cristo, no a pon malyari ya hadyay
panhumalanghang hên tawo kan Apo Namalyari, haka no a pon iiltaw ya poon hên
kapatsi ni Apo Namalyari, ya siguradon migtan ha impiyerno. 4 Halanghangên na hi Apo
Namalyari haka ya balang ansimbaên hên tawo, ta itag-ay nay sarili na, ta hiyay nay
simbaên hên kal-atan ha Templo, ya bali ni Apo Namalyari, ta hiya kano hi Apo Namalyari.
5 Muwang yo ya hinabi kinay hatsi kamoyu hên atsi ko bahên. 6 Muwang yo etaman
no hino ya, ya ampamiawat kana, ta êmên ya a pon iiltaw angga ha a pon lumatêng ya
panaon na. 7 Ta ya kapangyarihan hên kahalanghangan ha kangêran, ay naumpisaan
hên a la muwang hên kaatag, ta ampamaihip ya ha tawo ya manalanghang hila, noa,
hiya ay nakakabat pon, kabay a ya pon ipaltaw angga ha a pon inalíh ya ampamiawat
kana. 8 No inalíh ya ampamiawat kana, ay pay-iltaw yay na. Noa, ha pamanlumatêng ni
Panginoon Jesus hên kalamoy kapahilêw ya kahampatan na, ay patsên nay na ha inanawa
nan bêngat. 9 Ya pamanlumatêng nan habaytoy poon hên kapatsi ni Apo Namalyari, ay
main yan kalamo hên narawak ya kapangyarihan, haka hino-hino kay na hên ya tanda,
ya pamanloko, haka kaatag pon ya kapapaêpapah ya kalaraman ni Satanas. 10 Kalamo
na êt ya hino-hino kay na hên ya karawakan ya pamanloko na kanlan tawo ya mipalako
ha kaparusaan ha impiyerno, gawan a la panlugurên ya kaptêgan ya tungkol kan Apo
Jesus, ta êmên hila dayi mailigtas ha kaparusaan. 11 Kabay paulayan hila ni Apo Namalyari
hên maniwala ha dyag ya kalokwan, 12 ta êmên hilay na maparusaan gawan pinili lay
karawakan, ta ya kaptêgan ay a la pinaniwal-an.

Hikitamo ay pinili hên mapagkalamo ni Apo Jesu-Cristo ha langit

13 Noa, hikaw, patêl ya anlugurên hên Panginoon, hêpat kannaên ya panay naên kaw an-
ipagpahalamat kan Apo Namalyari ta pinili na kaw hên iligtas ha kaparusaan ya lumatêng
paubat hên una, gawan dinyag na kaw hên Espiritu na hên malinis, hên ayn kapintasan,
haka gawan pinaniwal-an yoy kaptêgan. 14 Ya Mangêd ya Habi ya in-aral naên kamoyu,
ay habayto ya ginamit ni Apo Namalyari ha panagyat na kamoyu hên magpalokop kana,
êmên kaw makapakilamo ha karangalan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. 15 Kabay, patêl
ha Panginoon, pataniêhên yoy ihip yo. Ipakatanêm yo ha ihip yo ya intoro naên kamoyu,
ya hatoy hinabi naên haka hatoy inhulat naên êt.
16 Ampanalangin kay kan Panginoon tamon Jesu-Cristo haka kan Apo Namalyari, ya
Tatang tamo ya nanlugud kantamo. Gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ay dinyanan
na kitamo hên kahiglaan nakêm ya a ampangoman, haka kasiguradoan hên tungkol ha
arapên tamo. 17 Hiya dayi, ya mamahigla haka mamataniêh hên nakêm yo, ta êmên yo
maihabi haka madyag ya panay kangêran.

3

Ihalangin yo kay

1 Patêl ha Panginoon, bayo ko yariên ya habaytsi ya hulat kamoyu, ay ampakihabi ko ya
ihalangin yo kay, ta êmên ya habi ni Apo Namalyari, ay tambêng mibahwag, haka paniwal-
an hên balang miha, hên main galang, hên nanad ha pinaniwal-an yo. 2 Ihalangin yo êt ya
illagan na kay ni Apo Namalyari ha kaganawan ya ampanyag karawakan, ta main mal-at ya
ayn pon paniwala, ya ampanalanghang kannaên. 3 Noa, mapaypaniwal-an ya Panginoon
ya mamataniêh hên ihip yo, haka mamiillag kamoyu ha dyag ni Satanas. 4 Muwang naên

ya an-ihundo yo amêhên, haka ihundo yo angga-angga ya pamanhumonol yo ha toro naên
kamoyu, gawan ampaniwal-an yo ya Panginoon.
5 An-ihalangin naên kaw ya lalo yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka
ya pamataniêh ni Apo Jesu-Cristo hên nakêm yo.

Magpakahipêg kitamo

6 Patêl ha Panginoon tamon Jesu-Cristo, pan-iutoh naên kamoyu ha tungkulan ya indin
na kannaên, ya lakwanan yo hilay patêl ya mangabarog, ya hilay a ampanhumonol ha toro
naên kamoyu. 7 Muwang yoy na ya dapat kaw hên manoto kannaên, ya a kay nagbarog
hên atsi kay bahên. 8 A kay bat nangan hên indin kannaên, noa, binayaran naên, ta allo-
yabi kay nagpagal hên nag-obra, êmên a kay pabyat ha hinoman kamoyu. 9 Main kay hên
tungkulan hên kikwa kamoyu hên kaganawan kailangan naên, noa, labay naên hên mag-
in kay hên alimbawa ya mahonol yo. 10 Hên atsi kay êt bahên, ay hinabi naên kamoyu ya
paan yon pakanên ya mangabarog.
11 An-ungkatên naên habayto gawan angkagilaman naên ya bahên kamoyu, ay main
mangabarog ya bat hên ampakiêmên ha biyay hên kaatag. 12 Ha langan ni Panginoon
Jesu-Cristo, ampakihabi naên kanla, haka an-iutoh naên hila, ya magpakahipêg hila ha
mangangêd ya dyag, êmên la maêkan ya pinagpagalan la.
13 Patêl ha Panginoon, alwa kaw hên humawa hên manyag hên kangêran. 14 Pakatandaan
yo hila ya a anhumonol ha an-ihulat naên, haka dayuán yo hila, ta êmên hila mipakarêng-
êy. 15 Noa, paan yo hilan itad hên kapatsi yo, ta habyanan yo hila tanan nanad patêl.

Inhalangin ni apostol Pablo ya hilay taga-Tesalonica

16 Ya Panginoon ya ampangubatan kapatêkbêkan ay panay dayin mam-in kapatêkbêkan
kamoyu, hinoman ya angkalyari. Dayi lamoan na ya balang miha kamoyu.
17 Hiko hi Pablo ya ampanulat hên hata pangumusta di ha impahulat ko. Ha pêtêg kon
gamêt ay ampanulat akon habaytsi hên nanad ha balang hulat ko, ta êmên yo mamwangan
ya pêtêg ya hiko ya nanulat.
18 An-ihalangin naên kaw ya dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hi Timoteo ay mihay miyawhay ya atsi ha balayan Listra ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya indo na ay mihay Israelita ya ampaniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo. Ya toa nan lalaki ay alwan Israelita ta hiyay Griego. Hên atsi hila ha balayan Listra hi apostol Pablo, haka hi Silas, ay hinagyat ni apostol Pablo hi Timoteo hên manawop ha pamibahwag hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ay nag-in mihay kalamo ni apostol Pablo bayo nabalag ya ha balayan Efeso ta toroan na hilay ampaniwala bayro. Di ha unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay imbilin na kan Timoteo ya kailangan nan daygên ha biyay na, haka ya kailangan nan itoro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Imbilin na êt kan Timoteo ya tungkol ha dapat lan daygên no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon hên magsimba, haka no ay-êmên mamwangan no hino hilay hêpat hên mamaala kanlan patêl ha Panginoon.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Ya tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 1:3-11

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari 1:12-20

Ya tungkol kanlan ampi-tsi-tsipon haka hilay ampamaala kanla 2:1-3:16

Ya aral kan Timoteo ya tungkol ha paghuyo na 4:1-6:21

1 Hiko hi Pablo ya ampanulat hên hatsi, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Hikoy in-
utoh ni Apo Namalyari, ya mamiligtas kantamo, haka ni Apo Jesu-Cristo ya ubatan hên
kasiguradoan tamo hên tungkol ha arapên tamo.
2 Anhulatan kata Timoteo, ya pêtêg kon anak ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.
An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka dayi
ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Dapat bawalên hilay ampanoro hên alwan pêtêg

3 Labay kon mabalag ka pon ha balayan Efeso, nanad ha pinakihabi ko kamo hên
nammita ko ha probinsyan Macedonia, gawan main ungno ya ampaytoro hên alwan
pêtêg. Dapat mo hilan paghabyanan, ya itêgên lay paytoro la. 4 Habyanan mo hila ya a
la dayi hayangên ya panaon la ha ayn kapukatan pamakiistorya hên tungkol ha istorya ya
didinyag bat, haka hên tungkol ha paylistaan hên ninuno la ya pangubatan hên hubakan.
Habayto, ay a ampakataniêh hên paniwala tamo kan Apo Namalyari. 5 Habyanan mo
hila, ta êmên hila mag-orong ha pamanlugud ya ubat ha mangêd ya nakêm, ha malinis
ya konsinsya, haka ha naahig ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo. 6 Habaytoy ampaytoro
hên alwan pêtêg, ay ahinan ampanlugud hên êmbayro, ta ampiistorya hila hên ayn
kapukatan. 7 Labay la hên mag-in mánoron Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, a la agyu,
ta a la angkaintindihan ya panhabiên la. A la êt angkaintindihan ya an-ipilit lan pêtêg.
8 Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan ni Apo Namalyari no honolên tamo ya labay
lan habiên.
9 Muwang tamo ya Kautuhan na, ay alwan para kanlan mahonol kana, noa, para kanlan
alwan mahonol kana, haka para kanlan mapanalanghang, haka para kanlan mapanyag
kasalanan, haka para kanlan ayn limo kan Apo Namalyari, haka para kanlan mapanuboy,
haka para kanlan mapamatsin toa la anggan kaatag ya tawo. 10 Habaytoy Kautuhan ay
para êt kanlan nanad aho ya makitakêh ha kapareho lan lalaki o babayi o ha anak.
Habaytoy Kautuhan ay para êt kanlan manlipot,* haka para kanlan malaram, haka para
êt kanlan malaram ya tistigos ha kaso, haka para kanlan anhumalanghang ha kaganawan

* 1:10 Hilay mandakêp mayaman haka kikwan mal-at ya pera bayo la ibuhan ya dinakêp la.

pêtêg ya toro, [11] ya pamanhumonol ha Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari ya
makapangyarihan, haka hêpat tamon simbaên. Impatsiwala na kangko hên ipamwang
ya habaytoy Mangêd ya Habi.

Pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari

[12] Ampahalamatan ko hi Panginoon tamon Jesu-Cristo ya ampamataniêh hên ihip ko, ta
êmên ko madyag ya an-ipadyag na kangko. Ampahalamatan ko ya etaman gawan pinili
na ko, haka intad na ko hên mapaypaniwal-an hên hato. [13] Agyan hinalanghang ko ya,
minusmus ko ya man, haka agyan pinairapan ko ya hên hato, ay iningalwan na ko ni Apo
Namalyari gawan êndat kon pandaygên koy kalabayan na, gawan a ko pon ampaniwala
kan Panginoon Jesu-Cristo. [14] Ya ayn kapantag ya ingalo na kangko, ay a ko makwan
maihip, ta hiko, ay dinyanan nan paniwala, haka pamanlugud ya ubat kan Panginoon Jesu-
Cristo. [15] Pêtêg ya habaytsi ya anhabiên ko, ya dapat pakapaniwal-an hên balang miha. Hi
Panginoon Jesu-Cristo, ay nilumatêng di ha luta, ta êmên na iligtas hilay makasalanan,
haka hiko ya pinakanarawak ha kal-atan makasalanan. [16] Noa, iningalwan ako ni Apo
Namalyari, ta êmên na impahêlêk ha balang miha no ay-êmên angga ya pamagtêêh ni
Panginoon Jesu-Cristo ha pinakanarawak ya tawo, ta êmên hikoy mag-in alimbawa kanlan
maniwala kana, ya madyanan hên biyay ya ayn angga. [17] Puriên haka galangên ya hên ayn
angga, ya kamiha-mihaan poon tamo hi Apo Namalyari, ya ayn ubatan haka ayn angga. A
ya matsi haka a ya mahêlêk hên mata tamo. Amen.†

[18] Timoteo, anak ko, ipatsiwala ko kamo ya hata utoh hên nanad ha impapapêt ni
Apo Namalyari ya tungkol kamo, kanlan poon lan angkapi-tsi-tsipon hên pinaluntoan
la kan gamêt la, hên in-utoh la kan maypamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
Pakaihipên moy hatoy hinabi la ya tungkol kamo ya mamahigla kamo ha paglaban mo ha
anhumalanghang ha kaptêgan. [19] Pakataniêhên moy paniwala mo, haka pakalinisên moy
konsinsya mo, ta main kaatag ya ayn konsinsya, gawan a la anggilamên ya an-ipaihip hên
kangêran nakêm la, kabay nahira ya paniwala la. [20] Kalamo lan habaytsi hilan Himeneo
haka hi Alejandro. Impaulay ko hilay na pon kan Satanas ta êmên hilay nan tunggên hên
manalanghang kan Apo Namalyari.

2

Ya tungkol ha daygên no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon

[1] Una kon ampakihabi kamoyu, ya panay yon ihalangin ya kailangan yo, haka ya kailan-
gan hên balang miha kan Apo Namalyari. Ipagpahalamat yo hila etaman kana. [2] Ihalangin
yoy kaganawan ya main tungkulan ha gobyerno, ta êmên hikitamoy ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo, ay mamiyay hên mapatêkbêk hên ayn gulo, ya main galang kan Apo Namalyari
haka ha tawo. [3] Habaytoy mangêd haka ikahigla ni Apo Namalyari ya namiligtas kantamo.
[4] Labay na, ya miligtas ya balang miha haka mamwangan lay kaptêgan. [5] Labay nan habayto
ni Apo Namalyari, gawan hiyay kamiha-mihaan Diyos. Haka hi Apo Jesu-Cristo, ya nag-in
tawo, ay kamiha-mihaan mámilatan hên tawo kan Apo Namalyari. [6] Indin ni Apo Jesu-
Cristo ya biyay na ha pangakbus hên balang miha. Ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha
intakday allo, ay pamaptêg ya kalabayan ni Apo Namalyari, ya miligtas ya balang miha.
[7] Kabay pinili na ko hên mag-in apostol na hên manoro kanlan alwan Israelita, ta êmên
hila maniwala, gawan pamipamwang kon kaptêgan kanla. Pêtêg ya hata panhabiên ko.

[8] Amêhên, patêl, labay ko dayi ha balang pami-tsi-tsipon yo, ay manalangin hilay lalaki.
Kailangan malinis ya nakêm la ha arapan ni Apo Namalyari hên ayn inakit o huluk ha
kaatag.

[9] Hilay babayi etaman, ay dapat mahinhin, maayos ha pagtakop, alwa etaman sobra ya
pag-ayos ha habot, haka ha panggamit hên ginto haka ha kaatag ya magastos ya hino-
hino. [10] Noa, ya mangêd, ay mamwangan hilay babayi ya nagpalokop kan Apo Namalyari
ha mangangêd ya dyag la. [11] No main mánoro ha pami-tsi-tsipon yo, ay dapat hilan

† 1:17 Ya labay habiên hên 'amen' ay pêtêg ya habaytsi.

manggilam tana hên magpatêkbêk ya babayi. [12] A ko labay ya main babayi ya manoro
ha pami-tsi-tsipon yo. Palokop hila tana ha lalaki, haka magpatêkbêk hilan manggilam.
[13] Gawan una nan dinyag ni Apo Namalyari, ay hi Adan bayo hi Eva. [14] Hi Eva ya niloko,
hên natukso hên nakadyag hên kasalanan, alwan hi Adan. [15] Noa, miligtas hilay babayi ha
panganak,* no panay hilan maniwala kan Apo Namalyari, haka no ihundo lay pamanlugud
la ha kapareho la, haka no ayn hilan pamagkulang ha arapan ni Apo Namalyari, haka no
ihundo lay kahinhinan la.

3

Ya dapat ugaliên lan ampamaala ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon

[1] Pêtêg ya habaytsi ya nakahulat: No hinoy labay mamaala ha pami-tsi-tsipon lan patêl
ha Panginoon, ay mangêd ya pan-ihipên nan daygên. [2] Ya ampamaala ha pami-tsi-tsipon
lan patêl ha Panginoon, ay dapat a manyag hên kasalanan. Dapat mimihay ahawa nan
bêngat, haka mapamigil ha sarili. Dapat alwan magulo ya biyay na, êmên ya galangên
hên kaatag. Kailangan nahawang ya ihip na, no main maniraw ha bali na, haka kailangan
magaling yan manoro. [3] Dapat a ya mapamminêm alak, kailangan maaypa ya nakêm, dapat
alwa yan mahuluk, haka dapat alwa yan kamata hên pera. [4] Dapat mangêd ya pamaala na
ha pamilya na, haka kailangan yan galangên hên maának na. [5] Ta no a na muwang hên
mamaala ha pamilya na, ay-êmên na mapamaalaan hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-
tsi-tsipon? [6] A ya malyari hên mamaala no babayo yan ampaniwala ha Panginoon, ta
kayno magmahlay ya, haka ya parusaan ni Apo Namalyari hên nanad ha dinyag na kan
Satanas, ya pinarusaan hên nagmahlay ya. [7] Ya mamaala ha pami-tsi-tsipon hên patêl ha
Panginoon, ay kailangan galangên etaman lan a pon nagpalokop ha Panginoon. No alwan
êmbayro, ay kayno pintasan ya, haka ya marakêp ni Satanas.

Ya dapat ugaliên lan ampanawop ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon

[8] Hilay ampanawop ha pami-tsi-tsipon ay kailangan etaman hên main mangêd ya ugali,
alwan malaram, alwan mapamminêm alak, haka alwan kamata hên pera. [9] Kailangan
natanièh ya paniwala la kan Apo Namalyari haka malinis ya konsinsya la. [10] Bayo piliên
hilay manawop ha pami-tsi-tsipon, ay dapat hêlkên pon no main hilan pamagkulang kan
Apo Namalyari. [11] Ya ahawa la etaman, ay dapat mangêd ya ugali, a la dapat honolên
ya narawak ya kalabayan hên lawini la, haka dapat mapaypaniwal-an hila, haka dapat
alwan maghabi hên ikahira. [12] Dapat mimihay ahawa lan ampanawop ha pami-tsi-tsipon,
haka dapat mangêd ya pamamaala la ha pamilya la. [13] Hilay mangangêd ya ampanawop ha
pami-tsi-tsipon, ay galangên, haka makhaw ya nakêm la hên mámipamwang ya tungkol
ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo.

Ya kapapaêpapah ha paniwala tamo

[14] Kaban ampanulat akon hatsi, ay an-ihipên ko ya a mabuyot, ay hirawên kata dayi.
[15] Noa, no a ko kamot hên makabita, ay mabáha mo di ha hulat ya dapat mag-in ugalin
pamilya ni Apo Namalyari, ya angkabiyay. Hikitamoy ampaniwala kana, ay pinakatarêk
hên kaptêgan hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. [16] Kapapaêpapah hên taganá ya paniwala
tamo:

Impamwang ni Apo Namalyari kantamo ya hi Panginoon Jesu-Cristo, ay nag-in tawo, haka
pinaptêgan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya hiya, ay ayn kasalanan, haka hiyay
nahêlêk lan anghel ni Apo Namalyari. Hiyay impamwang ha balang bansa. Hiyay
pinaniwal-an hên tawo ha boon luta, haka hiyay gintan ha langit hên mamaala hên
kalamo ni Apo Namalyari.

4

[1] Malinaw ya hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya lumatêng ya panaon, ay lakwanan
lan kaatag ya paniwala la kan Apo Namalyari, ta honolên la tana hilay ampanoro hên

* 2:15 Miligtas hilay babayi no ubat hilan manganak.

kalokwan ya impaihip kanla hên nangarawak ya a angkahêlêk. [2] Habaytoy toro, ay
ibahwag lan mapaglaram ya kinintalan ni Satanas hên mag-in ipoh na, kabay ayn hilay
nan konsinsya. [3] Ibawal lay pamakiahawa, haka kaatag ya pangkaên. Noa, dinyag ni Apo
Namalyari ya habaytoy pangkaên, ta êmên hikitamoy ampaniwala haka ampakamwang
hên pêtêg ya toro, ay maêkan ya habayto ubat tamon pinahalamatan kana. [4] Ya balang
dinyag ni Apo Namalyari ay mangêd, haka dapat tanggapên hên main pahalamat. Paan
araên ya dinyag na. [5] Ya kaganawan pangkaên, ay nadyag hên mangêd ha utoh ni Apo
Namalyari haka ha panalangin tamo.

Ya mangêd ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo

[6] No ipamwang moy habaytsi ya utoh kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo, ay mangêd kan tagahuyo na, haka ha panoro mon habaytsi, ay tumaniêh ya
paniwala mo ha ampag-aralan moy kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari, ya anhonolên
mina. [7] Dayuán moy istorya ya didinyag bat, ya ayn kapukatan, ta ya daygên mo, ay
sanayên moy sarili mo hên manyag kalabayan ni Apo Namalyari. [8] Main pakinabang
ya pagsanay ha lawini, noa, mantêg mon pakinabangnan ya pagsanay hên pamanyag
kalabayan ni Apo Namalyari, ya ikakangêd hên hata biyay haka ya biyay ha langit.
[9] Pêtêg ya habaytsi ya panhabiên ko ya dapat pakapaniwal-an. [10] Kabay ampagtêêh kitamo
haka mahipêg kitamo hên ampanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ta ampagtsiwala
kitamo kana, ya angkabiyay, ya Mámiligtas hên kaganawan tawo, lalon-laloy na kanlan
ampaniwala kana.

[11] Ipamwang moy hata utoh haka toro kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo
Jesu-Cristo. [12] Agyan alwa ka pon mantêg toa, a la ka dapat musmusên. Mag-in kan
alimbawa kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha panhabiên mo, haka ha dyag mo, ha
pamanlugud mo, ha paniwala mo kan Apo Namalyari, haka ha kalinisan hên pamimiyay.
[13] Kaban ayn ako pon bahên, ihundo moy pamaha ha arapan hên kal-atan ya Kahulatan ya
impahulat ni Apo Namalyari, haka ipamwang mo no hinoy labay habiên hên habayto.
Itoro mo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya dapat lan daygên. [14] Paan mon
paulayan ya kamwangan, ya indin nan Espiritu ni Apo Namalyari kamo, hên inhalangin
la ka hên hilay toa ya ampamaala ha pagtsiponan lan patêl ha Panginoon. Impalunto
lay gamêt la ha ulo mo, haka main namipapêt hên impaihip ni Apo Namalyari kanla.
[15] Pakikwanan mon daygên ya habaytoy pamaha haka panoro, ta êmên mahêlêk lan
kaganawan ya angkapahanan ya galing mo ha panupad mon tungkulan mo. [16] Kaillag ka ha
pamimiyay mo haka panoro mo, ta no daygên moy habayto, ay miligtas ka anggan hilay
ampanggilam hên habi mo.

5

Ya mangêd ya toro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

[1] Alwa mon paghabyanan hên mahakit ya matoa kamo. Noa, pakihabian mo hilan nanad
tatang mo. Haka hilay alwa pon toa ya lalaki, ay itad mon ali mo. [2] Itad minan indo mo
hilay toay babayi, haka hilay alwa pon toa ya babayi, ay arapan mo hên malinis ya ihip
hên nanad ha ali mo.

[3] Galangên haka hawpan mo hilay babayi ya bawo* ya ayn kaatag ya pangwanan
ikabiyay. [4] Noa, no main babayin bawo ya main anak o apó, ay hila pon ya dapat hên
manawop kana hên mamayad utang nakêm la ha toa la, ta habayto ay kalabayan ni Apo
Namalyari. [5] Ya babayin bawo, ya ayn pamilya ya manawop kana, ay ampagtsiwala kan
Apo Namalyari, kabay allo-yabi yan ampangihalangin hên kailangan na. [6] Noa, ya babayin
bawo ya panay ampanyag pansarili nan kalabayan, ay agyan angkabiyay ya, ay nanad yay
nan natsi. [7] Ipamwang mo kanla ya habaytoy utoh, ta êmên ayn maipintas kanla. [8] No main
kamoyu ya a ampanayhay hên pamilya na o kaatag ya kamag-anak na, ay antalibatokan

* 5:3 ha habin Griego mantêg bawo (hilay olila ya ayn nanan anak-anakan ya manawop kanla).

nay paniwala na kan Apo Namalyari, haka narawak ya ha mihay a pon ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo.
9 Hilay babayi ya bawo ya hawpan mo, ay hilay main anêmapoy taon o patag-ay, ya
minghan bêngat nag-ahawa.† 10 Dapat mamwangan hila ha kangêran dyag la, ya nanad
ha kangêran hên pamakahlay lan anak la, kahiglaan lan namahowên hên naniraw kanla,
kaaypaan nakêm lan nanawop ha kapareho lan ampaniwala, pamanawop la ha kaatag pon
ya nangailangan, haka panay hilan nanyag kangêran.
11 Hilay babayi ya bawo ya anak pon, ay a mon ilamo ha mantêg ya bawo ya main nanan
anêmapo ya taon, ta kayno mag-ahawa hilan oman haka liwaan lay pangako la kan Apo
Jesu-Cristo.‡ 12 Ta no nagpangako hila ya kakapag ni Apo Jesu-Cristo ya huyuên la, bayo
mag-ahawa hila, ay main hilan pamagkulang kan Apo Namalyari. 13 Ta kayno mag-in
mabarog hilay na. Ta maniraw-hiraw hila tana hên ayn kapukatan, mag-in mayakaw, haka
makiêmên ha biyay hên kaatag. 14 Ya mangêd, ay mag-ahawa hila tanan oman, manganak
hila, haka pansinên lan mangêd ya pamilya la, ta êmên ayn hilan mahabi kantamo ya
kapatsi tamo. 15 Hinabi koy habayto ta main kaatag ya babayi ya bawo ya naamuyot ni
Satanas. 16 Kabay, no main babayi ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main kamag-
anak ya babayi ya bawo, ay dapat nan hawpan ya habaytoy bawo, ta êmên a ya mag-in
pabyat kanlan ampaniwala, haka mahawpan la tanay babayi ya bawo ya ayn kamag-anak.
17 Atagan yon mangêd hilay toa ya magaling hên ampamaala kamoyu, lalo hilay mánoro
haka mámipamwang hên habi ni Apo Namalyari. 18 Ta êmên ya di ya nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, "Paan yon pêthên ya bêbêy hên baka no
ampanggiêk ta êmên ya kaêkan."§ Nakahulat êt: "Ya ampag-obra, ay dapat bayaran."*
19 Alwa mon tanggapên ya an-ibara ha mihay toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon
no ayn lowa o tatloy manistigos. 20 Noa, ha arapan lan kal-atan tawo, ay habyanan mo hilay
panay hên ampamihundo hên manyag kasalanan, ta êmên hila malimwan ya kaatag.
21 Ha arapan ni Apo Namalyari, ha arapan ni Apo Jesu-Cristo haka ha arapan lan banal ya
anghel, ampakapakihabi ko kamo, ya dapat mon honolên ya hata hinulat ko, haka dapat
pipantayên moy pamanlêk mo ha balang miha. 22 Alwa mon bêngat ipalunto ya gamêt
mon ihalangin hên dyanan kapangyarihan hên mamaala ha a mon muwang, ta no main
yan kasalanan, ay kayno ilamo ka ha kasalanan. Pakarayo ka ha kaganawan narawak.
23 Alwan bêngat hên lanêm ya inêmên mo, noa, minêm ka êt hên pêrad ya alak, ya
makahawop ha bitoka mo haka gawan panay kan ampaghakit.
24 Ya kasalanan hên kaatag, ay angkahêlêk amêhên, haka muwang tamo ya maparusaan
hila, noa, ya kasalanan lan kaatag êt, ay a pon angkahêlêk. 25 Êmbayro êt ya main
mangangêd ya dyag ya angkahêlêk amêhên, haka main kaatag ya mangangêd ya dyag ya
mahêlêk lano.

6

1 Hilay ipoh ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat lan galangên ya amo la, ta
êmên ayn mamintas kan Apo Namalyari haka ha an-itoro tamon nagpalokop kana. 2 No
ya amo la, ay kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay a la dapat ihipên, ya
a la kailangan hên galangên ya amo la, gawan hila ay kapareho lan ampaniwala. Noa,
dapat pakikwanan lan huyuên hên mangêd ya amo la, ta ya makinabang hên pagal la, ay
kapareho lan ampaniwala ya anlugurên la. Habayto ya pakikwanan mon itoro bahên.

Ya pamakihubak haka ya kamata hên pera

3 No main bahên ya ampanoro hên kaatag ya toro, ya alwan pareho ha pêtêg ya habi
haka toro ni Panginoon tamon Jesu-Cristo ya tungkol ha pamimiyay ya maka-Diyos, 4 ay
hiyay mapagmahlay, haka ayn yan minúwang. Labay-labay na tana hên makihubak,
haka magdebate hên tungkol ha habi. Ya êmbayroy dyag ay pangubatan hên karidyaan,

† 5:9 Dapat a ya nakilalaki. ‡ 5:11 Magpangako hila ya a hilay na mag-ahawa ta iubuh lay kaya la hên manawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. § 5:18 Deuteronomio 25:4. * 5:18 Lucas 10:7.

hubakan, pamaghabi ya maniran kapareho, haka narawak ya êlêp ha kapareho. [5] Habayto
ay pangubatan êt hên ayn anggay pa-tsian lan ampangihip hên alwan mangêd, ta a la
muwang ya kaptêgan, ta êndat la no yumaman hila ha paniwala la kan Apo Namalyari.
[6] Pêtêg ya mahlay ya pakinabang tamo no ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo,
haka no mahigla kitamo, hinoman ya angkalyari ha biyay tamo. [7] Hên ubat kitamo ha
bitokan indo tamo, ay ayn kitamon kalga, haka pamilbêng la kantamo, ay ayn kitamon
magêtan. [8] Kabay dapat mahigla kitamo tana, no main kitamon maêkan haka maitakop.
[9] Noa, hilay kamata hên pera, ay matukso haka maamuyot ha hino-hino kay na hên ya
narawak ya kalabayan ya maniran biyay la haka mamigtan kanla ha impiyerno. [10] Ta ya
pamag-in kamata hên pera, ay ampangubatan hên kaganawan karawakan. Main tawo ya
kamata hên pera, ya nangaalihan paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka panay kalungkutan
ya anlumatêng kanla.

Ya kaatag ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

[11] Noa, hika, Timoteo, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ay dayuán moy êmbayro ya
dyag. Pakikwanan mon mag-in mahonol kana. Ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-
Cristo, haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon ampaniwala. Têêhên moy kairapan,
haka magpakaaypa kan ihip. [12] Pakataniêhên moy paniwala mo, haka magpakahipêg kan
maghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pakikwanan mon mag-in nanad hên nakihali-tagtagan ha
puwayuan, ya iubuh nay hêkaw na êmên ya manambut. Ta pinili ka ni Apo Namalyari
hên dyanan kan biyay ya ayn angga, hên impamwang mo ha arapan hên kal-atan tawo,
ya ampaniwala ka kan Apo Jesu-Cristo. [13] Ha arapan ni Apo Namalyari, ya ubatan biyay
hên kaganawan angkabiyay, haka ha arapan ni Apo Jesu-Cristo ya naghabin kaptêgan
ha arapan ni Poncio Pilato, [14] ay ampaka-pakihabi ko kamo, ya dapat mon honolên ya
habaytoy inungkat ko hên main naahig ya paniwala, ya ayn kapintasan angga ha pag-
orong ni Panginoon Jesu-Cristo. [15] Ya pag-orong na, ay atsi kan Apo Namalyari, ya hêpat
tamon puriên, ya makapangyarihan ha kaganawan ari, haka ha kaganawan panginoon ya
main tungkulan. [16] Hiyan bêngat ya a matsi, haka hiyan bêngat ya atsi ha kahawangan ya a
makwan pakaranian hên hinoman. Ayn êt nakahêlêk kana, haka ayn taganán makahêlêk
kana. Hiya ya makapangyarihan ya puriên haka galangên hên ayn angga. Amen.*

[17] Iutoh mo hilay mabandi di ha luta, hên paan hilan magmatag-ay, haka paan lan ihipên
ya pera la ay makapiligtas kanla, ta a magbuyot ya habayto. Noa, dapat lan paniwal-an
hi Apo Namalyari ya ampam-i kantamo hên ikahigla tamo gawan hiyay alwan maimot.
[18] Iutoh mo hilay mabandi hên panay hên manyag kangêran. Dapat panay hilan nakal-
an hên mam-i kanlan ampangailangan. [19] No êmbayro ya daygên la, ay madyanan hilan
mangêd êt ha bandi ha langit, gawan madyanan hilan kasiguradoan ya lumatêng ya allo,
ay madyanan hilan pêtêg ya biyay hên kalamo ni Apo Namalyari.

[20] Timoteo, anak ko, pakaillagan moy impatsiwala kamo. Dayuán moy pamakiistorya
ya ayn kapukatan, ya a na labay ni Apo Namalyari. Êndat lan kaatag no mapangwanan
kamwangan ya habayto. [21] Main ampaghabi ya main hilan kamwangan ya nanad êmbayro,
kabay naalihan hilan paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari.

---

* 6:16 Ya labay habiên hên ‘amen’ ay pêtêg ya habaytsi.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hata ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay hinulat na hên atsi ya ha hukulan ha balayan Roma. Atsi ya ha hukulan gawan ha pangitoro nay Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Muwang ni apostol Pablo ya marani yay nan patsên, kabay labay nan tambêng yan hirawên ni Timoteo.

An-ipaihip na kan Timoteo ya kailangan hên daygên hên mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari. Kailangan nan têêhên ya hinon kairapan ya lumatêng kana. Dapat panay yan manoro hên kaptêgan ya atsi ha Habi ni Apo Namalyari, haka dapat nan dayuán ya pamakiistorya ya ayn kapukatan.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pahalamat gawan kan Timoteo haka aral kana 1:3-20
Ya ugali lan mapaypaniwal-an ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo 2:1-13
Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 2:14-26
Ya ugali lan tawo no marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 3:1-9
Aral kan Timoteo 3:10-4:8
Tawlin utoh 4:9-18
Tawlin habi 4:19-22

1 Hiko hi Pablo ya nag-in mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo gawan ha kalabayan ni Apo
Namalyari, ya nangiutoh kangko hên mangitoro hên tungkol ha biyay ya impangako na,
gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.
2 Anhulatan kata Timoteo, ya anlugurên ko, hên nanad sarili kon anak.
An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka dayi
ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo

Ya an-ipagpahalamat ni apostol Pablo

3 Allo-yabi, panay katan an-ihalangin haka an-ipahalamat kan Apo Namalyari, ya
anhuyuan ko hên malinis ya konsinsya, hên nanad ha pamaghuyo lan ninuno ko. 4 No
angkaihipan koy pantolo hên luwa mo, ay angkalêngêw ako kamo, haka labay-labay katan
mahêlêk, ta êmên ako magkamain hên hadyay kahiglaan. 5 Angkaihipan ko ya boon nakêm
kan naniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad ha paniwala hên ápo mo, hi Loida, haka hên
indo mo, hi Eunice. Sigurado ko etaman ya an-ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-
Cristo. 6 Kabay an-ipaihip ko kamo ya magpakahipêg kan manggamit hên kagalingan ya
indin kamo hên Espiritu ni Apo Namalyari, hên impalunto koy gamêt ko ha ulo mo, hên
inhalangin kata.* 7 Paan kan malimo hên manggamit habain ya kagalingan, ta dinyanan
na kitamo ni Apo Namalyari hên Espiritu na, ya main kapangyarihan, pamanlugud haka
pamagpigil ha sarili.
8 Kabay a mo ikarêng-êy ya pamaptêg mo hên tungkol ha Panginoon tamo. Haka a mo
ikarêng-êy ya pangahukul ko, gawan ha panoro kon tungkol kana. Noa, ha kapangyarihan
ya pan-idin ni Apo Namalyari kamo, ha pangitoro mo ya Mangêd ya Habi, ay pagtêêhan
mo etaman ya kairapan ya lumatêng kamo. 9 Hiya ya namiligtas kantamo, haka namaihip
kantamo hên palokop kitamo kana. Dinyag nay habayto gawan kalabayan na, haka gawan
ha ayn kapantag ya ingalo na kantamo, alwan gawan kangêran hên dyag tamo. Hên a na
pon dinyag ya hata luta, ay atsi yana ha ihip ni Apo Namalyari ya ingalwan na kitamo
gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. 10 Babayo amêhên ay impamwang ya
habaytoy ingalo na ya ayn kapantag, hên impapaltaw ya Mámiligtas di kantamo, yabay

* 1:6 1 Timoteo 4:14, Dyag 14:23.

ya hi Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanambut hên kamatsan, haka hiyay namipamwang hên
Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari ya tungkol ha biyay ya ayn angga.
11 Hikoy pinili na hên mag-in mihay apostol na hên mamipamwang haka mamitoro hên
habaytoy Mangêd ya Habi. 12 Gawan pandaygên koy impadyag na kangko, ay ampagdusa
kina. Noa, a ko an-ikarêng-êy ya hata kairapan, gawan muwang ko yan taganá hi Apo
Jesu-Cristo haka ampaniwala ko kana haka sigurado ko ya maillagan na ya impatsiwala
ko kana, angga ha pag-orong na di. 13 Ha panoro mo, ipakahundo mon daygên alimbawa,
ya pêtêg ya habi ya intoro ko kamo. Manoro ka hên main paniwala, haka pamanlugud
ya pan-idin ni Apo Namalyari kantamo, gawan nagpalokop kitamina kan Apo Jesu-Cristo.
14 Illagan moy kaptêgan ya impatsiwala kamo ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari ya
atsi kantamo, ta êmên ya kaptêgan ay a mahamutan hên alwan pêtêg ya toro.
15 Muwang mo ya inalihan akon kaganawan taga-probinsyan Asia haka hilan Figelo boy
Hermogenes. 16 Ingalwan dayi ni Panginoon ya pamilya ni Onesiforo, ta kata-ungno yan
namahigla kangko haka a na ingkarêng-êy ya pangahukul ko. 17 Hên atsi ya di ha Roma, ay
pinakatapol na ko, angga ha natapol na ko. 18 Muwang mina no ay-êmên na kon hinawpan
ha balayan Efeso. Dayi ha pag-orong na di hên Panginoon ay ingalwan na ya.

2

Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay in-alimbawa ha hundaloh haka ha mihay ampaki-halitagtagan ha puwayuan haka ha mihay mahipêg ya mananaman

1 Timoteo, anak ko, pataniêhên ka dayi hên ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo.
2 Ya toro ko ya nagilam mo ha arapan hên kal-atan, ay itoro mo ha mapaypaniwal-an, ya
main galing hên mamitoro ha kaatag.
3 Pakikwanan mon pagtêêhan ya kairapan, ta hêpat ya habayto ha mangêd ya hundaloh
ni Apo Jesu-Cristo. 4 Ya mihay hundaloh ay a ampakiêmên ha hinoman ya alwan hêpat
ha hundaloh, noa, pakikwanan na hên manyag kalabayan hên namili kana hên mag-
in hundaloh. 5 Haka no main miha ya ampaki-halitagtagan ha puwayuan, ay a ya
makahambut no a ya anhumonol ha patakaran hên hali-tagtágan. 6 Hêpat kanan mihay
mananaman hên mu-munan mangwa hên atag na ha pinaghayngêtan na. 7 Pakaihipên
moy panhabiên ko, ta ubuhên nan ipamulah kamo hên Panginoon ya habayto.
8 A mon liwaan hi Apo Jesu-Cristo, ya biniyay oman, ya mihay kaapo-apoan ni Arin
David, ta yabay ya Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko. 9 Gawan panoro kon habayto, ay
ampakaranas kinan kairapan. Inggapoh la ko hên nanad ha mihay mapanyag karawakan.
Êmbayro man, ay ampibahwag ya habi ni Apo Namalyari, gawan a ma-gapoh ya habi na.
10 Gawan êmbayro, ay pagtêêhan koy kaganawan kairapan, ta êmên ko mahawpan ya hilay
pinili ni Apo Namalyari. Ta êmên hila etaman miligtas gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka
madyanan biyay ya ayn angga hên kalamo na ha langit. 11 Pêtêg ya humonol ya pangahabi.
"No natsi kitamo hên kalamo na, ay mabiyay kitamo hên kalamo na.
12 No pagtêêhan tamoy kairapan, ay mamaala kitamo hên kalamo na. No araên tamo ya,
ay araên na kitamo etaman.
13 Agyan alwa kitamon tapat kana, ay tapat ya, gawan a malyarin a na daygên ya hinabi
na."

Ya dapat ugaliên hên maghuyo kan Apo Jesu-Cristo

14 Habaytsi ya ipaihip mo kanlan antoroan mo, haka pakahabyanan mo hila ha arapan
ni Apo Namalyari, ya itêgên lay nay pamihuhubak la, ta alwan mangêd ya habayto, noa,
ikahiran bêngat hên paniwala lan ampanggilam. 15 Pakikwanan mon mag-in ikahigla ni
Apo Namalyari, ya mihay mánoro ya ayn ikarêng-êy, ta mangêd ya panoro na hên mantêg
habi ni Apo Namalyari.
16 Dayuán moy pamakiistorya ya ayn kapukatan ta habaytoy makapidayo hên tawo kan
Apo Namalyari. 17 Ta ya pan-itoro la ay nanad hên kapadiri ya hakit ya makaalit. Hilan
Himeneo haka hi Fileto ay kalamo lan ampanoro hên habayto. 18 Marayo hilay na ha
kaptêgan ta panhabiên la, ya nayari ana ya pamabiyay oman ni Apo Namalyari kanlan

natsi. Ha habi lan êmbayro ay anhiraên lay paniwala lan kaatag. [19] Noa, ya pêtêg ya habi
ni Apo Namalyari, ay a maoman ta nanad yan napah-êy ya tarêk ya mihay pundasyon
ya a matsigê. Haka nakahulat bayro ya wana, "Muwang hên Panginoon no hino hilay
ampagpalokop kana, haka dapat dayuán lay karawakan."*
[20] Ha mihay mahlay ya bali, ay alwan panay ginto haka pilak ya gamit la, noa, main
etaman hên dinyag ha kayo haka tagumbid. Ya dinyag hên ginto haka pilak ay para ha
kaluto, noa, ya dinyag ha kayo haka tagumbid ay pan-allo-allo. [21] Êmbayro man, no dayuán
tamoy narawak ya toro, ay mag-in kitamo hên nanad ha dinyag ha ginto haka pilak, ya
tawo ya impapawa êmên makahuyo kan Apo Namalyari. Haka hino man ya oras ay nakal-
an kitamo, haka hêpat kitamo ha ikakangêd ya dyag. [22] Kabay, dayuán moy narawak ya
kalabayan hên miyawhay ya kulang pon ha kaihipan, ta pakikwanan mon mag-in mahonol
kana, ihundo moy paniwala mo, haka pamanlugud mo, haka pamimiyay mo hên main
kapatêkbêkan kalamo lan ayn kapintasan, ya ampaniwala ha Panginoon hên boon nakêm.
[23] Dayuán mo ya ayn kapukatan pamakiistorya kanlan pilosopo, ta habaytoy pangubatan
hên hubakan. [24] Alwan hêpat ha ampaghuyo ha Panginoon ya makihubak, noa, ya hêpat
kana ay lugurên na ya balang miha. Dapat magaling yan manoro, haka mag-in mapagtêêh.
[25] Dapat maaypa ya nakêm nan toroan hilay anhumalanghang kana, ta kayno hawpan hila
ni Apo Namalyari hên paghêhêan hên talibatokan lay pamanyag kasalanan, haka kikwan
patawad ta êmên la maintindihan ya kaptêgan. [26] Ha êmbayro ay mimukat hila, haka
mibuhan hila ha hilo ni Satanas, ya nandakêp haka nangipoh kanla.

3

Ya malyari ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo

[1] Pakaihipên yoy hatsi, no marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo, hadyay nay
kairapan ya lumatêng. [2] Hilay tawo ay mag-in maimot, kamata hên pera, mapagmahlay,
mapaglangka, mapaniran kapareho, mapanalanghang ha toa, ayn utang nakêm, ayn
galang kan Apo Namalyari, [3] ayn pamanlugud, a mapamatawad, mapammusmus, a
mapagpigil ha sarili, matobag, kapatsi hên kangêran, [4] mapay-upit, a malilimoên, haka
mapagmatag-ay. A hila manlugud kan Apo Namalyari ta lugurên lay kalabayan la.
[5] Ampagbabara hila hên main hilan paniwala, noa, ayn ha biyay la, ya kapangyarihan ni
Apo Namalyari, gawan a hila pon nagpalokop kana. Kabay dayuán mo hila. [6] Ta main
ungnoy lalaki kanla ya anhumwên ha balin babayi ya makasalanan, hên manloko kanlan
habaytoy babayi ya ayn pamagpigil ha sarili. Angkaakay hilay habaytoy babayi ha hino-
hino kay na hên ya toro ya labay lan gilamên. [7] Panay hila hên ampag-aral ya habaytoy
babayi, noa, a la angkaintindihan ya kaptêgan. [8] Hilay habaytoy lalaki etaman, no ay-êmên
lan hinalanghang hi apo Moises ni Janes haka Jambres,* ay êmbayro êt ay anhalanghangên
lay kaptêgan hên habaytoy lalaki ya ampanloko kanlan habaytoy babayi, ta ayn kangêran
ha ihip la, haka ya paniwala la, ay ayn alagá ha hêlêk ni Apo Namalyari. [9] Noa, a lay na
maihundo ya pamanyag lan karawakan, ta mamwangan ya balang dyag la, ya êmên ha
nalyari kan Janes haka kan Jambres.

Ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

[10] Noa, hika Timoteo, ay muwang mo ya tungkol ha toro ko, pamimiyay ko, kalabayan ko
ha biyay, paniwala ko, pamangênggan ko hên ayn huluk, pamanlugud ko, pamagtêêh ko,
[11] pamairap la kangko, haka kairapan ko, ya nalyari kangko ha Antioquia, Iconio angga ha
Listra. Hadyay pamairap ya tinêêh ko, noa, inligtas ako hên Panginoon ha kaganawan
hên habayto. [12] Êmbayron taganá. Balang mabay hên mamiyay hên nanad ha mihay
nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo ay pairapan. [13] Haka hilay narawak ya tawo boy hilay
manloloko ay lalon dumawak, ta inhundo lay pamanloko la, haka hila man ay lokoên.
[14] Noa, hika, Timoteo, ay ihundo moy pamanyag hên namwangan mo, ya angkasigurado
mo, ta muwang mo no hinoy nanoro hên habayto kamo. [15] Ta ubat hên nagkaihip ka,

* 2:19 Bilang 16:5. * 3:8 Exodo 7:11, 22.

ay muwang mina ya laman hên Banal ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya
ampangitoro hên dann ya palako ha kaligtasan gawan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.
16 Ya kaganawan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay ubat kana.
Kabay maalagá ya habayto ha panoro hên kaptêgan, haka êmên itoynung ya mali ya toro,
haka êmên habyanan hilay ampanyag karawakan, haka mapangwaan aral êmên mag-in
malinis ya pamimiyay. 17 Di ha habi na, ay makwa tamo, ya kaganawan ya kailangan tamon
tagahuyo na, ta êmên kitamo mag-in hêpat, haka panay nakal-an hên manyag kaganawan
kangêran ya an-ipadyag na kantamo.

4

Kaatag ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

1 Ha pag-orong na di ni Apo Jesu-Cristo hên mamaala, ay hatolan na hilay angkabiyay
pon haka hilay natsi. Kabay ha arapan ni Apo Namalyari haka Apo Jesu-Cristo, ay
ampakapakihabi ko kamo, 2 ya dapat kan panay hên nakal-an hên mamipamwang hên
habi ni Apo Namalyari agyan hinon oras. Ha panoro mon habaytoy kaptêgan, ay dapat
mamwangan lan ampanyag karawakan, ya kangêran ya hêpat lan daygên. Habyanan mo
hilay ampanyag karawakan, hên main kaaypaan nakêm, haka pibat-an moy antoroan mo.
Pataniêhên moy nakêm la. 3 Ta lumatêng ya allo, ay a lay nan gilamên ya kaptêgan ya an-
itoro tamo. Ta tapolên la hilay ampanoro hên hino-hino kay na hên ya narawak ya toro
ya labay lan gilamên. 4 A lay nan gilamên ya kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari, ta ya
gilamên la tana, ay kayabolan hên istorya ya didinyag bat. 5 Noa, hika, Timoteo ay paan
kan tumalibaha ha hinoman ya angkalyari. Pagtêêhan moy kairapan ya lumatêng kamo.
Ipamwang mo ya Mangangêd ya Habi, haka tuparên moy kaganawan impadyag kamo hên
nanad ha hêpat ha mihay ampaghuyo kana.

6 Hiko etaman, ay marani kinan matsi. Ya biyay ko ay in-átang ya nanad ha inêmên
ya intugtug ha arapan ni Apo Namalyari. 7 Nanad akon mihay nakihali-tagtagan ha
puwayuan ya nilumatêng ha anggaan. Indin koy boon hêkaw ko. Ya pamanhumonol ko
ha Panginoon, ay inhundo ko hên main ahig ya paniwala kana. 8 Amêhên, ha panambut ko
ha pamanhumonol ko kana, ay madyanan akon primyo ha pag-orong na di hên manatol
hên main katoynungan. Alwan hikon bêngat ya madyanan primyo, noa, ya balang miha
ya ampangênggan ha pag-orong na.

Ya kalabayan ni apostol Pablo

9 Pakikwanan mo dayin kamot hên maniraw kangko. 10 Ta nilakwanan na ko ni Demas
gawan angkaridyaan na ya atsi di ha luta, haka dinyag nay kalabayan na hên nammita ya
ha balayan Tesalonica. Hi Cresente ay nammita ha probinsyan Galacia, haka hi Tito ay atsi
ha probinsyan Dalmacia. 11 Hi Lucas tana ya atsi di hên kalamo ko. Danan mo hi Marcos,
ta ilamo mo ya di, ta mahlay ya maihawop na kangko ha pamaghuyo ko ha Panginoon.
12 In-utoh ko hi Tiquico ha balayan Efeso. 13 Ha pammita mo di, ay gêtan mo ya pangkêbêl
ko ya imbalag ko kanlan Carpo ha balayan Troas. Ubuhên mon gêtan ya libro ko, lalon
laloy na ya dyag ha balat. 14 Mal-at ya karawakan ya dinyag na kangko ni Alejandro, ya
maminday hên tanso. Ya Panginoon tanay maghigantsi kana. 15 Hika man ay kaillag ka
kana, ta hadyay halanghang na ha panoro tamo.

16 Ayn nanawop kangko ha pamakidungot ha manuyon kaso hên haton unan in-arap ako.
Mimiha ko tana, ta naubuh la kon nilakwanan. Patawarên hila dayi ni Apo Namalyari.
17 Noa, nilamoan ako ni Panginoon, haka na ko dinyanan hên nataniêh ya ihip ta êmên ko
naipamwang ya kabooan hên Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari, kanlan alwan Israelita
bayri, ya hilay a pon nagpalokop kana. Inligtas na ko ha kamatsan. 18 Haka iligtas na kon
Panginoon ha kaganawan karawakan ta iatêl na ko ha pamanlokop na ha langit. Puriên
ya hên ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

[19] Ikumusta mo ko ha loway mitaahawa, hi Priscila haka hi Aquila, haka ya boon pamilya
ni Onesiforo. [20] Nabalag hi Erasto ha balayan Corinto. Hi Trofimo etaman, ay imbalag ko ha
balayan Mileto gawan main yan hakit. [21] Pakikwanan mon makalatêng di, bayo lumatêng
ya panaon hên kêbêl. Angkumustaên la ka ni Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, haka hilay
kaatag pon ya patêl ha Panginoon ya atsi di.
[22] Panay na ka dayin lamoan hên Panginoon. Haka dayi ingalwan na kaw ngan.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Tito

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Tito, ya mihay alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha toro ni apostol Pablo (Tito 1:4). Hi Tito ay kalamo lan apostol Pablo hên naniraw hila ha Jerusalem (Galacia 2:1). Hiya êt ya in-utoh ni apostol Pablo hên mamaala ha pami-tsi-tsipon hên maihawop lan taga-Corinto kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem (2 Corinto 8:6, 16-24). Hiya ya imbalag ni apostol Pablo ha Pulo hên Creta ta êmên ya mamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsi-tsipon bayro. Di ha hulat ay inaralan ni apostol Pablo hi Tito hên tungkol ha dapat nan daygên bayro.

Kabooan hên pinakalaman
Ya umpisan hulat 1:1-4
Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmên mamaala kanlan patêl ha Panginoon ha pulo ya nag langan Creta 1:5-16
Ya kangêran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari 2:1-15
Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 3:1-11
Tawlin habi 3:12-15

Ya umpisan hulat

1 Hiko hi Pablo ya mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari, haka hikoy nag-in mihay
apostol ni Panginoon Jesu-Cristo.

In-utoh na ko ni Panginoon Jesu-Cristo hên mamataniêh hên paniwala lan pinili na
hên mag-in kana, haka êmên êt mamipamwang kanla hên kaptêgan. Ta hata kaptêgan ay
ampamipadyag kanla hên kalabayan na. 2 Habaytsi ya kaptêgan, ya ampaniwal-an la, ay
ampam-i kanla hên kasiguradoan ya hila ay madyanan biyay ya ayn angga, ha langit. Hên
a na pon dinyag ya hata luta ni Apo Namalyari, ya a manloko, ay nangako ya, ya idin na
ya biyay ya ayn angga kanlan magpalokop kana. 3 Ha takdan panaon, ay namipamwang hi
Apo Namalyari, ya Mámiligtas tamo, hên hata pangako nay biyay ya ayn angga, haka na
impatsiwala kangko etaman, hên itoro ya habayto gawan in-utoh na ko.

4 Anhulatan kata, Tito, ya nanad kon mantêg anak gawan ha paniwala ta.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan ka ni
Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámiligtas tamo.

Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmên mamaala kanlan patêl ha Panginoon

5 Imbalag kata ha Creta, ta êmên mo yariên ya a pon nayari. Ha balang balayan ya main
patêl ha Panginoon, ay mamili ka hên toa ya mamaala kanla hên nanad ha in-utoh kina
kamo. 6 Hilay piliên mon mamaala ay hatoy angkahêlêk ha biyay la ya a hila ampanyag
kasalanan, haka mimihay ahawa la. Ya maának la etaman ay dapat main paniwala ha
Panginoon, dapat alwa hilan mapanyag karawakan, haka alwan mapanhumalanghang ha
matoa kanla. 7 Kanlan ampamaala ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon, ay dapat ayn
mahêlêk ya hinon kapintasan, ta hila ay pinatsiwal-an hên maghuyo kan Apo Namalyari.
Dapat alwa hilan mapagmatag-ay, alwan mapaghuluk, alwan mapamminêm alak, alwan
tulawên, haka alwan kamata hên pera. 8 Noa, ya dapat kanla ay mahiglan mamahowên
hên bisita, mapanyag kangêran, natoay ihip, hêpat makilamo ha kapareho, mapanyag
kalabayan ni Apo Namalyari, haka mapamigil ha sarili. 9 Dapat lan pakapaniwal-an ya
kaptêgan ya an-itoro ta, ta êmên la mapataniêh ya nakêm hên kaatag ha naahig ya toro,
haka mahabyanan lay anhumalanghang ha pêtêg ya toro.

10 Ta main mal-at ya anhumalanghang haka ampanloko, ta ya toro la ay ayn alagá,
lalon-laloy na kanlan Israelita ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwala kan
Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. 11 Yabay

hilay habaytoy ampanoron bat, ta êmên hila makakwa hên pera ya para ha sarili la. Hila
ay dapat patêgênên hên manoro, ta main ungnoy pamilya ya angkaguloy nakêm gawan
ha pamitoro la hên alwan dapat itoro. 12 Mihay propeta lan taga-Creta ay naghabi, ya
wana, "Hilay taga-Creta ay panay hên ampaglaram, haka nanad hilan ayop ya kapalimo,
mangahiba haka mangatamad." 13 Habayto ya hinabi na ay pêtêg. Kabay habyanan mo
hila hên mahakit, êmên mag-in naahig ya paniwala la. 14 Daygên moy habayto ta êmên
maalíh ya paniwala la ha istoryan Israelita ya didinyag lan bêngat, haka ha pan-itoro lan
tawo ya nanalibokot ha kaptêgan. 15 Hilay malinis ya kaihipan, ay ampamitad malinis ya
balang hino, noa, hilay narawak ya kaihipan haka ayn paniwala, ay ampangihip hên ayn
malinis, ta ya ihip la boy nakêm la ay narawak. 16 Anhabiên lan habaytoy nangarawak,
ya nagpalokop hilay na kan Apo Namalyari, noa, ayn kaptêgan ya habayto, ta ampanyag
hilan karawakan, haka anhumalanghang hila kana. A hila ampakadyag hên kangêran.

2

Ya kangêran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari

1 Hika etaman, Tito, dapat panay mon itoro ya naahig ya kaptêgan. 2 Toroan mo hilay
toay lalaki hên a la honolên ya narawak ya kalabayan hên lawini. Kailangan mapagpigil
hila ha sarili, haka kailangan mag-in natoay nay ihip la. Dapat pakapaniwal-an la ya pêtêg
ya toro, dapat lan pakalugurên ya kapareho lan tawo, haka dapat lan têêhên ya hinon
kairapan. 3 Êmbayro êt ya habiên mo kanlan toay babayi, ya dapat hilan manyag hên
hêpat kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari. Paan hilan mamiyakaw-yakaw hên maniran
kaatag, haka paan hilan mag-in mapamminêm alak, noa, ya dapat ay mangitoro hila hên
kangêran. 4 Ha êmbayroy dyag la, ay matoroan la hilay alwa pon mantêg toa ya babayi hên
manlugud hên ahawa la haka maának la. 5 Matoroan la hila etaman hên mag-in mapagpigil
ha sarili, panay hên manalibokot ha kasalanan, magpakahipêg ha bali la, haka magpasakop
ha ahawa la. Dapat lan daygên ya habayto ta êmên a mapintasan ya habi ni Apo Namalyari.

6 Êmbayro etaman pakahabyanan mo hilay alwa pon mantêg toa ya lalaki ya mag-in
hila dayin mapagpigil ha sarili la. 7 Hika etaman, ay dapat panay kan manyag kangêran,
ta êmên la mamwangan hên kaatag ya dapat lan daygên. Paan mon daygên kamungaw ya
pangitoro mo, noa, ipakatoro mo ya kaptêgan. 8 Dapat pêtêg ya kaganawan ya an-itoro mo,
ta êmên mipakarêng-êy hilay anhumalanghang kamo, gawan ayn hilan mahabi kantamo.

9 Pakahabyanan mo hila etaman hilay ipoh hên palokop hila ha amo la ha hinon ipadyag
kanla, ta êmên la pahiglaên ya amo la. Dapat alwa hilan matobag. 10 Paan lan panakawan
ya ámo la hên hinoman, noa, ya dapat, ay panay hilan mapagtsiwal-an. No êmbayro ya
daygên la, ay puriên hên balang miha ya toro ya tungkol kan Apo Namalyari, ya Mámiligtas
tamo.

11 Madyag dayi ya hata hinulat ko, gawan impamwang ya ayn kapantag ya ingalo ni
Apo Namalyari, ya ampam-in kaligtasan ha hino-hino kay na hên ya tawo. 12 Habaytoy
ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay makapiakay kantamo hên manalibokot ha
pamimiyay ya alwan maka-Diyos, ta êmên kitamo mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo
Namalyari, mapagpigil ha sarili, haka êmên mag-in hêpat ya pamakilamo ha kapareho
tamo kaban atsi kitamo pon bayri ha luta. 13 Ta êmbayro ya dapat tamon ugaliên kaban
an-êngganan tamo ya pangubatan hên hadyay kahiglaan tamo. Yabay ya pay-iltaw hên
kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di. Hiya
ya makapangyarihan ya Diyos tamo, haka hiyay Mámiligtas tamo. 14 Indin nay sarili na ha
pangakbus kantamo, ta êmên na kitamo mialíh ha pamanyag hên kaganawan karawakan.
Nilinisan na kitamo hên mag-in kana, ta êmên kitamon humipêg hên manyag kalabayan
na.

15 Atsi kamo ya tungkulan hên itoro ya habayto. Ya kaatag ay dapat mon pakhawên ya
nakêm, haka ya kaatag ay dapat mon habyanan. A mo hila paulayan hên musmusên la ka.

3

[1] Ipaihip mo kanla bahên ya palokop hila kanlan main tungkulan. Dapat honolên la
hila, haka kailangan panay hilan nakal-an hên manyag kangêran. [2] Paan hilan maghabi
hên ikahira hên hinon tawo, haka dapat paan hilan panay hên makihubak. Noa, dapat
manlugud haka gumalang hila ha balang miha. [3] Gawan hên hato ay hikitamo man, ay
ayn kitamon muwang ya tungkol kan Apo Namalyari. A tamo ya anhonolên, haka tampol
kitamon angkagtan ha alwan kangêran. Ampakihonol-honol kitamo pon ha nangarawak
ya kalabayan ya an-ikapdan bêngat hên lawini tamo. Ya angkahêlêk pon ha biyay tamo
hên hato ay nangarawak ya pangingihip, karidyaan, haka hêmêk. [4] Noa, hên impamwang
kantamo ya kangêran haka pamanlugud ni Apo Namalyari ya Mámiligtas tamo, [5] ay inligtas
na kitamo ha kaparusaan. Ya pangiligtas na kantamo, ay alwan gawan ha pamanyag tamo
hên kangêran, noa, gawan ha ingangalo na. Hikitamo ay in-anak oman gawan ha panlinis
na kantamo. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay nam-i kantamon bayoy biyay. [6] Gawan
kan Apo Jesu-Cristo ya namiligtas kantamo, ay boon nakêm nan impahapat kantamo ni
Apo Namalyari ya Espiritu na. [7] Êmbayroy dinyag na, ta êmên na kitamo itad hên ayn
kasalanan gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, haka ta êmên na kitamo dyanan hên
kasiguradoan hên biyay ya ayn anggaan, ya an-êngganan tamo.
[8] Pêtêg ya habayto ya inhulat ko. Kabay ipakatoro mo hên mimihay ihip mo ya habayto
kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmên hila magpakadyag hên kangêran.
Habayto ay mangangêd haka mapakinabangnan la. [9] Dayuán mo ya pamikotang la
ya ayn kapukatan ya tungkol ha listahan hên ninuno la. Dayuán mo etaman ya ayn
kapukatan ya pamiistorya haka ya pamihuhubak la hên tungkol ha Kautuhan ni apo
Moises. [10] Paghabyanan mo hilay ampangubatan hên hubakan, gawan alwan pêtêg ya toro
la. No katalwa mo hilay nan pinaghabyanan, ta a hila manggilam ay ayn nanan madyag.
Dayuán mo hila tana. [11] Ta muwang mo ya êmbahên ya tawo ay mangarawak, haka ya
kasalanan la, ay ampamaptêg ya alwan mangêd ya andaygên la.

Tawlin habi

[12] Iutoh ko kamoyu hi Artemas, o hi Tiquico. Pamilatêng na bahên ay pakikwanan
mon tupaên mo ko ha Nicapolis, ta ya labay ko ay bayro kon maglaêh ha kawran.
[13] Pakikwanan mon hawpan hi Apolos haka hi Zenas ya abogado* ta êmên hila tampol
makabita. Siguradoên mo êt ya a hila ampagkulang ha kaganawan kailangan la. [14] Hilay
patêl tamo ha Panginoon, ay panay mon toroan hên manyag kangêran, haka mag-in
mapanawop ha hinoman ya ampangailangan, ta êmên ya biyay la ay main pakinabang.
[15] Angkumustaên ka hên hilay kalamo ko di. Ikumusta mo kay etaman kanlan ampanlugud
kannaên, ya hilay patêl ya nagpalokop ha Panginoon.
Ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari.

* 3:13 mamakidungot hên kaso ya bayaran hên main kaso.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Filemon

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Filemon ya mihay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hi Filemon ay mahipêg ha pagtsiponan lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas. Hiya êt ya amo ni Onesimo ya mihay ipoh ya tinumakah. Habayto hi Onesimo, ay nilumatêng ha Roma, ha pinayhukulan kan apostol Pablo. Bayro yan naniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha panoro ni apostol Pablo. Di ha hulat ay ampakihabi ni apostol Pablo kan Filemon, ya patawarên na dayi hi Onesimo, haka tanggapên na ya dayi alwan bat hên nanad ipoh, noa, hên nanad patêl ha Panginoon, ta gawan ha toro ni apostol Pablo, hiyay naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-3
Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon 4-7
Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo 8-22
Tawlin habi 23-25

1 Hiko hi Pablo ya main hulat hên habaytsi. Hikoy nakahukul gawan ha pangitoro kon
tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ya patêl tamo ha Panginoon ay kalamo kon
ampanulat hên habaytsi ya para kamo, Filemon, ya anlugurên naên kalamo ha paytoro.
2 Habaytsi ya hulat ay para etaman kan Apia ya patêl tamo ha Panginoon, haka para kan
Arquipo ya kapareho tamo ya ayn têgên ha paytoro na hên tungkol kan Panginoon Jesu-
Cristo. Habaytsi ya hulat ay para etaman kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon
ha bali mo, Filemon. 3 An-ihalangin naên kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbêkan
nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon
Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon

4 Ha panalangin ko, ay panay katan an-ilamo hên ipagpahalamat kan Apo Namalyari, ya
ansimbaên ko, 5 ta angkabalit-an koy tungkol ha paniwala mo kan Panginoon Jesus haka
tungkol ha pamanlugud mo kanlan kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in
kana. 6 An-ipanalangin ko ya paypamwang mo hên paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo ay
maymukat hên ihip lan ampanggilam kamo ya tungkol ha kaganawan kangêran ya idin
kantamo gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. 7 Hiko etaman, patêl ko, ay hadyay
kahiglaan ko, haka nitalaba ko gawan pamanlugud mo ya namahigla hên nakêm lan pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo

8 Gawan ha pamanhumonol ta kan Apo Jesu-Cristo ay main akon karapatan hên
mamiutoh kamo hên daygên ya dapat mon daygên. 9 Noa, a kata iutoh, ta gawan ha
pamanlugud ko kamo, ay ampakihabi ko tana kamo. Hiko hi Pablo, ya toay na, ya
nakahukul gawan kan Panginoon Jesu-Cristo. 10 Ampakihabi ko kamo, hi Onesimo, ya nag-
in nanad kinan anak, gawan nagpalokop yay na kan Apo Jesu-Cristo kaban atsi ko di ha
hukulan. 11 Hên hato ay ayn kan pakinabang kana. Noa, amêhên ay mahlay ya maihawop
na kanta.
12 Paorongên ko ya bahên kamo. Êmbayro man, ya nakêm ko ay panay atsi kana. 13 Labay
ko dayi hên maglaêh ya tana di hên manawop kangko, hên kahagili mo kaban atsi ko ha
hukulan gawan ha pangitoro kon tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 14 Noa, a ko labay daygên
ya habain, ta labay ko pon hên mamwangan, no mabay ka etaman. A ko labay hên pilitên
ka hên manyag kangêran, noa, labay koy kalabayan mo ya mahonol.
15 Ta kayno kalabayan ni Apo Namalyari ya nipapawa ya pon kamo, ta êmên ha pag-orong
na ay atsi ya kamo hên ayn angga, 16 alwan bêngat nanad ipoh, noa, ha kapareho minan

ampagpalokop kan Panginoon Jesu-Cristo etaman. Anlugurên ko ya, noa, hikan pêtêg ya
manlugud êt kana dayi, ta ipoh mo ya, bayo kapareho mo ya êt hên ampagpalokop ha
Panginoon.
[17] Kabay no an-itad mo ko hên mantêg mon kalamo, ay tanggapên mo ya etaman dayi hi
Onesimo hên nanad hên pamananggap mo kangko. [18] Noa, no main yan kasalanan kamo,
o utang man kamo, ay hikinay mamayad. [19] Hiko taganá hi Pablo ya nanulat hên hatsi ha
sarili kon gamêt, ya pêtêg hên mamayad, ta a ko labay ungkatên kamo ya hika ay main
biyay ya ayn angga gawan kangko. [20] Awo, patêl ko ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, main
akon labay kamo gawan ha paniwala ta. Pahiglaên mo dayi ya nakêm ko gawan hika ay
kapareho kon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo.
[21] Hinulatan kata gawan angkasigurado ko ya daygên moy kalabayan ko. Haka muwang
ko ya igit pon baydo ya daygên mo. [22] Ampakihabi ko êt kamo ya panlêan mo kon
mapaidyanan ko, ta ha panalangin yo, no kalabayan ni Apo Namalyari, ay makaorong ako
bahên.

Tawlin habi

[23] Angkumustaên ka ni Epafras, ya kalamo kon nakahukul gawan ha pangitoro hên
tungkol kan Apo Jesu-Cristo. [24] Hi Marcos, hi Aristarco, hi Demas, hi Lucas, haka ya kaatag
pon ya kalamo ko ha pamanoro, ay ampangumusta etaman kamo.
[25] Ingalwan kaw dayi ni Apo Jesu-Cristo.

Ya Hulat kanlan Hebreo

Paunan habi

A na inungkat di ha Hulat kanlan Hebreo ya ampaniwala kan Panginoon Jesus no hinoy nag hulat. Noa, muwang tamo ya nanulat ay mihay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy impangako, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamaala hên ayn angga, haka mam-in biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala kana.

Di ha hulat ay ampakhawên nan nanulat ya nakêm lan anhulatan na hên ihundo lay paniwala la, gawan main a ampaniwala ya anhumalanghang kanla hên main hadyay pamairap kanla. Hilay habaytoy ampamairap kanla ay ampaniwala ya a ya pon nilumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, kabay kaatag ya an-êngganan la, alwan hi Panginoon Jesus.

An-ipaihip na kanla ya hi Panginoon Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, haka hiya ay ayn kapantag ha hinon anghel, o hinon mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Hi Panginoon Jesus ay inhagili ha pinakapoon pari ta hiyay nag-in mámilatan hên balang miha kan Apo Namalyari hên in-átang nay sarili na ha pamayad hên kasalanan tamo. Hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, haka gawan kana ay main biyay ya ayn angga ha langit ya balang ampaniwala kana.

Kabooan hên pinakalaman

Hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari 1:1-3
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay ha kaganawan anghel 1:4-2:18
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kan apo Moises haka kan Josue 3:1-4:13
Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kanlan pinakapoon pari 4:14-7:28
Hi Apo Jesu-Cristo ay mámilatan hên bayoy kahundoan ya mangêd ha manan kahundoan 8:1-9:28
Ya pamiátang ni Apo Jesu-Cristo hên sarili na, ay mangêd ha kaganawan átang 10:1-39
Ya paniwala ya ayn kapantag, payo, haka panaad 11:1-12:29
Ya pamanhumonol ya ampamahigla kan Apo Namalyari 13:1-19
Inhalangin hilay hinulatan 13:20-21
Tawlin habi 13:22-25

Impamwang ni Apo Namalyari no hino ya, gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na

1 Hên haton lagi, ay panay nan an-ipamwang ni Apo Namalyari ya kalabayan na kanlan
ninuno tamo ha mal-at ya paraan, gawan kanlan mámipamwang na. 2 Noa, amêhên, ay
impamwang nay kalabayan na kantamo gawan ha Anak na. Gawan êt ha Anak na ay dinyag
nay kaganawan. Haka ya Anak na ay pinili na hên dyanan hên habayto ngan. 3 Atsi êt kanan
Anak ya kapahilêw ya kahampatan haka ya panga-Diyos ni Apo Namalyari. Angkahêlêk
ha Anak no ay-êmên ya ugali ni Apo Namalyari. Ya Anak ay ampamaala ha kaganawan ya
atsi ha ayri man ya logal ha makapangyarihan ya utoh na. Ya Anak ay nanlinis kantamo
ha kasalanan tamo, bayo nag-orong yay na ha langit ha dapit panabtab ni Apo Namalyari
hên mamaala hên kalamo na.

Matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari kanlan tungkulan lan anghel

4 Ya Anak ay dinyanan hên tungkulan ya matag-ay ha tungkulan lan anghel. Muwang
tamoy habayto gawan "Anak" ya pamaêg kana ni Apo Namalyari, haka "anghel" bat ya
pamaêg na kanlan anghel. 5 Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon
anghel ya hinabi na ha Anak na, ya wana,
"Hika ya Anak ko,

haka amêhên impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!”*
A na etaman hinabi hên tungkol ha hinon anghel,
“Hikoy mag-in Tatang na,
haka hiyay mag-in Anak ko.”†
6 Haka hên hato, hên marani na yay nan iutoh ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ay
êmên di ya hinabi na hên tungkol kanan Anak,
“Dapat yan simbaên hên kaganawan anghel ko.”
7 Tungkol etaman kanlan anghel, êmên di ya hinabi na,
“Hilay anghel etaman ay pan-iutoh kon bêngat. Ha pamaghuyo la kangko ay malyari ko
hilan iutoh hên nanad ha pan-iutoh koy angin o apoy.”
8 Noa, matag-ay ya tungkulan nan Anak, ta ya hinabi ni Apo Namalyari kanan Anak na, ay
êmên di,
“O Diyos, ya pamamaala mo ay ayn anggaan,
haka ampamaala ka, hên main katoynungan.
9 An-ikahigla mo ya dyag ya main katoynungan,
noa, angkahêmêkan moy karawakan,
kabay hiko, ya Diyos mo, ay namili kamo,
hên dinyanan hên kahiglaan, ya igit pon ha kahiglaan hên hinon kalamo mo.”‡
10 Haka wana êt ni Apo Namalyari hên tungkol ha Anak na,
“Hên una, ay hika Panginoon ya nanyag hên luta haka langit.
11 Lumatêng ya allo, ay maanggaan ya habayto ngan,
noa, hika ay ayn anggaan.
Ya habayto ngan ay mag-in ayn pukat hên nanad ha gulot ya takop.
12 Itapon mo ya habayto ngan ta hagilyan mina,
hên nanad ha gulot ya takop.
Noa, hika ay a ampangoman,
haka a antumoa o matsi man.”§
13 Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon anghel ya hinabi na ha Anak
na, ya wana,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên kalamo ko,
angga ha hambutên ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.”*
14 No êmbayro ay hino awud ya tungkulan lan anghel? Hila ay espiritu, ya a tamo mahêlêk,
ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ta êmên mahawpan kitamo ya miligtas.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya pinangubatan hên ayn kapantag ya kaligtasan tamo

1 Gawan makapangyarihan ya Anak ni Apo Namalyari ha kaganawan anghel, ay dapat
pakapaniwal-an tamo ya kaptêgan ya intoro kantamo, ta êmên a kitamo mipakarayo
kanan habaytoy kaptêgan. 2 Pêtêg ya Kautuhan ni Apo Namalyari kanlan ninuno tamo,
anghel na man ya namipamwang hên habayto, ta hilay a hinumonol haka nanalanghang
kanlan habayto, ay nakatanggap hên parusa ya hêpat kanla. 3 No êmbayro ya nalyari kanla,
ay kantamo pon kaya no araên tamoy kaligtasan ya ayn kapantag, ya unan impamwang ni
Panginoon Jesus, ya pinaptêgan kantamo hên hilay nakagilam ha impamwang na. 4 Haka
habaytoy pinaptêgan êt hên kapangyarihan ni Apo Namalyari hên hino-hino kay na hên
ya kapapaêpapah. Pinaptêgan na êt hên indin nan Espiritu na hên galing ha balang labay
nan dyanan.

Hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ta êmên na kitamo iligtas

5 A na indin ni Apo Namalyari kanlan anghel ya pamaala ha bayon luta ya an-ungkatên
ko. 6 Ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmên di ya nakahulat,

* 1:5 Awit 2:7, Dyag 13:33. † 1:5 2 Samuel 7:14, 1 Cronica 17:13. ‡ 1:9 Awit 45:6-7. § 1:12 Awit 102:25-27.
* 1:13 Awit 110:1.

"Apo Namalyari, hino awud hilay tawo ta panay mo hilan ampansinên haka anhayhayên?
[7] In-aypa moy tungkulan la pon, hên maaypan pêrad ha tungkulan lan anghel.
Noa, tinalagá mo ya lumatêng ya allo ay ipadayêw haka ipagalang mo hila,
[8] ta iubuh mon idin ha aypa hên kapangyarihan la ya kaganawan dinyag."*

Ya labay nan habiên hên habaytoy nakahulat, ay uston iubuh nan idin ni Apo Namalyari ya habayto ha aypa hên kapangyarihan lan tawo, ay taganán iubuh na kanla ya kaganawan dinyag. Pêtêg ya a tamo pon angkahêlêk ya habayto amêhên. [9] Noa, muwang tamo ya natupad ya habayto gawan kan Apo Jesus, ya in-aypa pon ya tungkulan hên maaypan pêrad ha tungkulan lan anghel hên hiyay nag-in tawo, haka hiyay natsi ta êmên mapatawad ya kasalanan tamo, gawan ha ayn kapantag ya ingangalo ni Apo Namalyari. Haka amêhên hiyay dinyag hên ampamaala hên main kapangyarihan haka karangalan gawan habaytoy kamatsan na. [10] Hêpat bat kan Apo Namalyari, ya nanyag hên langit haka luta, haka ampanayhay hên habayto, hên ipadann nay Anak na, hi Apo Jesus, ha kamatsan ta êmên hiyay mag-in Mámiligtas ya taganán ganap. Kabay mal-at ya magêtan na ha langit, ya ampaniwala kana.

[11] Gawan hi Apo Jesus ya ampangalíh hên kasalanan lan ampaniwala kana haka hilay an-alihan kasalanan, ay mimihay Tatang, ay a na hilay na an-ikarêng-êy hên baêgên hilan patêl na. [12] Anhabiên na kan Apo Namalyari,
"Ipamwang kata ha kaganawan patêl ko,
ha pagtsiponan la hên magsimba kamo, ay puriên kata!"†
[13] Wana êt,
"Hikoy magtsiwala kan Apo Namalyari."
Haka wana êt tungkol kanlan nanad patêl na,
"Atsi ko di hên kalamo hilay anak ni Apo Namalyari ya impatsiwala na kangko."‡

[14] Gawan hilay habaytoy anak ya impatsiwala kana ay tawo, ya main lawini ya panluta ya matsi, ay hiyay nag-in tawo etaman, ta gawan ha kamatsan na, ay mahambut na hi Satanas ya ampanalan hên kapangyarihan hên kamatsan, hên alihên ya kapangyarihan na. [15] Ha êmbayro ay nibuhan kitamo ya nanad nag-in ipoh ha kamatsan paubat hên in-anak kitamo, gawan limo tamon matsi. [16] Malinaw ya alwan anghel ya anhawpan na, ta hikitamoy intad kaapo-apoan ni apo Abraham ya anhawpan na. [17] Kabay kailangan hiyay mag-in tawo nanad kantamo, ya patêl na, ta êmên ya mag-in pinakapoon pari tamo, ya maingaloên. Haka ta êmên ya mag-in mapaypaniwal-an ya mámilatan tamo kan Apo Namalyari. Ta ha pangamatsi na, ay hiyay pinarusaan ha ikapagpapatawad hên kasalanan tamo. [18] Haka gawan hiyay nagtêêh hên hadyay pamairap ha pamanukso, ay mahawpan na kitamo ha kaganawan tukso ya lumatêng kantamo.

3

Matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak, kanan tungkulan ni apo Moises, ya tagahuyo

[1] Patêl ha Panginoon, ya kapareho kon pinili hên mag-in maának ni Apo Namalyari haka hên makilamo kana ha langit, pakaihipên tamo ya in-utoh hi Apo Jesus, ya an-ipamwang tamo, hên mag-in pinakapoon pari ya namiúmang kantamo kan Apo Namalyari. [2] Mahipêg yan nanyag hên tinalagá ni Apo Namalyari, ya namili kana. Mapaypaniwal-an ya hên nanad kan apo Moises ya mapaypaniwal-an hên namaala ya kanlan ninuno tamon Israelita, ya pamilya ni Apo Namalyari. [3] Noa, matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesus, kanan tungkulan ni apo Moises, hên nanad ha dapat igit dayêwên ya nanyag bali kanan bali ya dinyag na. [4] Gawan kaganawan bali ay main nanyag, haka muwang tamo ya hi Apo Namalyari ya nanyag hên balang hino. [5] Hi apo Moises, ay mapaypaniwal-an ha pamanayhay na ha pamilya ni Apo Namalyari, hiyay tagahuyo ni Apo Namalyari, noa, ya dinyag na ay alimbawan bat ha ipamwang ni Apo Namalyari lumatêng ya allo. [6] Noa, hi

* 2:8 Awit 8:4-6. † 2:12 Awit 22:22. ‡ 2:13 Isaias 8:17-18.

Apo Jesu-Cristo etaman, ay Anak ni Apo Namalyari, ya mapaypaniwal-an ha pamamaala
ha pamilya ni Apo Namalyari. Haka hikitamoy kalamo ha maának na no nananiêh ya
paniwala tamo kana, haka no a tamo ikarêng-êy ya habaytoy paniwala.

Main pagpainawaan ha lokop ni Apo Namalyari

7 Kabay kailangan tamon pansinên ya hinabi ni Apo Namalyari ya impahulat nan
Espiritu na, ya wanan hulat,
"No nagilam yo amêhên ya hinabi ko,
8 ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo, hên nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang hên nanubuk kangko hên atsi hila ha logal ya kabalah-balahan.
9 Panay la kon ansubukan hên hilay ninuno yo,
angkahêlêk la man ya kapapaêpapah ya dinyag ko ha ikakangêd la ha apatapo ya taon.
10 Kabay nagkamain akon huluk kanlan habayto,
haka wangko ha sarili ko, 'panay hilan ampagdayo kangko,
haka a la anhonolên ya hinon in-utoh ko kanla.'
11 Kabay ha hadyay huluk ko kanla, ay inhumpa ko,
ya taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko."*

12 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, illagan yoy nakêm yo ha karawakan, ta êmên a kaw
midayo ha paniwala yo kan Apo Namalyari, ya angkabiyay hên magpa ayn angga. 13 Ya
dapat yon daygên, ay mipagpakhawan kaw hên paniwala ha miha ta miha hên allo-allo
kaban main pon panaon, ta êmên ayn miha man kamoyu ya manalanghang kan Apo
Namalyari gawan ha natukso yan nanyag kasalanan. 14 Dapat yon daygên ya habayto,
gawan hikitamo ay main pamakilamo kan Apo Jesu-Cristo, no nakataniêh ya paniwala
tamo kana hên angga ha anggaan biyay tamo.

15 Omanên tamon ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
"No nagilam yo amêhên ya hinabi ni Apo Namalyari,
ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo, hên nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang kan Apo Namalyari hên atsi hila ha logal ya kabalah-balahan."
16 Hino awud hilay habaytoy nakagilam habi ni Apo Namalyari, noa, nanalanghang kana?
Hila ay ayn kaatag no alwan hilay in-awah ni apo Moises ha bansan Egipto! 17 Haka hino
hilay habaytoy namahuluk etaman kan Apo Namalyari hên apatapo ya taon? Hila ay ayn
kaatag no alwan hila êt ya nanyag kasalanan, haka natsi ha kabalah-balahan! 18 Haka hino
hilay habaytoy inhumpa ni Apo Namalyari ya a hila makahowên ha pagpainawaan ya in-
il-an na? Hila ay ayn kaatag no alwan hila êt ya a hinumonol kana! 19 Kabay malinaw ya a
hila nakahowên ha pagpainawaan ya in-il-an na, gawan ayn hilan paniwala kana.

4

Ya pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari ha lokop na

1 Amêhên, habaytoy pagpainawaan etaman ha lokop ni Apo Namalyari, ya impangako
na, ay makahowên kitamo pon bayro. Kabay kaillag kitamo ta êmên ya balang miha
kamoyu ay makalatêng bayro ha pagpainawaan. 2 Ta hikitamo man, ay nakagilam hên
mangangêd ya habi ya tungkol ha pagpainawaan nanad kanlan ninuno. Noa, a la
pinakinabangnan ya nagilam la, gawan a la pinaniwal-an. 3 Ta hikitamo ya naniwala kan
Apo Namalyari, ay makahowên bayro ha pagpainawaan na. Muwang tamoy habayto, ta
makwa tamo ha hinabi na di, ya tungkol kanlan a naniwala, ya wana,
"Ha hadyay huluk ko kanla, ay naghumpa ko,
ya taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko."
Hinabi nay habayto, agyan nakal-an ya pagpainawaan na paubat hên nayari nay na ya
pamanyag hên boon luta. 4 Gawan main yan impahulat hi Apo Namalyari ha Kahulatan
na ya tungkol ha ikapiton allo, ya êmên di, "Haka ha ikapiton allo ay nagpainawa hi Apo

* 3:11 Awit 95:7-11.

Namalyari hên nayari nay na ya pamanyag hên kaganawan dinyag na.”* [5] Omanên tamon
ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,
“Taganán a hilay na makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an ko.”
[6] Hilay unan nakagilam hên mangangêd ya habi ya tungkol ha pagpainawaan ni Apo
Namalyari, ay a nakahowên gawan ha pamanalanghang la. Êmbayro man, ay labay ni Apo
Namalyari ya main makahowên ha pagpainawaan ya in-il-an na. [7] Kabay hên nakalabah
hên nabuyot ya panaon, ta panaon ana lan Arin David, ay andyanan na pon ni Apo
Namalyari hilay angkabiyay hên habayto hên panaon hên makahowên ha pagpainawaan
na. Muwang tamoy habayto, ta makwa tamo ha impahabi na kan Arin David, ya wana,
“Amêhên.” di ha habi ya inungkat kina, ya wanan habi,
“Amêhên, no nagilam yoy hinabi ni Apo Namalyari,
ay a yoy na pakdêyên ya ulo yo.”
[8] Ya bansan Canaan ya pinaylakwan ni Josue kanlan ninuno tamon Israelita, ay alwan
habaytoy pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari, ta no habayto dayi ya logal,
ay a yay na nangungkat hi Apo Namalyari hên kaatag pon ya panaon. [9] Ha maparah ya
habi, ay main nakal-an ya pagpainawaan para kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari
nanad ha pagpainawaan na ha ikapiton allo. [10] Ta hilay makahowên ha pagpainawaan
na, ay makapagpainawa ha dyag la hên nanad kana. [11] Kabay paka-pakikwanan tamo hên
makahowên bayro, ta êmên a kitamo mag-in nanad kanlan unan a nakahowên gawan a la
hinonol ya kalabayan ni Apo Namalyari.
[12] Ta ya habi ni Apo Namalyari, ay nanad angkabiyay, ya madyag ngan ya dapat daygên
hên main kapangyarihan. Ya anhabiên na ay nanad êtak ya napikapaka ya ngalab, ya ayn
kapantag ya tarêm, ya ampakataloh ha pilngoan haka utêk hên but-o. Habaytoy habi na
ay ampakataloh ha nakêm haka ihip ta ampakaawah yan an-ihipên tamo haka hên labay
tamon daygên. [13] Ayn hinoman ya makapagtago kan Apo Namalyari, gawan mambatol ya
balang miha ha hêlêk na, haka pakibatan tamo kana ya kaganawan dinyag tamo.

Hi Apo Jesu-Cristo ay pinakapoon pari ya ayn kapantag

[14] Magpakataniêh kitamo ha paniwala tamo ya an-ipamwang tamo, gawan hi Apo
Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay pinakapoon pari† ya ayn kapantag, ya atsi yana ha
langit ha ampaidyanan ni Apo Namalyari. [15] Main kitamon pinakapoon pari ya taganán
ampandámay hên mangêd kantamo ta nadanasan na ya hinon tukso hên nanad ha tukso
ya lumatêng kantamo, noa, hiya ay taganán a natukso hên nanyag kasalanan. [16] Kabay
a kitamina mag-alangan hên pakarani kan Apo Namalyari ya maingaloên, ta êmên na
kitamo maingalwan hên mahawpan ha oras hên mangailangan kitamo.

5

[1] Kantamon Israelita, ya balang pinakapoon pari tamo, ay ampiliên ni Apo Namalyari
kanlan kapareho tamo, ta habaytoy pinakapoon pari ay mámilatan tamo, ya ampam-in
pahalamat haka ampamiátang ta êmên mapatawad ya kasalanan. [2] Hiyay ampandámay
hên mangêd kanlan nakadyag kasalanan, gawan hiya man ay tawon bat ya main
pamagkulang kan Apo Namalyari. [3] Kabay hiya man, ay ampam-i êt hên átang para ha
sarili nan kasalanan, alwan bat para ha kasalanan lan kaatag. [4] Haka ya mag-in pinakapoon
pari ay ampiliên ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamili na kan Aaron ya unan pari tamon
Israelita. Alwan pinakapoon pari ya ampamili hên sarili na hên dyanan karangalan hên
mag-in pinakapoon pari.
[5] Êmbayro êt hi Apo Jesu-Cristo, ay a namili hên sarili na hên dyanan karangalan hên
mag-in pinakapoon pari, ta hi Apo Namalyari ya namili kana, haka naghabi kana, ya wana,
“Hika ya Anak ko,
haka amêhên impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!”*
[6] Bayo impahulat na êt ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya,

* 4:4 Genesis 2:2. † 4:14 Hebreo 2:17. * 5:5 Awit 2:7, Dyag 13:33, Hebreo 1:5.

"Ya pangapari mo ay ayn angaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan."†
7 Hên atsi ya pon di ha luta hi Apo Jesus, ay nakiingalo yan nanalangin kan Apo
Namalyari, ya makapiligtas kana ha kamatsan. Ha panalangin nan boon nakêm, ay in-
ikhaw nay habi na hên main kalamoy hadyay tangih, haka nagilam ya panalangin na,
gawan ha pagpakaaypan nakêm na ha pamanhumonol kan Apo Namalyari. 8 Anak ya man
ni Apo Namalyari, ay gawan ha hadyay kairapan ya dinanan na, ay naintindihan na ya
labay habiên hên mag-in mahonol. 9 Haka gawan ayn pamagkulang ha pamanhumonol
na ha impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hiyay nag-in ampangubatan hên ayn anggay
kaligtasan lan kaganawan ya ampanhumonol kana, 10 gawan hiyay pinili ni Apo Namalyari
hên mag-in pinakapoon pari hên nanad ha ayn angga ya pangapari ni Melquisedec.

Kaillag kitamo ta kayno matalibatokan tamoy paniwala tamo

11 Mal-at pon dayi ya labay naên habiên kamoyu ya tungkol ha pangapari ni Apo Jesu-
Cristo haka ya pangapari ni Melquisedec, noa, mairap hên ipalinaw ya habayto kamoyu, ta
nanad ayn nanan anhumwên ha ihip yo. 12-13 Ha kaptêgan, ay nabuyot kaw nan ampaniwala,
kabay dapat dayi, ay maaralan yoy nay kapareho yo, noa, angga amêhên kailangan yo pon
êt hên patoro ha unan intoro kamoyu ubat ha habi ni Apo Namalyari. Ya kaalimbawaan
yo ay anak ya ampanoho pon ya a ampakagatgat hên mantêg pamangan. Ya labay habiên
ya a yo pon mamwangan no hinoy mangêd ya dyag haka no hinoy narawak ya dyag. 14 Ta
ya malalê ya toro ya maialimbawa ha mantêg ya pamangan ay para kanlan manakêm,
ta nalêmaw hilay nan mamili no hinoy mangêd ya dyag haka mamalay hên mangara ha
alwan mangêd ya dyag.

6

1 Kabay a tamina orongên bat ya unan intoro kantamo ubat ha habi ni Apo Namalyari ya
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, noa, paulayan tamo hên mapahanan ya pamangintindi tamo
ta êmên kitamo mag-in manakêm. Alwa taminan piorong-orongan hên pag-aralan bat ya
unan intoro kantamo, ya dapat paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag hên ayn pukat
haka dapat maniwala kan Apo Namalyari, 2 haka ya toro ya tungkol ha pamawtismo, ya
paypalunto hên gamêt no ihalangin hilay binawtismoan, ya pangoman mabiyay hên hilay
natsi, haka ya parusa ya ayn anggaan. 3 Kabay ha hawop ni Apo Namalyari, ay pahanan
tamo ya kamwangan tamo ya tungkol ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.
4 Ta hilay nanalibokot ha unan intoro kanla ay ahina makaorong hên maniwala kan Apo
Jesu-Cristo. Mana hilay nan nahawangan hên Espiritu ni Apo Namalyari haka nadanasan
lay nay kapangyarihan na haka ya ayn kapantag ya ingalo na. 5 Naranasan la êt no ay-
êmên kakangêd ya habi ni Apo Namalyari haka ya kapangyarihan na ya iubuh nay nan
ipamwang lano. 6 No tinalibatokan lay habayto, ay a hilay na makaorong kan Apo Jesu-
Cristo, ta nanad ha impako la yan oman ha koros hên impakarêng-êy ha arapan hên kal-
atan.
7 An-ingalwan ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala, ya nanad luta ya panay
angkauranan, haka angkatuboan hên kal-atan tanaman ya mapakinabangnan. 8 Noa, no
antumabon ya habaytoy luta hên tanyuong haka kinêw ya nipagdiwi, ay ayn yan pukat. A
mabuyot ay ihumpa ya habayto bayo ulamên. Êmbayro êt ay parusaan ni Apo Namalyari
hilay nanad hatoy luta ya antumabon.
9 Anlugurên naên patêl, êmbayro man ya pamanulat naên, ay angkasigurado naên ya a
malyari kamoyu ya êmbayro, ta madyanan na kaw ni Apo Namalyari hên ikakangêd yo,
ya an-idin na kanlan atsi ha dann hên kaligtasan. 10 Taganán makatoynungan ya. A na
liwaan ya dinyag yo ha ikakangêd na, haka ya pamanlugud yo kana, ya impahlêk yoy na,
haka ya an-ipahlêk yo angga amêhên ha pamanawop yo ha kapareho yon pinili na hên
mag-in kana. 11 Labay-labay naên dayi hên mahêlêk ha balang miha kamoyu ya ihundo

† 5:6 Awit 110:4.

yoy habaytoy pamanlugud yo angga ha anggaan, ta êmên sigurado yon matanggap ya an-
êngganan yo. 12 A naên labay ya mag-in mabarog kaw ha pamanhumonol kana, ta labay
naên hên totoên yo hilay naniwala haka nagtêêh, ya hilay makatanggap hên impangako
na.

Ya impangako ni Apo Namalyari ay sigurado

13 Hên nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham, ay nanumpa ya ha sarili na
ya tuparên nay habayto gawan ayn makapangyarihan kana. 14 Wani Apo Namalyari kan
apo Abraham, "An-ipangako ko kamo ya ingalwan kata haka pakal-atên ya mag-in kaapo-
apoan mo."* 15 Hi apo Abraham ay nagtêêh hên nangênggan hên angga ha natanggap nay
habaytoy impangako kana. 16 No hikitamoy ampanumpa, ay ampanggamit kitamon langan
hên mihay makapangyarihan kantamo, haka no main manumpa, ay sigurado ya habayto.
17 Êmbayro êt, hên nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham, ay nanumpa ya, ya
tuparên nay habayto. Dinyag nay habayto, ta êmên na maipahlêk kanlan pinangakoan
na, ya a ampangoman ya anhabiên na. 18 Atsi kantamo ya pangako na haka ya humpa na,
ya a maoman gawan a ya ampaglaram. Kabay malyarin mag-in makhaw ya nakêm tamo ya
tampol hên nagpahawop kana, hên nangênggan ha impangako na kantamo. 19 Habaytoy
an-êngganan tamo kana, ay ampamataniêh hên paniwala tamo. Ta ya paniwal-an tamo ay
hi Apo Jesus ya nanad nakadann ana ha pinagpênlan bayro ha Pinakabanal ya Kuwarto ha
Templo ha langit ha arapan ni Apo Namalyari. 20 Nuna yay na bayro hi Apo Jesus hên nag-
in mámilatan tamo kan Apo Namalyari ta hiyay nag-in pinakapoon pari hên ayn anggaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec.

7

Ya tungkol kan Melquisedec ya pari ni Apo Namalyari

1 Hi Melquisedec* etaman, ay ari ha balayan Salem haka pari ni Apo Namalyari.
Hên haton lagi, hên ubat hilan apo Abraham hên nanambut kanlan apat ya ari, ay hi
Melquisedec ya nanupa kana haka inhalangin na ya, ya ingalwan na ya ni Apo Namalyari.
2 Bayo indin ni apo Abraham kan Melquisedec ya ikamapo hên nakwa na kanlan ari ya
nahambut na. (Ya labay habiên hên langan Melquisedec, ay "Ari hên Katoynungan." Ya
labay habiên hên Salem ay "kapatêkbêkan." Gawan hiyay ari ha balayan Salem, ay hiyay
"Ari hên Kapatêkbêkan" etaman.) 3 Ayn inungkat hên tungkol ha toa haka ninuno na. A
êt inungkat no nakano yan in-anak o no nakano yan natsi. Ya pangapari na ay nanad ha
pangapari nan Anak ni Apo Namalyari ya ayn angaan.

4 Ihipên tamo ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec, ta hi apo Abraham man, ya
ninuno tamo, ay nam-i kana hên ikamapo ha nakwa na kanlan ari ya nahambut na.
5 No kaapo-apoan ni Levi dayi hi Melquisedec, ay maparah tamon maintindihan no awta
hiyay dinyanan hên ikamapo ni apo Abraham. Ta hikitamoy Israelita, ay anhumonol ha
utoh ya dapat kitamon mam-i hên ikamapo ha angkapopol tamo, haka ha kaganawan
pinagpagalan tamo, kanlan kaapo-apoan ni Levi ya magpari kantamo, pare-pareho kitamo
man kaapo-apoan ni apo Abraham. 6 Noa, hi Melquisedec, ay alwan kaapo-apoan ni Levi,
êmbayro man, ay hiyay dinyanan ni apo Abraham hên ikamapo. Haka hiyay nanalangin ya
ingalwan ni Apo Namalyari hi apo Abraham agyan hi apo Abraham, ya pinangakoan ni Apo
Namalyari hên hato. 7 Muwang tamo ya matag-ay ya tungkulan nan ampanalangin kanan
an-ihalangin na. Bayro tamo mamwangan ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec
kanan tungkulan ni apo Abraham. 8 Haka hilan kaapo-apoan ni Levi ya andyanan hên
ikamapo, ay angkamatsi. Noa, hi Melquisedec etaman, ay nanad angkabiyay ya pon,
gawan ayn kitamon mabáha ha habi ni Apo Namalyari ya hiya ay natsi. 9 Malyari êt habiên
ya hilan Levi ya ampananggap hên ikamapo, ay nanad kalamo ni apo Abraham hên nam-
in ikamapo kan Melchizedec, 10 ta hi Levi ay kaapo-apoan ni apo Abraham, haka a ya pon
in-anak hên nam-i yan ikamapo kan Melchizedec hi apo Abraham.

---

* 6:14 Genesis 12:4, 22:16-17, 25:26.
* 7:1 Genesis 14.

Ya pangapari ni Panginoon Jesu-Cristo, ay nanad ha ayn anggay pangapari ni Melquisedec

11 Ha pam-i ni Apo Namalyari hên Kautuhan kanlan ninuno tamon Israelita, ay tinalagá
na ya hilay kaapo-apoan ni Levi ay mamaala ha pamiátang kana. Noa, ya pamiátang la
ha pangapari la, ay a makapakangêd hên tawo. Kabay kailangan lay pari, ya nanad ha
pangapari ni Melquisedec, alwa hên nanad ha pangapari ni Aaron ya kaapo-apoan ni
Levi. 12 Haka no kailangan hên hagilyan ya pangapari, ay kailangan êt hên hagilyan ya
Kautuhan tamon Israelita. 13-14 Muwang tamo ya nahagilyan ya habaytoy pangapari gawan
hi Panginoon Jesu-Cristo ya inhagili ni Apo Namalyari ha pangapari lan kaapo-apoan ni
Levi, ay alwan kaapo-apoan ni Levi ta hiyay kaapo-apoan ni Juda. Haka ayn yan hinabi hi
apo Moises ya main kaapo-apoan ni Juda ya mag-in pari bayri ha luta.
15 Nag-in malinaw ya hinagilyan ya manan pangapari, hên nilumatêng ya kaatag ya
pari ya nanad kan Melquisedec. 16 Habaytoy pari ay pinili hên alwan gawan ha ninuno
na, ha pamanhumonol ha Kautuhan. Noa, hiyay pinili gawan ha kapangyarihan na hên
hinambut nay kamatsan. Hiyay alwan kaatag no alwa hi Panginoon Jesus. (Haka ya habaw
hên ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no alwa ya daya ya in-alimbawa ha
habaw hên habaytoy ubas.) 17 Ta êmên di ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana,
"Hika ya mihay pari ya ayn anggaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan."
18 Kabay hinagilyan ya manan utoh hên tungkol ha pangapari ni Levi gawan habayto ay
main pamagkulang. Haka habaytoy utoh ay 19 a nakapakangêd hên tawo ha hêlêk ni Apo
Namalyari. Noa, gawan kan Panginoon Jesus ya inhagili ha pangapari lan kaapo-apoan ni
Levi ay ampakarani kitamina kan Apo Namalyari hên ayn pamagkulang ha hêlêk na.
20-21 Ya pangapari lan kaapo-apoan ni Levi, ay ayn kalamoy pangako. Noa, ya pangapari ni
Panginoon Jesus ay main kalamoy humpa ni Apo Namalyari, gawan wani Apo Namalyari,
"Hiko ya Panginoon ya nangako,
haka a mangoman ya ihip ko,
'Hika ay pari hên ayn anggaan!' "†
22 Kabay hi Panginoon Jesus ay nag-in kasiguradoan hên bayoy kahundoan ni Apo
Namalyari ha tawo ya mangêd ha unan kahundoan.
23 Haka mal-at ya kaapo-apoan ni Levi ya honol-honol hên nag-in pari gawan hila ay tawo
bat ya main anggaan ya biyay. 24 Noa, ya pangapari ni Panginoon Jesus ay ayn angga, ta
hiyay angkabiyay hên ayn angga. 25 Gawan a ya matsi hi Panginoon Jesus, ay ayn angga
ya kapangyarihan na hên mamiligtas kanlan ampaniwala ya hiyay makapaidani kanla
kan Apo Namalyari. Gawan hiyay ampamiyay hên ayn angga hên ampakihabi kan Apo
Namalyari hên para kantamo.
26 Kabay hiyay pinakapoon pari ya kailangan tamo ya banal, ya taganán ayn kapintasan.
Hiyay alwan nanad kantamo ya makasalanan, haka hiyay dinyanan kapangyarihan ya ayn
kapantag ha langit. 27 Hiyay alwan nanad kanlan pinakapoon pari ya ampamiátang hên
allo-allo, hên para ha sarili lan kasalanan, haka para ha kasalanan lan kaatag. Ta minghan
nan bat in-átang ya sarili na para ha kasalanan tamo, haka hukad ya habayto. Ahina
hên kailangan omanên o pahanan pon ya habayto. 28 Ha pamanhumonol ha Kautuhan ni
apo Moises, ay tawon bat, ya main pamagkulang kan Apo Namalyari ya pinili hên mag-in
pinakapoon pari. Noa, gawan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ya main humpa, ay
pinili nay Anak na hên mag-in pinakapoon pari, ya banal hên angga-angga.

8

Hi Apo Jesu-Cristo ya mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo

1 Habaytsi ya maalagá ya labay naên hên mamwangan yo: ha dapit panabtab ni Apo
Namalyari ha langit, ay main kitamon banal ya pinakapoon pari ya ampamaala hên kalamo
ni Apo Namalyari. 2 Yabay ya hi Apo Jesus ya pinakapoon pari ya ampaghuyoy na ha
mantêg pagsimbaan ha langit ya dinyag ni Apo Namalyari, alwan tawo.

---

† 7:20-21 Awit 110:4.

[3] Di ha luta, ya balang pinakapoon pari, ay main tungkulan hên mam-in digalo haka
mamiátang kan Apo Namalyari, ta êmên mapatawad ya kasalanan. Kabay kailangan ni
Panginoon Jesus, ya pinakapoon pari tamo, hên main yan iátang.* [4] Noa, ya pangapari
na ay alwan bayri ha luta, ta no atsi ya pon dayi di ha luta, ay alwa yan pari, gawan
main nanan pari ya ampamiátang bayri ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises.
[5] Ya pamaghuyo la ay atsi ha pagsimbaan ha luta, ya nanad aninon bat hên mantêg
pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit. Ta hên ipairêng na dayi ni apo Moises ya toldan
pagsimbaan di ha luta, ay impapaka-utoh kana ni Apo Namalyari, ya wana, "Sakto mon
ipairêng ya impahlêk ko kamo bayro ha tawgtug."† [6] Noa, ya pamaghuyo ni Apo Jesus ay
mangêd ha pamaghuyo lan kaapo-apoan ni Levi, gawan hi Apo Jesus, ay mámilatan ha
bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo. Ya bayoy kahundoan ay mangêd ha unan
kahundoan haka main yan kalamoy pangako ya mangêd ha unan pangako.
[7] No ayn dayin pamagkulang ya unan kahundoan, ay ahina dayi hên kailangan hên
hagilyan hên bayo ya habayto. [8] Noa, impamwang ni Apo Namalyari ya main pamagkulang
ya hilay Israelita ha pamanhumonol ha unan kahundoan, ta wana,
"Lumatêng ya allo, ay manyag akon bayoy kahundoan kanlan kaapo-apoan ni apo Jacob,
hilay ampaidi ha Israel haka hilay ampaidi ha Juda.
[9] Habaytoy alwan nanad ha kahundoan ko ha ninuno la, hên inligtas ko hila ha pangaipoh
la ha bansan Egipto.
A la hinonol ya kahundoan naên, kabay pinaulayan ko hilay na.
[10] Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita,
lumatêng ya allo, ay itanêm koy utoh ko ha ihip la,
ta êmên habaytoy nay labay lan honolên.
Hikoy mag-in Diyos la,
haka hilay mag-in anak ko.
[11] A lay na kailangan hên miaaral.
A lay na êt hên kailangan hên habiên ha kapareho la, ya 'Dapat mon kilalaên ya Panginoon,
ya hiyay Diyos.'
Ta kanan habayto ay maubuh hilan makamwang kangko, hinoman ya tungkulan la ha
biyay.
[12] Ta patawarên ko hila ha pamanyag lan karawakan,
haka liwaan koy kasalanan la."‡
[13] Ha pangungkat ni Apo Namalyari hên bayoy kahundoan, ay labay habiên, ayn nanan
pukat ya unan kahundoan, gawan habayto ay maranin maplak.

9

Ya pagsimbaan bayri ha luta haka ha langit

[1] Ha unan kahundoan ni Apo Namalyari, ay mal-at ya patakaran no ay-êmên ya
pamagsimba kana, haka tungkol ha tolda ya pagsimbaan kana. [2] Habaytoy toldan
pagsimbaan, ay main loway kuwarto ya pinagpênlan ya ilwangan. Ya unan kuwarto ya
howênên, ay ambaêgên Kuwarto ya Banal. Atsi bayro ya paybul-ihan solo, haka ya lamisa
ya nag puto, ya in-átang kan Apo Namalyari. [3] Main makogpaw ya takop ya pinagpênlan
bayro ha ikalwan kuwarto ya pagsimbaan ya atsi ha pinakalalê, ya ambaêgên Kuwarto
ya Pinakabanal. [4] Atsi bayro ya gintoy paybul-ihan* hên paypaahukan hên pabango ha
pamagsimba kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro ya Baol hên Kahundoan, ya nilatopan hên
ginto. Bayro ha lalên Baol ay nag silyaw ya dyag ha ginto ya nag laman hên habaytoy
pamangan ya ubat ha langit ya ambaêgên manna. Atsi êt bayro ha Baol ya têkên ni Aaron
ya nanlanubu, haka ya pinipakay bato ya pinamidukitan hên Kautuhan ni Apo Namalyari.

---

* 8:3 Hi apo Jesus etaman, ay alwan ayop ya in-átang na, ta indin nay lawini na. Mabáha ya habayto ha Hebreo 9:12.
† 8:5 Exodo 25:40. ‡ 8:12 Jeremias 31:31-34. * 9:4 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

5 Ha babo hên takap hên habaytoy Baol, ay main impairêng ya nanad loway anghel† ya
nag pakpak, ya pamaptêg ya atsi bayro hi Apo Namalyari. Angkahalokoban hên pakpak la
ya takap hên habaytoy Baol, ya logal ya pamakikwaan ingalo. Noa, a naên pon iubuh hên
maipalinaw ya habayto di ha hulat amêhên.
6 Êmbayro ya pangadyag ha lalên tolda ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Allo-allo
hilan hinumwên ha unan kuwarto hilay pari ta bayro lan andaygên ya tungkulan lan
magsimba. 7 Noa, ya pinakapoon pari bat ya nakahowên ha ikalwan kuwarto haka minghan
bat ha mihay taon. A ya nakahowên no ayn yan anggêtan hên daya hên ayop ya iátang,
ta êmên kikwan patawad ha kasalanan na, haka kasalanan nan kapareho nan Israelita,
ya a la tinalagá. 8 Ha êmbayro, ay an-ipalinaw nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ayn bat
ampakaarap kan Apo Namalyari no a maoman ya unan utoh hên tungkol ha pagsimbaan.
9 Habaytoy toldan pagsimbaan ha luta ay mapangwaan tamon aral amêhên. Habaytoy
pam-in digalo haka pangiátang ta êmên mapatawad ya kasalanan lan nakadyag kasalanan,
ay a makapatêkbêk hên nakêm lan ampagsimba gawan a hila makaalíh hên kasalanan.
10 Habaytoy utoh ay panay tungkol bat hên lawini hên nanad ha hinoy bawal hên tungkol
ha pamangan, inêmên haka pamaglinis hên lawini. Habaytoy dapat honolên angga ha a
pon indin ni Apo Namalyari ya bayoy kahundoan.
11 Noa, amêhên nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo, hên nag-in pinakapoon pari tamo haka
magbêlêkêbêk ha bêkê tamo ya kangêran ya ubat ha bayoy kahundoan. A ya ampaghuyo
ha pagsimbaan lan ninuno, ta atsi yay na ha langit ha mantêg pagsimbaan kan Apo
Namalyari. Habaytoy mangêd ha pagsimbaan lan ninuno gawan a ya dinyag hên tawo
haka ayn ya di ha luta ta atsi ya bayro ha langit. 12 Ya pamanhumwên na bayro ay
minghan bat, haka alwan gawan ha daya hên kambing o biseron baka, noa, ha sarili
nan daya, ya pamayad hên parusan kasalanan tamo ta êmên kitamo miligtas hên angga-
angga. 13 Main pukat ya inwihik ya daya hên kambing, baka haka abo hên in-ulam
ya biseron baka, ya inwihik ha ninuno tamo. Habaytoy nakalinis kanla ha kaganawan
dinyag lay nakarêmêk kanla, ta êmên matanggap ni Apo Namalyari ya pamagsimba la.‡
14 Noa, taganán makapangyarihan ya daya ni Apo Jesu-Cristo kanan daya lan habaytoy
ayop. Awo, gawan bay, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ampamiyay
hên ayn angga, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya biyay na, ya ayn kapintasan. Habaytoy
daya na ay nakalinis hên nakêm tamo ha kaganawan dinyag tamo ya ayn pukat. Kabay
makapagsimba kitamo kan Apo Namalyari ya angkabiyay.
15 Kabay hi Apo Jesu-Cristo ay mámilatan bayro ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari
ha tawo, ta êmên hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay madyanan biyay
ya ayn anggaan. Habaytoy malyari gawan ha pangamatsi na, ya nangakbus kantamo ha
parusa hên kasalanan tamo, ya a kitamo hinumonol ha unan kahundoan.
16 Habaytoy nanad ha mihay mabandi ya main hulat no hinoy pamibalagan nan
pibandian na no matsi ya. Ayn makinabang hên habayto angga ha mapaptêgan ya natsi
yay nay mabandi, 17 ta habaytoy hulat ay ayn pukat kaban angkabiyay pon ya mabandi.
18 Êmbayro êt ha unan kahundoan, main pinatsi, bayo nagkamain alagá ya habaytoy
kahundoan.§ 19 Alimbawa hi apo Moises hên naipamulah nay Kautuhan kanlan kapareho
nan Israelita, ay nangwa yan daya hên kambing haka biseron baka ya pinatsi la, bayo
pinahanan nan lanêm. Nangwa yan naorit ya habot tupa ya impêtêh na ha yagaw hên
isopo haka na indêrê ha daya ta inwihik na ha tawo haka ha naka-tsili-tsil ya papel
ya pinangihulatan hên Kautuhan. 20 Kaban andaygên nay habayto ay wani apo Moises,
"Hata daya ay pamaptêg ya maalagá ya hata kahundoan ya an-ipahonol kamoyu ni Apo
Namalyari." 21 Winihikan na êt ya toldan pagsimbaan la kan Apo Namalyari haka ya
anggamitên la ha pamagsimba la. 22 Ha pamanhumonol ha Kautuhan, ay ayn angkalinisan,

---

† 9:5 anghel: ya nakahulat ay kerubin. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. ‡ 9:13 Bilang 19:1-18. § 9:18 Ha kaugalian lan Israelita, ay no main lowa kanla ya main kahundoan, ay mamatsi hila pon hên hinon ayop ta êmên magkamain pukat ya habaytoy kahundoan. Genesis 15.

no ayn pon ipadaya ya ayop. Êmbayro etaman ayn kapatawaran ha kasalanan no ayn ipadaya.*

23 Habaytoy toldan pagsimbaan ay nanad aninon bat hên mantêg pagsimbaan kan Apo
Namalyari ha langit. Êmbayro man, ay habaytoy kailangan hên malinisan hên dayan ayop,
kabay habayto etaman ya mantêg pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit, ay kailangan
hên daya ni Apo Jesu-Cristo ya maalagá ha dayan ayop. 24 Ta mantêg pagsimbaan kan Apo
Namalyari ha langit ya hinowênan ni Apo Jesu-Cristo hên nag-in mámilatan kantamo hên
angga-angga. A ya hinumwên ha pinakalalên pagsimbaan ha luta, ya nanad aninon bat
hên mantêg pagsimbaan. 25 Ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ay minghan bat, alwan nanad
kanlan pinakapoon pari ya taon-taon hên ampantan hên daya hên ayop ha Pinakabanal
ya Kuwarto ya atsi ha pagsimbaan lan ninuno. A na kailangan hên pioman-oman hên
mamiátang lawini na. 26 Ya pamiátang nan sarili na, ay minghan bêngat, haka hêpat ya
habayto hên angga ha anggaan hên luta. No alwa dayi hên êmbayro, ya minghan bêngat,
ay kailangan dayi ya paoman-oman ya pangamatsi na paubat hên dinyag ya luta ta êmên
maalíh ya kasalanan. 27 Tinalagá ni Apo Namalyari ya maubuh kitamon matsi hên minghan
bêngat, bayo hatolan ana. 28 Êmbayro êt hi Apo Jesu-Cristo ay minghan bat hên natsi ha
pangalíh hên kasalanan hên kal-atan. Kabay ha pag-orong na di ay a yay nan matsin
oman gawan ha kasalanan tamo, noa, mag-orong ya, ta êmên na kowên hilay taganán
ampangênggan kana.

10

Ya pamiátang ni Apo Jesu-Cristo hên sarili na, ay ayn kapantag

1 Ya Kautuhan ni apo Moises, ay nanad aninon bat hên kangêran ya antanggapên tamo
gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy pangiátang hên taon-taon, ta êmên mapatawad
ya kasalanan lan nakadyag kasalanan, ay a makapibanal hên nakêm lan ampagsimba
hên angga-angga. 2 No ampakaalíh dayi hên kasalanan hên angga-angga, ya pangiátang
la, ay a hila dayin angkabyatan ha kasalanan la, haka itêgên la dayi ya pangiátang la.
3 Noa, ha kaptêgan, ay habaytoy pangiátang la hên taon-taon, ay ampamipaihip kanla ya
makasalanan hila. 4 Ta ya daya hên baka o kambing, ay taganán a makaalíh hên kasalanan.

5 Kabay hên nilumatêng yay na bayri ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay wana kan Apo
Namalyari, ya Tatang na,
"A mo labay ya hinon ayop o kaatag pon ya an-iátang kamo hên tawo,
kabay pinaglêan mo kon lawini ya panluta.
6 Taganán a mo an-ikahigla ya hinon ayop ya ulamên hên pangiátang
ha pamakikwan patawad ha kasalanan.
7 Bayo wangko, 'Apo Namalyari, atsi ko di, hên manyag kalabayan mo,
hên nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat mo, ya tungkol kangko.' "*
8 Pakaihipên tamo ya hinabi ni Apo Jesu-Cristo. Wana ya a na taganán labay ni Apo
Namalyari ya hinon ayop o kaatag ya an-iátang, haka a na etaman labay-labay ya hinon
ayop ya ulamên ha pamakikwan patawad ha kasalanan, habayto man ay in-átang ha
pamanhumonol ha Kautuhan. 9 Bayo wana êt, "Haka atsi ko di, hên manyag kalabayan
mo." Ha pangahabi nan habayto ay malinaw ya hinagilyan ni Apo Namalyari ya kamatsan
ni Apo Jesu-Cristo ha manan an-iátang. 10 Haka hinonol ni Apo Jesu-Cristo ya kalabayan
ni Apo Namalyari. Miminghan nan in-átang ya sarili na haka hikitamoy niluminis ha
kasalanan tamo, hên dinyag hên ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari.

11 Ha manan kahundoan ay allo-allo hilan nakairêng hilay pari hên antuparên ya
tungkulan la. Panay hilan ampamiátang hên a ampakaalíh hên kasalanan. 12 Noa, hi
Apo Jesu-Cristo, ay kaminghan nan in-átang ya sarili na ta êmên maalíh ya kasalanan
hên angga-angga. Hên nayari nay na ya habayto, ay nikno yay na ha dapit panabtab
ni Apo Namalyari hên ampamaala hên kalamo na. 13 Bayro nay nan an-êngganan hên

* 9:22 Levitico 17:11. * 10:7 Awit 40:6-8.

angga ha mapahambut ni apo Namalyari ya kapatsi na. [14] Kaminghan nan in-átang ya
sarili na ta êmên na hila dinyag banal hên angga-angga, ya hilay pinili ni Apo Namalyari
hên impapawa hên mag-in kana.
[15] Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampamaptêg hên habayto kantamo gawan ha
impahulat na, ya êmên di,
[16] "Wanan Panginoon, 'Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita lumatêng ya allo:
Itanêm koy utoh ko ha ihip la,
ta êmên habaytoy nay labay lan honolên.' "†
[17] Bayo wana êt,
"Haka liwaan kinay kasalanan la haka pamanyag lan karawakan."
[18] Kabay no napatawad ya kasalanan, ay malinaw ya ahina kailangan hên mangiátang.

Ampakapakidani kitamina kan Apo Namalyari

[19] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gawan ha daya ni Apo Jesus, ay makhaw ya nakêm
taminan makiarap kan Apo Namalyari, hên nanad ha ampakahowên kitamina ha Kuwarto
ya Pinakabanal. [20] Ta ha pamiátang nan lawini na, ay nanad nawakwak hên naloat ya
makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha pinakabanal ya kuwarto.‡ Kabay nakaloat
ya bayoy dann ya palako kan Apo Namalyari. Habaytoy dann ay ayn kaatag no alwan hi
Apo Jesus ya ampamiyay hên ayn angga. [21] Hiyay pinakapoon pari tamo ya ampamaala ha
pamilya ni Apo Namalyari. [22] Kabay dapat boon nakêm haka natanîêh ya paniwala tamo
ha pamakiarap kana. Ta ya muwang tamo ay nalinisan kitamina ha balang kasalanan ta
nanad winihikan daya na, ya karawakan nakêm tamo, haka nanad nalinisan ya lawini
tamo hên lanêm ya ayn kapantag ha kalinawan.§ [23] Pakataniêhên tamoy pamagtsiwala
tamo kana, ya main kitamon maêngganan kana hên ayn pamag-alangan, gawan hi Apo
Namalyari ya nangako, ay tapat. [24] Haka pakaihipên tamo no ay-êmên kitamon mapukaw
hên kaihipan hên kapareho tamo hên mililugud haka manyag kangêran. [25] Haka paan
tamon tuwarên ya kaatag ya ahinan ampi-tsi-tsipon hên magsimba, noa, kailangan
mipapakhaw kitamon nakêm ha miha ta miha, laloy na amêhên, ta angkahêlêk tamina
ya marani yanay pamag-orong hên Panginoon.
[26] No muwang tamina ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesus, bayo ihundo tamo pon êt
ya pamanyag kasalanan, ay ayn nanan maiátang ha ikapatawad hên kasalanan tamo. [27] Ta
ya maêngganan tamo, ay kapapalimoy kaparusaan ha apoy ya man-alob, ya mangulam ha
kaganawan ya nag-in kapatsi ni Apo Namalyari. [28] Ihipên tamo ya pinatsi hên ayn ingalo ya
hinoman ya nanalanghang ha Kautuhan ni apo Moises, no main lowa o tatloy tistigos ya
namaptêg ha dinyag nay kasalanan.* [29] Mabyat pon bayro ya pamarusa ha kaganawan
ya naniwala pon bayo nanalibokot ha Anak ni Apo Namalyari. Ta ha pamanalibokot
la, ay intad lan ayn pukat ya daya na, ya namaptêg ha bayoy kahundoan ya nangalíh
hên kasalanan la hên naniwala hila. Haka ha dinyag lan habayto, ay minusmus la êt
ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya nangingalo kanla. Kabay taganán mabyat ya parusa
kanla. [30] Ta muwang tamina ya kapangyarihan ni Apo Namalyari ya naghabi, "Hiko ya
manumbah, hên mamarusa kanla." Haka wana êt, "Hiko ya Panginoon ya manatol ha
pinili ko hên mag-in maának ko."† [31] Taganán kapapalimo hên malatngan ya pamarusa ni
Apo Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga.
[32] Noa, ihipên yo hên haton babayo kaw hên naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nadanasan
yo man hên hadyay pamairap, ay nagtêêh kaw. [33] Ha arapan hên kal-atan, ay minusmus
kaw, haka pinairapan. Bayo no êmbayroy dinyag la ha kalamo yo, ay andamayan yo hila
etaman. [34] Ta iningalwan yo hilay inhukul gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Haka
hên main nangayun bandi yo, ay pinaulayan yo hila hên main kahiglaan, gawan muwang
yo, ya ha langit ay main kaw hên matanggap ya ayn angga ya mangêd ha bandi. [35] Kabay

† 10:16 Jeremias 31:33. ‡ 10:20 Marcos 15:38. § 10:22 Exodo 29:21, Exodo 29:4, 30:17-21, 40:30-32, Ezekiel 36:25.
* 10:28 Deuteronomio 17:2-7. † 10:30 Deuteronomio 32:5-6.

pataniêhên yoy paniwala yo kan Apo Namalyari, gawan main kaw hên maêngganan
kana ya primyo ya ayn kapantag ha kangêran. 36 Dapat kaw hên mag-in mapagtêêh ha
pamanhumonol yo ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta êmên yo matanggap ya impangako
na. 37 Gawan main yan impahulat ya wana,
"Marani yanay pamanlumatêng nan habaytoy lumatêng.
A nan paulayan ya main mangabala ha pamanlumatêng na.
38 Hilay an-itad kon ayn kasalanan, ay dyanan biyay ya ayn angga gawan ha paniwala la.
Noa, hilay manalibokot ay a ko an-ikahigla."‡
39 Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, noa, hikitamo etaman, ay alwa kitamon kalamo lan
ampanalibokot ya ipapawa kan Apo Namalyari hên angga-angga, ta hikitamoy kalamo lan
main paniwala ya dyanan biyay ya ayn angga.

11

Ya paniwala ya ayn kapantag

1 Ya paniwala, ay kasiguradoan ya matupad ya an-êngganan tamo, agyan a tamo pon
angkahêlêk ya habayto. 2 Gawan bat ha paniwala lan ninuno tamo, ay hilay ingkahigla ni
Apo Namalyari.
3 Gawan ha paniwala tamo kan Apo Namalyari, ay angkaintindihan tamo ya hên ayn pon
angkahêlêk, ay dinyag nay luta ya angkahêlêk, ha habi nan bat.
4 Ihipên tamo hilay ninuno tamo ya ingkahigla ni Apo Namalyari. Alimbawa hi Abel,
gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay mangêd ya átang na kanan in-átang hên
kaka na hi Cain. Gawan habayto ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.
Muwang tamo ya habayto gawan tinanggap ni Apo Namalyari ya átang na. Natsi ya man
hên haton lagi, ay mamwangan tamo êt kana ya dapat magkamain kitamon paniwala.
5 Hi Enoc etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay a ya natsi. Hên angk-
abiyay ya pon, ay hiyay gintan ni Apo Namalyari ha langit, kabay hiyay ahina angkahêlêk
ha luta.* Impahulat na êt ni Apo Namalyari, ya ingkahigla na hi Enoc, hên angkabiyay ya
di ha luta hi Enoc. 6 Noa, no ayn kitamon paniwala, ay a kitamo ampakapahigla kan Apo
Namalyari, ta no makiingalo kitamo kana, ay kailangan hên maniwala ya taganán main
Diyos, haka tumbahan nan kangêran ya kaganawan ampakapakikwanan hên makamwang
kana.
7 Hi Noe etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay ginilam nay impamwang
ni Apo Namalyari kana, ya manyag yan barko, ta êmên hiya haka ya ahawa na haka maának
na, haka hilay manuyang na ay miligtas.† Gawan ha paniwala na ay hiyay intad ni Apo
Namalyari hên ayn kasalanan, haka nag-in malinaw ya dapat parusaan hilay a nagpalokop
kan Apo Namalyari.
8 Hi apo Abraham etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol na
êt ya utoh ni Apo Namalyari kana. Ta hên hiyay in-utoh ha logal ya impangako kana,
ay nammita ya, a na man muwang no ay-iri ya lakwên na. 9 Gawan ha paniwala na, ay
nagtêêh yan nagbuyot hên nagpaidi ha tolda bayro ha logal ya impangako kana ha kaatag
ya bansa. Êmbayro êt hên nagpaidi ha tolda, ya anak na hi Isaac haka hi Jacob ya apó
na, ya kapareho ni apo Abraham hên pinangakoan ni Apo Namalyari hên habaytoy logal.
10 Nagtêêh ya bayro hi apo Abraham, gawan an-êngganan nay paidyanan na ha napah-êy
ya balayan ha langit, ya tinalagá, haka impairêng ni Apo Namalyari.
11 Hi Sara‡ etaman, ya ahawa ni apo Abraham, ay gawan ha paniwala na, ya hi Apo
Namalyari ay mapaypaniwal-an, ay nagkaanak ya, layuh ya man haka toa hilay nay
miahawa. 12 Agyan êndat ni apo Abraham ya a yay na magkaanak gawan mantêg yay
nan toa, ay hiyay nag-in ninuno hên kal-atan ya a makwan mabilang êmên ha kal-at hên
bêtêwên ya angkahêlêk ha langit haka baláh ha laylay dagat.

---

‡ 10:38 Isaias 26:20; Habacuc 2:3-4. Hêlkên etaman ha Roma 1:17 haka Galacia 3:11. * 11:5 Genesis 5:24. † 11:7 Genesis 6:9 angga ha 8:22. ‡ 11:11 Genesis 18:15; 21:1-2.

[13] Hilay habaytoy inungkat ko, ay naniwala pon hên hilay natsi. A la man nakwa ya
impangako kanla ni Apo Namalyari kaban angkabiyay hila pon, ay nanad lay na hên
angkahêlêk ya habayto ha marayo, gawan ha paniwala la. Impamwang la ya hata luta
ay alwa lan mantêg paidyanan. [14] Malinaw ya hilay êmbayroy pangahabi, ay main an-
êngganan ya mantêg lan paidyanan ha langit. [15] Alwan ubatan la ya labay lan orongên,
ta main hila man hên panaon hên mag-orong bayro, ay a hila nag-orong. [16] Noa, ya labay-
labay lan lakwên, ay mangêd pon bayro ha ubatan la. Yabay ya balayan ha langit. Kabay
a ya marêng-êy hi Apo Namalyari hên hiyay baêgên lan Diyos la. Muwang tamoy habayto
ta pinangil-an na hilan balayan.

[17] Nahêlêk etaman ya nataniêh ya paniwala ni apo Abraham, hên hiyay in-utoh ni Apo
Namalyari hên iátang ya anak na hi Isaac. Hiyay a nanalanghang kan Apo Namalyari, hi
Isaac man ya kamiha-mihaan nan anak ya impangako§ kana ni Apo Namalyari, hên wana,
[18] ya hi Isaac ya mag-in ninuno hên kaapo-apoan na. [19] Naniwala ya, ya biyayên nan oman
ni Apo Namalyari hi Isaac. Haka nanad biniyay yan oman hi Isaac, gawan no a ya dayi
binawal ni Apo Namalyari, ay pinatsi nay na dayi hi Isaac.

[20] Hi Isaac etaman, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay inhalangin* na hilay
anak na, hi Jacob haka hi Esau, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapên la.

[21] Hi Jacob etaman, bayo ya natsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay
inhalangin† na ya loway anak ni Jose, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapên
la. Bayo nagtêkên hi Jacob, haka sinimba na hi Apo Namalyari.

[22] Hi Jose etaman, hên marani yay nan matsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo
Namalyari, ay impamwang nay pag-alíh lan Israelita ha bansan Egipto, haka namiutoh
ya kanla, ya ha pag-alíh la ha bansan Egipto, ay gêtan lay but-o na hên iilbêng ha logal ya
lakwên la.

[23] Hilay toa etaman ni apo Moises, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay a hila
nalimo hên nanalanghang ha utoh‡ hên ari ya dapat patsên ya kapianak ya lalaki. Hên
nahêlêk lay mahampat ya nag-in anak la, ay intago la hi Moises hên tatloy buwan.

[24] Hi Moises etaman, ay hiyay hinayhay hên anak ni Faraon, ya ari. Noa, hên nagkanakêm
yay na, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay tinalibatokan nay habayto, [25] ta
êmên na makalamo hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in anak na, hadyay kairapan
man ya angkaranasan la, kanan magpakapda hên manyag kasalanan, ta muwang na ya a
mabuyot ya habaytoy kahiglaan. [26] Ta inihip na, ya mangêd ya magdanas yan pammusmus
gawan ha paniwala na ha Mesias, ya impangakon Mámiligtas, kanan iubuh kana ya
pibandian ha bansan Egipto, ta an-êngganan nay matanggap na ha langit.

[27] Gawan êt ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay nag-alíh ya ha Egipto, hên a nalimo ha
huluk nan ari. Ta nanad nay nan angkahêlêk hi Apo Namalyari ya a angkahêlêk. [28] Gawan êt
ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol nay in-utoh§ kanla ya mamatsi hilan tupa,
ta ipunih lay daya ha kabat hên bali la. Dinyag lay habayto, haka hên nagdann bayro ya
anghel hên kamatsan, hên patsên ya punganay lan Egipcio, ay a natsi ya punganay lan
Israelita.

[29] Hila etaman ya Israelita, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nakabatah hila
ha bonak hên Dagat ya Naorit ya pinamala ta êmên hila nakadann. Noa, hên magbatah
dayi hilay Egipcio, ya ampangorong kanla, ay nilêmêh hila gawan nag-orong ya lanêm.

[30] Gawan êt ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nigêyma ya katag-ayan bakod ya dyag
ha bato ya nakapalibot ha balayan Jerico* pangayari lan nilibot hên pitoy allo. [31] Hi Rahab†
etaman, ya taga-Jerico, agyan miha yan hostis, ay a ya pinakilamo kanlan a naniwala kan
Apo Namalyari ya pinatsi. Gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hiyay nanawop
kanlan nangimaton, ya in-utoh ni Josue ha Jerico.

---

§ 11:17 Genesis 22:1-19. * 11:20 Genesis 27:1-40. † 11:21 Genesis 48:1-20. ‡ 11:23 Exodo 2:1-10. § 11:28 Bayron nag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipto. Exodo 12:1-36. * 11:30 Josue 6:1-21. † 11:31 Josue 2:11-22 haka 6:22-25.

[32] Gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay kal-atan kapapaêpapah ya dinyag lan
Gideon, Barak, Samson, Jefte, David, Samuel, haka hilay mámipamwang hên an-ipaihip
kanla ni Apo Namalyari. Noa, kulang ya panaon hên ungkatên ya habayto ya tungkol
ha nag-in biyay la. [33] Mal-at ya nadyag lan habayto gawan ha paniwala la. Ya kaatag
kanla, ay nanambut ha kal-atan bansa. Ya kaatag ay namaala hên main katoynungan.
Ya kaatag ay nakatanggap hên impangako kanla. Ya kaatag etaman ay nakapa-tsikum
hên bêbêy leon. [34] Ya kaatag ay nakaparê hên apoy ya mamaalob. Ya kaatag êt ay naligtas
ha tabtában. Ya kaatag ay pinakhaw, haka ya kaatag ay nag-in makhaw ha pamakilaban
kabay angkaipaplag lay kal-atan hundaloh lan kaatag ya bansa. [35] Main hên babayi ya
kinamatsan, ya biniyay oman ya habaytoy anlugurên la.‡

Main kaatag ya natsi ha hadyay pamairap kanla, gawan a la impuglaoh ya paniwala la
kan Apo Namalyari. A la impuglaoh ya paniwala la gawan labay la hên madyanan biyay ya
ayn angga ha langit. [36] Main kaatag ya pinairapan hên minusmus, haka dinapi. Kaatag pon
ay inhukul hên nakagapoh hên taykala. [37] Main kaatag ya pinatsin pinagbabato. Ya kaatag
ay nilagari hên pinakay lawini. Ya kaatag êt ay pinatsi ha êtak. Hilay kaatag ay pinaalíh ha
balayan la. Dinanas la ya hadyay pamagkulang ha kaganawan kailangan. Nakatakop hila
tanan katat hên tupa haka kambing hên nagdanas hên hadyay pamairap. [38] Nanad alwan
hêpat kanla hên paidi hên kalamo lan a nagpalokop kan Apo Namalyari. Kabay nikotaw-
kotaw hila hên napaidi ha kabalah-balahan, ha tinatawgtug, nilêyang-lêyang haka ha
tinanil-tanil.

[39] Ingkahigla hila ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la. Noa, a la pon nakwa ya
impangako kanla ni Apo Namalyari, hên angkabiyay hila ha luta, [40] gawan tinalagá ni
Apo Namalyari ya hikitamo etaman, ay makalamo ha impangako na, ya ayn kapantag ha
kangêran, ta êmên hila haka hikitamo ay pare-pareho hên mag-in ganap.

12

Dapat palokop kan Apo Namalyari ya Tatang tamo

[1] No ialimbawa tamo ya pamanhumonol tamo kan Apo Namalyari ha hali-tagtágan,
ay hilay habayto ya inungkat ya nananiêh ya paniwala kan Apo Namalyari, ay nilatêng
hilay na ha anggaan hên hali-tagtágan. Haka nanad nakapalibot hilan kal-atan hên
ampamantay kantamo ha pamaki-hali-tagtagan tamo. Kabay kailangan tamon paghêhêan
hên alihên ya pamanyag kasalanan, ta êmên ayn makahabkol ha pamagtêêh tamo ha
pamaki-hali-tagtagan, ta êmên tamo maabutan ya anggaan. [2] Dapat panay tamon ihipên
hi Apo Jesus, ya ampangubatan hên paniwala tamo haka ya ampamataniêh hên paniwala
tamo hên angga ha ayn pamagkulang ya habayto. Impahlêk na kantamo no ay-êmên
ya pamagtêêh na hên hiyay impako ha koros, hên a na ingkarêng-êy ya habayto ta an-
êngganan nay mag-in kahiglaan na ha langit. Haka ampikno yay na ha dapit panabtab ni
Apo Namalyari hên ampamaala hên kalamo na.

[3] Dapat tamon ihipên ya pamagtêêh ni Apo Jesus ha hadyay pamanalanghang kana hên
hilay mapanyag kasalanan, ta êmên a kitamo mahiraan nakêm, haka a kitamo humawa
hên humonol kana. [4] Ha pakikwanan yon manambut ha kasalanan, ay a êt niabot ha
ikamatsi yo, ya pamakilaban yo. [5] Kayno naliwaan yoy nay impahulat ni Apo Namalyari
kamoyun maának na, ya dapat mag-in aral kamoyu, ya wana,
"Anak ko, paan mon daygên ngaw-ngaw ya pamarala na kamo hên Panginoon,
haka paan kan mahiraan nakêm no an-itoynong na ka.
[6] Ta amparal-an ni Apo Namalyari ya hilay anlugurên na,
haka an-itoynong nay an-itad nan maának na."*
[7] Dapat yon pagtêêhan ya kairapan ya lumatêng kamoyu, ta habaytoy pamarala kamoyu
ni Apo Namalyari. Habaytoy ampamaptêg hên maának na kaw. Yarin main anak ya
a amparal-an hên tatang na! [8] No a na kaw paral-an ni Apo Namalyari hên nanad ha

‡ 11:35 1 Hari 17:19-24 haka 2 Hari 4:18-37. * 12:6 Kawikaan 3:11-12.

kaganawan maának na, ay alwa kaw awud hên mantêg hên maának na. [9] Pinaral-an kitamo
hên tatang tamo di ha luta, haka an-igalang tamo hila. Lalo dapat tamon pagpalokopan
hi Apo Namalyari, ya nag-in Tatang tamo ha langit, gawan ha paniwala tamo kana. Ta
ha êmbayro, ay magkamain kitamon biyay ya ayn angga! [10] U-ungnon bat ya taon, ay
pinaral-an la kitamo hên toa tamo do ha an-ihipên lay usto. Noa, panay ha ikangêd tamo
ya pamarala kantamo ni Apo Namalyari ta êmên kitamo mag-in banal, hên nanad kana.
[11] Nahakit man, haka kapalungkot ya hinon pamarala, ay pamakayarin habayto, ay mag-in
mahonol kana ya pamimiyay lan nagpatoro bayro, haka magkamain hilan kapatêkbêkan
nakêm.

Aral haka panaad

[12] Kabay no nanad napagal kaw ha pamaki-hali-tagtagan, ay pakataniêhên yoy nakêm
yo. [13] Dapat mag-in alimbawa ya pamimiyay yo, ta êmên mapataniêh yoy paniwala lan
ampag-alangan.

[14] Pakikwanan yon mamiyay hên main pamikahundo ha kapareho yo haka dayuán
yoy pamanyag kasalanan. Ta hilay labay hên manyag kasalanan, ay a makapakilamo
ha Panginoon lano ha langit. [15] Mihahawop kaw ta êmên ayn miha man kamoyu ya
manalibokot ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Paan kaw magtanêm hên hakit
nakêm ta êmên a mayawa ya kal-atan gawan habaytoy pangubatan hên gulo. [16] Dapat
ayn miha man kamoyu ya mag-in nanad kan Esau,† ya ayn limo kan Apo Namalyari, ya
mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka namihagili hên karapatan hên pagkakabaya
na ha pêpêrad ya pamangan. [17] Muwang tamo ya hên naghêhê ya ha pagkahagili hên
karapatan hên pagkakabaya na, ay ahina indin kana ya in-utoh ni Apo Namalyari ya midin
kanlan kabaya. Pakikwaan na man dayi ya habaytoy ingalo ya ubat kan Apo Namalyari hên
main kalamoy pamandoko haka luwa, ay ahina naidin kana ya habayto.

[18] Kabay pakikwanan tamon ihundo ya paniwala tamo, gawan mangêd ya bayoy
kahundoan ni Apo Namalyari kantamo kanan manan kahundoan na ha ninuno tamo. A
tamina andanasan ya kapalimo ya nadanasan lan ninuno tamo bayro ha Tawgtug Sinai hên
nahêlêk lay apoy ya mamaalob, hadyay diglêm haka hadyay hêkaw angin. [19] Nakagilam
hila êt hên tonoy tambuyok haka ya kapapalimoy habi ni Apo Namalyari. Hên nagilam
lay habi, ay nakiingalo hila ya itunggên dayi ya habayto. [20] A la matêêh hên manggilam
habaytoy utoh ya indin kanla, "Agyan ayop man ya dumani ha tawgtug ya habayto, ay
dapat batoên hên angga ha mapatsi."‡ [21] Gawan ha hadyay kapapalimo ya nahêlêk la, ay
nalimwan ya etaman hi apo Moises, ya wana, "Ampamêgpêg ako ha hadyay limo ko!"§

[22] Noa, hikitamo etaman ya ampaniwala amêhên, ay dinumani kitamina ha Tawgtug
Sion,* ya mantêg balayan Jerusalem ha langit. Dinumani kitamina ha balayan ni Apo
Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga bayro, ha ampaidyanan hên kal-atan anghel ya a
makwan mabilang, ya ampagsimba kana hên main hadyay kahiglaan. [23] Inlamo kitamina
ha pagtsiponan lan maának ni Apo Namalyari ya dyanan biyay ya ayn angga, ya nakahulat
ha langit ya langan. Naabutan taminay arapan ni Apo Namalyari, ya ampanlingon ha
balang miha. Inlamo kitamina kanlan kal-atan ya mahonol kana ya nuna kantamo bayro
ha langit, ya habaytoy intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. [24] Inlamo kitamina kan
Apo Jesus, ya mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo, haka ya daya
na, ay nanad inwihik kantamo. Mapakinabangnan tamoy habaytoy daya na, alwan daya
ni Abel† ya ampakikwa bat hên pamanumbah.

[25] Kabay paan kitamon magma-matlakan ha an-ipagilam na kantamo ni Apo Namalyari.
No a hila nailigtas ha parusa, hilay unan a nanggilam ha panaad ni Apo Namalyari
ya impamwang ni apo Moises kanla di ha luta, ay yarin miligtas kitamo, no a kitamo
manggilam ha panaad ni Apo Namalyari kantamo! [26] Hên haton lagi bayro ha Tawgtug

† 12:16 Genesis 25:27-34. ‡ 12:20 Exodo 19:12-13. § 12:21 Deuteronomio 9:19. * 12:22 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 12:24 Genesis 4:10.

Sinai‡ ay nayêgê ya luta hên naghabi hi Apo Namalyari, noa, amêhên, ay nangako ya, ya
wana, “Minghan ko pon êt hên yêgyêgên ya luta, haka alwan bat luta ya iyêgên ko, noa,
anggan kaganawan ya angkahêlêk ha langit.” 27 Ha pangahabi nan, “Minghan pon êt,” ya
labay habiên hên habayto, ay alihên nay mayêgyêg ya dinyag na, ta êmên magpaayn angga
ya kaganawan ya a mayêgyêg ha ampaidyanan na ha langit.
28 Kabay pahalamatan tamo hi Apo Namalyari ta kalamo kitamo ha pamanlokop na,
ya ayn anggaan, haka ya a angkayêgê. Simbaên tamo ya hên main pamanggalang haka
kaaypaan nakêm. 29 Gawan hi Apo Namalyari, ya ansimbaên tamo, ay maialimbawa ha
apoy ya ampakaulam no ampamarusa ya.

13

Ya pamanhumonol ya ampamahigla kan Apo Namalyari

1 Dapat yon ihundo ya pamilulugud yo, gawan patêl kaw ha Panginoon. 2 Dapat mag-in
mahigla ya pamahowên yo kanlan ubat ha marayo, ya lumatêng bahên, ta ha êmbayro,
ay main nanan nakapahowên hên anghel ni Apo Namalyari hên a la muwang. 3 Dapat yon
ingalwan ya kapareho yo, ya atsi ha hukulan haka hilay ampairapan gawan ha paniwala
la kan Apo Jesu-Cristo. Pakidamayan yo hila hên nanad sarili yon lawini ya ampairapan.
4 Hilay nipag-ahawa, ay dapat lan galangên ya pamag-ahawa la. Haka kailangan pareho
hilan mag-in tapat ha miha ta miha. Ta parusaan ni Apo Namalyari hilay ampanakêh ha
alwa lan ahawa.
5 Paan kaw mag-in kamata hên pera. Dapat mahigla kaw hino man ya kapanapolan yo.
Ta wani Apo Namalyari ya, “A kataw lakwanan o paulayan man.”* 6 Kabay makhaw ya
nakêm tamon maghabin êmên di,
“Hi Panginoon ya ampanawop kangko,
kabay a ko angkalimo.
Ayn makaantsi kangko!”†
7 Dapat yon ihipên ya hilay unan namaala kamoyu, ya nanoro kamoyu hên habi ni Apo
Namalyari, no ay-êmên nahêlêk ya kangêran ha pamimiyay la, haka no ay-êmên hila natsi.
Haka dapat yon tuwarên ya paniwala la. 8 Hi Apo Jesu-Cristo etaman, ya ampaniwal-an la,
ay a ampangoman. No ay-êmên ya hên hato, ay êmên ya êt bayro amêhên haka hên angga-
angga. 9 Paan kaw pagtan ha hinoman ya toro ya kalokwan. Mangêd no ya paniwala yo ay
antumaniêh gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, kanan pamanhumonol ha
patakaran ya tungkol ha bawal hên kaên. Ya pamanhumonol kanlan habaytoy patakaran
ay a ampakataniêh hên paniwala.
10 Hilay ampamihundo hên pamiátang lan ayop ha pagsimbaan hên pamanhumonol ha
Kautuhan ni apo Moises, ay a makapakilamo kantamo, ya makiarap kan Apo Namalyari
gawan kan Apo Jesus ya namiátang hên sarili na. 11 Habaytoy daya lan ayop ya an-
iátang taon-taon para ha kasalanan, ay gintan nan pinakapoon pari ha Pinakabanal ya
Kuwarto. Noa, ya lawini lan ayop ya in-átang, ay in-ulam ha marayo-dayo ha paidyanan
la. 12 Êmbayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, ay gintan ha marayo-dayo ha balayan hên
impako ha koros, hên hiyay natsi, ta êmên malinisan kitamo ha kasalanan tamo hên
daya na. 13 Kabay lakwên tamo hi Apo Jesus ha marayo-dayo ha balayan, ya labay habiên,
magpapawa kitamo kanlan êndat la ya mag-in hilan mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari ha
pamanhumonol ha Kautuhan, haka makilamo kitamo kan Apo Jesus. Magtêêh kitamo ha
pamandaêh hên nanad ha tinêêh na. 14 Gawan alwan bayri ha luta ya paidyanan tamo hên
ayn angga, noa, main kitamon an-êngganan, ya balayan ha langit ya ayn angga. 15 Kabay
panay kitamon magpuri haka magpahalamat kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesus, ta
habaytoy átang lan ampaniwala kana. 16 Paan tamon liwaan hên manyag kangêran haka
manawop ha kaatag, ta habayto êt ya átang ya ampamahigla kan Apo Namalyari.

‡ 12:26 Hagai 2:6. * 13:5 Deuteronomio 31:6. † 13:6 Awit 118:6.

[17] Palokop kaw kanlan ampamaala kamoyun ampaniwala, ta hilay ampakapataniêh hên
paniwala yo, haka pakibatan la kan Apo Namalyari no a la daygên ya habayto. No honolên
yo hila, ay mahigla lan tuparên ya tungkulan la. Noa, no a yo hila honolên, ay tumabang
hila, haka habaytoy alwan ha ikakangêd yo.
[18] Ihalangin yo kay. Angkasigurado naên ya malinis ya konsinsya naên, ta ampakapakik-
wanan naên, ya makapamiyay kay hên main kangêran hên allo-allo. [19] Ampakidoko ko
kamoyu ya ihalangin yo ko ya tampol akon makaorong bahên kamoyu.

Inhalangin hilay hinulatan

[20-21] An-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên kapatêkbêkan ay
mam-i kamoyu hên kaganawan kailangan yo, ta êmên ha hawop ni Panginoon Jesu-
Cristo, ay mahonol yoy kalabayan na, ya makapahigla kana. Hiyay namabiyay oman
kan Panginoon tamon Jesus, ya pastol ya ayn kapantag, ya natsi hên nam-in daya na, ya
namaptêg ha bayoy kahundoan ya ayn angga. Puriên tamo hi Panginoon Jesu-Cristo hên
ayn angga! Amen.

Tawlin habi

[22] Patêl ha Panginoon, paan kaw dayi hên humawa ha an-iaral ko kamoyu di, ta alwa
etaman makarang ya hata hulat. [23] Labay ko êt hên ipamwang kamoyu, ya hi Timoteo, ya
patêl tamo ha Panginoon, ay in-awah ha hukulan. No tampol yan makalatêng bayri, ay
pagkalamo ko ya ha paniraw ko bahên.
[24] Ikumusta yo kay awud kanlan ampamaala kamoyu, haka kanlan kaganawan ya pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in kana ya atsi bahên. Angkumustaên kaw etaman lan patêl
ha Panginoon ya taga-bansan Italia.
[25] Ingalwan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya Hulat ni Santiago

Paunan habi

Ya nanulat hên habaytsi ya hulat ay hi Santiago, ya mihay ampamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem. Hinulatan nay kapareho nan Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nanga-pitatayak ha mal-at ya bansa. Hinulat na di ya ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, no ayn kalamoy mangangêd ya dyag (2:14-26). Ya kaatag ya hinulat na, ay mabáha bayri ha kabooan hên pinakalaman.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1
Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari 1:2-8
Hilay mairap haka hilay mabandi 1:9-11
Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hên tukso 1:12-18
Dapat pantag ya hêlêk ha kapareho 2:1-13
Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag 2:14-26
Ya dila tamo ay dapat gamitên ha panay ikakangêd nanad ha sibol ya panay naayang ya lanêm 3:1-18
A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo 4:1-5:6
Dapat magtêêh 5:7-20

1 Hiko hi Santiago* ya ampaghuyo kan Apo Namalyari haka kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Anhulatan kataw ya kapareho kon Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nanga-pitatayak ha mal-at ya bansa. Angkumustaên kataw.

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari

2 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, dapat humiglay nakêm yo, no lumatêng kamoyu ya
hino-hino kay na hên ya kairapan, 3 ta mana yoy nan muwang ya habaytsi, ya kairapan, ya
panubuk hên paniwala yo, ay lalo hên mamahan hên pamagtêêh yo, no a kaw pahambut
ha pamanubuk. 4 Kabay magpakatêêh kaw, ta êmên ngumangêd ya ugali yo, haka kaw
mag-in ganap ya taganán ayn pamagkulang kan Apo Namalyari.
5 Noa, no ampagkulang kaw ha kagalingan hên manyag kalabayan na, ay kikwa kaw
kana, ta mapam-i ya ha kaganawan makikwa kana hên a mamarêng-êy. 6 Noa, no kikwa
kaw, ay kailangan main kaw hên paniwala, ya ayn pamag-alangan hên dyanan na kaw.
Ta no main kaw hên pamag-alangan ha nakêm, ay nanad kaw hên tandulon ha dagat ya
ampidulin-dulin hên angin ha antoman. 7 No êmbayro kaw, ay paan yoy nan ihipên ya
main kaw pon maêngganan kanan Panginoon, 8 ta ampag-alangan ya nakêm yo, haka alwa
kaw mapaypaniwal-an.

Hilay mairap haka hilay mabandi

9 Hikaw ya patêl ha Panginoon ya mangairap, ay dapat pakahigla kaw gawan matag-ay
kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari, 10 haka hikaw etaman ya mangabandi, ay dapat pakahigla
kaw no umaypa ya tungkulan yo gawan ha paniwala yo, ta hilay mangabandi ay nanad
hilan bulaklak ya a mabuyot. 11 Ta no hadyay omot allo ay angkawngêy ya bulaklak haka
angkaalíh ya kahampatan la. Êmbayro etaman hilay mangabandi. Kaban ampag-obra hila,
ay bigla hilan matsi.

Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hên tukso

12 An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay ampakatêêh ha kairapan. Hata kairapan
ay pamanubuk ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Gawan a hila ampahambut ha
pamanubuk, ay angkamwangan ya makhaw ya paniwala la, kabay dyanan hilan biyay ya

* 1:1 Mateo 13:55; Marcos 6:3; Dyag 15:13; Galacia 1:19.

ayn angga, ya impangako hên Panginoon kanlan ampanlugud kana. [13] No ampakaranas
kaw hên kairapan haka hên pamanukso, ay paan yon habiên ya hi Apo Namalyari ya
ampanukso kamoyu, ta a ya matukso hên manyag karawakan, haka a ya manukso hên
hinoman. [14] Noa, ampanukso kamoyu ya sarili yon karawakan kalabayan, ta habain ya
mangamuyot kamoyu, [15] bayo no dyanan yon logal ha nakêm yo ya habayto, ay makadyag
kaw hên kasalanan, haka no panay kaw manyag hên kasalanan, ay mipalako kaw ha
kamatsan. [16] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan kaw paamuyot hên mangihip
ya hi Apo Namalyari ya ampanukso kamoyu. [17] Ta hiyay Tatang tamo, ya nanyag hên
ampipanhumawang ha langit. Hiyay ampam-i hên kaganawan ya mangêd haka ganap,
ya ikakangêd tamo, haka a ya ampangoman, ampangoman man ya hawang ha langit.
[18] Tinalagá nan hikitamoy mag-in maának na, kabay hinawpan na kitamo ta êmên tamo
maintindihan ya habi nay kaptêgan. Dinyag nay habayto, ta êmên ha balang dinyag na,
ay hikitamo ya pinili na hên mag-in kana, hên nanad ha pamamili na hên pinakamaalagáy
bandi na.

Gilamên haka honolên ya habi ni Apo Namalyari

[19] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakaintindiên yo ya habaytsi. Dapat manggilam
kaw mangêd, bayo kaw maghabi, haka paan kaw bat hên manuluk, [20] ta no main kaw
hên huluk, ay a yo madyag ya mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. [21] Kabay itêgên yoy
nay pamanyag hên karêmêkan kalabayan lawini, haka ya pamanyag hên kaatag pon ya
karawakan. Dapat kaaypaan nakêm yon honolên ya habi ni Apo Namalyari ya atsi yana ha
nakêm yo, ta habayto ya makapiligtas kamoyu ha parusa ya ayn anggaan.

[22] Dapat yon honolên ya habi ni Apo Namalyari, ta no bat yo tanan panggilam-gilam,
ta a yo anhonolên, ay anlokoên yoy sarili yo hên iligtas kaw ni Apo Namalyari. [23] Ta no
anggilamên yon bêngat, ta a yo anhonolên, ay nanad kaw inumarap ha solamin, [24] ya
pangayari yon nahêlêk ya sarili yo, ay tampol yon naliwaan no ay-êmên ya lupa yo. [25] Noa,
no panay yon pakapag-aralan ya kabooan hên an-itoro† ni Apo Namalyari, ya makapiligtas
kantamo, haka a yo anliwaan hên honolên ya namwangan yo, ay ingalwan na kaw.

[26] No êndat yon mangêd ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari, noa, ayn kaw etaman
hên pamagpigil ha dila yo, ay anlokoên yoy sarili yo, haka ayn alagá ya êndat yon mangêd
ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari. [27] No labay tamon mag-in pêtêg haka maalagá ya
pamaghuyo tamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ay dapat tamon hawpan hilay olila,
haka hilay kapaingalo ya babayi ya bawo. Dapat kaillag kitamo etaman ta êmên a kitamo
magtan ha karawakan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.

2

Dapat pantag ya hêlêk ha kapareho

[1] Hikaw ya patêl ko, gawan ampaniwala kaw kan Panginoon Jesu-Cristo, ya ayn kapantag,
ya Panginoon hên langit, ay dapat pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo. [2] Alimbawa, no atsi
kaw ha pagtsiponan* yo, ta main lumatêng ya mihay lalaki ya mabandi, ya nakahinghing
hên ginto, haka nakabaro hên mahampat, bayo main êt lumatêng ya mihay lalaki ya
mairap ya nakabaro hên galot-galot, [3] ta mahiglay pananggap yo kanan nakabaro hên
mahampat hên paiknoên ha mahampat ya iknoan, yan paiknoên yoy mairap akik ha danin
bitsih yo, o habiên yo ya mirêng ya tana, [4] ay alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo.
Mapamili kaw! [5] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakagilamên yoy anhabiên ko. Hi
Apo Namalyari ya namili kanlan mangairap ha hêlêk tawo, hên magkamain hên nataniêh
ya paniwala kana, haka hên mag-in kalamo na ha langit, ya logal ya impangako na kanlan
ampanlugud kana. [6] Yan hikaw ya nammusmus ha mairap. Yarin a yo muwang ya hilay
mabandi ay ampamarusa kamoyu, haka hilay ampamiarap kamoyu ha mánlingon kaso!
[7] Hila êt ya ampaghabin pamanira ha ampaghuyuan yo, ya hi Panginoon Jesu-Cristo.

---

† 1:25 ha habin Griego: ya Kautuhan ya ayn pamagkulang. * 2:2 sinagoga ha habin Griego.

8 Main nakahulat ha Kahulatan † ya impahulat ni Apo Namalyari ya wana, “Lugurên
moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo.” No taganán anhonolên
yoy habaytoy maalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay mangêd ya andaygên yo. 9 Noa,
no alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo, ay kasalanan ya habayto, haka gawan
ha anhumalanghang kaw ha Kautuhan, ay parusaan kaw ni Apo Namalyari. 10 Ta no a
tamo anhonolên ya agyan mihay utoh na, ay parusaan kitamo, ta nanad êt bêngat a
tamo hinonol ya kaganawan Kautuhan na. 11 Ta hi Apo Namalyari ya namiutoh‡ ya paan
mamabayi o makilalaki, ay hiya etaman ya namiutoh ya paan mamatsin kapareho. No
a kaw man namabayi o nakilalaki, yan namatsi kaw hên kapareho yo, ay nakadyag kaw
hên kasalanan, ta a yo hinonol ya habaytoy Kautuhan na. 12 Kabay dapat ya anhabiên yo
haka ya andaygên yo, ay mag-in mangêd, ta muwang yo ya hatolan kaw ni Apo Namalyari
ha panggamit hên kaganawan hên an-itoro§ na ya makapiligtas kamoyu. 13 Ta no ayn
kitamon ingalo ha kapareho tamo, ay a na kitaminan ingalwan ni Apo Namalyari ha allo
nan pamanatol hên mam-in parusa. Noa, hilay maingaloên, ay ayn ikapotog ha allon
habayto.

Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag

14 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main maghabin hiyay ampaniwala, yan a nan
ampaptêgan ha mangangêd ya dyag na, ay yarin miligtas ya ha parusa ya ayn anggaan
ha êmbayroy paniwala na, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag! 15 Alimbawa, no main
kitamon patêl ha Panginoon ya ayn maibaro haka ayn maêkan, 16 ta habiên yo kana, ya
muli ya tana hên patêkbêk ya nakêm hên dyanan ya dayi ni Apo Namalyari hên takop haka
pamangan, yan a yo yan dinyanan hên kailangan na, agyan main kaw hên maihawop, ay
yarin mangêd ya habaytoy hinabi yo kana! 17 Êmbayro etaman ya paniwala, ya ayn kalamoy
mangangêd ya dyag, ay ayn pukat.

18 Kayno main ampidibate ya alwan pareho ya paniwala no ay-êmên kitamon miligtas ha
parusa gawan kasalanan tamo. Ta wanlan kaatag ya hukad tanay paniwala ya ayn kalamoy
mangangêd ya dyag êmên hila miligtas. Wanlan kaatag êt, ya hukad tanay mangangêd
ya dyag ya ayn kalamoy paniwala êmên miligtas hila. Ya pamakibat ko etaman kanlan
ampaghabin êmbayro ay, habaytoy pamanyag kon mangangêd ay ampamaptêg ya main
akon paniwala. Yarin mapaptêgan la ya paniwala la no ayn kalamoy mangangêd ya dyag!
19 Ampaniwala kaw ya mimihay Diyos haka yabay ya hi Apo Namalyari. Mangêd, noa,
kulang pon ha ikaligtas yo ha parusa ha impiyerno! Hila man ya narawak ya a angkahêlêk
ay ampaniwala ya mimihay Diyos, haka ampamêgpêg gawan ha limo la kana. 20 Main pon
kamoyu ya kulang ha pamangintindi? Labay yon paptêgan ko kamoyu ya ayn pukat ya
paniwala ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag! 21 Ihipên yo hi apo Abraham ya ninuno
tamo, ya intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha iparaya na dayi kana ya
anak na hi Isaac.* 22 Nahêlêk tamo bayro ya paniwala ni apo Abraham, ya main kalamoy
dyag. Ya dinyag na ay namaptêg hên usto ya paniwala na. 23 Natupad ya nakahulat ha
Kahulatan† ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “Hi apo Abraham ay naniwala kan
Apo Namalyari. Kabay intad ni Apo Namalyari hi Abraham hên ayn kasalanan.” Haka ya
pamaêg la kan apo Abraham ay kaluguran ni Apo Namalyari. 24 Nahêlêk yo no ay-êmên
intad hên ayn kasalanan hilay main mangangêd ya dyag, alwan gawan ha anhabiên la ya
ampaniwala hila.

25 Êmên êt bayro kan Rahab, ya mihay hostis hên hato ya nagbayo, ya intad hên ayn
kasalanan gawan ha dinyag nay mangêd ha pamitago na hên mángimaton, ya kapareho
tamon Israelita, haka ha pamitoro na kanla ha kaatag ya dann, ta êmên hila a madakêp.
26 No ay-êmên ya lawini ya ayn nanan kaêlwa, ay natsi, ay êmên êt bayro, ya paniwala kan
Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag, ay nanad natsi.

---

† 2:8 Levitico 19:18b. ‡ 2:11 Exodo 20:13,14; Deuteronomio 5:17,18. § 2:12 ha habin Griego: ya Kautuhan.
* 2:21 Genesis 22:1. † 2:23 Genesis 15:6, 2 Cronica 20:7, Isaias 41:8.

3

Ya dila tamo ay dapat gamitên ha panay ikakangêd nanad ha sibol ya panay naayang ya lanêm

1 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, paan kaw bat mangihip hên mag-in mánoro hên habi
ni Apo Namalyari, ta muwang yoy na, ya mabyat pon ya pamarusa na kannaên mánoro no
makadyag kay hên narawak kanan pamarusa na kanlan kaatag. 2 Ha kaptêgan, ya balang
miha kantamo ay panay hên ampimali. No main kamoyu ya a ampimali ha pamaghabi, ay
hila ay ayn kapintasan, ta muwang lan pigilên ya sarili la. 3 Alimbawa ha kabayo, no dyanan
tamo hên pakayat ya nag hêêl, ya bêbêy la, ay mapahonol tamo ya ha antoman ya lakwên
tamo. 4 Ihipên yoy barko ha dagat ya angkaidulin makhaw ya angin, kahlayan la man,
angkaibawit hilan kapitan hên barko no antoy labay nan pangilakwan gawan ha nanaway
timón ya pangibawit la. 5 Êmbayro êt ya dila tamo, agyan nanawa ya, ay angkagamit ya ha
pamaglalang.

Ihipên yoy ibon dêkêt apoy, no kumlab ya habayto, ay ampakaulam hên kapanawg-
tugan. 6 Ya dila ay ampakahira hên nanad ha apoy ya ampakaulam. Ya dila tamo,
ya nakalamo ha lawini tamo, ay panay ampangubatan hên hino-hino kay na hên ya
karawakan ya ampakahiran ugali tamo. Hata karawakan, ya ubat kan Satanas, ay nanad
apoy ya angkumlab kaban biyay tamo. 7 Malyari tamon toroan ya kaganawan mangahilêb
ya ayop, nanad ha manok lalê, kênan dagat, haka hinon ampandakap ha luta. Haka
main nanan nakatoro kanlan habayto, 8 noa, a tamo mapigil ya dila tamo, ta panay yan
ampanyag karawakan haka ampaniran kapareho tamo. 9 Habaytsi ya dila ay anggamitên
hên magpuri kan Apo Namalyari ya Tatang tamo haka hên manuboy kanlan kapareho
tamo. No tubuyan tamoy kapareho tamo ay nanad hên antubuyan tamo hi Apo Namalyari,
ya nam-i kantamo hên ihip hên nanad ihip na. 10 Mimihay bêbêy ya an-awahan hên
pamagpuri haka tuboy. Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, alwan mangêd ya habayto.
11 Yarin umawah ha mimihay sibol ya naayang ya lanêm haka nalait ya lanêm! 12 Hikaw
ya patêl ko ha Panginoon, yarin managêy hên olibo ya poon igos, o managêy hên igos ya
kinêw hên ubas! Êmbayro etaman, a umawah ya mangêd ya lanêm ha an-awahan hên
nalait ya lanêm. Habaytsi ya mag-in dapat ha dila tamo, ya gamitên ha panay ikakangêd.

Ya talino ya ubat kan Apo Namalyari

13 No main kamoyu ya muwang nay sarili na haka main pamangintindi, ay dapat yon
paptêgan ya habayto ha kangêran dyag yo ha pamimiyay yo hên main kaaypaan nakêm
haka talino ya ubat kan Apo Namalyari. 14 Noa, no main kaw hakit nakêm gawan ha
angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya mahonol, ay dapat paan yon
ipagmahlay ya ubat kan Apo Namalyari ya talino yo, ta ha êmbayro ay daygên yon
kalaraman ya kaptêgan. 15 Ta no êmbayroy nakêm yo, ay alwan ubat kan Apo Namalyari
ya talino yo ya an-ipagmahlay yo. Ta habayto ay ubat di ha luta, kanlan Satanas, alwa
kan Apo Namalyari. 16 Ta no angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya
mahonol, ay magkamain gulo haka hino-hino kay na hên ya karawakan. 17 Noa, no ubat
kan Apo Namalyari ya talino yo, ay panay kangêran ya atsi ha nakêm yo. Mag-in kaw
hên mámilatan, maaypa ya nakêm, kamwang makilamo, maingaloên, mapanawop, ayn
anggampian, haka ayn pagbabara. 18 No mag-in kaw hên mámilatan, ay makapamiyay kaw
hên mahonol kan Apo Namalyari, ta no hinoy intanêm, hiya êt ya popolên.

4

A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo

1 Hinoy ampangubatan hên hubakan haka gulo yo? Yarin alwan ubat ha kalabayan yon
mitag-ay kaw, ya ampamagulon kangêran kaihipan yo! 2 Main kaw hên labay makwa, noa,
a yon makwa ya habayto kabay nakal-an kaw hên mamatsi. Angkaridya kaw ha a yo man
makwa, kabay angkanga-pihuhubak kaw hên angkagulo. A kaw madyanan, gawan a kaw
ampakikwa kan Apo Namalyari. 3 Ampakikwa kaw man, ay a kaw dyanan, gawan alwan
kalabayan ni Apo Namalyari ya atsi ha ihip yo, ta pansarili yon bat kalabayan ya habayto.

[4]Nanad kaw kanlan ampakilalaki ya alwan tapat ha ahawa yo, ta alwan hi Apo Namalyari ya
anlugurên yo! Yarin a yo muwang no anlugurên yoy atsi ha luta, ay anhumalanghang kaw
kan Apo Namalyari! Kabay no antalagaên yoy pamanyag hên a na labay ni Apo Namalyari,
ay mag-in kaw hên kapatsi na. [5]Kayno êndat yon ayn kaptêgan ya nakahulat ha Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, "A na labay ni Apo Namalyari ya main yan
kaayuan ha pamanlugud tamo kana, ha Espiritu na, ya impahapat na kantamo."* [6]Noa,
maingaloên hi Apo Namalyari, kabay nakahulat† ya êmên di ha Kahulatan na.
"A na labay ni Apo Namalyari ya dyag lan mapagmatag-ay,
noa, an-ingalwan na hilay maaypa ya nakêm."
[7]Kabay palokop kaw kan Apo Namalyari. Labanan yo hi Satanas ta muwayu yay na
bayto. [8]No paidani kaw kan Apo Namalyari, ay paidani ya kamoyu. Hikaw ya makasalanan,
dapat talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan ta êmên mag-in malinis ya nakêm yo.
Hikaw ya pabayo-bayon ihip ay dapat ipamihan yoy ihip yo kan Apo Namalyari. [9]Boon
nakêm yon paghêhêan ya kasalanan yo hên main pamanangih. Hagilyan yon kalungkutan
haka pamanangih ya kahiglaan haka pamangkaili yo. [10]Magpakaaypa kaw ha arapan ni
Apo Namalyari ta an-itag-ay na hilay maaypa ya nakêm.

Paan kaw mihihira

[11]Patêl ha Panginoon, paan kaw mihihira. No ampintasan o anhatolan yoy kapareho
yo, ay nanad ampintasan yoy utoh ni Apo Namalyari ya nakahulat ya dapat milulugud
kitamo. Ta no ampintasan o anhatolan yoy habaytoy utoh, ay a yo anhonolên ya habayto,
ta anhatolan yoy habayto ha an-ihipên yoy, a yoy nan kailangan hên honolên ya habayto.
[12]Hiyan bêngat hi Apo Namalyari, ya nam-in habaytoy utoh, ay main tungkulan hên
maghabi no hinoy hinumonol hên habayto, haka hiyan bêngat ya main tungkulan hên
maghabi no hino ya dapat parusaan. Yarin hino kaw, ta bat kaw manatol hên kapareho
yo!

Paan mag-in mapaglalang

[13]Pakagilamên yoy hata anhabiên‡ ko, hên hikaw ya bat ampanikih hên kalabayan yo
hên maghabin, amêhên o nobukah kaw mako ha êmêndoy balayan hên idayat ya kalakal
yo. [14]A yo man muwang ya malyari nobukah, ta ya biyay tamo ay nanad ha ginêm ya
mahêlêk pon, noa, tampol hên mapanat. [15]Ya dapat yon habiên, ay no kalabayan hên
Panginoon hên mabiyay ko pon, ay madyag koy êmêndi o êmêndo. [16]Noa, ampaglalang
kaw awud gawan ha kapagmatag-ayan nakêm yo. Narawak ya êmbayroy kapaglalangan.
[17]No muwang yoy dapat yon daygên, ta a yon daygên, ay kasalanan ya habayto.

5

Kaingalo hilay mabandi ya mautak

[1]Hikaw ya mabandi, ay pakagilamên yoy anhabiên ko. Manangih kaw hên boon nakêm
gawan ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu. [2]Ya bandi yo ay ayn nanan alagá ta
nanad ginumata. Ya takop ya inhinêp yo ay kinibkib. [3]Tinaêy ya ginto haka pilak yo.
Habain ya taêy, ya nanad ha apoy ya manguk-uk êt hên laman yo, gawan imot yo, ay
mamaptêg hên laban kamoyu ha tawlin allo ha pamanatol ni Apo Namalyari hên mam-in
parusa. Habain ya inhinêp yoy pibandian, yan marani anay tawlin allo. [4]Manggilam kaw,
ta nanad magilaman yoy baêg hên upa ya a yo indin kanlan nanggapah ha luta yo. Haka ya
pamakiingalo lan a inupaan ay nidaoh kan Apo Namalyari ya makapangyarihan. [5]Hikaw
ya mangabandi, ay napday na ha kaganawan nilabay yo di ha luta. Hikaw ay nanad ha
pinataba ya ayop ya patsên. [6]Sinintinsyahan yon impapatsi hilay ayn kasalanan, agyan a
hila anlumaban kamoyu.

Dapat magtêêh

---

* 4:5 Exodo 20:5, Exodo 34:14, Deuteronomio 4:24. † 4:6 Kawikaan 3:34. ‡ 4:13 Kawikaan 27:1.

7 Patêl ha Panginoon, magtêêh kaw hên angga ha lumatêng ya Panginoon. Ihipên yo
hilay mananaman. Ampagtêêh hilan pakaêngganan ya uran angga ha tumoay magapah
la, ya taganán maalagá. 8 Êmbayro etaman, ay dapat magtêêh kaw. Pakataniêhên yoy
nakêm yo gawan marani yanay pamanlumatêng hên Panginoon. 9 Hikaw ya patêl ko,
paan kaw nagmulongan ha miha ta miha, ta êmên a kaw hatolan hên parusaan hên
Panginoon. Honolên yoy utoh ko, ta taganán marani yay nan lumatêng! 10 Anlugurên kon
patêl, tuwarên yo hilay mámipamwang ni Apo Namalyari ya nag-in mapagtêêh ha hadyay
kairapan. 11 Pakaihipên yo ya habaytsi. An-itad tamo hilan iningalwan ni Apo Namalyari,
hilay nagtêêh ha pamanhumonol la. Nagilam yoy na ya tungkol ha pamagtêêh ni Job ha
hadyay kairapan, haka ha katatawlian, no ay-êmên na yan tinumbahan kangêran ni Apo
Namalyari, ya malugud haka maingaloên.
12 Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên habiên kamoyu ya igit pon êt
ha kal-atan. Paan kaw maghumpa hên maghabin êmên di, "Muwang hên langit," o
"Muwang hên luta," o hino pon. Ustoy nay paawo o paahê, ta êmên kaw a parusaan ni
Apo Namalyari.

Ya halangin lan ayn kasalanan

13 No main kamoyun ampakaranas hên kairapan, ay dapat manalangin hila kan Apo
Namalyari. No main kamoyun anhumigla, ay dapat magkanta hilan pamagpuri kana.
14 No main kamoyun anhakitên, ay dapat ipabaêg lay toa ya ampamaala kamoyun patêl
ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Ta êmên la hila ihalangin kan Apo Namalyari haka
punihan hên pêrad ya laro* ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo. 15 Habaytoy halangin
la ya main makhaw ya paniwala ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay makaalíh hên
hakit, ta pakibatan hên Panginoon ya halangin la, haka patawarên na hila no nakadyag
hilan kasalanan. 16 Kabay aminên yoy kasalanan yo ha miha ta miha, haka mihahalangin
kaw ta êmên maalíh ya hakit yo. Makhaw ya halangin lan mahonol kan Apo Namalyari
ta ampakibatan na ya halangin la. 17 Ihipên yo hi Elias, ya kapareho tamo. Booy nakêm
yan nanalangin kan Apo Namalyari ya a manguran, kabay ha tatloy taon haka anêm ya
buwan, ay a nanguran. 18 Pangalabah hên habayto, ay nanalangin yay na êt oman, ya
manguran, kabay nanguran ana êt haka nanagêy ya kaganawan tanaman. 19 Hikaw ya
patêl ko ha Panginoon, pakaihipên yo ya habaytsi. No main kamoyu ya andumayo ha
kaptêgan, ta mam-i kaw hên payo kana ya mamiorong kana ha kaptêgan, 20 ay dapat
yon mamwangan ya mailigtas yo ha parusa ya ayn anggaan, ya kaêlwa hên habaytoy
makasalanan ya andumayo ha kaptêgan, ta patawarên ni Apo Namalyari ya hinoman ya
kasalanan nan habayto.

* 5:14 Marcos 6:13.

Ya unan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi ha unan hulat ni apostol Pedro

Habaytsi ya una kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Simon Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napitatayak ha ayri man ya logal ha lokop hên Asia Menor ta ampairapan hila gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay ampamataniêh hên nakêm lan ampairapan. An-ipaihip na kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat na êt ya tungkol ha kamatsan, pangabiyay oman haka ya pamag-orong hên Panginoon ya ampam-in kasiguradoan ya mabiyay hilan oman etaman. Gawan ha muwang lay habaytoy kaptêgan, ay dapat la dayin tanggapên, haka têêhên ya hinon kaparusaan. Inaralan na hila êt no ay-êmên ya kaihipan haka pamimiyay la ay dapat mag-in ayn kapintasan nanad ha kaihipan haka pamimiyay ni Apo Jesu-Cristo. Dapat palokop hila ha kaganawan ampamaala kanla. Dapat mag-in maaypa ya nakêm lan ampamaala kanlan kapareho lan ampaniwala. Dapat milulugud ya hilay ampaniwala.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Pamanêmtêm hên tungkol ha pamiligtas ya ubat kan Apo Namalyari 1:3-12
Ya tungkol ha pamimiyay ya ayn kapintasan 1:13-2:10
Dapat makatêêh ha kaparusaan 2:11-4:19
Dapat maaypan nakêm hên humonol kan Apo Jesu-Cristo 5:1-11
Ya tawlin habi 5:12-14

1 Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Anhulatan kataw,
ya namibalag hên mantêg yon bali, haka napitatayak ha probinsyan Ponto, Galacia,
Capadocia, Asia, haka Bitinia. 2 Hên hato pon, ay pinili na kaw ni Tatang tamo, hi Apo
Namalyari, ta muwang nay mag-in anak na kaw. Pinili na kaw ta êmên kaw mag-in
mahonol kan Apo Jesu-Cristo ha kapangyarihan hên Espiritu na, ya hinumapat kamoyu
ta pinatawad ya kasalanan yo gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo hên hiyay pinatsi.

An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo haka ya ingalo na kamoyu.

Ya biyay ya ayn angga ya an-êngganan tamo

3 Puriên tamo hi Apo Namalyari ya Diyos, haka ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-
Cristo. Gawan ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay dinyanan na kitamon bayoy biyay gawan
biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay sigurado kay ya matanggap naên ya mangangêd
ya an-êngganan tamo 4 ya nakal-an ha langit. Habaytoy a angkahira, a andumawak, haka
a mabaw-ahan alagá. 5 Matanggap yoy habayto lano no tuparên ni Apo Namalyari ya
kaligtasan yo ha katatawlian allo, haka ya kapangyarihan na etaman ya mangillag kamoyu,
gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

6 Gawan habayto, ay malyari kaw hên maghigla, agyan angkaranasan yo ya hinon
kairapan hên panubuk. 7 Ta ya kairapan ay pamanubuk, ta êmên mamwangan no pêtêg ya
paniwala tamo kana. Nanad ha pamanubuk ha ginto. Ya paniwala tamo ya ayn anggaan, ay
maalagá êt ha ginto ya main anggaan. No pêtêg ya paniwala tamo, ay lano ha pamag-orong
ni Apo Jesu-Cristo, ay pansinên, dayêwên, haka galangên kitamo ni Apo Namalyari. 8 A yo
man êt nahêlêk hi Panginoon Jesu-Cristo, ay anlugurên yo ya. A yo ya man angkahêlêk
amêhên, ay ampaniwala kaw kana. Kabay a makwan ihipên ya kahiglaan yo ya ayn
kapantag, 9 gawan angkatanggap yoy nay kaligtasan, ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

10 Habaytoy kaligtasan tamo ya indin kantamo gawan ha ingalo ni Apo Namalyari, ay
impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip na kanla hên hato, noa, a la taganán

angkaintindihan ya habayto, pinag-aralan la man hên mangêd. [11] Ta taganán labay lan
mamwangan no makano, haka no ay-êmên matupad ya impapapêt kanla hên Espiritu ni
Cristo. Ta ya impapapêt kanla, ay yabay ya kairapan ya têêhên na, ya pangabiyay nan
oman, haka ya pamag-orong na ha langit. [12] Impamwang kanla, ya alwan ha ikakangêd
la, noa, ha ikakangêd tamo ya papêt la. Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-
Cristo ya impalinaw kamoyu hên kalamo kon hinapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari ya
in-utoh nan ubat ha langit. Hila man ya anghel ni Apo Namalyari, ay labay la dayi hên
maintindihan ya habayto.

Dapat mag-in ayn kapintasan ya biyay tamo.

[13] Gawan ha kal-atan ya dinyag ni Apo Namalyari ha ikakangêd tamo, ay il-an tamoy
ihip tamo hên manyag kalabayan na hên main pamagpigil ha sarili. Pakataniêhên tamoy
nakêm tamo ha pamangênggan tamo ha ingalo na kantamo ha pamag-orong ni Jesu-
Cristo. [14] Gawan hikitamoy mahonol ya anak ni Apo Namalyari, ay paan kitaminan manyag
hên karawakan kalabayan lawini ya mana tamon andaygên, hên alwa kitamo êt hên
anak na. [15] Noa, dapat tuwarên tamoy pamimiyay ya taganán ayn kapintasan, ta hi Apo
Namalyari ya namili kantamo hên mag-in kana, ay banal. [16] Gawan nakahulat ha Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di, "Dapat kaw mag-in banal gawan hikoy
banal."*

[17] A ya ampamilin tawo hi Apo Namalyari, ya ambaêgên yon Tatang. Ampanatol ya do
ha dinyag hên balang miha. Kabay dapat yo yan galangên, kaban ampamiyay kaw di ha
luta. [18] Muwang tamo ya hikitamoy inligtas ha ayn pukat ya pamimiyay ya pinuli tamo
ha ninuno tamo. Ya pinamayad hên habaytoy kaligtasan tamo ay alwan nanad ginto
haka pilak ya angkaalihan alagá, [19] ta ya pinamayad kaligtasan tamo, ay maalagáy daya
ni Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanad ha biseron tupa ya ayn kapintasan ya in-átang kan Apo
Namalyari. [20] Hiyay pinili ni Apo Namalyari hên a êt dinyag ya hata luta, noa, babayo yan
impamwang ha ikakangêd tamo amêhên ya marani ya anggaan hên luta. [21] Gawan kana, ay
ampagtsiwala kitamina kan Apo Namalyari, ya namabiyay kanan oman, haka namiorong
kana ha langit hên mamaala hên kalamo na. Kabay nakapêptêng ya paniwala tamo kan
Apo Namalyari haka an-êngganan tamoy impangako na.

[22] Gawan nalinisan taminay nakêm tamo ha pamanhumonol tamo ha kaptêgan ya
tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay pêtêg ya pamilulugud tamon patêl ha Panginoon. Kabay
ihundo tamoy pamilulugud tamo hên booy nakêm. [23] Habaytoy nanad in-anak kitamon
oman, haka hata bayoy biyay ay alwan ubat ha tawo ya matsi, noa, habaytoy ubat ha habi
ni Apo Namalyari ya angkabiyay ya taganán a ampangoman. [24] Gawan ya nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmên di,

"Hilay tawo ay nanad lamon ya tampol angkayango, haka ya ikadayêw la, ay a angkabuyot,
ya nanad bulaklak ya angkawngêy,
[25] noa, ya habi hên Panginoon, ay taganán a ampangoman hên angga-angga."†

Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang kamoyu.

2

Hi Panginoon Jesu-Cristo ay nanad ha pinakamaalagáy bato

[1] Kabay alihên yoy na ya panyag yo hên hinon karawakan, hinon kalokwan, pagbabara,
karidyaan, haka hinon pamaniran kapareho tamo. [2] Dapat maghinta kitamo ha habi ni Apo
Namalyari, hên nanad ha kapianak ya maghinta ha gatas, ta êmên humkaw ya paniwala
tamo angga ha matupad ya kaligtasan tamo. [3] Daygên tamoy habayto gawan napaptêgan
tamoy ingalo hên Panginoon.

[4] Paidani kaw kan Apo Jesu-Cristo ta taganán angkabiyay ya. Hiyay nanad ha mihay
bato ya in-il-an ha pamanyag bali, noa, hiyay a tinanggap hên tawo. Êmbayro man, hiyay
maalagá ha hêlêk ni Apo Namalyari ya namili kana. [5] Hikitamo ya dinyanan biyay ni Apo

* 1:16 Levitico 11:44 haka 19:2. † 1:25 Isaias 40:6-8.

Namalyari, ay nanad etaman bato ya an-il-an ha pamanyag hên pagsimbaan kana, gawan hikitamo ay andaygên nan angkapi-tsi-tsipon ya ampagsimba kana. Pinili na kitamo hên mag-in pinakapari na, haka ya paghuyo haka pamagpuri tamo kana ay pinakaátang tamo kana. Habaytoy madyag tamo gawan kan Apo Jesu-Cristo ha ikahigla ni Apo Namalyari.
[6] Muwang tamo ya pêtêg ya habayto, gawan nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di:
"Lêng-ên yo! Main akon pinili, ya idistino ko ha balayan Sion. Hiyay nanad maalagáy bato ya pampah-êy hên bali, haka hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm."*
[7] Kabay hikitamoy ampaniwala kana, ay an-itad tamo yan maalagá. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay dapat lan ihipên ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmên di:
"Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay yabay ya nag-in pinakamaalagáy bato, ya namapah-êy hên bali."†
[8] Haka na impahulat etaman ya êmên di:
"Habaytoy bato ay kapibatolán."‡
Hên haton lagi êt, ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya êmbayro ya malyari kanla, gawan ha a hila humonol ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.
[9] Noa, hikitamoy patêl ha Panginoon ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Hikitamoy láhi na, ya ampaghuyo kana hên nanad pari ya ampipaghuyo ha pinakapoon la ha langit, ta êmên tamo ipamwang ya kapapaêpapah ya dyag na gawan in-alíh na kitamo ha kariglêman hên kasalanan, ta gintan na kitamo ha kapapaêpapah ya kahawangan hên lokop na. [10] Hên haton una, ay alwa kitamo êt kana, haka a kitamo êt nakatanggap ingalo na, noa, amêhên ay kana kitamina, haka natanggap taminay ingalo na.

Dapat palokop ha kaganawan main tungkulan haka panay manyag kangêran

[11] Anlugurên kon patêl ha Panginoon ya napitatayak, ya ampaglaêh pon ha marayo, ampakihabi ko kamoyu ya paan kaw manyag hên karawakan kalabayan lawini, ta ya pamanyag hên habayto ay anlumaban ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. [12] Dapat mamiyay kitamo hên mangêd hên kalamo hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta habiên la man, ya hikitamoy mapanyag hên nangarawak, ay mahêlêk la, ya mangangêd ya dyag tamo, haka la bayto puriên hi Apo Namalyari ha pamanlumatêng na hên manatol.
[13] Gawan ha Panginoon, ay dapat palokop kitamo ha kaganawan main tungkulan bayri ha luta. Dapat palokop kitamo ha pinakapoon tamo. [14] Dapat palokop kitamo etaman kanlan gobernador haka ya kaatag ya an-iutoh hên pinakapoon hên mamarusa kanlan mapanyag karawakan, haka mam-in pamandayêw kanlan mapanyag kangêran. [15] Ta ya labay ni Apo Namalyari, ay gawan ha pamimiyay tamo hên ayn kapintasan, ay ayn hilan mahabi ya tungkol kana ya hilay ayn minúwang, ya anhumalanghang kana. [16] Hikitamoy ampaniwala ha Panginoon, ay alway nan ipoh hên hinoman, haka habaytoy dapat mahêlêk ha biyay tamo. Noa, habayto ay a labay habiên ya malyari kitaminan manyag karawakan. Ta dapat kitamon mamiyay hên nanad tagahuyo ni Apo Namalyari. [17] Dapat tamon galangên ya balang hino. Dapat lugurên tamo hilay patêl tamo ha Panginoon. Dapat igalang tamo hi Apo Namalyari haka ya pinakapoon hên bansa tamo.

Têêhên ya hadyay kairapan hên ayn hakit nakêm

[18] Hikaw ya ipoh, ay palokop kaw ha amo yo hên main pamanggalang, maingaloên hila o alwa man. [19] Mangêd no daygên yoy habayto, ta ikahigla kaw ni Apo Namalyari, no gawan ha muwang yo ya, ay ampakatêêh kaw ha hadyay kairapan, agyan ayn kaw hên kasalanan.
[20] Noa, no alimbawa ta nanyag kaw hên karawakan, yarin maipagmahlay yo ya pamagtêêh yo ha parusa yo! Ahê! Noa, dayêwên kaw ni Apo Namalyari no ampakatêêh kaw ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu gawan ampanyag kaw hên kangêran. [21] Ta tinalagá ni Apo Namalyari, ya hikitamoy pinili na, ay magtêêh hên hadyay kairapan. Panêmtêman

---

* 2:6 Isaias 28:16. † 2:7 Awit 118:22. ‡ 2:8 Isaias 8.14.

yo ya hadyay kairapan ya dinanan ni Apo Jesu-Cristo ha ikaligtas tamo, hên ayn hakit
nakêm. Haka ha dinyag na, ay dinyanan na kitamon alimbawa ya dapat tamon honolên.
22 Hi Apo Jesu-Cristo ay a nanyag hên hinon kasalanan, haka taganán a ya naglaram.
23 Hên minusmus la ya, ay a ya nanumbah hên naghabi hên narawak. Hên pinairapan
la ya, ay a ya nanumbah kanla. Pinaulayan na hila kan Apo Namalyari ya mangêd ya
mangatoynungan. 24 Ha pangamatsi na ha koros, ay hiyay nagdusa gawan ha kasalanan
tamo, ta êmên tamo talibatokan ya kasalanan tamo haka mamiyay hên mahonol kana.
Gawan ha pangamatsi na, ay naiúmang kitamo kan Apo Namalyari ya nanad ha tinambalan
kitamo. 25 Hikitamoy nanad tupa ya nitama, noa, amêhên ay nag-orong kitamina kan Apo
Jesu-Cristo, ya pinakapastol, ya ampangillag kantamo.

3

Ya aral kanlan miahawa

1 Êmbayro êt, ay hikaw ya babayi, ay kailangan yon palokop ha ahawa yo, ta no main a
pon ampanhumonol ha habi ni Apo Namalyari, ay mapaniwala hila, gawan ha kangêran
pamimiyay yo. Mapaniwala hila, agyan a kaw maghabi, 2 uston mahêlêk lay pamanggalang
yo haka ya malinis ya pamimiyay yo. 3 Pakaihipên yo, ya kahampatan yo ay alwa ha
pangayos lawini, nanad ha paytuyo hên habot, o ha panggamit hên ginto, o pagbaro hên
mangahampat. 4 Noa, ya dapat mag-in kahampatan yo, ya an-ikahigla ni Apo Namalyari,
ay hatoy a ampangoman ya atsi ha nakêm ya maaypa, haka main kapatêkbêkan. 5 Êmên
ya bayro ya pamimiyay lan babayi ya maka-Diyos hên haton lagi, ya ampagtsiwala kan
Apo Namalyari. Ya pagpalokop la ha ahawa la, ay namahampat kanla. 6 Habaytoy nanad
kan Sara ya ahawa ni Abraham, ya hinumonol kan Abraham, ya binaêg nan ámo na, ha
pamanggalang na kana. Hikaw ya babayi amêhên ay manoto kaw kan Sara, no ampamiyay
kaw hên main kangêran, haka no alwa kaw malimo, hinoman ya malyari.
7 Hikaw ya lalaki etaman, ay dapat yon galangên haka lugurên ya ahawa yo ha
pamilalamo yo, ta alwan makhaw ya lawini lan babayi, haka dinyanan hila etaman ni
Apo Namalyari hên biyay ya ayn angga. Dapat yon daygên ya habayto, ta êmên ayn
makahabkol ha panalangin yo.

Têêhên yoy pamagdusa ya lumatêng kamoyu agyan ampanyag kaw hên kangêran

8 Amêhên, ay ubuhên kataw hên aralan, ya dapat main kaw hên pakikimiha, mi-iingalo
kaw, milulugud kaw, dapat panay mangêd ya nakêm yo, haka magpakaaypa kaw hên
nakêm ha miha ta miha. 9 Dapat a yon tumbahan hên karawakan, ya hilay ampanyag
hên karawakan kamoyu. Haka paan kaw maghabin narawak kanlan ampaghabin narawak
kamoyu. Noa, ihalangin yo hila, ya ingalwan na hila, ta pinili na kaw etaman ni Apo
Namalyari hên mag-in kana, ta êmên na kaw ingalwan. 10 Ya nakahulat ha Kahulatan ya
impahulat ni Apo Namalyari ay êmên di:

"Hilay mabay hên mag-in mahigla haka mangêd ya biyay la, ay dapat patgênan lay
pamaghabi hên nangarawak haka alwan pêtêg.
11 Dapat patgênan lay pamanyag hên nangarawak, ta pakikwanan hila tanan manyag hên
panay kangêran, ta êmên mangêd ya pamakilamo la ha kapareho la.
12 Ta ya Panginoon ay ampangillag kanlan mahonol kana, haka gilamên nay panalangin la.
Noa, ampanalanghang ya kanlan mapanyag karawakan."

13 Yarin main makapairap kamoyu no pakikwanan yon manyag kangêran! 14 Noa,
makaranas kaw man hên pamagdusa gawan ha pamanhumonol yo kan Apo Namalyari,
ay malyari kaw hên maghigla, ta ya ingalo na ay atsi kamoyu. Kabay paan kaw malimo
haka paan kaw manyagah, 15 noa, dapat yon simbaên hi Apo Jesu-Cristo, hên daygên yo
yan Panginoon ha biyay yo. Dapat panay kaw nakal-an hên makibat kanlan mangotáng
kamoyu hên tungkol ha kasiguradoan yo ya iligtas na kaw ni Apo Namalyari. 16 Noa,
dapat naamêy ya pamaghabi yo kanla hên main pamanggalang. Dapat panay malinis
ya konsinsya yo, ta êmên mipakarêng-êy hilay ampaghabin pamanira kamoyu gawan
ha mangêd ya pamimiyay yo, ha pamanhumonol yo kan Apo Jesu-Cristo. 17 Ta mangêd

ya makaranas kitamon pamagdusa gawan ha pamanhumonol tamo ha kalabayan ni Apo
Namalyari, kanan makaranas kitamon pamagdusa ha pamanyag hên karawakan. [18] Ta
natsi ya hi Apo Jesu-Cristo gawan ha kasalanan tamo. Minghan yan natsi, haka a yay
nan matsin oman. Hiya ya ayn hinon kasalanan, ay natsi para kantamon makasalanan,
ta êmên na kitamo maiúmang kan Apo Namalyari. Pinatsi la man ya lawini na, ay biniyay
yan oman hên Espiritu ni Apo Namalyari. [19] Ha kapangyarihan nan habaytoy Espiritu ni
Apo Namalyari, ay nanoro ya kanlan espiritu lan natsi, ya nakahukul. [20] Hila ya habaytoy a
hinumonol kan Apo Namalyari hên panaon ni apo Noe. Pinagtêêhan na hilan inêngganan
ni Apo Namalyari êmên hila dayi maghêhê ha kasalanan la, kaban ampanyag hi apo Noe
hên barko. Noa, gawan a hila naghêhê, ay wawalo hila tana, ya naligtas ha lanêm. Yabay
ya hilan Noe. [21] Bayro kitamon makakwan alimbawa hên kaligtasan tamo, gawan hên
binawtismoan kitamo ay inligtas kitamo ha parusa. Ta ya pamawtismo, ay alwan êmên ha
pangalíh hên yangat ha lawini tamo, noa, mihay pangako kan Apo Namalyari ya honolên
tamo ya, gawan muwang tamo ya pinatawad ya kasalanan tamo. Main kitamon kaligtasan
gawan biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, [22] ya nag-orong ha langit, haka atsi yay na ha
dapit panabtab ni Apo Namalyari. Amêhên, hilay anghel, haka hilay kaganawan main
kapangyarihan haka kaganawan main tungkulan ay ampagpalokop kana.

4

Ya bayoy biyay

[1] Gawan hadyay kairapan ya nadanasan ni Apo Jesu-Cristo hên atsi ya di ha luta,
ay dapat tamo êt hên ilêan ya sarili tamo hên têêhên ya kairapan, ta no ihundo
tamoy pamanhumonol kan Apo Namalyari, angkatanam tamo man ya kairapan, ay
mapaptêgan ya tinalibatokan tamoy kasalanan. [2] Paubat amêhên angga ha matsi kitamo,
ay honolên taminay kalabayan ni Apo Namalyari. Alway nan sarili tamon kalabayan ya
mahonol. [3] Hukad anay panaon ya hinayang tamo ha pamanyag karawakan, ya nanad
ha andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya nanad ha pamanyag karawakan
kalabayan lawini hên ayn pamagpigil ha sarili, pamaglahing, pamakilahing hên ayn têgên,
kapaparêng-êy ya dyag ha pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos. [4] Ampag-êpapah hilay
ayn paniwala kan Apo Namalyari, no awta a kaw na ampakilamo kanla ha pamanyag
karawakan kalabayan lawini hên ayn pamagpigil ha sarili, kabay anhiraên la kaw. [5] Noa,
lano tumbahan hila ta kiarap hila kan Apo Namalyari, ta nakal-an yan hatolan ya hilay
angkabiyay pon, haka hilay natsi. [6] Kabay impamwang etaman Ya Mangêd ya Habi tungkol
kan Apo Jesu-Cristo kanlan natsi, ta êmên hila makapaghêhê ha kasalanan la, haka
mamiyay hên ayn angga hên nanad kan Apo Namalyari, natsi man ya lawini la hên nanad
ha lawini hên balang miha.*

Ya kaganawan daygên tamo, ay dapat ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo

[7] Marani ya anggaan hên luta, kabay pakataniêhên yoy nakêm yo, êmên yo mapigil ya
sarili yo, ta êmên makapanalangin kaw hên mangêd. [8] Igit ha kal-atan, ay dapat milulugud
kaw hên boon nakêm, ta no milulugud kitamo, ay panay kitamon ampamatawad.
[9] Pakahigla kaw hên mamahowên kanlan patêl ha Panginoon. [10] Hino-hino kay na hên ya
galing haka kamwangan ya indin ni Apo Namalyari ha balang miha. Kabay dapat tamon
gamitên ya habayto ta êmên mapakinabangnan lan patêl tamo ha Panginoon. [11] Hinoman
kantamo ya dinyanan galing hên manoro, ay dapat pakaihipên ya habaytoy an-itoro tamo
ay habi ni Apo Namalyari. Hinoman kantamo ya dinyanan nan galing hên maghuyo, ay
dapat maghuyo ha hêkaw ya an-idin ni Apo Namalyari kantamo, ta êmên masimba hi Apo
Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo ha kaganawan dyag tamo. Puriên hi Apo Namalyari
ya makapangyarihan hên ayn angga. Amen.

Hadyay kairapan ya pamanubuk kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

---

* 4:6 Roma 5:12-17.

12 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan kaw mag-êpapah ha hadyay kairapan hên
pamanubuk ya angkaranasan yo, ta habayto ay taganán angkalyari ha ampaniwala kan
Apo Jesu-Cristo. 13 Paan kaw mag-êpapah, noa, humigla kaw, ta angkaranasan yoy hadyay
kairapan ya nanad ha nadanasan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmên kaw humigla lano, haka
man-angaw kaw gawan ha kahiglaan yo, ha pamipamwang ya kapahilêw ya panga-Diyos
na. 14 Iningalwan kaw no gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay main maghabin
pamanira kamoyu, ta ya labay habiên hên habayto, ay atsi kamoyu ya makapangyarihan
ya Espiritu ni Apo Namalyari. 15 Paan kaw mamatsin kapareho, o manakaw, o manyag
kaatag pon ya karawakan, o makiêmên ha alwan dapat pakiêmênan. Ta usto ya pairapan
kaw no manyag kaw hên êmbayro. 16 Noa, paan kaw marêng-êy no makaranas kaw hên
pamagdusa gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, nokay puriên yo hi Apo Namalyari,
gawan hikaw ay ambalayên hên kalamo lan ampaniwala kana. 17 Ta nilumatêng ya panaon
hên pamanatol ni Apo Namalyari, haka hikitamo ya atsi ha pamilya na, ay una hên hatolan.
No hata kairapan ya angkaranasan tamo, ay umpisan pamanatol, ay kapalimo taganá ya
malyari kanlan a anhumonol ha Mangangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari! 18 Êmên
ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na:

"No kairapan ya angkaranasan lan miligtas, ya mahonol kan Apo Namalyari, ay hino
baytoy malyari kanlan mapanyag kasalanan, ya alwan maka-Diyos!"

19 Kabay no ampakaranas kaw hên kairapan gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay
ihundo yoy pamanyag yo hên kangêran, haka ipatsiwala yoy sarili yo kanan nanyag
kamoyu, ya a ampamaulay kamoyu.

5

Ya aral kanlan nanad pastol ya ampamaala ha patêl ha Panginoon

1 Amêhên, ay main akon iaral kamoyun toa ya ampamaala ha mipapatêl kan Panginoon
Jesu-Cristo. Hikoy kapareho yon ampamaala ya nakahêlêk hên hadyay pamagdusa ya
dinanas na, haka makapikiatag ako lano ha pamipamwang ya kapahilêw ya panga-Diyos
na. 2 Dapat yon hayhayên ya hilay patêl ha Panginoon bahên ya nanad tupa ni Apo
Namalyari, ya impatsiwala na kamoyu. Daygên yoy habayto hên boon nakêm hên main
kahiglaan, alwan ha angkapilitan kaw haka alwan gawan labay yo hên magkamain pera.
3 Paan yon daygên ámo ya sarili yo ha impahayhay kamoyu, noa, dapat hikaw ya mag-
in alimbawa la, ya tuwarên la. 4 Ta ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo, ya pinakapoon
pastol, ya ampanayhay kantamo, ay mangêd ya mag-in primyo yo, ta makapakilamo kaw
ha kapahilêw ya panga-Diyos na ya ayn anggaan.

5 Hikaw etaman ya miyawhay, haka hikaw ya dalaga, haka hikaw ya anak pon, ay palokop
kaw kanlan toa ya ampamaala kamoyu. Hikaw ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay
magpakaaypa kaw ngan hên maghuyo ha miha ta miha, ta êmên di ya nakahulat ha
Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari:

"Anhalanghangên ni Apo Namalyari hilay mapaglambung, noa, an-ingalwan na hilay
maaypay nakêm."

6 Kabay magpakaaypa kaw, haka kaw palokop ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta êmên
na kaw itag-ay lano. 7 Ipatsiwala yo kana ya kayagahan hên ihip yo, ta hiyay panay hên
ampangillag kamoyu. 8 pigilên yoy sarili yo, haka pakaillag kaw, ta hi Satanas, ya kapatsi
yo, ay nanad ha mihay leon ya ampilibot-libot hên ampan-êngêl hên ampanlêk hên
madawhong nan iboon. 9 Kabay pakataniêhên yoy paniwala yo, ta êmên yo ya malabanan,
ta muwang yo etaman ya hilay patêl yo ha Panginoon ha boon luta, ay ampakaranas
êt hên êmbayroy pamagdusa. 10 Alwan mabuyot ya pamakaranas yon pamagdusa. Haka
pamakayarin habayto, ay daygên na kaw hên mangêd ni Apo Namalyari, ya maingaloên,
ya nanagyat kamoyu hên makilamo ha ayn kapantag ya karangalan na hên angga-angga,
gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Pataniêhên nay paniwala yo, haka dyanan
na kaw hên kakhawan ha pamaghuyo yo kana. 11 Hiyan taganá ya ayn kapantag ha
kapangyarihan ya magpa ayn angga! Amen.

Tawlin pangumusta

12 Hinulatan kataw hên hata naipêk ya hulat, ha hawop ni Silvano ya an-ibilang kon
mapaypaniwal-an ya patêl ko ha Panginoon. Hinulatan kataw ta êmên pahiglaên ya
nakêm yo, haka ta êmên paptêgan ya angkaranasan yo, ay pêtêg hên ubat ha ingalo ni
Apo Namalyari. Ihundo yoy pamimiyay yo ha ingalo na. 13 Hilay patêl ha Panginoon
ya angkapi-tsi-tsipon ha Babilonia, ya kapareho yon pinili ni Apo Namalyari hên mag-
in kana, ay ampangumusta kamoyu. Hi Marcos, ya anlugurên kon anak ha paniwala
ay ampangumusta êt kamoyu. 14 No mangapipihêlêk kaw, ay migagalang kaw ta êmên
mahêlêk ya ampilulugud kaw.

An-ihalangin kataw ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ya magkamain kaw hên
kapatêkbêkan nakêm.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwa kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. An-ipaihip na kanla ya hiya, haka hilay kapareho nan apostol ay nakahêlêk hên panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo. Kaban an-ênggananlan anhulatan na, ya pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán kailangan lan mamiyay hên ayn kapintasan. Paan hilan maniwala kanlan ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptêgan. Ya alwan pêtêg ya toro lan habayto ay ampanira hên paniwala lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. Hilay ampanoro hên alwan pêtêg ya toro ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo, haka mangalambung, ya ayn limo hên maghabin pamanira kanlan main kapangyarihan ya a angkahêlêk.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-2
Ya dapat ugaliên lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana 1:3-21
Hilay ampanoro hên alwan pêtêg 2:1-22
Mag-orong ya hi Panginoon Jesu-Cristo 3:1-18

1 Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo.
Anhulatan kataw ya kapareho naên main paniwala ya ayn kapantag, gawan ha
katoynungan ni Apo Jesu-Cristo, ya Diyos haka Mámiligtas tamo.
2 An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo haka ya ingalo
na kamoyu, gawan kilala tamo ya, haka hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo.

Ya mangêd ya ugali ya dapat ugaliên tamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana

3 Ha kapangyarihan na, ay indin ni Apo Namalyari kantamo ya kaganawan kailan-
gan tamo ha pamimiyay ha pamanhumonol ha kalabayan na. Mag-in maka-Diyos ya
pamimiyay tamo gawan kilala tamo ya namili kantamo hên makilamo ha karangalan haka
kapangyarihan na. 4 Gawan habaytoy karangalan haka kapangyarihan na, ay nangako
ya kantamo hên manyag yan ayn kapantag, ha ikakangêd tamo, ta êmên mag-in nanad
ugali na, ya ugali tamo, ta alwa kitaminan ipoh hên karawakan, hên nanad kanlan a
ampagpalokop kan Apo Namalyari ya taganán labay-labay hên manyag karawakan.
5 Gawan dinyag nay na ni Apo Namalyari ya habayto, ay dapat paka-pakikwanan tamo
hên mag-in mangêd. Haka paka-pakikwanan tamo etaman hên magkamain hên pamang-
intindi, ta êmên tamo mamwangan ya mangêd haka alwan mangêd ya daygên. 6 Haka
paka-pakikwanan tamo etaman hên mag-in maka-Diyos, mapagtêêh, haka mapagpigil ha
sarili. 7 Paka-pakikwanan tamo etaman hên milulugud hên manawop ha kapareho tamon
patêl ha Panginoon, haka manlugud ha balang miha. 8 Ta no habayto ay angkahêlêk ha
biyay tamo, haka panay hên angkapahanan, ay ahina mahayang ya pagkakilala tamo kan
Panginoon tamon Jesu-Cristo. 9 No a tamon ugaliên ya êmbayro, ay nanad buwag ya
kaihipan tamo, haka naliwaan tamo ya pinatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo.
10 Kabay, patêl ko ha Panginoon, paka-pakikwanan tamon ugaliên ya habayto, ta êmên
mapaptêgan ya pinili na kitamo ni Apo Namalyari hên mag-in kana. No daygên tamoy
habayto, ay taganán a tamo talibatokan ya paniwala tamo. 11 Ta ha êmbayro, ay mahiglay
nakêm na kitamon pahowênên ni Apo Namalyari ha ayn anggay pamanlokop ni Apo Jesu-
Cristo, ya Panginoon haka Mámiligtas tamo.
12 Nananiêh man ya paniwala yo ha kaptêgan, ya mana yoy nan tinanggap, ay panay
ko pon ipapanêmtêm kamoyu ya tungkol bayro, amêhên haka lano. 13 Mangêd ya an-
ipapanêmtêm ko kamoyu ya tungkol bayro, kaban angkabiyay ako pon. 14 Ta impamwang
na kangko ni Panginoon Jesu-Cristo ya marani kinan matsi. 15 Kabay andaygên kina ya

madyag ko, ta matsi ko man, ay a yo maliwaan ya habaytoy kaganawan ya in-aral ko kamoyu.

Taganán pêtêg ya an-itoro ni apostol Pedro

16 Impamwang naên kamoyu, ya makapangyarihan ya, hi Panginoon tamon Jesu-Cristo,
haka mag-orong ya. Impamwang naên ya habayto, alwan gawan ha istorya ya didinyag
bat ha kaihipan, noa, gawan mantêg naên hên nahêlêk ya panga-Diyos na. 17 Ta hikay
ya kalamo na hên hato ha tawgtug hên hiyay dinyanan pamanggalang, hên impahlêk ya
kapahilêw ya kahampatan na. Hên habayto ay hinabi ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo,
ya ayn kapantag ha kapangyarihan, hên habaytsi ya tungkol kana, "Hatsi ya anlugurên
kon Anak ya taganán an-ikahigla ko."* 18 Hikay ya taganán nakagilam hên hatoy habi
ni Apo Namalyari, hên hikay ya kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo bayro ha banal ya
tawgtug ya habayto. 19 Gawan ha nahêlêk naên, ay napaptêgan ya taganán pêtêg ya
impamwang lan mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Yabay ya dapat
tamon honolên hên nanad ha pamanhumonol tamo ha hawang hên solo no ampammita
kitamo no yabi. Dapat tamon honolên ya habayto angga ha pag-orong ni Panginoon
Jesu-Cristo, ya nanad ha manwatah ya angkahêlêk tamo no maranon. 20 Taganán dapat
tamon maintindihan, ya alwan ubat ha sarili lan ihip, ya hinon nakahulat ha Kahulatan
ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámipamwang hên an-ipaihip na kanla. 21 Ayn
hilan hinulat ha kalabayan hên kaatag, noa, ha kalabayan nan bat hên Espiritu ni Apo
Namalyari, ay hinabi la ya impamwang na kanla.

2

Taganán narawak hilay ampanoro hên alwan pêtêg

1 Hên haton lagi, ay main nagbabara ya hila ay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni
Apo Namalyari. Êmbayro êt amêhên, ay mag-in kalamo yo, hilay ampagbabara hên hila
ay ampanoro hên kaptêgan. Noa, ya toro la ay alwan pêtêg, ya ampakahiran paniwala
yo. Biha ipuglaoh la êt hi Panginoon Jesu-Cristo ya namiligtas kanla. Kabay bigla hilan
parusaan ni Apo Namalyari hên ayn angga. 2 Haka mal-at ya patêl ha Panginoon ya manoto
ha andaygên la ya hadyay karawakan kalabayan lawini, kabay main maghabin pamanira
ha toro ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, pêtêg man ya habaytoy toro. 3 Gawan
taganán matalarêh hila, ay lokoên la kaw ha istorya ya didinyag bêngat ha kaihipan, ta
êmên la makwa ya bandi yo. Noa, hato êt bayri ay nakal-an ya sintinsya haka parusa ni
Apo Namalyari kanla, kabay taganán parusaan hila hên ayn angga.

4 Muwang tamo ya parusaan hila, gawan hila man ya anghel ni Apo Namalyari ya
nanyag hên kasalanan, ay pinarusaan nan inhamwag ha kalalêan ya hadyay diglêm. Haka
nakakulung hila bayro hên angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. 5 Pinarusaan na
etaman hilay a nagpalokop kana ya angkabiyay hên haton panaon ni apo Noe hên ginunaw
ya boon luta ta êmên maubuh hilan matsi. Hi apo Noe ya namipamwang hên dapat
honolên ya kalabayan ni Apo Namalyari hên mamiyay hên main kangêran. Hiya haka
ahawa na, ya tatloy anak la, haka ya manuyang na, ay inligtas ha lubug, ya kapalimoy
lanêm. 6 Pinarusaan na etaman ni Apo Namalyari ya hilay alwan maka-Diyos hên hato
hên inulam nay balayan Sodoma haka Gomorra, hên angga ha nag-in hilan abo. Habaytoy
dapat mag-in palatandaan kanlan alwan maka-Diyos. 7 Noa, inligtas na hi Lot* bayro ha
Sodoma gawan mahonol ya kana, haka gawan taganán angkahiray nakêm ni Lot ha hadyay
karawakan kalabayan lawini ya andaygên lan kabalayan na. 8 Hi Lot ay mahonol kana,
kabay angkahiray nakêm na ha hadyay karawakan dyag lan kabalayan na, ya nahêlêk haka
nagilam na hên allo-allo. 9 Gawan habayto ya dinyag hên Panginoon hên haton lagi, ay
muwang tamo, ya muwang hên Panginoon, no ay-êmên nan iligtas hilay mahonol kana
ya ampakatanam hên kairapan, haka no ay-êmên nan amparusaan hilay alwan mahonol

* 1:17 Mateo 17:5, Marcos 9:7, Lucas 9:35. * 2:7 Genesis 19:1-29.

kana, angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. [10] Lalon-laloy nan parusaan hilay manyag
hên hadyay karawakan kalabayan lawini, haka hilay anhumalanghang ha main tungkulan.
Hilay ampagbabara hên ampamitoro hilan kaptêgan ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo,
haka mangalambung, ya ayn limo hên maghabin pamanira kanlan main kapangyarihan
ya a angkahêlêk. [11] Agyan hilay anghel ni Apo Namalyari ya makapangyarihan kanlan
habaytoy ampagbabara, ay a ampaghabin pamanira kanlan kapareho lan a angkahêlêk
ya nanyag kasalanan. [12] Noa, hilay ampagbabara hên ampamitoro hên kaptêgan, ay
ampaghabin pamanira ha a la angkaintindihan. Nanad hilan mahilêb ya ayop, ya ayn
nakêm, ya in-anak ta êmên hila madakêp haka mapatsi. Êmbayro êt ay parusaan hilan ayn
angga ya hilay ampamitoro hên alwan pêtêg. [13] Magdusa hila lano ha panumbah ni Apo
Namalyari kanla ha dinyag la ha kaatag. Allo man, ay pakapdaên la ya lawini lan manyag
karawakan. Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha bayoy takop, ay êmbayroy kakahlayan
karêng-êyan ya andaygên la kamoyu ha kahibaan la no ampakiaêm hila kamoyu. [14] A hila
angkapda ha pamabayi ha hinon babayi ya angkahêlêk la, haka ha pamanyag hên hinon
kasalanan. Ampangamuyot hila ha alwan nananiêh ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo hên
manyag kasalanan. Ugali lay na ya matalarêh ha kaganawan bandin kapareho la. Gawan
ha kal-atan karawakan ya andaygên la, ay taganán parusaan hila ni Apo Namalyari. [15] A
hilay na ampanyag kangêran ta tinoto la hi Balaam ya anak ni Bosor† ya labay-labay hên
mananggap pera ha pamanyag karawakan. [16] Noa, gawan ha karawakan na, ay hinabyanan
hi Balaam ni Apo Namalyari hên pinahabi ya asno‡ ya anhakyan ni Balaam. Habaytoy asno
ay nanaad kan Balaam ha habin lalaki, ta êmên a mitupad ya ayn kapukatan ya atsi ha ihip
na.
[17] Hilay ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptêgan, ay ayn pukat. Maialimbawa
hila ha sibol ya ayn lanêm, haka ha naborêg ya a ampam-in uran, ta angkaialipad bat
hên makhaw ya angin. Ya pamarusaan kanla, ay in-il-an ni Apo Namalyari ha kalalêan
ya hadyay diglêm. [18] Malangka hilan maghabin ayn kapukat-pukat. Ha paytoro la ya
alwan kasalanan ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini, ay angkaamuyot hilay
a pon nabuyot hên nanalibokot ha karawakan ya andaygên lan mana lan kabarkada, hên
orongên lay pamanyag lan habaytoy karawakan. [19] Ipangako la kanlan naamuyot la, ya
madyag lay kaganawan labay la, pangkata hila man awud, ay antalanên hên kasalanan.
Ta hikitamo ay antalanên hên hinoman ya ampakahambut kantamo. [20] Ta no nakaalíh hila
ha pamanyag karawakan ya andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, gawan ha
nakilala lay na hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon haka Mámiligtas tamo, biha mag-orong
haka pahambut hila êt ha kasalanan, ay kaingalo hila kisa haton una hên a la ya kilala.
[21] No êmbayroy nalyari kanla, ay mangêd ya a la dayi namwangan hên tungkol ha mag-in
mahonol kan Apo Namalyari kanan tinalibatokan ya Kautuhan na ya intoro kanla. [22] Ta do
ha nanyag hên êmbayro, ay pêtêg awud ya loway humonol ya kahabian.
"An-orongên lan angkaên hên aho ya huka la."
"Palyuan man ya mihay baboy, ay mag-orong ya ta êt ha pita."

3

Ya pangako ni Panginoon Jesu-Cristo ya mag-orong ya

[1] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, di ha ikalwan hulat ko kamoyu, hên nanad êt ha
una, ay main akon an-ipapanêmtêm kamoyu, ta êmên mag-in mangêd ya kaihipan yo.
[2] Labay kon panêmtêmên yoy hinabi hên haton lagi, hên hilay banal ya mámipamwang hên
an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya utoh ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámiligtas
tamo, ya impamwang lan apostol. [3] Dapat tamon maintindihan ya, no marani ya anggaan
hên luta, ha tawlin panaon, ay main lumatêng ya mapanyag karawakan kalabayan lawini
la, haka musmusên la kaw. [4] Êmên di ya habiên la, "Ay-êmên ya pangako na, ya mag-orong
ya hi Jesus? Anto ya? Natsi yay nay toa naên noa, a ya êt nag-orong! Paubat hên haton

† 2:15 O Beor. ‡ 2:16 Ya mihay ayop ya nanad ha nanaway kabayo.

lagi hên dinyag ya hata luta, ay ayn êt nabayo ya hinoman di!” [5] Muwang la ya alwan
pêtêg ya anhabiên la ya ayn êt nabayo, ta ha habi nan bat, ay dinyag ni Apo Namalyari
ya langit, haka luta. Lanêm ya dinyag nan luta, haka lanêm ya ampangubatan hên biyay
hên kaganawan atsi bayri ha luta. [6] Lanêm êt ya pinamilêmêh na ha angkabiyay ha luta
hên haton lagi. [7] Haka ha kapangyarihan hên habaytoy habi ni Apo Namalyari ay nakatêg
ya hata luta, haka ya angkahêlêk ha langit hên angga ha Allon Pamanukom. Ulamên na
bayto hên hiraên ya boon luta haka parusaan na hilay alwan maka-Diyos hên ayn angga.
[8] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan yon liwaan ya habaytsi. Ya mihay allo haka ya
maliboy taon ay parehon bat kabuyot ha hêlêk ni Apo Namalyari. [9] Êndat lan kaatag ya an-
abalaên hên Panginoon ya pamag-orong na, noa, andyanan na kitamon panaon, ta labay
nan paghêhêan tamon talibatokan ya kasalanan tamo, ta a na labay hên main mipalako
ha impiyerno.
[10] Noa, taganán lumatêng ya Allon Pamanukom. Bigla yan mag-orong ya Panginoon
hên nanad ha biglan paglatêng hên manakaw. Biglan maplak ya kaganawan angkahêlêk
ha langit hên main kapalimoy tonoy. Maulam ya allo, buwan, bêtêwên haka ya boon luta.
[11] Gawan êmbayro ya mag-in anggaan hên balang hino, ay taganán kailangan mamiyay
kitamo hên nanad ha pamimiyay lan maka-Diyos ya taganán ayn kapintasan, [12] kaban
an-êngganan tamoy pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo. Pakikwanan tamon ihundo ya
pamimiyay ya maka-Diyos, ta êmên ya tambêng lumatêng ya habaytoy Allon Pamanukom.
Kanan habaytoy allo, ay ulamên ya kaganawan angkahêlêk ha langit haka malasaw ya allo,
buwan, bêtêwên haka luta gawan ha hadyay omot! [13] Noa, impangako ni Apo Namalyari
ya pahilyan nay habayto hên bayo, ya paidyanan lan mahonol kan Apo Namalyari, haka
yabay ya an-êngganan tamo.
[14] Kabay anlugurên kon patêl ha Panginoon, kaban an-êngganan tamoy malyari ya
habayto, ay paka-pakikwanan tamon mamiyay hên main pamanhumonol ha kalabayan
ni Apo Namalyari, ta êmên na kitamon malatêng hên ayn hinon kapintasan, haka ta
êmên mag-in sigurado ya pakikimiha tamo kana. [15] Pakaihipên yoy habaytsi, mapagtêêh
ya Panginoon hên mangênggan gawan andyanan na kitamon panaon hên talibatokan ya
kasalanan tamo, ta êmên mal-at ya mailigtas. Habayto êt ya inungkat ni apostol Pablo,
ya anlugurên tamon patêl ha Panginoon, hên inhulat na kamoyu ya impamwang kana ni
Apo Namalyari. [16] Ha balang hulat na ay an-ungkatên nay habayto. Main etaman kaatag
ya hinulat na ya mairap hên maintindihan, ya andyanan lan alwan pêtêg ya labay habiên,
hên hilay kulang ha kamwangan, haka alwan nananiêh ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.
Andyanan la êt hên alwan pêtêg ya labay habiên ya kaatag ya Kahulatan ya impahulat ni
Apo Namalyari. Gawan andaygên lay habayto, ay parusaan hila hên ayn angga.
[17] Anlugurên kon patêl ha Panginoon, muwang yoy nay ugali lan habaytoy nangarawak
ya ampanoro hên alwan pêtêg. Kabay kaillag kaw ta êmên kaw a paamuyot ha alwan
pêtêg ya toro la, ta êmên kaw a midayo ha nananiêh ya paniwala yo. [18] Dapat ihundo
tamoy pamimiyay tamo hên maka-Diyos, ta êmên na pahanan ya ingalo na kantamo ni
Panginoon Jesu-Cristo ya Mámiligtas tamo, haka ta êmên mag-in maigêt ya pagkakilala
tamo kana. Puriên tamo ya amêhên haka hên angga-angga! Amen!

Ya Unan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Ya nanulat hên habaytsi ay hi apostol Juan, ya mihay tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya kala-kalamo na hên atsi ya pon di ha luta hên ampanoro. Hinulatan na hilay ampaniwala ya nanga-pitatayak ha lokop hên Asia Menor, ta êmên na hila hagyatên hên mamiyay hên main pamakimiha kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ya Anak na.

Nanulat ya êt gawan main ungno bayro, ya manan kalamo lan patêl ha Panginoon, ya ampanoron alwan pêtêg ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. An-itoro la ya boon luta kano, haka ya kaganawan atsi bayri anggan ya lawini tamo ay narawak. Kabay a la matanggap ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ya main lawinin panluta. An-itoro la êt ya hi Apo Jesus, ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas ya impangako ni Apo Namalyari.

Impakihabi na êt di ha hulat ni apostol Juan, ya hilay ampanlugud kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ay kailangan hên milulugud ha miha ta miha.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1:1-4
Hawang haka kariglêman 1:5-2:29
Ya maának ni Apo Namalyari haka maának ni Satanas 3:1-24
Ya kaptêgan haka ya kalaraman 4:1-6
Dapat manlugud 4:7-21
Ya paniwala ya ampanambut 5:1-21

Ya habi ya ampam-in biyay

1 An-ihulat naên ya habaytsi, ya tungkol ha habi, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ampam-
in biyay. Atsi yay na hi Apo Jesu-Cristo, hên ayn pon ya hata luta. Nagilam naên ya
hinabi na. Nahêlêk naên ya. Haka napaptêgan naên ya main yan lawini. 2 Hên impahlêk
ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya hata habi ya ampam-in biyay, ya kalamo na hên
ayn pon ya hata luta, ay nahêlêk naên ya. Kabay ampaptêgan naên kamoyu, haka an-
ipamwang naên kamoyu, ya tungkol kana, ya biyay ya ayn angga. 3 An-ipamwang naên
bay kamoyu etaman, ya nahêlêk naên, haka ya nagilam naên, ta êmên makalamo naên
kaw ha pamakimiha kan Apo Namalyari, haka kanan Anak na hi Apo Jesu-Cristo. 4 An-
ihulat naên ya habaytsi kamoyu, ta êmên tamo magkamain hên hadyay kahiglaan.

No main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari ay marayo kitamo ha kasalanan

5 Habaytsi ya nagilam naên kan Apo Jesus ya an-ipamwang naên kamoyu: Hi Apo
Namalyari ay nanad hawang. Ayn hinoman ya kariglêman kana. 6 Kabay no anhabiên
tamo ya main kitamon pamakilamo kana, noa, ampammita kitamo pon ha kariglêman,
ta ampanyag kitamo hên karawakan, ay ampaglaram kitamo, haka a kitamo anhumonol
ha kaptêgan habi ni Apo Namalyari. 7 No atsi kitamo ha kahawangan hên nanad kan Apo
Namalyari, ay main kitamon pamilalamo ha miha ta miha, haka ya daya* ni Apo Jesus,
ya Anak na, ay ampamaalíh hên kasalanan tamo. 8 No anhabiên tamo, ya ayn kitamon
kasalanan, ay anlokoên tamoy sarili tamo, haka tinalibatokan tamoy kaptêgan. 9 Noa,
no an-aminên haka an-ihuko tamina ya kasalanan tamo, ay patawarên na kitamo, haka
linisên na kitamina ha nangarawak ya dyag tamo. Daygên nay habayto gawan hiyay tapat
haka makatoynungan. 10 No anhabiên tamo, ya ayn kitamon kasalanan, ay andaygên tamo
hi Apo Namalyari hên mapaglaram, haka a tamo anhonolên ya habi na.

* 1:7 daya: Ya daya ni Apo Jesu-Cristo ya namoganggang hên hiyay natsi ha koros ha pamayad hên kasalanan tamo.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya ampangiúmang kantamo kan Apo Namalyari

1 Maának ko, anhulatan kataw hên habaytsi, ta êmên a kaw manyag kasalanan. Noa, no
nakadyag kitamon kasalanan, ay main makihabi hên para kantamo kan Apo Namalyari,
ya Tatang tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn hinon kasalanan. 2 Hiyay nananggap
parusa hên kasalanan tamo, ta êmên ya balang miha, ay mapatawad ha kasalanan.
3 Ampaptêgan tamo ya main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari no anhonolên tamo
ya utoh na. 4 No main bat hên ampaghabi ya main yan pamakilamo kan Apo Namalyari,
noa, a na anhonolên ya utoh na, ay ampaghabi yan alwan pêtêg, haka a ya anhumonol
ha kaptêgan habi ni Apo Namalyari. 5 Noa, hilay anhumonol ha utoh ni Apo Namalyari, ay
mahêlêk kanla ya hilay ampanlugud kana. Ta no pandaygên tamo ya êmbayro, ay muwang
tamo ya main kitamon pamakilamo kana. 6 Hilay ampaghabin main hilan pakikimiha kan
Apo Namalyari, ay kailangan lan daygên ya kangêran, hên nanad ha dinyag ni Apo Jesu-
Cristo.

Ya bayoy utoh

7 Hikaw ya anlugurên ko, alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu, ta ya an-ihulat ko
ay hatoy mana êt ya utoh. Ta paubat hên ampaniwala kaw kan Apo Jesus, ay angkagilam
yoy na ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. 8 Êmbayro
man, ay habaytsi ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu ay bayo.* Ya kaptêgan hên habaytsi
ay angkahêlêk kan Apo Jesus haka kamoyu. Ta ya kariglêman ay ayn kamoyu, gawan
ampakahawang kamoyu ya pêtêg ya hawang ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus.

9 Hilay ampaghabi, ya hila ay atsi ha kahawangan, noa, angkahêmêkan lay patêl la
ha Panginoon, ay atsi hila pon ha kariglêman. 10 Hilay ampanlugud hên patêl la ha
Panginoon, ay panay hên ampamiyay ha hawang, haka ayn kanla ya mag-in dann hên
manyag kasalanan hên kaatag. 11 Noa, hilay anhumêmêk ha patêl la ha Panginoon, ay
nanad hilan ampammita ha kariglêman, hên a la muwang ya anlakwên la, gawan nariglêm
ya panlêk la.

12 Anhulatan kataw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-itad kon maának ko, gawan
pinatawad kaw na ha kasalanan yo gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo. 13 Anhulatan
kataw ya toa, ta mana yoy nan kilala hi Apo Jesu-Cristo, ya atsi yana hên ayn pon ya hata
luta. Hikaw man, ya miyawhay haka dalaga, anhulatan kataw gawan nahambut yoy na hi
Satanas, ya ampanukso kamoyu.

14 Hikaw ya anak, ay anhulatan kataw etaman gawan mana yoy nan muwang ya Tatang
tamo, ya hi Apo Namalyari. Anhulatan kataw ya toa, gawan mana yoy nan muwang, hi
Apo Jesu-Cristo ya atsi yana hên ayn pon ya hata luta. Anhulatan kataw ya miyawhay,
gawan ha kataniêhan nakêm yo. Anhulatan kataw êt, gawan atsi kamoyu ya habi ni Apo
Namalyari, ya nag-in dann ta êmên yo nahambut hi Satanas.

15 Paan yon karidyaan ya hinoman ya atsi di ha luta ya alwan akma ha kalabayan
ni Apo Namalyari, ta no karidyaan yoy habayto, ay a yo anlugurên hi Apo Namalyari.
16 Alwan mangêd ya bat maridya ha hinon atsi di ha luta, ya nanad ha pamanyag
karawakan kalabayan hên lawini, haka ya pamangibêg ha hinon angkahêlêk, ta habaytoy
ipaglambung yo. Ya dyag ya êmên di ay alwan nangubat kan Apo Namalyari, ya Tatang
tamo. Noa, ya dyag ya êmên di ay nangubat kanlan a ampagpalokop kana. 17 Ya luta haka
ya angkaridyaan bayri ha luta, ay main anggaan. Noa, hilay anhumonol ha kalabayan ni
Apo Namalyari, ay main biyay ha langit ya ayn anggaan.

Ya anti-Cristo, ya poon lan kapatsi ni Apo Jesu-Cristo

---

* 2:8 Juan 13:34.

18 Maának ko, marani yanay anggaan luta. Nagilam yoy na ya anlumatêng ya poon lan
kapatsi† ni Apo Jesu-Cristo. Ha kaptêgan, mal-at anay nilumatêng ya kapatsi ni Apo Jesu-
Cristo, kabay muwang tamina ya marani yanay anggaan. 19 Habaytoy kapatsi ni Apo Jesu-
Cristo ay kalamo tamo hên hato, noa, alwa hilan pêtêg hên lamo tamo, ta no pêtêg dayi
ya pakikimiha la kantamo, ay a hila dayin nag-alíh. Noa, ha pamag-alíh la ay napaptêgan
ya taganán alwa hilan lamo tamo.
20 Alwa kaw hên êmbayro, ta atsi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya impahapat
kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang yoy kaptêgan. 21 Anhulatan kataw alwan gawan
a yo muwang ya kaptêgan. Noa, anhulatan kataw gawan muwang yoy kaptêgan haka
muwang yo ya ayn kalaraman ya ubat ha kaptêgan.
22 No êmbayro, hino awud ya mapaglaram no alwan habaytoy ampaghabin hi Apo Jesus,
ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas? Hiya ya kapatsi ni Cristo, ta an-araên na hi
Apo Jesu-Cristo haka hi Apo Namalyari ya Tatang na. 23 Ta hilay ampangara kanan Anak,
ay ayn pakikimiha ha Tatang na, hi Apo Namalyari. Noa, hilay ampananggap ha Anak,
ay main etaman pakikimiha kan Apo Namalyari, ya Tatang na. 24 Itanêm yo ha nakêm
yo ya habi ni Apo Namalyari ya nagilam yo paubat hên naniwala kaw, ta ha êmbayro
ay magkamain kaw hên pakikimiha kanan Anak, haka kan Apo Namalyari, ya Tatang na.
25 Ta habaytsi ya impangako ni Apo Jesu-Cristo kantamo, ya mamiyay kitamo hên kalamo
na hên ayn angga. 26 An-ihulat ko kamoyu ya tungkol kanlan kapatsi ni Cristo, ya hilay
mabay hên mamitama kamoyu ha kaptêgan. 27 Noa, a kataw nan kailangan hên toroan,
ta ya Espiritu ni Apo Namalyari ya impahapat na kamoyu, ay atsi pon kamoyu. Hiyay
ampamitoro kamoyu, hên kaganawan ya kailangan yon mamwangan, haka ya balang
an-itoro na ay pêtêg. Kabay honolên yoy an-itoro na, haka ihundo yoy pakikimiha yo
kan Apo Jesu-Cristo. 28 Kabay maának ko, ihundo yoy pakikimiha yo kana, ta êmên ayn
kitamon ikalimo, haka ayn kitamon ikarêng-êy ha pag-orong na di. 29 Muwang yoy na ya
hi Apo Jesu-Cristo, ay makatoynungan, kabay muwang yoy na ya hinoman ya ampanyag
katoynungan, ay anak ni Apo Namalyari.

3

Ya maának ni Apo Namalyari

1 Ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo, kabay ambaêgên na kitamo
hên anak na. Haka pêtêg etaman ya hikitamo ay taganán anak na. Noa, hilay a
ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a la kitamo hên ambalayên hên anak na, gawan
ayn hilan pamakilamo kana. 2 Hikaw ya anlugurên ko, hikitamo ay anak ni Apo Namalyari
amêhên. A pon impamwang no ay-êmên kitamo lano. Noa, muwang tamo ya, ha pag-
orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta, ay mag-in kitamon nanad kana, gawan mahêlêk tamo
yan taganá. 3 Kaganawan ya main kasiguradoan, ya mag-in hilan nanad kana, ay panay
hên manalibokot ha kasalanan, ta êmên hila mag-in banal hên nanad kana.
4 Hilay mapanyag kasalanan, ay ampanyag hên halanghang ha Kautuhan ni Apo
Namalyari. Gawan yabay ya kasalanan, ya pamanyag hên halanghang ha Kautuhan.
5 Muwang yo ya nilumatêng ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo ta êmên na alihên ya kasalanan
tamo. Muwang yo etaman ya ayn yan kasalanan. 6 Hila ya main pamakimiha kana ay a
ampamihundo hên manyag kasalanan, ta hilay ampamihundo hên manyag kasalanan, ay
a taganán ampakabalay kana haka a la angkaintindihan no hino ya.
7 Maának ko, paan kaw pagtan ha hinoman ya ampanoro ya malyarin manyag kasalanan.
Hikaw ya mapanyag kangêran ay mahonol kan Apo Namalyari, hên nanad kan Apo Jesu-
Cristo. 8 Noa, hilay mapanyag kasalanan, ay maának ni Satanas. Paubat hên ayn pon ya
hata luta, ay ampanyag yay nan kasalanan hi Satanas. Nilumatêng ya di ya Anak ni Apo
Namalyari ya hi Apo Jesu-Cristo, ta êmên na hiraên ya dyag ni Satanas.
9 Hilay anak ni Apo Namalyari ay alwan mapanyag kasalanan ta dinyanan na hilan bayoy
biyay. Alwa hilay nan mapanyag kasalanan ta hilay nag-in maának ni Apo Namalyari.

† 2:18 anti-Cristo.

[10] Êmên di tamon mamwangan no hino hilay anak ni Apo Namalyari, haka no hino hilay
anak ni Satanas. Hilay a ampanyag kangêran haka a ampanlugud ha patêl la ha Panginoon,
ay alwan anak ni Apo Namalyari.

Ya tungkol ha pamilulugud

[11] Habaytsi ya utoh, ya nagilam tamo, hên babayo tamon nagilam ya habi ni Apo
Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. [12] A tamo totoên hi Cain ya namatsi hên ali
na, gawan hi Cain ay anak ni Satanas. Pata pinatsi nay ali na? Gawan ya dyag na ay
nangarawak, noa, ya ali na ay mahonol kan Apo Namalyari.*
[13] Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ay paan yon pag-êpapahan no angkahêmêkan la kaw
hên a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [14] Muwang tamo ya ayn kitamina ha lokop ni
Satanas, ya mam-in kamatsan, ya ayn anggaan. Atsi kitamina ha lokop ni Apo Namalyari,
ya ampam-in biyay ya ayn anggaan gawan anlugurên tamoy patêl tamo ha Panginoon.
Hilay a ampanlugud, ay atsi pon ha lokop ni Satanas, ya ampam-in kamatsan ya ayn
anggaan. [15] Hilay anhumêmêk ha patêl la ha Panginoon, ay nanad êt ha ampamatsin
kapareho lan tawo. Muwang yoy na ya hilay ampamatsin kapareho lan tawo, ay ayn
hilan biyay ya ayn anggaan. [16] Muwang tamina no ay-êmên ya pamanlugud, ta hi Apo
Jesu-Cristo ay inhalanggo nay lawini na ha ikakangêd tamo, gawan anlugurên na kitamo.
Êmbayro êt ay dapat nakal-an kitamo etaman hên ihalanggo ya lawini tamo para kanlan
ampangailangan hên hawop tamo. [17] No main mabandi ya ampaniwala kan Apo Jesu-
Cristo, noa, a ya ampanawop ha patêl na ha Panginoon ya ampangailangan, ay yarin atsi
kana ya pamanlugud ni Apo Namalyari! [18] Maának ko, ya pamanlugud tamo ay dapat alwan
bêngat ha habi, noa, dapat tamon paptêgan ya pamanlugud tamo ha kangêran dyag tamo
etaman.

Ya kasiguradoan tamo

[19] Gawan ampaptêgan tamo ya pamanlugud tamo ha dyag tamo, ay mamwangan tamo
ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari ya makhaw ya nakêm hên umarap kana. [20] Ta no
angkaihipan tamoy karawakan tamo, ay dapat tamon panêmtêmên ya makhaw hi Apo
Namalyari kisa ha ihip tamo, haka muwang nay balang hino. [21] Kabay, hikaw ya anlugurên
ko, no pinatawad ya kasalanan tamo, ay dapat makhaw ya nakêm tamo hên umarap kan
Apo Namalyari. [22] Haka hinoman ya pakikwaan tamo kana, ay matanggap tamo, gawan
anhumonol kitamo ha an-iutoh na, haka ampanyag kitamo hên ampamakahigla kana.
[23] Habaytsi ya an-iutoh na: kailangan tamon paniwal-an ya Anak na hi Apo Jesu-Cristo,
haka dapat milulugud kitamo hên nanad ha in-utoh na. [24] No anhonolên tamoy kautuhan
na, ay main kitamo hên pakikimiha kana, haka atsi ya ha nakêm tamo. Haka mamwangan
tamo ya atsi ya ha nakêm tamo, gawan indin na kantamo ya Espiritu na.

4

No ay-êmên mamwangan ya toro ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari

[1] Hikaw ya anlugurên ko, paan kaw maniwala ha balang mánoro ya ampaghabin atsi
kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, imatonan yo pon no habaytoy pan-itoro la ay
nangubat kan Apo Namalyari, ta ha ayri man ya logal, ay main mal-at ya ampibita-bita
ya ampagbabara hên ampanoro hila hên kaptêgan. [2] Mamwangan yo no pêtêg ya Espiritu
ni Apo Namalyari, ya atsi kanlan ampanoro, no ampamaptêg hila ya hi Apo Jesu-Cristo
ay nag-in tawo. [3] No a hila ampamaptêg hên habayto, ay ayn kanla ya Espiritu ni Apo
Namalyari. Noa, ampangihip hilan nanad habaytoy poon lan kapatsi ni Apo Jesu-Cristo
ya impamwang kamoyu ya lumatêng. Haka di ha luta amêhên ay mal-at ya kapatsi ni
Apo Jesu-Cristo. [4] Maának ko, hikaw ay anak ni Apo Namalyari. Kabay nahambut yo hilay
ampangitoro hên kalaraman, ta makhaw ya Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kamoyu
kisa kan Satanas ya ampamaala kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. [5] Hilay
ampangitoro hên kalaraman, ay atsi ha lokop ni Satanas, kabay ya pan-itoro la ay ubat

* 3:12 Ya dinyag ni Cain haka Abel ay mabaha ha Genesis 4:1-8.

kana. Haka hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay ampanggilam hên kalaraman la.
[6] Noa, hikay ay anak ni Apo Namalyari, haka hilay main pamakimiha kana, ay ampanggilam
aral naên. Hilay ayn pamakimiha kan Apo Namalyari, ay a ampanggilam ha aral naên. Ha
êmbayro, ay mamwangan yo no ya an-itoro ay pêtêg o kalaraman.

Hi Apo Namalyari ay malugud

[7] Hikaw ya anlugurên ko, milulugud kitamo ta hi Apo Namalyari ay ubatan hên
pamanlugud. Hilay ampanlugud ay anak ni Apo Namalyari, haka main hilan pamakimiha
kana. [8] Noa, hilay alwan malugud ay ayn hilan pamakimiha kan Apo Namalyari, ta hiyay
malugud. [9] Impahlêk kantamo ya pamanlugud ni Apo Namalyari hên in-utoh nay kamiha-
mihaan Anak na di ha luta, ta êmên hikitamo ay madyanan hên biyay ya ayn anggaan.
[10] Hatsi ya lugud: alwan ha hikitamoy nanlugud kan Apo Namalyari, noa, hiyay nanlugud
kantamo, ta in-utoh nay Anak na hên mananggap parusa hên kasalanan tamo, ta êmên
kitamo mapatawad.

[11] Hikaw ya anlugurên ko, gawan êmbayro ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo ay
kailangan milulugud kitamo. [12] Ayn êt nakahêlêk kan Apo Namalyari. Noa, no milulugud
kitamo, ay angkapaptêgan ya atsi kantamo hi Apo Namalyari, haka ya pamanlugud na ya
angkahêlêk kantamo ay usto.

[13] Muwang tamina ya main kitamon pakikimiha kana haka hiyay atsi kantamo gawan
indin nay Espiritu na kantamo. [14] Nahêlêk naên, haka ampaptêgan naên ya hi Apo
Namalyari, ya Tatang tamo, ay namiutoh hên Anak na ta êmên na kitamo iligtas ha parusa
ya ayn angga ha impiyerno. [15] Hilay ampamipamwang ya ampaniwala hila kan Apo Jesus,
ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, ay main pamakimiha kan Apo Namalyari haka hi Apo
Namalyari ay atsi kanla. [16] Muwang tamo ya anlugurên na kitamo ni Apo Namalyari haka
ampakasigurado kitamo ya ihundo nay pamanlugud na kantamo.

Hiyay malugud. Hilay panay hên ampanlugud kan Apo Namalyari haka ha kapareho
lan tawo ay main pakikimiha kan Apo Namalyari, haka hi Apo Namalyari ay atsi kanla.
[17] Haka no êmbayro ya pamimiyay tamo, ay pêtêg ya pamanlugud tamo, kabay makhaw ya
nakêm tamo hên umarap kana ha Allon Pamanukom, gawan ya ugali tamo ha pamimiyay
di ha luta, ay nanad ha ugali ni Apo Jesu-Cristo. [18] Kabay no pêtêg ya pamanlugud tamo
kan Apo Namalyari, ay a kitamo malimo hên maparusaan, ta ya pêtêg ya pamanlugud,
ay ampamaalíh hên limo. Noa, hilay malimo hên maparusaan, ay ampamaptêg ya main
pamagkulang ya pamanlugud la.

[19] Ampanlugud kitamo gawan hi Apo Namalyari ya unan nanlugud kantamo. [20] Malaram
hilay ampaghabin hila ay ampanlugud kan Apo Namalyari noa, angkahêmêkan la pon ya
patêl la. Ta no a la anlugurên ya patêl la, ya mantêg lan angkahêlêk, a la êt anlugurên hi
Apo Namalyari ya a la angkahêlêk. [21] Haka habaytsi ya in-utoh kantamo ni Apo Jesu-Cristo:
hilay ampanlugud kan Apo Namalyari ay kailangan lugurên la etaman ya patêl la.

5

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari

[1] Anak ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala ya hi Apo Jesus ay hiyay Mesias, ya
Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Haka hilay
ampanlugud kan Apo Namalyari ay ampanlugud etaman ha anak na. [2] No anlugurên tamo
hi Apo Namalyari haka no anhonolên tamoy an-iutoh na, ay muwang tamo ya anlugurên
tamo etaman ya maának na. [3] Mahêlêk ya pamanlugud tamo kan Apo Namalyari, ha
pamanhumonol tamo ha an-iutoh na. Haka ya an-ipahonol na kantamo, ay alwan nabyat,
[4] gawan ya balang miha kantamon anak na, ay ampakahambut ha nangarawak, ya atsi di
ha luta. Ampakahambut kitamo gawan ha paniwala tamo, ya hi Apo Jesus ay Anak ni Apo
Namalyari. [5] Hino-hino hilay makahambut hên nangarawak bayri ha luta? Hilan bêngat
ya ampaniwala, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo Namalyari.

[6] Impamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari hên binawtismoan ya ha
lanêm, haka hên namoganggang ya daya na hên hiyay natsi ha koros. Impamwang ya

hiyay Anak ni Apo Namalyari, alwan bêngat hên hiyay binawtismoan, noa, impamwang êt ya habayto hên hiyay natsi. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay ampamaptêg êt ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari, ta panay kaptêgan ya an-ipamwang nan Espiritu na. [7] Kabay main tatlo ya ampamaptêg ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari. [8] Habaytoy tatlo ay ayn kaatag no alwan ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya pamawtismo kan Apo Jesu-Cristo ha lanêm, haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na. Mimiha ya an-ipamwang la. [9] No antanggapên tamo ya pamaptêg hên tawo, ay dapat lalo tamon tanggapên ya pamaptêg ni Apo Namalyari hên tungkol ha Anak na, ta ya pamaptêg na ay igit pon ha pamaptêg hên tawo. [10] Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main kasiguradoan ya pêtêg ya habaytoy pamaptêg ni Apo Namalyari. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay pandaygên la hi Apo Namalyari hên mapaglaram, gawan a la ampaniwal-an ya pamaptêg na hên tungkol ha Anak na. [11] Haka habaytsi ya pamaptêg ni Apo Namalyari, ya hiyay nam-in biyay ya ayn angga kantamo, haka hata biyay, ay ampangubat kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. [12] Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn anggaan, noa, hilay a ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari ay ayn biyay ya ayn anggaan.

Kasiguradoan ya dyanan kitamon biyay ya ayn angga

[13] Habaytsi ay inhulat ko kamoyu hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo Namalyari, ta êmên yo mamwangan, ya main kaw hên biyay ya ayn angga hên kalamo na. [14] Makhaw ya nakêm tamon pakarani kan Apo Namalyari, ta hinoman ya pakikwaan tamo kana hên ikakangêd tamo, ay idin na no kalabayan na. [15] No muwang tamo ya idin na ya hinon pakikwaan tamo kana, hên ayon ha kalabayan na, ay atsi yana kantamo ya pinikikwa tamo kana.

[16] No ampakahêlêk kitamo hên patêl tamo ha Panginoon ya ampanyag hên kasalanan ya mapatawad, ya a pon makapipalako kana ha impiyerno, ay dapat ihalangin tamo ya ta êmên ya miorong kan Apo Namalyari haka ya madyanan biyay ya ayn angga. Noa, main kasalanan ya a mapatawad, ya mamigtan ha impiyerno. A ko anhabiên ya dapat yo hilan ihalangin ya hilay ampanyag hên habaytoy kasalanan. [17] Ya kaganawan dyag, habi, haka ihip ya alwan mangangêd, ay kasalanan. Noa, main kasalanan ya mapatawad ya a makapipalako ha impiyerno. [18] Muwang tamo, ya hilay anak ni Apo Namalyari ay a antalagaên ya pamanyag hên kasalanan, ta a hilay na maiutoh ni Satanas, gawan hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak na, ay ampangillag kanla. [19] Muwang tamo ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari, noa, hilay a ampagpalokop kana, ay atsi pon ha lokop ni Satanas. [20] Muwang tamo êt ya nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari, haka impamwang na kantamo ya pêtêg ya Diyos ya hi Apo Namalyari. Haka amêhên, main kitamon pakikimiha kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. Hi Apo Jesu-Cristo ay pêtêg ya Diyos, haka hiyay ampangubatan hên biyay ya ayn angga. [21] Maának ko, talibatokan yo hilay alwan pêtêg ya diyos, ta êmên hi Apo Namalyari bat ya simbaên yo.

Ya Ikalwan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwan hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay para ha "mihay babayi ya pinili," haka "kanlan maának na." Ya panhabiên lan kaatag ay hulat ya habaytsi kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha mihay logal ya in-alimbawa ha mihay babayi, haka anak na. Di ha hulat, ay an-ipaihip na kanla ya dapat milulugud hila, haka paan hilan pagtan ha toro lan ampanoro hên alwan pêtêg.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-3
Ya pamanlugud ya ayn kapantag 4-6
Babalá ya tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 7-11
Tawlin habi 12-13

1 Hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa. Ampanulat ako kamo, ya mihay babayi ya pinili
ni Apo Namalyari hên mag-in kana, haka ha maának mo. Taganán anlugurên kataw, haka
alwan kakapag kon bêngat ya ampanlugud kamoyu, noa, ampanlugud kamoyu etaman ya
balang miha ya nakatanggap hên kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. 2 Anlugurên
naên kaw, gawan habaytoy kaptêgan, ya mag-in kalamo tamo hên ayn angga, ay atsi yana
ha ihip tamo. 3 Gawan muwang tamoy kaptêgan haka gawan ampilulugud kitamo, ay hi
Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Apo Jesu-Cristo ya Anak na, ay mangingalo dayi
kantamo, haka mam-in kapatêkbêkan nakêm kantamo.

Kaptêgan haka pamanlugud

4 Bapan higla ko, gawan nahêlêk koy kaatag kanlan maának mo, ay anhumonol ha
kaptêgan hên nanad ha in-utoh kantamo ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. 5 Amêhên,
ay main akon labay kamoyu. Alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu. Noa, hata
utoh ay atsi yana kantamo hên una, ya dapat milulugud kitamo. 6 Mahêlêk ya ampanlugud
kitamo, ha pamanhumonol tamo ha utoh ni Apo Namalyari, ya nagilam tamoy na, paubat
hên una, ya dapat milulugud kitamo. 7 Mal-at ya mapanloko, ya nilumtaw di ha luta. A
hila ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo. Hilay ampanoro hên habayto ay
ampanloko hên tawo haka anhumalanghang kan Cristo.* 8 Kaillag kaw, ta êmên a maalíh
ya pinagpagalan naên hên manoro kamoyu, ta êmên maubuh yon matanggap lano ya
primyo ya impangako ni Apo Namalyari. 9 Hilay a ampamihundo hên pamanhumonol
la ha toro ni Apo Jesu-Cristo, gawan ampahanan lay habayto, ay ayn pamakilamo kan
Apo Namalyari. Noa, hilay ampamihundo hên pamanhumonol la ha toro na, ay main
pamakilamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka kanan Anak na, hi Apo Jesu-Cristo.
10 No main lumatêng hên manoro kamoyu, ya a ampamitoro hên toro ni Apo Jesu-Cristo,
ay paan yo hilan pahowênên ha bali yo, haka paan yo hilan kumustaên. 11 Ta no kumustaên
yo hila, ay nanad kaw kalamo ha nangarawak ya dyag la.

Ya tawlin habi

12 Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a kina inhulat ya habayto bayri ha
hulat ta hirawên kataw dayi, ta êmên mapihahabi kitamo hên arap-arapan. Ha êmbayro,
ay hadyay kahiglaan tamo.
13 Ampangumusta kamo bahên ya maának nan patêl moy babayi, ya hiyay pinili etaman
ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

---

* 1:7 Hila ay anti-Cristo.

Ya Ikatlon Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikatlon hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay kan Gayo, ya mihay ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Andayêwên ni apostol Juan hi Gayo gawan ha pamanawop na kanlan kaatag ya angkapi-tsi-tsipon haka an-aralan na ya hên mag-illag ya, ha lalaki ya nag langan Diotrefes.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-4
Dinayêw hi Gayo 5-8
Ya tungkol kan Diotrefes 9-10
Dinayêw hi Demetrio 11-12
Tawlin aral 13-15

1 Anlugurên kon Gayo, hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa, ya ampanulat kamo, Gayo.
Taganán anlugurên kata. 2 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, una ay ampakidawat ko
kan Apo Namalyari, ya dyanan na ka dayi hên mangêd ya pamimiyay, haka kahiglaan
lawini hên nanad ha kahiglaan pamakilamo mo kana. 3 Bapan higla ko hên nilumatêng
hilay patêl ya naubat bahên ha impamwang la kangko ya an-ihundo moy paniwala mo,
ya angkahêlêk ha pamanhumonol mo ha pêtêg ya toro. 4 Ayn kaatag ya ampam-i kangkon
hadyay kahiglaan, no alwan, ya mabalitaan ko ya maának ko ha Panginoon, ay anhumonol
ha pêtêg ya toro.

Dinayêw hi Gayo

5 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, taganán mangêd ya ampahowênên mo hilay patêl
ha Panginoon, agyan a mo hila kilala. 6 Hilay namipamwang kannaên ya angkapi-tsi-
tsipon ya patêl ha Panginoon, no ay-êmên ya pamanlugud mo kanla. Dayi pahanan
mina êt ya panawop mo kanla hên dyanan hila hên kailangan la ha pamanlumagay la,
gawan ampaghuyo hila kan Apo Namalyari, 7 ta nammita hilan manyag kalabayan ni Apo
Jesu-Cristo, haka a hila ampananggap hawop ubat kanlan a ampaniwala kana. 8 Kabay
hikitamoy mipapatêl ha Panginoon, ay dapat hên manawop kanlan ampaghuyo kan Apo
Namalyari nanad kanlan habayto, ta êmên kitamo makapiatag ha panoro la hên kaptêgan
ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

Ya nangarawak ya dyag ni Diotrefes, haka ya mangangêd ya dyag ni Demetrio

9 Hinulatan kina ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bahên, noa, habaytoy
hinulat ko ay a nan ampansinên ni Diotrefes ya labay-labay hên mamaala kanla, gawan
a nan antanggapên ya tungkulan ko. 10 Kabay pamanlumatêng ko bahên, ay ungkatên kina
ya dyag nay main nangarawak ya habi, ya kalaraman, ya tungkol kannaên. Alwan bêngat
habayto ya dinyag na, ta a na êt pahowênên hilay patêl ha Panginoon, haka ambawalên na
êt hilay patêl, ya mabay hên mamahowên kanla. Bayo paalihên na êt ha pami-tsi-tsipon,
hilay ampamahowên kanla. 11 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, paan kan manyag hên
andaygên lan mapanyag karawakan. Manyag kan kangêran, ta hilay ampanyag kangêran,
ay anak ni Apo Namalyari. Noa, hilay ampanyag karawakan, ay ayn pamakilamo kan Apo
Namalyari. 12 Hi Demetrius etaman, ay mangêd yan tawo. Andayêwên yan balang miha,
haka ya kaganawan andaygên na ay akma ha kaptêgan. Hikay man, ay ampamaptêg ya
mangêd ya ugali na, haka muwang yo ya pêtêg ya panhabiên naên.

Ya tawlin habi

13 Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a ko inhulat ya habayto bayri
ha hulat, 14 ta tampol kataw dayin hirawên, ta êmên mapihahabi kitamon arap-arapan.
15 Dyanan na ka dayi ni Apo Namalyari hên kapatêkbêkan nakêm. Hilay patêl ha Panginoon

bayri ay ampangumusta kamo. Ikumusta mo kay etaman bahên ha balang mihay patêl ha Panginoon.

Ya Hulat ni Judas

Paunan habi

Habaytsi ya hulat ni Judas ya patêl ni Santiago. (Hiyay alwan Judas Iscariote ya nami-upit kan Panginoon Jesu-Cristo.) Habaytsi ay tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg ya toro, ya taganán parusaan ni Apo Namalyari. Ampaghabi hila ya pêtêg ya panoro la, ya malyarin manyag karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo Namalyari. An-aralan ni Judas ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo ya dapat hilan magpakataniêh ha paniwala, haka mamiyay hên ayn kapintasan. Dapat hawpan la hilay mahawpan la, ta êmên miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Noa, kaillag hila ta kayno magtan hila ha pamanyag lan nangarawak.

Kabooan hên pinakalaman
Umpisan hulat 1-2
Pangatawo, toro haka parusa kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 3-16
Aral ta êmên magpakataniêh ha paniwala 17-23
Inhalangin hila 24-25

1 Hiko hi Judas ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka hikoy kapotoh pohêl ni
Santiago. Anhulatan kataw ya kapareho kon pinili ni Apo Namalyari, hên impapawa, hên
mag-in kana, hên mamiyay ha pamanlugud na haka ha pamangillag ni Panginoon Jesu-
Cristo.
2 An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbêkan yo. An-ihalangin
kataw êt ya pahanan nay ingalo na kamoyu haka ya pamanlugud na kamoyu.

Ya hilay ampagbabara hên hila ay ampanoro hên kaptêgan

3 Anlugurên kon patêl ha Panginoon, ya labay-labay ko dayi hên ihulat kamoyu ay
tungkol ha pamiligtas kantamo. Noa, angkadambi ko, ya kailangan kataw pon hên aralan
ya ipaglaban yoy kaptêgan ya ampaniwal-an tamo, ya a ampangoman, ya impamwang ni
Apo Namalyari kantamon pinili na hên mag-in kana. 4 Ta main ungnoy alwan maka-Diyos
ya bat hên nakilamo kamoyu ya ampagbabaran pêtêg ya panoro la, ya malyarin manyag
karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo Namalyari. Noa, hên haton lagi
ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya parusa la, ta nakahulat ha Kahulatan ya impahulat
na, ya parusaan hilan ayn angga, gawan an-itaah la hi Panginoon Jesu-Cristo ya mimihay
Panginoon haka pinaka-Amo tamo.
5 Mana yoy nan muwang ya habaytsi ya an-ihulat ko, noa, labay kon panêmtêmên yo, ya
imbuhan man ni Apo Namalyari ya kaapo-apoan ni apo Israel ha pangaipoh la ha bansan
Egipto, ay ha nilumatêng ya allo, ay pinatsi na hilay a naniwala kana. 6 Ihipên yo etaman ya
anghel na ya labay hên mitag-ay ya tungkulan ya indin ni Apo Namalyari kanla, haka nag-
alíh ha logal la ha langit. Inggapoh na hilan taykala ya a maboyto hên angga-angga bayro
ha kalalêan ya hadyay diglêm angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. 7 Ihipên yo etaman
ya tawo hên haton lagi ha balayan Sodoma, Gomorra haka ha balayan ya narani bayro, ya
nanyag kasalanan hên nanad kanlan habaytoy anghel ya nakagapoh. Panay lan dinyag ya
hino-hino kay na hên ya hadyay karawakan kalabayan lawini la, kabay amparusaan na hila
ni Apo Namalyari ha apoy ya taganán a maparê. Habaytoy palatandaan kanlan mapanyag
karawakan ta mipalako hila etaman ha apoy ya taganán a maparê.
8 Êmên hila êt bayro ya hilay ampagbabara ya bat hên nakilamo kamoyu. Gawan ha
angkahalomata la kano, ay mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini la, ampanalang-
hang hila ha main tungkulan, haka bat lan anhabiên ya pamanira kanlan anghel. 9 Hi
Miguel man ya miha kanlan pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari, ay a ya naghabin
pammusmus kan Satanas hên nakihubakan hila hên tungkol ha bangkay ni apo Moises.

Ya hinabi na tana ni Miguel ay, “Habyanan ka hên Panginoon!” [10] Noa, hilay alwan maka-
Diyos ya bat hên nakilamo kamoyu, ay ampaghabi hên pamanira ha hinoman ya a la
angkaintindihan. Haka ya muwang la, ya nanad ugalin ayop, ya pamanyag karawakan
kalabayan lawini la, ay habaytoy mamigtan kanla ha kaparusaan ya ayn angga. [11] Taganán
kapaingalo hila, gawan ha mabyat ya parusa ya lumatêng kanla! Ta ampamiyay hila hên
nanad kan Cain ya alwan maka-Diyos. Nanad hila etaman kan Balaam, ta labay-labay la êt
hên mananggap pera ha pamanyag karawakan. Anhumalanghang hila kanlan ampamaala
kanla hên nanad kan Core ya nanalanghang kan apo Moises. Nabyat ya parusa kan Core,
haka êmbayro êt kanlan habaytsi, ay parusaan hila ni Apo Namalyari hên ayn angga.

[12] Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha bayoy baro, ay êmbayroy kahibaan la no
ampakiaêm hila kamoyu ha kaluto yo ya main kalamoy komunyon. Ayn hilan dêng-êy.
Sarili lan bat ya an-ihipên la. Ayn hilan pukat. Êmên hilan ginêm, ya ampialipad hên
angin, ya a ampam-in uran. Êmên hila êt hên poon kayo ya ayn tagêy ha panaon hên
pamanagêy, ya nayango haka inulot. [13] Êmên hila êt hên tandulon ha dagat ya an-iawah
haka an-ipayidpid hên narêmêk ya dalak ha laylay lanêm, ta ya andaygên la ay taganán
kapaparêng-êy. Nanad hila êt hên bêtêwên, ya nag-alíh ha andyanan la, ta ampakha hila
ha kalalêan ya hadyay diglêm, ya in-il-an ni Apo Namalyari kanla.

[14] Habaytoy alwan maka-Diyos, ay impapêt ni Enoc ya apó ha tanggiginih* ni apo Adan,
ya wana hên hato, “Pakagilamên yoy habaytsi! Ya Panginoon ay lumatêng hên main
lamoy libo-liboy anghel na. [15] Hatolan nay balang miha, haka parusaan nay alwan maka-
Diyos ha kaganawan dinyag lay karawakan, haka ha kaganawan hinabi la ya pammusmus
kana.” [16] Habaytoy alwan maka-Diyos, ay mapanotol, mapangato, mapanyag karawakan
kalabayan lawini la, mapaglalang, haka maghabi hilan naayang ya habi ta êmên la makwa
ya labay la.

Panaad haka aral

[17] Noa, hikaw ya anlugurên kon patêl ha Panginoon, ay ihipên yoy hinabi lan apostol
ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. [18] Ta hinabi la, ya ha tawlin panaon, no marani yanay
anggaan hên luta, ay main lumatêng ya mapanyag karawakan kalabayan lawini la, ya
mammusmus kamoyun ampaniwala. [19] Habaytoy alwan maka-Diyos, ay ampangubatan
hên pamaniran pakikimiha yo. Ipoh hila hên karawakan kalabayan lawini la, haka ayn
kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. [20] Noa, hikaw, ya anlugurên kon patêl ha Panginoon,
ay pataniêhên yoy paniwala yo ha kaptêgan ya impamwang ni Apo Namalyari kamoyu.
Haka manalangin kaw ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. [21] Illagan yoy
pamimiyay yo êmên kaw a midayo ha pamanlugud ni Apo Namalyari, kaban an-êngganan
yoy biyay ya ayn angga, ya tanggapên tamo gawan ha ingalo ni Panginoon tamon Jesu-
Cristo.

[22] Haka ingalwan yo hilay ampag-alangan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. [23] Hawpan
yo hilay mahawpan yo, ta êmên miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Ingalwan yo etaman
hilay nag-in ipoh ha pamanyag karawakan, noa, kaillag kaw ta kayno magtan la kaw ha
pamanyag lan nangarawak.

Pamagpuri

[24] Puriên ya hi Apo Namalyari, ya ampakapaillag kamoyu, êmên a maalíh ya paniwala yo.
Hiyay mantan kamoyu hên ayn kapintasan, hên main hadyay kahiglaan, ha kapahilêw
ya kahampatan na. [25] Puriên hi Apo Namalyari, ya mimihay Diyos, ya Mámiligtas tamo
gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. Atsi kanay kapahilêw ya
kahampatan na, ya pamagpuri, kapangyarihan haka ya tungkulan ya ayn kapantag, ya
atsi yana kana paubat hên ubat, hên angga-angga! Amen.

---

* 1:14 ikapiton láhi.

Ya Impamwang
ni Apo Jesu-Cristo kan Juan

Paunan habi

Ya Impamwang kan Juan ay inhulat ni Juan hên haton ampairapan hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha paniwala la kana. Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpahalumata kan Juan no hinoy malyari ha lumatêng ya allo. Bayo impahulat nay habayto kan Juan êmên pakhawên ya nakêm lan ampaniwala ta êmên la mapataniêh ya nakêm la.

Ya kaatag ya impahalumata kan Juan ay masákit intindiên, noa muwang tamo ya labay habiên hên kaatag, ya nanad ha mal-at ya mata ay mal-at ya kamwangan. Muwang tamo êt ya labay habiên hên mal-at ya hongay ay makhaw ya kapangyarihan haka matag-ay ya tungkulan. Muwang tamo êt ya labay habiên hên bitsih ay kataniêhan.

Malinaw di ha hulat ni Juan, ya hambutên ni Apo Namalyari hilay kapatsi na gawan kan Apo Jesu-Cristo. Malinaw êt ya hilay pêtêg hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay magpaidi kana hên ayn angga ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-8

Ya unan halumata haka ya hulat kanlan pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha probinsyan Asia 1:9-3:22

Ya pamagsimba ha langit haka ya naka-tsili-tsil ya hulat ya nakahara hên pitoy patak hên talo 4:1-8:1

Ya pitoy tambuyok 8:2-11:19

Ya nanad ha hadyay hêlay dapo haka ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê 12:1-13:18

Hino-hino kay nahên ya halumata 14:1-15:8

Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw 16:1-21

Ya balayan Babilonia ya inulam, haka hinambut ya kapatsi ni Apo Namalyari 17:1-20:10

Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol 20:11-15

Impahalumata kan Juan ya bayoy langit, bayoy luta, haka bayoy Jerusalem 21:1-22:5

Umpisan hulat

1 Ya laman hên habaytsi ya hulat, ay impamwang ni Apo Namalyari kan Panginoon
Jesu-Cristo, ta êmên na etaman ipamwang kanlan ampaghuyo kana, ya tinalagá ni Apo
Namalyari, ya bigla hên malyari. Kabay in-utoh etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya
anghel na hên namipamwang kangko, hi Juan, ya ampaghuyo kana hên habayto ya an-
ihulat ko bayri. 2 Ampaptêgan ko ya kaganawan impahalumata kangko, ya habi ni Apo
Namalyari ya pinaptêgan ni Panginoon Jesu-Cristo. 3 Iningalwan hilay ampamaha hên
habaytsi ha arapan hên kaatag. Iningalwan hila êt ya anhumonol ha nagilam la bayri
ha papêt, ya ahina mabuyot hên matupad.

Pamangumusta ni Juan ha main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ha pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha Panginoon ha Probinsyan Asia

4 Habaytsi ya hulat ko kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Efeso,
Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên
pagsimbaan kana ha probinsyan Asia.

An-ihalangin kataw ya dyanan na kaw dayi hên kapatêkbêkan nakêm haka ingalwan
na kaw ni Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton lagi, amêhên, haka hên magpa ayn
angga. Dyanan na kaw dayi hên kapatêkbêkan haka ingalwan na kaw êt hên Espiritu na,
ya nakaarap ha iknoan na ha pitoy pahlêk hên kapangyarihan na. 5 Dyanan na kaw dayi
hên kapatêkbêkan haka ingalwan na kaw etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya tapat, ya
ampamaptêg hên tungkol ha nakahulat di. Hiyay kauna-unaan hên biniyay oman kanlan
natsi, ya ahê natsin oman, haka hiyay pinakapoon lan ampamaala bayri ha luta.

Hiyay ampanlugud kantamo haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na, ay
namibuhan kantamo ha kasalanan tamo. [6] Impahan na kitamo ha pamanlokop na, ta êmên
kitamo mamaala hên kalamo na, haka dinyag na kitamon pari ya ampaghuyo kan Apo
Namalyari, ya Diyos, ya Tatang na. Puriên tamo ya! Hiyay ampamaala hên magpa ayn
angga! Amen. [7] Pakaihipên yoy habaytsi! Lumatêng hi Panginoon Jesu-Cristo hên kalamoy
lêmm, haka mahêlêk yan balang miha, anggan hilay nanlatog hên tagyang na. Gawan
mahêlêk la ya, ay maubuh hên mipanyêngên ya tawo bayri ha boon luta. Taganán malyari
ya habayto. Amen.

[8] Wanan Makapangyarihan, ya Panginoon, hi Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton
lagi, amêhên, haka magpa ayn angga, "Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay habiên, ya
hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino."

Impahalumata kan Juan hi Apo Jesu-Cristo

[9] Hiko hi Juan, ya mihay patêl yo ha Panginoon. Gawan ha ampaniwala ko kana, ay
hikoy kalamo yo ha pamagtêêh ha kaparusaan, haka ha pamanlokop na ya lumatêng.
Ha pamarusa la kangko, gawan ha pamipamwang kon habi ni Apo Namalyari, haka ya
tungkol ha impamwang ni Panginoon Jesu-Cristo, ay gintan la kon intapon ha pulo ya
nag langan Patmos. [10] Hên habayton mihay allon pamagsimba ha Panginoon, ay main yan
impahalumata kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nagilam ko ha bokotan ko ya mihay
habi, ya makhaw, ya nanad hên tonoy tambuyok. [11] Wana kangko, "Ihulat moy mahêlêk
mo, ta ipagtan mo kanlan angkapi-tsi-tsipon, ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis,
Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha pitoy balayan
ha probinsyan Asia."

[12] Hên namalingay ako, hên hêlkên ko no hinoy ampaghabi, ya nahêlêk ko ay pitoy
gintoy pamyanan solo.* [13] Ha pibonakan hên hatoy pitoy pamyanan solo, nahêlêk ko ya
main nakairêng ya nanad tawo, ya nakatakop hên angga ha boê. Main yan takop ya ginto,
ya nakakábat ha pagaw na. [14] Bapan putsi hên habot na hên nanad ha kaputsi hên bolak,
haka ya mata na ay nanad dêkêt hên apoy. [15] Ya bitsih na ay nanad ha tangso ya kapahilêw,
haka ya habi na ay nanad lanêm ya man-awk. [16] Antalanên nay pitoy bêtêwên, haka main
inumawah ya mihay êtak ha bêbêy na ya napikapakay ngalab ya hadyay tarêm. Ya lupa
na ay kapahilêw hên nanad ha hawang hên allo ha kauugtoan.

[17] Hên pamakahêlêk ko kana ay nandoko ko ha bandan bitsih na hên nakadêngdêng, noa,
a ko ampakahabi, ta nanad kinan natsi. Noa, impalunto na kangko ya panabtab hên gamêt
na, haka na hinabi kangko, "Paan kan malimo! Hikoy ampangubatan haka ya kaanggaan
hên balang hino. [18] Hiko ya angkabiyay. Natsi ko. Noa, hêlkên yo! Biniyay akon oman! Hiko
ay angkabiyay hên magpa ayn angga. Haka atsi yay na ha aypa hên kapangyarihan ko ya
kamatsan, haka hatoy ambaêgên lan Hades ya logal hên kaêlwa lan natsi. [19] Kabay ihulat
mina ya nahêlêk mo, haka ya angkalyari amêhên, haka ya malyari pon. [20] Ya labay habiên
awud hên pitoy bêtêwên, ya nahêlêk mon antalanên ko, ay hilay in-utoh ya ampamaala ha
angkapi-tsi-tsipon ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea
ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha probinsyan Asia. Haka ya hatoy pitoy
gintoy pamyanan solo,† ay yabay ya habaytoy pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko
ha probinsyan Asia."

2

Ya hulat kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Efeso

[1] Wanay na êt hên namihundon pamaghabi na hi Apo Jesu-Cristo ha halumata ko,
"Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan
hên pagsimbaan kangko ha balayan Efeso. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên kon ampanalan hên pitoy bêtêwên ha panabtab hên gamêt ko,
ya ampibita-bita ha pibonakan hên pitoy gintoy pamyanan solo:* [2] Angkamwangan ko

* 1:12 kingki. † 1:20 kingki. * 2:1 kingki.

ya pamimiyay yo, pamagpagal yo, haka pamagtêêh yo. Muwang ko, ya a yo ampaulayan
hên makilamo kamoyu hilay ampanyag karawakan. Muwang ko ya nasubukan yo hilay
nay ampagbabaran apostol, haka napaptêgan yo ya hila ay taganán alwan apostol, ta
alwan pêtêg ya toro la. [3] Gawan kangko ay a kaw angkahawa hên idin ya boon biyay yo
ha pamagtêêh ha kal-atan hên kairapan ha pamanhumonol yo kangko. [4] Noa, habaytsi ya
a ko angkalabayan ha pamimiyay yo: ya pamanlugud yo kangko haka kanlan kapareho yon
ampaniwala kangko, ay alway nan êmên haton una, ta natambaang kaw na. [5] Panêmtêmên
yo ya una yon pamanlugud, haka paghêhêan yon talibatokan ya pangatambaang yo
kangko boy kanlan kapareho yon ampaniwala kangko. Mamiyay kaw oman hên nanad hên
pamimiyay yo hên haton kauna-unaan kaw hên naniwala kangko, ta no a kaw maghêhê,
ay alihên ko ya solo yo ha pinamyanan kana. [6] Noa, an-ikahigla ko, ya angkahêmêkan
yo etaman ya angkahêmêkan ko, yabay ya andaygên lan ambaêgên hên Nicolaita, ya
ampaniwala hên alwan narawak hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, haka alwan
narawak hên manyag hên karawakan kalabayan lawini.

[7] "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari
kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Hilay mipanambut ha
karawakan, ay dyanan kon karapatan hên mangan tagêy hên kayo ya ampakab-in biyay
ya ayn angga, ya atsi ha Paraiso, ha ampaidyanan ni Apo Namalyari."

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Esmirna

[8] Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Esmirna. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên kon ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino, ya natsi,
noa, biniyay oman. [9] Muwang ko ya pamairap ya angkaranasan yo. Muwang ko êt ya
ampag-irap kaw, noa, nanad mabandi kaw, ta makhaw ya paniwala yo kangko. Haka
muwang ko êt ya pamanira la kamoyu, hên hilay ampagbabaran ya hila ay Israelita, noa,
atsi hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. [10] Paan yon kalimwan ya pamairap la
kamoyu ya marani yoy nan maranasan. Kaillag kaw! Ha pamanubuk hên paniwala yo,
ay ipapahukul ni Satanas ya ungno kamoyu, haka magdusa kaw ha mapoy allo. Ihundo
yoy katapatan yo kangko, agyan patsên la kaw, ta hikoy mamidin kamoyun biyay† ya ayn
angga.

[11] "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Hilay
manambut ha karawakan, ay a mipalako ha pangalwan kamatsan, ha parusa ya ayn
angga."

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Pergamo

[12] Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Pergamo. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên kon main êtak ya napikapakay ngalab ya hadyay tarêm:
[13] Muwang ko ya balayan, ya ampaidyanan yo, ay main pagtsiponan hên pagsimbaan kan
Satanas. Êmbayro man, ay nananiêh ya paniwala yo kangko. Haka a kaw namipuglaoh
hên paniwala yo kangko hên hato man hên panaon ni Antipas, ya nanonol kangko haka
namaptêg hên tungkol ha kaptêgan hên tungkol kangko, ya pinatsi bahên ha balayan
ya ampaidyanan yo, ya angkalokopan ni Satanas. [14] Noa, main akon a angkalabayan ha
pamimiyay yo. Main ungno kamoyu ya anhumonol ha toro ni Balaam kan Balak, ya
nangamuyot kanlan Israelita hên mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka
hên mamabayi boy makilalaki. [15] Main êt kamoyu ya anhumonol ha toro lan ambaêgên
lan Nicolaita, ya ampaniwala ya alwan narawak hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos,
haka alwan narawak hên manyag hên karawakan kalabayan lawini. [16] Kabay paghêhêan

† 2:10 korona ha habin Griego.

haka talibatokan yoy nay andaygên yo, ta no ahê, ay bigla kon labanan hilay anhumonol
ha toro lan ambaêgên lan Nicolaita, hên êtak koy napikapakay ngalab ya hadyay tarêm ya
an-umawah ha bêbêy ko.
17 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namal-
yari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko! Ha mipanambut
ha karawakan, ay dyanan kon pamangan ya ambaêgên manna, ya nakahimpan ha langit,
haka dyanan ko hila hên tsi-tsihan bato, ya naputsi, ya pinamihulatan hên bayoy langan,
ya ayn makamwang no alwan bat hên hatoy dyanan hên habaytoy bato."

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Tiatira

18 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Tiatira. Êmên ya di ya ihulat mo:
"Habaytsi ya anhabiên kon Anak ni Apo Namalyari, ya nanad hên dêkêt hên apoy ya
mata, haka nanad tangso ya bitsih, ya kapahilêw. 19 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo,
kabay muwang ko ya pamanlugud yo, paniwala yo, pamaghuyo yo, haka ya pamagtêêh
yo ha kairapan. Muwang ko êt ya mangêd pon ya andaygên yo amêhên kanan haton
babayo kaw naniwala kangko. 20 Noa, habaytsi ya a ko angkalabayan ha pamimiyay
yo: ampaulayan yo hi Jezebel, ya mihay babayi ya ampagbabara hên hiyay mihay
mámipamwang ni Apo Namalyari. An-amuyotên na hilay tagahonol ko hên manyag
karawakan hên nanad ha pamabayi, pamakilalaki haka mangan hên imparaêp ha alwan
pêtêg ya diyos. 21 Dinyanan ko ya hên panaon hên maghêhê, hên manalibokot ha
pamakilalaki na, noa, a ya taganán magbayo. 22 Kabay parusaan ko ya hên nabyat ya
hakit. Êmbayro êt, ay parusaan ko etaman, ya hilay kalamoy nan ampanyag kasalanan,
no a la paghêhêan hên talibatokan ya karawakan ya andaygên la hên kalamo na. 23 Haka
patsên ko hilay nanad nay nan anak, ya boon nakêm hên anhumonol ha toro na, ta êmên
la mamwangan hên hilay angkapi-tsi-tsipon ha balang pagtsiponan hên pagsimbaan
kangko, ya hikoy ampamoliah hên nakêm haka manumbah ha balang miha kamoyu, do
ha dinyag yo.
24 "Kamoyu etaman hên kaatag ha balayan Tiatira, ya a nanggilam ha nangarawak
ya toro ni Jezebel, haka ayn muwang ha ambaêgên lan mangalalê ya toro ni Satanas,
ay a kataw pabyatan ha aral. 25 Ya labay kon bat kamoyu, ay pataniêhên yon mangêd
ya paniwala yo kangko hên angga ha pamanlumatêng ko. 26 Hilay mipanambut ha
karawakan, haka anhumonol ha kalabayan ko hên angga ha anggaan biyay la, ay dyanan
kon tungkulan hên mamaala ha balang bansa. 27 Mamaala hila kanla hên ayn ingalo hên
itad hila ha banga, ya bahakên hên têkên ya dyag ha bakal. 28 Ta idin ko kanla ya tungkulan
ya indin kangkon Tatang ko, haka ya bêtêwên ya ambaêgên manwatah ha palatandaan ya
nipanambut hila.
29 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!"

3

Ya hulat kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Sardis

1 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Sardis. Êmên ya di ya ihulat mo:
"Habaytsi ya anhabiên kon ampamaala ha pitoy pahlêk hên kapangyarihan nan Espiritu
ni Apo Namalyari, haka ya ampanalan hên pitoy bêtêwên: muwang ko ya pamimiyay yo.
Ha hêlêk tawo, ay ampaniwala kaw kangko, noa, ha kaptêgan, ay pêrad tanan natsi ya
paniwala yo kangko. 2 Mimata kaw ta pakhawên yoy paniwala yo, ta êmên a ya lumuyang
hên matsi, ta ya pamimiyay yo ay main pamagkulang ha hêlêk ni Apo Namalyari, ya
ansimbaên ko. 3 Kabay panêmtêmên yoy intoro kamoyu. Dapat honolên yoy habayto, haka

paghêhêan yon talibatokan yoy nay pamanyag karawakan. Ta no a kaw dalin mimata,
ay bigla kataw lakwên hên parusaan, êmên ha biglan pamanlumatêng hên manakaw.
4 Noa, main ungnon bat bahên kamoyu ha balayan Sardis, ya a ampakilamo hên manyag
karawakan. Hilan bêngat ya habayto ya makalamo ko hên mita hên nakabaron naputsi,
gawan hinonol lay kalabayan ni Apo Namalyari. 5 Hilay manambut hên karawakan, ay
pabaroan etaman hên naputsi hên nanad kanla, haka ya langan la, ay a ko boraên ha
ambaêgên libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga. Ha arapan ni Apo
Namalyari, ya Tatang ko, angga ha arapan lan anghel na, ay ipamwang ko ya kangko hila.
6 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari
kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!"

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan hên Filadelfia

7 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Filadelfia. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên kon impapawa ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya banal,
ya ayn hinon kasalanan, ya mapaypaniwal-an, ya ampanalan hên susi* ni Arin David.
Ya loatên ko, ay ayn hinoman ya makapikabat, haka ya ikabat ko, ay ayn hinoman ya
makaloat. 8 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Muwang ko êt ya alwa kaw hên makhaw,
gawan pêpêrad kaw, noa, hinonol yoy toro ko, haka ya paniwala yo kangko, ay a yo
impuglaoh. Kabay niloat ko ya mihay ilwangan ha arapan yo haka ayn hinoman ya
makapikabat hên habayto. 9 Manggilam kaw! Main bahên ya ampagbabara ya hila ay
Israelita, noa, kalamo hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. Ipakarani ko hila
kamoyu. Makadêngdêng hila ha arapan yo hên mam-in galang kamoyu, haka mamwangan
la bayto ya anlugurên kataw. 10 Gawan nagtêêh kaw hên nanad ha in-utoh ko kamoyu,
ay illagan kataw kaban angkaranasan yoy kairapan ya lumatêng ha boon luta. 11 Bigla ya
pamanlumatêng ko! Pakipahootan yon honolên ya kaptêgan, ta êmên a maayu hên kaatag
ya an-idin ko kamoyu, ya biyay† ya ayn angga. 12 Hilay manambut kan Satanas, ay itad ko
ha tarêk ya pampah-êy ha pagtsiponan hên pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya ansimbaên
ko. Idi hila tana bayro hên ayn angga. Mabalayan ya hila ay kan Apo Namalyari ta ihulat
ko kanla ya langan na, haka ya langan hên balayan na, ya bayoy Jerusalem, ya umaypa
ubat kana ha langit. Haka Mabalayan ya hila ay kangko ta ihulat ko kanla ya bayoy langan
ko.
13 "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!"

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Laodicea

14 Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, "Pagtanan mon hulat ya in-utoh hên
mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan
Laodicea. Êmên ya di ya ihulat mo:

"Habaytsi ya anhabiên ko ya ambaêgên Amen, ya mapaypaniwal-an, haka ampamaptêg
ha kaptêgan, gawan hikoy ampangubatan hên kaganawan dinyag ni Apo Namalyari.
15 Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Ya paniwala yo kangko ay nanad lanêm ya
naayamêêm, ya alwan nakêbêl haka alwan naomot. Labay ko dayin naigêt ya paniwala
yo kangko. 16 Gawan ha pangatambaang yo, ay pêrad kataw tanan itaah! 17 Wamoyu
mabandi kaw, ta main kaw hên katsighaw, haka a yoy na kailangan ya hinoman. Yarin
a yo muwang ya hikaw ay ayn taganán pukat, kapapaingalo, mairap, buwag haka ayn
nanan ingkatakop ha lawini yo! 18 Kabay an-aralan kataw ya manaliw kaw kangko hên
naahig ya gintoy imparann ha apoy, ta êmên kaw mag-in pêtêg hên mabandi ha arapan
ni Apo Namalyari. Manaliw kaw kangko hên nangaputsi ya takop, ta êmên matagpênan
ya lawini yoy kapaparêng-êy, ya ayn ingkatakop. Manaliw kaw êt kangko hên tambal

---

* 3:7 Isaias 22:22. † 3:11 korona ha habin Griego.

mata, ta êmên kaw makahêlêk. [19] Hilay anlugurên ko ay an-atolan ko haka amparal-an
ko. Kabay boon nakêm yo dayin paghêhêan ya kasalanan yo. [20] Manggilam kaw! Atsi ko ha
ilwangan hên nakêm hên balang miha hên ampamaêg. Hinoman ya manggilam hên baêg
ko, ta pahowênên ako, ay humwên ako hên makilamo kana hên nanad ha makiaêm kana.
[21] Hinoman ya manambut karawakan, ay hiyay dyanan ko hên karapatan hên mamaala hên
kalamo ko, hên nanad ha pam-i kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, hên karapatan hên
mamaala hên kalamo na, hên hinambut ko hi Satanas.
[22] "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo
Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!"

4

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

[1] Pamakayarin habayto, ay nangoman akon naningla. Nahêlêk koy nakaloat ya ilwangan
hên langit! Haka nagilam kon oman, ya habi ya nanad hên tonoy tambuyok, ya wana
kangko, "Munik ka di, ta ipahlêk ko kamo ya habaytsi ya malyari pon, ha lumatêng ya allo."
[2] Tampol nan impahalumata kangko hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya mihay iknoan hên
ampamaala bayro ha langit haka hatoy nakaikno bayro. [3] Ya lupa nan hatoy nakaikno
bayro ay nanad ha mangaalagá ya bato ya ampangislap ya ambaêgên hên haspe haka
kornalina. Main mihay buwangaw ya nakabalitoktok bayro ha iknoan nan ampamaala ya
nanad ha kulay bulong hên esmeralda, ya ampangislap. [4] Nakapalibot kanan nakaiknon
ampamaala, ay main lowampo boy apat ya kaatag pon ya pag-iknoan hên ampamaala.
Ya nakaikno bayro, ay lowampo boy apat ya toa, ya nipagtungkulan, ya nakatakop hên
naputsi haka nakakopyan korona, ya dyag ha ginto. [5] Bayro ha iknoan ha bonak ay main
angkaubat ya magpikulita ya kimat haka hênêg hên kilat ya manêlêgêdêg boy magpidili-
kidik. Haka ha arapan hên habaytoy iknoan ay main pitoy pag-atáng ya man-alob.
Habaytoy pag-atáng, ay yabay ya pitoy pahlêk hên kapangyarihan nan Espiritu ni Apo
Namalyari. [6] Ha arapan êt hên habaytoy iknoan ay main nanad solamin ya kakwalan,
kalinaw haka kakislap hên dagat ya dyag ha kristal.

Ha danin habaytoy iknoan, ay main nakapalibot ya apat ya angkabiyay, ya napnoan
hên mata ha arapan haka ha bokotan. [7] Nanad hên leon ya una kanlan apat ya angkabiyay.
Ya ikalwa ay nanad ha baka. Ya ikatlo ay main lupa ya nanad lupa hên tawo. Haka ya
ikapat ay nanad hên bulilak o lawin ya ampangalilang. [8] Habaytoy apat ya angkabiyay, ay
mani-anêm ya pakpak. Napno hilan mata hên angga êt ha lalên pakpak, haka allo yabi lan
angkantaên ya êmên di,

"Apo Namalyari, hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, haka ya ayn kapantag ha
kangêran,
mimiha mo ya Panginoon Diyos ya makapangyarihan, ya dapat puriên.
Hika ya atsi yana hên haton lagi, amêhên, haka magpa ayn angga."

[9] Kaban ampuriên, anggalangên haka ampagpahalamatan lan habaytoy apat hi Apo
Namalyari, ya main biyay hên ayn angga, ya ampamaala, [10] ay hatoy lowampo boy apat
etaman ya nipagtungkulan, ay ampipandoko hên nakadêngdêng hên ampagsimba kana.
An-idin lay korona la ha arapan na ta êmên ipamwang ya hiya ay makapangyarihan kanla.
Êmên ya di ya angkantaên la:

[11] "Apo Namalyari, hika ya Panginoon naên haka Diyos naên.
Hika ya hêpat hên mananggap hên pamagpuri, haka pamanggalang gawan ha kapangyari-
han mo,
ta hika ya nanyag hên balang hino, ha kalabayan mo."

5

Impahalumata kan Juan ya pamananggap hên Biseron Tupa ya hulat ya antalanên ni Apo Namalyari

[1] Kaban ampanlêk ako, ay main akon nahêlêk, ya antalanên nan hatoy nakaikno ha
pibonakan, ya papel, ya naka-tsili-tsil, ya main hulat ha lalê haka ha bokot. Habaytoy
papel ay nakahara hên pitoy patak hên talo. [2] Haka main akon nahêlêk ya mihay makhaw
ya anghel ni Apo Namalyari, ya nay-ikhaw hên nangotang hên êmên di: "Hinoy main
karapatan hên mangalíh hên talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsil, ta êmên ya mabuhal?"
[3] Noa, ayn miha man ha langit, o ha luta, o ha logal lan natsi, ya malyarin mamuhal
o mamaha hên habayto. [4] Kabay hadyay tangih ko gawan ayn ya main karapatan hên
mamuhal haka mamaha hên habayto. [5] Noa, wana kangko hên miha kanlan hatoy
lowampo boy apat ya nipagtungkulan, "Paan kan manangih! Hêlkên mo ya ambaêgên
lan Leon. Hiya ya kaapo-apoan ni apo Juda haka ya kaapo-apoan ni Arin David. Hiyay
nanambut kan Satanas, kabay main yan karapatan mangalíh hên habaytoy pitoy patak
talo haka mamuhal hên habaytoy kahulatan."

[6] Pamakahabi nan habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay Biseron Tupa, ya nakairêng
hên karani hên hatoy nakaikno ya napalibutan lan hatoy apat ya angkabiyay, ya napnoan
hên mata, haka hilay lowampo boy apat ya nipagtungkulan. Hatoy Biseron Tupa ay
nagpiyat, ya kamwangan ya hiyay imparaya haka nangoman nabiyay. Main yan pitoy
hongay haka pitoy mata. Hatoy pitoy mata na, ay yabay ya in-alimbawa ha kapangyarihan
nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya in-utoh na ha boon luta. [7] Napaidani ya kanan
nakaikno ha pibonakan, ta ginawang nay hatoy naka-tsili-tsil ya kahulatan ya antalanên
nan habayto. [8] Pamakakwa nan habaytoy kahulatan ya naka-tsili-tsil, ay hatoy apat ya
angkabiyay ya napnon mata, haka hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan,
ay nipandoko hên nakadêngdêng hên nagsimba ha arapan hên hatoy Biseron Tupa. Ya
balang miha kanla ay ampanalan hên alpa, haka main hilan antalanên ya silyaw ya dyag
ha ginto ya pinno hên pabango ya paraêp. Habaytoy pabango, ay yabay ya nanad ha
panalangin lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. [9] Ingkanta la ya mihay bayon
kanta, ya êmên di:

"Hika ya main karapatan hên mananggap hên habain ya naka-tsili-tsil ya kahulatan,
haka mangalíh hên talo ya pinamihara kanan habain,
gawan in-átang ka, haka ya daya mo, ay pangakbus mo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên
mag-in kana, paubat ha balang láhi, habi, haka bansa.
[10] Impahan mo hila ha pamanlokop mo ta êmên hila makapamaala hên kalamo mo ha luta.
Dinyag mo hilan pari ta êmên hila maghuyo kan Apo Namalyari ya Diyos tamo."

[11] Kaban ampanlêk ako bayro ha nakaikno ha pibonakan haka kanlan apat ya angkabiyay
ya napnoan mata, haka ha lowampo boy apat ya nipagtungkulan, ay nagilam koy kanta
hên kal-atan anghel, ya a makwan mabilang ya nakapalibot bayro kanla. [12] Makhaw lan
an-ikanta ya êmên di:

"Ya Biseron Tupa ya imparaya ay hêpat hên mananggap hên pamagpuri, pahalamat haka
galang, gawan ha kapangyarihan, pibandian, galing, haka hêkaw na!"

[13] Bayo nagilam ko ya balang angkabiyay ya atsi ha langit, ha luta, ha logal lan natsi, haka
ha dagat. Naubuh hilan ampipagkanta êt hên êmên di:

"Dapat pahalamatan, galangên, haka puriên ya nakaikno ha pibonakan haka ya Biseron
Tupa, hên magpa ayn angga gawan ha kapangyarihan la!"

[14] Hatoy apat etaman ya angkabiyay ya napnon mata ay naghabi, ya wanla, "Amen!*"
Haka hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan ay ampipandoko hên nakadêngdêng
hên nagsimba ha arapan nan Biseron Tupa haka ha arapan nan nakaikno ha pibonakan.

6

Pamangalíh nan hatoy Biseron Tupa hên hatoy pitoy patak talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsil ya kahulatan

---

* 5:14 Ya labay habiên, ay dapat malyari ya habayto.

[1] Kaban ampanlêk ako, ay nahêlêk koy inalíh nan hatoy Biseron Tupa ya miha kanlan
pitoy patak talo. Bayo nagilam koy habi hên miha kanlan apat ya angkabiyay ya napnoan
mata, ya wanan nay-ikhaw, ya nanad ha magpidili-kidik ya kilat, "Ka di!" [2] Nahêlêk koy
mihay kabayo ya naputsi. Ya nakahakay bayro, ay main yawo ya panlaban. Dinyanan yan
korona ya pan-ihuklot na, gawan ha panambut na ha kaatag ya kapatsi na, bayo nag-orong
yay na êt hên manambut ha kaatag pon ya kapatsi na ha luta.

[3] Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikalwan patak talo, ay nagilam kina êt
ya hatoy ikalwa kanlan angkabiyay ya napnoan hên mata, ya wana, "Ka di!" [4] Namakon,
ay main kina êt hên nahêlêk ya inumawah ya miha pon ya kabayo ya hadyay orit.
Ya nakahakay bayro, ay dinyanan kapangyarihan hên hiyay pangubatan hên gulo hên
kaganawan bansa ha luta ta êmên mipa-patsi hilay tawo. Dinyanan la yan hadyay hêlay
hundang.

[5] Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya ikatlon patak talo, ay nagilam ko ya hinabi
nan ikatlon angkabiyay ya napnoan mata, ya wana, "Ka di!" Bayo nahêlêk ko ya mihay
kabayoy nauyang. Ya nakahakay bayro ay ampanalan hên timbangan. [6] Haka nagilam koy
nanad habi ya angkaubat ha pibonakan lan hatoy apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ya
êmên di: "Mihay kilon bêngat hên trigo ya mahaliw ha napakiupa hên namapayabi, haka
êmbayro êt ya alagá ha tatloy kilon sebada.* Noa, paan hiraên ya poon olibo, ya ubatan
taba, haka ya wakay hên ubas ya ubatan alak."

[7] Hên inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikapat ya patak talo, ay nagilam kina êt
ya habi nan ikapat ya angkabiyay ya napnoan mata, ya wana, "Ka di, ta hêlkên mo!" [8] Ya
nahêlêk ko ay mihay kabayo ya napêthaw. Ya langan nan nakahakay bayro ay Kamatsan
haka ya hinumonol kana ay Hades, ya logal lan kaêlwa lan natsi. Dinyanan hilan tungkulan
hên patsên ya ikapat hên kabooan lan tawo ha luta ha labanan, mamapitay ya lonoh, hakit,
haka ha mangahilêb ya ayop ya mapangyat.

[9] Bayo inalíh nay na hên Biseron Tupa ya hatoy ikalima hên patak talo. Haka nahêlêk
kina ha hilong hên paybul-ihan† hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo
Namalyari, ya kaêlwa lan pinatsi gawan pamanhumonol la ha habi ni Apo Namalyari,
haka ha pamaptêg la kanan habayto. [10] An-ipapakaangaw lay pamakiingalo, ya wanla,
"Panginoon, hika ya makapangyarihan, ya banal, haka ya pêtêg! Ay-êmên pon kabuyot
ya pangênggan naên hên higantsiên mon parusaan hilay nangarawak ha boon luta ya
namatsi kannaên?" [11] Bayo dinyanan ya balang miha hên takop ya nangaputsi, haka
hinabi kanla ya magpainawa hila pon hên pêrad, hên angga ha maboo ya kabilangan hên
kapareho lan patêl, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ya maranin patsên êt hên nanad
kanla.

[12] Hên inalíh nan Biseron Tupa ya hatoy ikanêm ya patak talo, ay nanlayon hên hadyay
hêkaw, haka ya allo ay inumuyang hên nanad ha takop ya an-ihulod lan kinamatsan. Haka
ya buwan ay inumorit hên êmên kaorit hên daya. [13] Ya bêtêwên ay nangatata ha luta
hên nanad ha tagêy hên igos ya nailê pon ya angkakanêgnêg hên hadyay hêkaw angin.
[14] Namakonkaynaman ay biglan nagtsili-tsil ya langit hên nanad ha amak‡ haka napanat.
Ya tawgtug haka pulo ay napanat ha andyanan la. [15] Naubuh hên nalimwan hilay atsi
ha luta. Hilay ari haka hilay kaatag ya main tungkulan nanad kanlan poon hundaloh,
ya mangabandi, hilay main kapangyarihan, hilay ipoh boy hilay alwan ipoh, ay naubuh
hên nipagtago ha lêyang, haka ha mangahlay ya bato ha tawgtug. [16] Haka nan-angaw hila
kanlan tawgtug haka kanlan bato, "Ay, tagpênan yo kay, ta êmên a naên ana mahêlêk ya
lupa nan nakaikno hên ampamaala, haka êmên a naên ana maranasan ya hadyay huluk
nan Biseron Tupa! [17] Gawan nilumatêng ya maalagáy allon hadyay pamarusa la kannaên,
ya a naên taganán matêêh!"

---

* 6:6 Ya nanad trigo. † 6:9 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. ‡ 6:14 dasay.

7

Kabilangan lan dinyanan tatak, ya naghuyo kan Apo Namalyari ay 144,000

1 Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya apat ya anghel ni Apo Namalyari
ya nakairêng ha apat ya duyo hên luta, ta ampênlanan la ya ampangubatan hên angin,
ta êmên a magkaangin ha luta, ha dagat, o ha hinon kayo. 2 Hila ya dinyanan ni Apo
Namalyari hên kapangyarihan hên hiraên ya luta anggan dagat. Haka main akon nahêlêk
ya kaatag ya anghel ni Apo Namalyari ya an-umawah ha dapit awahan hên allo, ya
ampantan hên panatak nan ampam-in biyay, ya hi Apo Namalyari. Bayo imbaêg na bayro
ha apat ya kapareho nan anghel, ya wanan nay-ikhaw, 3 "Paan yo pon hiraên ya luta,
dagat o hinon kayo, angga ha a naên pon matatakan ya dampal lan ampaghuyo kan Apo
Namalyari ta êmên hila a mabilyan." 4 Hên nayari hilay na, ay nagilam ko ya bilang lan
tinatakan, dinalan boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ubat ha kaapo-apoan lan mapo
boy loway anak ni apo Israel. 5 Ha kaapo-apoan ni Juda 12,000, ha kaapo-apoan ni Ruben
12,000, ha kaapo-apoan ni Gad 12,000, 6 ha kaapo-apoan ni Aser 12,000, ha kaapo-apoan ni
Neftali 12,000, ha kaapo-apoan ni Manases 12,000, 7 ha kaapo-apoan ni Simeon 12,000, ha
kaapo-apoan ni Levi 12,000, ha kaapo-apoan ni Isacar 12,000, 8 ha kaapo-apoan ni Zabulon
12,000, ha kaapo-apoan ni Jose 12,000, haka ha kaapo-apoan ni Benjamin 12,000.

Ya nipanambut, ya a makwan mabilang, ya ubat ha balang bansa

9 Pangayarin habayto, ay nahêlêk koy kakal-atan ya tawo ya a makwan mabilang
hên hinoman! Ubat hila ha balang bansa, láhi haka habi. Nakairêng hila ha arapan
hên hatoy nakaikno hên ampamaala ha pibonakan, haka ha arapan nan Biseron Tupa.
Nakatakop hila hên naputsi haka ampanalan hilan bulong, ya palatandaan hên mahigla
hila ha pamanambut la. 10 Haka impakakhaw lan hinabi, "Ya namiligtas kantamo ay hi
Apo Namalyari ya nakaikno hên ampamaala, haka ya Biseron Tupa!" 11 Naubuh hên
nakairêng ya anghel hên nakapalibot bayro ha nakaikno, haka hilay lowampo boy apat
ya nipagtungkulan, haka hatoy apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay nandoko hên
nakadêngdêng ha pamagsimba la kan Apo Namalyari, ya nakaikno, hên ampamaala ha
pibonakan. 12 Wanla, "Amen! Pêtêg ya! Pahalamatan tamo hi Apo Namalyari, ya anhuyuên
tamo! Puriên tamo ya gawan ha kamwangan, tungkulan haka kapangyarihan na! Puriên
haka galangên yan magpa ayn angga! Amen!"

13 Namakonkaynaman ay kinotang akon miha kanlan hatoy lowampo boy apat ya
nipagtungkulan, "Muwang mo no hino hilay nakabaro hên naputsi, haka no ay idi ya
ubatan la?" 14 Noa, wangko kana, "Apo, a ko muwang. Habiên mo raw kangko." Haka
hinabi nay na kangko, "Hilay habaytsi ay nakatêêh ha panaon hên hadyay parusa. Nanad
pinipi lay takop la ha daya nan Biseron Tupa ta ya pangamatsi na, ay namaputsi hên
takop la. 15 Kabay atsi hila ha Templo, ha arapan nan nakaikno hên ampamaala, ya hi
Apo Namalyari hên ampaghuyo kana hên allo yabi, haka hiyay panay lan kalamo haka
ampangillag kanla. 16 A hilay na oman lonohên o maangan man, haka a hilay na etaman
maiyaw hên allo o hinon naomot. 17 Gawan hatoy Biseron Tupa, ya atsi ha dani nan
nakaikno ha pibonakan, ya manayhay kanla, boy hiyay nay mangilamo kanla ha lanêm
sibol ya ampam-in biyay. Haka hi Apo Namalyari ya mamunah hên luwa ha mata la, haka
a hilay nan manangih oman."

8

Inalíh hên Biseron Tupa ya ikapiton patak talo

1 Hên alihên nan Biseron Tupa ya hatoy ikapiton patak talo ha naka-tsili-tsil ya
kahulatan, ay nagkamain kapatêkbêkan ha langit hên manga kapitnan oras. 2 Pamakayarin
habayto, ay nahêlêk ko ya pitoy anghel ya nakairêng ha arapan ni Apo Namalyari, ya
dinyanan hên tambuyok ya balang miha.

[3] Main etaman nilumatêng ya miha pon ya banal ya anghel, ya main anggêtan ya
paypaahukan hên pabango, ya dyag ha ginto, ya nirêng ha arapan hên paybul-ihan* hên
paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari. Dinyanan ya anghel hên
mal-at ya pabango, ya iparaêp na kan Apo Namalyari hên ipahan ha halangin lan pinili ni
Apo Namalyari hên mag-in kana, bayro ha paybul-ihan hên paypaahukan hên pabango,
ya dyag êt ha ginto ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari. [4] Hatoy ahuk hên pabango ya
angkaubat ha antalanên nan anghel, kalamo hên halangin lan pinili ni Apo Namalyari
hên mag-in kana, ay ampakanawan milako kan Apo Namalyari. [5] Bayo nangwa ya anghel
hên baya ha paybul-ihan hên paypaahukan pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari,
ta pinno nay habaytoy paypaahukan hên pabango, ya antalanên na. Pangayari, ay intapon
nay habayto ha luta. Namakonkaynaman ay nanêlêgêdêg haka nagdili-kidik ya kilat,
nangimat haka nagkalayon.

Pinahyêpan lan anghel ya pitoy tambuyok

[6] Hilay pitoy anghel ay ampaglêan ha pamahyêp hên mamatonoy, hên tambuyok la.
[7] Hên pahyêpan nan unan anghel ya tambuyok na, ay nanguran hên tagunlinaw, haka
apoy ya main kalamo hên daya, ya nakaulam hên ikatlon katsiwih hên luta, kayo haka
hinon tanaman bayro.
[8] Hên pinahyêpan nan ikalwan anghel ya tambuyok na, ay main mihay nanad bapan
hêlay tawgtug ya angkaulam ya man-alob, ya intapon ha dagat. [9] Ya ikatlon katsiwih hên
dagat ay nag-in daya. Ya angkabiyay bayro ay nangamatsi, haka hilay bangka haka barko
bayro, ay nangahira.
[10] Hên pahyêpan hên ikatlon anghel ya tambuyok na, ay natata ya bapan hêlay bêtêwên
hên naubat ha langit, ya êmên ha atáng ya man-alob, ya natata ha ikatlo hên kabooan hên
ilog haka lanêm sibol. [11] Napait ya langan nan hatoy bêtêwên, ta ya ikatlon katsiwih hên
lanêm ay kinumait. Mal-at ya natsi gawan nakainêm hilan habaytoy lanêm.
[12] Hên pahyêpan hên ikaapat hên anghel ya tambuyok na, ay nahugat ya ikatlon katsiwih
hên allo, haka ya ikatlon katsiwih hên buwan, haka ya ikatlon katsiwih hên bêtêwên.
Nangaalihan hênag ya balang ikatlon katsiwih, kabay ya ikatlon katsiwih hên yabi haka
allo, ay ayn hênag.
[13] Hên nanlêk kon oman, ay main akon nahêlêk ya lawin ya ampangalilang ha langit,
haka nagilam koy angaw na, ya wana, "Kaingalon taganá ya atsi ha luta, ha hadyay
maranasan lay kapapalimo uston pamatonoy lan humonoy tatloy anghel ha tambuyok
la!"

9

[1] Hên pinahyêpan nan ikaliman anghel ya tambuyok na, ay nahêlêk ko ya mihay
bêtêwên ya natatay na ha luta. Indin kana ya susi ta êmên na maloat ya kabat hên ayn
anggay kalalêan lubot, ya pinayhukulan kanlan nangarawak ya a angkahêlêk. [2] Niloat
nay na ya kabat hên lubot ya ayn anggay kalalêan, haka inumawah ya hadyay ahuk,
ya nanad naubat ha bapan hêlay ya pogun. Habaytoy ahuk ay nakatagpên ha allo,
kabay dinumiglêm. [3] Nipan-umawah bayro ha ahuk ya doron, hên nipan-umugpa ha
luta. Dinyanan hilan kapangyarihan hên nanad ha pamangyat lan mahlay ya konipit.
[4] Inutuhan hila ya paan lan hiraên ya kayo, lamon, o hinon tanaman, noa, ya pakahakitan
lan bêngat ay hatoy tawoy ayn tatak ni Apo Namalyari ha dampal la. [5] Pinaulayan hilan
mamairap ha boon limay buwan, noa, a hila pinaulayan hên mamatsi. Ya pamairap la ay
nanad kahakit hên pangayat hên mahlay ya konipit ya manayêngtêng. [6] Habayton limay
buwan hên hadyay pamairap, ay labay lay nan taganán matsi ya hilay ayn tatak ni Apo
Namalyari ha dampal, noa, a taganán malyarin magbitkê.
[7] Hilay doron ay nanad ha kabayo ya in-il-an ha pamakilaban. Ya atsi ha ulo la ay nanad
korona ya ginto. Ya lupa la ay nanad lupan tawo. [8] Ya habot la ay hadyay karang ya nanad
ha habot hên babayi haka ya gogot la ay nanad hên gogot hên leon. [9] Ha pagaw la ay

* 8:3 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

main hilan halanggo ya dyag ha bakal haka ya tonoy hên puwal la, no anlumpad hila, ay
nanad hên tonoy hên kal-atan kalesa ya angguluyên hên kabayo ya ampamwayun makon
makilaban. [10] Main hilan ikoy ya nanad ha ikoy hên mahlay ya konipit ya main tsimêd. Ya
tsimêd la, ay yabay ya kapangyarihan lan mamairap ha tawo ha boon limay buwan. [11] Main
hilan poon ya ayn kaatag no alwan hatoy narawak ya anghel ya ampamaala bayro ha ayn
anggay kalalêan lubot. Ya langan na ha habin Hebreo ay Abadon, haka ha habin Griego ay
Apolion, ya labay habiên Mápanira.

[12] Habayto ya unan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko, noa, main pon
lowa ya lumatêng, ya kapalimo êt bayro.

[13] Hên pinahyêpan nan ikaanêm hên anghel ya tambuyok na, ay main akon nagilam ya
habi, ya angkaubat ha apat ya duyo hên gintoy paybul-ihan* hên paypaahukan pabango,
ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari. [14] Wana kanan ikaanêm hên anghel ya namahyêp hên
tambuyok na, "Okalên mo hilay hatoy apat ya anghel ya nakagapoh ha danin mahlay ya
ilog, ya nag langan Eufrates." [15] Kabay hilay apat ya anghel ay imbuhan, ta hilay in-il-an ni
Apo Namalyari para ha habaytsi ya oras, hên habaytsi ya allo, hên habaytsi ya buwan, hên
hata taon, hên mamatsi ha ikatlon kabooan hên tawo ha luta. [16] Ya inhabi kangko ya bilang
lan hundaloh lan anghel ay 200,000,000 ya nakakabayo. [17] Ha halumata ko ay nahêlêk koy
habaytoy kabayo haka hilay nakahakay bayro ya nipagkalahag ha pagaw ya main tatloy
kulay: kakulay hên apoy, ka-uyang hên sapiro, haka kahêlyaw hên sulpud. Ya ulo hên
kabayo la ay nanad ha ulon leon haka ampangiahbo hila hên apoy, ahuk, haka sulpud.
[18] Habaytoy apoy, ahuk haka sulpud, ay yabay ya tatloy salot, ya pinamatsi la ha ikatlo hên
kabooan hên tawo ha luta. [19] Ya kapangyarihan lan habaytoy kabayo ay atsi ha bêbêy la
haka atsi ha ikoy la, ya nanad ha ulon utan ya anggamitên la hên mamahakit.

[20] Hilay hatoy a pinatsi ha salot, ay a la pon ampaghêhêan hên antalibatokan ya
karawakan dyag la. Yan inhundo la pon êt ya pamagsimba la kanlan nangarawak ya a
angkahêlêk, haka ha alwan pêtêg ya diyos, ya a kahêlêk, a kagilam haka a kabita, nanad
ha rebulto ya dyag ha ginto, pilak, tangso, bato haka kayo. [21] A la êt pinaghêhêan hên
tinalibatokan ya kaatag pon ya karawakan dyag la, nanad ha pamatsi la ha kapareho,
pamandanga, pamabayi, pamakilalaki, haka pamanakaw.

10

Ya anghel ya main nanaway papel ya main kahulatan ya naka-tsili-tsil

[1] Pamakayarin habayto, ay main a êt hên impahalumata kangko ya miha pon ya
makapangyarihan ya anghel ni Apo Namalyari. Antumaoy yan ubat ha langit hên
nakakolob hên ginêm. Main yan buwangaw ha ugton ulo na, ya lupa na ay nanad allo,
haka ya bitsih na, ay nanad ha tarêk ya man-alob. [2] Main yan antalanên ya nanaway, naka-
tsili-tsil ya kahulatan, ya binuhal na. Ya panabtab hên bitsih na ay intuk-o na ha dagat,
haka ya uki hên bitsih na ay intuk-o na ha luta. [3] Nan-angaw ya hên makhaw hên nanad
ha paman-êngêl hên leon, bayo nangilat bayto hên katapito. [4] Hên pamakayarin hatoy
kilat, ay ihulat ko dayi ya napoliah ko, noa, main akon nagilam ya habi ya ubat ha langit,
ya wana, "Paan minan ihulat ya hinabi hên habaytoy pitoy kilat ta idin mo tana ha nakêm
mo!"

[5] Hato etaman ya anghel ya nagtok-o ha dagat haka ha luta, ay intag-ay na ha langit
ya panabtab hên gamêt na, [6] ta ha langan ni Apo Namalyari, ya ampam-in biyay hên
ayn angga, ya nanyag hên langit, luta, dagat, haka kaganawan atsi bayro ay naghumpa
ya, ya wana, "Taganán a yay na mangênggan hi Apo Namalyari! [7] No pahyêpan nan
ikapiton anghel ya tambuyok na, ay tuparên nay na ya a nan impamwang ha kal-atan,
ya impamwang nan bat kanlan mámipamwang ya naghuyo kana."

[8] Pamakayari, ay nagilam kina êt ya habaytoy habi ya ubat ha langit, ya wana, "Hali,
kowên minay habaytoy papel ya nakabuhal ya antalanên nan anghel ya nakatok-o ha

* 9:13 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

dagat haka ha luta." [9] Kabay nilako kinan pinakikwaan kanan anghel ya hatoy papel ya
nakabuhal. Wana kangko, "Kowên mina haka mon kaên. Napait ya habain ha bitoka, noa,
kaban atsi ya ha bêbêy mo ay nanad yan ayang pulot panilan." [10] Ginawang kina ta kinnan
ko ya. Habayto ay nanad ha ayang pulot hên atsi ya ha bêbêy ko, noa, hên naiboon kina,
ay nangayabaab ya bitoka ko.
[11] Haka main namiutoh kangko, "Ipapêt mon oman ya tungkol ha malyari kanlan ari
haka hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa, haka ha balang habi."

11

Ya loway mamaptêg ya in-utoh ni Apo Namalyari

[1] Pamakayarin habayto, ay dinyanan ako hên panukat ya nanad ha têkên haka inutuhan
ako hên êmên di, "Mirêng ka ta hukatên moy Templo ni Apo Namalyari haka ya paybul-
ihan* hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kana, ya dyag ha ginto, ya atsi
ha arapan na. Haka mo bilangên ya atsi bayron ampipagsimba kana. [2] Noa, paan mon
hukatên ya plasa ya atsi ha dungla hên ilwangan Templo, ta habaytoy indin kanlan a
ampagpalokop kana, ta anggan Jerusalem, ya banal ya balayan na, ay hambutên la ha
apatapo boy loway buwan ya kabooan hên 1,260 ya allo. [3] Ha kabooan hên habaytoy 1,260
ya allo, ay mangiutoh hi Apo Namalyari hên loway mámaptêg ya mámipamwang hên
ipaihip na kanla. Hila ay nakatakop hên nahala, ya palatandaan hên ampagluksa hila."
[4] Hatoy loway mamaptêg, ay yabay ya hilay in-alimbawa hên haton lagi, ha loway
poon olibo† haka ya loway pamyanan solo‡ ya nakairêng ha arapan ni Apo Namalyari,
ya Panginoon, ya main tungkulan hên mamaala ha boon luta. [5] No main bat hên
manabla hên mamakahakit kanla, ay ipapakaawah lay apoy ha bêbêy la, hên pangulam
ha kaganawan labay mamakahakit kanla. [6] Main hilan kapangyarihan hên mamawal ha
uran ha allon pamipamwang la hên ipaihip ni Apo Namalyari kanla. Main hila etaman
hên kapangyarihan hên daygên lan daya ya lanêm, haka mamagtan hên hinon salot ya
pamairap ha luta ha kata-ungnon labay la.
[7] Pamakayari hên pamaptêg la, ya pamipamwang hên impaihip kanla, ay main umawah
bayro ha ayn anggay kalalêan lubot ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalê, ta makilaban
ya kanlan lowa. Mahambut hila hên angga ha mapatsi hila. [8] Ya bangkay la ay atsi tana ha
dann ha Jerusalem, ya pinaypakoan êt kanan Panginoon la ha koros. Habaytoy balayan
ay nibahwag ha karawakan dyag ya kaalimbawaan ha balayan Sodoma o bansan Egipto ya
parehon ampibahwag ha karawakan dyag. [9] Ha boon tatloy allo haka kapitna, ay poliahên
ya bangkay la hên hilay tawo ya ubat ha balang láhi, inapopo, habi, haka bansa. Ayn mabay
hên mamilbêng bangkay la. [10] Mipaghiglan taganá ya hilay ayn paniwala ha pangamatsi
lan lowa. Ha kahiglaan la ay mididigalo hila ha miha ta miha, ta habaytoy loway mamaptêg
ay hadyay namairap kanla. [11] Noa, pamakayarin tatlo haka kapitnan allo, ay biniyay hilan
oman ni Apo Namalyari ya hatoy lowa. Hên nirêng hila, ay hadyay limo lan nakahêlêk
kanla. [12] Bayo nagilam lay makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, "Munik kaw bayri!"
Hên anhêlkên hila hên kapatsi la, ay anggêtan hilay na hên ginêm hên palako ha langit.
[13] Ha oras ya habayto ay nanlayon hên hadyay hêkaw, ya ingkahira hên ikamapo hên
habaytoy balayan. Piton libo ya tawo ya natsi hên habaytoy layon, haka nalimwan hilay
kaatag, haka la sinimba hi Apo Namalyari ya atsi ha langit.
[14] Habaytoy ikalwan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko. Biglan lumatêng
ya ikatlon kapapalimoy pamairap.

Ya pamahyêp nan ikapiton anghel hên tambuyok na

[15] Hên pahyêpan nay nan ikapiton anghel ya tambuyok na, ay main makhaw ya habi ya
naubat ha langit, ya wana, "Ya pamamaala bayri ha boon luta ay indin kan Apo Namalyari,
ya Panginoon tamo, haka kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili

* 11:1 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 11:4 Zacarias 4:3-14. ‡ 11:4 kingki.

nan mamaala. Ayn kaatag ya mamaala hên ayn angga." [16] Hatoy lowampo boy apat ya
nipagtungkulan ya nakaikno ha pag-iknoan hên mamaala ha dani ni Apo Namalyari ay
nandoko hên nakadêngdêng hên nagsimba kana, [17] ya wanla,
"Hikay ay ampam-in pahalamat kamo Panginoon Diyos, ya makapangyarihan ha ka-
ganawan.
Hika ya Diyos hên haton lagi, amêhên, haka magpa ayn angga.
Ya pamamaala mo hên kapangyarihan mo, ya ayn kapantag, ay nag-umpisay na.
[18] Hilay a ampagpalokop kamo, ay hadyay tobag,
noa, marani ya panaon hên pamanatol mo kanlan natsi.
Marani etaman ya panaon hên dyanan mon primyo hilay mámipamwang ya naghuyo
kamo,
haka hilay pinili mo hên mag-in kamo, ya ampam-in galang kamo,
ya hilay main tungkulan haka hilay ayn tungkulan.
Marani etaman ya panaon hên parusaan mo hilay ampanira ha boon luta."
[19] Pangayarin habayto, ay naloat ya kabat hên Templo ni Apo Namalyari ha langit,
haka nahêlêk ko bayro ya Baol hên Kahundoan, ya pinamihinêpan hên tsipan ni Apo
Namalyari. Bayo nangimat haka nanêlêgêdêg haka nagdili-kidik ya kilat, haka nanlayon
haka nanguran hên tagunlinaw.

12

Impahalumata kan Juan ya mihay babayi haka ya nanad ha mihay hadyay hêlay dapo

[1] Impahalumatay na êt kangko ya mihay kapapaêpapah ya palatandaan, ya nilumtaw
ha pibonakan hên angkahêlêk ha langit. Main bayro hên mihay babayi, ya takop na ay
kapahilêw ya nanad allo. Ya buwan ay atsi ha aypan bitsih na, haka ya ulo na ay nagkorona
hên labinloway bêtêwên. [2] Hiya ay maranin manganak, kabay ampiangaw-angaw ya, ha
hadyay ilab ya angkatanam na.
[3] Main êt mihay nilumtaw bayro ya kapapaêpapah ya palatandaan. Main bayron mihay
nanad bapan hêlay dapo ya hadyay orit. Main yan pitoy ulo, ya nipag nanaway korona,
haka main ya êt hên mapo ya hongay. [4] Ya ikatlo hên kabooan hên bêtêwên ya angkahêlêk
ha langit ay kinaêhkêh nan ikoy na hên intata ha luta. Bayo nirêng ya ha arapan nan
hatoy babayi ya maranin manganak ta uston miawah ya hatoy anak, ay imokok na dayi.
[5] Lalaki ya na-ianak nan hatoy babayi. Hên mianak nay na, ay main biglan nangwa kanan
hatoy anak ta gintan kan Apo Namalyari ya ampamaala. Habaytoy anak ya lalaki ay pinili
ni Apo Namalyari, ta êmên ya mamaala lano ha balang bansa, hên hambutên na hilay
anhumalanghang kana. [6] Hatoy babayi etaman, ay nuwayun nako ha kaatag ya logal ya
in-il-an kana ni Apo Namalyari. Hinayhay ya bayro ha boon 1,260 ya allo.
[7] Pamakayarin habayto, ay nagkamain gulo ha langit, ta hi Miguel ya miha kanlan
pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari haka hilay kapareho nan anghel, ay nilumaban
kanan hatoy nanad hadyay hêlay dapo haka hilay nangarawak ya anghel ya kalamo na.
[8] Nahambut lan Miguel ya nanad dapo haka hilay kalamo na, kabay hatoy nanad dapo,
haka ya kalamo na, ay ayn nanan karapatan hên makapaidi bayro ha langit. [9] Hilay innabo
lan Miguel ha luta. Hatoy nanad dapo ay ayn kaatag no alwan habaytoy toan utan, ya nag
langan Diyablo, o Satanas, ya ampanloko ha kaganawan tawo ha boon luta.
[10] Haka nagilam koy mihay makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, "Habaytsi
ya panaon hên pamiligtas ni Apo Namalyari. Impahlêk nay na ya kapangyarihan nan
mamaala. Impahlêk na etaman ya tungkulan hên mamaala nan Mesias, ya Cristo, ya
impangakon Mámiligtas, ya pinili na hên mamaala. Ta innabo hi Satanas, ya allo-
yabin ampamiarap kan Apo Namalyari hên an-ibara na kanlan patêl tamo ha Panginoon.
[11] Hinambut hi Satanas gawan ha daya nan hatoy Biseron Tupa, haka gawan ha panoro
lan patêl tamo hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hên patsên hila man. [12] Kabay maghigla
kaw ya atsi ha langit, noa, taganán kaingalo kaw ya atsi ha luta haka ha dagat, ta hadyay

nay huluk ni Satanas ya ibunton na kamoyu, gawan muwang nay na ya ahina mabuyot ya
panaon na."
[13] Hên namwangan nan nanad hadyay hêlay ya dapo ya hiyay innabo ha luta, ay
kinolimêt nay na ya habaytoy babayi ya namianak hên hatoy lalaki. [14] Noa, ya hatoy babayi
ay dinyanan yan loway mahlay ya pakpak hên hadyay hêlay lawin, ta êmên ya nakalpad
hên nagtagloh bayro ha logal ya in-il-an kana, ta bayro yay na pon hên hayhayên ha tatloy
taon boy kapitna, ta êmên ya miligtas ha pamangolimêt hên hatoy nanad hadyay hêlay
dapo, ya utan, ya nag langan Satanas. [15] Kabay ya dinyag nan hatoy utan, ay namiilwa yan
lanêm ya nanad kahlay ilog ya palako kanan hatoy babayi hên mangianol kana dayi. [16] Noa,
hinawpan yan hatoy babayi hên biglan nilumtak ya luta hên hinalêphêp ya hatoy lanêm.
[17] Kabay ha hadyay tulaw nan utan do ha babayi, ay nilako nay nan nilabanan ya kaatag
hên anak nan babayi. Yabay ya hilay ampanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, haka
ampamaptêg ha intoro ni Panginoon Jesus. [18] Bayo nirêng ya ha laylay hên dagat.

13

Impahalumata kan Juan ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê

[1] Pamakayari ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalê ya an-umawah
ha dagat. Main yan mapoy hongay, haka pitoy ulo. Hatoy mapoy hongay ay nipagkorona.
Balang ulo na ay main hulat. Ya nakahulat do ha pitoy ulo ay langan ya pamusmus kan
Apo Namalyari. [2] Habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahêlêk ko ay main kokó ya
kapapalimo. Ya bêbêy na ay nanad hên bêbêy leon. Habayto etaman ya nanad hadyay
hêlay dapo, ay dinyag na yan kalamo na ha kapangyarihan haka tungkulan nan mamaala.
[3] Ya miha kanlan pitoy ulo nan hatoy kapalimoy nanad ayop lalê, ay nahugatan hên angga
ha ingkamatsi na. Noa, nabiyay yan oman, haka nabawo ya hugat na. Naubuh hên nipag-
êpapah hila ha boon luta, haka hinumonol hila kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê.
[4] Sinimba lay hatoy nanad hadyay hêlay dapo gawan dinyag na yan mag-in kalamo na ha
tungkulan nan mamaala hên hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Sinimba lay na êt ya
habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê, ya wanla, "Ayn yan kapantag ya hata kapapalimoy
nanad ayop lalê haka ayn makalaban kana!"
[5] Habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê ay ampaglambung yay na, haka ampaghabi
yan pamanira kan Apo Namalyari, noa, ampaulayan ya pon hên mamaala ha apatapo boy
loway (42) buwan. [6] Panay pamanira ya panhabiên na kan Apo Namalyari haka kanlan
kaatag ya ampaidi bayro ha langit. [7] Noa, ampaulayan ya pon êt hên manggulo kanlan
pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, angga ha hambutên na hila hên habayto. Haka
dinyanan ya pon êt hên tungkulan hên mamaala bayri ha kaganawan láhi, habi, haka
bansa. [8] Hilay kaatag ya atsi bayri ha luta ay magsimba kana, noa, hilay main langan ha
libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay a magsimba kana. Bayo dinyag
ya luta, ay naihulat nay na ni Apo Namalyari ya langan lan main biyay hên kalamo na ha
langit, bayro ha libro nan Biseron Tupa ya in-átang.
[9] "Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yoy habaytsi: [10] Hilay tinalagá ya dakpên hila,
ay taganán dakpên hila. Hilay tinalagá ya patsên hila hên êtak, ay taganán patsên hila
ha êtak. Kabay hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat magtêêh hên
kairapan haka magpakataniêh ha paniwala."
[11] Pamakayari, ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimo ya nanad ayop lalê ya inumawah
ha luta. Main yan loway hongay ya nanad hên hongay hên biseron tupa, noa, ya
pamaghabi na ay nanad pamaghabi hên habaytoy nanad hadyay hêlay dapo. [12] In-ubuh
nan ginamit ya kapangyarihan nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahugatan hên
angga ha natsi, ta êmên hila ha luta ay magsimba do ha unan kapapalimoy ayop ya nabawo
ya hugat. [13] Nanyag ya êt hên kapapaêpapah. Namaaypa yan apoy hên naubat ha langit
ha arapan lan kal-atan ya atsi ha luta. [14] Gawan ha kapapaêpapah ya dinyag nan hatoy
ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê ha kapangyarihan nan hatoy unan kapapalimoy
nanad ayop lalê, ay naloko na hilay tawo ha luta. Kabay naamuyot na hilan pinadyag

hên rebulto nan hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahugatan hên hundang
haka natsi, noa, nabiyay oman. 15 Hatoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê etaman, ay
dinyanan nan kapangyarihan hên mam-in biyay kanan hatoy rebulto, kabay nakapaghabi
ya rebulto, haka an-ipapatsi na hilay a mabay magsimba kana. 16 Ampilitên nan habaytoy
ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê hên tatakan ya kaganawan hên bilang nan unan
kapapalimoy nanad ayop lalê ha panabtab gamêt o ha dampal, main hilan tungkulan man
o ayn, mabandi man o mairap, ipoh man o alwa. 17 Hilay hatoy ayn tatak hên bilang
nan langan hên habaytoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ay a malyarin manaliw o
makapihaliw.

18 Dapat magpakagaling ya balang miha, ta hilay main pamangintindi ay mamwangan
lay na bayto ya labay habiên hên bilang anêm ya gatoh boy anêmapo boy anêm (666),
ta habaytoy bilang nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka bilang ya êt hên mihay
lalaki.

14

Ya Biseron Tupa haka hilay hatoy 144,000 ya katawo ya inligtas na

1 Hên nanlêk kinan oman ha halumata ko, ay nahêlêk ko ha marayo-dayo ya Biseron
Tupa ya nakairêng ha Tawgtug Sion haka atsi hila êt bayro hên kalamo nay dinalan boy
apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ya inligtas na. Nakahulat ha dampal la ya
langan nan Biseron Tupa haka langan ni Apo Namalyari, ya Tatang na. 2 Haka nagilam koy
mihay habi ya angkaubat ha langit ya nanad ha lanêm ya man-awk, nanad êt ha kilat ya
magdili-kidik, haka nanad êt ha tonoy hên alpa ya antsig-tsigên la. 3 Hilay dinalan boy
apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ay nakaarap kanan hatoy nakaikno, hên
ampamaala, haka kanlan hatoy apat ya angkabiyay, ya napnoan hên mata, anggan kanlan
hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan. Ampipagkanta hila hên bayon kanta. Hilan
bat ya habaytoy 144,000 ya inakbus ha karawakan dyag ya makaluta, ya makapagkantan
habaytoy kanta. 4 Hilay habaytoy lalaki ay a naamuyot hên magsimba ha alwan pêtêg
ya diyos, ya nanad ha a hila nakitakêh ha alwa lan ahawa. Anhumonol hila kanan
Biseron Tupa, ay idi man ya lakwên na. Hila ya kauna-unaan hên inahig, hên inakbus
ha kaganawan tawo. Hila ya nag-in digalo kan Apo Namalyari haka kanan Biseron Tupa,
ya nanad ha kauna-unaan nagapah, ya an-idin kan Apo Namalyari hên pahalamat ha
nagapah. 5 A hila naghabin kalaraman, gawan ayn hilan kapintasan.

Ya pamwang lan tatloy anghel ni Apo Namalyari

6 Bayo nahêlêk koy miha pon ya anghel ya anlumpad ya ampantan hên mangangêd ya
habi ya a mangoman hên magpa ayn angga. Impamwang nay habayto ha kaganawan
bansa, láhi, haka ha kaganawan habi ha boon luta. 7 In-ikhaw nay pamaghabi na, ya
wana, “Dapat magkamain kaw hên pamanggalang haka pamagsimba kan Apo Namalyari,
ta nilumatêng ya panaon hên pamanukom na. Awbay, dapat yon puriên ya nanyag hên
langit, luta, dagat, haka lanêm sibol!”

8 Bayo nahêlêk koy miha pon ya anghel, ya ikalwa, ya ampamiangaw hên êmên di,
“Taganán ulamên ya balayan Babilonia, ya bantog, gawan hiyay nangamlug kanlan tawo
ha balang bansa hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, kabay ulamên na ni Apo
Namalyari hên ayn ingaloy pamarusa.”

9 Haka ampamiangaw hên ikatatlon anghel, ya wana, “Hilay hatoy ampagsimba kanan
habaytoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ha rebulto na, ya hilay tinatakan ha
dampal o ha gamêt, 10 ay maranasan lay nay ayn ingaloy pamarusa ni Apo Namalyari kanla.
Parusaan hila ha apoy haka sulpud ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari, haka hatoy
Biseron Tupa. 11 Ya ahuk ya ubat ha apoy ya ampamairap kanla ay a maanggaan. Allo yabi
hên magpa ayn angga ya pamag-irap hên hilay nipagtatak hên langan hên hatoy unan
kapapalimoy nanad ayop lalê, ya ampagsimba kana haka ha rebulto na.”

12 Kabay hikaw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya anhumonol ha an-iutoh
na, haka ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay pagtêêhan yoy kairapan haka pakataniêhên
yoy paniwala yo.
13 Pamakayari ay nagilam koy mihay habi ya ubat ha langit, ya wana, “Ihulat moy
habaytsi: Iningalwan hilay matsi paubat amêhên, ya main pakikimiha kan Panginoon
Jesus.”
“Awbay!” wanan Espiritu ni Apo Namalyari. “Makapagpainawa hilay na ta tumbahan
hila ha kangêran ya dinyag kanla.”

Ha panaon hên pamanggapah ni Apo Namalyari

14 Hên mangoman akon nanlêk ha halumata ko, ay main akon nahêlêk ya ginêm ya bapan
putsi, haka ya nakaikno bayro ya nanad tawo, ya nakakoronan ginto, ya ampanalan êt hên
gagapah ya hadyay tarêm.
15 Haka main kaatag ya anghel ya inumawah ha Templo ya namikhaw hên naghabi kanan
hatoy nakaikno ha ginêm, “Gamitên minay gagapah mo gawan panaon hên pamanggapah
hên tsiponên hilay tawo ha luta.” 16 Kabay ginamit nay nan hatoy nakaikno ha ginêm ya
gagapah na ha panipon ha malyarin gapahên ha luta.
17 Pamakayari, ay main inumawah ha Templo ha langit ya miha pon ya anghel ya
nakatalan hên gagapah ya hadyay tarêm.
18 Inumawah êt ya mihay anghel ya ubat ha paybul-ihan* hên paypaahukan hên
pabango, ya ampamaala ha apoy, haka na in-ikhaw ya baêg na do ha kalamo na ya
ampanalan gagapah ya hadyay tarêm, ya wana, “Gamitên minay gagapah mo hên
pamutsin kumpol ubas ha luta ta nawtoy na.” 19 Kabay ginamit nay nan hatoy anghel
ya gagapah na hên pinamutsi hên ubas ha boon luta haka na inhamwag ha pay-unaban.
Ya in-alimbawa di, ay êmbayroy iparanas ni Apo Namalyari ya hadyay pamarusa na ha
kaganawan nanalanghang kana bayri ha luta. 20 Hatoy pay-unaban ay atsi ha ilwahan hên
balayan, haka ya habaw hên ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no alwan ya
daya ya in-alimbawa ha habaw hên habaytoy ubas, ya ampanlanab hên ampidaoh hên
mamêrad tanan mag tatlon gatoh ya kilometro haka mamêrad tanan mihay metros† haka
kapitna ya kalalêan.

15

Ya Pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan hên pitoy katatawlian salot ya pamairap

1 Pamakayari, ay main kina êt hên nahêlêk ha langit ya kapapaêpapah ya palatandaan.
Main bayro hên pitoy anghel ya ampantan hên pitoy katatawlian salot ya pamairap.
Habayto ay katatawlian salot ni Apo Namalyari ya ilatêng na ha luta.
2 Haka nahêlêk koy nanad solamin ya kakwalan dagat, ya main man-alob, ya dêkêt.
Nahêlêk ko hila êt ya nipanambut ha unan kapapalimoy nanad ayop lalê, gawan a la ya
sinimba, haka a la sinimba ya rebulto na, haka a hila nagpatatak hên bilang hên langan
na. Nakairêng hila ha dani hên hatoy nanad solamin ya kakwalan dagat haka nakatalan
hilan alpa ya indin kanla ni Apo Namalyari. 3 Ingkanta la, ya kinanta ni apo Moises ya
naghuyo kan Apo Namalyari hên hato, ya kanta etaman hên Biseron Tupa, ya wanla,
“Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan,
kapapaêpapah ya andaygên mo ya ayn kapantag.
Hika ya Ari ya ampamaala ha kaganawan bansa.
Pêtêg, haka makatoynungan ya andaygên mo.
4 Panginoon, balang miha ay magkamain pamanggalang kamo,
haka magsimba kamo,
gawan hikan bêngat ya banal, ya ayn hinon kasalanan!
Kabay hilay atsi ha balang bansa ay dapat dumani kamo,
hên magsimba kamo,

* 14:18 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi. † 14:20 hukat.

ta nahêlêk lay na ya hêpat, haka makatoynungan ya balang andaygên mo.”
[5] Hên nayari kon nahêlêk ya habayto, ay nakit ko ya naloat ya ilwangan hên Templo ha
langit. Napoliah ko Ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan kana.* [6] Inumawah
ha Templo ya hatoy pitoy anghel ya main kapangyarihan ha pitoy salot ya pamairap
kanlan anhumalanghang kan Apo Namalyari. Nakatakop hilan naputsi ya kapahilêw, haka
main hilan takop ya kulay ginto ya nakakábat ha pagaw la. [7] Ya miha kanlan habaytoy apat
ya angkabiyay, ya napnoan hên mata, ay nam-i kanlan pitoy anghel hên pitoy silyaw ya
dyag ha ginto, ya napno hên pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya angkabiyay hên
ayn angga. [8] Hatoy Templo ay napno hên ahuk ya palatandaan hên kapapaêpapah ya
kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ayn makahowên bayro ha Templo, angga ha a nayari
ya habaytoy pitoy salot ya gintan lan hatoy pitoy anghel.

16

Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw

[1] Bayo main akon nagilam ya hadyay hêkaw habi ya ubat ha Templo, ya ampamiutoh
kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari, ya wana, “Hali ibullog yoy na ha luta ya hatoy
pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw.”
[2] Amêhên, hatoy unan anghel ay nakoy nan namibullog ha luta hên hatoy atsi ha unan
silyaw. Namakonkaynaman ay nagkamain kuyapêh ya manguwêk-uwêk ya ilab ha lawini
lan hatoy nipagtatak hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya hilay ampagsimba
ha rebulto na.
[3] Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikalwan anghel ya laman hên hatoy antalanên
nay silyaw ha dagat. Bayo nag-in nanad daya hên tawoy natsi, ya habaytoy dagat, kabay
kaganawan ya main biyay ha dagat ay natsi.
[4] Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikatatlon anghel ya laman hên antalanên nay
silyaw, ha kaganawan ilog haka sibol, kabay nag-in daya ya lanêm. [5] Bayo nagilam koy
hinabi nan hatoy anghel ya ampamaala ha kaganawan lanêm, ya wana,

“Apo Namalyari, hika ya makatoynungan haka banal, ya atsi yana hên haton lagi, angga
amêhên!
Hêpat ya pamarusa mo kanla,
[6] gawan pinatsi lay mámipamwang mo haka hilay kaatag pon ya pinili mo hên mag-in
kamo,
kabay hêpat kanla ya dinyanan mo hilan daya ya ininêm la!”

[7] Main akon nagilam etaman ya habi ya ampangubat ha paybul-ihan* hên paypaahukan
hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari, ya wana,

“Awbay, Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan! Taganán
pêtêg ya hinabi nan habaytoy anghel gawan makatoynungan haka hêpat ya
pamarusa mo kanla.”

[8] Bayo namibullog ya habaytoy ikaapat hên anghel, hên laman hên hatoy antalanên nay
silyaw bayro, ha allo, ta êmên lalo inumomot ya habayto, hên pinangiyaw ha balang miha.
[9] Nangaiiyaw hila, noa, kanan simbaên la hi Apo Namalyari, ya ampamaala bayro ha salot
ya pamairap kanla, ay minusmus la ya pon êt, haka a la pinaghêhêan hên tinalibatokan ya
kasalanan la.
[10] Haka na etaman imbullog hên ikaliman anghel ya laman hên antalanên nay silyaw
ha angkalokopan hên hatoy unan kapapalimo ya nanad ayop lalê. Kabay dinumiglêm ya
boon angkalokopan nan habayto. Ampang-ngê-ngêt hilay tawo gawan ha hadyay ilab ya
angkatanam la. [11] Noa, a la pon êt pinaghêhêan ya andaygên lay kasalanan, yan minusmus
la ya pon êt hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, gawan ilab hên pangaiyaw haka kuyapêh
la, haka kaatag pon hên hakit ha balat, ya angkaranasan la.

---

* 15:5 Ya pinamidyanan hên Mapoy Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises. * 16:7 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

12 Bayo namibullog ya hatoy ikaanêm hên anghel, hên laman hên hatoy antalnên nay
silyaw, do ha mahlay ya ilog Eufrates, kabay ya lanêm bayro ay kinumlang, ta êmên main
hilan danan ya ampamaala, kalamo lay hundaloh la, ya maubat ha dahon awahan allo.
13 Pamakayari ay nahêlêk koy tatloy nangarawak ya espiritu ya nanad togak. Ya miha ay
inumawah ha bêbêy hên habaytoy hadyay hêlay nanad dapo, ya ikalwa ay inumawah ha
bêbêy hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ya ikatatlo ay inumawah ha
bêbêy nan ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya propeta ya malaram. 14 Habaytoy
nangarawak ya espiritu ya ubat kan Satanas, ay bat hên ampipanyag kapapaêpapah ha
arapan lan ampamaala ha boon luta, ta êmên la hila tsiponên hên lumaban ha gulo ya
intakda ha maalagáy allo ni Apo Namalyari ya makapangyarihan ha kaganawan.
15 Wani Panginoon Jesu-Cristo, "Manggilam kaw na, ta bigla kon mako bahên hên êmên
ha biglan pamanlumatêng hên manakaw. Iningalwan hilay malatngan ya panay hên
nakal-an, hên nakatakop, ta a hila mipakarêng-êy hên ibita-bita hên nakalaboh ha arapan
hên kal-atan."
16 Amêhên, ay naka-tsipon hilay ampamaala ya nilako lan hatoy nangarawak ya espiritu
ha logal ya ambaêgên Armagedon ha habi lan Hebreo.
17 Pamakayarin habayto, imbullog hên ikapiton anghel ya laman hên hatoy antalnên nay
silyaw ha angin, haka wanay na ni Apo Namalyari hên namikhaw hên naghabi ya naubat
ha Templo, "Nayari yana." 18 Namakonkaynaman ay hadyay nay kimat haka manêlêgêdêg
haka magdili-kidik ya kilat. Nanlayon êt hên hadyay hêkaw. Babayon nanlayon hên
êmbayroy kakakhawan, ta paubat hên dinyag ya tawo ay ayn êmbayro. 19 Ya kahlayan
balayan Babilonia ay nag-in tatloy atag hên napihiyay, haka ya balayan ha balang bansa
ay nigêyma. A na niliwaan hên pinarusaan hên ayn ingalo ni Apo Namalyari ya balayan
Babilonia gawan ha hadyay huluk na bayro ha kal-atan kasalanan na. 20 Hilay pulo ha
dagat haka hilay tawgtug ay bat nangaplak. 21 Bayo nanguran hên pangahlayan tagunlinaw
ya ampagtimbang hên pêrad tanan mag limampoy kilo ya balang miha. Nangadug-anan
hilay atsi ha luta, kabay minusmus la hi Apo Namalyari ha hadyay pamarusa na kanla ha
kapalimoy tagunlinaw ya nilumatêng kanla.

17

An-ialimbawa ha hostis ya balayan Babilonia

1 Pamakayari, ay nilako na ko hên miha kanlan habaytoy pitoy anghel ya ampanalan
hên pitoy silyaw ya dyag ha ginto, ta wana kangko, "Galing mo di, ta ipahlêk ko kamo,
no ay-êmên amparusaan ya hatoy balayan, ya an-ialimbawa ha hostis, ya atsi ha danin
mal-at ya lanêm. 2 Hilay kaganawan tawo bayri ha luta anggan hilay ampamaala bayri, ay
naamuyot na hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hên nanad hilan nanakêh kana."
3 Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay gintan na kon hatoy anghel ha
kabalah-balahan, haka na impahlêk kangko ya hatoy hostis ya nakahakay ha naorit ya
kapapalimoy nanad ayop lalê, ya main pitoy ulo haka mapoy hongay. Napno yan hulat,
ya langan, ya panay pamusmus kan Apo Namalyari. 4 Kakulay moradoy ubi* haka naorit
ya pinagtakop nan habaytoy hostis. Nakauno haka naka-tsingga yan ginto haka kaatag
pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hên. Ampanalan yan baso ya dyag ha ginto,
ya napno hên hadyay kapapadiri, ya karawakan dyag na, nanad ha pangaamuyot nan
kaatag hên magsimba ha kaatag kan Apo Namalyari. 5 Nakahulat ha dampal na ya mihay
langan ya malalêy labay habiên, ya wana, "Balayan Babilonia ya pinakaindo lan mapanyag
karawakan kalabayan lawini, haka ya hino-hino kay na hên ya karawakan ha boon luta."
6 Bayo nahêlêk ko yan nalahing ha daya lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya
pinatsi gawan ha paniwala la kan Panginoon Jesus.
Hadyay êpapah ko hên nahêlêk ko ya. 7 Noa, wanan anghel kangko, "Awta ampag-
êpapah ka? Ipamulah ko kamo no hino ya labay nan habiên, anggan hatoy anhakyan na ya

* 17:4 ya kulay hên takop lan mabandi haka takop lan ampamaala.

unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya pitoy ulo haka mapoy hongay. [8] Hatoy kapapalimo
ya nanad ayop lalê, ya una mon nahêlêk, ya atsi pon hên hato ya pinatsi, ay maranin
umawah hên maubat ha ayn anggay kalalêan lubot ya pinayhukulan kana, bayo yay na
bayto ipalako ha kaparusaan ya ayn angga. Mipag-êpapah kana ya balang miha ya atsi
bayri ha boon luta ya a nakahulat ya langan ha libron biyay,† ya atsi yana hên paubat hên
dinyag ya luta. Mipag-êpapah hila kana gawan nabiyay yan oman."
[9] Inhundo nan anghel ya pamipamwang na, "Kabay kailangan ya galing haka pamang-
intindi. Ya pitoy ulo, ay yabay ya pitoy tawgtug ya pan-iknoan nan habaytoy hostis. [10] Ya
an-ialimbawa êt bayro ha pitoy ulo, ay pitoy ari. Ya lima kanla ay nahambut, noa, ya miha
ay ampamaala pon. Hatoy ikapito, ay a pon nilumatêng. Uston lumatêng yan mamaala,
ay a mabuyutan ya pamamaala na. [11] Habayto etaman ya kapapalimoy nanad ayop lalê, ya
atsi pon hên hato, ya natsi, ay kalamo ya do ha pitoy ari, kabay hiyay ikawalo la. Hiyay
mipalako ha impiyerno, ya kaparusaan ya ayn angga.
[12] "Hatoy mapoy hongay ya nahêlêk mo, ay hila ya mapoy ari ya a pon ampamaala, noa,
idin kanla haka kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê ya tungkulan hên mamaala ha
kabooan bat hên mihay oras. [13] Mimihay kaihipan lan habaytoy mapoy ari hên ipakaaypa
lay kapangyarihan haka ya tungkulan la ha aypa hên kapangyarihan nan habaytoy
kapapalimoy nanad ayop lalê. [14] Daygên lay habayto, ta êmên la labanan ya Biseron Tupa.
Noa, manambut ya kanla gawan hiyay makapangyarihan ha kaganawan panginoon ya
main tungkulan, haka ha kaganawan ari. Ya kalamo nan Biseron Tupa ha pamanambut,
ay hilay tapat ya mahonol kana, ya pinili na, haka pinaihipan nan magpalokop kana."
[15] Wanay na êt kangko hên anghel, "Ya mal-at ya lanêm ya nahêlêk mo ya atsi ha danin
habaytoy hostis, ay yabay hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa, haka ha
balang habi. [16] Lumatêng ya allo, ay humêmêk kanan habaytoy hostis ya hatoy mapoy ari
haka hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Manamham hila hên pibandian na angga ha
nakalaboh ya. Hila êt ya mangnan laman na, haka ya matagan ay ulamên la. [17] Gawan
impaihip ni Apo Namalyari kanla hên magmimiha hilan nakêm hên idin la ha aypa hên
kapangyarihan nan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya pamanlokop la angga ha matupad ya
tinalagá na, ya impahulat na kanlan mámipamwang hên impaihip na kanla.
[18] "Hatoy hostis ya nahêlêk mo, ay yabay ya hadyay hêlay ya balayan bayri ha luta ya
ampamaala ha kaganawan ampamaala ha luta."

18

Impahalumata kan Juan ya balayan Babilonia ya inulam

[1] Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay na êt ya anghel ya matag-ay
ya tungkulan, ya an-umaypa, hên ubat ha langit. Nahawangan ya boon luta ha hadyay
hawang na. [2] Impakaangaw nan hinabi, "Taganán inulam ya balayan Babilonia, ya bantog
ha karawakan! Nag-in logal yay na hên labwad luta haka kaatag pon ya nangarawak ya
a angkahêlêk, haka hino-hino kay na hên ya kapadiri ya manok lalê ya mipanalay bayro.
[3] Inulam ya balayan Babilonia gawan habaytoy nangamlug ha balang bansa haka hilay ari la
hên magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, ya nanad ha pamangamlug na kanla hên manyag
hên karawakan kalabayan lawini! Hilay nangalakal bayro, ay nag-in mabandi gawan a ya
napda ha hinoman."
[4] Bayo main kina êt nagilam ya kaatag ya habi ya angkaubat ha langit, ya wana,
"Umalih kaw na bahên ha balayan Babilonia ya hikaw ya pinili ko hên mag-in kangko!
Paan kaw makilamo ha pamanyag nan kasalanan,
ta êmên a kaw milamo ha salot ya pamairap kana!
[5] Gawan hadyay nay kasalanan na, ya nakabunton hên angga ha ampiabot ha langit, kabay
parusaan yay na ni Apo Namalyari.
[6] No ay-êmên ya pamairap na ha kaatag,

† 17:8 Ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga.

ay igit pon bayro ya pamaghigantsi ni Apo Namalyari kana,
hên ayn ingaloy pamarusa.
[7] No ay-êmên yan nagpakahigla, haka nagpakapda ha balang hino,
ay-êmên êt bayro ya iparanas kanay hadyay kalungkutan haka hadyay pamairap.
Ta ampandayêw yan sarili na, ya wana ha ihip na,
'Hiko ya ampamaala.
Yarin bawo ko!
Magpa ayn angga, ay a ko maglungkot!'
[8] Gawan êmbayroy atsi ha ihip na, ay biglan lumatêng kana ya hadyay salot ya pamairap kana,
ya hino-hino kay na hên, ya mangaldêg ya hakit, hadyay kalungkutan, haka mamapitay ya lonoh,
angga ha iulam ya ha apoy,
gawan makapangyarihan hi Apo Namalyari ya Panginoon ya mamarusa kana."
Habaytoy anggaan hên habi ya naubat ha langit.

[9] Kaban anhêlkên lay hadyay ahuk ya ubat kana, ay mipanyêngên ya hilay ari bayri ha boon luta ya nakilamo kana ha pamagsimba ha kaatag kan Apo Namalyari, ya nanad nipanakêh kana haka nagpakapda. [10] Mipammirêng hila tana ha marayo-dayo, gawan malimo hilan midamay ha parusa kana. Anhabiên la tana, "Taganán kaingalo ka, ya kakahlayan balayan Babilonia gawan biglan nilumatêng ya parusa kamo! Kakahlayan mo man, ay ha mihay oras bat, ay inulam kay na!"

[11] Hila etaman ya mangalakal ha boon luta ay mipanyêngên, haka mipaglungkot gawan ha nalyari ha balayan Babilonia, gawan ayn nanan manaliw hên kalakal la. [12] Ayn nanan manaliw hên perlas, ginto, pilak, haka hinon mangaalagáy bato. Ayn nanan manaliw hên pangahampatan binara ya tela ya naputsi, o kakulay moradoy ubi, o naorit, o sida. Ayn nanan mipanaliw hên hino-hino kay nahên ya nabango ya kayo, o dyag ha bangil hên elepante, dyag ha mangaalagáy kayo, tangso, bakal, haka dyag ha baton marmol. [13] Ayn nanan manaliw hên pampalahap kaên, nanad ha kanela. Ayn nanan manaliw hên pabango nanad ha libanon* haka mira. Ayn nanan manaliw hên alak, taba, arina, trigo, baka, tupa, kabayo, kalesa, haka ipoh. [14] Kabay wanlan hatoy mangalakal ubat ha boon luta kana, "Sayang! Ya hinon labay mon makwa ay ayn ana! Pibandian mo, haka kahampatan mo, ay ahina mahêlêk hên oman!" [15] Hilay hatoy mangalakal ya nibandi kana, ay mipammirêng ha marayo-dayo, hên angkalimon pakarani bayro, ta a la labay milamo ha pamarusa kana. Mipanyêngên haka mipaglungkot hila tana, ya wanla, [16] "Hay! Taganán kapaingalo ya nalyari ha hadyay hêlay balayan Babilonia! Hên hato ay pangahampatan takop ya naputsi, o kakulay moradoy ubi, o naorit ya an-itakop lan tawo bayro. Nakauno haka naka-tsingga hilan ginto haka kaatag pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hên ya nanad ha perlas! [17] Ha mihan bêngat ya oras ay inulam ya habayto!"

Hilay kapitan, haka hilay mangalakal ha dagat, haka kaatag pon ya nakahakay ha kaganawan barko ya atsi ha marayo-dayo, [18] ay mipan-angaw uston hêlkên lay ahuk ya ubat bayro ha angkaulam, ya wanla, "Ayn ana ya balayan Babilonia ya ayn kapantag ha kahlayan!" [19] Tsikpaên lay pagaw la ha hadyay panyêngên la, haka pamag-lungkot la, ta wanla, "Taganán kaingalo ya kahlayan balayan Babilonia! Naubuh hilan nibandi ya main barko ha bandi na! Noa, mihan bat ya oras ay naulam ya!"

[20] Dapat maghigla kaw ya atsi bahên ha langit gawan ha nalyari kana! Dapat maghigla kaw ya apostol, haka hikaw ya mámipamwang hên impaihip kamoyu ni Apo Namalyari, haka hikaw ya kaatag pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ta pinarusaan yay na ni Apo Namalyari gawan ha dinyag na kamoyu hên hato!

[21] Pamakayarin habayto, ay hinapwat nan mihay makapangyarihan ya anghel ni Apo Namalyari ya mihay hadyay hêlay bato haka na intapon ha dagat, ta wana, "Êmbayro

* 18:13 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi.

ya pangaulam hên kahlayan balayan Babilonia, hên ahina mahêlêk oman. [22] Ayn
nanan kagilaman hên alpa ya antsig-tsigên, pamagkanta, pamagbulongudyong, haka
pamanugtog hên torotot. Ahina mahêlêk ya mangagaling hên manyag hên hinoman, haka
ayn nanan kagilaman hên hênêg hên pambayo. [23] Ayn nanan kahêlkan hên dêkêt solo,
haka ayn nanan magilaman ya kahiglaan habi lan bayon kasal. Ta habaytoy pamarusa
kamo gawan matag-ay ya nakêm lan hinabi hên hilay mangalakal bahên ya mabandi hila
ha hinoman, haka gawan niloko moy balang bansa ha kalokwan mo."
[24] Pamarusa ya habayto ha Babilonia gawan ha kal-atan mámipamwang, haka kaatag
pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ya pinatsi na, anggan hila ya pinatsi ha boon luta.

19

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

[1] Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya nanad ha kal-atan ya ampipagkanta ha
langit, ya wanla, "Aleluya! Puriên ya hi Apo Namalyari gawan hiyay Mámiligtas! Puriên
ya gawan ha kahampatan haka kapangyarihan na ya ayn kapantag! [2] Makatoynungan
haka hêpat ya pamanatol na, gawan pinarusaan nay na ya habaytoy hostis, ya nangamlug
kanlan tawo ha kaganawan bansa hên magsimba ha kaatag kan Apo Namalyari, ya
nanad ha pamakipaglalaki na kanla. Nayari ya pamaghigantsi kana ha pamamatsi na
kanlan naghuyo kan Apo Namalyari." [3] Nangoman hilay na êt hên nagkanta, ya wanla,
"Aleluya! Puriên ya hi Apo Namalyari gawan ya ahuk hên pangaulam hên habaytoy
balayan Babilonia ay ayn angga." [4] Hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulan,
haka hilay apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay ampipandoko hên nakadêngdêng hên
nagsimba kan Apo Namalyari ya ampamaala, ya wanla, "Amen! Aleluya!"

Impahalumata kan Juan ya kasal nan Biseron Tupa

[5] Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya habi ya angkaubat ha dani ni Apo
Namalyari, ya wana, "Puriên tamo hi Apo Namalyari ya Diyos tamo, hikaw ya main
tungkulan man o ayn, ya ampaghuyo haka ampanggalang kana!" [6] Bayo nakagilam akon
habi ya nanad ha makhaw ya lanêm ya man-awk haka kilat ya magdili-kidik, ya namiangaw
hên êmên di, "Aleluya! Ampanlokop hi Apo Namalyari ya makapangyarihan ya Panginoon
tamo! [7] Maghigla kitamon magpuri haka mam-in galang kana, ta ya kasal nan Biseron Tupa
ay marani, haka nakalêan ya an-ikasal. [8] Ya an-ikasal na etaman ay nagbaro hên mahampat
ya naputsi ya takop ya ampakapahilêw." Ya mahampat ya naputsi ya takop ya kapahilêw
ay yabay ya mangangêd ya dyag lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.
[9] Bayo hinabi na kangko hên mihay anghel ni Apo Namalyari, "Êmên di ya ihulat mo:
Iningalwan hilay hinagyat ha kasal nan Biseron Tupa." Haka wanay na êt kangkon
hatoy anghel, "Habaytoy pêtêg nan hinabi ni Apo Namalyari." [10] Bayo nandoko kon
nakadêngdêng hên magsimba kanan anghel, noa, wana kangko, "Paan mo kon simbaên ta
kapareho katan tagahuyo ni Apo Namalyari, hên nanad êt kanlan patêl mo ya ampamaptêg
ha intoro ni Panginoon Jesus. Yabay ya impamwang êt hên mámipamwang ni Apo
Namalyari hên hato. Ya simbaên moy naman ay, hi Apo Namalyari."

Impahalumata kan Juan ya nakahakay ha kabayoy naputsi

[11] Bayo nahêlêk kina êt ya nagloat ya langit, haka main akon nahêlêk ya mihay
kabayoy naputsi ya main nakahakay ya ambaêgên Tapat haka Pêtêg. Makatoynungan ya
pamanatol na haka makatoynungan ya pamanlumaban na ha kapatsi na. [12] Ya mata na ay
nanad dêkêt apoy haka mal-at ya korona ya nakahuklot ha ulo na. Main nakahulat kana
ya langan ya hiyan bat ya makamwang no hinoy labay habiên hên habayto. [13] Ya takop na
ay napnon daya, haka ya pamaêg la kana ay Habi ni Apo Namalyari. [14] Ampipanhumonol
hila kana ya kal-atan tawo ya a makwan mabilang ya atsi ha langit, ya nakatakop hên
bapan putsi ya mangahampat. Nakahakay hila êt ha nangaputsi ya kabayo. [15] Ubat ha
bêbêy nan pinata-ngalanan Habi ni Apo Namalyari, ay main matarêm ya hundang, ya
gamitên nan panambut ha kaganawan bansa ya a nagpalokop kana. Mamaala ya ha

balang bansa, hên hambutên na hilay anhumalanghang kana. No ay-êmên ampêhpêhên
ya ubas ha pay-unaban, ay êmbayroy iparanas nay hadyay parusa ni Apo Namalyari ha
kaganawan ya nanalanghang kana. 16 Ha takop na haka ha paa na ay nakahulat ya hata
langan, "Makapangyarihan ha kaganawan ari haka panginoon."
17 Bayo nakahêlêk kina êt hên mihay anghel ni Apo Namalyari ya nakairêng ha
allo. Binaêg nay manok ya ampipanlumpad, ya wanan makhaw, "Magtsipon kaw bayri
ha mahlay ya kaluto ni Apo Namalyari, 18 ta tuktukên yon kênaên ya bangkay lan
nanalanghang kana, ya bangkay lan namaala ha kaganawan bansa, ya hundaloh, kapitan
haka kabayo la. Tuktukên yon kênaên ya bangkay lan kaganawan a nagpalokop kan Apo
Namalyari, ipoh man o alwa, main tungkulan man o ayn."
19 Bayo nahêlêk ko ya hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê, haka hilay ampamaala
ha boon luta, haka ya kal-atan hundaloh la hên naka-tsipon, ta êmên la labanan ya
hatoy nakahakay ha kabayoy naputsi haka hilay kal-atan tawo ya a makwan mabilang
ya ampipanhumonol kana. 20 Nadakêp ya una haka ya ikalwan* kapapalimoy nanad ayop
lalê. Habaytoy ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malaram, ya nanyag hên kapapaêpapah
ha kapangyarihan hên habaytoy una. Naloko na hilay main tatak hên hatoy una, hên
magsimba ha rebulton una. Inhamwag hilay lowa ya angkabiyay pon bayro ha sulpud
ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. 21 Ya kal-atan lan hundaloh lan
hatoy lowa ay pinatsi hên hundang ya ubat ha bêbêy nan nakahakay ha kabayoy naputsi.
Nagpakapda hilay hatoy manok ha bangkay lan pinatsi.

20

Impahalumata kan Juan ya malyari ha maliboy taon

1 Pamakayari habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay anghel, ya angkaubat ha langit,
ya ampanalan hên mahlay ya taykala. Main ya etaman antalanên ya susi hên hatoy lubot
ya ayn anggay kalalêan. 2 Dinakêp nay habaytoy nanad ha hadyay hêlay dapo, ya toan
utan, ya Diyablo, ya hi Satanas. Hiyay inggapoh pon ha boon maliboy taon. 3 Inhamwag
na yan hatoy anghel ha lubot ya ayn anggay kalalêan, haka na inhara ya ilwangan bayo
nan insusi ya habaytoy kabat. Bayo na tinatakan ya habayto, ta êmên a ya makaawah hên
manloko ha kaganawan bansa, angga ha a mayari ya maliboy taon. Pangayarin habaytoy
maliboy taon, ay ibuhan ya pon saguli.
4 Pamakayari, ay nakahêlêk akon iknoan lan ampamaala. Hilay nakaikno bayro, ya
dinyanan tungkulan hên manatol, ay habaytoy kaêlwa lan pinatsi gawan ha pamaptêg
la ha intoro ni Panginoon Jesus, haka ha pangipamwang lan habi ni Apo Namalyari. Hila
ay a nagsimba ha unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka a nagpatatak hên tatak na
ha dampal o ha gamêt la. Hilay biniyay oman hên mamaala hên kalamo ni Panginoon
Jesu-Cristo ha boon maliboy taon. 5 Hên haton biniyay hilan oman, ay habaytoy kauna-
unaan hên pamamiyay oman kanlan natsi. Hilay kaatag ya hilay natsi ay biyayên oman
pangayarin habaytoy maliboy taon. 6 Hilay habayto ya pinili ni Apo Namalyari hên
makilamo ha unan pamamiyay oman lan natsi, ay iningalwan gawan a lay na maranasan
ya ikalwan kamatsan ha kaparusaan ya ayn angga, ta maghuyo hila kan Apo Namalyari
haka kan Panginoon Jesu-Cristo, haka mamaala hila hên kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo
ha boon maliboy taon.

Impahalumata kan Juan ya pangahambut ni Satanas

7 Pangayarin habaytoy maliboy taon, ay ibuhan yay na hi Satanas ha pangahukul kana.
8 Umawah yay na bayto ta lokoên na hilay nay balang bansa ha boon luta, ya a nagpalokop
kan Panginoon Jesu-Cristo. Hila ya pinata-ngalanan Gog haka Magog. Tsiponên na hilan
lumaban ta hilay habayto ya mag-in hundaloh na. Hila ay a makwan mabilang ta hilay
nanad kal-atan baláh ha laylay hên dagat. 9 Haka nahêlêk ko hilay habayto ya ubat ha

* 19:20 Impamwang 13:14-17. † 19:20 Impamwang 16:13.

boon luta. Nangapitbêng hila hên pinalibutan ya hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-
in kana ya atsi bayro ha balayan ya anlugurên ni Apo Namalyari. Noa, namakonkaynaman,
ay main apoy ya naubat ha langit ya nangulam kanlan kalamo ni Satanas. [10] Hi Satanas ya
nanloko kanla, ay inhamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-
dagatan, ya dyanan lan hatoy una haka ikalwan* kapapalimoy nanad ayop lalê. Habaytoy
ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malaram. Bayro hilan parusaan hên allo yabi, hên magpa
ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol ha balang miha paubat kanlan Adan ya nunan natsi angga kanlan angkabiyay pon

[11] Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya kahlayan iknoan ari ya naputsi, haka
hatoy nakaikno bayro. Ya luta haka langit ay biglan naplak ha arapan na, angga ha a hilay
na mahêlêk oman. [12-13] Nahêlêk ko bayro ha arapan nan habaytoy nakaikno ya hilay biniyay
oman ya ubat ha boon luta haka dagat, main tungkulan man o ayn, ya hilay ubat ha Hades.‡
Hinatolan hilay balang miha do ha dinyag la, ya nakahulat bayro ha libro ya nikabuhal.
Bayo binuhal pon êt ya libron biyay, ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga.
[14] Bayo inhamwag ya Kamatsan haka Hades§ bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad
kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy ikalwan kamatsan, [15] haka hilay ayn langan bayro ha
libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay ihamwag bayro ha sulpud ya
mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan.

21

Impahalumata kan Juan ya pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha langit

[1] Pamakayari, ay nahêlêk koy pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha
langit. [2] Haka nahêlêk koy bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-
umaypan angkaubat ha langit, kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad ha mihay babayi ya
inlêan hên binaroan hên manupa ha lalaki ya an-ikasal kana. [3] Bayo main akon nagilam
ya makhaw ya habi ya naubat bayro ha iknoan mamaala, ya wana, "Amêhên, ampaidi yay
na hi Apo Namalyari hên kalamoy pinili na hên mag-in kana. Hiyay na ya makalamo la,
haka panay la yay nan makalamo. [4] Hiyay mamunah hên luwa ha mata la. Ayn nanan
makaranas hên kamatsan, pamanyêngên, pamanangih haka ilab, ta habayto ay ayn ana."
[5] Wanay na êt hên naghabi hên hatoy nakaikno hên ampamaala, "Ambayoên ko ya
kaganawan." Wana êt kangko, "Ihulat moy habayto ta habaytoy mapaypaniwal-an haka
pêtêg." [6] Bayo wana kangko, "Nayari ngan ya habayto! Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay
habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino. Hilay angkaangan,
ay digaloan kon lanêm ya ubat ha sibol ya ampam-in biyay. [7] Habayto ya idigalo kanlan
mipanambut ha kaganawan karawakan, haka hikoy mag-in Diyos la haka hilay mag-in
anak ko. [8] Noa, hilay ampamipuglaoh hên paniwala la, hilay ayn paniwala, hilay ampanyag
hên kadêng-êyan, hilay mamatsin kapareho la, hilay manyag karawakan kalabayan lawini,
hilay mapandanga, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg diyos, haka hilay malaram, ay
ihamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy
ikalwan kamatsan."

Impahalumata kan Juan ya bayoy balayan Jerusalem

[9] Bayo napaidani kangko ya miha kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan
hên habaytoy pitoy silyaw ya napnon salot ya pamairap, ta wana kangko, "Galing mo di, ta
ipahlêk ko kamo ya babayi, ya an-ikasal nan Biseron Tupa." [10] Haka ha kapangyarihan hên
Espiritu, ay gintan na kon hatoy anghel ha bapan tag-ay tawgtug, ta impahlêk na kangko
ya bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-umaypan angkaubat ha
langit, kan Apo Namalyari. [11] Ya kahawangan nan habaytoy balayan ay ampangunilap

---

* 20:10 Impamwang 13:14-17. † 20:10 Impamwang 16:13. ‡ 20:12-13 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. § 20:14 Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

hên êmên ha haspe ya maalagáy bato, haka kalinaw ya êt hên kristal, gawan atsi kana
ya kahampatan ni Apo Namalyari. [12] Habaytoy bayoy balayan Jerusalem, ay nakapalibot
hên bapan tag-ay bakod ya main mapo boy loway awahan. Ha balang payhowênan ay
main anghel, haka nakahulat ha balang payhowênan ya langan hên mihay anak ni apo
Israel. [13] Ya tatloy payhowênan ay atsi ha durunglaan allo, tatlo ha dapit timog, tatlo ha
dapit hilaga, haka tatlo ha dapit kanaboan allo. [14] Habaytoy bakod ya dyag ha bato ay main
labinloway pampah-êy haka ha balang pampah-êy, ay main mihay langan lan labinloway
apostol nan Biseron Tupa.
[15] Hatoy anghel ya naghabi kangko, ay main yan antalanên ya panukat ya dyag ha
ginto, ya nanad têkên, ya panukat hên habaytoy balayan, bakod haka ya labinloway
payhowênan. [16] Kwadrado ya pangipairêng hên habaytoy balayan, kabay no ay-êmên ya
karang ay, êmbayro êt ya lawang. Hên hinukat nan têkên na, ya balayan, ay manga 2,400
kilometro ya kakarang na haka êmbayro êt ya katag-ay na. [17] Hên hinukat na êt ya bakod,
ya nakway nay hukat ay maigit ha 216 dangan. [18] Hatoy bakod ay dyag ha mangaalagá ya
batoy haspe. Ya balayan etaman ay dyag ha naahig ya ginto, ya ampangunilap hên nanad
ha kristal. [19] Habaytoy labinloway pampah-êy hên bakod ay main hino-hino kay na hên
ya mangaalagáy bato. Haspe ya una, sapiro ya ikalwa, kalsedonia ya ikatlo, esmeralda ya
ikaapat, [20] onise ya ikalima, kornalina ya ikaanêm, krisolito ya ikapito, berilo ya ikawalo,
topasyo ya ikasiyam, krisopraso ya ikamapo, hasinto ya ikalabinmiha, haka amatista ya
ikalabinlowa. [21] Perlas ya labinloway kabat hên payhowênan. Ya balang payhowênan ay
dyag ha mihay kahlayan perlas. Ya dann bayro ha balayan ay dyag ha naahig ya ginto, ya
ampangunilap hên nanad ha kristal.
[22] Ayn akon napansin ya Templo bayro ha balayan, gawan hi Apo Namalyari, ya
makapangyarihan ya Panginoon haka ya Biseron Tupa, ya pinaka-Temploy na bayro.
[23] Ahina kailangan ya allo o buwan man, gawan ya kahampatan ni Apo Namalyari haka
ya Biseron Tupa ay ampam-in hawang bayro. [24] Hila ha boon luta ay mahawangan ha
hawang hên hênag na. Haka gêtan la bayro hên hilay ari ha balang bansa ya pibandian
la haka iintsilga lay na ya habayto kan Apo Namalyari. [25] Panay nakaloat ya payhowênan
hên habaytoy balayan gawan ayn nanan yabi bayro. [26] Gêtan bayro ya pibandian haka ya
pamagpuri lan ubat ha balang bansa kan Apo Namalyari. [27] Noa, ayn nanan makahowên
bayro ha balayan ya hinon narêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari, nanad kanlan ampanyag
hên kadêng-êyan o kanlan maglaram. Ya makahowên bat bayro ay hilay habaytoy nag
langan ha libro lan main biyay ya ayn angga, ya libro ya an-illagan nan Biseron Tupa.

22

Impahalumata kan Juan ya ilog ya ampam-in biyay

[1] Bayo impahlêk nay na êt kangko hên habaytoy anghel ya mihay ilog ya ampam-in
biyay. Ya lanêm nan habaytoy ilog, ya kalinaw hên kristal, ay angkaubat ha iknoan lan
ampamaalaan lan Apo Namalyari haka ya Biseron Tupa. [2] Ya ilog ay ampagdann ha bonak
hên kalsada hên habaytoy balayan. Ha parehon pingit na ay main kayo ya ampam-in biyay.
Buwan-buwan, ay ampanagêy hila hên bayoy tagêy, haka ya bulong la ay ampakapidayon
hakit ha kaganawan. [3] Ayn ana bayron mahêlêk ya a na labay ni Apo Namalyari.
Atsi ya bayro hên ampamaala hên kalamo nan Biseron Tupa. Haka hilay ampaghuyo
kana, ay magsimba kana. [4] Mahêlêk la ya lupa na, haka atsi ha dampal la, ya langan na.
[5] Ayn ana bayron yabi. Ahina kailangan ya hawang hên allo o solo man, gawan hi Apo
Namalyari, ya Panginoon, ay mag-in hawang la, haka hilay ampaghuyo kana, ay mamaala
hên ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya pamanlumatêng ni Apo Jesus

[6] Wana êt kangkon anghel, "Habayto ay mapaypaniwal-an haka pêtêg. Ta hi Apo
Namalyari, ya Panginoon, ya namipaihip kanlan mámipamwang na, ya dapat lan habiên,
ay namiutoh ya hên anghel na hên namipamwang kanlan ampaghuyo kana, ya bigla hên
malyari, ya tinalagá na."

[7] Wani Apo Jesus, “Manggilam kaw! Bigla kon lumatêng! Iningalwan hilay ampanhu-
monol ha impapêt ya inhulat bayri ha libro.”
[8] Hiko hi Juan, ya nakapoliah haka nakagilam hên habayto. Hên nagilam haka napoliah
kinay habayto, ay nandoko kon nakadêngdêng hên magsimba dayi kanan anghel ya
namipahlêk kangko hên habayto, [9] noa, wana kangko, “Paan mo kon simbaên, ta kapareho
katan tagahuyo ni Apo Namalyari, nanad ha kapareho mon ampamipamwang hên an-
ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hilay ampanhumonol ha nakahulat bayri ha libro.
Hi Apo Namalyari ya dapat mon simbaên!” [10] Haka wanay na êt kangko, “Paan mon ipokok
ya impahalumata, ya impapêt, ya inhulat bayri ha libro, noa, ipamwang mo, ta ahina
mabuyot, hên matupad ya habayto. [11] Kabay, hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini,
haka kaatag pon ya karawakan, ay paulayan nan mamihundo hên andaygên la, ta no a
hila tunggên, ay parusaan hila. Hila etaman ya mahonol kan Apo Namalyari, ay dapat
pakikwanan lan ihundo ya pamimiyay lan mahonol kana.”
[12] Wani Apo Jesus, “Manggilam kaw! Bigla kon lumatêng! Anggêtan kinay idin kanlan
ampanhumonol kangko do ha dinyag nan balang miha. [13] Hiko ya Alpha haka Omega, ya
labay habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên kaganawan.”
[14] Iningalwan hilay ampamipi hên takop la, ya labay habiên, ay hilay mapaghêhê ha
balang nadyag lay kasalanan, ta êmên hila mapatawad ni Apo Namalyari, ta idin kanla
ya karapatan hên humwên bayro ha balayan, haka mangan hên tagêy lan habaytoy kayo
ya ampam-in biyay. [15] Noa, a makahowên bayro hilay ampanyag hên kadêng-êyan hên
nanad ha dyag aho, hilay mapandanga, hilay manyag karawakan kalabayan lawini, hilay
mamatsin kapareho la, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg diyos, hilay maglaram haka
hilay ampanyag kalokwan.
[16] Wana êt ni Apo Jesus, “Hiko hi Jesus ya namiutoh hên anghel ko kamo hên impamwang
kamo, ya ipamwang mo kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan
kangko. Hikoy taganán kaapo-apoan ni Arin David, hikoy manwatah, ya andumlag ha
hanib.”
[17] “Galing mina!” wanan Espiritu ni Apo Namalyari haka hilay pinili na hên mag-in
kana, ya an-ialimbawa ha babayi ya ikasal ha Biseron Tupa. Haka hila ya makagilam hên
nakahulat di ay dapat maghabi kan Panginoon Jesu-Cristo, “Galing mina Panginoon!”
Paidani kaw ya angkaangan, ta minêm hên lanêm ya ayn bayad, ya ampam-in biyay ya ayn
angga hên kalamo ni Apo Namalyari.

Tawlin aral ni Juan

[18] Hiko hi Juan ya ampam-in payo ha kaganawan ya nakagilam hên hatoy papêt ya atsi
bayri ha libro, ya parusaan hilay mamioman hên nakahulat bayri. Ya pamarusa kanla ay
mag-in nanad ha hino-hino kay na hên ya salot ya inungkat di ha libro. [19] Haka hinoman
ya mamaw-ah hên habi ya atsi bayri ha libro, ya impapêt, ay alihan ni Apo Namalyari hên
karapatan hên makapakiatag do ha tagêy lan kayo ya ampam-in biyay, haka do ha banal
ya balayan na, ya inungkat di ha libro.
[20] Wani Apo Jesus ya ampamaptêg hên habayto, “Awo, bigla kon lumatêng!”
Amen! Galing mina, Panginoon Jesus!
[21] An-ihalangin kataw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya ingalwan na kaw
ngan ni Panginoon Jesus. Amen.